Germ. g. 58n - 9
Bücherschatz

<36609939630012

<36609939630012

Bayer. Staatsbibliothek

Germ. g. 58 –

GERMANISCHER BÜCHERSCHATZ
HERAUSGEGEBEN VON ALFRED HOLDER
9,3. M. 6 —.

SCHRIFTEN NOTKER'S UND SEINER SCHULE.

HERAUSGEGEBEN

VON

PAUL PIPER.

II. BAND:

PSALMEN UND KATECHETISCHE DENKMÄLER
NACH DER
ST. GALLER HANDSCHRIFTENGRUPPE.

3. LIEFERUNG.

BOGEN 29—41. — EINLEITUNG.

FREIBURG I. B. UND TÜBINGEN 1883
AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG VON J. C. B. MOHR
(PAUL SIEBECK).

Band II vollständig in 3 Lieferungen.

20/1883
76 Cx

GERMANISCHER BÜCHERSCHATZ

HERAUSGEGEBEN VON

ALFRED HOLDER.

Eine Sammlung von Quellenschriften für germanisches Alterthum und Mittelalter, gleichviel in welcher Sprache oder Mundart überliefert, ist bei dem mehr und mehr zur Geltung kommenden Bedürfniss unseres Volkes, mit Leben und Weben der eigenen Vergangenheit sich vertraut zu machen, gewiss gerechtfertigt. Auf dem Gebiete des classischen Alterthums und der ausländischen Litteratur ist Aehnliches schon längst, und zwar mit bestem Erfolge, versucht worden.

Die Reihe eröffnet, wie billig, des Tacitus Germania in einer Textgestalt, welche den aus dem achten Jahrhundert stammenden Archetypus darstellt und durch weitere vom Herausgeber seit seiner Recension vom Jahre 1878 auf Grund neuen handschriftlichen Materials geführte Untersuchungen ihre Bestätigung gefunden hat. Jede Abweichung vom Archetyp ist durch *Cursiv-Druck* ausgezeichnet. — Einhart's Leben Karl's des Grossen ist unter Benützung des in den Ausgaben von Pertz-Waitz und Jaffé-Wattenbach niedergelegten reichen Materials, sowie auf Grund eigener Collationen bearbeitet. — Die Ausgabe des Beowulf gibt in ihrem ersten Hefte ein getreues Bild der Handschrift nach der vom Herausgeber im Jahre 1876 während eines vierwöchentlichen Aufenthaltes in London gemachten Vergleichung. Alles den Vorgängern noch lesbar gewesene, jetzt verschwundene, ist *cursiv* gedruckt; wesentlichen Dienst leistete die Original-Collation von Benjamin Thorpe aus dem Jahre 1830, welche in den Besitz des Herausgebers gelangt ist. Unlesbare einzelne Buchstaben sind durch ebenso viele eckige Puncte ausgedrückt, Ausradiertes ist in runde Klammer gesetzt. Heft II wird den hergestellten Text, Heft III ein vollständiges Glossar enthalten. — Die Herausgabe von Otfrid's Evangelienbuch hat Herr Professor Dr. Paul Piper übernommen, welcher in einem besonderen Vorwort, auf das wir hier der Kürze halber verweisen, Näheres über seine Ausgabe

GERMANISCHER BÜCHERSCHATZ

HERAUSGEGEBEN VON

ALFRED HOLDER.

Eine Sammlung von Quellenschriften für germanisches Alterthum und Mittelalter, gleichviel in welcher Sprache oder Mundart überliefert, ist bei dem mehr und mehr zur Geltung kommenden Bedürfniss unseres Volkes, mit Leben und Weben der eigenen Vergangenheit sich vertraut zu machen, gewiss gerechtfertigt. Auf dem Gebiete des classischen Alterthums und der ausländischen Litteratur ist Aehnliches schon längst, und zwar mit bestem Erfolge, versucht worden.

Die Reihe eröffnet, wie billig, des Tacitus Germania in einer Textgestalt, welche den aus dem achten Jahrhundert stammenden Archetypus darstellt und durch weitere vom Herausgeber seit seiner Recension vom Jahre 1878 auf Grund neuen handschriftlichen Materials geführte Untersuchungen ihre Bestätigung gefunden hat. Jede Abweichung vom Archetyp ist durch *Cursiv-Druck* ausgezeichnet. — Einhart's Leben Karl's des Grossen ist unter Benützung des in den Ausgaben von Pertz-Waitz und Jaffé-Wattenbach niedergelegten reichen Materials, sowie auf Grund eigener Collationen bearbeitet. — Die Ausgabe des Beowulf gibt in ihrem ersten Hefte ein getreues Bild der Handschrift nach der vom Herausgeber im Jahre 1876 während eines vierwöchentlichen Aufenthaltes in London gemachten Vergleichung. Alles den Vorgängern noch lesbar gewesene, jetzt verschwundene, ist *cursiv* gedruckt; wesentlichen Dienst leistete die Original-Collation von Benjamin Thorpe aus dem Jahre 1830, welche in den Besitz des Herausgebers gelangt ist. Unlesbare einzelne Buchstaben sind durch ebenso viele eckige Puncte ausgedrückt, Ausradiertes ist in runde Klammer gesetzt. Heft II wird den hergestellten Text, Heft III ein vollständiges Glossar enthalten. — Die Herausgabe von Otfrid's Evangelienbuch hat Herr Professor Dr. Paul Piper über-

nommen, welcher in einem besonderen Vorwort, auf das wir hier der Kürze halber verweisen, Näheres über seine Ausgabe mittheilt. — Der Text von Iordanis' (Iornandes') Gotengeschichte ist, nach eingehendem Quellen-Studium, auf diplomatischer Grundlage neu hergestellt. Ausser dem im Jahre 1880 verunglückten alten Pfälzer Codex, welcher vom Herausgeber noch rechtzeitig genau hatte verglichen werden können, wurden u. a. auch die Pariser Handschriften zu Rathe gezogen. — Nithard's Geschichtswerk erscheint nach neuer Vergleichung der in Paris nun wieder zugänglichen Handschrift von St.-Magloire. — Baeda's englische Kirchengeschichte kommt hier seit dem Jahre 1688 zum ersten Male wieder in Deutschland heraus; über die Gestaltung des Textes möge das Nachwort des Herausgebers eingesehen werden. — Den „Schriften Notker's und seiner Schule" sind Einleitungen des Herausgebers, Professor Piper, vorangeschickt.

GERMANISCHER BÜCHERSCHATZ
HERAUSGEGEBEN VON ALFRED HOLDER.
9. M. 14 —.

DIE SCHRIFTEN NOTKERS UND SEINER SCHULE

HERAUSGEGEBEN

VON

PAUL PIPER

ZWEITER BAND

FREIBURG I. B. UND TÜBINGEN 1883
AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG VON J. C. B. MOHR
(PAUL SIEBECK)

DIE

SCHRIFTEN NOTKERS

UND

SEINER SCHULE

HERAUSGEGEBEN

VON

PAUL PIPER

ZWEITER BAND

PSALMEN UND KATECHETISCHE DENKMÄLER
NACH DER
ST. GALLER HANDSCHRIFTENGRUPPE

FREIBURG I. B. UND TÜBINGEN 1883
AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG VON J. C. B. MOHR
(PAUL SIEBECK)

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

EINLEITUNG.

Ueber die in diesem Bande benützten Handschriften sind die nötigen Angaben schon Bd. I S. XCV f. gemacht. Ich erwähne nur noch, dass in der Haupthandschrift (Cod. Sang. 21) der lateinische Psalmentext, welcher hier cursiv gegeben wird, rot geschrieben ist. Genaue Angaben über die Hds. finden sich im Verzeichnis der Hdss. der S. Galler Stiftsbibliothek S. 8 ff. Der Cod. Mon. lat. 7637 enthält S. 45^r *bis* 45^v *Z. 1 das Paternoster. S.* 45^v *Z. 2 folgt:* IERONIMUS. Clamat scriptura diuina *u. s. w. Auf S.* 46^r *bis S.* 48^r *Z. 24 in Seiten von je 27 Zeilen folgt Nortperts tractatus de virtutibus. Am Schlusse der S.* 48^r *steht eine grosse Rasur lateinischer Wörter. Nortperts Tractat ist veröffentlicht von Graff, Diut. I. 281—291; eine Collat. gibt Scherer, ZfdA. XXI, 414. Hier folgt ein genauer Abdruck aus der Handschrift:*

[T 46^r] DE SAPIENTIA. Uór állen dingen sol mennesche eruorscon uuelichiu sîge diu wâre gewízzeda unte diu wâre wîsheit . wante diu wîsheit dirre werlte . ist ein tumbheit uore gote. Diu wâre gewizzede ist . daz du dich pecherest uon den sunton . die des tiuuels dienest sint . unte diu wâre wîsheit ist . daz du gót (*c.* guót *durch Punkt darunter getilgt*) ûbest . nach der warheit siner gebote. In disen zeuuan dingen . so wirt der ewige lîb gewnnen . alse dauid sprichet . Chere dich uon dem ubele . unde tûo daz guôt . wan ez en genûget neheineme daz er daz ubel uermîdet . er newelle daz guôte tuon . noch en hilfet niecht daz er daz guôte tuôt . er neuvelle daz ubele uerlâzen. Aller der sus uuîse ist . der ist ane zwiuel îmer salich. Daz ist auer der salige lîb . daz

daz tu gót erchennest. DE FIDE. Diu channusse des gotes . unte diu gewízzede *(das zweite* z *mit Häkchen überg.)* der warheîte . diu scoltu auer gelirnan durch die allichen geloube . wan ane sie so nemach nie|men *(c.* nie|men *überg. mit Häkchen)* gote gelichen. Der ist warliche sâlich . der in der rechtun geloube uuol lébeth . unt in demo guoten lébenne die rechtun geloube behûtet . wan also diu geloube ubbik ist ane guotiu uverch . also sint diu guoten werch niecht ane rehte geloube. Dannan sprichit sanctus iacobus mines trehtenes bote alsus. Waz hilfet mine brǒdere ob ir sprec|chent daz ir geloubich sigent . enhabent ir der guoton werche nieht? Mak denne diu geloube imen behalten . diu nieht ist an diu werch? Also der lichaname erstírbet so der geist in uerlât . also ist diu geloube tôt . so siu der werche niene hât. DE CARITATE. [T 46v] In allen gotes geboten ist diu minne de hereste . ane die so sanctus paulus sprichet daz gote nieth gelichen muge . da er sprichet daz weder diu mártere . noch dirre werlte uermanunge . noch almuosen wrume sîge . an die minne. Dannan sprach ouch got selbo . do in der wise iûde urâgete . welehez uuare daz maieste gebot in der ewe. Du minnegest dinen gót uon allemo dineme herzen . unte uon aller diner sela . unte uon allem dinem muote . unte mi|nnegest dinen nahesten also dich selben. In disen zeuuein geboten so hanget ellu div . é . unte aller der wîssagone buôch. Disiu minne diu gestêt in der behuotunge der gotes gebote . also er selbo sprichet . der mich minnet der behaltet mine réde. So sprichet oûch sanctus iohannes. Wir haben daz gebot uone gote . daz der got minnot . daz er ouch sinen nahesten minnon scol. Wildu auer wizzen wer din naheste sîge ? daz ist ain igelich geloubigêr wane wir werden alle in demo toufe ze gotes chinden geheiligôt . daz uuir geistliche gebrudere sîgen . in der durnachtigun minne. Disiu geistliche geburt ist uil micheles édelere danne diu uleschliche. Nu gelirne me|nnesche welihu sigen diu gotes gebot . unte behûte se also uile er megi . wante so mag er einerhafte gehen . daz er die gotes minne habe. DE SPE *(rot).* Sanctus Paulus lêret unsich driu dinch notdurftigiu unserre sêle . da er sprichet. Driu sint . de ge*d*inge *(rot über schwarzem* g) . unte gelôube . unte minne . der drîe ist aller maiste diu minne. Daz ist diu rechte gedinge . daz niemen sîge swîe uil [T 47r] er gesuntot habe . daz er uon diu mines trechtines gnaden

missetruve . sunter daz er in demo gedingen siner rebarmede antlazzes bítte. Zemo antlazze mugen auer die gedingen die uon ubelen werken wellen gestil|len . wane wir nesculen durch des antlazzes gedingen daz unreth weder tuon noch minnen . unte obe wir ez auer getun . so nesculin wir gotes gnadon nieht missetrûon. Vnte nieht einerhaft in unseren sunton . sunter in allen unseren arbeiten sculn wir in demo gedingen gotes helfe enbeiten. DE PACE *(rot)*. Do der gotes sun hinnan ze sinemo uater wider wor . (= vvor .) do *(über ein zu* o *corrigiertes* e *geschrieben)* gab er sinen iungeron zeiner sunterlichun gebe diu gebot des wrides . da er zin sprach. Ich gib iu minen wride . ich laz iu minen wride. Do er von in ẘr . (= vv̊r .) do liezzer sie umbe daz in demo wride . daz er sie ouch uvolte uinden in demo wride. Des wrides hêrscaft zeiget er in einer anderer stete . da er sprichet. Die sint uile salich . die wridesame sint . wante sie geheizzen uverdent gotes chint. Die newellen nieth werden gotes chint . die unuuridesame sint. Wir sculen auer daz wizzen daz dir|re wride ist zehabenne mit ten guoton unt den rehton . nieht mit ten unrehton . die den ublen wride untr in hant in ir sunton. Daz sculen uuir auer so tun . daz wir sie selben nieth hazzen . sunter ir unreth . wane sigen ouch sie ubel sie sint iedoch gotes gescaft. Der uuride den wir auer mit ten guoten haben . der gestatit die ebenhellin unt die bruderlichun minne . wante er ist [T 47ᵛ] ein muoter der minne. Disen wride behûten mit aller unserer chrefte . wante er ist ain bruttesalin der gesunlich|en . unter ungesunlichen uigente. De Misericordia *(rot)*. Daz guot der rebármede . daz ist uile hêre . wan dannan sprichet der gotes sun unser haltere. Die sint uile salik . die barmherze sint . wante die gotes erbarmede gewinneNT. Nehein menneske endarf auer ze dirre gotes erbarmede gedingen . der erbarmede nie wil erbítten sineme wideruuinnen. Von diu uergeben wir unseren uigeten die zitlichun sculde . daz uuir gewinnen mugin die ewigun gotes hulde. Wane wie getar menneske ánderes uone gote sineme herren der gnâdon gebitten . er newelle ouch gnade sineme ebenscalche erbitten. Ze dirre erbarmede . scuntet unsich gót selbo . da er sprichet in sinemo euangelio. Wesênt gnadic also iuver himelesker uater ist gnadic . der sinen sunnen lât skinen uber guote unte uber úbele . unte der régenot ubèr rehte unte uber unrehte. In eineme igelichen urteildare scol erbarmede unte mei-

gisterscaft sin . wane ir newederez mak wol ane daz ander sin. Wane ein diu sicherheit an îme . diu gebirt die sicherheit ze den sunton. Hat er auer aine die serpfin . der maisterscefte . diu machet die untertanen missetruik der gotes gnâdon. Dise erbarmede scol menneske aller erest ime selben erbítten . wane wie mak der eineme andereme gnâdik sin . der íme selben grimme wil sîn? Der ist in sik selben grimme . der mit sinen sunton garnat den ewigen tôt. Vone diu begin|nen dirre gnâde annunselben . unte behûten unsich uile [T 48^r] gnote . daz wir enflihen die hellenôte. De Indulgentia. Gót gebiutet uns in sineme euangelio . daz wir uergeben . so werde ouch uns uergeben. Vnte sprichet en wellen wir unseren scóleren nieth uergeben . so neuuerden ouch uns unsere sculde nieth uergeben. In dirre gotes réde mugen wir die uil michelun sine guotin bechennen . daz er daz an unsere selb|chur lât . obe wir wellan daz uns unsere sculde werde rât . wane also wir ertéilen . also werden ouch uvir erteilet. Vone diu tu*n*gen *(durch Punkt darunter getilgt)* also unsik sanctus Paulus manet . da er sprichet. Vergebent ain anderen suaz ir wi*d*er *(über einem aus* r *corrigierten* D) sie hábent . also iu gót durch sinen sun uergeben habe iuuer unreht. Vnte en lant iuch niecht uberwnten werden uon demo ubele . sunter *ir (mit Häkchen überg.)* uberwintent mit demo guoten daz ubele . daz sculen wir uaste gelouben daz gót unser gebet niemmer uerniemet . unze er in uns deheinen ummuot wider im en sihet. De patientia *(rot)*. Min trehten sprichet in dem evangelio zuo uns. In der gedult besizzent ir ivver sele . wane so uvir durch die gedult gelirnen wie wir unsik sculen gedoubon . so besizzen wir aller êrest daz wir selbe sigen. In alleme unsereme lebenne bedurfen wir der gedúlte . wane also wir sculen uertragen obe unsik got mit deheiner note ruochet zēmanene . also sculn wir gedultig sin . so uvir uon unsereme ebenmennesc*h*en *(v. späterer H. = ⊢ überg.)* áhte|salin líden. Wane daz geschihet ofte . daz guoten werdent gemúeth . uone diu sculen sie auer nieth gedenchen daz sie

DIE ST. PAULER BRUCHSTÜCKE. (X)

Psalm 17, 37—51.

[X 1^{r}] vollekomen. (37) ***D****ilatasti gressus meos subtus me.* Dv zerbreitost míne wege vnder mír. Dv hieze mine
mínne
lide volgen der witi des mv̊tes . div wíti ist caritas. *Et non sunt infirmata uestigia mea.* Vnde vnderleget sínt
mínne
míne vůze davon . wan caritas mít ín ist. (38) ***P****ersequar inimicos meos et comprehendam illos . et non conuertar donec deficiant.* (39) ***C****onfringam illos nec poterunt stare cadent subter pedes meos.* Ich iagon mine viende vnde gevahe si . vnde irwinde ê nivt ê si irlegen sint. Ich zerbriche si . noh si mvgent vor mir niht gestan . aber si vallent vnder míne vůze. Daz kít allez sament. Ich ir-
vleiscliche gelvste
víhte carnales delectationes . vnde wirde vber si gewaltic .
div stimme
vnde ist daz vox fidelium. Aber vox christi div damítte sprichet . dív uuírt alsus vernomen. (*c.* v'nom̄.) Die mir wideresint . die iagon ich vnde gevahe si . vnde gebriche si nah mir . vnde vndertv̊n si mit harnescharon míne le-
eon
gibus. Salic sint die dien so geschiht. (40) *Et precinxisti*
tugent der mæzekeite
me uirtute ad bellum. Vnde mit der uirtute temperantię
nemmede
begvrtost dv mich zewiderstæne. Alde in christi persona
gedvlti sterki .
kít ez mít patientię fortitudine . hiez dv mich der sivndigon ahtunge vertragen. *Supplantasti insurgentes in me subtus me.* Die mich anwolton . die irvaltost dv so . daz si vnder mir lagen. (41) ***E****t inimicos meos dedisti michi*

dorsum. Vnde míne viende gæbe dv mir ze rvgge . wan si mir volgent . alse paulus tv̊t . vnde manige andere der ivdon. *Et odientes me disperdidisti.* Die aber vollestv̊nden ín ir vbeli vnde mich hazzeton die verlvre dv. (42) ***C**la-mauerunt nec erat qui saluos faceret.* Die hareton in nͤote . vnde níeman was der si behielte. Wer solte . do got niht wolte? *Ad dominum nec exaudíuít eos.* Ze gote hareton si er gehorte si aber niht. (43) *Et comminuam eos ut puluerem ante faciem uenti.* Vnde ich vermvle si . als daz stvppe daz vor dem wínde vert. *Ut lutum platearum delebo eos.* Als daz hor an der straze vertilegon ich si. Die den breíten wec gant [X 1^{v}] mit dem hv̊rlvste . die sínt daz hor der straze . daz got tilegot. (44) ***E**ripies me de contradictionibus populi.* Dv lͤosest mich von den wi-

vbe wir in la-

derspráchon der lívte die da sprachen. Si dimiserimus

zin lebenden div werlt gat alliv nah ime.

eum . uíuum seculum post illum uadit. *Constitues me in*

diete

caput gentium. Du setzest mich ze hovbete der gentium .

kristenheiti

ze hovbete der ecclesię. (45) ***P**opulus quem non cognoui*

di. liblich

seruiuit michi. Daz livt der gentium dem ich corporaliter

íudon

ze ovgon niht kam . so ich iudeis tete . daz di(eno)te mir *In obauditu aures obaudíuít michi.* Mit oron geh̊orend gehorter mir . ane ovgon gesiht. (46) ***F**ilíj' alieni mentiti sunt michi.* Vremidiv kint . wehselkint . ivden . irlvgen mir die trív *filíj' alieni inueterati sunt.* Vremidiv kínt sint

nivver gnad////

ervírnet die ich mit noua gratia niwon wolte . si klebent

in der alten iv|vnge der niwun

in ueteri testamento . noui der rv̊chent si niht. *Et clau-*

dicauerunt. Vnde hinkent si uua////// si mit eíne///// vůze
der altv(n) gvnge
gant . ueteris testamenti. *A semitis suis.* Daz ist ín ge-
vrdahtvnge
schehen von ir wegen von ir adinventionibus suis . so die
vnde von hænde vngewæschenen vnde von hantvazzen
sint . de non lotis manibus . de calicibus. (47) *Viuit*
(*c.* Siuit) *dominus et benedictus deus meus . et exaltetur deus*
salutis meę. Aber mir lebet got . vnde ist der gesegenote
got . der ze gv̊te genande mín got . vnde werde er irho̊het .
er ist got mines heiles . an mir werde er irho̊het. (48)
***D**eus qui das uindictas michi et subdis populos sub me.*
de l////te der diete
Dv bist got . dv richest mich . vnde populos gentium vn-
dertv̊st dv mir. *Liberat| meus de inimicis meis iracundis.*
crivcege ín
Mín lo̊sær von irbolge|nen vienden . scrienteu. Crucifige .
criucege in
crucifige eum. (49) ***A**b insurgent| in me exaltabis me.*
an der marter an
Von den die mich anewent in passione irho̊hestv mich in
der vrstende
resurrectione. *A uiro iniquo eripies me.* Von vnrehteme
manne der mín ahtet lo̊sest dv mich. (50) ***P**ropter| con-*
fitebor tibi in populis domine . et psalmum dicam tibi
in christanen livten
ín gentibus. Davon begihich dir in populis christianis .
in den dieten
vnde singe dir psalmvn in gentibus. (51) ***M**agnificans*
salutes regis eius. Got me| daz heil sínes kuneges . sínes
dieten
svnes . die er gentibus gibet. *Et faciens.*

Psalm 118, 170—120, 1.

[X 2r] Min gebet kome vur dih . nah díme geheize
lo̊se mih. Daz ist anderest daz selbe. Wol bîtet der

also bîtet. Vernvnst enpfahende wírt sín rat . wan dvrh sih níht vernemende . wírt sín vnrat. (171) ***E**ructabunt labia mea ymnum cum docueris me iustificationes tuas.* Míne lefsen sprechent lobesanc . so dv mih lerest díne

gelirnige gote

rehtvnge. Got leret die . die da sint docibiles dei . daz sie niht eín gehvgende . aber gotes reht tvͤnde . behvͤtin gotes rehtvnge. (172) ***P**ronuntiabit lingua mea eloquium tuum quia omnia mandata tua equitas.* Mín zvnge saget dín gekoͤse . leret díniv gebot . wan siv alliv sínt reht.

dienar des wortes . bredigar. reht

Von div wil ih werden minister uerbí . wan dar[an] | equitas ist. Ih weiz aber daz wol daz mír vreise begagenen sol

von widersprechinten . vnde ahtenten

a contradicentibus et persequentibus. Waz wírt mín danne? (173) ***F**iat manus tua ut saluet me quoniam mandata tua elegi* . alse kome dín helfe daz sie mih behalte . vnde ih an der sele niht verlorn werde . wan in dínív

mínne die

gebot írwelte . alse daz ih mít ir amore vberwunde timo-

vorhte

rem. (174) ***C**oncupiui salutare tuum domine et lex tua meditatio mea est.* Kristen dínen behaltær wolte ih . sín gerote ih . vnde dín ê ist mín hvgede . wan dív gît christo vrkivnde. (175) ***U**iuet anima mea et laudabit te et iudicia tua adiuuabunt me.* An íme lebet mín sele . vnde lobet dih . vnde dine vrteilde helfent mir . mit den die gehoͤren

Komínt gesegenote mínes vater.

svln. Uenite benedicti patris mei. (176) ***E**rraui sicut ouis quę períít quere seruum tuum quia mandata tua non sum oblitus.* Ih gienc írre alse verlorn schâf . svͦche mih . svͦche dínen schalc . wan ih díner gebotte níht vergaz. Die dv svͦhtost . die fvnde dv . noh svͦche die dv víndest vnde gehaltest. Einen ivden ín síne wis wítzigen vragete

salmen der sprozon
man wavon cantica graduum alse genamot wǽrín. Der
antwurte alsvs. Do dauid willen hate daz templum gote
zímberon . do ebenoter den berc des tempils . [X 2ᵛ] vnde
schv̊f ín alnah div so er den tempil bildon wolte. Unde
begrv̊b ín alse daz vf dem berge ein bergeli wart . dar///ffe
wolter daz templum zímberon. Uffen deme bergelíne
worhter der fîvnf gradvs dries . vnt vmbe | vnde vmbe daz
die werchlîvte vnde all/// ///ivte deste gemachlich (gemach-
lich'?) vf vnde nidergan maht. Vnde wan er wande daz
er daz werch vollevrumen solti . so liebsangoter sa dem
fîvnfzehen grâten
selben werche . ih meíne den quíndecím gradibus mít alse
salmen
manigeme salmen . vnde scheínde sa an dem ersten cantico
/////ure unde widerredigi
daz er inuidos et contradictores vmbe daz selbe werch
herre lose mine sele
habete. Davon sprach er. Domine libera animam meam
von vnrehten lefson vnde von vnkvstiger zvngvn . vnde anderiv. vnz
a labíj's iniquis et a língua dolosa . et cetera. Usque
her der ivde so vil vnze der rinde halb . wænich níht ist er ze versmahende .
huc iudeus quantum ad corticem . spernendus non credo.
gelovbigen daz marc erfvnden hant
Ube aber wir von fidelibus die medullam expresserant îe-
gediht sv̊zers dínges gesmecket habín . vnde so vil des an
vns wesen mac . hervur bríngen wellen. Den willen nem-
me níemen hohvart . wan er scheinet niht inuidiam (su)-
perbi(ę) pedissequam . wie a(ber) alliv kristenheit die/////fter
der leitere der gv̊tæte . an ír líden ze himele stíget . vnde
salme
in iegelicheme cantico lîvte . daz ist wunnesam zekîesenne.
bventen in
S//e sprichet aller erst . sih hie nidena(n) mit habitantibus

vinstri
cedar . die sa wendent daz sie niht stîge. Darnah kit si
zen boton
daz sie ír ovgen ad apostolos vfheve . vnde si an ir zweltere
gradvm stepfen welle . die der bvrc fundement sínt . in
die si ze ívngest vollestîgen wil vnde danne darín kome-
vrowende síngen.
nív exultans cantare. Ecce nunc benedicite. Darnah
sprozzen in suftender stímme
stepfet . sie an den drítten gradum. In uoce suspirantis
ze der obervn.
ad supernam ierusalem . dar sie wissagen vnde boten tro-
//////// ///// /// /// an
ston zevollekomenne . vnde kit. Lętatus sum in his quę
den dingen div mír gesaget sínt ín daz gotes varin wir.
dicta sunt mihi in domum domini íbímus . daz sie ge-
sprozzen
leistet habín . alse sie ír gehîezen. An dem vîerden gradv .
der dvrnahton zal
der numerus perfectorum ist . so hebet ecclesia ír ovgen
weínecliche
flebiliter ze gote selbem drͦwentem . daz sie dív ovgen ab
íme níht neme ê er ir gnâde sende. An dem fîvnften
die marterære
sprozzen . so nímet si martyres in hant . vnde stepfet alse
ordenvnge der gelovbige/// sterki
vaste daz si ioh andere ordínes fidelium mít robori hôher
vnde hoher setzet . vnze hín an den zehenden der ir sel-
ber svndersprozze wírt. Der sehste sprozze ist der bîh-
tære. Der sibínde [X 3r] sprozze . der die in zí(t) (r)í-
Ioh was er iezp̊ verteilet
wo(ton). Da(z) (neteta) iudas. Iam enim iudicatus erat.
Der ahtode . ist sante Marîen mit anderen mageden vnde
geehafton
wítewon. Der nîvnde ist coníugatorum. Der zehende ist
ęcclesię . vnde aller der die vervarn sínt. An disem sproz-

zen s(am)eno(t) sie sich ir viende vndankes (in) die sch : : :
gar(b)on teifen sivndære
mít ir manipulis. Alse daz die profundi peccatores danne
enpfanclic| zit
gesehent . die vil nah tempus acceptabile verlorn haton .
bvschelliv
so beginnet si ir selber furhtent . daz sie níht fasciculi
zeverbrennenne
(überg.) werdín ad comburendum . vnde stepfent danne
daz ist an der einliftin /////nde
spâte . id est ín vnde(cima hor)a . an den einliften sprozzen.
vbervlvaziger gnade
De profundis . vnde werdent danne mít superhabundanti gratia
sprozze der kinde vnde vn-
erlôset. Der zwelfte gradus . der ist infantium et inno-
schuld/// der gnade
centum . die darf níht samenon sancta ecclesia. Mater
mvͦter
gratia sovget sie an ir arme. An dem drícehenden sproz-
zen . so garwent sih die vollekomenen hírte vnde herte
der erstvn stole . daz ist beste gewant mít dem brivtegovme
mít stola príma mit der sie cum sponso brvten svln .
Ih sah ierusalem gezierte alse eíne brvͦt geìn ir
alsez kít. Uidi ierusalem ornatam tamquam sponsam uíro
man.
suo. In dem vierzehenden so hebent sie (ymnum et can-
ticum lętitię). Ecce quam bonum . vnde (st)epf(en)t in (daz |)
wan got gebot
himilriche . vnde sprechent. Quoniam illic mandauit do-
hie segen.
minus bened(ictionem. Des fîvnfze|)henden sprozzen
canticum singent sie vf des brvtstvͦles hoh(i gesezene|)
gote lob. an
alsus. Ecce nunc benedicam. Alleluia. Amen . alse in
dem bvche zorftile vnde wissheit
apocalipsi ist. Ben(edictio |) et claritas et sapientia. Mit
dem troste sprichet nv ze ivngest ęcclesia (ze den |) noh

bventen ín der vinstri. ivnge(st)en
habitantibus cedar. Sîd iv an den extremis svs gnadecliche
gewalticliche in nahten vfhebent iwre
(geschehin|) mvge. Confidenter in noctibus extollite omnes
hende in der heilikeite vnde lobon(t got |)
manus uestras . in sancta (et benedicite domino). Daz noctibus disses ivngesten salmen gehillet dem cedar des ersten.; **Canticum anabathmon . id est graduum.** (1) *Ad te cum tribularer clamaui et exaudisti me* Ich rvfte ze dir herre vnde dv erhortost mih do ih in arbeiten was. (2) *Domine erue animam meam a labíj's iniustis et a lingua subdola.* Herre loͤse mih von vnrehten vnde von vnkivstigen worten. Alse der wort sint die mih ilent beswichen . vnde wenden daz ih niht stige de uiciis ad uirtutes. War wiltv sprechent sie . [X 3^{v}] dv wilt ze verre . verrer danne dv mvgist. (3) *Quid dabitur tibi et quid adponetur tibi ad linguam dolosam.* Do sprach ih ze mír selbem. Waz wírt gelazen . dir . vnde waz wirt dír geîne gestellet . daz kit . (*durch ein Loch verdorben*) waz wírt dír zestellenne geín (*darüber und darunter ein Loch*) so beswichlichen worten? (4) *Sagitte potentis acutę cum carbonibus desolatoríj's . id est uastantibus.* Daz tvͦnt wasse strâla des mahtigen . daz sínt gotes wort . div setze dargeíne mít stoͤrenten zanderon . daz kít mít der ebenbilde . die ê kvͦle waren . vnde sie aber sih selben zvnton . ír rede
mít sprozzon
zestoͤrenne . vnde ír irreden. So tvͦnde stigestv per gradus alse ovh sie tâten. (5) *Heu mihi quia incolatus meus longinquus factus est?* Ah mih kístv danne . warvmbe ist mín ellende alse lanc worden? Wan dih sa belangen hín begínnet . so dv ze tvgende gestigest . vnde dír der anderer vnreht gestat wegen . davon dvnket dih sa disser (c. din ser) lip ellende vnde karlích. *Inhabitaui cum ta-*

bernaculis . id est cum habitantibus . cedar. Ih sitze mít den bventen ín cedar da ismahelis gesæ̂ze ist . der vzer
wir vz die
gotes riche sol verstoren werden. Alse(z |) kít . Eice an-
dírnvn vnde ír svn . wan ez wir niht der dírnvn svn mít
cillam et filium eius non enim erit heres filius ancille
der vrivn svne. vínstrína
cum filio libere. Síne herberge sínt cedar . daz kit tenebre . In den sítzent sivndige mít den ih hie bve. (6) *Multum peregrinata est anima mea.* Mín sele ist hie vil ellende. Sî bedrívzet der ismahelis herbergon. (7) ***C**um hís qui oderunt pacem eram pacificus.* Vride hielt (e *überg.*) ih mít den die ín hazzent. Daz sint die mit den ih in cedar sítze den ih ír vbeli vertrage (*c.* vertage) daz vnder vns (an?) fride ist. *Cum loquerer illis debellabant me gratis.* Undurftes (rungen sie) wider mír . so ih sie grv̊zte . wan ih mine vrvme nevor(derote) do ih sie grv̊zte aber ír sælde die ín christo sint . wan sie vride hazzent .
der ist
davon mahton sie neheínen gewaht gehoͤren christi qui est
vnser vride
pax nostra. **Canticum graduum.** (1) ***L**euaui oculos meos ad montes unde ueniet auxilium michi.* Ih sah vf an die berge . daz

Das fett Gedruckte ist in der Hds. rot. Die Ergänzungen der unlesbaren Stellen sind in Klammern gestellt. Wo es darauf ankommt ist der Zeilenschluss angegeben. Die Hds. stammt aus St. Blasien und liegt jetzt in St. Paul. Die drei Blätter derselben sind 0,268 m. hoch und 0,178 m. breit. Das erste hat je 30, die beiden andern je 29 Zeilen auf der Seite. Die Kehrseite des ersten Blattes hat rechts durch Beschneiden gelitten. Neben X, 21 steht IX. X, neben XI, 3. 8. 10. 14. 16 stehen XI. XII. XIII. XIIII. XV. am Rande der Handschrift.

U, der C. germ. 188 (Bibliothec. reg. Mon. fragm. ms. C. 3), *sowie V, das Wallersteiner Blatt, welches Ps. 104, 30—105, 5 umfasst, sind hier neu mit vielen Besserungen verglichen.*

Was den verlornen Codex S betrifft, so gebe ich von dem Texte das Vaterunser und das Credo bei Joh. Stumpff (Gemeiner loblicher Eydgnoschafft Stetten / Landen vnd Völckeren Chronick wirdiger thaaten beschreybung. M. D. LVIII. Getruckt Zürych in der Eydgnoschafft bey Christoffel Froschouer. *p. 295*^{b}) *folgenden Abdruck: (links am Rande: Das Teutsch | Vatter unser | in Erster ge | schrifft) Wie schwach die erst Teütsch gschrifft gewesen seyn / gibt | noch kundtschafft ein alte geschrifft Nötkeri von S. Gallen / bey zeyten kü. Ludwigs | von Ostfranckrych vnd Germanien / nach der geburt Christi 870 geschriben / darin̄ | vnder andrem das Vatter vnser vnd der Glaub verzeichnet / vnd auß dem Latin in̄s | Teütsch vertolmätschet wirt / auff nachuolgende weyß / also:* | Fater ünser du in himele bist . din namo uuerde geheiligot . din riche chome . din uuil|lo geskehe in erdo also in himele: Vnser tagolicha brot kib uns hiuto . unde unsere | sculde belaz üns / als auch wir belasend unseren sculdigen: und in chorunga nit leitest | du unsich: Nun belose unsich fone ubele, *etc. Das Aue Maria stadt nit darbey.* | *Der Glaub lautet in der selbigen geschrifft also: (links am Rande: Der Glaub)* | Ich keloubo an Got allmachtigen Fater / skefen himeles und erdo. Vnd an sinen son | Iesum Christum einigun unsern herren . der uone demo heiligen geiste infangan üüart: | Vane Maria der magede geborn üüart: Kenothaftot uuart pi Pōtio Pilato: unde bi imo | an cruce gestachtet ir starb: unde begraben uuart . ze hello fuor: an demo dritten tage uo|ne tode erstuont: Ze himele fuor . da sitzet ze Gotes

zesunne des almachtigen Fater: dan|na kunfftiger ze irteilene die er danne findet lebende alde tote: Keloubo an den heiligen | geist: Keloubo heiliga die allelichun gesamenunga. Keloubo zehabenne der heiligun | gmeinsame. Kelaubo belaszung unser sunde: Keloubo des fleiskes urstende: Keloubo | euuigen lib. AMEN. Das thuon ich keunaro, etc.

Die Stelle bei Goldast (rer. alem. scriptores. Francof. M. DC. LXI. tom. III. p. 34) lautet: Extat apud nos Sangalli Psalterion à Notkero monacho, quem ob linguæ tarditatem Balbulum cognominarunt; in nostram linguam translatum Arnolpho imperante, tanta verborum difficultate, ut non nisi ab attento & immorante lectore accipi & intelligi queat: tam dura olim et anhelans vetus illa Francorum & Alemannorum lingua fuit. Sed præstat fortasse (ut in farragine) orationem Dominicam cum Symbolo eodem in codice, adscriptam referre, quæ ad verbum sic habent: Fáter vnser, du in hîmele bist. Dîn námo vuérde gehéiligot. Dîn rîche chome. Dîn vville geskéhe in erdo álso in himele. Unser tagolicha brôt kib vns hiúto. Vnde únsere scúlde beláz úns, álso óuch vvir belázend vnsern scúldigen. Vnd in chórunga nit leitest du únsich. Nú belôse únsih fóme úbele. *Non reperiebam autem Angelicam salutationem translatam, ut quam ætas illa inter preces non habuerit. Primùm enim, ut conjicio, à Fratribus Mendicantibus in preculas illas numeratas & meritorias relata est. Germani* Choren *dicebant, quod Latinè dicimus tentare vel prehendere: atque inde* Chorung, *captatio, prehensio. Symbolum autem, quod Apostolicum vocatur, Germani* Gvverf *à conjiciendo nominabant, quod illi articuli conjecti & conscripti ab Apostolis crederentur, sicut ex verbis Notkeri Symbolo præpositis deprehenditur, hoc modo;*

Daz Græci Chédent symbolum, Latini collationem, daz chéden vvir gevverf, vvanda iz Apostoli gesámenoton, unde zesammine gevvúrfen, dáz iz zlichen sî Christianæ fidei. Also ouh in prælio symbolum heîczet daz zeichen, dáz an skilten alde an gemóten VVorten ist, tannan ió-giliche iro socios irchénnent. *Allusum igitur est ad Græcæ vocis originem, quæ ἀπὸ του συμβαλλειν deducta esse videtur. Translatum autem eodem in libro reperiebam in hæc verba:* Ih kelouho an Gót àlmáchtigen fatere, skeffen hímeles unde erdo. Unde an sînen Sún den gevvíchten haltáre eînigen únseren hérren: der fóne démo héiligen géiste infángen vvard: fóne Maria dero mágede gebórn vvard: kenótháfftat vvard pi Pontio Pilato: vnde bi îmo an crucem gestáhter î. starb: vnde begraben vvard: ze héllo fûor: an demo drítten táge fóne tôde irstuônt: ze him'ele fuôr, dâr sízzet ze Gótis zesesuuun dés almáchtigen Váter: dánnân chímftiger zeirtéillene die erdá allelichun gesámenunga: kelóubo zehábenne déro heiligen gemeîn-same: ablasi déro súnden: geloúbo des fleîskes úrstendede: gelôubo êvvigen lîb, Amon. Daz tuôn ih keuuâro. *In sacello pervetusto Leprosorum urbis nostræ, quod haud procul suburbio Orientali situm est, proximis annis libellum reperi Omelias alipuot Germanice scriptas continentem, quem ante annos plus minus trecentos scriptum esse colligebam, tersiore jam & mitiore sermone. Prima enim Omelia de Domini natiuitate ad hunc modum habebat:* Vns ist erschinen der guote vville, vndo die mennisheit vnseres haltares, des almachtigen Gottes shunen, nih von deheinen rehten vverchten, die vvir selbe han gethan, vvan nach siner michelun erbarmede hat er vnsih gehalten, *etc. In eodem Oratio Dominica his verbis reddita legitur;* Gott Vater vnser der bist in den himelen: Zuchome din riche:

Geheiliget vverde dein name: Zuchome din riche: VVerde dein vville hie in erden also da ze himle: Vnser tagolich brot gip vns huito: Vnd vergib vns vnser schulde, als vvir tuon vnsern schuldigen: Vnd leite vns in dheine bechorunge: Vnd erlose vns von allem vbele.

Es folgen nunmehr die nötigen Angaben aus den Codices: 4,7 bôum *vom Circfl. ist nur eine Spur erhalten* 8 ih *am Anfang der Zeile nachgetr.* 11 pul*u*is *aus* p *corr.* 5,9 *n*als *anrad.* 26 zórne. *Punct rad.* 7,17 ímo *schwacher Accent* 8,13 exurrexi 18 múge . *ih neirstér*[R 14]*ben múge* ih neirstérbe gérno. *durch Puncte getilgt* 19 Exurge 25 únrechte *darüber Punct* · 9,2 kíbet 17 qu*e*ritis *Häckchen scheint getilgt* 10,5 Irascimini ′ et *das Trennungszeichen roth* 6 iû*u*ih *aus* h *corr.* 7 s*ú*ndon *schwacher Acc.* 7 Ri*û*uont *schwacher Circfl.* 13 LÊ|*PH*SÉN. *rad.*, F *am Zeilenschlusse nachgetr.* 17 i*z* . êr *aus* h *corr.* 27 *nach* daz *ist ein Punct rad.* 11,9 di*u* *zu* e *und dann zu* a *corr.* 26 IERVSAL:EM *Ras. eines* A 12,6 morgen *aus* o *corr.* 15 unréchte. *darüber Punct* 20 WÉN S.IÊ 13,20 ménnichon *daraus ist* s *corr.* 14,7 fréuuen*t* *durch Punkt darüber und darunter getilgt* 8 fe*r*sehent *darüber Punkt* 10 b*û*est *aus* ist *corr.* 15,24 :*n*ahtelîches. *a. Ras. v.* be 16,19 P.RO 17,11 ab *in* | inimicis *unterstrichen* 23 . 28 Exurge 18,2 ú*m*behálbot *über dem ersten Strich des* m *ein Punkt* 19,9 hábe*t* *a. Ras. v.* r 22 apeuit 25 u*n*de | unde *unterstrichen* 20,4 *h*únreht. *rad.* 16 torculę 21,1 diê 8 defensorem. *aus* o *corr.* 19 memor *és* *schwarzer Acc.* 22,19 *p*edibus *aus* e *corr.* 18 emendat*io*nem *aus* a *corr.* 23,16 *f*ient *aus* e *corr.* 24,20 *ún*scúldige *a. Ras.* 23 dominusest *durch Zeichen umgestellt* 27 arb|bêite. 30 . i. *überg.* 25,19 fóne*n* *durch Punkt darüber und darunter getilgt* 26,17 hell*a* *aus* e *corr.* 20 uuérfe*n* *durch Strichelchen darunter getilgt* 23 *iro* nû *aus* nû *rad.* 27 Exurge

28,12 ána tûon. *und so immer* ûo, ûe, îe, îa *(nicht* uô *u. s. w.)* ; *die Interlinearglossen fehlen* U 15 Unreine sînt U uúega U alle R 16 Dîniû R Tînu U 17 sint ferro fone R 18 Allero R uúaltet U uuanda R 19 chúniga U slâhet . unde R éiner U 20 suo R mouebor U 21 in genenerationem U malo. *Dix̄* Er *rad.* U sus U argliste R 22 neuuirdo R fone chunne U 23 êuuighéite : : nemag *zwei Buchst. rad.* U mágice U 24 i*z*. *aus* h *corr.* U Also simon U uuolta . mit diên R 25 est U 26 et dolo. *fehlt* U Des munt R 27 spréchennis uuanda R éiueri. U uuanda R 28 gebíutet U 29 sínero zungun. R zúngun U leit *überg.* U 30 arbêit. R árbeit. U An R zungun R oûget] líget U 29,1 sin . târúndere U birget R ubeli. R díu U 2 unde] et U 3 Diê R habet. U mit R sizzet U 4 tôugeno R tóugeno U Ut U Daz R 5 erslâhe. R unscadelen. so R 7 Sînu óugen U uuártent] uuanda R armen. U 8 der R ist R oculto. R 9 Also R tóugeno faret er so U 10 leuuo R sinero U Er R ioh U starch. R stárhc. U ioh lístig U 11 *b*zebesuîchenne. *rad.* R pauperem U 12 dáz R 13 erzúcche U zucchen. U in zé R 14 imo U unde in an síh R héizet uuenden U 15 humiliauit se | U 16 in. Vuanda mit R zéichenen. U 17 fersihtigen. U dominatus fuerat *durch Reagentien verdorben* R 18 daz R ketûot U 19 *erár*mero *am Anfang der letzten Z. abgeschnitten*, mero *durch Reagentien verdorben* R dáranâh. R táranah U 20 stur||zet. U 21 deus auertet R 22 geéscon. R *Punkt fehlt* U 23 déro R fone R sie fúrder U 24 nesêhe. R Exurge R U 26 dû R tu U trúhten*t unterstrichen* R dâhta R nube U stant R stán| *abgeschnitten am Zeilenschlusse* U skeine U 27 neirgiz U déro R ármôn. U 28 irritabit U 29 Tíu léuues cramda U 30 got der R Zíu dahta U fone U neforderot U 31 t*u*on . *überg.* U 30,1 Dû R Tú U got sîhest R

dahta. U uuanda R 2 óuh U sîhest R díu U *nach* barg *Ras. eines Fleckes* U 3 Dár R Tar U 4 siêhest du R daz du R daz chît R 5 dinen U in geniûz *(darüber Loch) bis* 9 Temo *(Z.* 14 *bis* 16 *der Hds.) durch Reagentien verdorben* U 6 Dir ist *nicht mehr lesbar* U 7 kesparet U der R echert R écchert *Acc. undeutlich* U Mêr | U 8 *ne*bedarf *er (nicht mehr zu erkennen)* an dír ist er riche Pup is ad . . tor. Temo | *mehr ist von dieser Zeile* (16) *nicht zu erkennen* U dir R 9 Démo R Temo U uuéisen U hílfest *sehr schwacher Acc.* U dû. R Demo mûoter dîsiu U 10 uuerlt tôd R 11 Dáragágene R der árm R 12 dés arguuilligen. U chit U keuualt. R 13 demo U Omnium *bis* dominabitur. *minuskel* U 15 Daz R feret uóh U Sîn *fehlt* U |Súnda U sunda R halto gesiûchet. U 16 nals R selbo R 17 diên] tinen U regna*b*it *aus* u *corr.* R ęternum U 18 unser R trhuten U 19 iômer U illivs. U 20 unrehten dîete U fertîligot fone U 21 ist. R 22 Déro R Tero U armon uuillen gehorta R 23 uuolton R sie *(zweimal)* U 24 den R 26 Iro U gareuui U hábest R habet. U kebôret U dîn R ora. U karo U 27 so R Uuára zûo U 28 d*emo und auch der untere Theil des* d *abgeschnitten* U uuéisen. U 29 démo R diêmuôtin. R diemûoten. U Nals échert R uueis| *hier abgeschnitten, auch noch der untere Theil von* i *und* s U *die Hds.* U *hat* 32 *Zeilen auf der Seite. Das Blatt ist halb zusammengefaltet und diente als Deckel eines Octavbandes. Docen schreibt oben: Zum einbande eines buches v. j. 1526 gebraucht, welches aus Seon hieher kam. 7. Nov. 1825. D.* 33,26 got. Linguam 34,7 exurgam 7 D*a*z *anrad.* 19 ó*l*ter *a. Ras. v.* t 25 t*r*uhten *klein überg.* 37,12 sprécchent 38,6 fer*l*órnissedo. *a. Ras.* 40,4 dur*h* *aus* h *rad.* 6 besuîchet. [R 42] chet. 41,4 h*ábo a. Ras.* 21 ma*r*tero

überg. 42,21 martyrl*ih* *aus* c *corr.* 27 ander*r*o *aus* o *corr.* 45,13 c*h*éli *aus* e *corr.* 46,2 Exurge 14 sî*e* *aus* a *corr.* 47,1 QVI LOCVTVS EST DOMINO *fehlt* 48,18 ispálg 25 Irlós|schene 50,5 spráh | sprah *!* in 7 Predigar*a* *aus* e *corr.* 20 irráffungo 21 SIMILIT*ER* *nachgetr.* 23 forésaga 51,13 in latitudine. 52,21 *d*ie *aus* h *corr.* 53,30 brachi*a* *aus* ū *corr.* mîn*e* *aus* a *corr.* 54,8 mi*h*. *aus* r *corr.* 20 fleîscliche *darüber ein senkrechter Strich wie ein* i 55,6 disperdi*di*sti. *aus* st *rad.* 56,5 CALCIBVS 57,17 id *bis* quos *schwarz* 58,26 gechôsont *a. Ras.* 59,8 uuílleuuâl*t*ig *davor Ras.* for*h*ta. *a. Ras.* 60,9 uui*z*zen *aus* s *corr.* 62,10 hérenten. 13 uuarts*a*li *aus* e *corr.* 63,17 d*a*z *aus* u *corr.* 26 iúnger*in* *aus* o *corr.* 64,12 tuā*m*. *rad.* 65,27 singend͞o 66,6 unuuart*e*licha *überg.* 23 *den a. Ras.* 67,3 *h*óuene *unterstrichen* 18 úbe*r* er *unterstr.* stige *er* ábe *unterstr.* 22 lôse*n* in *unterstr.* 28 uue*r*lte *aus* l *corr.* 68,10 umbehalbot *m*manigiû *rad.* 24 uua*h*s *aus* s *corr.* 26 testa tamquam *durch Zeichen umgestellt* 69,20 lich*a*min *aus* u *corr.* 70,3 irr*â*rin *aus* e *corr.* 20 sup̄ 71,26 *diê* *l*óbont *a. Ras.* 72,20 ze *E* ímo *rad.* 73,13 sítouángí*r*en *kleiner Acc.* 74,18 eam. 20 V*nd*e *aus* be *corr.* 76,7 lêit|tende. 77,29 deli*q*uentibus *aus* u *corr.* 31 iudicio. *Daz* er *durch Punkte getilgt* 78,5 misericordię 7 uuar*h*êit. *aus* e *corr.* 17 uua*h*stablon *aus* s *corr.* 24 dû *aus* diû *corr.* 79,4 id *bis* eius *schwarz* 9 heîzzet unde uírchúnst. *durch Zeichen umgestellt* 15 dé*n* *aus* m *rad.* 23 abundant*e* *aus* i *corr.* 80,26 xhrístanin 82,13 uoc*e*m *aus* i *corr.* 83,3 gol*d*. *aus Corr.* 84,1 exurgat 86,1 derelinqueruNT 24 Expecta 88,6 hárasánt*i*. *aus a rad.* 11 nési. 27 sui ist. 91,18 rîchesondo *aus* f *rad.* 25 zû . spilunga. 93,19 omnem . 94,2 I*z* *aus* i *corr.* 22 corruptionem? *aus* in *corr.* 25 ándere*n* *aus* m *corr.* 96,5 *o*ugendo *aus* u *corr.* 10 na*l*s *aus* s *corr.* 16 habe.

aus o *rad.* 97,21 MOMO. mennischo. *überg.* 27 uuesent 99,11 fugie*b*ant *a. Ras.* 101,6 un | unreht 102,12 Et *bis* 13 hominum. *in der Hds. schwarz* 16 *skêin*ent *a. Ras.* 102,11 *ne*‖ *darnach Ras.* 103,16 ube*r* er *rad.* 20 áber *am Rande nachgetr.* 21 dann*a*n *a. Ras.* 22 uu*úrde*n *desgl.* 28 stéchont*e*mo *aus* o *rad.* 104,11 ubeli *bis* dir *a. Ras.* 105,9 tuônt 18 súlin Dien 24 irstand*ini* *a. Ras.* 106,4 úmbefahe*t* *aus* n *rad.* Góte *rad.* 13 *I*PSI *a. Ras. v.* D 20 bezeîchen*e*t. *aus* i *corr.* 23 ûfscóuuo *b*lîb *durch Strich darunter getilgt* 26 ê*hálti* *unterstrichen* 107,8 dá*z* *aus* h *corr.* oûge*t* *aus* n *rad.* 15 chi*t*. *aus* a *corr.* 19 scêin*e*t *durch Punkt darüber getilgt* 108,5 Sámen*o*nde *aus* d *rad.* 10 thesauri: s *Ras.* 109,1 tîlig*e*ien *aus* o *corr.* 17 kescá*h* *aus* ch *rad.* 19 predestinati *aus* i *corr.* 22 séled*o* *aus Corr.* 24 p̄redigâre 111,22 neuuolt*o*n. *a. Ras.* 112,3 *ant*|frístot. *rad.* 3 iro fater dauid̄ 7 a*ld*e *aus* n *corr.* 17 ·inuicem . ł. in 113,21 besuôch*e*nt *aus* o *rad.* ir]er 114,14 sô,ne 116,2 Daz *bis* 3 dârána *a. Ras.* 11 . 13 exurge 117,15 îro. 17 beuscu*l*den *a. Ras.* 18 netáret*a* *aus* on *rad.* 23 ignorat. 28 dôd *aus* e *corr.* 118,3 exultabit 15 chr*í*pfent. *aus Ansatz von* p *corr.* 19 Exurgentes 21 mi*h* *aus Corr.* 23 uu*a*nda *aus* u *corr.* 119,6 uástu*n* *aus* h *corr.* 7 mi*n*a *aus* h *rad.* 8 unbi*r*igi *aus* g *rad.* 11 *d*en *davor ein zweites, etwas anders gestaltetes* d 23 ingélt*e*n *aus* o *rad.* 120,5 *nach* sun *Ras., ebenso nach* démo 7 *n*aris *aus* m *corr.* 9 daz *d*er *a. Ras.* 15 *mánnis uuêichi* mannis uuêichi *rad.* 121,1 chórung*a* *aus* o *corr.* hûôn *Circfl. rad.* 13 d*o* *aus* e *corr.* 18 zuôscríendo. *rad.* 26 Nege*l*ôube *darnach Ras., über welcher der Circfl.* 27 Exurge 122,22 da*z*ne *aus* n *corr.* 123,3 Exultent 11 *nach* áhtot *Ras.* 12 da*g*. *a. Ras.* 16 *vor* dis *Ras., vor* sih *desgl.* 124,7 intelle*g*ere *aus* e *corr.* 8 *über* sín *Ras.* 12 sáment *aus* o *corr.* 23 scînen*t*.

aus t *rad.* 27 Apostoli *bis* 30 *Al*so *a. Ras.* 125,1 gebreîtet sî *durch Zeichen umgestellt* 125,10 ménniscon *aus* c *corr.* 21 uuer*tli*chi *a. Ras.* 126,1 stárclicho *darüber Punkt* 23 *s*pes *rad.* 127,4 ISPSI 128,4 m*a*nnelichemo *aus* e *corr.* skîn*ent a. Ras.* 14 *vor* bilde *Ras. f*érte. *a. Ras. v.* u 15 ménnis-cen. *aus* o *rad.* 22 arguuilligo *das erste* g *aus* u, ui *aus* ill *rad.* 129,13 grísc*r*amot *corr. aus Ansatz von* a 15 I únunstig 130,10 *a*rbêiten *a. Ras.* 23 gesc*i*êhet *darüber Punkt* 26 keê*r*et *a. Corr.* 27 s*â*r *a. Ras.* 131,14 ge*r*no *aus* n *rad.* 29 uuahs er 132,2 in*t*liêhet . *darüber Punkt* 132,1 commedat 26 eîniu 133,10 NO*B*IS *aus* R *corr.*; *nach* Er *und nach* ist *Ras.* 12 í*n aus* m *rad.* 18 Expecta 22 temp'us lacrimarum 134,18 *l*êibo *aus* e *rad.* 22 *h*after *durch Strich darunter getilgt* 135,8 neirréfsest 136,8 *k*e-heîzzen *aus* b *corr.* 14 uuâre 24 ketrúgedes *aus* d *rad.* 27 *u.* steina *unterstrichen* 137,4 pétô*n*. *aus* m *rad.* 138,21 S*ie aus* iu *rad.* 139,1 unsprec*h*ento *a. Ras.* 23 sum *fehlt* 140,1 uiuent 12 unl*iú*mendotôn *a. Ras.* 24 Da*z aus* h *corr.* 25 *i*st *aus* e *rad.* 141,4 idit*h*un *aus* b *rad.* 8 *m*ir *a. Ras.* 17 sprec*h*endo *aus* h *rad.* 142,20 a a adâmis 143,2 *u*nde *a. Ras.* 30 *vor* stât *Ras.* 144,13 corpore *aus* e *corr.* 23 EXPECTANS EXPECTAVI 145,5 mi*h aus* r *corr.* 29 zegêsehenne. 146,13 mani*g*falti *a. Ras. v.* f 147,25 *Ras. nach* uuarheit 148,2 ne nir uerrêist 149,10 Exultent 21 deus meus *fehlt* 150,5 forderen *aus* o *corr.* 26 húsce ché-nun 151,1 ziehest *durch Punkt getilgt* 152,14 pi*l*de *aus* d *corr.* habelosi*n*. *aus* s *corr.* 21 nemént *den* sie *durch Punkte darunter getilgt* 153,19 *g*érot *a. Ras.* 154,5 un*d*e *davor Ras.* 14 s*êl*a *a. Ras. v.* ûz 20 uu*i*eo *davor Ras.* 27 uuúnderl*ih a. Ras. v.* h 155,2 . 12 exultationis 28 níder-uuart 157,22, *nach* mei *Ras. von* deus, *welches hier zu ergänzen ist* 158,16 únfróuui *Acut rad.* 24 diên liêht.

durch Strich darunter getilgt 159,3 er*d*o *aus* b *corr.* 159,25 *p*atientia *a. Ras.* 160,12 sze *durch rothen Punkt darunter getilgt* 161,1 trî*b*e *darüber zwei Punkte zur Tilgung des Circfl.* 162,17 chráftelose. *a. Ras.* 163,21 reprobantis 24 uuídersprechentis. *a. Ras. v.* h 164,1 *u*uerden *! a. Ras.* 5 i*z* *darüber Punkt* 20 kiêdiemuôtet 165,4 nef*r*âget *a. Ras. v.* a 165,20 *nach* nehábo *Ras.* 165,23. 166,4. 23 Exurge 167,8 fidelibus 9 dilectum christum *durch Zeichen umgestellt* 11 chriûzegoton 21 chiúninge 168,2 *Ras. nach* des 169,29 gerih*t*et *a. Ras.* 170,17 gesal*b*otin *aus Corr.* 171,6 tohter*a* *aus* on *corr.* 7 pauli*a*ne. *aus* ne *rad.* 8 mánige*n* *rad.* 9 regin*a* a dextris *rad.* 172,11 d*a*nnan *darüber ein Punkt* 12 *nach* burtig *Ras.* 23 ł apostolorum. 173,9 exultatione. 174,8 craft] êraft 10 bega*g*enet *a. Ras.* 24 ma*r*is. *darüber Punkt* 175,4 óbenehtigen 6 ir *o* gelouba *Ansatz von* g 6 disen 8 ketri*uuuu*n *darunter vier Punkte* 176,12 Et *fehlt* 12 inclinata 28 fines 177,9 *d*ir *a. Ras.* 178,4 *d* chálauui *unterstrichen* 13 exultationis. 179,22 simula|c*r*is *darüber Punkt* 180,13 eleua*t*i *desgl.* 181,15 exultationes 182,9 bech*a*ndon. *a. Ras.* 12 siê *a. Ras.* 18 uuîges *a. Ras.* 183,12 exultent 184,20 men*n*escen *aus* s *corr.* 21 êrest*i*n *aus* e *corr.* 185,21 *fater* frater *durchstrichen* 186,20 et progeniem. 186,21 gra*p* *aus* b *corr.* 187,7 D*i*z *aus* a *rad.* 24 ueterescet in infernum 188,16 Er] Et 22 Got ist 189,5 *g*eládeta *aus* k *corr.* 190,2 INEXTINGVIBILI. 191,1 nals *bis* Got. *a. Ras.* 8 *far* phar *unterstrichen* 192,12 guotes] úbeles *a. Ras.* 16 keuualtpîeton *darüber Punkt* 20 lóse danne *aus Ansatz von* o *corr., die beiden Worte durch Zeichen umgestellt* 21 tu *dazwischen Rasur* 193,12 muoter *sa* prûtsamenungo *durch Strich darunter getilgt* 22 gee*i*scost *aus* s *rad.* 23 irgézzent 198,4 irslá*g*en. *darüber Punkt* 196,11 PAT 12

exultabunt 17 VOCĒM 20 lerárr*a* *aus* e *corr.* 198,1 iruuar*tn*isso *undeutlich* 198,5 exultabit 10 ind*uæst* *a. Ras.* 14 u*b*e *a. Ras.* 199,4 uzkóz ι christis 199,20 G*LOR*IARIS *a. Ras. v.* ORI 200,16 *d*olosa *darüber Punkt* 21 emigrabit de 201,16 expectabo 202,23 keeiscon *a. Ras. v.* s 26 also *a* scáto *durch Strich darunter getilgt* 203,19 exultabit 23 Vuendet uuirdet 204,10 uuerl*t*e *davor Ras.* 27 iúdorslahta 205,1 starch*e* *aus* o *rad.* 27 púrlichi *aus* l *corr.* 206,7 exultandi. 8 exultatio 207,5 haz] hoz 10 hazzet bruôder *durch Zeichen umgestellt* 20 Expectabam 208,1 contradictionem 4 diû] dû 21 drouu*u*n *aus* o *corr.* 28 consensum. 209,2 lébend*e* *aus* o *rad.* 3 dat*h*an *überg.* 210,24 *a*stédi *rad.* 212,3 getrét*t*ener. *rad.* 6 *die*der *aus* de *corr.* 13 i*u*dicii. *a. Ras.* 14 gnî*ûz* *Circfl. durch Punkte getilgt* 25 geleîde*z*et *a. Ras.* 30 b*û*ent *Circfl. durch das darüber stehende* g *verdeckt* 213,6 sólich*e* *aus* o *corr.* 16 *G*ótscélto *davor Ansatz von* ko 214,14 SPFLVNCA. 21 i*st* iúdon *darüber Punkt* 23 de*s* *aus* g *corr.* 216,11 s*ie* *a. Ras.* 19 iruuéllet 25. 26 Exurge 217,7 Exurgam 218,4 is, frâget. 17 a uita *a. Ras.* 19 uu*u*rdin . *a. Ras.* 27 gê*r*menonten *aus* s *corr.* 219,6 uuîsprachonde 11 l 20 chúninga *a. Ras.* 220,11 obsorbet 221,16 V*u*ánda *a. Ras. v.* be 222,8 Exurge 224,9 execratione 11 prínge*t* *a. Ras. v.* nt 12 consumationis. 14 seben 225,8 exultabo 22 DOCTRINA*M*. *darüber Punkt* 23 SO*B*AL. *desgl.* 227,10 *vor* man *Ras.* 18 hi*l*meliscon *durch Strich darunter getilgt* 26 *h*áhsele *durch Strich darüber und darunter getilgt* 228,4 gesc*i*éhet *darüber Punkt* 8 *multi* mánigfalti *durch Strich darunter getilgt* 10 xhrístis 13 in *igne* fiûre *durch Strich darüber getilgt* 17 mîn|nen 19 sudditi 229,5 *uach* Dû *Ras.* 230,3 *Ras. nach* allen 19 hé*i*li *durch Strich darüber und darunter getilgt*, *über* e *ist ein Circfl. durch Punkte für*

ungiltig erklärt 231,18 uberstricchenten 233,2 haltare. Bediû *a. Ras.* 12 est *fehlt* 21 fili 235,23 lîb*a aus* e *corr.* 236,11 exultationis 25 exultabo. 237,11 sie *a. Ras.* 16 dîe *a. Ras. v.* a 20 *lant*liute *durch Strich darunter getilgt* 25 irslágenin *â* âuueîsin *durch Strich darüber und darunter getilgt* 238,3 u*r*lôseda *aus* l *corr.* 6 Quōniam 15 stimma christis líchamin *a. Ras.* 18 uuu*r*den. *a. Ras.* 23 i Goteheit 239,18 findet 27 accuta 240,22 iû*c*h. *darüber Punkt* 241,2 deên *unterstrichen* 242,5 fóresistigemo 13 hôuuarto 18 himis*c*uun *aus* s *corr.* 20 *consumptum* fersuendit *durch Strich darunter getilgt* orationem] otionem 243,2 scu*l*den *a. Ras.* 8 iruéletost. 24 gesézzen*e*ro *aus* o *corr.* 245,19. 22 exultatione 247,13 dur*st*ega *aus* g *corr.* 14 fuôzzen *Circfl. rad.* 248,5 sé*lb*en *a. Ras. v.* be 17 uuir*d* *durch Strich darunter getilgt Anm.* 2 scimaticos; *die Anm. von ders. Hand wie die Anm. auf S. 249 und wie das* dictamen diei *zum* cant. Deuteronomii 628,21. 249,19 incenso *Anm. die Glosse ist durch Zeichen zu* uuíle. *verwiesen. Z.* 5 monachi *überg.* 250,13 ih] iz 251,22 exultent 252,2 diriges. 3 diê*te* || te. *rad.* 9 deus*! der Punkt des Zeichens roth, der Strich schwarz* 15 *IN fehlt* 17 EXVRGAT 253,6 exultent 15 erstândito 17 neirheîngin 18 exultate 254,1 .ł. unius 254,17 zi uzzer h*á*fte *Accent zweifelhaft* 21 riiûuuo 255,7 pech*n*âta *a. Ras. v.* a 20 míchel|lero 256,3 níderf*a*lle *aus* e *corr.* 13 ir] er 14 preceptis *a. Ras.* gebóti*n aus* s *corr.* 16 cocumba 19 supercęlestis 257,6 Montem *bis* 6 dico. *rot geschrieben; dann rot durchstrichen* 20 usque *schwarz* 258,2 *t*ôd *a. Ras. v.* d 259,2 gr*û*oni. *a. Ras. v.* o 4 *diên* fluct*ibvs a. Ras.* 13 sunt 15 dîn *a. Ras.* 260,19 kesprêitu 261,14 únder *iu* iû *durch Strich darunter getilgt* 262,6 ôsterlindin 9 .ł. 16 uuólche*n* tunchel *aus langem Strich corr.* stuôl*s*tazzen *darüber und darunter ein Punkt*

19 plebis 25 Sélbemo *nicht eingetr.* 263,4 érdlîbe *aus* l *corr.* 265,7 expectant 266,17 buzzo *durch Strich darunter getilgt, dafür* o *überg.* 267,11 de *a. Ras.* 21 ungueuuítere 268,1 coartet *a. Ras. v.* a 2 lóch *darüber Punkt* 16 nôthháfti 269,3 líden *a. Ras.* 11 mir *a. Ras.* 12 expectauit 15 diê *a. Ras.* 18 ł 270,2 sie selben dô *a. Ras.* 270,9 zuôsehentem 20 gésehente 271,12 slahen *a. Ras.* 18 Áber 19 gescaben *a. Ras.* 272,16 neuuárin *aus* e *rad.* 274,3 *x* christis *durch Strich darunter getilgt* 10 Exultent 21 ist *aus* e *rad.* 24 díh : : : : | diutor *Punkt a. der Ras. nach* h; A *fehlt* 276,11 ûf réht *a. Ras.* 278,2 derelinquas *aus* n *corr.* 279,18 mir gesceîden *dazwischen noch ein Ansatz von* g 280,9 tuam 10 sunda *aus Corr.* 17 *das zweite* dir *a. Corr.* 24 uuiêo *a Ras.* 281,6 *das zweite* unde *a. Ras.* 20 dînen *aus* h *corr.* 23 scálscanch 282,2 bûh Exultabunt 13 *Diser nicht eingetr.* 284,14 appollinarem 286,4 *Ras. nach* iêgelichen 287,4 *Dauid nicht eingetr.* 22 anaséhende. *aus* o *corr.* 288,4 gehárinscárot 289,9 mennischun *zu* o *corr.* 26 hárinscára 290,2 liûto *aus* e *corr.* 18 *nach* erdo *Ansatz eines Buchst.* 28 ûfstântem. 291,7 geskáh *a. Ras. v.* c 10 hûorlúste *ligiert* 292,5 dar *a. Ras.* 17 *nach* bedecchit *Ras.* 293,5 *Díser nicht eingetr.* 9 dia bi burg *durch Strich darunter getilgt* 294,8 irslâgen *a. Ras. v.* h 12 uuârin *aus* e *rad.* 20 holz *aus* z *rad.* 23 uuîehus 297,16 *Ras. nach* Tu 298,3 psalmasti 17 ILLI *a. Ras. v.* E 19 *nach* Vnuízziger *Ras.* 20 alles *durch Strich darüber getilgt* 299,2 *vor* gehôren. *Ras., v.* k? 3 DIMITTENTVR 9 chana·an *der Punkt rührt von einem an falscher Stelle begonnenen* a 26 Exurge 26 causa 300,16 ánaháreen *a. Ras.* 24 sûonoták *aus* n *corr.* 301,18 chad *a. Ras.* 302,17 lîchamhaftpo *verschrieben und getilgt* 21 *das zweite* opher *aus Ansatz v.* f *corr.* 24 *Ras. vor*

in 303,13 *Souuélee nicht eingetr.* 18 isra*h*el *a. Ras.* 304,4 jêo frido. *a. Ras.* 10 *eg* êuuîg *durch Strich darüber getilgt* 22 *i*lluminati. *a. Ras.* 28 *nach* unde *Ras.* 305,13 exurgeret 24 DELIC*T*VM *davor Ras.* 306,10 Castig*a a. Ras.* 10 bring*en durch Strich darüber und darunter getilgt, darüber* i *geschrieben* 14 TR*A*NSILIENS. *darnach Ras.* 20 uu.ára *der Punkt rührt von einem falsch angesetzten Buchstaben* 307,4 tribulatio 13 neruocho. *a. Corr.* 19 *Ras. nach* Si 20 mîn sîn. 308,5 álman *chúnne* chunne *durchstrichen* 12 he*r*zen. *a. Ras.* 14 gar*r*ulitas *a. Ras.* 16 Nunquid 21 abscidet 309,7 mi*h a. Ras. v.* r 8 *mir* úbe *a. Ras.* 19 gesui*g*en *a. Ras.* 310,12 *in* sanclêichen *überg.* 13 uuaz. 17 uuerlt*ric* rinch *durch Strich darunter getilgt* 18 égelîchen *a. Ras.* 311,6 gedanchot. *a. Ras. v.* a 29 V*nde a. Ras.* 312,10 da*z* fóre *a. Ras.* 12 bineîmed*a aus* e *corr.* 17 *g*ebúrt *a. Ras. v.* b 313,7 exurgent. 13 neergezzen. *aus* o *corr.* 22 negeinmuôt*a. a. Ras.* 314,3 huôton *a. Ras., von dem folgenden Worte oben und unten durch ein Häckchen getrennt* 9 teneos. 11 chriêchiscun *a. Ras.* 13 dûre. 315,18 mandabit 316,5 sicut *vom folgenden Worte durch Häkchen oben und unten getrennt* 13 *er aus Corr.* 316,21 iruuéleten. *aus* o *rad.* 317,3 rememorati *aus* o *corr.* 9 tastamento 26 neiruúindeter 318,8 keuualtet 10 t*á*ne *darüber Circfl. durch Punkte getilgt* 320,18 heîdenon *írridon* írridin *durchstrichen* 24 facit 321,2 *a*ber *a. Ras.* 10 fórder*en aus* o *rad.* 12 s*í*zzendo *aus* e *rad.* 29 démo *darunter Punht* 322,21 sâr 323,8 *beie*híntin *a. Corr.* 9 himi*l*isca *aus* sc *corr.* 16 sacrificationem 325,11 démo *Acut durch Punkte getilgt* 326,17 *nach* uns *Ras.* 327,11 fluoch *durch Punkte getilgt* 16 guôt*e aus* o *rad.* 18 mícheli*u rad.* 328,14 *g*keflánzot *durch Strich darüber getilgt* 22 *vor* dih *Ras.* 24 *nach*

du *Ras.* 329,20 pítteppest 331,5 l. pagando 17 ne*z*iêhet *a. Ras.* 332,16 zése*u*uun *darnach Ras.* 19 Et *bis* a te. *fehlt* 333,3 Ba*b*tismum *a. Ras. v.* p 11 *vor dem ersten* uuerdent. *Ras.* 12 gehalten gehalten uuerden 13 *Ras. vor* zeîgot 22 uuerltchl *zu* l *corr., wie es scheint* 335,6 *keh.* kesehente *durch Strich darunter getilgt* 336,2 tuôfi. *a. Ras.* 8 tuôfi. 336,23 V́nzi*nt a. Ras.* 17 getuôften 337,21 tôufi 338,19 s. ih] sih 339,3 chád er *oben und unten durch Häkchen getrennt* 340,1 Ƀ 341,2 daz *ir* ímo *durch Fleck verdeckt* 3 uuellen*t. durch den Fleck verdeckt* 6 écchero 17 terra. 19 díse *b* blínde *rad.* 21 ammiratione 342,20 toûgene*r aus* o *corr.* 343,17 tôten *zweimal* 24 l 344,1 *nach* falgo *Ras.* 3 l 5 *Ras. nach* búrtige 345,12 r*á*d. *ein Circfl. darüber ist durch Punkte ungiltig gemacht* 346,5 fliêhent 9 *u*nde *a. Ras.* in *a. Ras.* 17 PSALMV*S. überg.* 347,5 into*r*culhûsen. *a. Ras.* 11 exultauerunt 13 exultationem. 348,6 in ch*o*retale *a. Ras.* 24 scátu*u*ue *aus* e *corr.* 351,3 d*û a. Ras.* 6 generatione. 8 ze *g*eburte. *a. Ras.* 352,1 tôdig*a aus* u *corr.* 3 sól*t a. Ras.* 353,6 *d*annan *a. Ras.* 17 bîn 25 heîligen *a. Ras.* 354,1 mei.] mihi. 6 lîcchamo *aus* l *corr.* 10 hârent. 355,6 neh*á*rent *schwacher Acc.* 22 *d*tága *durch Strich darunter getilgt* 23 *q*uamdiu *a. Ras.* 23 a*l aus* n *corr.* 24 uue*llen darunter Strich* 356,1 ist ni*êht a Ras.* 357,14 *vor* nanton *Ras.* 359,17 *k*eságet *Ras.* 18 me.] te. 360,14 est *fehlt* 361,17 dîn 362,18 *Ras. vor* me 20 uuând*o*n *a. Ras.* 363,10 Got*e*heit *darüber Punkt* 25 perditionem. 364,9 irgezzen*t rad.* 365,3 ál *von* énnan *durch ein Häkchen oben geschieden* 19 nelítîn *aus* e *rad.* 366,22 in generatione 368,9 potestatis 15 genídertost *a. Ras.* 22 *uuirdet. Al*de *darüber Ras.* 27 n*i*êht *aus* e *corr.* 369,2 *i* northalb *durch Strich darunter getilgt* 5 subaud

6 exultabunt. 16 an*di* démo *durch Strich darunter getilgt* 370,2 exultabunt*!* 16 gel*i*chamot *darüber Spur eines Accentes* 18 dînen *a. Ras.* 371,1 exultationis. 11 anasihte 25 áhon. Aha *a. Ras.* 26 All*e desgl.* 372,15 stât*o aus* e *corr.* 18 dereliquerin*t a. Ras.* 373,2 geheizzen. *aus* o *rad.* 15 get*u*rste *a. Ras.* 375,5 uuerdin ne*ist* sal . *durch Strich darunter getilgt* hinaze*l*uuerfinne *durch Strich darüber und darunter getilgt* 17 zorn . *aus* n *rad.* 377,4 SE*C*VNDVS *a. Ras.* 11 *nach* tésto *Ras.* 24 geb*û*te *Circfl. durch Punkte getilgt* 378,19 Ir*hárteie a. Ras.* 24 doh *iro* daz iro *durchstrichen* 25 ein] in 379,9 fersuînen. *Circfl. durch Punkte getilgt* 14 iruuárdichen 22 áh*z*eg *a. Ras. v.* c 380,3 expectantes 3 bettonte 10 salcha gehalslagot 11 úberhé*u*en *aus* b *corr.* 25 *in* iruuelton *durch Strich darunter getilgt* 381,15 *nach E*STO *Ras.* 20 tolleraturi 382,19 hantuuerch *a. Ras.* 383,15 untô*d*igi *aus* g *corr.* 384,17 skîe*z*zentero *a. Ras.* 23 du uuas 24 ánabraht . *anab* daz *durch Strich darunter getilgt* 24 ferlôugenne 27 F*o*ne *a. Ras.* 385.17 *h*erro *aus* b *rad.* 386,8 lapi|dem *pedem* tuum . *fehlt* 9 steîn 21 de urtiêfel 23 occult*e a. Ras.* 387,19 keuuízzed*a aus* e *corr.* 388,10 zênse*i*tigen *undeutlich* 15 exultabo. 26 uuerch *a. Ras.* 391,13 geuuúrchta 20 châden 392,2 tollerandos 4 ęcclesiam . *darüber* an íro *durch Strich darunter getilgt* 293,1 *h*arto geloûblich . *a. Ras.* 12 kestécchit *n*in *durch Strich darunter getilgt* 16 o*ú*h *Circfl. rad.* 18 tollerantiam. 18 í*nt*uôt *durch Strichelchen oben getrennt* 394,12 FACIMVS 395,17 scádesto 396,17 sin prosperitas *a. Ras.* 19 tougenero *aus* o *corr.* 23 nefertribi*t aus* n *corr.* 397,7 exurget 10 uui*d*er *a. Ras.* 13 *nach* ziu *Ras.* 14 *nach* Tu *ebenf.* 15 c*r*ehto *aus Corr.* 18 besúichen 398,5 *nach B*EATI *Ras.* 8 selb*a aus* e *corr.* 399,5 EXVLTEMVS

19 Góta. V́ber *a. Ras.* 400,5 rel. 12 *ac* ze *durch Strich darunter getilgt* 28 noster *fehlt* 402,4 *Q*VA*N*DO *a. Ras.* 20 êinigcheite *durch Punkt darüber getilgt* 404,19 *über* orbem terrę *Ras.* 24 exultet 26 béregenota 405,4 exultabunt 21 EXVLTET 406,1 *nach* Fréuuen *Ras.* 20 d*n*ī *aus andrem Buchstaben rad.* 407,15 exultauerunt 408,19 niúue*z steht nicht da, statt dessen Ras.* 409,13 hûske. (*lies* hiiske.) 14 zuo*z*sehendo *durch Strich darunter getilgt* 15 antfristo*t desgl.* 21 exultate 410,10 geuuízzeda *heiu* héuigoro *durch Strich darunter getilgt* 14 he*i*lige *aus* l *corr.* 17 exultabunt 411,9 spricho *a. Ras.* 412,4 ur*t*eil *a. Corr.* 8 dû] diû 414,4 i*êo* hartor *a. Corr.* 11 *nach* nebétot *Ras.* 415.4 DEO] DOMINO 8 exultatione. 11 est *fehlt* 416,14 M*I*SERICORDIAM *a. Ras.* 417,21 *über* kesello *und unter* FECI *steht ein durch ein Strich darüber getilgtes* geta 24 perfidi*a*m *a. Ras.* 418,3 *s*ubermuote *durch Strich darunter getilgt* 419,5 execrando 420,3 *Ras. vor* ze 15 *A*DHVC *danach Ras.* 421,14 uue*i*chi *überg.* 20 niticorax 23 niticoracem 423,6 tranen. *a. Ras.* 10 *nach* i*r*fáltost. *Ras.* 23 exurgens 424,6 d*îe a. Ras.* 425,21 di*û aus* a *corr.* 23 *a. S.* 374 *steht noch einmal* uuuôste 26 alle *d* tága *durch Strich getilgt* 14 ueterescent. 19 *unter* nâisti*n Punkt* 20 niogila 427,3 VETERESCENT. 4 *den a. Ras.* 7 da*r a. Corr.* 428,5 gefre*h*totost *a. Ras.* 428,18 geschiê*t v. andrer H. hinzugesetzt* 25 br*í*nget *vom Acc. nur noch schwache Spur.* 429,12 sie*b*hen *durch Strich darunter getilgt* 431,21 dominum 22 audiend*a*m *a. Ras.* uocem *aus* u *rad.* 23 *alle s*ine *a. Ras.* 432,15 DOMINVM 433,22 gechiêsenne. *oben anrad.* 24 longichrucis 434,1 under 435,18 neiruuinde*n*t *a. Ras.* 22 *vor* chunst *ist ein Ansatz eines* k *durch Strich darunter getilgt* 436,1 Expectabunt 437,12 *n*eneflanzot *durch Strich da-*

runter getilgt 17 stagn|nensis. 438,12 d*a*z *aus* u *rad.* 439,1 CRIBARET 1 rîte*r*oti *aus* c *corr.* 4 nâht 440,2 Vnde*r* *aus* n *rad.* 12 he*i*ligen *überg.* 19 expectant. 441,27 pî*b*en. *darüber ein Punkt* 442,19 dominum. 22 *A*LLELVIA *nur eingeritzt* 443,10 uuuillen 21 ir] er 444,8 *nach* sint *Ras.* 15 uuorti 26 abrah*a*mis *aus* u *corr.* 445,7 *l*hímelrîche *durch Strich darunter getilgt; nach* terra *Ras.* 445,24 ar*g*uuill*i*gi. *an den beiden Buchstaben rad.* 446,2 mannes *später hinzugesetzt* 9 *Ras. nach* phutifar. 11 Sóli*h* *a. Ras.* 22 chárchâle 447,14 Conuerte 18 Vuiê 23 moyen 448,9 ána 10 *hier beginnt* V, *welches ohne Interlinearglossen ist; der Text geht bis Ps. 105, 5.* — 10 ranas R 11 Iro V uz die R frósca. R urôsca. V 12 in V chuningo bêttechameron. V 13 cynomia V ciniphes V 14 Do gebot R oûh V sâr V die R húntfleigun. V 15 mucca V allero endegelih V 16 eorum V Iro V machota V 18 Prennentez plich fîur V in iro lânde. V 19 uineas eorum V 20 Unde V 21 sclûogh V uuînegarten. V fîghpouma V fermúleta R uermuleta V 22 boumeliche V locusta. V 23 brucus V numervs. V 24 aber. V cham V châm V 25 ne uûas. V c̄medit (= conmedit) V fęnum *corr. aus ?* 27 Unde V frâz R ur̂az V heúue. V allen V erdeuuuocher. Vuer R 28 frâz R uraz. V ioh locusta V hoista*f*fel *a. Corr.* R 30 Do R sclûo V éristporna V 31 sluôgh V diê R frúmegifte R urúmegiste. V chit die R frûoges|ten V gifte. *fehlt* V 449,1 allero iro arbêito. R altesten chint. V dîu V 2 uuortenen iungiu V uehes. V fêhes. R arbéite gezogeniu lagen sament thôt. V 3 cum] in RV 4 leita sîe uz keladene V 5 silbere. V hîez er síe V nlás V unreht kebîete. V 6 gebot. unreht uuesen nemag. V 7 Sîecher V 8 in. V Got R sie R ungéirret

uuârin V 9 ferte. R egyptus R 11 iro V férte. R diû R tiu sie pharaonis V keéiscoton. V 12 forhta R analágh. V Siê forhton R 13 siê R iruundîn V 14 So R sie V faren R 15 begondon . so deneta er V siê R tages . fore dero hizzo. V 17 Unde V fíur V in V liêhti. R 18 Sie R fleîskes . dô R uleiskis V 19 in coturnix. V daz R fleîsg. V id est] . i. R 20 gesáteta V siê. R 21 pezeichenda christum V uone V fóne R himele chomenen. V 22 pętram R stein V 23 er V runnen uuazer. V 24 Siê R druhfûoren V durhfuôren R truccheni. V 26 têta V allez. V 27 keheizes V den R teta. V 28 sinemo V 29 exultati one. RV lęticia. Unde leita V 30 sinen liut V sprungezinne V So R aber V selba V 31 iruúeliten V fréuui. R ureuui. V 450,1 Do R er in lantskefte V diêto. R aber V selba. Anderro liúto arbeite besâzen V siê. R 3 eivs. V sie R 4 éa V 5 diû R guunnen uuírt V 8 Alleluia V ouh híer V gotes cnâda skéin V 9 diên R êreró *Acc. rad.* V sâgeta. V 10 so R ouh R fone V diên R 11 nú ges*ú*ngen *Acc. verwischt* V sol uuerden. R uuérde*n*. *zum Teil durch ein Loch zerstört* V *Hiernach steht noch mit roter Dinte die Ueberschrift* ALLELVIA. V Confitemini domino quoniam bonus. V 12 Iehent truhtene iuuerro V 13 ferchunnent R uerchunni*nt* *v. alter H. überg.* V gnâdon V guôt R 14 mida eivs. V Vuanda R uue*r*lte *von alter H. überg.* V 15 sin R gnâda V uuerlte V náh V 16 dero R chumet V 17 faciat RV 18 eivs. Uuer V der R gotes V gesahe. V die R unsageliche V 19 sint. R uuer V heílig V daz R 20 alliu tûe. V so R siu V Uuelíu sin V diu lob? R 21 Ane R diu R héizent V 22 gôt V an R 24 iusticiam V die R ger*i*htes *darüber scheint ein Circfl. rad.* V reht R ziten. V D*â*z *a. Ras.* R 451,2 diê R anderen rihtent. V rehto R lebent. V 4 Ir-

huge V ândero V liêbsami R 5 Sament V diên R laz V Ze V diên R lêibo V 6 omnibus V Uisita V 7 Uuîso V christo V 8 háltare. V chôme V uuerde. R 9 zele unsíh V zû nouo. *aus* u *corr.* V 10 sehenne V 11 guôti R iruúeleton. Daz V in V eb'engûote V ébenguôte R 12 uuórtene iro V sament in seh'en V 13 lęticia V fréuuenne R ureuuenne V 15 tuô*e*st. *a. Ras.* 26 negehúget*o*n *a. Ras.* 452,10 an *a. Ras.* 14 irráfsung*a* *aus* e *corr.* 25 bed'ähta 453,5 *ir*gézzent *a. Ras.* 6 b*í*tten *über dem Acut ein Crcfl., hinter dem Worte Ras.* 8 s*ie a. Ras.* 11 *nach* diû *Ras.* 26 funfizch 455,9 uuur*de a. Corr.* 23 gehult*a oben daran rad.* 456,5 gemá*c*ho*t*on *a. Ras.* 6 bê 7 uuor*ten aus* n *corr.* 457,3 maglaht 5 aduentionibus 10 gesûichen 25 l*o*sen *darüber Crcfl. und Acut* 458,13 sie] sih 27 *s* iudon *durch Strich darunter getilgt* 459,2 *V*uaz *nicht eingetr.* 460,8 suánt *in aus* a *rad.* 13 tribula*r*entur. *a. Ras.* 21 *i*ehent *a. Ras.* 23 *vor* chínden. *Ras.* 461,10 h*u*lfe. *a. Ras.* 20 su*a*s *a. Ras.* 462,5 at *bis* eorum. *fehlt* 7 irflórenissido. 10 exultatione. 28 ho*h*o *a. Ras.* 464,4 sine aquam 6 uuazzer*l*osa *anrad.* 18 húngerge. *a. Ras.* 465,12 *nach* h*i*lfet *Ras.* 466,7 Exurge 7 exurge 11 Exurgam 467,24 bra*c*h *darüber Punkt* 24 erdpruch 27 selb*e*n *aus* o *rad.* 468,12 folleghlîchor *a. Ras.* 14 *Also nicht eingetragen.* 22 CHRYSTVC 469,16 *nach* ubel umbe *Ras.* 16 haz] daz 17 huônichlîu 470,3 dannan *daran rad.* 15 ferstuôzen. 26 nomen *a. Ras.* 472,12 operietur. 18 ze ubele *halden* halden *durch Strich darunter getilgt* 474,26 meę. *aus* o *rad.* 475,5 áber *bis* 6 dexteram *a Ras.* 475,10 zeseuuunhal*b zu* p *corr. oder umgekehrt* 12 *I*SALMVS *aus* P *rad.* 476,26 es. *a. Ras.* 27 Dî*u a. Ras.* 477,8 D*â*razuo *der Circumflex ist durch Punkte für ungiltig erklärt* 25 zîte sînes] dû châde 31

ferstô*zz*ent. *über dem ersten z steht ein zweiter Crcfl.* 378,5 dîse*r* *a. Ras.* 25 *Diser ist nicht eingetragen* 478,13 genotegôt] géunotôt 22 EXVLTAVIT 479,7 si*h* *a. Ras.* 480,3 irtêiled*a* *a. Ras.* 15 da*z* *aus* h *corr.* 29 *Díse ist in der Handschrift nicht eingetr.* 481,6 sang. *a. Ras.* 9 sie *a. Ras. v.* so 18 *b*enedictio *a. Ras.* 482,6 man *uuirt iu* ouch iû *durch Strich darunter getilgt* 12 knôte] kuôte 484,1 Mánnoli*h* a. *Ras.* 17 in cęlo et in terra *fehlt* 485,5 *nach* So er *Ras.* 15 frémedemo *aus* o *rad.* 26 gesê*hent* *a. Ras.* exi*tum* *desgl.* 486,2 exultauerunt 10 exultastis 13 ir] er 487,18 In cęlo et in terra *schwarz* 30 nespréchent 488,2 mennisco *a. Ras.* 489,20 *nach* EXAVDIET *Ras.* 490,11 invocabo. 14 uuer i*h* *aus* r *corr.* 491,8 dar ist] daz ist 493,11 ALLELVIA.] AEVIA. 494,13 Souue*d*erer *a. Ras.* 17 Mi*h* *a. Ras.* 27 cōnpunctiones 496,4 Dâraín 26 hęc] hic 29 Exultemus. 497,5 truhtene*s* *überg.* 23 ir] er 27 duldôt ten] duldôten 29 interiore 31 exultationis. 498,19 sin*a* *a. Ras.* 27 aûditor. 500,30 Vaz 501,13 subaud̄ 20 ne cumgloriarer 23 IVVENIO 502,28 . ł. 30 ánderên *fehlt* 504,18 *Ras. nach* ube 25 bîtet *Circfl. durch Punkte getilgt* 506,23 û*o*beron *a. Ras.* 509,14 *an* d*û* *rad.* 510,27 dârâna 511,4 Mánnolih|chen 4 int*sá*get *a. Ras.* 14 MÍeH. *rad.* 24 *vor* antuuurto *Ras.* 512,3 hêranâh 9 firf*i*rrest *a. Ras.* 11 ouf 30 illūm 514,10 irhúg*e* *a. Ras.* 517,23 *Ras. nach* sî 520,2 siu.] sin. 8 *nach* fur*h*tet. *Ras.* 524,10 expectauerunt 19 kebôt. 24 me*a* est. *a. Ras.* 25 muot*e*. *a. Ras.* 526,3 INTELLEGETE. 10 *an* so *ist rad.* 527,2 MEIS *doppelt* 528,4 neferloûgenne. 6 exultatio 529,10 expectatione 530,7 crucifix*a*m. *aus* u *rad.* 21 *oben an* rectum. *rad.* 24 calumniantur 532,20 VIVIFFICARE. 534,6 *unten an* Dî*n* *rad.* 10 *nach* DOCE *Ras.* 24 *Ras. vor* heîzet 535,11

Ras. vor obliti 29 ou*h a. Ras.* 31 *nach pe*hiêlten *Ras.* 536,5 *nach* MANI*F*ESTATA *Ras.* 8 ges*k*ehen? *a. Corr.* 9 mîn gedanc. *a. Ras.* 537,25 *u*nde *a. Ras.* 538,18 geê*is*cota *a. Ras.* 22 *a*nderen *anrad.* 28 *oben an* min*a rad.* 539,21 *purpurata terra sanguine m*artyr*um* . cęl*um flo*rescit *a. Ras.* 30 *nach* SER*V*ANTES *Ras.* 542,1 ł emizigo 6 *oben an* si*a rad.* 14 Expectabam 544,11 mân 545,9 fú*n*fen *aus Ansatz von* f *corr.* 19 nest*î*ge 23 exultans 24 BENEDIC̄ 27 exultatione. 27 eîg*i*n *a. Ras.* 546,2 ne . néme. 26 . ł. vidi 30 beneđ. 547,1 BENED̄. 2 IN DOMO. D. IN. A. D. et ut 8 beneđ 23 *Ras. vor* samoso 25 ché*d*ent *a. Ras.* 548,3 *Ras. vor* so 5 strâl*a oben anrad.* 11 *Ras. nach* dû 20 E*N*IM *a. Ras.* 23 *nach* Mîn *Ras.* 549,2 *Ras. nach* N*O*STRA. 13 te *fehlt* 15 dormitat 21 dexterę *aus* ā *corr.* 550,8 d*a*z *a. Ras.* 9 u*z*fart. *aus* h *corr.* 16 *f*áren *a. Ras.* 23 *über* gêi*s*lichen *ein Punkt* 25 id ipsû. 552,14 ze trohêrron 17 *nach* kenáde. *Ras.* 553,12 *über* fer*s*lúndin *Ras.* 13 uu*i*sson *desgl.* 554,4 *nach* uuor*d*en *Ras.* 9 d*í*a *Circfl. durch Punkte getilgt* 11 folgelâro 22 *vor* ie*r*usalem. *Ras.* 555,5 der*o a. Ras.* 10 unge úngelîh. 13 transugellationes. 556,1 exultatione. 3 zú*n*ga. *a. Ras., ebenso Ras. nach dem Worte* 3 he*r*za *a. Ras.* 4 *d*icent *desgl.* 12 uuir cheden *desgl.* 15 unsih 23 *nach* diê *Ras.* 557,1 exultatione 3 tró garbôn 20 resur*g*ere *a. Ras.* 25 sin érgerôt. *a. Ras.* 558,21 di*e a. Ras.* 560,14 hin*t*ert *aus* d *corr.* 21 *nach* sîn *Ras.* 561,18 Sustinuit *bis* eius. *fehlt* 28 irbármehérzeda 562,2 unré*h*tin. *a. Ras.* 4 CANTICVM GRADVVM. *mit anderer roter Dinte* 6 bring*o aus* e *corr.* 563,7 xpc̄ *aus* e *corr.* 18 *das zweite* meis *fehlt* 18 *nach* do*r*mitationem. *Ras.* 21 oûg*o*n *a. Ras.* 564,4 ęcclesia bírin. *a. Ras.* 564,7 Exurge 8 irst*á*nt *Circfl. durch Punkte getilgt* 565,4

exultabunt 5 dêmo 11 ingágene 15 hei*le*gunga *a. Ras.* 566,18 ín *in a. Ras.* 29 30 *die Buchstaben zum Teil rot ausgemalt* 567,18 *si*bi *a. Ras.* 568,14 prodi*g*ia *a. Ras.* 20 *über* chanaan. *Ras.* 569,3 *nach* CÆCI *Ras.* 19 20 21 beneđ 22 QVI *bis* 23 domino. *schwarz* 571,19 nostris 572,4 uueinot*o*n. *a. Ras.* 12 uuát|tendo. 573,12 *die erste Zeile zeigt nur:* t fure ęterna. Pediu sint tiz *die zweite beginnt* Adhereat **W** 12 diz **R** 14 Stum **R** 15 ih *überg.* **W** dîn **R** 15 *(zweimal).* 17 hierusalem **W** 16 Unde **W** ube **R** 17 Dâr **R** 18 diû **R** tiu **W** dar **R** gótes **W** selbes **R** 19 muôz. **R** díu **W** sprichet **R** góte uuider **W** 20 allen **R** fíenden **R** burg. **R** 21 Erhúge gót **W** Got **R** 22 iudicio. **W** âhtaris **W** chindo. **R** dih **R** diên **R** 23 die **R** sint . also **R** sinemo bruôder **R** 24 uuáf. **W** uuas. Daz **R** óuh **W** nals **R** 25 exinanite . usq. **W** 26 Die **R** dero **W** 27 daz **R** fone **R** ersképfent **W** unz **R** 28 Iro bodem . unde **R** 29 xps. **W** den **R** nîoman **W** nemag. **R** Daz uuolton sie tuôn . do sie **R** 30 írsluôgen. **R** 31 babilonis **W** 574,1 Uuénega **W** babilonis . kesah in gót **W** Got. **R** der dir **R** 2 nah **W** démo **R** temo **W** so du uns **R** Vbe **R** 3 alde **R** scundent **R** die uuir uuolton **R** 4 unde **R** 5 sint. **R** diên suln uuir uuesen . uuachendo unde fastendo. **R** uuésen **W** 6 unz uuir sie **R** úberuuínden. **W** also sie unsih úberuuinden **R** 9 chint **R** unde **R** siu **W** chenístet **R** stéin. Babilonis **W** 10 chint sint keluste . unz siê niúuue sint . die suln uuir **R** kelúste **W** 11 xpo **W** ferchenísten er **R** 13 I.PSI **R** Confitebor *bis* corde *minuskel* **W** 14 allemo **R** 15 herzen. Lob tuôn **R** dir **R** 16 Uuanda **W** du **R** 17 diû uuort mines mundes. Du **R** gehôrtóst **W** mih *fehlt* **R** 18 die **R** 22 *von Z.* 1 *ist nur erhalten:* in demo ih tih uueiz . in incarna ; *Z.* 2 *beginnt* tíh, *vorher sind auch einige Buchstaben abgerissen* **W** 22 dih

R 24 tuis fore **W** diên **R** 25 Fone **R** genado **R** gnâdo **W** dero **W** du **R** 26 unde dinero uuarhêite. **R** dero **W** du **R** geléistôst **W** 27 daz du **R** 575,1 Vuanda du **R** gemîchellîchot **R** 2 dinen **R** al dazdir geuuáltlîches **R** 3 quacunque **W** 4 Souuéles tages **W** dih **R** sánahárêe. **W** demo **W** spuôtigo. **R** 6 nube **R** 7 uirtutem **W** Manega *aus* e *corr.* **R** túged **W** tugend **R** du **R** 8 uuirdo. **R** 9 sterchest du mih. **R** 11 Alle **R** iêhen **R** 12 dir . uuanda diê siê **R** sie geéiscôt **W** alliu **R** díu **W** uuort dînes mundes . diu **R** 13 iudęi geéiscoton. **W** 14 est *fehlt* **W** 15 daz **R** síngen **W** trúhtenis **R** 16 guôllîchi **R** Vbe sie diemuôte sint. **R** 18 dominus. **W** alta a longe cognoscit. **W** 19 Vuanda Got **R** gót *ist* sélbo *mit Häckchen überg.* **W** selbo **R** unde **R** níderen **W** siêhet **R** er. **W** 20 hohiû **R** hôhiu **W** bechennet er **R** Dero diemuôti **R** tuot **W** 21 uuára die úbermuôti fersiêhet **R** er. **W** 23 Vbe **R** mítten árbeiten. **W** arbêiten. **R** chit ube **R** 24 *p*echénno *aus* b *corr.* **W** hiêr bin **R** lacramarum. **W** 25 peregrinatione so **R** dû **R** tu mih **W** nah dísemo **R** 28 Úber **W** daz zorn minero fiendo **R** du **R** du **R** 29 skéindost **W** in **R** dîn **R** ántsazigora **W** gehielt mih din **R** 31 me domine. **W** 32 Du **R** 576,1 mih. **R** alde du giltest **R** 2 fur*e (a. Ras.)* mih. **R** den státerem. **R** trúhten **W** Truhten din **R** 3 gnâda **W** éuuig. **R** uuérg*h überg.* **W** dû. **R** tu. **W** 4 dî*n a. Ras.* 13 *D*û *nur eingekrazt* 22 prẹuidisti. 25 ze *bis* dolvs. *a. Ras.* 577,9 *über ge*-*n*âhen. *ein Punkt* 27 *ET nur eingekrazt* 578,4 *nach* ne-*u*ehet. *Ras.* 20 sî*NT a. Ras.* 21 zuo] ziu 29 *I*nperfectum *fehlt* 579,10 *vor* sunt *Ras.* 15 Exurrexi 580,15 i*z darüber Punkt* 581,11 *nach* Custodi *Ras.* 18 îl*t*on *a. Corr.* 19 *l*aqueum *a. Ras.* 28 min Got pist du. Daz **R** gót **W** aber sie **R** sîe n . . . p *mehr ist am Schlusse*

der Zeile nicht zu sehn, die zweite beginnt da íro; *die Zeilen sind am Schlusse beschnitten; Anfang und Schluss werden hier bezeichnet* **W** 29 iro ubermuôti **R** skéidet **W** 30 sie **R** Gote. **R** góte. **W** dne | *2. 3* | meę. **W** *an deprecationis rad.* **R** 31 Chad **R** óuh. **W** truhten mîne **R** digi. Dne | *3. 4* | Tu **W** 32 Du truhten chad **R** 582,1 pist **R** minero **R** héili. | *4. 5.* | dîe **W** die chrefte **R** dero héili. **W** 2 meum | *5. 6.* | daz 3 chit **R** bescátetost **W** du min **R** hóub | *6. 7.* | neirlâge. **W** 4 also die **R** 5 du **R** ne | *7. 8.* | me **W** 6 meo **W** Fore niête **R** ne | *8. 9.* | ten demo **W** 7 tiêfele. Der niet **R** diû **R** tíu **W** hizza. **R** Gotes **R** gótes | *9. 10.* | únsih **W** 8 unsih **R** 9 geántuúrte. Cog | *10. 11.* | me ne **W** 10 est ne | *11. 12.* | Úbele **W** 11 riêten mih **R** neferlâzest **W** mih **R** nîo sîd | *12. 13.* | den. Caput **W** 13 Id **W** circui | *13. 14.* | hóubet **W** 14 der *(zweimal)* **R** 15 nîo | *14. 15.* | bor labiorum **W** eos. | *15. 16.* | skírmet **W** 16 siê. **R** 17 Du **R** skírmest **W** mih . sie **R** skírmet **W** iro **R** lúg. | *16. 17.* | dont **W** 18 sie sih iro **R** úmfémftero ze | *17. 18.* | uuârheit. **W** 20 Cluônte **R** Clûonte | *18. 19.* | lont **W** siê . uuanda **R** 21 gesêhent **R** die *(zweimal)* **R** fo | *19. 20.* | Sîe **W** uuârin.] uuân. **R** 22 geféhent **W** daz **R** ernest **R** uuírt **W** uuola **R** tâten. | *20. 21.* | fest **W** 23 du sie **R** Daz sie diên **R** féll | *21. 22.* | subsistent. **W** 24 Vuenegheit **R** 25 ke*sciê̂h*et *(a. Ras.)* ín fore dero **R** ne | *22. 23.* | réhte **W** 26 rehte **R** uuanda **R** einer dero **W** rehton chad. **R** chád | *23. 24.* | in tribulationibus. Uir **W** 27 GLORIOAMVR **R** 28 ter | *24. 25.* | neguuúnnet nîomer **W** 29 grehtiobe **R** uuanda **R** iz | *25. 26.* | non effugies peccatum. **W** 30 Der **R** gezúngeler **W** der **R** ist tí | *26. 27.* | míchel **W** 31 díccho **R** michel ungrehti. **R** Uirum iniustum. **W** in int | *27. 28.* | gefáhent **W** 583,1

uuéuuun zeferlornissido **R** den gûoten m | *28. 29.* | náls **W** 2 nals aber **R** 8 *auf Seite 2 sind die Anfänge der Zeilen beschnitten.* **W** Dir **R** uuízen **W** siê **R** is **W** tang. **R** re | *1. 2.* | Créhte **W** 9 Crehte **R** 10 dinemo ánaliûte . also **R** iz | *2. 3.* | similes *bis* est. *minuskel, überall* u **W** est. | *3. 4.* | d te . exaudi me. IN FINEM IPSI DAVID. | *4. 5.* | ter **W** 14 der **R** 15 kehore **R** mih. | *5. 6.* | deprec. **W** 16 Duô **R** óuh | *6. 7.* | ro dígi. **W** so **R** 17 hárêe **W** So **R** preterito. | *7. 8.* | Gehôre **W** 18 Gehore **R** îo. **W** 19 in | *8. 9.* | tuo. **W** gebet recche **R** 20 also rouh fore dir. **R** dír. | *9. 10.* | dír mîn **W** dir *mîn anrad.* **R** 21 sacrifi| *10. 11.* |héui **W** 22 hando . si **R** ópfer. Mînero | *11. 12.* | rûochest **W** 23 ruochêist du **R** 24 custo| *12. 13.* |tium **W** 25 huôta **R** mîne | *13. 14.* |ten. **W** 26 umbe **R** lefsa **R** Lêre | *14. 15.* | mînero **W** 28 uer | *15. 16.* |xcusandas **W** *nach* uerba *Ras.* **R** 584,1 mîn | *16. 17.* |ligiu **W** 2 ántseido **W** sundon. **R** Lêre | *17. 18.* |nem quę **W** 3 operantibus | *18. 19.* | electis eorum **W** 5 únrehten | *19. 20.* | iruuéleten **W** iruueleten **R** 6 keméinsami. **W** Daz **R** sint. | *20. 21.* |dôn **W** 7 misericordia.| *21. 22.* | oleum **W** 9 meum. | *22. 23.* | mih unde **W** 10 cnâdiglicho. **W** súndi | *23. 24.* | mîn **W** 11 min **R** hóubet. **W** Sin **R** sîn | *24. 25.* |ûotemo **W** 12 guôtemo **R** zefiíhenne **W** 13 ora | *25. 26.* |acitis **W** scilicet **W** 14 Vuanda **R** bît noh *a. Ras.* **R** nóh . in | *26. 27.* | mîn **W** 15 Noh uuirt . daz in gelichet **R** ze ché| *27. 28.* |obis *bis* debitori | *28. 29.* | sunt *minuskel* **W** 17 Absorti **R** petrę **W** 18 rihtâra sint **R** 23 eructa 585,24 mîh 27 ambulam 586,13 HODIE 24 expectant 587,4 *über* gabe *Ras.* 29 meditabor. 588,25 eîn*i*mo *aus* o *rad.* 589,27 homo 590,10 *Prúte aus Rasur* 12 *nach* dîne *Ras.* 26 *DEVS nur eingekrazt* 31 si*n*go *a. Ras.*

591,21 *m*ûzonde *a. Ras.* 27 kesuâs*hêit. a. Ras.* 592,15 Míchel *a. Ras.* 23 *nach* selben *Ras.* 593,11 exultabunt. 15 misarator 17 genâd*á*re *a. Ras.* 20 getrínche*NT*. *a. Ras.* 24 *C*ONFITEANTVR *rad.* 594,6 *oben an m*atris *rad.* 12 Vúiêolih 14 *oben an* du*r*hkang *rad.* 25 *vor* s*k*înet. *Ras.* 27 in *fehlt* 596,1 chínden. *a. Ras.* 2 *i*st. *aus* e *rad.* 8 *über g*áreuuo. *ein Punkt* 26 *vor* unuuízzige *Ras.* 31 breiten *a. Ras.* 597,9 scillit *a. Corr.* 15 *vor* Vnziêre *Ras.* 598,8 *zwischen* ste*ll*arum *Ras.* 14 ferchnísten *a. Ras.* 19 *a*ber *aus* u *rad.* 599,1 bergen 3 zer ê *von einer Hand d. 13. Jhs. a. Rande mit Verweisung nachgetr.* 27 LVVDA 602,4 no] no 8 zuê*n*e *a. Ras.* 16 tagesliêht. *aus* l *rad.* 17 cęlo 18 hímel*o*. *aus* e *rad.* 604,14 exultent 30 Exultabunt 31 *sih in guôl*lichi. *a. Ras.* 605,4 Exultationes 14 ferbrochen 30 *Ras. nach* sin. 606,7 potentatibus 20 *Ras. nach* lobe 609,1 PROPH*Æ*ETAE. *rad.* 19 *oben an* spend*a rad.* 610,7 Exulta 612,16 úbe *a. Ras.* 23 sennazerib W *Die Zeilen von* W 1ʳ *sind am Anfang, die von* W 1ᵛ *am Schlusse beschnitten* 24 Do begonda | *1. 2.* | uuê W 26 postergum **R** post t | *2. 3.* | mea. Aber W 27 sêla W ferlorn **R** uuurf*e a. Ras.* **R** neuuúr | *3. 4.* | álle W 29 alle mina sunda. uuoltost **R** minae W fore **R** óugon uuese | *4. 5.* | súnda. W 28 oug*o*n *aus* e *corr.* **R** 30 laudabi | *5. 6.* | scendunt W 31 expectabunt **R** 613,1 Vuanda hella **R** tôd | *6. 7.* | in W 2 hellegruôba **R** fárent W die **R** sêhenne . diê **R** uu | *7. 8.* | dîna gnâda. W genâda Also **R** díu gnâda xpī W 4 nu gescêhen **R** ist W daz **R** er | *8. 9.* | lôsta. Uiuens W 6 Nu | *9. 10.* | lóbot W 7 díh. **R** tih. W also **R** ih híuto W 8 not | *10. 11.* | chúndet W chundet **R** 9 uuarheît. **R** Vuanda so **R** kes | *11. 12.* | et adnuntiabunt *bis* tibi. *minuskel*, *immer* u W 11 salu | *12.*

13. | cantabimus **W** 13 mi | *13. 14.* | an dih kelóubente. **W** 14 so **R** uuir dir. **R** dinemo **R** 15 temp | *14. 15.* | Exultauit *bis* exaltatum *minuskel* **W** 17 EXVLTAVIT **R** 18 meum | *15. 16.* | Mîn **W** herza **R** 19 chit **R** ecclīa. | *16. 17.* | unbirigero **W** 20 die uuomba **R** indan **W** min **R** geuuál | *17. 18.* | ih **W** 22 fone **R** ímo. | *18. 19.* | cos meos. **W** os | os meum **R** est *fehlt* **R** 23 munt **R** 24 fí | *19. 20.* | bunden ist . ióh in **W** 25 diên *fehlt* **W** precon | *20. 21.* | in salutari **W** 27 Uuanda **W** xpō **W** háltare ge | *21. 22.* | est sanctus **W** 614,2 alius preter t | *22. 23.* | stárcher **W** 3 sámostarcher neist . so **R** Got **R** gót **W** anderer n | *23. 24.* | starcher **W** 4 uuanda **R** 5 du **R** tú **W** andere **R** gehéiligon unde | *24. 25.* | multiplicare **W** 6 Ir iûh **R** 7 cûoll | *25. 26.* | ueriu **W** 8 sámoso **W** iûh **R** múge le | *26. 27.* | cedant **W** sîne gratia. **R** 10 Alti | *27. 28.* | mo **W** 11 munde . **R** inaniloquia **R** 12 nolite gl | *28. 29.* | ist **W** déro uuízenthéite. **W** 13 ist **W** iû-uuerro **R** g | *29. 30.* | cogitationes. Unde **W** 14 imo uuerdent **R** sie **W** 15 irbarot. **R** er u | *30. 31.* | Uuésent tîe-muotig. **W** 16 nihil | *31. 32.* | fortinm superatvs **W** 18 Déro **R** Tero sta || 1ʳ. 1ᵛ || utis **W** 20 selben. **W** uuéiche. **W** siht uuorden **R** 21 starche. | *1. 2.* | miserere *bis* sum. *minuskel*, *stets* u **W** 22 panibus | *2. 3.* | iruúlte **W** 23 irfúlte **R** eloquiis. **W** uu*u*rden *a. Ras.* **R** 24 íro | *3. 4.* | án **W** 25 Et esurientes transierunt | *4. 5.* | tes **W** 26 úber-fuoren **R** uberfuôren **W** diê erda. **R** 27 chómene. | *5. 6.* | n náls **W** nals **R** 28 Ube **W** 29 se | *6. 7.* | ti sunt. Sô **W** 30 êr **W** uu*u*rden *a. Ras.* **R** *über* uuorten *ein* v **W** so **R** daz **R** taz | *7. 8.* | e. uuanda **W** 31 sih **R** 32 in-tellectum car | *8. 9.* | hungerge **W** hungergo **R** 615,1 gentes. **W** uuurden **R** fer | *9. 10.* | erit **W** 3 Vuanda **R** Vuanda | *10. 11.* | e. an dîen **W** diên **R** 4 fi | *11. 12.* | árd **W**

5 uuard siêh. **R** sîeh synagoga. **W** uuanda **R** infirmitas | *12. 13.* | nus mortificat **W** 7 diê **R** tia | *13. 14.* | chícchet **W** 8 dîa **R** 9 re | *14. 15.* | unde **W** fone hello. **R** xpm̄ léitet **W** 10 dára **W** dána | *15. 16.* | at. humiliat. **W** pauperēm **R** 10 **W** *ist ohne Interlinearglossen* 11 Der **R** 12 tuôt **R** sî | *16. 17.* | îchet **W** unde níderet ín . irhôhet **R** unsih. Susci | *17. 18.* | de stercore **W** 14 In **W** fone **R** fóne | *18. 19.* |ûotigo **W** 15 negesáhe **W** 16 sicut *bis* CORRVPTIONEM. *fehlt* **W** 17 armen **R** ármen | *19. 20.* |ste. **W** 18 iudeis. **W** die in sluôgen . die **R** rehte mist **R** míst | *20. 21.* |renis **W** 20 lébeton | *21. 22.* | héizet **W** *über* uuerch *ein Punkt* **R** 21 quę mihi fuerunt | *22. 23.* | esse *minuskel bis* stercora | *23. 24.* |um principibus **W** 24 Daz **R** sizze **W** 25 diên **R** tîen | *24. 25.* | sedebitis *bis* duodecim. *minuskel* **W** 26 hímelisken | *25. 26.* | dines **W** 28 Truhtenes **R** diê **R** tîe | *26. 27.* | an **W** 29 dien stalta **R** climata | *27. 28.* | orbem **W** 616,1 lob **R** uberál **W** ob | *28. 29.* |n fûoze **W** 2 fuôze behaltet **R** er **W** 3 unréhten **W** uueg **R** Et | *29. 30.* | Unde **W** 4 uuerdent **R** kesuéiget **W** 5 ignorantia | *30. 31.* |len. **W** 6 Vuanda **R** Uuánda | *31. 32.* |rchet **W** 7 fone *(zweimal)* **R** 8 gotes **W** chrefte. **R** 13 irteilet in *die Zeilen in* **W** *sind am Ende beschnitten, die letzten Zeilen sind sehr kurz, da der Schnitt von rechts oben nach links unten über die Seite geht* 14 regi su| *1. 2.* |xpi **W** 15 Unde **W** er **R** chêisertuom] geuuált **W** 16 xp̄| *2. 3.* | Cantemus domino gloriose enim magnificatus est equum et ascens | *3. 4.* | proiecit **W** 18 *nach M*AGnificatus *Ras.* **R** 19 Singen **W** 20 truhtene chit **R** uuanda e| *4. 5.* | ist. **W** 21 ros **R** réitman **W** uuarf **R** mare. **R** 22 cum | *5. 6.* | baptismate. **W** 23 est mih | *6. 7.* | ist **W** 24 starchi **R** min lob. **R** 25 uuór| *7. 8.* | nelâzet **W** uallen. **W** fállen. **R**

26 díu W nefállent. R neuállent W diê R imo R h| *8. 9.* | eum. W 28 Díser R gót. W Got. R îod| *9. 10.* |mento. W 617,1 Nals so R uuolton. R sageton R 2 ságeto| *10. 11.* | deren novi. W 3 no| *11. 12.* | eius proiecit W 5 also R uuîgman. | *12. 13.* | skînet. W 6 daz R *Der Rest der Seite in* W *lautet:* skînet . taz er pharaonis 6 réita und | *14.* | er 7 óuh diabolum in abyssum gehenn| *15.* | Sîne eruuéliten 10 fúrsten uuúr| *16.* | uitia . in minimis subruuntur | *17.* | quasi 13 lapis. Tîefiu uuázer b| *18.* | 14 peccati súofta sia in geh| *19.* | tua 16 domine magnificata est in | *20.* | 17 tudine glorię tuę dep| *21.* | 21 íro stárchi . dîn zes| *22.* |tsaztost tû mîne | *23.* | 22 libertatis nostrę. Misis| *24.* | 24 diu ferslánt sie | *25.* |tę sunt aquę. 26 Unde i| *26.* | 27 díu befóre indâ| *27.* | Gágen dîen 29 gûo| *28.* | châmen . dô bet| *29.* | 30 implebitur | 617,13 pedahton R 20 du R 23 stipula. R 24 ferslant R 27 und*a aus* u *corr.* R 28 diên guoten R 30 do R 618,7 *Anfänge der Zeilen beschnitten, die letzten Zeilen sehr kurz; s. zu* 616,13 W 7 bli W 8 michelen uuazeren. W 9 fortibus | *1. 2.* |r ist W dír R gelîh W gelih *!* R 10 starchen druhten ? uuer R dir R tír | *2. 3.* |itate. W 12 Míchel | *3. 4.* | útelîcher W 13 lóbelícher R uuunder R uuúnder | *4. 5.* | manum W 15 Du rahtost dîna hant. R rachtost W hánt. | *5. 6.* | unde W dannan R 16 sant R *bei* An *kein Absatz* R 17 leît|tost R gnâdon | *6. 7.* | ad W 17 Aber R 18 leitest W du R cęlestem | *7. 8.* | fortitudine W 20 Unde W sîne | *8. 9.* | dâr er W 21 gesáhe W dáranah R templum. | *9. 10.* | sum. Ascenderunt W 23 Do fuôren R 24 líute | *10. 11.* |lgen W 24 iro férte. R 25 habitato | *11. 12.* |c conturbati W 27 uuúrden R léi| *12. 13.* | optinuit tremor. Díe stárchesten | *13. 14.* |tatores chanaan. Fóre fórhton ir | *14. 15.* | per eos formido . et pauor in

ma| *15. 16.* | érzeslagod ánaualloe sîe . die | *16. 17.* |ndero mícheli dînero | *17. 18.* |lus tuus domine . donec pertran| *18. 19.* | álso der stéin . únz | *19. 20.* |deles follechómen | *20. 21.* |s eos et plantabis eos | *21. 22.* |tus es domine. Dû léitest | *22. 23.* | sion monte . der | *23. 24.* |e an dînero fílo ue| *24. 25.* | Daz uuíhus trúh| *25. 26.* |e gótes. Án démo | *26. 27.* | êuua . íóh hína báz. | *27. 28.* |or gespróchen | *28. 29.* | uuéiz úbere. || W 618,28 Diê starchesten **R** 30 Fore forhton **R** 619,2 micheli dinero **R** 5 also **R** 6 unz **R** 14 féstun **R** 15 truhten **R** 16 neuuichton W 17 Gotes **R** Andemo **R** 19 baz. **R** gesprochen. **R** 20 kenuoget W 28 sune durhkiengen uz in W 29 uuanda W egyptius ist. W folget. **R** 30 chit **R** uuirt **R** pesóufet **R** 620,1 xpō W folget . démo **R** dextra **R** 2 ter W unz **R** uzchumet. **R** 3 singet. **R** 4 CANTICUM ABBACUC PRO IGNORATIONIBUS. W 6 DOMINE Audiui *bis* timui. *min.*, *immer* u W 7 xpō W sprichet der **R** spríchet W ih W kehorta **R** 8 uuaz du **R** péneimet W 9 des **R** 10 tîn tíura W uuerch **R** uuérch. W 11 irfulle **R** is W 12 Dîna uuarheit **R** geskéinist W dû. **R** tu W 13 chumet. **R** sundonten **R** 14 so gnâdest W 15 dû **R** tu W riuuonten. W 16 Got **R** Cót W chumet **R** sunde . chumet **R** 17 halbun **R** bi **R** demo éinote W 18 daz **R** héizet. W xpī W bringent **R** 19 hierusalem W bethlehem díu súnde W also **R** 20 óuh pharan. **R** 21 himela bedahta **R** sin guollichi. **R** erda **R** 22 gloria *bis* hominibus *min.* W 23 erit W 24 liêht . *daz* chit. *a. Ras.* **R** 25 horn **R** 26 hende. **R** taz W 27 Dar **R** barg **R** 28 starchi. **R** stárchi W uuanda **R** siê **R** diên **R** dîen daz châden . descendat *bis* ei. *min.* W 621,3 tētor. W baptizato *fehlt* W 4 chumet **R** er *fehlt* W fure W fôuze. W 5 *et contriti sunt* montes. *abgerieben* W 6 xps̄

W stuont. R stûont W 7 die R u*nde zelége*ta sie. *abgerieben* W 8 uuanda R er̄ W iro ungelouba R úngelóuba. W 9 ubermuote R uuúrte*n gediê*muotet *abgerieben* W penitentiam. W 10 mundi W 11 Fone R d*iê*n *abgerieben* W férten R euuigheite R néigton W 12 die R uuaren. R 13 ęthiopię. W 14 Umbe] Vnde R unreht sah ih uuerden R 15 die R uuesen solton. R 16 unreht uuerdent R getruôbet R 19 tuus. W 20 diê R fliêzzent R mari W infliêzzent . dîn zorn R 21 Nals R náls W primo. W 26 dine W 27 tien W diên R heili W geloubent. W 28 Din R 29 dû. R tu. W demo R skéinist W dîn R 30 Uuérest W daz dû R táz tu W zuélif chumberon W 31 gehiêzze. R chit allen R uuanda du R 622,1 téilest W nîdero (*für* tû dero) W du dero R du sendest sie R 2 lande. R Uiderunt W Fone diu R 3 geéiscotôn tíh W die dih êr neuuissôn. R 4 chlageton sih R daz sie R lîugendo W uuurdîn R 5 zegiêng. R 6 uuard R 7 leuabit. W Díu W tiêfi R herzon lûta R 8 selba tiêfi R huob iro hende R 10 sagitarum W Xp̄s W ecclesia W stûondo W 11 do xp̄s W kesaz R 12 iro santa R an W 13 dinero uuorto R do R fernomen uuúrden R 14 fulgorantes W fárent R 15 blecchezende R aber R 18 Irdiske R líute W du R gríscramode alle diète R 19 du R *über* héizmoti. Uuanne? *steht* ǒ W 21 xpō. W 22 fuôre R an R xpō. W héili W líutes. W 23 dinemo R geuuiêhten W héili. W Also R 24 chit. R Deus *bis* sibi *min.*, *immer* u W xpō. W 25 Uuaz W do R 26 Sluôge R antixpm̄ W hóubet W 27 dána fone R ubelen R fone dero uuerlte. R uuérlte W diu ubel W 28 Also R chit. *vor* TOT*V*S *Ras.* R totus *bis* est positus. *min.* W 30 slahendo W irbárotôst du R gruntfesti R grúntfesti W unz an R den W hals. R 31 ubele R festi R geoffenotost W

du **R** unz an **R** 623,1 diên **R** hóubet **W** 2 fluôchotost dû. **R** tu. **W** 3 Capita **W** eius **W** 4 Fluôchotost temo aba **R** 5 uuîgmanno **W** fluôchotost dien **R** 6 túrbales **W** mih dînen **R** líut **W** Exultatio **RW** deuorant **W** 8 also des . der **R** 9 freuuet . daz er tougeno ferslinden muôz den armen. Danne ferslindet **R** 10 tánne ér **W** er **R** 11 tuôt. **R** Uiam **W** 12 Dînen prędicatoribus **W** 13 du **W** uueg **R** manegero **R** 14 uuazzero. **R** chit **R** 16 Conminationes **R** ih déro **R** tero **W** uuard ketruobet min muôt. **R** 17 Fone **W** 18 iro stimmo **R** lefsa. **R** léfsa so antsâzig **W** sie. **W** 20 Nieht **R** éin tremor. **W** 21 béin. **W** sî **W** uuende **R** uuurmen **R** mir. **R** 22 Ut **W** 23 diên uuorten **R** 25 unsermo **R** líute. **W** guotero férte **R** 27 Uuanda **W** figpoûm **R** fîgpoum **W** nebluôt. **R** neuuirt **R** 28 xp̄s **W** chúmet CHRISTVS *(durch Zeichen umgestellt)* **R** suôzen **R** 29 díu **W** uuas. **R** 31 líuget **W** danne **R** uuerch **R** óleboumes **W** unde **R** 32 gelende **R** erdeuuûocher. **R** Daz **W** dô] so **R** gehiezzen do **R** 624,1 omnia *bis* faciemus. *min.*, *immer* u **W** 2 irlíugent sie. **W** 3 neougent **R** Abscidetur **RV** pecus. **W** 4 feho uuirt kenomen **R** 5 fone **W** rint **R** chrípfo. **W** 6 sint **R** in. **W** celestem **W** 8 exultabo **RW** 9 mendo **R** nals **R** 10 freuuo **R** 12 Got **R** min starchi. **R** 13 herzo. **R** zeuberscrícchenne **R** 14 Unde uber **R** 15 léitet **W** mih. **R** 15 mundanam **W** 16 uberfáren **R** Uictori **W** 17 Imo **R** imo **R** 19 CANTICUM DEUTERONOMII: **W** 20 Audite *bis* loquor. *min.* **W** himela **R** díu **W** spricho*!* **R** sprícho **W** 22 Uuort **W** mines mundes kehore **R** erda. **R** ióh **W** 23 bechomen mag. daz ih in sagen sol. **R** 25 mevm. **W** uuerde **R** also tou fliezze **R** 26 Regen **W** tou berehaftont die erda . mîniu uuort pézzereien **R** 27 pezerôen **W** 28 herbam. **W** 625,1 siu **W** in iro **R** 2 Vuanda ih Gotes uuort sago. **R** gótes

W 3 Tuoment W Got R 4 Só ir W *nach* ír *Ras.* R 5 mugent . uuanda R uuerch dúrnohte R 6 Unde W alle R 7 urteilda. R an R fidelis W 8 rectvs. W Got R 9 ketriúuue. R an únebeni W rehter unde grehter. R 11 unsûberton R únsuberton W 12 Âuuikkiu W lézziu. Heccine W 13 popule W 14 dû R tu W góte sô W tumber R líut. W uuízzéloser. W 15 te W 16 Neist der R der R 97 scuôf. R besaz fure erbe. R 18 Irgúge R 19 alton tago . denche an iêogelîche R îogeliche gebúrte. W 20 uuieo er dih do R iruueleta. R 21 tuum W 22 tuos W 24 fater *a. Corr.* R forderen. R dir. R tír W uuanne Got R gót W 25 do R sunderota R 26 neuuolta R séd W chómene. W 27 mískelon W hominum W fone R 28 Dannan maht du uuizzen uuelih freisa dir R uuízen uuélich W daz du R 29 chómener W dih R miskêst. W 30 populorum. W 31 gesazta diê marcha R dero W líuto. W *vor* nah dero *Ras.* R manigi W 32 sô manige R 626,1 erdo ze himele R chomen. W dar R léibo W uuard R 2 angelorum. W do R fiêlen. R dû R tu W dara R dára. W sid du R 3 geládost pist? R gentes W diê R 4 sint. R dára. R 6 líut W teil. R séil W erbes. R 7 ist er R téil. W 9 fant R uuuôstemo lande. R gríusigemo éinote. W 10 únmezuuîtemo . daz R 11 syna. W in R 12 den W langen uueg R 13 Unde W huôtta sin. R 14 sines R óugen. W 15 suos. W Also R 16 uzer neste R iúngen W sô R flúkken W 17 er in R 18 suas W 19 spreitta W féttacha. R nam R ûfen W 20 sih. R fuôrta R in ûfen W sinen R 21 also R tuot R erlégenen W iungon. R 22 imo gebrast dâr alf er imo. R 23 éino W 24 uuas R herezogo. W noh fremed*e (aus* o *corr.)* Got neuuas R gót W 25 teta in R gelóuben W Got R gót W 27 gesazta R in W 29 dara] dero *darüber ein Federzug* 628,5

fil*ii*. *a. Ras.* 13 IGNIS *nicht eingetr.* 21 *die Anm. von ders. Hand wie* 644,20 ff. 630,12 Got *fehlt* 631,8 ketuôn *a. Ras.* 32 posset 633,1 *Accente stehen in* T *nur da, wo sie hier notiert sind* 2 du der T 3 Ó homo skine T werchen. T 4 sîst. T heizzistu T rechte T fáter. R 5 Habe T dich wesen T namo R werde T 7 geheiligot. wer T geheî*li*got. *a. Ras.* R heilig . wir bitten aber. T 9 werde. T uvir T 10 chome daz evvige. T 11 zuodingen. da T gesehen suln. T 12 geliche wordene. T tot T 13 suln T 14 uuille geskéhe T fone R mennesken. T 15 fone R 16 tágelich brôt T híuto. T 17 gib T dine lêra . tero T werde. T 18 wanda T tagelichen. T 19 brotes. T 20 unser T 21 alsouch wir belazzen T 22 Dise gedíngun T ferneme R mannegelich. T 23 zefergebenne R daz luzzela. T fergeben R 24 werda daz michele. T 25 temptationēm R chorunge T dû R tu unsich . daz T 26 lazzest T tu *fehlt* R 26 bechórot werden T 27 sunton. T nebeskírmest. den wirfet T 28 ter T fianden. T 29 á malo. T Nube R Núbe T unsich T unsich uone des tivueles chorunge. T 30 fone R gewalte. T 634,1 daz *bis* nemugin. *fehlt* R 2 dise. R doh R funden. T daz T des R 635,10 *nach* állichun *Ras.* 636,12 unz 16 om||omnibus 637,5 EXultauit 638,27 *nach* állîcha *Ras.* 639,17 geoûgededa *a. Ras.* 643,22 V́nus. 644,20 CIENDVM (*sic*) *von hier ab andre Hand* 22 figur*a* *aus* e *corr.* 23 ad suum *a. Rande nachgetr.* 25 lem fecerant *desgl.*

Dankbar erkenne ich am Schlusse meiner Arbeit den Nutzen an, den mir E. Henrici's Arbeiten (Die Quellen von Notkers Psalmen. Strassburg 1878. und Der Lateinische Text in Notkers Psalmencommentar. Z.f.d.A.

XXIII, 217—258) gewährt haben. Die Aufsätze von Fleischer (Das Accentuationssystem Notkers in seinem Boethius. ZfdPh. XIV, 179—172. 285—300) und Löhner (Wortstellung der Relativ- und abhängigen Conditionalsätze in Notkers Boethius. ZfdPh. XIV, 173—217. 300—330) konnten im ersten Bande nicht mehr berücksichtigt werden. Auf einen Aufsatz über Notker von Zeumer (Neues Archiv der Ges. für ä. deutsche Geschichtskunde VIII. H. 3. S. 513 ff.) mache ich hiermit aufmerksam. Für die Hds. V *weise ich noch hin auf* W. Wattenbach, *Geschichtliche Hdss. der fürstlich Oettingen-Wallersteinischen Bibliothek in Maihingen, verzeichnet von* Ph. Jaffé *(Neues Archiv der Ges. für ältere deutsche Gesch. VII. [1881] 171—186; S. 179 Notkers Bibel, 1 Bl.)*

Eine consequente Durchführung der im Allgemeinen für die S. Galler Hds. sich ergebenden Accentuationsmethode ist gegenüber der handschriftlichen Ueberlieferung fast unmöglich, und da dieselbe höchstens den Zweck erreicht hätte, das Bild der letzteren gänzlich zu verwischen und das Studium derselben zu hindern, so musste sie hier unterbleiben. Da vielmehr allenthalben die Grundsätze der echten Notkerischen Accentuation unverkennbar unter dem späteren Beiwerk hervorbrechen, so musste der Archetypos als das Massgebende erscheinen, überall, wo handschriftliche Ueberlieferung auf denselben zurückführte.

Mit herzlichem Danke muss ich noch der Förderung und selbstlosen Hilfe gedenken, welche mir zu wiederholten Malen in freundschaftlichster Weise Dr. Alfred Holder geleistet hat. Seine Freundschaft hat manche Hindernisse, die meiner entsagungsvollen Arbeit sich in den Weg stellten, beseitigen helfen, und wo das stolze Bewusstsein ehr-

lichen, mühsamen Strebens nach Wahrheit nicht mehr ausreichen wollte, um die Verzagtheit ferne zu halten, hat seine selbstlose Treue ermutigend und belebend mir zur Seite gestanden.

Altona, den 8. Juli 1883.

P. Piper.

DRUCKFEHLER:

Band I: XC,8 monasterij. 10 D. XXVI°. 14 38]34 16 45 *zu tilgen* 21 von]vor 28 Expl. *(dreimal)* 29 bernhardi 30 DEOQUE DIlecto Piligrimo. 31 Bern 31 mentis] meritis XCI,3 monachordo 5 *Hand. (saec. XIII. ex.)* 6 Emelrici. 11 DISPVTATIO 13 KAROLI 17 uos 22 Quia *(in dem* Q *ein* K) XCII,3 Ottonis: 6 AFRĘ. XCIII,3 numerus pluralitatis quo nunc *(so durch Zeichen berichtigt)* 4 peruenerit usque eo *(desgl.)* 23 De 30 sit XCIV,9 ENCHIRIADIS 10 Δ (d. i. διδάσκαλος; *vgl. Z. 9* M = μαθητής) 11 p. 212. 15 deputamur. 19 Noeaaae ane 25 Notitia de codd. ad SS. Vdalricum et Afram, *Lesarten zu:* 851,2 monachordo **L** 19 C.] G. **L** 852,10 oborore (**L**) 25 fure proslam|banomeno **L** 853,1 daz **L** CLXXXVIII,26 . IIII. sed 29 et erit. VI.[E] 30. 31 et erit CLXXXIX,2 possit 857,17 tu **LN** 18 *darüberg. v. erster Hd.* **N** 22 unte **L** 29 ûf **N** 858,10 *a. Rde.* V. **L** 19 sinonmenon. **L** 20 Tranah **N** sibuntun **L** 24 . VIII. *a. Rde.* **L** 28 ebenmichiliu **N** 29 dem **L** 859,6 zuiu 6 ziu uuei **N** 10 fore firlazenemo **N** CLXXXXII, 15. 16 Emelrici.

Band II: XVI,32 Zuchome din riche: *zu tilgen* 15,23 ANIMĘ 117,23 ignorant. 136,1 Quoniam 157,22 deus meus. 409,13 hûes] híuske. 508,25 Frúme reht.

I. DIE PSALMEN.

[R 8] INCIPIT . TRANSLATIO . BARBARICA . PSALTERII . NOTKERI . TERTII.

PSALMUS I.

(1) *BEATVS VIR* [R 9] *QVI NON ABIIT IN CONSILIO IMPIORVM.* DER . MÁN . IST . SÂLig . der in dero argon rât negegiêng. So ADÂM téta . dô er déro chénun râtes fólgeta uuíder Góte. *Et in uia peccatorum non stetit.* Noh an déro súndigon uuége nestuônt. So er téta. Er chám darána . er chám an dén brêiten uueg ter ze héllo gât . unde stuônt târána . uuanda er hangta sînero geluste. Héngendo stuônt er. *Et in cathedra pestilentię non sedit.* Noh án démo súhtstuôle nesaz . ih mêino daz er rîcheson neuuólta . uuánda diû suht stûret sie náh alle. So sî adâmen teta . do er got
fiêo niderslahinde
uuólta uuerden. Pestis chît latine pecora sternens.
Sô pestis sih kebrêitet . sô ist iz pestilentia . id est
uuîto uuállonde stérbo
late peruagata pestis. (2) *Sed in lege domini uoluntas eius . et in lege eius meditabitur die ac nocte.* Nube der ist sâlig . tes uuillo an gótes êo ist . unde der dáraána denchet . tag unde naht. (3) *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.* Vnde der gediêhet also uuóla . so der bôum . der bî demo rínnenten uuazzere gesezzet ist. *Quod fructum*

suum dabit in tempore suo. Der zîtigo sînen uuûocher gíbet. Daz rinnenta uuazzer ist gratia sancti spiritus . gnâda des hêiligen gêistis. Den sî nezzet . ter ist pírig pôum guôtero uuercho. *Et folium eius non* [R 10] *defluet.* Noh sîn loûb nerîset. Taz chît . noh sîn uuórt neuuírt uuéndig. *Et omnia quecumque faciet prosperabuntur:* Vnde frámdiêhent álliû . diu der bôum bíret

uuuôcher pléter uuerch

unde bringet . ioh fructus . ioh folia . ih mêino facta

uuort

et dicta. (4) *Non sic impii . non sic.* So uuóla negediêhent áber diê argen. So negediêhent sie. *Sed tamquam puluis quem proicit uentus a facie terre.* Nube sie zefárent also daz stuppe déro erdo . daz ter uuínt feruuâhet. Fóne demo gótes rîche uuérdent sie feruuâhet. (5) *Ideo non resurgunt impii in iudicio.* Pe diû neerstânt árge ze dero urtêildo. Doh sie erstanden . sie nebîtent dánne urtêildo . uuanda ín iû irtêilet ist. Iam enim ivdicati svnt. *Neque peccatores in consilio iustorum.* Noh súndige nesizzent dánne in demo râte dero recton. Êne neírstânt . daz sie irtêilet uuérden . noh tíse neirstânt daz sie irtêilen. Éne sint tie uuírsesten . díse nesínt tie bézzesten . uuanda sie béide sundig sint. Tie aber die bezzesten sint . tie irtêilent tiên métemen. (6) *Quoniam nouit dominus uiam iustorum.* Vuanda got uuêiz ten uueg téro réhton. Er geuuérdet sie uuízzen . unde iro uuerch. *Et iter impiorum peribit.* Vnde déro argon fart uuirt ferlóren. Vuanda sie selben ferlóren uuerdent . pe diû uuirt íro fart ferlôren . daz sint íro uuerch.

PSALMUS DAVID (II).

(1) *QVARE FREMVERVNT GENTES.* Ziu grîscramoton
iúdon diêt
an christum ebraicę gentes? *Et populi meditati sunt*
inania . id est frustra? Vnde ziu dâhton sîne liûte
ardingun . ín zeirloschenne? Sie dâhton des ín ûbelo
spuên solta. (2) *Astiterunt reges terrę . et principes*
conuenerunt in unum aduersus dominum et aduersus
christum eivs. [R 11] Tie lántchuninga uuâren gágen-
in gotes martyro
uuerte in passione domini . nals ánasehendo . nube iro
uuíllen oûgendo . unde principes sacerdotum gesame-
noton sih uuider trúhtene . unde uuíder sînemo ge-
uuiêchten. Eîn herodes uuolta ín slâhen . anderer
hangta iz. Pe díu gât ín ter uuíllo . samoso diu uuérch.
(3) *Disrumpamus uincula eorum . et proiciamus a*
nobis iugum ipsorum . id est christi et apostolorum.
Sûs eînoton sie sic. Prechen cháden sie íro gebénde .
unde uuerfen ába uns íro ioch. Nelâzen unsich nieht
christis uolunga
ána christianam religionem. (4) *Qui habitat in cęlis*
irridebit eos . et dominus subsannabit eos. Ter in
hímele bûet . ter spóttot íro . unde násesnûdet an sîo.
Nals taz got mit munde unde mit násun dehêinen
hûoh tûe . nube daz iz huôhlîch uuas . daz sie sîna
penêmida
predistinationem dâhton zeiruuéndenne. Dârána uuâren
i. e. ténchende in uppe
sie meditantes inania. (5) *Tunc loquetur ad eos in*
ira sua . et in furore suo conturbabit eos. Tanne
sprîchet er in zû mit zórne . unde mit hêizmûote ge-
in ubertêilido lon
trûobet er sie. In iudicio tûot er iz . so retributio
sundon
peccatorum ist. *VOX CHRISTI.* (6) *Ego autem consti-*

tutus sum rex ab eo super syon montem sanctum eius predicans preceptum eius. Ih pin áber fóne mînemo fáter íro úndanches ze chúninge gesezzet uber sînen hêiligen berg . daz ist ęcclesia sîn gebot ságende . daz chît euangelium lêrende. Syon stât in ierusalem . unde uuanda man ferro darába séhen mag . pe diû hêizzet er syon daz chit latine specula . in únsera uuîs uuarta. Der bezeîchenet ęcclesiam . uuanda íro gedíngi ist . daz sî irhôhet uuerde ze gótes sélbes ánasihte. (7) *Dominus dixit ad me . filius meus es tu . ego hodie genui te . id est sine* [âna] *tempore* [zît]. Mîn fáter chád ze mír [R 12] mîn sun bist tu . hiûto gebár ih tih. Góte neist nehêin zît preteritum [irgángen] noh futurum [chúnitig]. Ímo ist hiûto . al daz iô geschah . alde noh geschêhen sol . Pe diû ist sîn sún hiûto gebórn. (8) *Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam.* Píte mih . uuanda dû ménnischo bist . unde an diû mîn mínnero bist . sô gíbo ih tír dîn érbe. Wélez ist daz? Gentes [alle liûte]. *Et possessionem tuam terminos terrę.* Vnde gíbo ih tir ze besízzenne . énde déro erdo . déro dû bítest. Daz ist fóne diû gespróchen . uuanda CHRISTVS pat íro gnôto . dô er sih sélben umbe sie PATRI ópferota. (9) *Reges eos in uirga ferrea . id est inflexibili iustitia.* Tiê rihtest tu mit îseninro gérto . daz chît mit únuuendigemo rehte. Dih nemag tarába niêman genémen. *Tamquam uas figuli confringes eos.* Sámoso háfenâres faz ferbríchest tû sie. Terrenas [uuerlt] concupiscentias [lúste] fér bríchest tu an ín. *Vox* PROPHETĘ. (10) *Et nunc reges intellegite* *). Vnde nû fernémen t chúninga. Chúninga

*) *am Rande:* DUM DISCERNIT CĘLESTIS REGES.

déro erdo . chuninga des flêisches . chuninga fóne diû . uuánda irdôubont ten lîchamen. Gehôrrent mînen rat. *Erudimini qui iudicatis terram.* Lâzent iûch lêren lantrechtara. Mêistera des lîchamen fernément. (11) *Seruite domino in timore.* Diênont góte mit fórhtun. Daz nehéue iûuh . daz er reges kenámot pirnt. *Et exultate ei cum tremore.* Vnde rîdondo sînt ímo frô. Ímo danchont sóliches námen . ioh mit fréuui . ioh mit fórchtun. (12) *Apprehendite disciplinam ne quando irascatur dominus . et pereatis de uia iusta.* Lírnent zúcht . unde uuésent in égi . daz sih gót éteuuenne nebélge . unde ir neglesliphent ába rehtemo uuége . CHRISTVS ist ter uueg . an démo mánnolich kân sol. (13) *Cum exarserit in breui ira eius . beati omnes qui con*[R 13]*fidunt in eo.* So sîn zorn irheîzzet in
kerich in slago dero brâuuo
spûote . unde uindicta chúmet in ictu oculi . so sint sâlig . diê sih ze ímo fersêhent.

PSALMVS DAVID (III).

(2) *DOMINE QVID MVLTIPLICATI sunt qui tribulant*
in christis stal
me? Dauid chad ex persona christi . dô ér sînen sun flôh. Ziû sint trúhten déro so mánege . diê mih ar-
iungeron i. iudas
bêitent . daz ioh eîner mînero discipulorum mîn âhtet? *Multi insurgunt aduersum me.* Mánige írríchtent sih uuíder mir. (3) *Multi dicunt animę meę non est salus illi in deo eius.* Mánige ferságent mînero sêlo heîli an íro góte. Sie netrûuuent . daz ih irstân súle. (4) *Tu autem domine susceptor meus es.* Aber dû got
ménniscen
pist mîn infángare . mih infiêngе dû. Mih hominem

nâme dû an díh [got] deum . be diû getuôst tu mih oûch [irstân] resurgere uuíder íro uuâne. *Gloria mea et exaltans caput meum.* Dû bist min guôllichi . fóne dir habo ih siâ . unde dû bist irhôhende mîn hoûbet [in ôstirtáge] in resurrectione. (5) *Voce mea ad dominum clamaui . et exaudiuit me de monte sancto suo.* Mit mînero stimmo . daz chît . mit des herzen stímmo háreta ih ze dir . unde gehôrtost tu mih! fóne dînemo heîligen berge . daz chît fóne déro únsagelichun hôhi dînero gótheîte. (6) *Ego dormiui et soporatus sum.* Ih sliêf . mînes tánches âne nôth. Ih sliêf den slâf des tôdes . unde slâf râuuota mir dârána . daz diê súndigen netuônt . uuanda íro tôt slâf leîtet siê ze únrâuuon. *Et exsurrexi . quoniam dominus suscepit me.* Vnde irstuônt ih . uuanda tróhten infiêng mih. Ér nám mih an síh . mit déro chréfte irstuônt ih. (7) *Non timebo milia populi circumdantis me.* Ih nefúrchto diê mánigi . des mih úmbestánden liûtes . sámosô ér míh erstêriben múge . [R 14] ih neirstérbe gérno. *Exsurge domine.* Stant ûf trúhten. *Saluum me fac deus meus.* Duô mih geháltenen mîn gót. Gehalt [mîna prûtsáminunga.] ęcclesiam meam . diû mîn [lîchamo] corpus ist. (8) *Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa.* Vuanda dû hábest irslágen . daz chît tu habest kesuueîget alle . diê mir be únrechte uuídere uuâren. So chúnt uuárd în mîn [urstendida] resurrectio . daz siê íro neheînen loûgen getórston háben. *Dentes peccatorum contriuisti.* Déro súndigon zéne fermúletost tû . daz chît . íro hínderosprâchon ferzâre dû. Siê gesuêigendo férzâre du iz. (9) *Do-*

mini est salus. Târ schînet daz cótes diû heîli ist. Tû gót kíbest sia. *Et super populum tuum benedictio tua.* Vnde dîn ségen ist uber dînen liût.

CANTICVM DAVID (IV).

(2) *Cvm invocarem exavdivit me devs. iustitię meę.* Ęcclesia hît. Gót fóne démo min reht ist kehôrta míh . sô ih ze ímo háreta. *In tribulatione dilatasti mihi**). Ze démo selben chît sî . du gebrêittost
in áhtungo
mih in bînon. Vuanda in persecutione manigfaltoton sih coronę martyrum. *Miserere mei . et exaudi orationem meam.* Gnâde mir . unde gehôre mîn gebét. Tuô . sô dû tâtist . kehóre mih iô. (3) *Filii hominum usque quo graui corde?* Ménniscon chint . uuiê lango uuéllent ir sîn in suâremo . daz chît in ungelôubigemo
chúnfte
herzen? Fóre aduentu christi uuârent ir ungeloûbig . uuéllent ir oûch nóh sô sîn? *Vtquid diligitis uani-*
ábkota
tatem et quęritis mendacium? Ziû minnónt ir idola . unde ziû suôchent ir lúgge gota? *Diapsalma.* Vuaz ist daz? Daz ist silentium . unde interuallum / psallendi . unde uuéchsel dés sínnes. Also sîn psalma heîzzet
Fuôgi stimmon singendo
coniunctio uocum in [R 15] cantando . sô heîzzet dia-
chedunga stimmon.
psalma disiunctio uocum. (4) *Et scitote quoniam mirificauit dominus sanctum suum.* Vuízzint daz cót Christum uúnderlîchen getân hábet . uuanda er chíchta ín fóne tôde . unde sazta in ze sînero zésuuun

*) *am Rande:* Prophetię mos est repente personas mutare . exaudiuit dilatasti.

in hímele. In sult ír béton. *Dominus exaudiet me . cum clamauero ad eum.* Truhten gehôret mih danne ih ze ímo hárên. Daz chît ęcclesia fóne íro selbun . sámosô sî châde ze íro chínden. Trúhten kehôret iûh sô ír ze ímo hárênt . hárênt ze ímo mit kuôten uuérchen. (5) *Irascimini et nolite peccare.* Pélgent iûuih déro súndon ze iu selben . unde fermîdent sie. Riûuont sie sô daz ir sie fúrder netuôient. Alde ánderesuuîo. Pelgent iûuih unde neréchent iûuih . unde iûuer zorn. Ýbe diz keschêe énez fermîdent. *Quę dicitis . in cordibus uestris . s. dicite.* Diû ir spréchent diû sprechent fóne herzen . daz ir diên gelîch nesînt
DISER LIV̂T ÊRET MICH MIT LEFSÉN
fóne dîen gescríben ist . POPVLVS HIC LABIIS ME HONORAT .
ÍRO HÉRZA ÍST ÁBER VÉRRO VÓNE MIR
COR AVTEM EORVM LONGE EST A ME. *Et in cubilibus uestris conpungimini.* Vnde in iûueren herzon uuérdént ir gestúnget. Fúrder nechóme iûuer zórn. Dâr irlósche iz . êr iz an diên uuérchen schîne. (6) *Sacrificate sacrificium iustitię et sperate in domino.* Príngent góte daz ópfer des réchtes . daz chît . lébent rechto .
géba
unde gedíngent daz er iû hiêr gébe donum spiritus
lib êuuigen
sancti . unde háranâh uitam ęternam. *Multi dicunt quis ostendit nobis bona?* Mánige neuuízzen déro díngo niêht . unde chédent. Vuér uuêiz daz . uuer chán úns iêht keságen fone uita ęterna? Vuer oûget uns daz kûot? (7) *Signatum est super nos lumen uultus tui domine.* Dû trúhten dû hábest iz úns keoûget. Vns ist ánagezêichenet . daz liêht dînes ánaliûtes. Tû hábest unsih getân ad imaginem [R 16]
ze dînemo pilde
et similitudinem tuam. Daz liêcht nemúgen uuir

mit oûgon késêhen muôte
oculis uidere nube mente. *Dedisti lętitiam in corde meo.* In mînemo hérzen hábest du mir dia frêuui gegében. Sî neist anderesuuar zesuôchenne. (8) *A tempore frumenti et uini et olei sui multiplicati sunt.* Vuannan ist daz siê sô chédent. QUIS OSTENDIT NOBIS BONA? Daz ist tánnan. uuanda siê hábent kenuôg. unde siê sint keláden fóne démo zîte íro chórnes. unde íro uuînes. unde íro ólees. Íro fuôra hábent siê. dia siê suôchent mit déro sie den lîchamen nérent. (9) *In pace in id ipsum. dormiam et requiescam.* Vués gedíngo áber íh? Daz ih slâfe unde râuuee in
selb selbo
fríde. unde in góte der id ipsum heîzzet. Anderiû dinch sint uuéhselich. er ist io eîn. er ist iêo daz selba. An ímo hábo ih êuuiga râuua. (10) *Quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me.* Vuanda dû trúhten hábest mih súnderchlîcho getrôstet ze déro
liût scándun
râuuo. ze déro populus babylonię*) der sih hiê frêuuet frumenti uini et olei. niêht negedínget.

PSALMUS (V).

(1) *PRO EA QVĘ HEREDITATEM ACCEPERAT.* (2) *UERBA MEA AVRIBVS PERcipe domine.* Fernîm mit ôron mînu uuórt truhten. chît dîu dia des érbes langêt. Daz ist
kótes prût
ęcclesia. *Intellege clamorem meum.* Fernîm mîn háren.

*) *am Rande:* Nota. duas ciuitates in scripturis. BABILONIAM ET IERVSALEM. ALTEram diaboli. alteram dei.

Daz fóne hérzen chóme daz férnim. Ménnischo gehôret den múnt . dû fernim daz herza. (3) *Intende uoci orationis meę.* Dénche ze mînero bétestimmo . diê ih ze dir frúmmo . sô íngrundo. *Rex meus et deus meus.* Chuninch mîn . unde gót mîn. (4) *Quoniam ad te orabo domine . mane exaudies uocem meam.* Vuanda ih ze dír béton . sô der morgen chúmet . sô gehôrest dû míh. [R 17] Sô diû naht mînero súndon hínauuírt . sô gehôrest dû míh. (5) *Mane astabo tibi . et uidebo.* In mórgen fórestân ih dir . unde gesiêho díh. Sô dísu uuérlt hínauuírt . unde daz êuuíga tágesliêcht pegínnet chómen . dánne geseêho ih díh. *Quoniam non deus uolens iniquitatem tu es.* Vuánda dû nebist der únrecht uuéllento gót. Fóne diû negesêhent dih unréchte. (6) *Non habitabit iuxta te malignus.* Sáment dir nebûet der úbeluuílligo . doh er ad iudicium chóme. *Neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.* Noh únrehte nefólleuuérênt
fleîsche
fóre dînen oûgon. Doh siê dih kesêhen in carne also
SÎ GESÊHENT IN WÉN SIÊ STÉCHOTON
iz chît. VIDEBUNT IN QVEM COMPVNXERUNT . siê nege-
In guôtlichi Fer-
sêhent dih áber in gloria. Also diû scríft chît. TOL-
stôzzen uuérde der úbelo ne ir negesêhe kôtes guotlichi
LATVR IMPIVS NE VIDEAT GLORIAM DEI. (7) *Odisti omnes qui operantur iniquitatem.* Du házzest alle . diê daz únreht uúrchent . nals diê iz uuorhton . núbe diê iz únz zénde íro lîbes uúrchent. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Ferliûsest diê . diê lúgi ságent.
unrechte in íro geloûbo
Also heretici tuônt . diê mit lúginen îlent diê ménniscen besuîchen. *Virum sanguinum et dolosum abhominabitur dominus.* Mánneslekken unde uuîzzesare .

daz chît trúgenare ! leîdezet únser trúhten. Pe diû
nelâzet er siê sáment ímo. (8) *Ego autem in multitudine misericordię tuę introibo in domum tuam.*
Áber in déro mánigi déro guôton . diê multitudo misericordię tuę mit rechte heîzzent . kan oûh ih in dîn
chúnftiga ánasicht frídis
hûs. Vuélez ist daz . âne diû futura ierusalem. *Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.* Ze
démo dînemo heîligen hûs . péton ih hínnan dára .
in dînero fórhtun. Sô ih tárachúmo . dar uuírdo ih
durnochta minna .
âne fórhtun . uuanda dar [R 18] ist perfecta caritas .
diû ûzstôzzet fórchtun
quę foras mittit timorem. (9) *Domine deduc me in iustitia tua propter inimicos meos.* Leîte mih trúhten
in dînemo rehte umbe mîna fíenda . diê mih îlent darába chêren. Leîte mih in dînemo rechte nals in mén-
úbelis mit ubele
nischon . diên ioh reht tunchet . malum pro malo
lonon.
reddere. *Dirige in conspectu tuo uiam meam.* Keríhte mînen uueg in dínero gesíhte. Daz herza geríhte daz ist in dînero gesíhte . nals in ménnischon
(10) *Quoniam non est in ore eorum ueritas.* Vuârhêit neist in íro munde. In déro ménnischon munde . mînero fíendo . neist si. *Cor eorum uanum est.* Íro herza ist uppig. Vuiê mag ténne uuâr in íro múnde sîn ? (11) *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Íro chéla ist óffen gráb. Vuâre daz gráb betân . sô nestúnche iz. Noh íro chéla . úbe siê suîgetin. *Linguis suis dolose agebant.* Mit diên zúngon ! fárent siê trúgelicho . uuanda eîn chôsont siê . ánder uuéllen siê.
pisuuîch
Daz ist dolus. *Iudica illos deus.* Ríhte got úber siê.
Daz ist kehêiz nals fluôh. *Decidant a cogitationibus*

suis. Siê stúrzên ábeíro gedánchen . daz chit . ín gebréste ! an íro gedíngi. *Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos.* After íro míchelun úbeli . stoz siê uz. Nim ín daz érbe . des sancta ęcclesia bîtet. *Quoniam irritauerunt te domine.* Vuanda siê dih crámdon trúhten. Fóne diû tuô siê érbelôs. (12) *Et lętentur omnes qui sperant in te.* Vnde fréuuen sih alle . diê síh ze dír ferséhent. *In ęternum exultabunt et habitabis in eis.* Iêmer fréuuent siê síh . unde du bûest in ín. Des sínt siê iêmer frô . daz siê dîn hûs sint. *Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum.* Vnde an dír guôllichont síh [R 19] álle . diê dînen námen minnont. An dír hábent siê daz érbe. (13) *Quoniam tu benedicis iusto.* Vuanda dû gíbest ségen démo rehten. Fóne ségene hábet er daz érbe . nals fóne réhte. *Domine ut scuto bone uoluntatis tuę coronasti nos.* Sámoso mit skílte guôtes uuíllen hábest dû únsih trúhten gecorônot. Dîn guôt uuíllo . ist uns skérm unde êra.

PSALMVS PRO OCTAVA (VI).

Náh síben tágen déro uuéchun . chúmet der áhtodo. Daz ist dies iudicii . dér náh dísen gesíbenôten uuérltzîten chúmet. Dén fúrhtendo . unde daz iudicium . chit dér propheta. (2) *Dominvs ne fvrore tuo arguas me.* Trúhten in dînero hêizmoti neinchúnnîst dû mih tánne. *Neque in ira tua corripias me.* Noh in dînemo zórne neirréfsest du mih an démo suônotáge . uuanda diê neuuerdent kehálten . diê dánne gót irrefset.

(3) *Miserere mei domine quoniam infirmus sum.* Hábe mîn gnâda uuanda ih únmahtig pín . dîn reht zerfóllonne. *Sana me domine . quoniam conturbata sunt ossa mea.* Heîle mih . uuanda mîniû beîn úngerech sínt . daz chît . mîne chréfte sint mír infállen. (4) *Et anima mea turbata est ualde.* Vnde mîn sêla ist harto in úngerechen. Si uuárd in [IN ZIÊRGA'RTEN] paradyso fóne súndon siêch. *Et tu domine usque quo?* Vnde uuiê lángo tuuêlest du nû . dînero hélfo truhten? (5) *Conuertere domine . et eripe animam meam.* Hárechêre dih ze mír trúhten . unde lôse mîna sêla . fóne [úr-] temp- [sôche] tatione . unde fóne [uuîzze] supplicio. *Saluum me fac propter misericordiam tuam.* Halt mih umbe dîna gnâda . uuanda íh íz ferschúldet hábo. (6) *Quoniam non est in morte qui memor sit tui.* Vuanda dîn negeuuá-[R 20]net neheîner in tôde. In uuélemo tode? Ane sô diû sêla fóne súndon irbléndet uuírt. Diû blíndi irgezzet ín gótes. *In inferno autem quis confitebitur tibi?* Vuer ist áber in hello dir iíhtîg? Vuen uerfâhet dâ sîn iêhen? (7) *Laboraui in gemitu meo.* Ih arbêita mih suftóndo. Do ih riûuon gestuônt diê sunda. *Lauabo per singulas noctes lectum meum.* LECTVS ANIME CORPVS EST. Vbe des negnuôget . sô nézzo ih mîn bétte ! nahtelîches . i. QVOTIESCVMQVE OFFENDO . QVI IN NOCTEM AMBVLAT OFFENDIT. Daz ih unrêinda . daz sûbero ih. *Lacrimis meis stratum meum rigabo.* Mit mînen trânen nezzo ih mîn bétte. Mit diên begiûzzo ih iz . mit diên uuascho ih iz. (8) *Turbatus est pre ira oculus meus.* Mîn oûga ist truôbe . fóre dînemo zórne. Dîn zorn fúhrtendo . hábo ih keuueînot

sô fílo . daz iz truôbe ist. *Inueteraui inter omnes inimicos meos.* Ih máhta báldo uueînon . daz ih iráltet pin . únder állen mînen fîenden . diê mih tágelîches kerno dînes rechtes írrent. (9) *Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem.* Skêident iûuih fóne mir alle úbeltâtige. Lâzzent iûuer írren mih sîn. *Quoniam exaudivit dominus uocem fletus mei.* Vuanda gót hábet fernómen mînen uuôft. (10) *Exaudiuit dominus deprecationem meam.* Er hábet kehôret mîna dígi. *Dominus orationem meam suscepit.* Er hábet infángen mîn gebét. Ih nehábo niêth in gemêitun sô uílo geuuêinot. (11) *Erubescant et conturbentur uehementer omnes inimici mei.* Schámen sih sáment mir . unde sîn leîdeg íro sundon ! alle mîna fíenda . daz oûh siê got kehôre. *Conuertantur et erubescant* [R 21] *ualde uelociter.* Pechêren sih ad penitentiam . unde scámeen sih sâr fílo slîemo . êr sîn zórn chóme.

(VII.)

(1) *Pro verbis chvsi filii gemini* ; Dô absalon uuíder sînemo fáter uuas . do hiêz der fáter stillo sînen friûnt chusi . sáment demo súne sîn . in diên uuórten . daz er ímo zeuuízzenne tâte souuélen frêisigen rât er dâr fernâme. Ze déro similitudine (kelîhnisso) sang david dísen psalmum . fóne démo súne . den sîn fáter toûgeno under mítte iudeos sánta . daz er ménnischôn freîsa eruuánti. *Vox prophetae* ; (2) *Domine devs mevs in te speraui . saluum me fac ex omnibus persequentibus me . et libera me.* An dih trúh-

ten gedíngta ih iêo . halt mih . daz chît . nére mih fóne mînen fíenden . unde lôse mih. Lôse mih fó-
keîstlicho nidirrise.
ne ABSALONE álde spiritaliter fóne diabolo. (3) *Ne quando rapiat ut leo animam meam . dum non est qui redimat . neque qui saluum faciat.* Niêo er mîna sêla neerzucche also leo . sô der neíst der mih lôse . alde halte . daz chît . so dû mir nehélfêst. Vbe dû nehílfest . sô gemág er mir. (4) *Domine deus meus si feci istud . si est iniquitas in manibus meis . (5) si reddidi retribuentibus mihi mala . decidam merito ab inimicis meis inanis.* Trúhten got mîn . ube ih díz téta . úbe diz unreht ist in mînen hánden . daz ih mír leîd umbe liêb tuôntên sauli unde absaloni . dáraáfter lônota . sô uállo ih mit rehte . daz chît . sô uuírdo ih mit rehte eruéllet fóne mînen fíenden . lâre déro guôti. (6) *Persequatur inimicus animam meam . et comprehendat eam.* Sô iágeie diabolus mîna sêla . unde gefâhe sîa. *Et conculcet in terra uitam meam.* [R 22] Vnde tréttoe er in erdo mînen lîb . daz chît . pesmêizze er míh mit irdischen sundon. *Et gloriam meam in puluerem deducat.* Vnde mîna guôllichi brínge er ze stuppe. Mina conscientiam diû góte lîchet . ketûe er échert ménnischon lîchen. (7) *Exsurge domine in ira tua.* Stant ûf trúhten mit zórne. Lâ dír zórn sîn ze démo tiêfele. *Et exaltare in finibus inimicorum tuorum.* Vnde uuírd hôh . uuírd guôllich . in dînero fíendo gemérchen. Ním in íro márcha . Nim diabolo . diê ér besézzen hábe. (8) *Et exsurge domine deus meus in precepto quod mandasti.* Vnde
diemuôti
rihte dih ûf in dînemo gebóte. Dû gebúte humilitatem. Mit déro chúm . unde uuére sélbo dîn gebót. *Et syn-*

agoga populorum circumdabit te. Vnde úbe dû daz
clo-
tuôst . só úmbehálbot díh mánigi déro liûto . ioh cre-
bigera âhtaro
dentium ioh persequentium. *Et propter hanc in altum*
regredere. Vmbe diê mánigi iruuínt ze hímele . daz
cloûbigen ungloûbigen.
dû credentibus séndest spiritum sanctum . unde incredulis
úrǒge sist. (9) *Dominus iudicat populos.* Nâh téro
ûfferte irteîlen lébende ioh tôte.
ascensione chúmet trúhten . iudicare uiuos et mortuos.
Iudica me domine secundum iustitiam meam . et se-
cundum innocentiam meam super me. Dánne irtêille
mir nâh mînemo réhte . unde mînen únschulden. Vuanda
ih únschuldig pin ! uuíder saulem unde absalonem .
unde ih réhto mit ín geuáren hábo. (10) *Consum-*
metur nequitia peccatorum et diriges iustum . scrutans
corda et renes deus. Déro súndigon úbeli uuírt in énde
der unreîno horgéie sich noch
brâht . also iz chît . SORDIDVS SORDESCAT ADHVC . unde
geríhtest dû dén réhten . hérzen unde láncha scródonde
gót. An déro stéte geríhtest [R 23] dû ín . dâr du
ín scródôst. Dû eîno scródôst ín dâr . dû eîno gé-
uuerlt-
ríhtest in dâr. Sô geríhtest dû in dâr . só ambitio
kirida kehíginnis lust in lanchon.
sęculi neíst in corde . noh delectatio carnis in renibus.
(11) *Iustum adiutorium meum a domino . qui saluos*
facit rectos corde. Mîn hélfa ist rehtiû fóne góte.
daz chît . mit rehte hílfet er mir sîd ih reht uuas .
der rehte in íro hérzon háltet. (12) *Deus iudex iustus .*
fortis et longanimis . numquid irascetur per singulos
dies? Gót der réhte ríchtâre ist . uuanda er mánne-
lîchemo nâh sînen uuérchen lônot . stárgmûotig . uuanda
er fílo fertréget . langmuôtig . uuanda er negâhot sih
zerréchenne . pílget er sih tágolîches? Vuaz spáreti er

dánne . ze démo iúngesten dinge? (13) *Nisi conuersi fueritis gladium suum uibrabit.* Ir nebechêrent iûuich . ér geuuénet sîn suért . daz chît . er geoûget sînen ánden.
in suônotáge
Vuenne? In die iudicii. *Arcum suum tetendit et parauit illum.* Er hábet álegáro gespánnenen sînen bó-
dero altún eo.
gen . uuanda er diê herti ueteris testamenti mit téro
des evangelii
sénuuun noui testamenti geduúngen hábet . unde uuélcherun getân hábet. (14) *Et in eo parauit uasa mortis.* Vnde dârána hábet er gemáchot faz des tôdes . uuanda unréhto fernómeniû scríft máchot hereticos .
faz tôdis
diê sint uasa mortis. *Sagittas suas ardentibus effecit.* Sine strâla uuórhta er brínnenten. Dien er sie
dên gerónten uuarheite
uuórchta . diên scôz er siê. Desiderantibus ueritatem sánta er apostolos. Diê sint sîne strâla. (15) *Ecce parturiuit iniustitiam et concepit dolorem . et peperit iniquitatem.* Síh tir . uuaz synagoga iudeorum téta. Sî begónda únreht péren . dô si christum êrist ánariêt. Vnde dô íu hábeta si leîd infángen in íro hérzen .
fáter got haben ih ir bírint áber
uuán[R 24]da er chád . patrem deum habeo . uos autem
fóne nídenan unde ir uuellint tuôn uuillin iûueris fater
de deorsum estis . et uultis facere uoluntatem patris uestri
niderrîsis
diaboli. Dáranah gebár sî daz unreht . daz si chad
hâe in hâe in
crucifige crucifige eum. (16) *Lacum aperuit et effodit eum . et incidit in foueam quam fecit.* Sî indéta diê gruôba . dar si CHRISTUM beféllen uuólta . unde sî gruôb sîa . unde in diâ selbûn stúrzta sî. Sîn fârendo . irslûog si sih sélbun. (17) *Conuertetur dolor eius .*
IVDONO sáminungo alde súndigero sêlo
S. SYNAGOGAE VEL PECCATRICIS ANIMĘ . in caput eius . et in uerticem ipsius iniquitas eius descendet. Íro leîd

iruuíndet an íro hoûbet . unde íro únreht pléstet an
sêla uuízzeréda
íro schêitelun. Anima ist daz hoûbet . ratio ist íro
unredilicho keluste
schêitéla. Sô si inrationabiliter uuérchot . unde libidini
diênot . sô slâhet sia daz únreht . unde bléndet sia .
Ze déro uuîs gâd iz an sîa . unde ána íro schêitelun.
(18) *Confitebor domino secundum iustitiam eius . et*
psallam nomini domini altissimi. Gót lóbon áber ih
keltende iȩgelichemo
nâh sînemo réhte . uuanda er ist REDDENS VNICVIQUE
nah sînen uuerchen.
SECVNDVM OPERA SVA . unde sálmosángon ih démo námen
des hôhesten.

(*VIII.*)

(1) *In finem pro torcularibvs.*; Christvs ist
undirmarch.
finis . an ín uuírt kenêimet díser sálmo . umbe diê torcula.
Vuaz sint diê? Áne diê ęcclesię . in diên sih
îlent kuôte fóne úbelen scheîden in íro muôte . also
in torculari uuérdent keschêiden ! uuín unde tréster.
(2) *Domine dominvs noster. Qvam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra.* Trúhten unser hêrro
crístenheît
chît ęcclesia . uuiêlich du bist. Vuiê uúnderlîch dîn
námo ist in állero uuerlte. Vuiê siê sih alle dîn uúnderont.
Quoniam eleuata est magnificentia tua super
[R 25] *cęlos.* Sô siê baldo múgen uuanda dîn uuerchmáhtigi
erháuen ist . uber hímela. Also dârána schînet
ze zésuun dinis fáter
. daz dû dâr gesézzen bist . ad dexteram patris.
(3) *Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem.*
Vzer déro chíndo munde . unde déro sûgenton hábest

dû getân lob. Daz chît . diê uuêiche an déro geloubo uuâren diê hábest dû fóllebrâht ze dînemo dúrnohten lóbe. *Propter inimicos tuos.* Ze schándon dînen fíenden . diê fóne íro sélbero uuîstome sô uérro chômen nemáhton. Vuéle sint daz? Ane iudei unde heretici. Also dô schêin dó iudei déro chíndo lob sueîgton . unde siê christus máneta dírro scrífte. *Vt destruas inimicum et defensorem.* Daz du mit tiû stôrest den fîent . unde den férspréchare. Iudei unde heretici pêitent sih gót fersprécheu . doh se sîna fíenda sîn. (4) *Quoniam uidebo cęlos . opera digitorum tuorum.* Vuanda ih gesiêho diê hímela . uuerg dînero fíngero . Ih fernímo diê scripturas diê du mêistrotóst . an diên du funden uuírdist . samosô in himele. *Lunam et stellas quę tu fundasti.* Kesiêho darána mânen unde sternen . diê dû fásto gesáztost. Daz chît . siêho oûh mih sélbûn darána . unde mînu chint. Pechénno dih sponsum [priûtegómen] . unde mih sponsam [prûd] . unde filios [chint] sponsi [sîniû]. (5) *Quid est homo quod memor es eius?* Vuaz ist der mennischo . daz dû sîn gehúgtig pist? Vuannan mag adâmes kelîcho dîna huldi gefrêhton? *Aut filius hominis quoniam uisitas eum?* Alde ménnischen sun . daz dû sîn uuîsost? Also dû dô tâte . dô dû christum hárasántost. (6) *Minuisti eum . i. hominem christum . paulo minus ab angelis.* Dû tâte ín éteuuaz mínneren dînen angelis . uuanda er irstórben mahta . doh er âne sunda / uuâre. *Gloria et honore* [R 26] *coronasti eum* . (7) *et constituisti eum super opera manuum tuarum.* Mit kuôllichi unde mit êron gecorônotost dû ín . unde gesaztost ín uber diû uuerch dînero hando. Vber alliû diû in hímele unde in érdo sint. (8) *Omnia subiecisti*

sub pedibus eivs. Alliû diû iêner sint . diû uúrfe du
ímo under fuôzze. Ioh angelos. *Oues et boues.* Scâf
unde rínder . innocentes unde predicatores. *Vniuersa*
insuper et pecora campi. Darazuô alliû diû fêho des
prêiten
féldes. Vuéle sint daz? Ane diêdir gânt per latam
uuech uúnnesámo
uiam . unde uoluptuose lébent. (9) *Volucres cęli et*
pisces maris qui perambulant semitas maris. Kefúgele
unde mérefischa . diê álle mêreuuéga durstrîchent. Daz
sint úbermuôte . unde fúruuizkérne . uuanda úbele unde
guôte die in démo tórcule sint . lígent ál únder sînen
fuôzzen. (10) *Domine dominus noster . quam admi-*
rabile est nomen tuum in uniuersa terra.

(IX.)

(1) *Pro occvltis filii.;* Iudicia christi . daz sint
toûgenîua súnis
occulta filii. Er tuôt nû occulta . fóne diên ist der
an ende uuerite óffena
salmo gescríben . in fine seculi tuot er manifesta. Sô
ze suéndi . ut iudam . herodem . Antiochum.
er hiêr in uuérlte eîne blendet ad damnationem unde
ze buozzo ut PAVLVM. ze hártungo ut iob.
ándere fíllet ad emendationem alde ad exercitationem
urtêilde
daz chúmet fóne sînemo toûgenen iudicio .

QVINQVE MODOS MORBI DEVS ARBITER INTVLIT ORBI .
IOB MARIĘ LAZARI PAVLI . FIT QVINTVS HERODI .
INSONS IOB SORDET . MARIAM LEPRA DEBITA MORDET .
LAVS LAZARVS DOMINO STIMVLVS CVSTODIA PAVLO .
QVINTI SEVA MODI MORS ANTIOCHO VEL HERODI .

(2) *Confitebor tibi domine in toto corde meo.* Ih

iêho dir trúhten chît der propheta . in állemo [R 27]
mînemo herzen. Ih scêide mih fóne diên . diê
fóresiht
in állen uuerltgescíhten dina prouidentiam nebe-
chennent . unde siê uuânent alliû dínch témere ge-
schêhen . unde fortuito . daz chît stúzzelingun unde
ardíngun. *Narrabo omnia mirabilia tua.* Ih zéllo
alliû diniû uuúnder . kenuôge zellent diû óffenen . also
fone tode lichamin
daz offen ist . daz dû lazarum a morte corporis tâte
irstân
resurgere . ih zéllo áber gérnor . daz du toûgeno tâte
tode sêlo irunéndit uuerden.
PAVLVM a morte animę reuocari. (3) *Letabor et exul-
tabo in te.* An dír uuirdo ih frô . unde sprúngel .
nals an uuérltsâldon. *Et psallam nomini tuo altis-
sime.* Vnde dînemo námen dû hôhesto sálmosángon
ih. (4) *In conuertendo inimicum meum retrorsum !
infirmabuntur . et perient a facie tua.* Mînen fîent
eruuéndendo . daz chît . sô dû mînen fient eruuéndest .
folgenkin
so uuerdent keuuêichet álle sine satellites . unde fúre
díh néchoment siê. Sólche nechoment fúre dih so sâul
folgérra
ist . unde sine sequaces. (5) *Quoniam fecisti iudicium*
causa
meum. Vuanda du getâte daz tíng . min uuésen. *Et*
rethoricum uerbum est.
causam meam. Vnde den díngstrît . mînen uuésen. Vuan-
da ih réht hábeta . be diû gestrêit ih. *Sedes super tronum
qui iudicas ęquitatem.* Dû rechtkérno sízzest an démo
stuôle. Ad dexteram patris sízzest dû. (6) *Increpasti
gentes et periit impius.* Dánnan sántost du spiritum
sanctum . unde irrafstôst diê diête. Also iz fóne ímo
so er chúmit so irrefset er diê uuerlt.
chît. CVM VENERIT ARGVET MVNDVM. Vnde dô uuard
flóren der úbelo. Sîd neuuas er úbel . uuanda er do

guôt uuárt. *Nomen eorum delesti in ęternum et in seculum seculi.* Dô fertîligotôst dû déro úbelon námen iêmer in êuua. (7) *Inimici defecerunt framee in fi*[R 28]*nem . et ciuitates destruxisti.* Des tiêueles suért fersuînen in énde . unde sine búrge / zerstôrtost du. Vuele sint diê burge? ane ungelôuba unde ubeli. *Periit memoria eorum cum sonitu.* Do zegiêng dero

uuídersprâcho

úbelon geuuaht . mit demo scálle contradictionis. Siê uuúrden guôt unde stille. (8) *Et dominus in ęternum*

tiête

permanet. Vnde ziû chrádemdon gentes uuíder trúhtene . iâ ist er iêmer. *Parauit in iudicio tronum suum.* Ér ríhta sînen stuôl iô dô ána . únz man hiêr úber ín díngota. Vuaz mag toûgenora sîn? Nesint daz

tougena súnes

occulta filii? (9) *Et ipse iudicabit orbem terrę in ęquitate.* Vnde der daz sô toûgeno máchot . ter selbo irtêilet úber diê uuerlt in ebini. In déro ébini . daz er neheînen mêr nehíndert sínero frêhte dánne ánderen. *Iudicabit populos in iustitia.* Ér irtêilet úber diê liûte áfter rehte. Daz er scúldige nemáchot ze únscúldigen . noh únscúldige ze schúldigen . so diê mennischen tuônt . diê diû herzen neséhent. Mannolichen lêidot dâr . alde fersprîchet dâr sîn conscientia. (10) *Et factus est dominus refugium pauperum.* Vnde trúhten ist zûflúht déro ármon . diê gerno hiêr arm sint . daz siê hína sîn rîche. *Adiutor in oportunitatibus in tribulatione.* Hélfare in uálgo an déro nôte. unde an dero arbbêite. (11) *Et sperent in te omnes qui nouerunt nomen tuum.* Vnde an dih kedingent alle . diê dînen námen uuizzen. Din namo ist . est . anauuist. Ter est . i. anauuist pechénnet . der be-

chennet dih . unde gedínget an dih . unde ist ímo unuuerd daz uuéhsallîcha. *Quoniam non derelinquis querentes te domine.* Mit rehte uuanda dû neferlâzest truhten diê dih suôchent. (12) *Psallite domino qui habitat* [R 29] *in syon.* Salmosangont démo . der in
uuarta
syon bûet. Târ speculatio ist . dâr bûet er. Vuar ist
uuarto
si? Ane dar sine hêiligen sint . diê fóne speculatione
ze anásihte
uuellen chómen ze uisione . daz chît fóne uuarto ze
kedingi
anásihte. Er gelônot ín dero uuarto . id est spei mít tero anasihte. *Adnuntiate inter gentes mirabilia*
predigara tiêtiu
eius. Chundent predicatores siniû uunder gentibus . sô sálmosangont ir uuóla. (13) *Quoniam requirens sanguinem eorum memoratus est.* Vnde nefurhtent ten dôd . uuanda er forderot kehúhtigo . sînero martyrum sláhta. *Non est oblitus orationem pauperum.* Er nefergizet déro armôn gebétes . sô sûmelîche uuânent . uuánda er negâhot. (14) *Miserere mei domine . uide humilitatem meam ! de inimicis meis.* Gnâde mir truhten . chiûs fóne mînen fíenden mîna diêmuôti. Siê hábent mih kediêmuôtet . gagen des siê úbermuôte
in déro marterero stal.
sint. Daz sprîchet der propheta in persona martyrum. (15) *Qui exaltas me de portis mortis . ut adnuntiem omnes laudationes tuas in portis filię syon.* Du mih hôho irhéuest fóne diên porton des tôdes . so alle
firleitera . s. portę mortis
seductores sint . du gnâde mir . daz ih chúnde dîn lob .
kotis priûte
in diên porton déro ęcclesię . so diê alle sint . diê ze góte leîtent . unde siê dih sáment mir lóboen. (16)
stimmo des armin
Exultabo in salutari tuo. Nah téro uoce pauperis .

uuizzego ze góte
chit der propheta ad deum. An dînemo haltare freuuo ih mih. An christo trôste ih mih mînero arbêito. *Infixę sunt gentes in interitu quem fecerunt.* Gentes tâten dod tînen martyribus . in demo stecchent siê selben.
abtara
Martyres irlíten horscho mortem corporis . persecutores
tode selo
ligent in morte animę. *In laqueo isto quem absconderunt comprehensus est pes eorum.* In disemo stricche den siê búrgen . geháfteta in íro fuôz. Sie uuolton andere besuîchen . [R 30] unde sint siê besuíchen. (17) *Cognoscetur dominus iudicia faciens . in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Dâr uuirt cót irchennet . sólchiû geríhte tuônder . daz der súndigo
strich
geháftet an sîn selbes hántuuérche. Laqueum rihta er . an demo háftet er.

DIAPSALMA.

(18) *Conuertantur peccatores in infernum.* Súndige uuérden in hella bechêret. Ín frêisige gelúste stúrzen sie . diê ze héllo leîtent. *Omnes gentes quę obliuiscuntur deum.* Sô tuôien álle diête . diê gót nebechénnen. Sîd siê âne got uuellen sîn . sô uuérfe siê got
in auuerfigen sin
in reprobum sensum. (19) *Quoniam non in finem obliuio erit pauperum.* Vuanda so fúrnomes neuuírt fergezen dero ármon . sô man iro nû uuânet cót fergézen haben . unz siê fone súndigen sus kedrúcchet uuerdent. *Patientia pauperum non peribit in finem.* Téro armon gedúlt nesol niô êuuiglîcho ferlóren sîn . unde ín unfergólten sîn. (20) *Exsurge domine non preualeat homo.* Diz chît der propheta ánaséhendo diê iúngesten zîte . unde aba ín irbrútter. Stant ûf truh-

ten . niô ménnisco negerîche . niô der uuírsesto negamagee. Eruélle daz rîche antichristi . erfelle sînen geuuált . der so michel uuirt . daz échert dû eîno ín úberuuínden maht. *Iudicentur gentes in conspectu tuo.* Vnde spuôtigo uuerden irteîlet fóre dir sine gehelfen . hêidine diête. Daz chît . kehúrsche dîna aduentum [chumft] . so diê frêisa sih erhéuen . diê fóne ímo . unde fone diên sînen chúmftig sint . uuanda siê unuerträgenlich sint. (21) *Constitue domine legislatorem super eos.* Sezze uber siê den êoskefel der ín gerîse. Sîd siê dih neuuóltin den uuâren legislatorem [êobringen] . kíb ín dén dés siê uuerd sîn . gib in antichristum. *Sciant gentes quoniam homines sunt.* Ze déro uuis keéschoen gentes uuer siê sin. Christus máchoti sie deos [kota] . [R 31] ube siê ímo hangtin . nu geêiscoen daz siê mennischen sint.

DIAPSALMA.;

(1) *Utquid domine recessisti longe?* Ziû so trúhten chedent tiê . diê dánne in nôten sint . ziû uúrte du iêo sô uerro fone uns? ziû habest du dih unser sô geloûbet? Vuanda guôten ist dánne . also got íro neruôche. *Despicis in oportunitatibus in tribulatione.* Zíu in dúrften unde án dero nôte lâzest du unsih ? unde fersiêst unsih. (2) *Dum superbit impius incenditur pauper.* Daz chédent siê . áber fóne Góte uuirt inzúndet der armo ad uirtutem . unz der árgo so ubermuôtesot. Des eînen ual . ist des ánderes kuíst. Fóne des eînen ubermuôti . diemuôtet der ander. *Comprehenduntur in cogitationibus suis quas cogitant.* Sie uuerdent keuángen in íro gedanchen . diê sînes únreh-

tes fólchete sint. Sie uuerdent mit ín gedúnsum
zo ferlôrinisse
ad interitum. (3) *Quoniam laudatur peccator in desideriis animę sue . et iniquus benedicetur.* Vuanda fone sólchen uuírt dánne súndig mán gelóbet in sînen gelústen . unde únrehter gesegenot. Vuer ist so sundig sô antichristus? den guôllichont siê . démo bítent siê guôtes. Der sezzet sih ána daz er gót sî . des iêhent ímo diê fertânen. (4) *Irritabit dominum peccator . id est antichristus.* Danne gremet der sundigo gót. *Secundum multitudinem irę suę non quęret.* Fóre sînero michelun irbólgeni . nesuôchet tiâ fríst kót iz ímo [U 1r] zû. Er lâzet in ánatuôn . daz er uuíle. (5) *Non est deus in conspectu eius.* Vuára netuôt er gótes. *Inquinatę sunt uię illius in omni tempore.* Vnrêine sint sîne uuéga álle tága. *Auferuntur iudicia tua a facie eius.* Tîniû geríhte trúhten sínt férro fóne ímo. *Omnium inimicorum suorum dominabitur.* Állero sînero fiendo uuáltet er . uuánda er álle chúninga sláhet . únde eîner rîchesot. (6) *Dixit enim in corde suo* . [R 32] *non mouebor . a generatione in generationem sine malo.* Er dâhta sús . áne árgliste neuuírdo ih mâre . fóne chúnne ze chúnne. Alde
zoubirliste
ze êuuighêite nemag ih chómen . magicę artes netuên iz . also symon ze hímele fliêgen uuólta . mít tiên sélben lísten. (7) *Cuius maledictione os plenum est . et amaritudine . et dolo.* Tés múnt foller ist ubelo spré-
kotscélto
chennis . uuánda er blasphemus ist . unde eîueri . uuánda
crímheît in gotis scalcha
er crudelia gebiûtet . in seruos dei. *Sub lingua eius labor et dolor.* Vnder sînero zúngun . líget lêid unde árbêit. Án dero zúngun oûget er guôt . sô er sih

ságet cót sîn . dârúndere bírget er diâ úbeli . diû labor unde dolor ist. (8) *Sedet in insidiis cum diuitibus in ocultis.* Tiê er rîche getân hábet . mít tiên sízzet er toûgeno in uâron. *Vt interficiat innocentem.* Dáz er únscádelen ersláhe. Er sláhet únscadelen . sô er ín scadelen getuôt. (9) *Oculi eius in pauperem respiciunt.* Sîniu oûgen uuártent án den ármen. Démo

arm in muôte . i. toûmote

fâret er . dér pauper íst spiritu. *Insidiatur in occulto . sicut leo in cubili suo.* Álso tougeno fâret er . sô der léuuo in sînero luôgo. Ér ist péidiu íóh stárch . íóh lístîg zebesuîchenne. *Insidiatur ut rapiat pauperem . rapere pauperem dum attrahit eum.* Er uâret táz er den ármen erzúcche . er îlet in góte zúcchen . sô er ín ze ímo zíhet . únde ín an síh hêizet uuénden gótes êra. (10) *In laqueo suo humiliabit eum.* An sînemo strícche geníderet er ín . uuánda mít sînen zêichenen . machot er ín uersíhtigen. *Inclinabitur et cadet cum dominatus fuerit pauperum.* Sô er dáz allez ketûot . unde er ármero sô uérro geuuáltet . táranâh . sîget er unde stúr[U 1 v]zet. (11) *Dixit enim in corde suo oblitus est deus . auertit faciem suam ne uideat in finem.* Er sol dánne geéiscon . daz er dâhta . got há[R 33]bet ergézen dero guôton . er chêret sih fóne ín . daz er siê fúrdur ána neséhe. (12) *Exsurge domine deus . exaltetur manus tua . ne obliuiscaris pauperum.* Sô netûest tû trúhten so er dâhta . núbe stánt ûf . skeîne dînen geuualt . neirgíz tero ármon . nah sînen uuórten. (13) *Propter quid irritauit impius deum? dixit enim in corde suo non requiret.* Ziû lêuues crámda gót ter ubelo? Ziû dâhta er fóne ímo . er nefórderot daz ih tuôn? (14) *Vides quoniam tu laborem et do-*

lorem consideras. Tû gót síhest uués er dâhta . uuánda dû oûh síhest laborem et dolorem . diû er bárg under sînero zúngun. *Vt tradas eum in manus tuas.* Tárumbe sihest tu iz . táz tu ín stôzest in dîna hánt . taz chît in dînen geríh . unde er in geniûz nehábe sô getân. *Tibi enim derelictus est pauper.* Dir ist kespáret ter armo . écchert an dir ist sîn drôst. Mêr nebedarf er . an dír ist ér rîche. *Pupillo tu eris adiutor.* Témo uuêisen hílfest tû. Démo muôter disiû uuérlt tôt ist. (15) *Contere brachium peccatoris et maligni.* Táragágene fermúle den árm des sundigen . unde des arguuílligen. Daz chît zestôre des keuuált . fóne démo darfóre stât. Omnivm inimicorvm svorvm dominabitvr. *Queretur peccatum illius et non inuenietur.* Dáz féret oûh sô. Sîn súnda uuirt sâr hálto gesûochet . náls fúnden . uuanda er sélbo ferlóren ist . mit diên sundon. (16) *Dominus regnabit in ęternum . et in seculum seculi.* Áber únser trúhten rîchesot iêmer in êuua. *Peribitis gentes de terra illius.* Ir únrehten diête uuérdent fertîligot . fóne sînemo rîche . dar terra uiuentium íst. (17) *Desiderium pauperum exaudiuit dominus.* Téro ármon uuíllen gehôrta trúhten. Diem domini uuólton siê . dô siê in angustia uuâren . dén gíbet er nâh interitu antichristi. *Preparationem cordis eorum audiuit auris tua.* [R 34] Íro hérze gáreuui hábet gehôret tîn ôra. Iz ist káro gágen dír . sô dû chúmest. Vuárazuô chúmest? (18) *Iudicare pupillo et humili.* Zeríhtenne demo uuêisen unde demo diêmuôten. Náls écchert uuêi[*Schluss* U]sen . nube diêmuôtemo uuêisen. *Vt non apponat ultra magnificare se homo super terram.* Daz sih fúrder

niôman ána nesézze zemíchellîchonne óbe érdo . so antichristus téta . uuanda danne uuirt énde alles úngereches.

(X).

(1) *In finem psalmvs david.* An daz énde siêhet
DAVIDIS salmo . daz ist christus . uuanda an christo ir-
in dén
réfset er hereticos. Diên spríchet er nu zuô . ex per-
stál dero gelobigon.
sona fidelium. (2) *In domino confido. Qvomodo dicitis animę mee transmigra in montem sicut passer?*
Ih ketrûen an gót . der mîn bérg ist . ze démo ih flúht hábo . uuîo chédent ir heretici ze mír . fliûg háraûf in berg also fúgeli? Passeres hêizent alliû fugeliû . dero uuónent súmelichiû ín gebírge . fóne diû sprechent heretici samoso déro eînemo zuô . daz pérg fúgeli ist. Christus ist der berg . dén uuânent siê mit ín uuésen . be diû lúcchent siê catholicos dára . unde be diû uuírt in sús fóne in geántuúrtet. (3) *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum . parauerunt sagittas suas in pharetra . ut sagittent in obscuris rectos corde.* Vuîo chédent ir mir zuô. TRANSMIGRA IN MONTEM? unde daz sólt du tuôn . uuanda súndige hábent íro bógen gespánnen . unde hábent álegáro iro strâla in íro chóchere . daz sie toûgeno míte skiêzen . diê réhte sint in íro hérzen. Ziû dréuuent er mir? Sîd ih an gót ketrûen . uuer mag mih ferlêiten? (4) *Quoniam quę perfecisti destruxerunt.* Dísiû uox síhet ad dominum. Sús tréuuent siê trúhten . uuanda sie hábent zestôret diû dû tâte.
scrifte mit lukken antfristungon
Sie hábent [R 35] díne scripturas falsis interpretationibus

ferméret. Siê selben sint scúldig . des siê ándere ziêhent.
scádaluuort
Siê sciêzent uerba noxia . mit démo bógen déro scrífte.
diê rehtherzen.
daz siê ferlêitent rectos corde. *Iustus autem quid fecit?* Vuáz hábet iû aber der rehto getan? Vuélee scúlde hábet christus . dén ir lasteront? (5) *Dominus in templo sancto suo . dominus in cęlo sedes eius.* Er ist selbo in sînemo hûs . sîn stuôl ist in hímele.
keloûbic sêla kotis hus himil.
Anima fidelis diû ist templum dei . diû ist cęlum. Sô er dîa lásteront . so lásteront ír ín. *Oculi eius in pauperem respiciunt . palpebrę eius interrogant filios hominum.* Sîniû oûgen sêhent an den armen . sîne slégebrâuua frâgent der ménniscon chínt. Daz chit . er hábet iêo indaniû oûgen án die sîne . danne er oûh tuôt also er slâffe . so besôchet er diê ménnischen uuiêo siê in êreen án diên sînen. (6) *Dominus interrogat iustum et impium.* Trúhten besuôchet peîde . guôten ioh úbelen. *Qui autem diligit iniquitatem . odit animam suam.* Der áber unreht minnot . der házzet sîna sêla . unde scádot ímo sélbemo . nals ándermo. (7) *Pluet super peccatores laqueos.* Er régenot úber súndige striccha. Er régenot úber siê daz siê chélot. Also er séndet den régen sînero predicatorum salîgen ze lîbe . so séndet er ín únsaligen ze tôde. Also PAULVS chit.
SVMEN BÍRIN VVIR stanch libis ze libe . súmen stanch tódis
QVIBVSDAM SVMVS ODOR VITE IN VITAM. QVIBVSDAM ODOR MORTIS
ze tode.
IN MORTEM. *Ignis et sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum.* Fiûr unde suébel unde dúnistig uuínt . daz ist der teîl íro mézis. Vuánda zêrist prénnet siê íro niêt . so siê den fólletuônt . so ziêhet dér ze úbelmo stanche . der sie scheîdet fóne diên guôten . dáranáh uuérdent sie

ze uerlornisse
feruuâhet ad interitum . der teîl uuírt ín gemézen . daz
stoûph
chît pe démo méze infâhent siê íro teîl . kalix ist ge-
uuarmemo lîde
spróchen fóne calido liquore . unde stât hiê pro mensura. (8) *Quoniam iustus dominus iustitias* [R 36] *dilexit.* Vuanda got rehter. minnot dero menniscon reht. *Ęquitatem uidit uultus eius.* Dar er ęquitatem uuêiz dara siêhet ir.

(XI.)

(1) *IN FINEM PRO OCTAVO.* ; An daz ende daz christus ist . siêhet díser sálmo . also ouh dârfóre . fóne ánderen gescriben ist. Vuarúmbe ist er gescriben? Vués pítet er? Daz mit êuuígemo táge der octauus heîzet . dísiû leîda uuérltfínstri déro mánnilichen irdriêzen mag . zestôret uuerde. (2) *SALVVM ME FAC DOMINE. QVONIAM DEFECIT SANCTVS.* Duô mih trúhten gehältenen in énero uuérlte . uuanda hiêr sanctus zegángen ist. ziû ist danne daz? *Quoniam diminutę sunt ueritates a filiis hominum.* Vuanda menniscon uuárhêite gesuínen sint. Vuîo múgen diê uuésen sancti . sáment diên luzzel uuârhêite ist? (3) *Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum.* Lóter chôsont siê alle ze eînánderen. *Labia dolosa in corde et corde locuti sunt.* Trúgelefsa unde hínderscrénchige chôsont ín zuífaltemo hérzen . so iudei sáment christo tâten. Ín uuas ánder in mûote . dánne in múnde. (4) *Disperdat dominus uniuersa labia dolosa.* Sólche lefsa fertîligoe got. *Et linguam magniloquam.* Vnde so úbersprâcha zúngun. (5) *Qui dixerunt linguam nostram magnificabimus.* Sô déro selbon

iudeorum zúnga uuas . diêdir châden uuír getuômen únsera zúngun . uuír getûen siâ antsâzig. *Labia nostra a nobis sunt.* Durch uuén súln uuir iz lâzen? fóne úns selben hâben uuir diê lefsa. *Quis noster dominus est?* Vuer ist únser herro . démo uuir íro dánchoen? (6) *Propter miseriam inopum et gemitum pauperum . nunc exsurgam dicit dominus.* Daz ist persona patris . Vmbe diê uuêneghêit déro ármon chît kót fáter . unde dén [R 37] sûftod déro gôregon stân ih ûf. Daz chît . in ze trôste oûgo ih mih ! in filio. *Ponam super salutari meo.* Íro trôst sezzo ih an mînen haltâre. Mînen . uuanda ih in gíbo . unde ih in ûzséndo. *Fiducialiter agam in eo.* An ímo uuérchon ih páldo. Also iz chit in euuangelio. ERAT AVTEM DOCENS EOS . TANQVAM POTESTATEM HABENS . NON TANQVAM SCRIBE EORVM. (7) *Eloquia domini eloquia casta.* Sûberiu chôse sint trúhtenes kechôse. Er geuuéret álso er gehêizet . unde sendet sînen sún. *Argentum igne examinatum terrę.* Also irsóten silber déro erdo . dar nehêin ólter ínne neist . also lûter sint siû. *Purgatum septuplum.* Síbenstunt irliûtertiz. Vuanda septiformis gratia ist spiritus sancti . unde uuanda er úngelich ist diên. QVORVM DIMINVTĘ SVNT VERITATES. (8) *Tu domine seruabis nos . et custodies nos a generatione hac in ęternum.* Du truhten haltest unsich . hínnan unz in êuua. Hiêr árme . unde dâr rîche. (9) *In circuitu impii ambulant.* Diê árgen gânt umbe . uuanda siê niômer
ze dero râuuo des ahtodin tâges.
dára negeríhtent ad requiem octaui diei. Siê uuellen
zitfristigiû dinch — euuigiû
temporalia . nals ęterna. *Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.* Réhte ménnischen hábest du gemanigfaltôt . nâh dînero hôhi. In cęlo

bist du . filios abrahe hábest du getan ! manige sicut stellas cęli.

(*XII.*)

In finem psalmvs david.; Ter finis legis est . der uuirt keládot hára in uuérlt fóne démo propheta. *Usqve qvo domine oblivisceris me in finem?* Vuîo lango trúhten irgízest dû . daz chît . nelâzest du mih kesêhen an daz ende? Ziu neuuírdest dû christe geborn? *Quousque auertis faciem tuam a me?* Vuiê lángo chêrest dû fóne mir . nals zû mír dîn ánasûne? Ih chápfen dîn . dû [R 38] nechúmest. (2) *Quamdiu ponam consilia in anima mea? dolorem in corde meo per diem.* Vuiê lango sol ih ahton . uuiê lángo sol ih sêreg kân ín dáge . daz chît in dísemo lîbe . daz dû nechúmest . alde mih hína nenímest? (3) *Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me?* Vuiê lango uuirt mîn fîent irhôhet úber mih? Daz chît uuiê lango sol mir daz
ungelouba
uuê tuôn . daz infidelitas richesot? alde ouh mih trucchet
des lichamen glust
carnalis concupiscentia? (4) *Respice et exaudi me domine deus meus.* Sih hára trúhten . daz inchît demo. Vsqve qvo avertis faciem tvam a me? Vnde gehôre mih. daz inchît démo . vsqve qvo oblivisceris me in finem? *Illumina oculos meos . ne unquam obdormiam in morte.* Irliêhte mîniu oûgen . ih nêimo oûgen des herzen . niê ih in tôde neinslâffe. Den slâf mínnot der fîent . der
in des lichamen lust
ze tôde lêitet . der ist in carnali delectatione. (5) *Ne quando dicat inimicus meus preualui aduersus eum.*

Niê der tiêfel hûhondo nechéde . ih pín ímo oberôro uuórten. *Qui tribulant me exultabunt si motus fuero.* Demones diê mih pînont . sprúngezent ube ih ába stéte chúmo . unde ube ih fállo in dia sunda. (6) *Ego autem in tua misericordia sperabo.* Ih hábo áber gedíngi an díh . daz dû mih hábeiest. *Exultauit cor meum in salutari tuo.* An dînemo haltâre fréuuo ih mih . an christo filio (súne) tuo (dîmo). *Cantabo domino.* Síngo góte den lîchamen rértendo nâh rédo . uuanda daz ist kêistlich sáng déro sêlo. *Qui bona tribuit mihi.* Der mir spiritalia bona gegében hábet. *Et psallam nomini domini altissimi.* Vnde des hóhesten námen . salmosangon ih.

(XIII.)

(1) *IN FINEM IPSI DAVID.*; Den uuir gesêhen so uuir follechómen . der ist daz finis. Démo singet DAVID irrefsendo diê iuden.; [R 39] *DIXIT INSIPIENS IN CORDE SVO NON est deus.* Der únuuízzigo dâhta . daz cót nesî. So dâhta oûh iudaicus populus . daz christus kót nesî. *Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in affectionibus suis.* Dísa uuerlt minnondo . uuúrden siê íro sínnes keuuértet . unde lêidsame getâne. Dánnân irblíndeton siê so . daz siê neuuísson . úbe gót uuâre. *Non est qui faciat bonum . non est usque ad unum.* Nehêin néist der uuóla tûe. Nehêin . âne eîn. Vuer ist der? Homo (man) deus (got) christus. An ímo stânt allero mennischon uuólatâte. (2) *Dominus de cęlo prospexit*

super filios hominum. Trúhten uuárteta férrenan ába hímele . úber mennischon chínt. Ýber iudeos uuárteta er . diên santa er sînen sún. *Vt uideat si est intellegens aut requirens deum.* Daz er irsâhe . úbe deheîner uuâre fernúmestig . alde got fórderonde. (3) *Omnes declinauerunt simul.* Do uuángtôn sie alle. Ýbe deheîne neuuangton . déro uuas sámosó nehéin uuíder diên ánderen. *Inutiles facti sunt.* Siê uuúrden unnúzze. Vuémo áber? an ín selben. *Non est qui faciat bonum . non est usque ad unum.* Daz stât dârfóre. *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Íro chéla stínchet also óffen gráb . uuanda siê spréchent daz . mit diû siê ándere árgerônt. *Linguis suis dolose agebant.* Mit íro gechôse múzton siê. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Eîter déro aspidum ist under íro léfsen . uuánda siê precepta legis neuuellen

kerminot

gehôren . also aspides neuuellen incantationem gehôren. Ter áspis trúcchit eîn ôra an diê erda . in daz ánder stôzet ir dén zágel. *Quorum os maledictione et amaritudine plenum est.* Déro múnt flûches unde bítteri fol ist. Daz ist uenenum aspidum. *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* Siê sint snél ze mánslachte . sîd siê [R40] ioh filium dei slûgon. *Contritio et infelicitas in uiis eorum.* Chnísti unde unsâlda ist in íro uuégen. Siê uuerbent mit arbêiten . souuâr siê uuerbent. *Et uiam pacis non cognouerunt.* Vnde doh

uuég fridis

nebechennent siê uiam pacis christum . der ábanémare

Choment ze mir

ist ! déro arbêite. Also er selbo chád. VENITE AD ME

alle ir dir inárbêiten birint . unde ih lábon iuûch.

OMNES QVI LABORATIS . ET EGO REFICIAM VOS. *Non est timor dei ante oculos eorum.* Gótes fórhta níst ín fóre

oûgen. Doh siê ín uuízzen . siê nefúrhtent in. (4)
Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem?
suônotach
So iudicium chúmet . nebechénnent denne íro únreht .
alle diê iz nû uuúrchent? *Qui deuoraNT plebem meam*
sicut escam panis. Diê mînen liût frézzent also brôt .
diê síh îlent kesáton íro ferlórnissedo. (5) *Dominum*
non inuocauerunt. Got neháreton siê ána. Noh uuâr-
háfto diê netuônt . diê uuíder ímo sint. *Illic trepi-*
dauerunt timore . ubi non erat timor. Siê forhton .
erderîche
daz zefúrhtenne neuuas. Siê fórhton terrenum regnum
hímilriche.
zeferliêsenne . unde ferlúren cęleste. Be diû châden siê.
lâzen uuir ín so hína so gloubint se alle án in. Vnde so chomint
SI DIMITTIMVS EVM SIC . OMNES CREDENT IN EVM . ET VENIENT
romara unde némint uns stat unde liûte.
ROMANI . ET TOLLENT NOSTRVM LOCVM . ET GENTEM. Alle diê .
zîtfristigiû dinch
ín fúrhten ferliêsen temporalia . diê nemúgen be diû
ze dien euuígen.
chómen ad ęterna. (6) *Quoniam deus in generatione*
iusta est. Vuanda got in réhtero slahto ist . nals in
dien . diê dísa uuérlt minnont. *Consilium inopis con-*
fudistis. Des ármen rât kemísktônt ir . daz chît . den
rât filii dei ferchúrent ir . der umbe daz uuolta chómen
arm . daz er iuûh rîche getâte. Vuanda ir an ímo
ziêri déro uuerlte
pompam. sęculi nesâhent . be diû besmâheta er iû.
Quoniam dominus spes eius est. Vuanda échert kot
sîn drôst ist. Daz chît . uuanda er iuûh lêrta echert
an góte trôst háben. (7) *Quis dabit ex syon salutare*
israhel? Sîd ir ín ferchóren hábent . uuer gíbet danne
fó[R 41]ne syon . daz hêilhafte sî israheli? Neist er .
Der chúmit fóne uuarto . der
den esaias kehîez do er chád. VENIET EX SYON . QVI
iacob iruuendit úbeli
AVERTAT IMPIETATEM EX IACOB? *Cum auerterit dominus*

captiuitatem plebis suę. exultabit iacob. et letabitur israhel. So án démo ende déro uuérlte. trúhten uuéndet dîa éllendi sînes liûtes. so fréuuet sih iacob unde israhel. So sî fóllechóment. dára siê fóllechómen suln. dâr fréuuent siê sih.

(XIV.)

(1) *PSALMUS IPSI DAVID.*; DAVID chît manu fortis. Daz ist christus. er ist der hantstarcho. ímo uuirt díser psalmus kesúngen. uuanda er uuirt hiêr gefrâget. unde er gíbet hiêr ántuúrte. *DOMINE QVIS HABITABIT IN TABERNACVLO tuo?* Vuer truhten bûet in dînemo

tégen

gezelte? Ęcclesia ist dîn gezelt. uuiêlich miles kezímet dârínne? *Aut quis requiescet in monte sancto tuo?*

in hímele

Alde uuer râuuet nâh déro hêreschéfte in cęlo. dînemo heîligen berge? (2) *Qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam.* Nû ántuúrtet christus. Der ána flécchen dârín gât. unde reht uuúrchet. Daz chît. der nâh sînero toûfi ubel fermîdet. unde uuóla tuôt. in mînero ęcclesia. (3) *Qui loquitur ueritatem. in corde suo.* Der in sínemo herzen uuâr spríchet. also der tuôt. der sínes tánches neliûget. *Qui non egit dolum in lingua sua.* Der nehêinen túm chôsondo neuôbet. *Nec fecit proximo suo malum.* Vnde mánnolichen árges fermîdet. *Et opprobrium non accepit aduersvs proximos suos.* Vnde er ze gâhes arg negeloûbta fóne ánderen. (4) *Ad nihilum deductvs est in conspectu eivs malignvs.* Vnde der tiêfel fóre ímo ze niêhte

brâht uuard. Ih chído . daz er ímo nièht negemahta . in neheînero temptatione . uuanda ér ímo nièht ne uuêih. *Timentes autem dominum glorificat.* Vnde Got fúrhtente . durh ín êret. *Qui iurat proximo suo et non decipit.* Der ándermo man suéret . unde ín nebesuî[R 42]chet . uuánda er ímo in diên uuórten nesuéret . daz er ín besuîche. (5) *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Der sînen scáz negáb zeuuôcheronne. *Et munera super innocentes non accepit.* Vnde er miêta neinfiêng ! umbe únschuldige. Ih chído daz er umbe miêta niômanne nescádeta. *Qui facit hęc non mouebitur in ęternum.* Der diz tuôt . der
In himele
râuuet in monte sancto eius . noh tánnan neuuirt er fúrder férstôzen.

(*XV.*)

(1) *TITVLI INSCRIPTIO IPSI DAVID.* ; Daz chît selbemo christo uuírt zeîchenscrift ketán ! in cruce. Démo der titulus ketan uuárd . der spríchet hiêr ad patrem fóne sînero passione. *CONSERVA ME DOMINE QVONIAM in te speraui.* Kehalt mih trúhten . chît christus ad patrem .
·i. titulus
uuánda ih kedingo an dih. Sâr dáranâh spríchet er úns zuô. (2) *Dixi domino deus meus es tu . quoniam bonorum meorum non eges.* Ih chád ze trúhtene . daz ir ímo zuôchéden súlnt . dû bist mîn got . uuanda mînes cuôtes nebíst dû durftig. Mînero guôti neuuírdest dû sâlig. (3) *Sanctis qui sunt in terra eius . mirificauit omnes uoluntates meas in eis.* Diên hêiligon

diê in sînero lántscefte sint . daz chît . déro gedingi
in erdo dero lebendon
in terra uiuentium ist . diên hábet er uúnderlich ke-
tân . alle mîne uuíllen an ín. Vuélich ist dér mîn
tô-
uuíllo an ín? Âne daz ih sie hábo getân fóne morta-
digen euuige. erdinen himelisce.
libus ęternos . unde fóne terrenis cęlestes. Daz hábet
er siê gelêret fúre uúnder zeáhtonne. (4) *Multiplicatę
sunt infirmitates eorum.* Íro siêhhêite uuâren fóre dés
mánige . êr siê cęlestes unde ęterni uúrdîn. *Postea
accelerauerunt.* Dáranâh kespuôton siê sich . daz siê
genâsin. *Non congregabo conuenticula eorum de sangui-
nibus.* Sîd daz sô ist . nû neheîzo ih siê ánauuért
zesámine chómen . daz siê dehêin ópfer fóne diên fri-
lîchamin
schín[R 43]gin mir bríngen . nube mîn selbes corpus
pluôt
unde sanguinem . uuíle ih daz siê mir opferôen. *Nec
memor ero nominum eorum per labia mea.* Noh ne-
sune abolgi
irhúgo íro álton námôn daz ih siê heîze filios irę .
súne des tiêuels mîne bruôdra kotis chint
filios diaboli . nube fratres meos . unde filios dei. (5)
Dominus pars hereditatis meę . et calicis mei. Trúh-
ten got fater ist teîl mînes erbes . daz chît mînero
ęcclesię . diû ín selben sáment mir besízzet. Vnde ist
stoûfes martero
er teîl mînes calicis. Er ist sament mir in passione.
stoufe
fone déro ih chúmo sámosô fóne getrúnchemo calice .
ze dero fróuuido dero irstandiui
ad lętitiam resurrectionis. *Tu es qui restitues here-
ditatem meam mihi.* Dû ersezzest mir daz érbe. Nals
daz ih flúre . núbe díe . an diên ih pín . diê ih flórenne
lôsen uuíle. (6) *Funes ceciderunt mihi in preclaris.*
In zórften têilen sint mír geuállen diû lantmezsêil.
Zórfter têil des érbes gefállet mir an dir . sîd dû bist

teil mines erbes
pars hereditatis meȩ. *Etenim hereditas mea preclara*
rehte
est mihi. Mir ist créhto uuorden zorftez erbe. Iusti
rehte schînent also
sint mîn érbe unde mîne geérben. IVSTI FVLGEBVNT QVASI
sunna in mînimo rîche.
SOL IN REGNO MEO. (7) *Benedicam domino qui tribuit*
mihi intellectum. Lób tuôn ih cóte . der mir fernú-
mist cáb . sólih erbe zebechénnenne . unde zeminnonne.
Insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes
mei. Dárazuô inchóndon mih mîne lancha . únz an
dîa naht. Daz chit min hindero têil . dés halb ih
man
homo bin . lêrta mih pechénnen diâ fínstri des tódes.
fernúmest
diû án demo intellectu des érbes funden neuuírt. (8)
Prouidebam dominum in conspectu meo semper. Aber
fleîsce
in carne uuésendo . fóresah ih . daz ih ze góte fólle-
tânero uérte iruuínden sólta. *Quoniam a dextris est*
mihi ne commouear. Vuanda er ist mir ze zesuuun .
daz chît . er ist mir des ze helfo . daz ih mit ímo fóllesî.
(9) *Propter hoc delectatum est cor meum* . [R 44] *et*
exultauit lingua mea. Pe diû hábet mîn herza lúst-
sami unde fréuuet sih mîn zunga. Mîniû uuort sint
frôlih. *Insuper et caro mea requiescet in spe.* Dára-
martyrlih fleisk ursten-
zuô râuuet mîn passibilis caro . in déro gedíngi resur-
dido ze lîbe ze tode.
rectionis. Ih intslâfo ad uitam . nalso ad interitum.
(10) *Quoniam non derelinques animam meam in inferno.*
Vuanda dû mih ûfhéuest . unde in héllo nelâzest. *Nec*
dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Noh mih
dînen heîligen netuôst dû lîden iruuérteda. Mîn lî-
chamo nefûlet . noh nerôzzet . so anderro tuôt. *Notas*
mihi fecisti uias uitȩ. Mír tâte du chunt an diên

uuéga tiemuôti
mînen . diê uuéga des lîbes. Daz sint uię humilitatis .
durh ubermuôti
uuanda siê in adam fiêlen per superbiam. *Adimplebis me lętitia cum uultu tuo.* Mih an dien mînen geniêtost dû fréuui . mit dînemo analiûte. So siê dih muôzen ánasêhen . sô hábent siê fóllun méndi. Daz ist diû sâligheit . unde der lôn dero hêiligon. *Delectationes in dextera tua usque in finem.* An dínero zesuun . daz chit . in dînero guôllichi ist iêmer lússami . unde nehêin urdrúzzi.

(XVI.)

Oratio ipsi david. ; Uuaz chit daz? Ane selbemo DAVID . selbemo christo . ist tiz kébét zegebenne. So daz uuir ín darana fernemen bêtonten . unde sáment imo sîna AECCLESIAM. (1) *Exavdi domine ivstitiam meam.* Gehôre truhten mîn reht. Sîd elemosina bêtot . also
Pergint armherzich keba in des turftigen puôsame . tu selba
iz chît . ABSCONDITE ELEMOSINAM IN SINV PAVPERIS . ET IPSA
petot fúre iuûh reht armherzich keba
ORAT PRO VOBIS so bétot oûh iustitia uuanda elemosina
reht
ist iustitia. *Intende deprecationem meam.* Síh ána mina dígi. *Auribus percipe orationem meam.* Mit ôron infâhe mîn gebét. *Non in labiis dolosis.* Nals in úngetriûuuen lefsen / gespro[R 45]chenez . so daz ist . daz fóne hérzen nechúmet. (2) *De uultu tuo iudicium meum prodeat.* Fóne dînemo ánaliûte chóme mîn urtêilda. So dúrhsihtîg si dír sî . uuanda sî dih netriûget . so muôzze si mir sin. *Oculi mei uideant ęquitatem.* Réht muôzin irchénnen mîniû oûgen . daz ih nemíssefâhe . noh únreht nefínde fúre reht. (3) *Pro-*

basti cor meum . et uisitasti nocte. Du besuôhtost mîn herza . unde uuîsotost sîn ín déro naht. In árbêiten uuîsotost dû sîn . zebesuôchenne mîna patientiam [kedult]. *Igne me examinasti . et non est inuenta in me iniquitas.* In démo êite irsuôhtost dû mih . unde únreht nefúnde dû in mír. Daz chît . knôto chóretost dû mîn . in déro passione [martro] . ûzer déro ih lûter cham ze resurrectione [urstendido]. (4) *Vt non loquatur os meum.* Sô gnôto chóretost dû mîn . unde sô lûter uuárd ih fúnden . daz ih iz sô neságe . dû uuêist iz. Du uuêist mir suígentemo . uuaz ih leîd. *Opera hominum.* Mennischon uuérch leîd ih. Daz siê mir tuôn uuólton . daz truôg ih. *Propter uerba labiorum tuorum ego custodiui uias duras.* Vmbe diû uuort dînero lefso . uuanda du iz per [durh] prophetas [uuízzegin] fóne mir gehiêzze . so giêng ih hérta uuéga. Hérta uuéga mortis [todis] unde passionis [mártero] . kiêng ih. (5) *Perfice gressus meos in semitis tuis ut non moueantur uestigia mea.* Folletuô mîne genge in dînen uuégen . daz mîniu spór . daz chit mîne fuôzze darába neuuénchen. Follehalt mih in dînen preceptis . daz oûh mîne apostoli [póten] darána gestanden. (6) *Ego clamaui quoniam exaudisti me deus.* Nah démo állemo . háreta ih paldo ze dír . uuanda dû mih kehôrtost durch sólche frêhte. *Inclina aurem tuam mihi . et exaudi uerba mea.* Hélde ze mír dîn ôra . uuanda min humanitas [mennesckeheit] hínaûf ze dír gereîchen nemág . unde sô gehôre mih. (7) *Mirifica misericordias tuas.* Príng ze uúndere fóre iudeis [R 46] dîne gnâda. Gib

siêchen den gesúnt
infirmis fóne mînero hénde sanitatem. *Qui saluos*
facis sperantes in te . (8) *a resistentibus dexterę tuę.*
lîbe euuígemo
Dûdir geháltest in uita ęterna . diê sih ze dír fersêhent .
dinimo súne.
fóre uuíderstântem dînero zesuuun . daz chit filio tuo.
Custodi me ut pupillam oculi. Pehuôte mih also dîa
lîchamen
séhun des oûgen. Sî eîna bechénnet in corpore . uué-
liêht finstri
lêz lux unde tenebrę sint . so bechénno ih eîno inter
liûtin rehte sundige
homines . uuélêz iusti unde peccatores sint . unde uuiêo
ih irtêilen sol. *Sub umbra alarum tuarum protege*
me . (9) *a facie impiorum qui me afflixerunt.* Skírme
mih under dînero féttacho schátue . also fógel tuôt sîne
din minna din irbármeda
iúngen. Caritas tua unde misericordia tua ferstánden
mih diên úbelen . diê mir chéli tuônt. *Inimici mei*
animam meam circumdederunt. Mîne fíenda iudei be-
halboton mih. (10) *Adipem suum concluserunt.* Vnde
beslúzen . íro spint. Daz chît fóllemáston sih íro ún-
rehtes . mih irtôdendo. *Os eorum locutum est super-*
heil chúninc iudon
biam. Íro munt sprah mit úbermuôti . aue rex iudeorum
unde ander sámolich. (11) *Proicientes me . nunc circum-*
dederunt me. Vnde beuóre mih feruuérfende . ioh mîna
lêra . umbestuônden siê mih nû . daz chit . únz ih hán-
geta in cruce. *Oculos suos statuerunt declinare in*
terram. Vnde beneîmdon íro oûgen zestécchenne an
dîa erda. Also die tuônt . diê úbeles ténchent . diê
dánne nebélent. (12) *Susceperunt me sicut leo para-*
tus ad predam. Infiêngen mih fóne pilato . do er
nemint ir in unde chriûcigont in.
chád . tollite eum uos . et crucifigite . also de uârigo
léuuo . der in uuêido gâd. *Et sicut catulus leonis*

habitans in abditis. Vnde also sîn iúngo . der ferbórgen líget . unde lâgot. (13) *Exsurge domine preueni eos . et subplanta eos.* Stánd uf trúhten . fúrefáh siê
kerîche
mit uindicta . unde beskrénche siê. *Eripe animam*
irchícchendo
meam ab impio. Lôse mih resuscitando fóne úbelen. *Frameam tuam* [R 47] (14) *ab inimicis manus tuę.* Lôse fóne fíendo hánden mih dîn suért . mit démo du diabolum slâhest. *Domine a paucis de terra diuide eos.*
unmanigen iruuéliten fone erdo
Scêid siê truhten fóne paucis electis . scêid siê de terra
dero lébenton.
uiuentium. *In uita eorum . s. diuide eos.* Hiêr in dísemo lîbe zeuuírf siê . hêiz siê titum unde uespasianum zefuôren after állero uuérlte *). *De absconditis tuis*
. i. immunditia.
adimpletus est uenter eorum . et saturati sunt porcina. Íro bûch uuárd irfúllet dînero toûgeni . diâ sîe lírneton
fóne diên buôchen
ex libris prophetarum . dârába fáhendo . sâ sáteton siê sih únsûbri. Diû séti uuas ín liêbra. *Et dimiserunt reliquias suas paruulis suis.* Vnde liêzen íro chinden . daz siê lêibton. Vuaz ist daz? Âne der fluôh unde
pluôt síniz úber únsich . unde úber chint únsriû
der uúnsch. SANGVIS EIVS SVPER NOS . ET SVPER FILIOS NOSTROS. (15) *Ego autem cum iustitia apparebo in conspectu tuo.* Ih chúmo áber mit démo rehte fúre dih . daz ih neuuolta óffen uuerden . únsûbren unde fínsteren herzon. *Satiabor dum manifestabitur gloria tua.* Ih hábo genuôge an diên . sô dîn guôllichi óffen uuírt . diên ih
unsûbri
irskêin . die mit porcina beuuóllen neuuâren.

*) *am Rande:* dissimilitudinem interpretatur.

(*XVII.*)

(1) *In finem puero domini David. qui locutus est domino verba cantici huius in die qua eripuit eum dominus. de manu omnium inimicorum eius. et de manu Saul et dixit.* David tánchot démo . der ín lôsta . in persona christi unde ęcclesię . dáranâh ságet er dîa toûgeni sînero incarnationis (lîchamhafti). (2) *Diligam te domine virtus mea.* Truhten mîn chraft . dih mínnon ih. (3) *Dominus firmamentum meum . et refugium meum . et liberator meus.* Trúhten ist der mih féstenot . unde ze démo ih flúht hábo . unde der mih lôset. *Deus meus adiutor meus . et sperabo in eum.* Er ist mîn got . [R 48] unde der mir hílfet unde an ín gedíngo ih. *Protector meus . et cornu salutis meę . et redemptor meus.* Er ist mîn schirmâre . unde hórn mînero hêili . also tiêren íro hórn sint schírm . unde mîn lôsare. (4) *Laudans inuocabo dominum . et ab inimicis meis saluus ero.* Mit lóbe háren ih ze ímo . unde so tuôndo uuírdo ih kehalten. (5) *Circumdederunt me gemitus mortis.* Mih habent umbefángen súftoda des tôdes. Daz sint diê gestúngeda des fleîskis . alde diû mánigi déro ungeloûbigon. *Et torrentes iniquitatis conturbauerunt me.* Vnde diê drâten áhâ dés únrehtes . hábent mih ketruôbet. Daz chît . diê drâto fárent mit íro únrehte . die leîdegont mih. (6) *Dolores inferi circumdederunt me.* Héllo sêr behálboton mih. Daz sint pagani (heîdene) *) . diê ze héllo súln . alde inuidia (nîd) diû ze héllo leîtet. Fóne dero iohannes chît. Est (eîn) pecca- (sunda)

*) *am Rande:* NOTA Inuidos pro quibus nec orandum esse iohannes dicit.

uuirt ze tôde umba diâ neheîzo ih niemannen béton.
TVM AD MORTEM . PRO EO VT QVIS ROGET NON DICO. *Preue-
nerunt me laquei mortis.* Diê stríccha des tôdes fúre-
adâmis sunda
fiêngen mih. Originale peccatum lág mir ána . êr ih
keborn uuúrde. (7) *Et in tribulatione mea inuocaui
dominum et ad deum meum clamaui.* Vnde in mînero
nôte bat ih helfo trúhtenen . unde ze mînemo góte
háreta ih. *Et exaudiuit de templo sancto suo . uocem
meam.* Vnde gehôrta er fóne mînemo herzen sînemo
hêiligen hûs . mîna stimma. *Et clamor meus in con-
spectu eius . introiuit in aures eivs.* Vnde mîn ruôft .
der ín sînero gesíhte ist nals ménnischon . der giêng
chumfte
in sîn ôra. Ih pát sînero aduentus . déro béto gehôrta
er mih. (8) *Commota est et contremuit terra.* Fóne
sun-
sînero aduentu geschác . daz diû erda daz chît pecca-
dige
tores . iruuágeton . unde irbíbenotôn. *Et fundamenta
montium conturbata sunt . et commota sunt . quoniam*
uber-
iratvs est eis. Vnde uúrden geírret zuôuersíhte super-
muôton
borum [R 49] unde iruuéget . uuanda er sih irpálg .
unde er uuolta daz íro zuôuersíht an ímo uuâre . nals
i. propter iram.
in uuerltsáchon. (9) *Ascendit fumus in ira eius.*
riûuuo
An sînero irbólgeni roûh der rúch penitentię . dér
Gótes abolgi
trâne máchot. Iram dei fúrhtendo uuêinoton siê. *Et
ignis a facie eivs exardescet.* Vnde fiûr inbrínnet
minna
fóne sînemo ánasiûne. Caritas inzúndet diê . diê ín
bechennent. *Carbones succensi sunt ab eo.* Irlóschene
zánderen . uuurden inzúndet fóne ímo. Diê in guôt-
tâten tôt uuâren . diê chíchta ér. (10) *Inclinauit ce-*

lum et descendit. Er boûgta den hímel . unde irbêizta
írdischen himilischiû
háraníder . uuanda er chúnta terrenis cęlestia. *Et ca-*
ligo sub pedibus eivs. Vnde tímberi uuás únder sînen
niderrîs
fuôzzen. Diabolus uuard fóne ímo getréttot . also iz chît
úber unde unch câs dû unde tréttost
SVPER ASPIDEM ET BASILISCVM AMBVLABIS . ET CONCVLCABIS
LEONEM ET DRACONEM. (11) *Et ascendit super cherubim.*
folli chùnste
Vnde úberstêig er plenitudinem scientię. Daz chît.
unirrâtenen
oûgta sih incomprehensibilem. *Et uolauit.* Vnde flôug
fóne érdo ze hímele. *Et uolauit super pennas uento-*
rum. Vnde úberflôug diê uéttacha déro uuíndo . uuánda
sêla chráft
noh sanctę animę déro uirtus hôh ist kestígen . neir-
keschéffidon unirrâtin
rêchent in . uuanda er allen creaturis incomprehensibilis
ist. (12) *Et posuit tenebras latibulum suum.* Vnde
herzin gloûbigero
toûgena gedíngi sázta er in corde credentium . dâr er
Got in ménnischin
lóschet. Alde er cham toûgeno deus in homine. *In*
circuitu eivs tabernaculum eivs. Sîn gezélt ist umbe
under in mítten
in . uuanda dâr diê sîne sint . dâr ist er in medio eorum.
Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Fínstir uuázer ist
toûgeni in
in diên uuólchenen des hímeles . daz ist obscuritas in
uuizegon predigare leron
prophetis . alde in predicatorum doctrinis. (13) *Pre*
fulgurę in conspectu eivs nubes transierunt. Diû sel-
iudon ze diêten.
ben uuólchen fuôren fóne iudea ad gentes . [R 50] sînen
oûgon glánziu . doh siû úns sîn tímberriû. *Grando*
et carbones ignis. Hágel unde gluôt fuôr dârínne .
tiête ze gloubo
uuanda siê irráfston gentes . unde zúnton siê ad fidei

minno
caritatem. (14) *Et intonuit de cęlo dominus.* Vnde
do irdónerota trúhten fóne hímele. Siê sint sîn hímel .
uuanda er án ín sizzet . fóne ín déta er chúnt gentibus
euangelium. *Et altissimus dedit uocem suam.* Vnde
Gotes toûgeni
der hôhesto spráh in ûz . uuanda siê archana dei
ságeton. (15) *Misit sagittas suas et dissipauit eos.*
Predigara
Predicatores santa er . unde zeuuarf siê. Ze diên er
siê santa . diê zeuuarf er sô . daz siê súmelichen uuâren
stanch libis ze lîbe stanch todis ze tode.
odor uitę in uitam . súmelichen odor mortis in mortem.
Fulgura multiplicauit et conturbauit eos. Manigiû
zeîchen téta er . unde irbrútta siê. (16) *Et apparue-
runt fontes aquarum.* Dô irschínen diê úrspringa déro
uuázzero. Daz chît . dô uuárd keêischot diû uuârhêit
déro predicatorum. *Et reuelata sunt fundamenta or-*
fóreságin
bis terrarum. Vnde uuúrden geóffenot prophetę . ûfen
diên dísiû uuérlt keloûbendo . góte gezímberot uuúrde.
Ab increpatione tua domine. Daz állez keschách .
nu nâ-
fóne dînero irráfsungo trúhten . also daz ist. Appro-
het himelrîche
pinqvabit regnvm cęlorvm. *Ab increpatione spiritus irę
tuę.* Vnde fóne déro zórnlichun irráfsungo dînes keîstes.
ir netuôient riûuua sô irstérbent ir alle
Sô diû ist. Nisi pęnitentiam egeritis . omnes similiter
gelîcho.
moriemini. (17) *Misit de summo et accepit me.* Vnz
fóresaga Gotes keburte
hára liûtet diû prophetia incarnationis domini . nû
Gotes prût
sprîchit ęcclesia fóne íro selbun. Er santa sînen sún
fóne hímele . unde infiêng mih . unde uuólta míh uué-
gemâlun.
sen sîna sponsam. *Et assumpsit me de aquis multis.*
Vzer mánigen uuázzeren nam er mih ze síh. Vzer

mánigen getôuften sámonôta er mih. (18) *Eripuit
me de inimi*[R 51]*cis meis fortissimis.* Fóne hárto
stárchen fíenden lôsta er mih . uuanda fóne déro
âhtungo
persecutione uuuôchs ih . mit déro siê mih suénden
uuólton. *Et ab his qui oderunt me . quoniam com-
fortati sunt super me.* Vnde fóne diên . diê mih ház-
zent lôsta ér míh . uuanda siê mir óberôren uuâren .
unde ih mih ín iruuérren nemáhta. (19) *Preuenerunt
me in die afflictionis meę.* Siê fúrefiêngen mih in diên
âhtungo
zîten déro persecutionis . daz siê mih suántin . êr ih
fólleuuuôchse. *Et factvs est dominus protector meus.*
Vnde uuard Gót mîn schérm . uuanda mîn ménnischo
fâreta. (20) *Et produxit me in latitudinem.* Vnde
minno unde Glôubo
brâhta er míh . in diâ uuîti caritatis et fidei. *Saluum
me fecit.* Téta mih kehältenen. Ziû chît sî fóne íro
kehältenin kehaltena. ze
selbun saluum . nals saluam? Âne daz sî siêhet ad
demo liûte
populum . fóne démo sî uuórden ist. *Quoniam uoluit
me.* Vuanda er uuolta mih êr ih ín uuólti. (21) *Et
retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam . et
secundum puritatem operum meorum retribuet mihi.*
Vnde lônot ér mír nâh mînemo rehte . unde nâh déro
lûtteri mînero uuércho . dóh er mih êr uuólti . êr íh
ín. (22) *Quia custodiui uias domini . nec impie gessi
a deo meo.* Vuanda ih Gótes uuéga behuôta . unde ih
úbelo netéta fóne ímo zíhendo. Fúre daz er eînest
mih zuô ímo zóh . sîd nezóh ih uuídere. (23) *Quoniam
omnia iudicia eius in conspectu meo . et iustitias eivs
non repuli a me.* Vuanda ih álle sîne urteîlda ána-
siêho . úber guôte unde úber úbele . unde sîniû reht
netrêib fóne mír . so diê tuônt . diê réhtes irdrûzet.

(24) *Et ero inmaculatvs cum eo . et obseruabo me ab iniquitate mea.* Vnde ánauuert uuíso ih úngeflecchot mit ímo . unde behuôto mih fóre állemo únrehte. (25) *Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam . et secundum innocentiam manuum mearum in conspectu oculorum eivs.* Vnde des lônot er mir . nâh mînemo rehte . [R 52] unde nâh dero únsundigi mînero hándo . diû fóre ímo ist . náls fore ménnischon. Lônot mir
der brêiti glôubo diû mit mínnon uuerchot
niêht ein latitudinis fidei . quę per dilectionem operatur?
státigi
nub ouh perseuerantię. (26) *CVM SANCTO SANCTVS ERIS.* Mit hêiligemo bist dû hêilig . uuanda dû gehêiligost ín. (27) *Et cum uiro innocente innocens eris.* Vnde mit únscadelemo únscadeler . uuanda dû netárost niêmanne . sin selbes únreht pegât iêgelíchen. *Et cum electo electus eris.* Vnde mit eruuéltemo uuírdest dû iruuélet. Díh iruuélet den dû iruuéletost. *Et cum peruerso peruersus eris.* Vnde mit démo lézzen . uuírdest dû gezígen lézzi . daz chît únrehtes . uuanda súndige
kotis uuéch níst réht.
chédent. NON EST ĘQVA VIA DOMINI. (28) *Quoniam tu populum humilem saluum facies.* Vuanda diêmuôten
leîzzen
liût háltest dû. Daz místelîchet peruersis . daz dû die haltest . diê íro súndon diêmuôtigo iêhent. *Et oculos superborum humiliabis.* Vnde déro úbermuoton oûgen gediêmuotest dû . diên íro sélbero réht lîchet . unde
ununizzende kotis
gótes reht neuuízzen. Also iz chît. IGNORANTES DEI
reht uuellin siê iro réht stellin.
IVSTITIAM . SVAM VOLVNT STATVERE. (29) *Quoniam tu illuminas lucernam meam domine.* Vuanda mîn liêhtfaz zúndest dû trúhten . uuír neheîgen neheîn liêht fone úns sélben. *Deus meus illumina tenebras meas.*

Vuir bírn fóne sundon ! fínstre . áber dû irliêhte diâ
finstri. (30) *Quoniam in te eripiar a temptatione.*
Vuanda íh án dír nals an mir irlôset uuirdo . fóne
des tiêueles chórungo. *Et in deo meo transgrediar*
murum. Vnde an góte mînemo . nals an mir selbemo
úberstépho ih diâ mûra déro súndon . diû úns den
suert uuerbendaz
hímel férstât . also gladius uersatilis ioh paradisum
súndigen ferstât. (31) *Deus meus . inpolluta uia eivs.*
Der mîn gót ist . des uuég ist únbeuuóllen . er negât
uuek sunderro
uiam peccatorum. *Eloquia domini igne examinata.* [R 53]
Sîniu gechôse sint in fiûre irsuôchet. Dar ist nehêin
Chôse truhtenis sint
lóter ána. Also er fóre chád. ELOQVIA DOMINI . ELOQVIA
sûber
CASTA. *Protector est omnium sperantium in se.* Er
ist állero schírm . diê sih ze ímo fersêhent nals ze ín
sélben. (32) *Quoniam quis deus preter dominum .*
aut quis deus preter deum nostrum. Vuanda er ist
Gót. Vuer ist Gót . âne ín? Alde uuer ist Got . âne
kota dero heidenon tursa
únseren Got? DII PAGANORVM sint DEMONIA. (33) *Deus*
qui precingit me uirtute. Gót ist . der mih cúrtet !
mit túgede . niê mîniu uuérch unde mîne genge geírret
neuuérden . fóne ántlâzigen gelústen. *Et posuit immaculatam uiam meam.* Vnde ma'chota er úngefléccho-
ten mînen uuég. (34) *Qui perfecit pedes meos . tanquam cerui.* Der mîne fuôze getân hábet snélle sámoso
hírzes . zeúberscrícchenne des tiêueles stríccha. *Et*
super excelsa statuit me. Vnde an dero hôhi sazta
er mih. In himele sazta er mîna gedíngi. (35) *Qui*
docet manus meas in prelio. Der mîne hénde lêret
in uuîge . zeúberuuíndenne mîne geîstlîchen fíenda.
Et posuisti ut arcum ereum brachia mea. Vnde mîne

árma tâte dû sámostarche . sô êrinen bógen . alliû guôtiû uuerch ! unmuôdendo zefólletuônne. (36) *Et dedisti mihi protectionem salutis tuę.* Vnde tâte dû mir schírm dînero hêili . diû mir fóne dir chám. *Et dextera tua suscepit me.* Vnde din gnâda infiêng mih. *Et disciplina tua correxit me in finem.* Vnde dîn geduuíng ríhta mih an dáz énde . dára ih sol. Ze dír ríhta er mih. *Et disciplina tua ipsa me docebit.* Vnde er lêret mih oûh tára follechómen. (37) *Dilatasti gressus meos subtus me.* Dû tâte uuîte mîne génge under mir. Dû tâte mîne líde fólgen déro uuîti des muôtes. Diu uuîti ist caritas. *Et non sunt infirmata uestigia mea?* Vnde únirlégen sint pe diû mîne fuôze. (38) *Persequar inimicos meos et com*[R 54]*prehendam illos . et non conuertar donec deficiant.* (39) *Confringam illos nec poterunt stare . cadent subtus pedes meos.* Ih iágon mîne fíenda . unde gefâho siê . unde neiruuíndo er siê irlégen sint. Ih kebrícho siê . noh kestân nemúgen siê . sie uállent under mîne fuôze.

fleîscliche luste
Daz chit allez sáment . ih irfíchto carnales delectationes .
stimma kelôubigero
unde uuírdo ín oberôro . unde daz ist uox fidelium. Áber uox christi diû dârmíte liûtet . diû uuirt sús fernómen. Diê mir uuídere sint . diê iágon ih . unde gefâho siê . unde gebrícho siê nâh mir . unde únder-
êon
tuôn siê mit hárnscháron mînen legibus. Sâlig sint diên sô geschiêhet. (40) *Et precinxisti me uirtute ad bellum.* Vnde mit déro uirtute temperantiae begúrtost
stâl
dû mih zeuuíderstânne. Alde in christi persona chit
kedulte starchi
iz . MIT PATIENTIĘ FORTITVDINE . tâte du mih déro súndigon âhtunga fertrágen. *Subplantasti insurgentes in me*

subtus me. Diê mih ánauuéllen ten iruáltost du sô .
daz siê únder mir lâgen. (41) *Et inimicos meos de-
disti mihi dorsum.* Vnde mîne fíenda tâte dû mir
uuésen rúkke . daz chit ze rukke . uuanda siê mir fol-
gent . also PAVLVS tuôt . unde mánige ándere déro iu-
deorum. *Et odio habentes me disperdidisti.* Diê áber
fóllestuônden in íro úbeli . unde mih házeton . diê fer-
lûre dû. (42) *Clamauerunt nec erat qui saluos faceret.*
Diê háreton in nôte . dô neuuas der siê hiêlte. Vuer
sólti . dô Gót neuuolta? *Ad dominum nec exaudiuit
eos.* Ze góte háreton siê . der negehôrta siê. (43)
Et comminuam eos ut puluerem ante faciem uenti.
Vnde ih férmúlo siê . also daz stúppe . daz fóre démo
uuínde féret. *Ut lutum platearum delebo eos.* Also
daz hóro an déro strâzo fértîligon ih siê. Diê den
brêiten uuég kânt déro huôrluste . diê [R 55] sint daz
hóro déro strâzo . daz Gót tîlígot. (44) *Eripięs me
de contradictionibus populi.* Du lôsest mih fóne diên
Lazen uuir
uuídersprâchon déro liûto . diêder châden. SI DIMISERI-
in hína lebenten so uólget ímo alliû de uuerlt.
MVS EVM VIVVM . SECVLVM POST ILLVM IBIT. *Constitues me*
tiêto
in caput gentium. Sézzest mih ze hôubete déro gentium.
ze hôubete déro ęcclesię. (45) *Populus quem non cog-
novi seruiuit mihi.* Der lịût déro gentium . démo ih
in lîchamin
corporaliter ze oûgon nechám . so ih iudeis téta . der
diênota mir. *In obauditu auris obaudiuit mihi.*
Échert . mit ôren gehôrendo gehôrta er mir . âne oû-
gon gesíht. (46) *Filii alieni mentiti sunt mihi.* Fré-
mediû chint . uuíhselinga iudei . irlúgen mir diâ triûua.
Filii alieni inueterati sunt. Frémediû chint sint ir-
niuuuen genâdon
fírnet . diê ih mit noua gratia niûuon uuólta. Siê

in déro altun êo dero niúuun
chlébent in ueteri testamento noui neruôchent sie. *Et
claudicauerunt.* Vnde sô hinchent siê . uuanda siê in
êinemo fuôze gânt ueteris testamenti. *A semitis suis.*
Daz ist ín geschêhen fóne íro uuégen . fóne íro ad-
urdâhtin fóne hánttuâlon fone fázuuéscon
inuentionibus . so diê sint DE NON LOTIS MANIBVS DE CALCIBVS.
(47) *Viuit dominus et benedictus deus meus . et exal-
tetur deus salutis meę.* Áber mir lébet truhten fáter
mîner . unde der ze guôte genámdo mîn got . unde
dánnan uuerde irhôhet Got mînero hêili. An mir
uuerde er irhóhet. (48) *Deus qui das uindictas mihi
et subdis populos sub me.* Du bist Got . du mih rí-
liûte diêto
chest . unde populos gentium mir úndertuôst. *Libe-
rator meus de inimicis meis iracundis.* Mîn irlósare
hâ in hâ in
fóne irbolgenen fíenden . scrîenten . CRVCIFIGE . CRVCIFIGE
EVM. (49) *Ab insurgentibus in me exaltabis me.* Fóne
martro
míh ánauuérdenten in passione . irhôhest tu mih !
urstendido
in resurrectione. *A uiro iniquo eripies me.* Fóne
un[R 56]rehtemo man . der mîn âhtet . lôsest tu mih.
(5) *Propterea confitebor tibi in populis domine . et
psalmum dicam tibi in gentibus.* Fóne diû trúhten
undir christanen liûtin
iího ih tir in populis christianis . unde singo dir
salmin under diêten
psalmum in gentibus. Daz chit . ih ketuôn . daz siê
dir iéhent . unde dir psalmum singent. (51) *Magni-
ficans salutes regis eius.* Got ist kemíchellichonde
diê hêilina sînes chúniges . sînes súnes . diê er genti-
bus kíbet. *Et faciens misericordiam christo suo dauid.*
hantstarche
Vnde got ist gnâda schêinende sînemo geuuiêhten DAVID.

Et semini eius usque in seculum. Vnde sînemo chinde
háltintimo góte
saluatori domino . iêmer in êuua;

(*XVIII.*)

(1) *In finem psalmvs david.* Díser psalmus ist kechêret an selben christvm . uuanda er primum aduentum eius chúndet. (2) *Caeli enarrant gloriam dei.*
fóraságin potin
Hímela zellent kótes guôllichi. Prophetę unde apostoli an diên Got pûet . diê chúndent allen ménniscon daz kótes rîche. *Et opera manuum eius adnuntiant firmamentum.* Vnde sîne hantâte chúndent diê festi. Diê selben himela . sint sîne hantâte. Die chúndent
daz úber unsich keuéstinot ist sîn irbarmida.
uns. Qvoniam comfirmata est svper nos misericordia eivs. (2) *Dies diei eructat uerbum.* Tag irrópfzot sîn uuórt démo táge. Christus kíbet sîna lêra apostolis. *Et nox nocti indicat scientiam.* Vnde náht chundet náhte . daz sî uuêiz. Iudas meldet christum iudeis. (4) *Non sunt loquelę neque sermones . quorum* id est per quos *non audiantur uoces eorum.* Nehêine zúnga noh sprâcha nesint . dâr íro predicationes úngehôret sîn. (5) *In omnem terram exiuit sonus eorum . et in fines orbis terrę uerba eorum.* In álliû lant fuôr íro scál . unde in énde déro uuérlte châmen íro uuórt. (6) *In sole posuit tabernaculum suum.* V̂ze an dero sunnun . sazta er sîne gezélt. Daz chit . er oûgta sih [R 57]
brût
ín dero uuerlte . unde sîna ęcclesiam téta er schînbâra. *Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.* Vnde er selbo giêng ûz . also briûtegomo ûzer sínero

briûte chámero. Ṽzer sînero muôter uuombo . cham er hára ze sînero briûte. Diû brût ist sancta ęcclesia. *Exultauit ut gygas ad currendam uiam suam.* Also ríso húgeta er ze sînero ferte. Vuéliu diû sî . daz férnim. (7) *A summo cęlo egressio eius . et occursus eius usque ad summum eius.* Er uuállota fóne obenáhtigemo hímele . unde eruuánt áber dára ze óbenahtigemo. Dâr ingágenda er démo . der ín sánta. *Nec est qui se abscondat a calore eivs.* Noh der nist . der sih ferbérge fóre sînero uuérmi. Daz ist spiritus sanctus . der alliû herzen uuêiz . unde réhtiû uuármet . ioh zúndet. (8) *Lex domini inmaculata . conuertens animas.* Trúhtenis êa ist ungeflecchot . ménnischen fóne únrehte bechêrende. Daz ist lex moysi . fóne déro er chát.
ih necham êa zintuuérinne nube zeuuérinne
NON VENI LEGEM SOLVERE SED ADIMPLERE. Vuanda si ex
harti in gnâda
duritia bechêret uuárd in gratiam . be diû téta si con-
bechêrida sêlon
uersionem animarum. *Testimonium domini fidele.* Trúhtenes úrchunde ist ketriûue. *Sapientiam prestans paruulis.* Vuîstuôm gébende diêmuoten. Des christus urchundo ist . des ist nehêin zuîfel. Also er dírro
tiz púrgedo
sélbun rédo ist . dâr er chît ad patrem. ABSCONDISTI
fóre uuîsen unde froten (v) unde oûgetost iz lúzzelen.
HĘC A SAPIENTIBVS ET PRVDENTIBVS ET REVELASTI EA PARVVLIS.
(9) *Iustitię domini recte.* Trúhtenes réht . diû sint créht . uuanda er ánder netéta . âne daz er lêrta. Áber
lúge reht daz reht déro scêitiudon
falsa iustitia . diû ist úngereht . also iustitia phariseorum.
siê gechôsont iz uuóla . siê netuônt is áber niêht.
fóne diên er chad. DICVNT ENIM ET NON FACIVNT. Vnde
si tuônt al daz sie tuônt . daz sie diên liûten uuert sîn.
áber . OMNIA ENIM FACIVNT . VT VIDEANTVR AB HOMINIBVS.
Lętificantes corda. Fréuuende diû hérzen . diû únge-

mit scálchfórhtun
bêitet uuóla tuônt . nals seruili timore. *Preceptum domini* [R 58] *lucidum.* Trúhtenes kebot ist liêhsenez.
fone fáter liêhto
uuanda iz chúmet a patre luminum. *Illuminans oculos.* Oûgon liêht tuônde . uuanda iz liêhtet diên oûgon des hérzen. (10) *Timor domini sanctus permanens in seculum seculi.* Trúhtenes forhta ist hêilig . unde iêmer ze stéte stande. Si ist hêilig . uuanda si uuílleuuâltig ist . áber scálhlih fórhta ist kebêitet forhta.
dúrnohtero minno
Diû scálhlicha uuírt ûzferstôzen fóne perfecta caritate . dísiû stât ze stéte . uuanda sî ungescêiden ist fóne caritate.
uuîzze
Án dero scálhlichun ist pęna . an dírro ist de-
uuúnna
lectatio. Éniu sórget uuánne der hêrro chóme . dísa lánget uuiêo halto er chóme. *Iudicia domini uera.* Trúhtenes urtêilda . sint uuâre urtêilda . siê nemag niêman gefélscen. *Iustificata in semet ipsa.* Keréhtháftote an ín sélben. Siê hábent an ín sélben diê chraft . des rehtes. (11) *Desiderabilia super aurum et lapidem preciosum multum . et dulciora super mel et fauum.* Hárto lústsameren danne gólt unde tiûre stêin . unde suôzeren . danne hónang . unde sélbiû diû uuába. Also
urteilda
an diên schînet diê sîne iudicia mer minnont danne ioh sih selben . uuanda siê échert ímo uuíllont . nals ín selben. (12) *Etenim seruus tuus custodit ea.* Nû behuôtet íro dîn scálch. Vuê démo . der siê neîlet pehuôten. *In custodiendis illis retributio multa.* Vuírdet íro behuôtet sô ist íro míchel lon. Der siê fóre oûgon hábet . der behuôtet íro . unde uuérchot dáranâh.
kuôt urtêildon
Vnde so er bona infâhet fóne sînen iudiciis . so sint selben diê iudicia sîn lôn. An démo lône râuuet er.

(13) *Delicta quis intellegit?* Vuer uuêiz áber diê míssetâte . alde uuér bechénnet siê alle? Vuer mag íro gebórgen . fóre toûgeni . unde fóre mánigi . doh er dîne iudicia minnoe? *Ab occultis me*[R 59]*is munda me*
missetâte
domine. Déro toûgenon reîne mih truhten. Delicta sint toûgen . dero rêine mih. Sie sint toûgen . unde machont toûgeni . uuanda siê den ménniscen . so erbléndent . daz er ander nesîhet . noh siê nesîhet. Also
fater belâz in uuanda si
an diên uuorten schînet . Pater ignosce illis non enim
neuuizzen uuas sî tuônt.
scivnt qvid facivnt. (14) *Et ab alienis parce seruo tuo.* Vnde lîbe dinemo scálche . fóre ánderro schúldin
toûgen sunda frómeda sunda
Nim mir mine occulta . unde nelâz mih ána aliena niô ih zuô diên mînen sundon . fóne ánderen ferlêitet neuuérde. *Si mei non fuerint dominata . tunc inmaculatus ero.* Vbe mîn neuuáltent occulta unde aliena . sô bin ih úngeflecchot. *Et emundabor a delicto maximo.* Vnde so uuirdo ih kereînet . déro meîstun sculde.
ubermuot
Daz ist superbia. Fóne íro chóment alle sculde. Si
engil fone himele fóne éngile ze rakke-
uuárf angelum de cęlo . unde getéta ín ex angelo dia-
sturze menniscen fóne unstirbigemo ze stírbigemo
bolum. Si getéta hominem ex inmortali mortalem. (15) *Et erunt ut complaceant eloquia oris mei . et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.* Vnde dannan uuerdent sólih mîniu gechôse . unde mîne ge-
úberuuâne sêla
dáncha . daz siê dînen oûgon lîchent. Superba anima uuíle ménniscon oûgon lîchen . humilis uuíle kóte lîchen. *Domine adiutor meus et redemptor meus.* Dû bist
helfâre ze guôte losâre fone úbele
adiutor in bonis . unde redemptor a malis.

(*XIX*).

(1) *In finem psalmvs david.* Finis ist christus ze
démo spríchet der propheta . unde sáment ímo ze sî-
nero ęcclesia . uuúnschendo déro chúmftigon dingo .
diû er fóresah. (2) *Exavdiat te dominvs in die tribv-
lationis.* Gót kehôre dih CHRISTE in démo táge dînero
fáter óffeno dînen sûn
nôte . dô dû châde. PATER CLARIFICA FILIVM TVVM. *Pro-
tegat te nomen dei iacob.* Der iacob schírmda fóre
sînemo bruôder [R 60] esau . des námo schírme dih .
daz chit . er schírme dîna ecclesiam fóre íro âhtâren.
(3) *Mittat tibi auxilium de sancto.* Er sende dir an
íro trôst fóne spiritu sancto. *Et de syon tueatur te.*
koteheîte
Vnde fóne déro hôhi sînero deitatis . diû iz allez über-
uuartet . schirme er dih an dinero ecclesia. (4) *Memor
sit omnis sacrificii tui.* Gehuhtig tûe er únsih állero
uuídermuôto
iniuriarum . diê dû umbe unsih líte. *Et holocaustum*
chrûcigúnga
tuum pingue fiat. Vnde dina crucifixionem dar dû
áller góte brâht uuúrte . diâ bechêre er an diâ uréuui
ursténdida
resurrectionis. (5) *Tribuat tibi secundum cor tuum.*
Vnne er dir nah tînemo uuillen . únsih zeirlôsenne
nals so iudei uuolton . daz tîn námo fertîligot uuerde.
Et omne consilium tuum confirmet. Vnde geféstenôe
sela
er allez . daz du gedénchet hábest zetuônne. ANIMAM
umbe friûnt zelâzzene dir brût zenémenne
PRO AMICIS PONERE . ĘCCLESIAM TIBI SPONSAM SVMERE. (6)
Lętabimur in salutari tuo. Démo getanemo freuuen
uuir unsih an dinero heîlhafti daz du unsih mit dî-
nemo tôde gehêiltost. *Et in nomine dei nostri magni-
ficabimur.* Vnde in únseres kótes námen . uuérden

uuír gemíchellîchot. (7) *Impleat dominus omnes petitiones tuas.* Gót iruólleie alle dîna béta. Also diû
fater die du mir gâbe diê gehalt umbe dînin námin
ist. PATER QVOS DEDISTI MIHI . SERVA EOS IN NOMINE TVO.
ih nebitto daz du siê némest ábe déro uuerlte . nube daz
Vnde aber . NON ROGO VT TOLLAS EOS DE MVNDO . SED VT
du siê beháltest fóne úbele.
SERVES EOS A MALO· *Nunc cognovi quoniam saluum fecit dominus christum suum.* Nû bechénno ih . daz Got
irstân fóne tôde durch uuiz-
sînen geuuiêhten tuôt resurgere a mortuis. Per pro-
zictuôm.
phetiam uuêiz ih iz chúmftîg. *Exaudiet illum de cęlo sancto suo.* Er gehôret ín sînero béto . niêht eîn fóne érdo hárenten . núbe oûh fóne hímele . dâr er sizzet
ze zésuun fáteres flêhonde umbe unsih
ad dexteram patris . interpellans pro nobis. *In potentatibus salus dextere eivs.* Sînero zésuuun hei[R 61]li
uuartsali
chúmet in máhten. Diê máhte sint dánne . so corruptio
tôdigi tólunga
ábaist . unde mortalitas unde passibilitas. Aber diû
hêili dero uuinstrun uber-
salus diû sinistrę ist . diû chúmet . unde bringet super-
uuânida
biam diên . diê siê minnont. Also er sâr nû fóne ín chat. (8) *Hi in curribvs et hi in equis . nos autem in nomine domini dei nostri magnificabimur.* Díse .
uuerltliûte
daz chît sęculares . sprangONT nû ûfen íro rêiton . unde ûfen íro róssen . uuir uuérden áber dánne gemíchellichot in uémo námen trúhtenis Gótes únseres . uuanda uuir unsih zuô ímo uirsêhen . nals ze uns selben. (9) *Ipsi obligati sunt et ceciderunt . nos autem surreximus . et erecti sumus.* Siê uuurden behéftet mit uuérltkíri-
in gruoba todis
don . unde be diû sturzton siê in foueam mortis . uuir birn áber irstánden fóne sundon . unde ûfirríchte. (10) *Domine saluum fac regem . et exaudi nos in die*

qua inuocauerimus te. Truhten halt den chúninch .
irstân fóne tôde
tuo christum resurgere a mortuis unde gehôre unsih .
so uuirdo ih ánaháreen.

(XX.)

diz fórezeîchin
(1) *In finem psalmvs david.* Der titulus ist chunt . fóne CHRYSTO uuirt kesungen der psalmus. ; (2) *Domine in uirtute tua lętabitur rex.* Truhten fáter . an dînero crefte fréuuet sih der chúninch . dîn sún. Er chît .
al daz des fater ist daz ist min . álliu miniu sint des fáter
OMNIA PATRIS MEA SVNT . ET OMNIA MEA PATRIS SVNT. *Et super salutare tuum exultabit uehementer.* Vnde freuuet er sih harto an dînero hêilhafti . diâ dû mennischon be ímo sendest. (3) *Desiderium animę eivs tribuisti ei.* Du gâbe ímo daz . des er géreta. Vuaz daz uuâre .
ih kéreta harto
daz ságeta er selbo . do er chad . DESIDERIO DESIDERAVI
mit iû ézzen osteirfriskinch
MANDVCARE VOBISCVM PASCHA. *Et uoluntate labiorum eius non fraudasti eum.* Vnde hábest ímo unbenómen [R 62] den uuíllen sînero léfso. Vuanda daz ist irgángen
minin urído gibich iû
after sînemo uuillen . daz er châd . PACEM MEAM DO VOBIS .
frido laz ih iû
PACEM RELINQVO VOBIS. (4) *Quoniam preuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* Vuanda du fúrefiênge in . an démo ségene déro suôzi. Dû getranchtost in mit dînero gothêite . pe diû nemahta er trinchen die bítteri déro súndon . diê siê nâh ádâme alle getrunchun. *Posuisti in capite eius coronam de lapide precioso.* Saztost coronam an sin hoûbet . uzer tiûremo steîne
iúngerin
geuuorhta. Ín úmberíngton sine discipuli . an démo

Prédigo
ánefange sînero predicationis. Diê uuâren diûre steîna.
urstendida
(5) *Vitam petiit a te et tribuisti ei.* Resurrectionem eîscho-
fater
ta er mit diên uuórten . daz er ze dír chád . PATER
offino din sún
CLARIFICA FILIVM TVVM . diê gâbe dû ímo. *Longitudinem*
dierum in seculum et in seculum seculi. An sînero
ęcclesia gâbe dû imo léngi dirro tágo . daz si uuéret
unz diû uuerlt stat . unde dáranah iêmer. (6) *Magna*
est gloria eius in salutari tuo. Michel ist íro guôllichi
an dînemo haltâre christo. *Gloriam et magnum de-*
corem impones super eum. Ímo selbemo gíbest du
noh mêrun guôllichi . unde mêrun ziêreda . sô dû in
ze dînero zéseuuun
gesezzest ad dexteram tuam. (7) *Quoniam dabis eum*
in benedictionem in seculum seculi . lętificabis eum in
gaudio cum uultu tuo. Vuanda du gefrúmest in . in
êuuigen ségen. Der ségen ist . daz du in fréuuist in
holdon
méndi . an sînen fidelibvs . mit dînemo ánaliûtte. (8)
Quoniam rex sperat in domino. Vuanda er chúninch
uuésenter an Got kedínget . unde sih ímo undertuôt .
menniscen halb
secundum hominem. *In misericordia altissimi non*
commouebitur. An des hôhesten gnâdo stât er únge-
uuéget. An den er gedinget . an démo hábet er festi.
Des gnâda ist ímo uninfuôret. (9) *Inueniatur manus*
tua omnibvs in[R 63]*imicis tuis.* Din geuuált CHRISTE
ze suônetage
uuerde in iudicio keschêinet allen dînen fíenden . diê
diêmuoti
dih in humilitate nebechándon. *Dextera tua inueniat*
omnes qui te oderunt. Vnde danne iruáre din chraft .
alle diê dih hazzent. (10) *Pones eos ut clybanum ignis*
in tempore uultvs tui. Also daz testîsen líget in démo

fiûre . sô man darínne prot pacchet . so légest dû siê
in demo zîte dínero schînun
in tempore manifestationis tuę. *Dominus in ira sua conturbabit eos . et deuorabit eos ignis.* Got keleîdegot siê danne in sînero irbolgeni . unde fóne diû ferslindet siê daz êuuiga fiûr. (11) *Fructum eorum de terra perdes.* Iro uuuôcher benímest du déro erdo. Du
in paradyso
nelâzest siê uuuôcheren in terra uiuentium. *Et semen eorum a filiis hominum.* Vnde iro fásel scheîdest du fóne ménnischon chinden. Fone diên sâligen . diê daz êuuiga erbe besizzen suln. (12) *Quoniam declinauerunt in te mala.* Daz keschiêt in . uuanda siê ûfen dih schiêlten diû lêid déro sie selben in uuandon . ube siê an dih keloubtin. Sie beuuândon sih tôdes fóne romanis . den chêrton siê an dih. *Cogitauerunt consilia quę non potuerunt stabilire.* Siê dâhton déro dingo . diû sie bringen nemahton . daz siê dih sluôgin fúre sich alle . danne sie doh irslágen uuurden. (13) *Quoniam pones eos dorsum.* Vuanda du scaltest siê ze rukke . unde chêrest dih fone in. *In reliquiis tuis preparabis uultum eorum.* In dînen alêibon gehaltest du íro ougsiúne. Vnder ueruuórfénen spárest du iro
mártiro
scámelôsi ze dînero passione. Ecchert danne bringet sie íro únêri fure dih. (14) *Exaltare domine in uirtute tua.* Vuird irhôhet truhten in dinero chrefte . sîd sie sús kehûhot eîgen dînero únchrefte. *Cantabimus et psallemus uirtutes tuas.* So mârren uuir dîne tu-
mit singendo unde mit seîtspile
gede . cantando unde psallendo. [R 64]

(XXI.)

(1) *PRO SVSCEPTIONE MATVTINA PSALMVS DAVID.* Hiêr singet der propheta passionem domini . umbe den ántfang déro uôhtun . daz chit umbe dia resurrectionem [urstendi]. ze déro diû passio [martero] râmet . an déro er anderest únsera naturam [anaburt] infieng . iû incorruptibilem [unuuartelicha] uuórtena. (2) *DEVS DEVS MEVS RESPICE IN ME . QVARE ME DERELIQVISTI?* Sús háret CHRISTVS in cruce ze sînemo fáter . Gót . Gót mîner sih án mih. Ziu ferliêze du mih? Sámoso er châde. Vuóltist du mir fóresin . so nelíte ih suslîh. Diû chlága ist secundum hominem [ménniscen halb]. Vuaz ist diz . ane daz er chat ebraice? HEL.I . HEL.I . LAMA . SABACTANI. [deus mevs deus mevs utquid dereliquisti me?] *Longe a salute mea . uerba delictorum meorum.* Férro sint fóne mînero hêili . missetâtigiû uuórt. Án dero mînero uuorten. sint míssetâte nals an minen. An ín bin ih súndig. (3) *Deus meus clamabo per diem . nec exaudies.* Got mîner . ih háren dir be tâge . daz negehôrest du. Souuîo ih der tag si . du negehôrest mih . umbe calicem [stoûf] mortis [tôdis]. Dû neirlazest mih . ih netrinche in. *Et nocte . et non ad insipientiam.* Noh an dien mînen gehôrest du mih nahtes . daz chit in íro nôten . unde daz ist ín ze hêili . nals ze únuuízzen. Paulus pítet dih insipienter [couhlicho] umbe stimulum [kelust] carnis [lîchamin] . den negehôrest du . umbe sîna salutem [heîlida]. (4) *Tu autem in sancto habitas laus israhel.* Áber dû bûest in dinemo heiligen súne . lob israhelis . doh du sîna béta negehôrest. (5) *In te sperauerunt patres nostri . sperauerunt . et liberasti eos.*

V́nsere fórderen díngton an dih . unde du lôstost siê .
also du tâte filios israhel de egypto . unde danihelem
fone louuuon gruobo triû chint uzer fiure óuene
de lacu leonum . un[R 65]de tres pueros de camino ignis.
(6) *Ad te clamauerunt et salui facti sunt . in te speraverunt et non sunt confusi.* Sie háreton ze dir . unde
dannan uuurten sie gehalten . an dih kedíngton sie .
unde be diû neuuurden sie ze scándon. (7) *Ego autem
sum uermis et non homo.* Áber ih pin eînhalb mádo .
stirbig âne míteslâf
uuanda ih mortalis pin . unde geborn sine concubitu .
ein dinch Gótes
unde ánderhalb nebin íh mennisco . nube uerbum dei
fáter daz dinch noh iêo ánauuas daz ist sin sun.
patris . quod erat in principio. *Obprobrium hominum .
et abiectio plebis.* Pin uuorden íteuuiz menniscon .
unde âuuerf des liûtes. (8) *Omnes qui uidebant me
aspernabantur me . locuti sunt labiis et mouerunt caput.*
So sie mih sahen hangen in cruce . so únuuirthon sie
mih alle . mit lefsen sprachen sie . daz hoûbet uuégeton
ándere gehiêlt er sih selben nemag er gehalten
sie . ALIOS SALVOS FECIT . SE IPSVM NON POTEST SALVVM FACERE.
úbe er Gotes sun si . so stige er ábe démo gálgen
SI FILIVS DEI EST . DESCENDAT DE CRVCE. (9) *Sperauit in
domino . eripiat eum.* Ze góte fersáh er sih . der chóme
unde lose in. *Saluum faciat eum quoniam uult eum.*
diû uuort
Er halte in . uuanda er uuíle in. Daz sint uuerba
er fersah sih ze Gote er lôse in nû ube . er uuélle
euangelii . sperauit in domino . liberet eum nunc si uult.
(10) *Quoniam tu es qui extraxisti me de uentre.* Sus
tâten sie mir . uuanda du mih ûzer uuîbes uuombo zúge .
daz chit . uuanda ih nu bin ménnisco uuorden. *Spes
mea ab uberibus matris meę.* Sid dánnan hára sid
minero muoter brusten . uuâre du min gedingi . áber
er dero uuerlte fáter min
ante sęcula bist du pater meus. (11) *In te iactatvs*

sum ex utero. An dih kedingendo . uuard ih keuuerfot . sid ih fone dero uuombo cham. Ih habeta is trost an dir. *De uentre matris mee deus meus es tu.* Fone MARÎVN uuombo bist du min got . fone dir selbemo . bist du min fáter. (12) *Ne discedas a me quoniam tribulatio pro*[R 66]*xima est et non est qui adiuuet.* Negesuîch mir nu . uuanda mih diû nôt ánagat . unde mir niêman anderro nehílfet. (13) *Circumdederunt me uituli multi . tauri pingues obsederunt me.* Mih hábent umbehalbot manigiû chálber . feîzte phárre há-

diê sint diû manigin chélbir

bent mih umbesezzen. Mánigi des liûtes uituli multi .

die sint feizte pharre

die hêrosten . tauri pingues. (14) *Aperuerunt super me os suum . sicut leo rapiens et rugiens.* Sie gíneton gágen mir . also der léuuo so er zucchet . unde

riûohit ha in ha

fóre gîtegi rúhet. Íro rugitus uuas CRVCIFIGE CRVCIFIGE

in

EVM . iro gínen uuas gagen ímo . do pilatus chad .

nement ir ín unde hâhint in iû selbe

ACCIPITE EVM VOS . ET CRVCIFIGITE. (15) *Sicut aqua effusus sum . et dispersa sunt omnia ossa mea.* Ih pin uzkegozzen also uuazzer . unde zeuuorfen sint alliu miniu

poten

bêin. Ih habo uzkefrumet mine apostolos . die mine starchen sint . mit diên uuásco ih diea uuerlt íro únsúberi. *Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio uentris mei.* Min herza ist uuorden

uuîsheit

also smélzendez uuahs in minemo bûche. Min sapientia

christenheit

diû êr ferhóln uuas diu ist semfte . uuorden in ęcclesia.

uueîchen

ioh infirmis. (16) *Aruit tamquam testa uirtus mea.* Min chraft ist irhartet also der tégel. Fone demo

martero
fiûre irhartet der tégel fone dero nôte minero passionis
ist min namo uuorden féste. *Et lingua mea adhesit*
faucibus meis. Vnde min zunga haftet ze mînemo
slunde. Mine predicatores hábent sih iro lero zuo mir .
daz siê fone mir inphâhen uuîstuom. *Et in puluerem*
mortis deduxisti me. Vnde du habest mih prâht . ze
démo stúppe des tôdes . so mîne fíenda uuânent. Siê
uuellen uuízzen . daz du mih lâzest nâh tôde irfûlen.
(17) *Quoniam circumdederunt me canes multi.* Vuanda
hunda manige umbehálboton mih. [R 67] Hunda fóne
seltsâni niûuua êa
diu . uuanda sie nouitatem hazzent. Nouum testamen-
niûuuiû gebót
tum . noua precepta hazzent sie . also hunda házzent
seltsâno unchundo ménniscen
nouos unde ignotos homines. *Concilium malignantium*
obsedit me. Kesémene dero argtáhtigon besáz mih.
Foderunt manus meas et pedes meos. Sie gruôben .
daz chit . sie durstiêzzen mine hende unde mîne fuôzze.
(18) *Dinumerauerunt omnia ossa mea.* Sie gezalton
alliu miniu bêin . so harto dóneta ih. *Ipsi uero con-*
siderauerunt et inspexerunt me. Sie selben stuonden
lichamin
unde uuárteton . unde chúren mih. Carnem mit dien
Góteheit
ougon . nals uerbum mit dien herzon. Sie bechandon
ménnischen Got
mih hominem . nals deum. (19) *Diuiserunt sibi uesti-*
menta mea. Mîniu geuuâte teilton sie stucchen under
in. *Et super uestem meam miserunt sortem.* Vmbe
hémide
mîna tunicam diê ih ze lîche truôg . diû óbenan nider
geuuében uuas . uuúrfen sie lôz . uuer diê ganza háben
keuuâte
solti. Vestimenta christi daz sint sîniu sacramenta .

touffin ist
daz chit hêiligmêineda . also baptismum ist . unde
misson uôba
missarum sollemnia . unde múnicho libregela. Diu
irrârin
mahton zetêilet uuerden inter hereticos. Aber ein
hémide minna
uestimentum uuas daz caritatem bezeichenet . daz niê-
minna
man neteîlta . uuanda caritas ist ungetêilet. Si ist .
. s. minna
diû uzer manigen ein máchot. Áne die uuâren here-
tici unde sint hiûto Richarth Poppo . quorum uterque
dicit se sanctum Benedictum quidem esse . et ideo re-
gulam mutasse . et tunicam domini unam in duos
Rokkos . et cetera. Neque enim iam nunc mirum est
quod diabolus se promisit similem deo esse . cum et
membra eius similia sapiant. Der diê hábet der ist
kehálten. (20) *Tu autem domine ne longe facias au-
xilium tuum a me.* Aber diû netûest ferro fóne mir
irstân an demo dritten tâge
dina helfa. Tuô mih resurgere tertia die. *Ad defen-
sionem meam aspice.* Vuarte [R 68] ze mînemo skerme.
Sih uuîo du mir geskirmêst. (21) *Erue a framea*
spére
animam meam. Lose mih fóne uuâffene . fóne lancea
longini
militis. *Et de manu canis unicam meam.* Vnde mîna
prûtsámenunga
ęcclesiam fone dero geuualte des hundes . de quo supra .
Fóne des keuualte der iêo pillet uuíder íro. (22) *Salua
me ex ore leonis.* Halt mih unde nim mih fóne des
tiêueles munde. *Et a cornibus unicornuorum humi-
litatem meam.* Vnde lôse mina diêmuoti fóne dien
hornen dero eînhúrnon. Daz chit déro úbermuoton
súnderiga herscaft sih ánazúcchéntero . unde ánderro
gnôzscáft ferchîesentero. (23) *Narrabo nomen tuum
fratribvs meis.* Ih hêizzo dînen námen chunt tuôn

mînen bruôderen . daz chit dînen holdon . mínnechlîcho lébenten. *In medio ęcclesię laudabo te.* Fóre allero dero ęcclesia . lóbon ih dih. (24) *Qui timetis dominum laudate eum.* Ir got fúrhtenten lóbont ín . nals iûh selben. *Vniuersum semen iacob glorificate eum.* Alliû iacôbis áfterchumft . daz chit . alle fideles kuôllichont in. (25) *Timeat eum omne semen israhel.* Mánnolih der got kesêhen uuelle der furhte in. *Quoniam non spreuit neque despexit deprecationem . pauperis.* Vuanda er niêo neferchôs . noh nefersáh diê dígi des armen . der uuerltrâtes sih nehéuet. *Nec auertit faciem suam a me.* Noh fóne mir sînemo súne . neuuánta er sin ánasiûne. *Dum clamarem ad eum exaudiuit me.* Er gehorta mih iêo . danne ih ze ímo háreta. Ih irbát in . daz er mánigen lîb cáb fone mînemo tôde. (26) *Apud te laus mea.* Mit dir fáter ist min lob . dû bist mir lob. *In ęcclesia magna uota mea reddam . coram timentibus eum.* In minero uuîtun ęcclesia . diu in allero uuérlte ist keuuéren ih mine
diu hêilichtuom mines lîchamin
inthêiza . daz chit spendon ih sacramenta corporis mei
unde bluôtes
[R 69] et sanguinis . fóre dien . die in furhtent. (27) *Edent pauperes et saturabuntur.* Die ézzent arme .
uuerlt
die seculum nemínnont . unde uuerdent iro sat . uuanda sie himelisca fuôra daràna niêzent . diu in êuuiga séti gíbet. *Et laudabunt dominum qui requirunt eum.*
diê ármen
Vnde diê got uuellen . diê lóbont ín. Daz sint pauperes. *Viuent corda eorum in seculum seculi.* Iro herzen lébent iêmer . uuanda sie diê fuôra hábent. (28) *Reminiscentur et conuertentur ad dominum uniuersi fines*
tiêtin
terrę. Got uuas gentibus inphárn . er uuas in ûzer

gehúhte. Siê behúgent sih,aber sin dánne . unde iruuíndent ze ímo . fone allen enden déro erdo. *Et adorabunt in conspectu eius uniuersę patrię gentium.* Vnde fóre imo pétont . daz chit íngrundo pétont in . alle diê stéte . dar gentes sizzent. (29) *Quoniam domini est regnum . et ipse dominabitur gentium.* Vuanda sin ist daz rîche . er uualtet íro állero. (30) *Manducauerunt et adorauerunt omnes diuites terrę.* Ioh alle
uuízzot
uuérltrîche âzzen sine sacramenta . nals aber ze séti . uuanda sie eînen anderen húnger hábent . unde áber doh pétont sie in. *In conspectu eivs procident uniuersi qui descendunt in terram.* Fore imo fallent alle diê iro muôt uuendent an diea erda. Er êino sîhet uuiêo siê uallent. (31) *Et anima mea ipsi uiuet.* Áber diu min sela lébet ímo . uuanda si in eînen uuíle. *Et semen meum seruiet illi.* Vnde min liût den ih irlosta . diênot imo. (32) *Adnuntiabitur domino gene-*
chúnne déro niúuuun
ratio uentura. Daz chumftiga chunne generatio noui
êo
testamenti . daz uuirt ímo chunt ketân. Sine angeli gechundont iz ze ímo. *Et adnuntiabunt cęli iustitiam eivs.* Vnde euangelistę chundent sin reht. Vuémo? *Populo qui nascetur quem fecit dominus.* Demo liûte der noh uuerden sol . den Got scûof . den er fone toufi [R 70] christianum hiêz uuerden.

PSALMVS DAVID (XXII.)

(1) *DOMINVS REGIT ME ET NIHIL MIHI DEERIT.* Truhten selbo rihtet mih . chît ęcclesia de christo . unde niêhtes

ne brístet mir. (2) *In loco pascue ibi me collocauit.*
In déro stéte dar uuêida ist . hábet er mih kesezzet.
an eo unde an uuizzegon
Er habet mir in lege et prophetis kêislícha fuôra kegében. *Super aquam refectionis educauit me.* Er
hábet mih kezógen bi démo uuazzere déro labo. Daz
toûffi
ist baptismum . mit démo diu sêla gelábot uuírdet.
(3) *Animam meam conuertit.* Hábet mîna sêla fóne
úbele ze guôte bechêret. *Deduxit me super semitas*
iustitię propter nomen suum. Leîta mih after diên
stîgon des rehtes . umbe sînen námen . nals umbe mîne
frêhte. (4) *Nam etsi ambulauero in medio umbrę*
mortis. Gange ih oûh hiêr in míttemo scátue des tô-
under gelouboírren unde sitouángiren
des . daz chît inter hereticos et scismaticos . die bilde
des tôdes sint. *Non timebo mala quoniam tu mecum*
es. Noh danne nefúrhte ih mir des leîdes . daz sie
mih keargerôen . uuanda du sáment mir bist . uuanda
du in minemo herzen bist. *Virga tua et baculus tuus*
ipsa me consolata sunt. Din ruôta unde din stáb .
daz chît . dîna fíllâ unde dîna chéstiga . die hábent
mih ketrôstet . nals kelêidegot . uuanda ih fóne in gebezzorot pin. (5) *Parasti in conspectu meo mensam .*
aduersus eos qui tribulant me. Nah diên chéstigon.
ríhtost du mir tísche . daz ih keâzzet uurde mit stárcherun fûoro danne diû milch sî . uuíder diên . die
undurnohte
mih pînont. Du brahtost mih fóne inperfectione ze
durnohte
perfectione . diê chraft kâbe du mir uuíder in. *Inpinguasti in oleo caput meum.* Sálbotost min muot
mit kêistlíchero fróuui. *Et poculum tuum inebrians .*
quam preclarum est. [R 71] Vnde uuiê harto mâre
din trang ist . daz mennischen irtrénchet . unde sie

tuôt ergezzen iro êrerun lússami. Daz poculum ist
genâda
gratia sancti spiritus. (6) *Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus uitę meę.* Vnde dîn gnâda
fóllegât mir alle tága mînes lîbes. Si huôtet min unz
ih lébo. *Vt inhabitem in domo domini . in longitu-*
déro hímiliscun
dine dierum. Daz ih dáranah in cęlesti ierusalem bûe .
in mánigzalo
in lengi déro tágo . die in plurali numero eînen dag
êuuígen bezêichenet.

(XXIII.)

(1) *Psalmvs david prima sabbati.* Uuaz chîd prima
frôntag
sabbati? ane der êristo uuéchetag . der dies dominicus .
urstanttach
unde dies resurrectionis heîzet. Ze démo sîhet díser
psalmus. *Domini est terra . et plenitvdo eivs.* Trúhtenis ist diû erda . unde íro fulli. *Orbis terrarum et uniuersi qui habitant in eo.* Sîn ist der erdering . unde alle diê dârána búent. Ímo uuirt undertân álliû uuerlt . unde sîn ęcclesia prêitet sih úber ál. (2) *Ipse super maria fundauit eum.* Er gestâta sîa óbe dien méreuuázzeren . díse uuérlttúniste neerféllent sie. *Et super flumina preparauit eum.* Vnde obe diên áhon máchota ér sîa. Vuára fliêzent diê áhâ . âne ín den mére? Vuára hábeNT oûh kîtege sín âne ze déro uuerlte? Ioh diê úberuuindet sîn ęcclesia . uuanda sî negerot anderes . ane inmortalitatis. (3) *Qvis ascendit in montem domini?* Vuer gestêig ûf in gótes perg? Vuer erhuôb sih noh in dîa hôhi Gótes rehtes?

Aut quis stabit in loco sancto eius? Alde uuer ist dar
stâte in sînero hêiligun stete? (4) *Innocens manibus*
et mundo corde. Daz ist der únsundigo in sînen uuer-
chen . unde der rêino in sînen gedanchen. *Qui non*
accepit in uano animam suam. Der sina sêla neáhtot
un-
in bóshêite . nube in euuighêite. Der sia bechennet in-
stirbiga ferfárinta
mortalem . nals transeuntem . unde sia gérot [R 72]
uuerden rîcha des únuuehsallîchen kuôtes. *Nec iura-*
uit in dolo proximo suo. Noh in undriûuuon nesuuôr
sînemo gelégenen . núbe so geuuâro . so uuâre guôth
er geuuúnnen uuíle. (5) *Hic accipiet benedictionem*
a domino . et misericordiam a deo salutari suo. Der
so getâno infâhet ségen fone góte . unde irbarmida
fóne sînemo háltâre. (6) *Hęc est generatio quęrentium*
deum . quęrentium faciem dei iacob. Daz ist diû ge-
burt dero Got suôchenton . dero suôchenton Gótes ána-
siûne . der iacôbis Got ist . démo er dîa fórderun êra
gab . so uuîo er in gebúrte . der sidero uuâre. (7) *Tol-*
litę portas principes uestras. Nément furder lánt-
hêrren iûuuére portas. Ir uuerltrîchen . nément tána
âchuste
iûuuére uitia . diê iûh ze tôde leîtent. *Et eleuamini*
portę æternales. Vnde ûfhéuent iûh êuuíge portę .
toufi fersachini uuerlte
baptismum . unde renuntiatio sêculi. *Et introibit rex*
glorię. Vnde diên gestaltên . kât in ze iû der chúning
déro guôllíchi. (8) *Quis est iste rex gloriae?* Nu frêget
der propheta. Vuer ist díser guôllicho chúning? Vnde
antuuurtet des. *Dominus fortis et potens.* Trúhten
der starcho unde der máhtigo . den du uuândost in-
posin
firmum . o iudee . dô dû ín in cruce gesâhe. *Dominus*
potens in prelio. Truhten . máhtiger in uuîge. Also

uuen suôchent ir

dâr scêin . dâr er échert chad . quem queritis . unde sâr fone démo uuorte sîne fíenda ! stúrzton. (9) *Tollite portas principis uestri.* Nément tána liûte des tiêfeles portas . iûuuéres fursten. Diê er stálta uuíder góte . daz siê ímo neliêzin ínfart . diê tuônt tána. *Et eleuamini portę ęternales.* Vnde uuerdent ir ûfirríhtet . êuuíges rehtes portę . ze góte lêitende. *Et introibit rex glorię.* Vnde dâr gat tánne ín zûze iû . der chúning déro guôllichi. (10) *Quis est iste rex glorie?* Vuer ist díser [R 73] guôllicho chúninch . des oûh du

fursto dirro uuerlte

dih uuúnderon maht princeps mundi? *Dominus uirtutum ipse rex glorię.* Truhten déro chréfto . der ist chúning déro guôllichi. Sîne chréfte tuônt ín guôllichen. Imo uuichet álliû maht.

(XXIV.)

stimma iêuueles

(1) *In finem psalmvs ipsi david.* Uox uniuscuiusque

christânis

fidelis. *Ad te domine levavi animam meam.* Ze dir truhten huôb ih ûf mîna sêla . fóne írdischen gíredon ze gêistlíchen. (2) *Deus meus in te confido non erubescam.* Got mîn . an díh ketrúuuen ih . unde nescámo mih . uuanda ih mir selbemo getrúendo ze scámon uuárd . unde mih fóne diên scúlden . daz ih Got uuolta uuerden . ioh eîn uuúrmeli irsterbin mag . dannan ist mir dir zegetrúenne . unde únscameg zeuuérdenne. (3) *Neque irrideant me inimici mei.* Noh mîne fîenda nehuôen min. *Etenim uniuersi qui sustinent te non confundentur.* Alle diê dîn bîtent . die neuuerdent

keschendet. (4) *Confundantur iniqui facientes uana.* Keschéndet muôzzin uuérden unréhte . úmbederbe tuônte. *Vias tuas domine demonstra mihi . et semitas tuas doce me.* Dîne uuéga diê gréhten zeîge mir . unde dîniû smálen phád . kelêre mih kân . nals den brêiten uueg . der ze hello leîtet. (5) *Dirige me in ueritate tua . et doce me.* In dînero uuarhêite geríhte mih . unde lêre mih . uuanda ih fone mir selbemo ecchert lugin mendacium uuêiz. *Quoniam tu es deus saluator meus . et te sustinui tota die.* Vuanda du bist Got . mîn haltâre . unde din bêit ih . alla diê frist dirro uuerlte . unz du mih uzer paradyso ferstôzenen uuídereléittest. (6) *Reminiscere miserationum tuarum domine.* Irhúge dînero irbármidon . uuanda ménnischen uuânent daz íro irgézzen sî. *Et misericordiarum tu*[R 74]*arum quę a seculo sunt.* Vnde irhúge dînero ármehérzinôn . diê fóne êristuuérlte iêo uuâren . unde dû siê iêo schêindost. (7) *Delicta iuuentutis meę . et ignorantię meę ne memineris.* Die míssetate mînero iugende unde minero uuuuizzenthêite nehábe dû in guhte. *Secundum misericordiam tuam memento mei tu.* Irhuge du mîn nah dînero gnâdo . diû dir gerîset . nals nah déro abolgi diê ih kefrêhtot hábo. *Propter bonitatem tuam domine.* Vmbe dîna guôti truhten . uuanda ih kuôte frêhte nehábo. (8) *Dulcis et rectus dominus.* Suôzer unde grehter ist unser truhten. Suôze . uuanda er fúrefángot diê ménnischen mit gnâdon . aber greht . uuanda er die fertîligot . die ímo des nedánchont. *Propter hoc legem statuit delinquentibus in uia.* Vuanda er suôzer dulcis unde grehter rectus ist . umbe daz fânt er êa . diû si rihti ze uuége. (9) *Diriget mites in iudicio.* er

gerîhtet die mámenden in sînero urtêildo. Er gíbet
stâtrihti.
in dâr sólchen ordinem . daz sie fúrder firuuórren neuuérdent. *Docebit mansuetos uias suas.* Et lêret diê zámen sîne uuéga . diê sîn ioh trágen uuéllen. (10) *Uniuersę uię domini misericordia et ueritas.* Alle sîne uuéga . diê er siê lêret . sint gnâda unde uuarhêit. Déro sint zeuuęne. Án demo eînen cham er iu . an démo ánderen sól er noh chómen. Also in dô téta gnâda zefergébenne placabilem . daz chît holdlîchen . so tuôt ín nóh uuârheit zeirtêilenne incorruptum . daz chît únferméreten. *Requirentibus testamentum eius . et testimonia eivs.* Er lêret sîne uuéga . unde tuôt siê óffen diên . diê sina benêimeda suôchent
mámminte zámo
unde sîniu úrchunde. Also mites tuônt unde mansueti.
niûuua êa uuort uuizigon
die nouum testamentum unde uerba prophetarum scródont. Ze Rômo uuas síto . daz die fór[R 75]deren hiê-
uuahstablon
zen in tabulis al gescrîben . daz sie benêimdon íro
urchundin
áfterchómon . unde uuanda íro testes darána gescríben
urchunde
uuâren . be diû hiêz diû scrift testamentum. Ze déro
glichnisso êa
similitudine heîzet diû lex . diêa Got diên alten be-
alt êa
nêimda uetus testamentum . unde diâ er uns benêimda
niûuue êa
nouum testamentum. (11) *Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo . multum est enim.* Vmbe dînen námen uuanda dû háltare heîzest . lîbest dû truhten mînen sundon . iro ist fílo. Sie uuáhsent tágolîches be diû ist íro fílo. (12) *Quis est homo qui timeat dominum?* Vuer menniscon ist der Got furhte? *Legem statuit ei in uia quam elegit.* Démo hábet êr

be-
êa gesezzet . an démo uuége . daz chît an démo pro-
nêimido hêiligi
posito sanctitatis . daz er durch sîna fórhtun eruuéleta.
(13) *Anima eius in bonis demorabitur.* Sin sêla uuó-
sin uuerch
net in liêbe. *Et semen eius* id est opus eius . *here-*
ditabit terram. Vnde sin uuerch érbet dén irstánden
in unfermerido
lîchamen in incorruptione. (14) *Firmamentum est do-*
minus timentibus eum. Truhten ist festinunga diên .
diê in fúrhtent. Mennischon forhta machot únbaldi .
plucheit
diu diffidentia unde uírchûnst heîzzet . aber Gotes forhta
féstinot daz muôt. *Et testamentum ipsius ut mani-*
festetur illis. Vnde er tuôt . daz ín geóffenot uuérde
sin êa . diê er in benêimda. (15) *Oculi mei semper*
ad dominum . quoniam ipse euellet de laqueo pedes
meos. Mîniu ougen sêhent iêo ze Góte uuanda er lôset
mîne fuôzze ûzer demo strícche. An dén ih siêho .
der lôset mih. (16) *Respice in me . et miserere mei .*
quoniam unicus et pauper sum ego. Sih an mih . an
dînen christianum populum . unde habe min irbarmeda .
uuanda ih dîn êinigo bin . rehta gelôuba beháltendo
under manigen gelôubírron
inter multas hereses . unde dîn armo . neheîna uuérlt-
kíreda hábendo. [R 76] (17) *Tribulationes cordis mei*
multiplicatę sunt. Manigfalte bîna sint mînes herzen .
úbersueîfigemo unrehte chàltentiro minno
fóne abundante iniquitate . unde refrigescente caritate.
De necessitatibus meis eripe me. Vuanda ih diê nôte
lîdo . fóne diên lôse mih. (18) *Vide humilitatem meam*
et laborem meum. Sih ána mîna diemuôti uuiê un-
ferrûomet ih pin . unde sih mîna árbeit . diu mir ána-
únzuhtige
líget ándere fertrágendo . die indisciplinati sáment mir

sint. *Et dimitte omnia peccata mea.* Vnde mit démo
óphere
sacrificio gehúlther . fergíb mir mîne súnda alle. (19)
Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt. Sih
an mîne fíenda . unde nelâz siê ferlóren uuerden . uuanda
íro mánige sint . unde ih íro déste uuírseren trôst
háben mag. *Et odio iniquo oderunt me.* Vnde sih .
daz siê mih pe únrehto házzeton . uuánda ih siê mínnota . unde be diû gehôre mih. (20) *Custodi animam
meam et erue me.* Behuôte mîna sêla . daz sî ín gelîh nesî . unde lôse mih . fone íro feruuúndeni diû
férulóhtini
perplexitas hêizet . in déro oûh ih háften . uuanda ih
sáment ín uuírbo. *Ne confundar quoniam inuocaui
te.* Nelâz mih scámeg uuérden . uuanda ih dih ze
helfo bat . unde ih dir getrúeta . nals mir sélbemo.
(21) *Innocentes et recti adheserunt mihi.* Vnsúndige
unrehte
unde gréhte haftent ze mir . nals niêht so iniqui .
diê oûh sáment mir uuerbent . núbe íro herzen sint
sáment mir. *Quoniam sustinui te.* Vuanda ih hína
nefiêng . ze diên úbelen unde ih dîn bêit . unz dîn
uuánnoth
uentilatio chóme . diû diû spriûuuer hínauuánnot.
(21) *Libera deus israhel ex omnibus tribulationibus
suis.* Lôse Got den liût . den dû dih lâzest kesêhen
noh uuenno
in futuro . fóne allen sînen bînon diê er lîdet . niêht
êin ûzuuert nube ouh ínuuert.

(XXV.)

iêuuelichemo christanin turnochtimo
(1) Ipsi david. Id est omni christiano perfecto

keuallit dirro salmo
cónuenit hic psalmus. [R 77] *Ivdica me domine.* Scêid
mih trúhten fóne úbelen. *Quoniam ego in innocentia
mea ambulaui . et in domino sperans non infirmabor.*
Vuanda ih under ín uuárb in únsundigi . unde an díh
kedíngende . neuuirdo ih muôtsiêh íro úbeli. Der an
dih kedínget der neeruallet sih sînes muôtes . so er
uuérrun
scandala gesiêhet noh der negloûbet sih sînero guôti
umbe íro úbeli. (2) *Proba me domine . et tempta me.*
Besuôche mih unde chóro mîn . nals frêisigo nube
gnádigo . unde so . daz du mih pézzereiest . unde du
mih liûterest mînero sundon. Vmbe zâliga chórunga
niê neleîtest du unsich in niêth chorunga
chéden uuir . Ne nos indvcas in temptationem. Déro ist
dísiu uuíderuuártig . diû den man gerehthaftot . also
besûochit
sî téta abrahâmen . dô er temptatus uuard . unde
uuertsámot
probatus. *Vre renes meos et cor meum.* Prénne mîne
lancha . unde mîn herza. Daz chît . prénne mine ge-
lúste unde mîne gedáncha . daz siê únrehte nesîn.
Prénne siê mit démo fiûre spiritus sancti. (3) *Quo-
niam misericordia tua ante oculos meos est.* Fóne
diû tuô so ih dih pítte . uuanda dîn gnâda fóre mînen
undanchpâre
oûgon ist . unde ih íro ungehuhtig nebin . noh ingratvs.
Et complacui in ueritate tua. Vnde des pin ih dir
gelîchet in dînero uuarhêite . unde neruôcho uuiêo ih
menniscon misselîchen . mit diên uuárhêit nist . écchert
ih dir lîchee. (4) *Non sedi in concilio uanitatis.*
Ih lîchen dir des . daz ih nesaz in déro manigi déro
spílehus
úppighêite . so déro ist . diê in theatro sizzent . alde
diê unreht râtent. *Et cum gerentibus iniqua non in-
troibo.* Noh ze únrehto fárenten negân ih. Ih ne-

uuíle mih sâr héften ze ín. (5) *Odiui congregationem malignorum.* Ih házzeta iêo déro árgtahtigon mánigi . fóne diû sciêd ih mih fóne in. *Et cum* [R 78] *impiis non sedebo.* Vnde be diû nesizzo ih mit kuôtelosen .
globirre ünuuihtarin
so heretici sint . sîd ih noh mit uanis nesaz. (6) *Lauabo inter innocentes manus meas.* Ih tuáho mîne hende mit únsundigen . daz chît . ih ilo háben reîniû
únscadele
uuerch . also innocentes hábent. *Et circumdabo altare tuum domine.* Vnde démo getânemo . umbefâho ih dînen altâre. Min herza daz din altare ist . in demo ih dir ópferon kuôten uuillen . unde lûttera dígi . daz umbehában ih danne . unde beuuáron iz so . daz iz follehábe sîna rêini. (7) *Vt audiam uocem laudis tuę.* Daz ih kehôre . ih mêino . daz ih fernéme unde bechenne . die stimma dînes lobes. Vuéliû ist diû stimma? Ane daz min herza iêhe . sih fóne dir háben sîna guôti . unde fóne ímo selbemo sîna úbeli. *Et enarrem uniuersa mirabilia tua.* Vnde ih zelle alliu dîniu uuunder . dir ze lóbe . nals mir. (8) *Domine dilexi decorem domus tuę.* Ih mínnota iêo truhten . diê ziêrda dînes hûses. Ecclesia diû ist daz Gótes hus. In íro sint kuôte unde úbele . áber die guôten . diê sint íro ziêrda. *Et locum habitationis glorię tuę.* Vnde mínnota ih diê stat . dâr dîn guôllichi bûet. Der sînero guôti dih kuôllichot . nals sih selben der ist locus habitationis glorię dei. (9) *Ne perdas cum impiis animam meam et cum uiris sanguinum uitam meam.* Sîd daz sô sî . daz ih ze úbelen mih neháfta . unde ih dîna guôllichi fórderota nals mîna . nû neferliûs mih mit úbelen . unde mit manslekkon. (10) *In quorum manibus iniquitates sunt.* In déro handen daz unreht ist.

Vuîo ist iz in íro handen? *Dextera eorum repleta est muneribus.* Íro zeseuua ist fol miêton. Sie uôbent unreht umbe gold . unde umbe silber . unde umbe lob.

manslekken

Fone diû heîzzet er siê uiros sangui[R 79]num. (11) *Ego autem in innocentia mea ingressus sum . redime me et miserere mei* . (12) *pes meus stetit in directo.* Ih îlta áber uuésen unsundig . fone diû lôse mih . unde hábe min irbarmida . mîn fuôz follestuônt in grehti. *In ecclesiis benedicam te domine.* In allero christenheite lóbon ih dih . nals êin mít tero zungon . nube mêr mit uuerchen.

(XXVI.)

(1) *PSALMVS DAVID PRIVSQVAM LINIRETVR.* Sus sang dauid . ê er geuuiêht uuurde. *DOMINVS ILLVMINATIO MEA . ET SALVS MEA QVEM TIMEBO?* Truhten ist der mih irliêhtet . ze sîn selbes bechénnedo . unde er ist mîn heîli . uuén fúrhto ih . der mir deuuéder néme? *Dominus protector uitę meę . a quo trepidabo?* Er ist der mih schirmet . fone uuémo furhto ih frêison? (2) *Dum appropiant super me nocentes . ut edant carnes meas.* Er schirmet mih . so mih ánauuellen scadele . daz sie mih ézzen. Diê íro grimmi an mir scêinen uuellen . diê nelâzet er sia scêinen. *Qui tribulant me inimici mei . ipsi infirmati sunt et ceciderunt.* Mîne fienda die mir not tuônt . diê sint siêh unde iruállen. (3) *Si consistant aduersum me castra . non timebit cor meum.* Sîn ioh hérebeŕga gestellet uuíder mir . die nefurhtet

min herza. *Si exsurgat aduersum me prelium . in hoc ego sperabo.* Héue sih oûh uuîg gágen mir . noh danne gedingo ih an ín. In selben diên frêison . scirmet er mih. (4) *Vnam petii a domino . hanc requiram.* Écchert eînes tinges kéreta ih ze góte . daz forderon ih . Ándere sint diê in mánigero dingo bítent . eînes píto ih. Vuaz ist daz? *Vt inhabitem in domo domini omnibus diebus uitę meę.* Daz ih muôze búuuen in sînemo hus . alle tága mînes lîbes. Dár alle tága êin dág [R 80] sint . dâr géron ih séldon. Dâr tag âne naht ist . dâr lib âne tôd ist . dâr liêb âne lêid ist . tára lústet mih zechómenne . unde fúrder dâr zeuuésenne. *Vt contempler delectationem domini.* Daz ih ín selben sêhe . unde mih sin niêton muôzze . unde diê lússami únirdrózzeno hábe . darumbe lánget mih tára. *Vt protegar a templo sancto eius.* Vnde ih scérm hábe . fóne sînemo heîligun hus. Daz ih des scérm hábe . daz ih sîn hus pin. (5) *Quoniam abscondit me in tabernaculo suo . in die malorum.* Vuanda er mih ferbárg hiêr uuésenten in sînero ęcclesia . in frêisigen
bechórungon áhtarin
tágen . fóre temptationibus unde persecutoribus. Sîd er mih hiêr scírmda . mêr aber dâr. *Protexit me in abscondito tabernaculi sui.* Er scírmda mih án demo ferhólnen sînes kezéltes. Daz ist christus . ér bûet ferhólno in cordibus credentium. An ímo hában uuir scérm. (6) *In petra exaltauit me.* Án demo stêine erhôhta er mih. Daz ist áber er. Also iz chît .
stêin uuas áber
PETRA AVTEM ERAT CHRISTVS. *Et nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.* Vnde nu hábet er mîn hoûbet selben christum hô gesézzet . óbe allen mînen fíenden. Fóne diû múgen siê min âhten uuanda ih

noh dára nechám . dára mîn hoûbet chómen ist. Sô
ih áber démo hoûbete dára gefólgen . sô neist mir des
furder nehêin sorga . daz mir iêman sî tára. *Circuiui*
scéronnis
et immolaui in tabernaculo eivs hostiam cubiculationis .
chátilonnis
i. gratulationis. Ih hábo úmbefaren . daz chît . ih hábo
úber al geêiscot sine ecclesiam . diû sîn gezelt ist . in
démo gezelte opferon ih ímo den friúscing déro fréuui .
Ih pin des fro . daz ih sia úber al uuêiz. *Cantabo et*
psalmum dicam domino. So ih oûh dárachúmo . dára
er chómen ist . unde sin lússami gesiêho . danne bin
ih sichiûre . danne singo [R 81] ih daz sang . déro
mendi. (7) *Exaudi domine uocem meam qua clamaui*
ad te. Kehôre truhten diê stimma . mit déro ih há-
reta ze dir . umbe daz eîna des ih kéron. *Miserere*
mei et exaudi me. Hábe mîn gnâda . unde gehôre
mih. Dû uuêist uuóla . uuaz daz ist . des mîn hérza
gérot. (8) *Tibi dixit cor meum . quesiui uultum tuum .*
uultum tuum domine requiram. Mîn herza chad ze
dir . ih uuíle dîn ánaliûte . dîn ánaliûte truhten uuíle
ih. Dâr ist iz állez . daz ih uuíle. Des kehôre mih .
des keuuére mih. (9) *Ne auertas faciem tuam a me .*
ne declines in ira a seruo tuo. Neuuénde fóne mir
dîn ánasiûne . nechêre iz in zorne fóne dînemo scálche.
Daz chît . nescêine mir solcha irbolgeni . daz dû iz
suônetâge
chêrest fóne mir. Alde iz chit . in iudicio nechêre iz
fóne mir. Fóne mînen súndon chêre iz . nals fóne
mir. *Adiutor meus esto.* Vuis mîn hélfâre. Souuiêo
selbuuála
ih liberum arbitrium hábe . ih nemag doh nîo uuóla
getuôn âne dîna hélfa. *Ne derelinquas me . neque*
despicias me deus salutaris meus. Du neferlâzest mih .

du nefersêhest mih . Got mîn háltare. (10) *Quoniam*
pater meus et mater mea dereliquerunt me. Vuanda
mîn fáter unde mîn muôter die mih zúgen . alde adam
unde eua hábent mih ferlâzzen. *Dominus autem as-*
sumpsit me. Vuaz ist umbe daz? Mih hábet áber Got
ze síh kenómen. (11) *Legem pone mihi domine in*
uia tua et dirige me in semita recta propter inimicos
meos. Vuanda daz sô ist . nu sezze mir êa in dînemo
êa
uuége. Sezze mir in christo legem . der uuârer uueg
ist . rihte mih an den rehten uueg . daz chit. Lêre
mih dîne scrifte . umbe mîna fíenda . daz siê mih ába
uuége neleîten. (12) *Ne tradideris me in animas tri-*
bulantium me. In déro uuillen nesélêst dû mih [R 82]
diê mih trébenont . daz chit . treîbent unde iágont .
so saul tuôt unde sîne holdon. *Quoniam insurrexe-*
runt in me testes iniqui. Vuanda mir ánalígent un-
rehte iéhara. *Et mentita est iniquitas sibi.* Vnde
daz unreht hábet kelógon imo selbemo ze frêison nals
mir. Diz mag fernómen uuerden fóne doêg idumeo
der in unde abimelech sacerdotem zêh râtes uuider
démo chúninge. (13) *Credo uidere bona domini in*
terra uiuentium. Nu ist aber mîn drôst zegeschêinne
Gótes kuôt . ín déro lébendon lande. Ih uuirdo irgézzet
lande lébendon lande tôdenton.
in terra uiuentium . des ih hiêr lîdo in terra morientium.
(14) *Exspecta dominum uiriliter age . et confortetur cor*
tuum . et sustine dominum. Pit echert Gótes . kehábe
dih cómelîcho . hábe bald hérza . unde bît sîn. Er
rât dauidis
chúmet unde lôset dih. Daz ist consilium prophetę.
stimma inchédentis
alde uox respondentis dei.

(*XXVII.*)

stimma martro
(1) *IPSIVS DAVID.* Vox christi in passione. *AD TE
DOMINE CLAMAVI DEVS MEVS NE SILEAS A ME.* Ze dír fáter
háreta ih Got mîner . stille nesîst dû fóne mir . daz
chît kescêiden nesîst dû fone mir. *Ne quando taceas
a me . i. ne separes diuinitatem uerbi tui ab eo quod
homo sum.* Nelâz mih âne Gothêit ménnischen sín.
Et ero similis descendentibus in lacum. Vuanda so
bin ih kelîh tiên sih soûffenten in den sê . diê dísa
uuerlt minnont. (2) *Exaudi domine uocem depreca-
tionis meę . dum oro ad te.* Kehôre mih in cruce so
fáter plaz in siê neuuizzen uuaz si tuônt
ih chéde . PATER IGNOSCE ILLIS . NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT.
Dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.
Sô ih ûfhéue mîne hende . unde ih siê strécche in
cruce . diên ze hêili . diê dîn hus uuerden suln. (3)
Ne simul tradas cum peccatoribus [R 83] *animam
meam.* Sáment diên súndigen neferliêsest du mîna
sêla. *Et cum operantibus iniquitatem ne perdas me.*
Vnde sáment úbeltâtigen neferliêrest du mih. *Qui
loquuntur pacem cum proximo suo . mala autem in
cordibus eorum.* Diê mit mir íro gelégenen mínnech-
meîster uuir uuizzen daz
lîcho chôsont . alsús chédendo . MAGISTER SCIMVS QVIA
dû geuuâre bist unde Gotis uueg . keuuâro lêrest
VERAX ES . ET VIAM DEI IN VERITATE DOCES . unde iz áber
úbelo mêinent in íro hérzen. (4) *Da illis secundum
opera ipsorum . et secundum nequitiam studiorum ipso-
rum.* Lôno in nâh íro uuerchen . unde nâh déro arg-
tahtegi íro îlungo . daz siê démo unsúndigon îlton
táron . der háracham siê zelôsenne. *Secundum opera
manuum eorum tribue illis.* Lôno ín nâh íro uuerchen .

daz siê mit lúginen châmen . dô man ín uuârheit sâgeta. *Redde retributionem eorum ipsis.* Mit iro lône . lôno in . daz sie selben íro lúgehêit petriêge. (5) *Quoniam non intellexerunt opera domini.* Also iz oûh keuáren ist . uuanda siê Gótes uuerch an christo nebechandon . noh umbe uuaz in sîn fáter hárasánti. *Et in opera manuum eius.* Noh an sîniu zêichen nedâhton . diû er ín fóre téta. *Destrue illos . et non edificabis eos.* Vmbe diê sculde stôre siê . unde furder nezímbero sie. Iro rîche uuerde fóne romanis so fertîligot . daz is furder nehêin geuuaht nesi. (6) *Benedictus dominus quoniam exaudiuit uocem deprecationis meę.* Kelóbot sî Got . daz er mih fernómen hábet mînero digi . unde er iz al frúmet . nah mînero béto. (7) *Dominus adiutor meus et protector meus.* Er ist min helfâre . in déro nôte déro passionis [martro] . unde mîn schírmare in déro inmortalitate [untodigi] resurrectionis [urstendido]. *Et in ipso sperauit cor meum et adiutus sum.* Vnde an ín fersáh ih mih . unde dannan ist mir gehólfen. *Et refloruit* [R 84] *caro mea . i. resurrexit caro mea.* Vnde dannan ist irstanden mîn flêisg. *Et ex uoluntate mea confitebor illi.* Vnde also mih lustet . so iêho ih ímo. Vuíllo uualtîga geiíht tuôn ih ímo an diên . an diên ih pin . diê mine fideles sint. (8) *Dominus fortitudo plebis sue̜.* Truhten fáter miner . ist starchi sînes fólches . daz an ín geloûbig uuírdet nah mînero resurrectione [urstendida]. *Et protector salutarium christi sui est.* Vnde er ist scírmâre déro hêilhafton sînes keuuiêhten. Die sint hêilhafte . déro hêili christus ist. (9) *Saluum fac populum tuum domine . et benedic hereditati tue̜.*

Kehált truhten dînen liût . unde tuô ségen dînemo erbe .
Píto mih ih kibo
fóne démo dû ze mír châde . *Postvla a me . et dabo*
dir diête in erbe
tibi gentes hereditatem tvam. *Et rege eos et extolle illos usque in ęternum.* Rihte siê hiêr . unde héue siê
êuuigen lîb
hínnan in uitam ęternam.

(XXVIII.)

(1) *Psalmvs david consvmmationis tabernacvli.* Diz ist daz sang déro fólletânun hérebergo . daz chit ęccle-
uuíder niderrise stimma
się . in déro hiêr zeféhtenne ist contra diabolum. Uox
ze gloûbigen.
prophetę ad fideles in ęcclesia. *Afferte domino filii dei . afferte domino filios arietvm.* Kótes chint príngent trúhtene . bringent ímo diû chint déro uuídero . daz chît apostolorum. Íro chint pínt ir . iuûh selben bríngent ímo. Duces gregis sint siê . daz chît . siê uuîsent den liût . pe diû hêizzent siê arietes. (2) *Afferte domino gloriam et honorem.* Pringent ímo uuóla uuérchondo guôllichi unde êra. *Afferte domino gloriam nomini eius.* Pringent guôllichi sînemo námen. Prêitent sînen námen úber al. *Adorate dominum in aula*
fálanzo
sancta eius. Pétont in sînemo palatio . daz sint ûuuériu herzin. (3) *Vox domini super aquas.* Sin stimma schillet uber [R 85] diû uuazzer . daz chit uber diê liûte . diên er chundet sîn ea. *Deus maiestatis intonuit.* Got déro mágencrhéfte irdónerota. Der máhtigo christus . kebiûtet prûtelicho uzer démo uuólchene

sînes lîchamen daz uuir pęnitentiam riúuua tûen. *Dominus super aquas multas.* Óbe mánigen uuázzeren sizzet er. Manige sint sîn sez . uuanda er án ín búuuet . so er siê predicando bechêret. (4) *Vox domini in uirtute.* Sîn stimma ist in crhéfte . uuanda sî gemág fílo . unde getûet máhtige diê . diê íro gelós sint. *Vox domini in magnificentia.* Sîn stimma ist in míchel uuérchungo. Sî bechêret siê in míchelíû uuerch. (5) *Vox domini confringentis cedros.* Sin stimma . diu ist stimma des préchenten diê cedros . i. superbos diê úberuuân. *Et confringet dominus cedros lybani.* Vffen lybano monte berge uuerdent die hóhesten cedri . diê bríchet er. Diê hôhost kestígen sint in uuérlte . diê gediêmuôtet er. (6) *Et comminuet eos tanquam uitulum lybani.* Vnde gediemuôtet siê . nah ímo selbemo. Victima friscinch uuas er patri . uictima uuerdent siê ímo. Vitulus chalb lybani uuás er . uuánda er iruuelet chalb uuas . sólih diû sint . diû ûfen lybano geuuêidot uuerdent. *Et dilectus sicut filius unicornium.* Vnde des fáter trût uuírdet ménnischo . unde irstirbet . also eîner déro iudeorum. *Vox domini intercidentis . i. diuidentis flammam ignis.* Sîn stimma ist des schêidenten daz fiûr . daz chit diê uuuôtigen . diên fílo hêiz ze ímo uuas . uuanda hálbe nám er siê ze sih . halbe feruuárf er siê. (7) *Vox domini concucientis solitudinem.* Sîn stimma ist des irscúttenten daz eînote. Daz chit . déro herzen diê âne Got uuâren . tuôt si síh erchómen. *Et commouebit dominus desertum cades.* Vnde ér erueeget dia uuuôsti cades. Also er in cades [R 86] téta rinnen uuazzer ûzer stêine . so tuôt er fóne

scrifte in uuôsti tiêto
ímo chómene scripturas rinnen in desertum gentium.
stein uuas
Er ist selbo der stêin also iz chît. PETRA AUTEM ERAT
CHRISTVS. (8) *Vox domini preparantis ceruos . hoc est*
rosche ze fernúmiste
ueloces ad intellectum. Sîn stimma ist des . der sih
dero hírzo geuuarnot . diê dia uuêida niêzen suln. *Et*
reuelabit condensa . i. siluas. Diên hirzen induôt er
scrifto
diê uualda. Er lâzet sie in diê tougeni dero scriptu-
rarum. *Et in templo eius omnes dicent gloriam.* Vnde
chilichun
in sînero ęcclesia . ságent sie alle sîna guôllichi . iê-
gelih gágen sînemo mezze. (10) *Dominus diluuium*
inhabitat. Truhten hábet sîn gesâze in dero fluôte.
Truhten uuas in dero arca . sáment diên sînen . do sî
in dero flûote saz. So ist er noh kesezzen sáment diên
uuellon uuerlte
sînen ín dero ęcclesia . diu in mítten fluctibus seculi
uuêibot . daz ér sîa nû behálte . also er do behiêlt
prûtsámenunga
dîa arcam mit déro ęcclesia bezeîchenet uuard. *Et*
sedebit dominus rex in ęternum. Vnde dáranâh sízzet
er rîchesondo iêmer. (11) *Dominus uirtutem populo*
suo dabit. Truhten gíbet hérti sînemo liûte . zeirlîdenne
diê uuella . unde diê dúniste dirro uuérlte . uuanda er
ín hiêr nehêinen frído nehabet gehêizzen. *Dominus bene-*
dicet populo suo in pace. Nâh démo ende dirro uuerlte .
tuôt er ségen sînemo liûte in fríde . den frído hábent
siê an ímo sélbemo. Disen psalmum ziêrrent misse-
lîche zûspilunga . die allusiones heîzzent. Also diû ist
ze uuideren ze hirzen ze êinhurnon
ad arietes . unde diû ad ceruos . unde ad unicornes .
ze chalbe uualdis
unde ad uitulum lybani. Allusiones sint . die díngolih
spílelîcho dés crûozent . unde dárazuo gezellent . daz

sînero tâte alde sînemo síte . alde sinemo námen ge-
Daz fiûr
uallet. So an uirgilio ist . daz er chat . IGNEMQVE EX-
schúrfta steinunch
CVDIT ACHATES. Vuólá [R 87] chád er den schúrfenden
in lîbpuoche
stêin . der sînen námen habeta. Solche sint in uita
ze mêtre ámbaht
sancti GALLI diu metrice getân ist . dâr diu officia ge-
sézzet uuerdent. Nota septem uoces psalmi spiritus
sancti.

(XXIX.)

(1) *PSALMVS CANTICI DEDICATIONIS DOMVS DAVID.* Diz
ist frôsang déro uuiêhi dauidis hûses. Vnser dauid ist
christus . sin hus ist der sin lîchamo. Daz hus uuart
in Gotis keburte in ur-
kezímberot in incarnatione . unde geniûuuot in resur-
stende Der niûuuot hûsuuêi
rectione. Diu innouatio hêizet dedicatio. Pe diû ist
daz dedicatio . daz man niûuez hus pegínnet prûchen.
(2) *EXALTABO TE DOMINE QVONIAM SVSCEPISTI ME . NEC de-
lectasti inimicos meos super me.* Ih púrlichon dih
sun . ze fatir
truhten chit filius ad patrem . dih ketûon ih mâre in
állero uuerlte . uuanda du mih inphángen hábest
unde gesezzet hábest ze dînero zésuuun . noh mînen
fíenden neuuíllotost an mir . sîd ih mînes tanches ir-
stárb nube fóne héllo unde fóne tôde mih tâte irstân
uuíder íro uuíllen. (3) *Domine deus meus clamaui
ad te . et sanasti me.* Truhten Got mîner ze dir
ûffen berge
háreta ih . do ih in monte béteta fóre démo tôde . unde
fóne diu gehêiltost du mih in resurrectione . daz chît

niũúungo

án dero dedicatione. (4) *Domine abstraxisti ab inferis animam meam.* Du fuôrtost mîna sêla fóne hello . do ih ándere sêla dannan fuôrta. *Saluasti me a descendentibus in lacum.* Du hiêlte mih fóre diên sih soûffentem ín den sê . daz chit fóre diên súndigen . diê mîn âhton . diê sih soûfton in diê tiêfi dero súndon. (5) *Psallite domino sancti eivs.* Singent unde dánchont des trúhtene ir sîne heiligen . uuanda ir sáment imo irstanden bint . unde ir nah ímo fáren súlint . dára er geuáren ist. *Et confitemini memo*[R 88]*rię sanctitatis eius.* Vnde iêhent knâdon sînero heîligun gehúhte . daz er iûuuer neirgáz doh ír sîn irgézen hábetint. (6) *Quoniam ira in indignatione eius.* Vuanda irbolgeni ist in sînemo zorne. Tôt cham iû fóne si-

diû erista sunda

nemo zórne . do primum peccatum ! gescáh. *Et uita in uoluntate eius.* Vnde êuuig lîb cham iû . échert fóne sînemo uuíllen . âne iûuuere frêhte. *Ad uesperum demorabitur fletvs.* Ze âbende tuélet der uuôft. Post

s. quando tenebrę factę sunt super omnem terram . i.

liecht uuîstomis luctus pęnitentię

meridiem dô lumen sapientię zegiêng . dô fiêng er ána

Beati qui lugent.

unde uuéreta sîd. *Et ad matutinum lętitia.* Áber ze

in urstende

ûohtun chúmet diû fréuui. Sî chúmet in resurrectione

an démo iungestin tage Nota tempus novissimę

in nouissimo die. An démo zîte so christi resur-

resurrectionis

rectio gescáh ,. sô gesciêht die iúngesta resurrectio. Mit déro êrerun uuard diu ánderiu gezeîchenet. (7) *Ego autem dixi in abundantia mea . non mouebor in ęternum.* Dô ih in paradyso uuas in mînero gnúhte . unde ih Got hábeta unde ih niêhtes ne-

írrota . do chad ih . fúrder neuuirdo ih keuuéhselot .
tôdich der uuurm
furder neuuirdo ih mortalis. Iz ist uuâr daz serpens
ir nesterbint tôdis
chît . NON MORTE MORIEMINI. (8) *Domine in uoluntate*
tua prestitisti . decori meo uirtutem. Truhten nu uuêiz
ih . daz ih fone mir selbemo guôt nehábeta . unde du
dînes tánches mîna ziêri starhtost. Vnde daz scînet
dârána. *Auertisti faciem tuam a me . et factus sum*
conturbatus. Daz dû dih fóne mir uuantost . unde ih
untôdigemo tôdig
sâr geleîdegot uuard . unde fóne inmortali mortalis
uuard. (9) *Ad te domine clamabo . et ad deum meum*
deprecabor. Vuanda mir sô gescéhen ist . pe diû háren
mezmuôtin
ih ze dír daz du mih nu humilem gehôrest . unde in-
ubirmuôtin
phâhest . den dû do superbum feruuúrfe. Alde iz uuirt
fóne christo baz fernómen alsús. Ih chad in mînero
in uolli . Gotheite
genúhte . diû in plenitudine deitatis [R 89] ist . niêmer
neuuirdo ih iruuéget . nube stâte bín ih. Dû fáter
gâbe uuílligo diê chráft mînero ziêri . daz ih uuâre
sconero ménniscon chíndin
speciosus pre filiis hominum. Du uuántost fone mir
martro
dîn ánasiûne . unde neuuâre mir fore déro passionis .
unfro unz an din tôth
pe dîu uuard ih tristis usque ad mortem. Fóne diû
háren ih mit dirro dígi ze Góte. (10) *Quę utilitas*
in sanguine meo . dum descendo in corruptionem?
ûzkuz minis pluôtis
Vuárazuô toûg danne effusio sanguinis mei . úbe ih
in fûli
chómen sol in putrefactionem . also ándere ménnischen ?
irstânnis
Vuiêo sol ih ánderen gében drôst resurgendi . úbe ih
sélbo sâr neirstân . unde ín dáz neoûgo . sô ih kehiêz ?
Nunquid confitebitur tibi puluis . aut annuntiabit ueri-

tatem tuam? Lóbet dih daz stuppe . alde chundet daz
praht ze stuppe
dîna uuárhêit? Vuirdo ih redactus in puluerem . uuâr
prédigon pétinbrot
sint danne diê ih uzfrúmme . predicare euangelium
állero geschéphido
omni creaturę? (11) *Audiuit dominus et misertus est*
mei . et dominus factus est adiutor meus. Daz kebét
kehôrta trúhten . unde half mir. Dia helfa fernémên.
(12) *Conuertisti planctum meum in gaudium mihi.*
Du bechêrtost mînen uueînod in méndi. Minen tôd
in mendi irstándini
bechêrtost dû in gaudium resurrectionis. *Concidisti*
saccum meum . i. mortalitatem meam . et circumdedisti
me lętitia. Du zebrâche mîna hârrun . unde uuâtost mih
tôdigen lîchamen
mit fréuui. Du nâme mir aba mortalem carnem . unde
úntôdigin
gâbe mir inmortalem. (13) *Vt cantet tibi gloria mea.*
Daz dir nu singe min Gótelîcha guôllichi nals mîn
ménniscîna smâhi. *Et non conpungar.* Vnde ih ána-
uuert kestéchot neuuerde . so ih in cruce uuard . noh
geuuizzedo
diê mîne gestéchot neuuerden mit déro conscientia
sundon martra sundon
peccatorum . uuanda ín mîn passio ist peccatorum re-
ablaz
missio. *Domine deus meus in ęternum confitebor tibi.*
in dero chúnftigun uuerlte
Truhten Got . dih lóbon ih iêmer. In futuro seculo
in mînen liden
lóbon ih dih [R 90] iêmer in menbris meis.

(XXX.)

(1) *Ipsi david extasis.;* Selbemo dauid uuirt nû
gesúngen in excessu mentis . daz chît in hínauuórtini

Gótes óf-
des muôtes. Diû hínauuortini gesciêhet fóne reuela-
fene fórhto
tione alde fóne pauore. Ze diên beîden mag excessus
hiêr in dísemo psalmo fernómen uuerden. An démo
aller hoûbit unde líde
christus sprichit totus . daz chit . caput et menbra .
pauorem . ougendo an sînen membris. (2) *In te domine speravi . non confvndar in aeternvm.* An dih truhten
gedíngta ih . scámeg neuuerde ih êuuigo . so diê uuer-
fárint in daz êuuiga fiûr
dent . diê gehôrren suln. Ite in ignem ęternvm. *In iustitia tua libera me.* In dínemo rehte lôse mih .
nals in mînemo. (3) *Inclina ad me aurem tuam.*
Helde ze mir dîn ôra. Chúm háraníder ze úns mén-
niscon. *Accelera ut eruas me.* Spuôtigo lôse mih.
ende uuerlte
Schêid mih êr fóne súndigen . er finis seculi chóme.
irstân
Alde tuô mih spuôtigo resurgere. *Esto mihi in deum protectorem . et in domum refugii ut saluum me facias.*
Vuis mir scérm . unde hûs tára ih zuôfluht habe . daz
úntodigi des lîchamen
du mih keháltest in démo hûs inmortalis corporis.
(4) *Quia fortitudo mea et refugium meum es tu.* Vuanda
âhta
du bist mîn stárchi . zeirlîdenne persecutionem . unde
uuerlt
min zuôflúht . uuanda ih fone seculo fárendo ze dir
iruuíndo. *Et propter nomen tuum dux mihi eris.*
Vnde du uuîsest mih umbe dînen namen . daz ih ín
uuîto chunt ketuôe. *Et enutries me.* Vnde du ziêhest
mih . unz ih mîne heîligen eînzen sámenondo . keuuáhso
in mihila sámenthafti prûtsáminungo
in magnum corpus ęcclesię. (5) *Educes me de laqueo hoc quem absconderunt mihi.* Du bringest mih uzer
dien fâron . diê siê mir toûgeno tâten. *Quoniam tu*

es protector meus . (6) *in manus tuas com*[R 91]*mendabo spiritum meum.* Vuanda du mîn schírm bist . dir beuílo ih mîn sêla . unz ih siâ áber sâr spuôtigo ze mír néme. *Redemisti me domine deus ueritatis.* So daz irgât . so hábest du mih irlôset Got déro uuarhêite. So hábest dû getân also dû gehiêzze . daz du mit mînemo bluôte mînen lîut irlôstist. (7) *Odisti obseruantes uanitates superuacue.* Diê uppighêit fór-
uppigheit
deront in gemêitun . diê házzest dû. Vanitas ist uuíder-
uuârheit
uuartig ueritati . unde uuanda dû bist deus ueritatis . fóne diû hazzest du siâ. Die rihtuôm fórderont unde êra . diê fórderont uppighêit. *Ego autem in domino speraui.* Ih kedingta áber an got . der uanitas neist nube ueritas. (8) *Exultabo et letabor in misericordia tua . quia respexisti humilitatem meam . saluam fecisti de necessitatibus animam meam.* Ih sprúngezo . unde fréuuo mih in dínero gnâdo . uuanda dû uuára tâte mínero diêmuôti . unde mih lôstost fóne nôte . daz chit
ánauehtun déro sundon
fóne inpugnatione peccati. Diê not sol mánnolih úber-
ih unsalich
uuínden mit diêmuôti. Fóne déro chat paulus . INFELIX
mennischo . uuer lôsit mih fóne démo lîchamin dissis todis ?
EGO HOMO . QVIS ME LIBERABIT DE CORPORE MORTIS HVIVS ?
(9) *Nec conclusisti me in manibus inimici.* Noh in des tiêueles handen nebetâte du mih . dâr diê ínne
keluste
betân uuerdent . diê sih neuuérent déro nôte cupiditatis
unde sundon
et peccati. *Statuisti in loco spacioso pedes meos.*
semfte uue-
Du tâte mih in uuîtero stéte stân . tâte mir facilem
sen dia rihti unsenfte
iustitiam . diu mir er difficilis uuas. (10) *Miserere mei domine quoniam tribulor.* Gnâda mir truhten .

MÜNCHEN

in uuîtero stéte
uuanda ih nôthafte bín. Vuiêo ist der in loco spacioso.
nothaft ^ sînero
der in tribulatione ist? Âne daz christus spríchet ex
lido halb in fride
persona menbrorum. diû súmiu sint in pace. súmiu
in ángistin
in angustia. unde eîniu déro ánderro inphíndent. also
ist êinimo lide uue des inphíndent
[R 92] iz chit. SI PATITVR VNVM MENBRVM COMPATIVNTVR
alliû diû andrin.
OMNIA MENBRA. Fóne ételichen menbris chit er nu.
MISERERE. MEI DOMINE QVONIAM TRIBVLOR. Vnde daz háranah stat. *Conturbatvs est in ira oculus meus.* Mîn oûga ist trûobe uuórden in zórne. Vuánnan ist daz zorn. ane fóne ánderro sundon? Vuer ist der sih kêinot hábe uuóla zetuônne. ímo neuuége daz ándere úbele tuônt. diê dero sélbun professionis sint? *Et anima mea et uenter meus.* Vnde mîn sêla ist truôbe uuórden. unde mîn bûch. Min zorn rínget in mînemo hérzen. so ih daz unreht noh andon nemuôz? unde increpatio diê uuírserot diê si bézzeron solta. (11) *Quoniam defecit in dolore uita mea. et anni mei in gemitibus.* Vuanda min lîb ist fersuúnden in leîde. unde mîniu iâr in sûftóde. Fone dísemo leîde chit iz ánderesuuâr.
diû anda dines husis chôu mih innan ir uuiêgeda trozta
ZELVS DOMVS TVĘ COMEDIT ME. Vnde áber. TEDIVM DETINVIT
mih aba súndigen sih kelôubinten dînero êo
ME! A PECCATORIBVS RELINQVENTIBVS LEGEM TVAM. Vnde ouh.
ich sah feruuuôte unde suant
VIDI INSENSATOS ET TABESCEBAM. *Infirmata est in paupertate uirtvs mea.* Min chraft ist únchreftig uuorden in armhêite. uuanda ih fone mir selbemo kuôt nehábo. daz ih hábo. daz ist fóne dînemo rihtuômme. *Et ossa mea conturbata sunt.* Vnde mîniu bêin sint ketruôbet.
in cristanheîte ahtunga
Daz chit fortes in ecclesia die persecutio nebrútta. diê sint truôbes muôtes. fóne íro bruôdero unrehte. (12) *Su-*

per omnes inimicos meos factvs sum obprobrium. Ih
pin ferror ze ítteuuízze uuórden . danne alle mîne fíenda .
mine prutsúne uuiêdon
Filii ecclesie lébent uuirs in mînen sacramentis . danne
hêidine
pagani tûen . diê niêo dárazuô nechâmen. *Et uicinis*
meis nimium . s. obprobrium factus sum. Vnde mînen
nâ[R 93]hen bin ih harto uuorden zítteuuîzze. Die
gerno an míh keloûbtin . unde fone diu nâhe sint . diê
ubil lib lukkero christanon
uuendet mala uita falsorum christianorum. *Et timor*
notis meis. Vnde forhta bin ih uuorden mînen chún-
don. Vuanda iro chunden . hábent diê forhtun . daz
siê alle sólih sîn. *Qui uidebant me foras fugiebant*
scrifte
a me. Diê mîne scripturas kelírneton . diê geloûbton
sáminungo
sih min . unde fluôhen mih uzer déro ęcclesia. Daz
kloûbirra
uuésendo . funden siê mánigiu héreses uuíder íro.
(13) *Obliuioni datus sum tamquam mortuus a corde.*
Dien bin ih uuórden ze âgeze`. sámoso tôter fone her-
zen . daz chit . also tôto bestôzener . unde ioh uzer
hérzen geuuórfener. *Factus sum tamquam uas per-*
ditum. Also ferlóren uáz . daz ferbróchen unde fer-
uuórfen ist . fóre unruôchon . also únuuerd pín ih .
uuórden mînen fíenden. (14) *Quoniam audiui uitu-*
perationem multorum commorantium . in circuitu.
Vuanda mánigero schélten umbe mih sízzentero hábo
ih fernómen . diê álle chédent . uuiêo christiani tuônt.
úbele
Siê nechédent niêht . uuiêo mali christiani tuont. Vmbe
dia ęcclesiam sízzent diê uuanda siê daraín neuuéllen.
úmbetúrnun diê únstatigi zitis
In circuitu sizzent siê . uuanda sie rotam temporis
státigi êuuichêite
mínnont . nals stabilitatem ęternitatis. *In eo dum*

conuenirent simul . aduersum me accipere animam meam consiliati sunt. So diê sih kesámenoton . an démo dinge riêten sie uuíder mir. Vuaz uuas der rat? Mîna sêla zenémenne . daz chit . mih zeárgeronne . unde ûzer déro ęcclesia zeinspánnenne . samoso ih mit ín múge baz kehalten uuerden. (15) *Ego autem in te speraui domine.* Ih kedingta áber an dih truhten. Ih fersáh mih paz ze dir . danne ze ín. *Dixi deus meus es tu . (16) in manibus tuis sortes meę . hoc est hereditas mea.* Mîn [R 94] Got pist dû chad ih . mîn lôz ist in dînen handen. Sîd daz erbe mit lôze iû getêilet uuard . so sól man hiêr lôz fúre erbe fernémen. *Eripe me de manu inimicorum meorum . et a persequentibus me.* Lôse mih fóne mînero fíendo hánden . unde fóne âhtaren. (17) *Illustra faciem tuam super seruum tuum . i. fac me uidere . quia supra me dignaris intendere.* Ouge dîn ánasiûne óbe dînemo scálche. Laz mih keuuár uuerden . daz du mih óbeséhest . unde ih dir háfteie . unde ih kescêiden si fóne úbelen christianis. *Saluum me fac in tua misericordia.* Kehalt mih an dînen gnâdon . uuanda mir bristet an mînen frêhten. (18) *Domine ne confundar quoniam inuocaui te.* Scámeg neuuérde ih . uuanda ih ánahároeta dih. Alde

in daz
so iz rehtor chit . ih inládeta dih. Vuárain? In do-
hus mines herzin.
mum cordis mei. Diê dih ánahárent umbe scaz alde umbe êra . diê neuuéllen dih . noh neládont dih . nube scaz unde êra. Áber ih neuuíle ánder . áne dih. *Erubescant impii . et deducantur in infernum.* Scámeg uuerden . unde in héllа fáren diê úbelen . diê ander uuellen danne Got. (19) *Muta fiant labia dolosa . quę loquuntur aduersus iustum iniquitatem . in superbia*

et in contemptu. Stum uuerden trúge lefsa . diê uuíder réhtemo únreht sprechen in ubermuôti unde in únuuirdi. So iudei uuíder christo tâten . der ín fóne diû beúnuuerdeta . daz siê ín échert ménnischen bechándon . nals Got. Vuâr uuerdent sie áber stum . âne in hello . dar ir unreht allez kestíllet uuirt . unde geróchen? (20) *Quam magna multitudo dulcedinis tuę domine .*
húgescrêi
quam abscondisti timentibus te. Diz ist exclamatio .
daz chúnftiga liûb
diû uns liûbet unde uuírdet futura bona. Vuîo chreftig manigi truhten dînero suôzi ist. *Quam abscondisti* [R 95] *timentibus te.* Die dû gehálten hábest dih fúrhtenten . unz hína ze énero uuerlte. *Et perfecisti eis qui sperant in te . in conspectu filiorum hominum.* Vnde follechicha habes dû sîa getân diên . diê an dih kedíngent . ín dero ménniscon gágenuuérti. Diê íro gedingi hiêr skêinent unde siê dîn neferlôugenent in uuérchen . noh in uuórten . diên hábest du gegáreuuet folla suôzzi. (21) *Abscondes eos in abscondito uultus tui.* Du gebírgest sie ín déro toûgeni dînes ánaliûtes. Vuar ist daz? âne in sînemo rîche . dâr sîn anasiûne toûgen ist diên úbelen . unde óffen diên guôten. Fore uuémo uuerdent siê dar geborgen? *A conturbatione hominum.* Fore menniscon getruôbédo. Siê hábent danne dar frído . fore diên . diê sie nu hiêr truôbent. (22) *Proteges eos in tabernaculo a contradictione linguarum.* In démo gezelte scírmest du siê . fóre dero uuídersprachо dero zúngon . hiêr in ęcclesia ist zeféhtenne .
kezelt tégeno
be diû ist si tabernaculum militum . dâr bedúrfen siê scírmes. Diêdâr uuóla keféhtent mit sînemo scírme . diê bringet er dánnan ze eigenen seldon . dâr sie fúr-

der frído / hábent. *Benedictus dominus quoniam mirificauit misericordiam suam in ciuitate circumstantię.* Got kelóbot . daz er sîna gnâda geuuúnderlîchota in déro burg . déro umbestándeni. Er neuuólta sîna gnâda niêht petuôn in eînero ierusalem . dâr er selbo uuas . nube dannan santa er siâ ûz . in alle diête . diê umbe
burch úm-
gesezzen sint. Diê sint sîn ęcclesia . unde ciuitas circum-
bestándini
stantię. (23) *Ego autem dixi in pauore meo . proiectus sum a facie oculorum tuorum.* Ih chad aber do ih in forhton uuas . feruuórfen bin ih fóne déro ánasihte dînero oûgon. Súslicha fórhtun ne[R 96]hábeti ih . úbe du dîniu oûgen ze mír nechêrtist. Daz chád íh in persecutione unde in angustia . unde in pauore mortis. *Ideo exaudisti uocem orationis meę dum clamarem ad te.* Fone déro diêmuoti . gehôrtost dû mih . do ih ze dír háreta. (24) *Diligite dominum omnes sancti eius.* Mínnont Got alle sîne hêiligen. Minnont in . ír diâ uuerlt nemínneient. *Quoniam ueritatem requiret dominus.* Vuanda truhten minnot diê uuârheit. Er minnot daz an diên sînen . daz er sélbo ist. *Et retribuet his qui abundanter faciunt superbiam.* Vnde er lônot diên . diê fóllun úbermuôtechlícho tuont. Vuéle sint daz? ane diê sih íro negeloûbent . unde míte fóllegânt. Daz ist kesprochen fone allen sundon . uuanda
ánauanch állero súndon úberuuân
iz chit . INITIVM OMNIS PECCATI SVPERBIA. (25) *Viriliter agite et confortetur cor uestrum omnes qui speratis in domino.* Kehábent iûh cómelîcho . unde hábent bald herza . alle in Got kedíngente. Nelâzent iûh pelángen uuénne iûh Got réche an diên súndigen. Vuésent diê uuîla patientes . er tuôt daz . so iz zît ist.

(XXXI).

(1) *PSALMVS INTELLECTVS DAVID.* Hiêr uuérden uuir gemánot . daz uuír fernémen . uues uuír poenitentiam tuôn súlin. Vuanda er netuôt der mán pęnitentiam . êr er bechénnet uuiêo er gefáren hábet. Déro ist lúzzel
uuer uueîz
diê iz bechennen chúnnin. Be diû chît iz. DELICTA
alle missetâte
QVIS INTELLEGIT ? *BEATI QVORVM REMISSĘ SVNT INIQVITATES. ET QVORVM TECTA SVNT PECCATA.* Sâlig sint diên íro únreht pelâzen sint . unde déro sunda bedéchet sint.
stimma riûuuontis
Disiû uox ist pęnitentis. Fóne diên er sus chît . dien gérot er gelîh uuerden. (2) *Beatus uir cui non inputabit dominus peccatum.* Sâ[R 97]lig man ist . démo Got sîne sunda neuuîzet . uuanda er ímo siê fergében hábet. *Nec est in spiritu eius dolus.* Noh trúgehêit in sînemo sinne neist. Daz er uuâne guôt sîn fóne ímo sélbemo . alde ube er sundig ist . daz er daz nebechénne. (3) *Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea dum clamarem tota die.* Vuanda ih suîgeta . daz chît . uuanda ih mînero sundon iêhen neuuólta . danne ih áber bráhti allen den tag . daz ih mih íro intságeti . dannan irfírneton mîniu beîn . daz chit . dannan uuúrden unchreftig mîne chréfte. Vbe ih iéhen uuólti . dannan uuurdin sie geniûuuot. (4) *Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua.* Vuanda durh diê sculde . dîn hant ûfen mih kelegétiu mir suâreta táges unde náhtes. *Conuersus sum in erumna . i. miser factus sum . dum configitur spina.* Vuard ih uuêneger démo dórne stéchontemo. So dû mih in nôt prâhtost . so stuônt ih pechénnen mîne scúlde . so

stúncta mih diû uuízzenthêit. (5) *Delictum meum cognitum tibi feci . et iniustitias meas non abscondi.* Do téta ih dir chunt mîna míssetât . unde nehal dih lángôr mîn unreht. *Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas domino . et tu remisisti impietatem peccati mei.* Ih chád échert in mînemo hérzen . ih iêho Góte mînes únrehtes . unde sâr beliêzze du mir die úbeli mînero súndon. Êr diû uuórt châmin . êr gedánchotost du mir des uuíllen mit áblâze. (6) *Pro hac . s. impietate orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno.* Vmbe diê ubeli bétot ze dir iêgelih hêiligo . in geuélligemo zîte. Daz ist danne . so ple-
folli zîtis
nitudo temporis chúmet . unde Got sînen sun séndet .
man uuórtinen fone uuîbe . úndertânin êo
factum ex muliere . factum sub lege. *Verumtamen in diluuio aquarum multarum ad eum non adproximabunt.* Áber in ma[R 98]nigero uuázzero uuâge suúmmente . nenáhent zeîmo. Eîn uuázzer ist daz siê begûzet . unde
in geuélligemo zîte
siê gehêiligot in tempore oportuno . daz ist diû chó-
lêra lêra
menta doctrina fone spiritu sancto. Mánige doctrinę
fólgunga kloûbírraro alde uuîsilingo
unde mánige sectę hereticorum alde philosophorum
nebríngent siê niêht ze Góte . núbe sie sceîdent sie fone ímo. (7) *Tu es refugium meum a pressura quę circumdedit me.* Du bíst ze démo ih fluht hábo fore déro nôte . diû mih pefángen hábet. Daz ist diû mortalitas . unde diû corruptio déro sih ouh PAVLVS
ioh uuir selben aller êrist kêist
chlágeta . do er chád . ETIAM NOS IPSI PRIMITIAS SPIRITVS
inphángin hábinte siûftógen tiêfo ininhalb muôtis uuúnscis peîtonte . ih
HABENTES . IN NOBISMET IPSIS INGEMISCIMVS . ADOPTIONEM EX-
meîno irlôsedo des lîchamen fone selo
PECTANTES REDEMPTIONEM CORPORIS NOSTRI. *Exultatio mea*

erue me a circumdantibus me. Dû Gót min fréuui .
lose mih fóne diên nôten . diê mih umbefángen habent.
Vuiêo ist der in fréuui . der sih pítet lôsen? Ane daz
mit kedingi birin uuir
ín sîn gedíngi fréuuet . also iz chît . SPE ENIM SALVI FACTI
gehaltin mannin uuênichet
SVMVS . doh ín humana miseria muôhe. Fóne diu chúmet
ántuúrte
nu responsio. (8) *Intellectum tibi dabo . et instruam te in uia hac qua gradieris.* Ih kíbo dir fernúmest .
ze riûuuo
diû dih kruôze ad pęnitentiam . unde lêro dih uuaz
du tuôn solt . an dísemo uuége . an démo dû gâst .
Vuéler ist der uueg . ane diser gágenuuérto lib? *Firmabo super te oculos meos.* Ih kestato óbe dir mîniu
oûgen. Ih lâzo dih óbenan ána únirdrózzeno . daz liêht
mînero uernúmiste
intellegentię meę. (9) *Nolite fieri sicut equus et mulus*
ze
quibus non est intellectus. Diz ist kespróchen ad
sundârin
peccatores. Nesînt sólih . so daz ros unde der mûl .
diû âne fernúmest sint. Eîgener unde frémeder
hêrro rîtet daz ros . unde lédet dén mul . uuanda sie
neuuízzen uuémo sie dienon súlin. Dien ist [R 99]
der gelîh . der fúre Got démo tiêfele diênot . unde ímo
úndertân ist. *In chamo et freno maxillas eorum constringe . qui non approximant ad te.* Mit châmo unde
mit frêno geduuíng déro chínne . die ze dir nesinnen.
prìttil
Rössolîh sol frenum háben . áber bêittendiû unde ir-
châmbrittil
standini súln chamum háben. Chámus ist fóne chrumbi
in chriêchiscun chrump in uuálescun
gespróchen . uuanda camur grece . curuum chît latîne .
Des pedúrfen diê . die uuider Góte spórnont . unde ín
ze ûfsézzen
neuuéllen háben . assessorem. (10) *Multa flagella pec-*

chambrittil kêisila
catoris. Nieht êin châmus nube ouh flagella suln démo
únzamen . daz er gedoûbot uuérde. *Sperantes autem*
in domino misericordia circumdabit. Aber diê an Got
gedíngenten . úmbefahet sîn gnâda. Er beuuárot sie
állen hálbon sô . daz ín nehêin tára gescéhen nemág.
(11) *Letamini in domino et exultate iusti.* An Gót
fréuuent iûh rehte . unde an ímo sprúngezent . nals an
iû selben. *Et gloriamini omnes recti ! corde.* Vnde
an ímo guôllichont iûh álle grehte in herzen. Also
diê grehte sint in íro herzen . diê ánder neuuéllen .
âne daz er uuíle.

(XXXII.)

Psalmvs ipsi David. (1) *Exvltate ivsti in domino.*
An Góte fréuuint iûh rehte. Lâzent iuûuera fréuui an ímo
sîn . nals án derro uuerlte. *Rectos decet conlaudatio.*
Lob kezímet créhtên. Also diê sint diê íro uuíllen
gerêrtet hábent . nâh Gótes uuíllen. Diê ánder uuellen
dánne Got uuélle . diê sint chrumb . unde únlóbesam.
(2) *Confitemini domino in cythara.* Iéhent Góte án
kuôtuuerchlîb
dero zíterun . diû actiuam uitam bezeîchenet . uuanda
sî nídenan bûh hábet. *In psalterio decem chordarum*
psallite illi. An démo zênsêitigen [R 100] psalterio
ûfscóuuolîb
síngent ímo . daz contemplatiuam uitam bezêichenet .
uuanda iz óbenan bûh habet. An diên zuêin ist alliû
ehalti
religio. Vnde daz míteuuízin . daz decem chordę decem
ê
uerba legis bezêichenent. Diû sint so gescêiden daz

ze mannis ébinchrístanin minno
triû sêhent ad amorem dei . síbeniû ad amorem proximi.
(3) *Cantate ei canticum nouum.* Síngent ímo niûuuez
frôsang. Also daz ist daz angeli súngen in sînero in-
keburte kuôllichi in hôinon Góte.
carnatione. GLORIA IN EXCLESIS DEO. *Bene psallite ei*
in iubilatione. Vuóla singent ímo liûdondo. Daz chît .
uuízzint daz iz mit uuorten sô nemag keoûget uuerden.
sô frô ír sîn uuésen sulnt. Vuanda daz ist keliûdot .
dáz man fréuui mit niûmon oûget âne uuort. (4) *Quia*
rectum est uerbum domini. Daz súlnt ir tuôn . uuanda
sin uuort crehtez ist. Ze uuélero uuîs? âne daz iz
créhte tuôt. Fóne sînemo uuórte uuerdent ménniscen
gríhtet. *Et omnia opera eivs in fide.* Vnde alliû
sîne uuerh sint in drîuuo. Án demo dínge scînet sîn
triûua . daz er únsih dâr neúbersuôchet . dâr er únsero
ketriûuue ist Got der
triûuuon chórot. Also PAVLVS chit . FIDELIS DEVS QVI
unsih nilâzzet ferror irsuôchit uuerden danne uuir uirtrágin mugin.
NON PERMITTIT VOS TEMPTARI . SUPRA QVAM POTESTIS FERRE.
(5) *Diligit misericordiam et iudicium.* Er mínnot
ármhérzi unde geríhte . daz ist knâda unde urtêilda.
Hiêr scêint er gnâda . hínafúre spáret er diâ urtêilda.
Misericordia domini plena est terra. Sînero gnâdon
kuôt ârende
ist diû érda fol. Vuanda euangelium chómen ist unde
kelôuba tôuffi
fides unde baptismum in alla diê erda. (6) *Verbo do-*
mini cęli firmati sunt. Vuîo áber diê hímela? Die sint
keféstinot mit sînemo uuórte. Daz ist uuâr an selben
diên hímelen . sô ist iz oûh an apostolis . diê fóne diû
hímela gehêizen sint . uuanda fó[R 101]ne íro lêro diû
erda berégenot uuárd unde gebírigot uuard. Daz diû
erda fol sînero gnâdo ist . daz ist fône diû . uuanda
sîne hímela geféstenot unde gebáldet uurden fónę

Gotes sune
Gótes uuórte . daz chît fóne christo filio dei. Er getéta sie uuésen cęlos. *Et spiritu oris eius omnis uirtvs eorum.* Vnde íro chraft ist fóne sînemo geîste. Den inpháhendo uuúrden sie hímela. (7) *Congregans sicut in utre aquas maris.* Sámenonde diû méreuuázzer . sámoso in ûderbalge. Daz chît in úbelero ménniscon bûche árgen uuillen bétuônde. Den sie gerno scêindin
fursten
ube siê máhtin. Also iz dô fuôr dô christiani principes
ubeli
châmen . unde sih malitia stuônt pergen. *Ponens in thesauris abyssos.* Vuazzertiêfi geháltende in sînen tríseuuen. Daz ist diû mánigi déro úbelon . déro er sih iôdoh toûgeno geuuárnot . daz er diê sîne mit íro âhtungo bézzeréie. Alde ánderesuuiêo ist iz zefernémenne. Er gesámenot christianos in sînero ęcclesia
uderbalch
diâ er utrem hêizet . unde gebírgit tiêfe sínna in sînen scripturis. (8) *Timeat dominum omnis terra.* Fóne diû fúrhte Got êin iêgelich erda . daz chît eîn iêgelich súndig ménnisco . uuánda ímo nebrístet déro niêht . diê ín rechen . souuiêo er daz hándega uuazzer betân
samo in ûderbalgh
hábe sicut in utrem. *Ab eo autem commoueantur omnes qui inhabitant terram.* Fone ímo uuérden eruuéget . alle die in érdo sízzent. So siê fóne ímo eruuéget uuerdeNT iêmenne zetáronne . daz siê oûh fóne ímo gestillet uuerden. Ziû fone imo? (9) *Quia ipse dixit et facta sunt . ipse mandauit et creata sunt.* Vuanda alliu díng ímo chédentemo gétân sint . unde ímo gebîetentemo gescáffen sint. (10) *Dominus dissipat consilia gentium.* Got zeuuírfet den rât dero diêto den sî [R 102] ofto tâten uber christianos . sus chédendo .

némen sie ába dir erdo unde tîligeien íro námen
TOLLAMVS EOS DE TERRA ET DELEAMVS NOMEN EORVM. *Re-
probat autem cogitationes populorum . et reprobat con-
silia principum.* Er uuíderlóbot diê gedancha déro
liûto sô siê úbel sint . unde die râta déro fúrston.
(11) *Consilium autem domini manet in ęternum . co-
gitationes cordis eivs in seculum seculi.* Aber sîn rât
uuéret iêmer sîne gedáncha in êuua. Vuélee gedancha?
Daz er diê gehalte . die ímo getriúuue sint. (12) *Beata
gens cuius dominus deus eius populus quem elegit in
hereditatem sibi.* Sâlig tiêt des Gót unser truhten ist .
sâlig liût den er ímo in érbe éruuéleta. Nî dér sâlig .
rihtuôm êra keuualt
der umbe sâlighêit quúnnet diuitias . honores . poten-
uuúnna
tiam . uoluptatem . núbe der sâlig . der selbun die sâlig-
hêit hábet . daz ist Got. (13) *De cęlo prospexit do-
minus.* Truhten sah ferro háranîder fóne hímele .
ferro gesaztin
uuanda prospicere chit porro positum conspicere. Daz
sîn sun
kescáh do er hárasanta filium suum. *Vidit omnes
filios hominum.* Er sah álliu ménniscon chínt. Diû
penêimet ze erbe
fone ímo sint predestinati ad hereditatem . diû sah er .
uuanda er íro uuára téta . unde er ín gnâda sceînda.
(14) *De preparato habitaculo suo respexit super omnes
qui habitant terram.* Fone sînero séledo dîa er gáreta .
chúndâren
sah er úber alle diê in érdo sízzent. Fone angelis .
póton predigâre
unde apostolis . unde predicatoribus sah er siê . unde
uuîsota íro. Diê sint sin habitaculum . unde sine hí-
mela. (15) *Qui finxit singillatim corda eorum.* Der
ein luzlîcho íro hérzen scuôf . uuanda er iêgelîchemo
daz súnderigo gab . dánnan sîn eîn ánderêr bedarf.

Also oûh an diên líden súnderîg kéba ist íeo iêgelîches .
unde siû alliû eînero ánderro bedúrfen. *Qui intellegit*
omnia opera eorum. Der ál íro tuôn fernímet. Er
síhet . daz mán nesíhet. [R 103] Mán sîhet dîa ge-
béntun hant . er neuuêiz uuéder umbe reht alde umbe
liûment. Daz uuêiz aber Got. (16) *Non saluatur rex*
per multam uirtutem . et gigans non saluabitur in
multitudine fortitudinis suę. Der chúninch neuuirdet
kehálten in sînero míchelun chrefte . noh der ríso in
chúning
déro mánigi sînero starchi. Fúrebúrtig man ist rex .
uuanda er ríhtet sînen lîchamen . áber uuíder allen
ríso
tiêfelen tugedîgo fehtenter ist gigas. Déro bêidero
ding stât . an Góte nals an ín sélben. (17) *Fallax*
ęquus ad salutem . in habundantia autem uirtutis suę
non erit saluus. Daz ros ist lúkke ze mánnes hêili .
noh des negníset er . daz iz knuôg starch ist. (18) *Ecce*
oculi domini super metuentes eum. Sih non trúhtenes
oûgen sint úber diê ín fúrhtent. Er geháltet siê . nals
daz ros . noh íro selbero chraft. *Sperantes super mi-*
sericordia eius. Ze sînero gnâdo sih ferséhente . nals
ze ín sélben. (19) *Vt eruat a morte animas eorum.*
Vmbe daz sint síniû ougen óbe ín . daz er íro sêla lôse
fóne tôde . ín dero ánderun uuerlte. *Et alat eos in*
fame. Vnde er siê nére in hungere . hiêr in uuérlte.
diêder húngert rehtes
Daz sint diê qui esuriunt iustitiam. Diên gíbet er
keîslîcha fuôra
spiritales alimonias. (20) *Anima nostra sustinet do-*
minum. Vnser sêla bîtet sîn . uuénne er chóme mit
sînemo lône . den er uns kehiêz. *Quoniam adiutor et*
protector noster est. Sîn súln uuir bîten . uuanda er
ist únser helfâre . unde únser scírmâre. (21) *Quia in*

eo lętabitur cor nostrum . et in nomine sancto eivs sperabimus. Vuanda an ímo fréuuet sih unser herza . nals an dero uuerlte . unde an sînen heîligen námen gedíngen uuir . be diû bîten uuir sîn. (22) *Fiat misericordia tua domine super nos . quemadmodum sperauimus in te.* Dîn gnâda truhten . chóme uber [R 104] unsih . also uuír iêo gedíngeton an díh.

(XXXIII.)

(1) *PSALMVS DAVID. QVANDO MVTAVIT VVLTVM SVVM CORAM ABIMELECH . ET DIMISIT EVM ET ABIIT.* DAVID sang dísen psalmum . do er sîn analiûte geuuéhselota fore abimelech . den diû buôh heîzzent achîs . sámoso er uuuôtig uuâre . únde er in ze déro uuîs ferliêz . unde dánasciêd. Vnser DAVID christus keuuéhselôta sîn ána-
iúdeno liûte
liûte fóre abimelech . daz chît fóre iudaico populo . do
êuuarto ópheron frins-
er sacerdos uuas . unde er doh nelêrta sacrificare uicti-
cinga prôt unde uuîn
mas so aaron téta . nube panem et uinum . so melchisedech téta. Fone démo hêiligen pane . unde fóne démo
der min fleisc izzit unde
hêiligen uino châd er . QVI MANDVCAT MEAM CARNEM ET
min bluôt trinchit der habit êuuigen lib.
BIBIT MEVM SANGVINEM . HABET VITAM ĘTERNAM. Dánnan geduôhta er uuuôtig sumelîchen . diê ín dârumbe ferliêzen . unde mit ímo uuésen neuuolton . diê ferliêz oûh
iúdon ze
er . unde fuôr fóne ín ze ánderen . fuôr fóne iudeis ad
diêten
gentes. Ziû ist aber der námo geuuéhselot . fone achîs ze abimelech? Âne daz abimelech mit sînemo námen

riche
zêigot iudêos . nals achîs. Abimelech chit . regnum
mînis fáter DAVÎDIS
patris mei . s. dauid. Daz uuâren iudei . sie uuâren
riche iro fater dauidis
regnum patris sui dauid. Aber achis uuirt frístot .
uuieo ist daz so?
quomodo est? Daz râmet echert an diê . diê sih des uuúnderôton . uuîo sie soltin ézzen sîn fleîsch . unde trinchen sîn bluôt. (2) *Benedicam domino in omni tempore.* Ih lobon Got in zîtelih. Mir geréh alde úngereh pegágene . imo danchon ih. (3) *In domino laudabitur anima mea.* An Góte uuirt kelóbot mîn sêla. Sîn bin ih lóbesam unde guôllih . nals min selbes. *Audiant* [R 105] *mansueti et lętentur.* Daz kehôren manmende . únde freuuen sih. Sie gehôren daz siê sólih suln sîn . unde des sîn frô . uuanda die mánmende nesint . diê nesint is frô. (4) *Magnificate dominum mecum.* Míchellîchont Got sáment mir. Nelâzent mih iz eînen tuôn . uuésent sáment mír darána. *Et exaltemus nomen eivs in id ipsum . i. in inuicem . uel in unum.* Vnde erhôhen sáment sînen námen. Vuésen ungescêiden . an sô heîlsámemo uuerche. (5) *Inquisiui dominum et exaudiuit me.* Ih suôhta Got . unde be diû gehôrta er mih. Sîn selbes lústa míh . nals Goldes unde rîhtuômes . dánnân gehôrta er mih. *Et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.* Vnde fóne diû . lôsta er mih fone allen mînen arbêiten. (6) *Accedite*
riúuuo
ad eum et illuminamini. Cânt ímo zuô mit pęnitentia . unde demo getânemo . uuérdent ir erliêhtet . daz chît . uuérdent fernúmestîg . déro uuarheîte. *Et facies uestre non erubescent.* Vnde sô nesint scámeg . iûuueriû anasiûne. Siû sint mit rehte des scámeg . daz er ímo zuo negiêngent . nû gânt imo áber zuô . unde nesînt

scámeg. (7) *Iste pauper clamauit et dominus exaudiuit eum . et ex omnibus tribulationibus liberauit eum.* Díser arming . díser chído ih . der sih âne Got pechnâta uuésin . unde sih fone diû zuo ímo nâhta . der háreta . unde Got kehôrta in . unde lôsta in . ûzer allen sînen nôten. Daz téta er . ín hínanémendo . fóne dirro uuerlte . uuanda hiêr nemáhta iz sîn. (8) *Inmittet angelus do-*
chundare
mini in circuitu timentium eum. Gótes sun der angelus
míchilis râtis
magni consilii hêizet . ín getuôt . al úmbe diê . die ín furhtent. Vuaz ist . daz er ín getuot . sih fúrhtenten? ana sîna toûgenun gnâda. Er neúberhéuet neheînen . uuanda er siê míte umberinget. [R 106] (9) *Gustate et uidete quoniam suauis est dominus.* Chóront . unde sêhent iû daz unser truhten suôze ist. Chóront sînero
an sînemo lîchamen . unde an sînemo bluôte
suôzi in corpore suo et in sanguine suo . nals uuiô suôze er sî . démo munde . nube dero sêlo . diû dannan
lîb êuuigen
inphâhet also er gehîez uitam ęternam. Súmelîche
uuieo mag uns díser
châden . diê den gehêiz kehôrton . quomodo potest iste
sîn fleîsg unde sin bluot kében zézzinne
nobis dare . carnem suam manducare? Die bezêichenda
uuiêo ist daz so?
achîs . des námo latine chît quomodo est? Diên uuirt nû zuôgespróchen . chóront . unde besuôchent daz ir neuuízzînt. Vbe siê daz netuônt . so uuéhselot er fóre ín sîn anasiûne . unde geloûbet sih iro. *Beatus uir qui sperat in eo.* Sâligo . der án ín gedinget. Vnsâligo . der án ánderen gedinget. (10) *Timete dominum omnes sancti eivs . quoniam nihil deest timentibus eum.* Fúrhtent Got álle sîne hêiligen . uuanda diên úngebrósten ist . diê ín furhtent. Niêhtes nebrístet ín . uuanda siê den hábent . der siê alle rîche tuôt. (11) *Di-*

uites eguerunt . et esurierunt. Rîche uuúrden dúrftige . unde húngerge . uuanda ín nedúnchet niêmer fóllun . des siê hábent. *Inquirentes autem dominum . non deficient omni bono.* Diê Gót fórderont . diên neménget . neheînes kuôtes. Vuélih kuôt nehábent . diê Got hábent . der ál guôt kíbet? (12) *Venite filii audite me . timorem domini docebo uos.* Chóment chint . unde hôrent hára zuô mir . ih lêro iûh Gótes fórhtun . âna diâ niêmen gnésen nemag . diû iûh frî getuôt nals téuue. (13) *Quis est homo qui uult uitam . et diligit dies uidere bonos?* Vuer ist den des lîbes lúste . unde oûh luste zegesêhenne kuôta tága . unde guôte zîte? (14) *Cohibe linguam tuam a malo . et labia tua ne loquantur dolum.* Vbe dih iro luste . sô nelâz dîna zungun ze arge duuing íro . [R 107] unde dîne lefsa . netrúgechôsoen. (15) *Diuerte a malo . et fac bonum . inquire pacem . et persequere eam.* Fermît scáden . unde tuô uuóla . fórdero frído . unde fár ímo nâh. Suôche ín ín énero uuerlte . dâr ist er . unde dâr ist uita [lib] . unde dies [kuôte] boni [tága] . hiêr nedárft tu is kedénchen. (16) *Oculi domini super iustos.* Trúhtenes ougen sint óbe diên rehten. Er óbesiêhet siê . unde stâtet an ín sîniu ougen. *Et aures eius in preces eorum.* Vnde ze íro dígi . sint sîniu ôren. Íro gebétes . spuôt . uuanda er ín gágenuuerte ist. (17) *Vultvs autem domini super facientes mala . ut perdat de terra memoriam eorum.* Áber dáragágene . ist sîn ánaliûte uber diê úbeltâtigen . daz er íro gehúht tîligeie unde dánagenéme de [fone] terra [erdo] uiuentium [déro lébenton]. (18) *Clamauerunt iusti et dominus exaudiuit eos . et ex omnibus tribulationibus eorum libe-*

rauit eos. Réhte háreton ze ímo unde er gehôrta siê .
unde lôsta siê . fóne állen íro bînon. Daz téta er . siê
hínanémendo . hiêr nemáhta iz uuerden. (19) *Iuxta
est dominus . his qui tribulato sunt corde . et humiles
spiritu saluabit.* Truhten ist diên nâhe . diê mit ke-
múlitemo herzen sint . unde gehaltet er . diê nídere sint .
in íro muôte. Der ín hôhen uuelle zuô ímo . der ní-
derre sîn herza. (20) *Multę tribulationes iustorum .
et de omnibus his liberabit eos dominus.* Mánige bîna
sint déro rehton . ûzer diên allen lôset siê Got . uuánda
ínfindida chó-
siê compassionem hábent íro bruôdero âne diâ temp-
runga mártyra
tationes unde passiones diê siê selbin lîdent . be diû
sint íro bîna mánige . áber nedúrfen siê ín uuégen .
uuánda er ín siê álle abanímet. (21) *Custodit domi-
nus omnia ossa eorum . unum ex his non conteretur.*
Truhten behôtet álliû íro beîn . íro neuuírt noh eîn
kedult manmindi
ferbróchen. Íro patientia . unde iro mansuetudo . unde
guôttâte
ándere íro [R 108] uirtutes uuerdent fóne ímo so ge-
stâtet . daz ín íro nehêiniû benómen neuuirt. Aber
nâh slehten uuortin
secundum litteram mugen íro beîn ferbróchen uuerden .
démo scachâre in chrûce kereht-
also latroni in cruce gescah . der do fóne christo iusti-
haftigot
ficatvs uuás. (22) *Mors peccatorum pessima.* Déro
súndigon tôd der ist tôdo uuírsesta . uuanda sie in
êuuiga hella fárent. *Et qui oderunt iustum . delin-
quent.* Vnde diê missetuônt . diê den rehten házent.
Neheîn neuuas sô reht . sô christus . diê ín házeton .
diê míssetâten allero hártost. (23) *Redimet dominus
animas seruorum suorum.* Truhten lôsit diâ sela . sî-
nero scálcho . fóne démo tôde . der so zâlig ist. *Et*

non delinquent omnes qui sperant in eo. Vnde diê nemíssetuont . diê an ín gedíngent. Daz sie an ín gedingENT . dâráua nemíssetuont siê.

(XXXIV.)

(1) *PSALMVS DAVID. IVDICA DOMINE NOCENTES ME.* Christus chît . unde sîn ęcclesia . ertêile truhten . úber diê . diê mir táront. Vuis mîn phógat uuíder alle diê .
houbitis lichamin
diû iû êr âhton capitis . unde noh âhtent corporis. *Expugna inpugnantes me.* Erfiht . diê mih ánafehtent . den tiêfal unde sîne líde. (2) *Apprehende arma et scutum . et exsurge in adiutorium mihi.* Nim uuâfen unde scílt . unde stant ûf híl mir. Scêine dîna chraft .
stant ûf
daz chît exsurge . unde hábe in hénde únsere sêla . unde tuô siê uuésen suert unde scílt . tuô daz diê fíenda fóne
scoz
ín erfohten uuérden . unde íro iacula nièht negemúgin. (3) *Effunde . i. dilata . frameam . et conclude aduersus eos qui persequuntur me.* Kebrêite dîn suert . unde besliûz uuíder diên . die mîn âhtent. Ketuô mánege sêla uuesen dero rehton . unde so uuirt diû ínfart iruuéret diên fíenden. *Dic animę meę salus tua ego sum.* Chíd mînero sêlo zuô . diû dîn suert ist . mit déro [R 109] dû fíhtist . dîn hêili bín íh. Kehêiz íro hélfa . unde gib íro baldi zefehtenne uuíder so hándegen fíenden. (4) *Confundantur et reuereantur querentes animam meam.* Scámeg uuerden diê . unde irfúrhten sih . diê
iúdon gloûbirron
mînero sêlo fâre sint. Iudeis unde hereticis unde án-

áhtarin
deren persecutoribus kébe Got scáma unde fórhtun . daz siê bechêret unde gebézerot uuerden. *Auertantur retrorsum et erubescant . qui cogitant mihi mala.* Híntert uuenden nals fúre . unde scámeien sih . diê mir úbeles únnîn. Folgen muôzin sie ze guôte . nals fore-
iruuint uuidere
gân ze úbele. Also petro christus chád . REDI RETRO
satánas Fúre mih fáhindo . pist dû satanas .
SATANAS. Sámoso er châde . PRECEDENDO SATANAS ES .
mir nâhkândo uuirdisto mîn scuôlare.
SEQVENDO DISCIPVLVS ERIS. (5) *Fiant tanquam puluis ante faciem uenti.* Siê uuérden . also daz stuppe uuírdet
bechórungon
fore démo .uuínde. Íro temptationibus nemúgin siê uuíderstân . also daz stuppe gelígen nemag . so der uuint uuat. Alde iz chît. Fone irdisken gedanchen . uuerden sî ûfirháuen in hôling . also daz stuppe tuôt fóne uuinde. (6) *Et angelus domini persequens eos.* Vnde Gotes angelus âhte íro . unz siê sih pechêren. (7) *Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui.* Vuanda siê be unsculden mir geburgen . dia ferlornissida iro strícches. Noh christus netáreta iudeis . noh ęcclesia
diên hêidenen
paganis. *Vane exprobrauerunt animam meam.* Vppigen íteuuiz tâten siê mir. Sús lúgen sie mih ána.
er chat ih stôro diz hus unde in drîn tágin
HIC DIXIT . DESTRVAM TEMPLVM DEI . ET IN TRIBVS DIEBVS
zimbron ih iz áber stôrint ir diz
REEDIFICABO ILLVD. Danne áber ih chad . DESTRVITE TEM-
hûs.
PLVM DEI. (8) *Veniat illis laqueus quem ignorat . et captio quam absconderunt apprehendat eos.* Ín chome der strich den siê neuuízzen . unde diu falla gefáhe sie . die sie mir burgen. *Et in laqueum* [R 110] *cadant in ipsum.* Vnde in den selben strich sturzen sie. Daz chît . der selbo strich kehábe siê. Den dôd ká-

reton siê mir . an démo siê redemptionem [urlosa] mundi [uuerlte] nebechándon . der gesuerbe siê unde ziêhe siê ze mir. (9) *Anima autem mea exsultabit in domino . et delectabitur super salutari suo.* Áber mîn sêla fréuuit sih an Góte . unde lússami hábet sî an íro haltâre. Dâr ist ál daz ih fórderon . uuanda ih an ímo hábo . ál daz ih pedarf. (10) *Omnia ossa mea dicent . domine quis similis tibi?* Alliû mîniu beîn chédent . uuer trúhten ist dir gelih? Die in [an] corpore meo [mînemo lîchamin] robusti [starch] sint [sint] . diê sprechENT mir iz zuo. Vuanda siê uuizzin . daz is sôl [sunna] noh stellę [stérnin] nesint . noh angeli [chúndera] noh archangeli [furstchúndera] noh nehêin creatura [giscáft]. *Eripiens inopem de manu fortiorum eius.* Den hábelôsen erzúcchendo ûzer sînero stárcheron hánden. *Egenum et pauperem a diripientibus eum.* Túrftigen unde gôregen fóne diên diê ín chrípfent. Dâr scînet daz dir niôman gelîh neist . uuanda dû tuôst daz niôman getuôn nemág . dû lôsest . den uuênegen ménnischen . hábelôsen . déro túgede . fóne déro tiêfalo hánden. (11) *Exsurgentes testes iniqui . quę ignorabam interrogabant me.* Vnrehte iéhara stuônden ûf in mînero passione [martyro] . unde frâgeton mih déro díngo diû ih neuuissa. Blasphemiam [Gotscelta] neuuissa ih . súnda neuuissa ih . fóne diû neuuissa . uuanda ih siê uôben nechonda . déro zígen siê mih . déro frâgeton siê mih. (12) *Retribuebant mihi mala pro bonis . sterilitatem animę meę.* Siê gâben mir úbel umbe guôt . unde ûnberehafti . mînero sêlo. Dârána oûgton siê mir íro únberehafti . daz siê mir guôtes mit úbele lônoton. Be diu

ûnberehafti an demo fîchpoûme
fluôchota ih déro selbun [R 111] sterilitati in arbore.
(13) *Ego autem cum mihi molesti essent . induebam*
me cilicio. Áber mit hârrun dahta ih mih . do sie mir
sô ánalâgen unde mir sô inblándene uuâren. Ih parg
tôdigi
mih in déro mortalitate fone diû nebechándon siê mih.
Humiliabam in ieiunio animam meam. In uástun diê-
muôta ih mina sêla. Ih fásteta chlágelicha fástun .
unbirigi
daz ih iûuuer dárbeta . unde ih an iû sterilitatem fant .
uuuôchir
nals fructum. Diû fasta níderta mih . unde diû uuag
mir. *Et oratio mea in sinum meum conuertetur.* Vnde
min gebét uuirt peuuéndet in mînen buôsem . den ih
ih pin an demo fáter .
péton . den hábo ih an mir selbemo. Ego in patre .
unde der fáter an mir
et pater in me. Fóne diû nefrúmo ih mîn gebét fóne
mir . núbe ih uuendo iz in mir an mih. (14) *Quasi*
proximum quasi fratrem nostrum . sic conplacebam .
i. quasi de proximo quasi de fratre nostro . sic com-
placebam . i. gaudebam. Also des der úns kelégen ist .
und er unser bruôder ist . sô manta ih íro. Ih mín-
nota siê gelégenlîcho . sie âhton mîn fíentlicho. *Quasi*
lugens et contristatus . sic humiliabar. Also uuuôfen-
ter unde leîdeger so geníderet uuard ih . uuanda ih an
ín diê triúuua nefant . dia ih suôhta. (15) *Et aduer-*
sum me lętati sunt . et conuenerunt. Vnde uuíder mir
fréuton siê sih . uuanda ih trúreta . siê lácheton . unde
huôton mîn . unde sámenoton sih ze déro tágalti. *Con-*
gregata sunt super me flagella . et ignorauerunt. Do
uuúrden fílla ûfen mih kesámenot . unde siê neuuisson
mih. Alde daz neuuisson siê . uuiêo siê des ingélten
solton. (16) *Dissipati sunt nec compuncti.* Zeuuórfen

sunnun
uuúrden sie . nals kestuncte. Daz siê gesâhen solem
beuinstirta ertpìboth prútina
obscuratum unde terre motum . unde mánege terrores .
daz zestoûpta sie mêr . dánne iz siê siê riúuuege getâte .
úbe
Temptauerunt me. Sie chóreton min . si châden . Sı
dû Gótis sun sîst sô stîg ába démo chrûce . sô gloûben uuir dir
FILIVS DEI ES . DESCENDE DE CRVCE ET CREDIMVS TIBI. *Sub-sanna*[R 112]*uerunt me subsannatione.* Sie huôton min
lûta dero naso tréffende ze
násesnûdendo. Sánna ist sonus naris pertinens ad de-
huôe irrûnnin ih snûdo
risionem . dannan ist deriuatum subsanno subsannas .
unde dannan subsannatio . dazder chît huôh. *Fren-duerunt super me dentibus suis.* Sie gríscramotôn mih
ána mit íro zannen. Pe diu nedunche daz uns míchel
zelîdenne ! umbe christum . daz christus umbe unsih
leîd. (17) *Domine quando respicies?* Vuanne tuôst
fone démo site
dû is uuára truhten? Daz chit christus ex consuetú-
mannis uuêichi
dine humanę infirmitatis . sámoso ín belángee . uuánne
in sîn fater réche. *Restitue animam meam a maligni-tate eorum.* Pring uuídere fone íro árguuilligi mîna
sêla. Irgíb sia irslágena fóne in . ze lîbe. Duô sia
irstân. *A leonibus unicam meam.* Mîna eînigun bring
tu uuídere fone louuuon. Mîna ęcclesiam . alde mîna
sela eînichlicho geborna
animam singulariter natam . lôse diâ fóne íro sárfen
geuualten. (18) *Confitebor tibi in ęcclesia magna . in*
liûtchîlchun
populo graui laudabo te. In dero uuîtun ęcclesia iîho
chrístanhêite
ih dir . in suâremo liûte lóbon ih dih. In dero ęcclesia
sint kenuôge die an Got iêhent . unde siê ín dóh ne-
lóbont. Dâr sint ínne sáment chórn unde héleuua.
Héleuua fárent dârhína . chórn uuirt ze lêibo. Diê sint

uueât chórunga
chorn . die uentus temptationis neuuéget. An diên
uuirt Gót kelóbet . an énen uuirt er gelásterot in gen-
sêhent dára uuiêo die christanin tuôNT
tibus . uuanda siê chédent . ECCE QVID FACIVNT CHRISTIANI.
(19) *Non insultent in me qui aduersantur mihi inique.*
Nû nehénge daz iz sô fáre . nelâ mih hûon diê mir
ze héleuuon diû chint
be únrehte uuídere sint. Nelâ uuerden páleam filios
dînero brûtę . hêidinen irrarin
ęcclesię pagânis ! unde hereticis ze huôe. *Qui oderunt*
me gratis et annuunt oculis. Diê mih âne sculde ház-
ficise
zent . unde mit oûgon uuinchent . uuanda sie dolosi
lîchisare
unde ypocrite sint. (20) *Quoniam mihi quidem paci-*
fice loquebantur . et insuper in ira dolose cogitabant.
[R 113] Also dârana scînet . daz siê mih friûntlicho
mêister sal man démo chêisere zins
gruôzton . do siê châden . MAGISTER . LICET CENSVM DARE
kébin alde nehêin?
CESARI AN NON? unde siê doh trúgelicho dâhton zuô déro
âbolgi . daz chit scêindon íro zorn sáment déro trúge-
hêite. Fóne diû folget sâr. (21) *Et dilatauerunt super*
me os suum. Vnde uuîto indâten siê íro munt úber
mih. Náls trúgelicho . núbe . baldo zuôscríendo . CRV-
hâ in hâ in
CIFIGE . CRVCIFIGE EVM. *Dixerunt euge euge . i. bene bene .*
uiderunt oculi nostri. Vnde an démo chrîuce freûton
siê sih min . sus chédendo . Vuóla uuóla . nû ist iz uns
ze oûgon chómen. Nû ist uuorden daz uuir uuolton .
daz uuir dih in cruce gesêhen. (22) *Vidisti domine .*
ne sileas . s. a iudicio . keséuuen hábest dû ! iz fáter .
nû nefersuîge iz. Nelaz iz úngerihtet sîn. *Ne disce-*
das a me. Negelôube dih mîn sîd dû mih hiêzzist .
sus tiêmuôte sîn. (23) *Exsurge domine et intende iu-*
dicium meum. Stand ûf trúhten . unde sih ze mînero

úberteildo . dia úberteilda ih lîdo . sih uuaz siê mir
uber-
hábent funden. Sih uuiêo úngelîh iz ist . anderro iu-
teilidon
diciis . die iz pe sculden lident. *Deus mevs et dominus*
meus in causam meam. Got mîner unde herro mîner .
sih ze mînero mêinungo. Sih uuiêo ih iz mêine . uuar-
umbe ih ez lîde. Vuanda iz dârána stât . nals uuáz
sâlig sint diê
man lîde . nube uuárúmbe. Also iz chît . BEATI QVI
umbe reht âhtunga lîdent.
PERSECVTIONEM PATIVNTVR PROPTER IVSTITIAM. Sih daz ih iz
umbe gehâltnissa manchunnis
lîdo . pro salute humani generis. (24) *Iudica me se-*
cundum iustitiam meam domine deus meus. Irtêile
dû mir after mînemo rehte truhten Got mîner . sid sie
mir únrehto irtêiltin. *Et non insultent in me inimici*
mei. Vnde mih ze húbe neheîgin mîne fíenda . ketuô
daz siê sih peruômen nemúgin . uuieo sie mih fertîligot
irstân
hêigin. Duo mih resurgere . unde bechêre diâ uuerlt
nâh [R 114] mir. (25) *Nec dicant in cordibus suis*
euge euge . animę nostre. Noh siê nechéden . uuola
uuóla únserro sêlo. Vuóla uns . des uuir getân heîgin.
Dîa mendi negíb ín. *Nec dicant absorbuimus eum.*
Noh siê nechéden . ferslúnden hêigin uuir ín . in ún-
seren lîchamen ist er gelégit . uuanda er unser eîner
uuorden ist . ketuô mer daz sie mîne uuerden . daz ne
mînero deheîner nâh ín gefâhe. (26) *Erubescant et*
reuereantur simul . qui gratulantur malis meis. Scá-
meg unde êrhafte uuerden diê sáment . diên min leid
liêb ist . unde dannan uuerden siê gebezzerot. *Induan-*
tur pudore et reuerentia qui maligna loquuntur ad-
uersum me. Mîdunga unde êrháfti sî déro ánalégi .
die mir arg chôsont. Die harrun trágen sie ana . in

nendigi únêri
déro buôzzen sie íro audaciam . unde íro inpudentiam.
néndigi scámo únêri êráfti.
Audaciam mit pudore . inpudentiam mit reruerentia.
(27) *Exsultent et lętentur qui uolunt iustitiam meam.*
Sprúngezen unde fróuuen sih . diê mîn reht uuéllen .
diê sih ze mir háben uuéllen. *Et dicant semper magnificetur dominus qui uolunt pacem serui eivs.* Vnde
die sînes scalches frído uuéllen . ih meîno christi sînes
súnes . diê chéden iêo . gemíchellîchot uuerde trúhten .
uuola uuola unserro selo
nals so iudei châden . euge euge animę nostrę. (28) *Et*
lingua mea meditabitur iustitiam tuam . tota die laudem tuam. Vnde min zunga áhtot dîn reht . sî lêret
niûuua êa
sie alle nouum testamentum . unde állen den dag . áhton sie dîn lób.

(XXXV.)

(1) *In finem servo domini.* Vuer ist hiêr genámot
kótis scalch der dis scalchis pílide an sih néminde
seruus domini? Âne der qui formam serui accipiens
uuart kehôrsam unzin án dén tôd
factus est obediens usque ad mortem. Fone démo ESAIAS
er ist mîn scalch ih nímo in an mih
chit . SERVVS MEVS SVSCIPIAM EVM. [R 115] (2) *Dixit*
inivstvs vt delinqvat in semet ipso. Der unrehto . chît
der propheta . geêinóta sih sáment ímo sélbemo . daz
er míssetuôe. Fóre anderen ménniscon birget er iz.
Ziû ist daz? *Non est timor dei ante oculos eius.* Vuanda
ímo Gótes forhta fóre oûgon neist . diû ímo mêr mahti
sîn. (3) *Quoniam dolose egit in conspectu eius . ut*
inueniret iniquitatem et odisset. Vuanda er trúgelîcho
dârána téta fore ímo . daz er funde sîn únreht . unde

er iz hâzzeti. Er neuuolta iz finden noh hazzen. Vbe er iz suôchen uuolti . sô funde er iz. Fóne diû ist diû trúgehêit án demo suôchenne. Vuirt ímo iz kezêigot / fóne ánderen . noh dánne neuuile er iz pechénnen . núbe er chît . daz tuônt siê alle . daz netuôn ih eîno niêht. Fone diû ferním. (4) *Verba oris eius iniquitas . noluit intellegere ut bene ageret.* Sînes mundes uuórt sind únreht unde lóter . er neuuolta in sín némen . daz er uuola tâte. Des uuíllen brast ímo . er mahti . úbe er uuólti. (5) *Iniquitatem meditatus est in cubili suo.* In sînero ínnerun chámero áhtota er daz unreht. In sînemo her-
sáment ímo sélbemo
zen ahtota er iz. Also iz darfóre chît . in semet ipso. *Astitit omni uię non bone.* Er gegagenuuerta sih uuégelichemo der guôt neist. Démo unrehten uuége uuás er úngebrósten. *Malitiam autem non odiuit.* Áber diê úbeli neházzeta er. Fóne diû neuuas er íro âna. (6) *Domine in cęlo misericordia tua.* Trohten in himele ist dîn gnâda . diû fóre állen gnâdon ist . diê dû echert dînen heîligon gíbest. Andere gnâda die in erdo sint . kíbest dû in gemêinun úbelen unde guôten.
êra rîhtuôm den gesúnt des lîchamen
Daz duost dû honores diuitias salutem corporis unde daz démo gelîh ist. Alde celum heîzzet er sanctos . an diên Gó[R 116]tes knâda meist scînent. *Et ueritas tua usque ad nubes.* Vnde dîn uuarhêit chúmet unz ze diên uuólchenen. Vuolchen sint apostoli . pi diên chúndest dû diê uuârhêit. (7) *Iustitia tua sicut mon-*
póton
tes domine. Din reht truhten ist also bérga. Apostoli sint dîn reht . uuanda siê fullent iz . unde siê sint also berga. An diê berga scínet diû súnna ze êrist . ába ín chúmet sî níder an daz kefílde. Also cham ze érist

póton daz Gótes reht
apostolis iustitia dei . dannan uuard sî gebrêitet úber
al. *Iudicia tua abyssus multa.* Dîne urtêilda michel
ábcrunde . daz chit áne grunt . uuanda siê nemag . niê-
nah dir
man ergrunden . noh erfáren. Ziû dû eînen sîst trá-
ziêhende ferhertinde
hens . unde ánderen obdurans . uuer mag daz uuizzen?
Homines et iumenta saluabis domine . (8) *quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus.* Ménnis-
cen unde fého háltest dû trúhten . also dû dîna gnâda
hábest kemanigfaltot. Dârána scînet iro mánigfalti .
daz si so ferro reîchet jóh ze ménniscon ioh ze fêhe.
zîtfristig
Áber diû heîli ist temporalis . diû in gemêine ist. Diê
ménniscen
diâ minnont . diê heîzzent échert homines also adam
ménniscô ménniscen sun
echert homo uuas . nals filius hominis. *Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt.* Áber
ménniscen súne ménniscen chint
ménniscon chint diû nah filio hominis filii hominum
heîzzent . diê trôstent sih ze déro decchi . dînero fét-
uuerltsâlida
tacho. Diê nefórderont niêht terrenam felicitatem .
kenâda diû in himele ist
nube diâ misericordiam quę in cęlo est. (9) *Inebriabuntur ab ubertate domus tuę.* Diê uuerdent trúnchen
keîslichemo fróuui
fóne déro genúhte dínes hûses. Spiritalis letitię uuer-
dent siê so fol . daz siê uuertlichi ferliêsent . unde Gó-
telichi geuuinnent. Diâ genuht hábet sîn hûs sancta
ęcclesia . iro chínden gesciêhet diû trúncheni. *Et torrente uoluptatis tuę potabis eos.* Vnde mit déro chlin-
gun dî[R 117]nero lústsami getrénchest dû siê. Diû
Gotes uuîstuôm
chlínga ist sapientia dei . diû fóne hímele chúmet . an
déro siê állero lústsami gechóront. Diû chúmet mit

trâti chlinga stárclicho folletréffende fone ende
impetu also torrens . unde ist fortiter pertingens a fine
ze ende
usque ad finem. (10) *Quoniam apud te est fons uitę.* Vuanda sáment dir ist lîbes urspring. Dannan rínnet sî . dâr der úrspring ist . unde den trenchet si . der íro dursteg ist. *Et in lumine tuo uidebimus lumen.* Vnde an dînemo liêhte . gesehen uuir liêht. An dînemo súne
fater liêht
christo gesêhen uuir dih patrem . uuanda er ist lux
liêhtes klánzliêht fóne gelánzeliêhte
lucis . unde lumen de lumine. (11) *Pretende misericordiam tuam scientibus te . et iustitiam tuam his qui recto sunt corde.* Fúre déne dîna gnâda . daz chît scêine siâ . unde spénde sîa diên . die dih uuízzin . unde din reht spendo diên . diê gréhte sîn in íro herzen. Diê ánder uuellen danne Got . diê sint chrúmb in íro herzen . nals greht. Vuíle er dih uuésen gesúnden unde lîchet dir dârána sîn uuillo . so er dih áber uuíle uuésen siêchen . úbe dir daz mísselîchet . sô bist dû úngreht an dînemo herzen. (12) *Non ueniat mihi pes superbię.* Fuôz déro úbermuôti nechóme mir . uuanda ih an démo gestân nemág. Ýbermuôti ist álso êinfuôziû . uuanda si iêo sâr fallet . unde lango stân nemág. *Et manus peccatoris non moueat me.* Vnde des sundigen hant neuuegke mih. Des úbelo tuônten
fuôz
uuerh neferlêite mih . also démo gesciêhet . démo pes
ubermuôti
superbię chumet. (13) *Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem.* Dar stúrzton die unreht uuurchent. Án demo fuôzze nemahton / sie gestân. An démo fiêl adâm.
der ubel éngel
An demo fiêl angelus malus. *Expulsi sunt nec potuerunt stáre.* Vz uuúrden siê ferstôzzen . stân nemah-

fóne hímele
ton siê. Der êino uuard ferstôzzen de cęlo . der ander
fone paradyso
de paradyso.

(XXXVI.)

(1) *Ipsi david.* [R 118] *Noli emvlari in malignantibvs . neqve emuleris facientes iniquitatem.* Pilde nenemêist dû . fóne arguuílligen . noh únrehto fárente nebíldeiest dû. (2) *Quoniam tamquam foenum uelociter arescent . et quemadmodum olera herbarum cito decident.* Vuanda siê erdórrent sámospuôtigo so hóuue . unde sámohórsco so chrûter befállent siê. (3) *Spera in domino et fac bonitatem.* Fersih dih ze góte . unde tuô uuóla. Keloûbe an in . unde scêine iz mit diên uuerchen. *Inhabita terram . et pasceris in diuitiis eius.* Pûe an déro erdo . unde so uuírdest dû gefuôrot in sînen ôtuuâlon. Vuis in sînero ęcclesia . so fuôrot er dih in hímele mit sin selbes ánasihte. (4) *Delectare in domino . et dabit tibi petitiones cordis tui.* Hábe an Góte lústsami . unde er gíbet dir des dîn herza gérot. La dih sîn lústen . unde úbe dih sîn lustet . sih selben gíbet er dir. (5) *Reuela domino uiam tuam.* Óffeno ímo dînen uueg. Vuaz dû lîdêst . des iíh ímo.
der lichamo gerot uuider dero sêla unde
Chît also paulus . Caro concvpiscit adversvs spiritvm . et
de sêla uuider demo lîchamin
spiritvs adversvs carnem . er tuôt dír is lába. *Et spera in eum et ipse faciet.* Vnde gedinge an ín . unde er tuôt daz dû uuíle. (6) *Et educet quasi lumen iustitiam tuam.* Vnde er bringet ûz dîn reht . daz chît er getuôt iz scinbâre also lieht. Dîn reht daz ist dîn ge-

loûba . diû ist nû toûgen. Si ist iêo toûgen . quoad
unz Got chunt der intliûht toûgeni
usque ueniat dominus . qui et illuminabit abscondita
dero finstri unde óffenot rat herzon unde danne
tenebrarum . et manifestabit consilia cordium . et tunc
chunt mannelichemo lob fone Góte danne skînent die rehten also
laus erit unicuique a deo. Tunc iusti fulgebunt sicut
sunna
sol. *Et iudicium tuum tamquam meridiem.* Vnde dîn irtêilen getuôt er scinbâre also mitten dag. Ertêile daz ze rehte . daz du christo sîst kefólgîg . daz kesciêhet dir [R 119] ze óffenorun guôllichi danne míttter tág sî. Vuanda iz chît .
souuénne christ irscînit
CVM CHRISTVS APPARVERIT
ûuuer lîb dánne irscînit oûh ir mit ímo in guôllichi
VITA VESTRA . TVNC ET VOS APPAREBITIS CVM IPSO IN GLORIA.

(7) *Subditus esto domino et ora eum.* Vuis Góte úndertân . unde béto in. *Noli emulari in eo qui prosperatur in uia sua . in homine faciente iniustitias.* Nehêin bilde nenim be démo . démo gelúngen sî an sînero férte . ih mêino . démo úurehto uárenten ménniscen. Laz in gân den brêiten uueg . kang dû dén engen. Der brêito bringet in ze engi . der engo bringet dih ze uuîti. (8) *Desine ab ira . et derelinque furorem.* Lâ dîna âbolgi sîn . unde begíb dîna heizmuôti. Nebílg dih . daz ubel man gedîhe . unde dû sîst smâhe. *Noli emulari ut nequiter facias.* Neuuís ímo gelîh . daz dû arguuilligo tuôiest . sô er tuôt. (9) *Quoniam qui nequiter agunt . exterminabuntur.* Vuanda die gernouuíl-ligo úbelo tuônt . die uuerdent ûzferstôzzen. V̂zzer déro Gótes purg uuerdent siê ferstôzzen. Nequitia
selbuuíllich úbeli
daztir chît uoluntaria malitia . nelâzet sie sâr daraín. *Sustinentes autem dominum . ipsi hereditabunt terram.* Diê áber Gótes pîtent . unde uuerltsâldon sih fertrôs-

erda dero lébenton
tent . die besizzent terram uiuentium. (10) *Et adhuc pusillum et non erit peccator . et queres locum eius . et non inuenies.* Vnde úber unlang neist hiêr der súndigo . so suôchest du uuár er sî . unde nefíndest ín. Dâr er néstota . unde dar er uuésen uuolta . dâr fermíssest dû sîn. (11) *Mansueti autem possidebunt terram.* Áber die mammenden . diê ándere fertrágent . diê besízzent daz lant . siê besízzent dîa himeliscun
ánasiht frídis
ierusalem. *Et delectabuntur in multitudine pacis.* Vnde lústsamo niêtont sie sih . dâr frídes . uuanda er ist ín êuuig. (12) *Obseruabit peccator iustum . et fremit super eum dentibus suis.* Der sún[R 120]digo huôtet des rehten . daz chît . fâret des rehten . unde grîscramot ín ána. Sô er ín ímo ungelichen sîhet . so házzet
uel úuunstig
er in . sô ist er imo des lîbes irbúnstig. (13) *Dominus autem irridebit eum . quoniam prospicit quod ueniet dies eius.* Áber Got hûot sîn . daz er sînes tages so ergezzen hábet . uuanda er fóreuuêiz . daz sîn dag chúmet . an démo er ímo gíltet sina úbeli. (14) *Gladium euaginauerunt peccatores intenderunt arcum suum . ut deiciant pauperem et inopem . ut trucident rectos corde.* Súndige zúgen íro suert . spiênen íro bógen daz siê níderuuérfen armen unde hábelôsen . daz sie oûh slâhen rehte in íro herzen. (15) *Gladius eorum intret in corda ipsorum . et arcus eorum confringatur.* Iro suert kange ín dúrh íro herzen . unde iro bógo uuerde ferbrochen. Ín selbên uuerde daz ze frêison . mit diû siê diên unsculdigen scádon uuólton. Vber siê gánge iz . nals úber ándere. (16) *Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.* Pézzera ist luzzel démo rehten . danne míchel rîhtuôm déro súndigon. Er ist

sâlig mit démo lúzzelen . sie SINT unsâlig mit démo
míchelen. (17) *Quoniam brachia peccatorum conteren-
tur . confirmat autem iustos dominus.* Daz scínet dâr-
ána . uuanda die arma dero súndigon fermulet / uuér-
dent . áber die rehten stérchet Got. Also er den starhta .
Ih nebin nièht eîn gáro daz man mih pinde . nûbe ioh daz ih
derdir chad . EGO NON SOLVM ALLIGARI SED ET MORI PARA-
irsterbe umbe Gótes namen
TVS SVM PRO NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI. (18) *No-
uit dominus dies inmaculatorum.* Got uuêiz diê uuéga
dero úngeflécchoton . diê ménnischen uuânent uuésen
ubele . so siê in arbêiten sint. Sie chédent dánne fóne
ín . súslîh nelíten siê . úbe siê rehto fuôrin. *Et here-
ditas eorum in ęternum erit.* Vnde íro erbe / uuéret
diu hímelisca burch
iêmer. Daz ist cęlestis ierusalem. (19) *Non confun-
dentur in tempore malo.* Sî ne[R 121]uuerdent keskén-
det in úbelemo zîte. Daz ist in die iudicii . sô pecca-
tores kehôrENT . ite in ignem ęternum. *Et in diebus
famis saturabuntur.* Vnde in húngertagen uuerdeNT
siê gesátôt. Ín nelíget ána nehêin húnger dâr ér án-
deren ánalíget. Die hiê leâra conscientiam hábeNT .
diê hábent húnger . uuanda siê trôst nehábent in ín
sélben. Die aber reht uuizzin in ín sélben . diê
fuôrot daz. (20) *Quoniam peccatores peribunt.* Vuan-
in déro úbertêilido
da súndige uuerdent ferlóren. In iudicio gesciêhet
daz. *Inimici uero domini mox honorificati fuerunt
et exaltati deficientes quemadmodum fumus deficient.*
So Gótes fíenda êrist keêret uuerdent / unde irhôhet .
sâr damíte zegândo zegânt siê . also rugh. Rugh
kât in hôling . dâr ist sîn zegéngeda. Súndige gestî-
gent . dar gant sie sâr ába déro uuarhêite . daz iruél-
let siê. (21) *Mutuatur peccator et non soluet . iustus*

autem miseretur et tribuet. Sundig man intliêhet unde
negiltet . uuanda er fóne Góte alle gnâda inpháhet unde
ímo nedánchôt . áber der rehto gnâdet unde gíbet
fergébeno . also oûh ímo Got kab. (22) *Quoniam be-*
nedicentes ei hereditabunt terram. Vuanda diê ímo
diê erda dero le-
guotes pítent . die besizzent sáment ímo terram uiuen-
bendon canherben
tium . unde uuerdent sine coheredes. *Maledicentes*
autem ei disperibunt. Die imo aber úbeles pítent .
die uuerdent ferlóren . unde ûzferstôzzen. Alde . ube
sie ímo áber beginnent kuôtes píten . in diê uuîs uuer-
dent sie oûh ferloren . daz sie daz nesint . daz sie uuâ-
ren. (23) *A domino gressus hominis dirigentur . et*
uiam eius uolet. Foue Góte uuerdent keríhtet mannes
kenge . unde fone diû uuíle er gerno sînen uueg. So
fluôchóntemo
er in gánghêilen getuôt . sô uuirt er fóne maledicente
séginonte
benedicens. (24) *Cum ceciderit non collidetur . quia*
dominus firmat manum suam. So er [R 122] uallet .
so neuuirt er gechnístet uuanda Got féstinot sîna hant .
daz chît . sîniu uuergh unde sînen rat. Chúmet er in
frêisun . er hilfet ímo darûz. (25) *Iunior fui etenim*
senui . et non uidi iustum derelictum. Ih uuas iung
chit sancta ęcclesia . unde nû bin ih alt . unde noh
nesah ih rehten man ferlázzenen . noh hélfelôsen. Ih
gêislicha genâda uuerlt-
sah in háben spiritalia bona . ube er nehábeta tempo-
zitelicha
ralia. *Nec semen eivs egens pane.* Noh sînen sâmen
brôtis dúrftigen. Vuanda er guôttâte sâhet . dannan
mit Gotes uuorte
hábet er séti. Verbo dei uuirt er gelábot . unde ge-
sátot. Vuóla tuôndo uuerdent sîniu oûgen indân . unde
dannan uuahset ímo der inuuértigo uuîstuôm. (26) *To-*

ta die foeneratur et commodat. Állen den dag uuuô-
uuerlt-
cherot er . unde intliêhet . uuanda er spendot tempo-
zitelichiu guôt
ralia bona . unde inphâhet euuiga . gíbet lúzzel . unde
inphâhet fílo. *Et semen illius in benedictione erit.*
Vnde sîn sâmo uuéret in ségene . keîstlichiû ding sáhet
euuigen lib
er . uitam ęternam inphâhet er . daz ist sînes sâmen
ségen
benedictio. (27) *Declina a malo et fac bonum.* Fer-
mîd úbel unde tuô uuóla. V́be du armen neroûbost.
dâr neist is ána gnuôge. dû nedécchest den náccheten .
unde láboest den húngergen. *Et inhabita in seculum
seculi.* Vnde bûe in hímele iêmer unde êlichôr. (28)
Quia dominus amat iudicium. Vuanda truhten ur-
têilda minnot . daz chit kerihte. Er nelâzzet niêht
úngerihtes. *Et non derelinquet sanctos suos.* Vnde
sîne hêiligen neferlâzet er . uuîlon óffeno . uuîlon toû-
trîn chinden in démo óuene
geno. Er uuas offeno mit tribvs pueris in camino
des fûris uuîgmannin
ignis . unde tougeno mit machabeis. *In ęternum con-
seruabuntur.* Sie sint iêmer gehálten. Darána scínet .
daz er sie neferlâzet. *Iniusti punientur.* V́nrehte
uuerdent ke[R 123]chélet. Vuare? âne in héllo. *Et
semen impiorum peribit.* Vnde déro argon sâmo uuirt
ferlóren. Álliû íro uuergh uuerdent ferlóren. (29) *Iusti
autem hereditabunt terram . et inhabitabunt in seculum
seculi . super eam.* Áber rehte inphâhent in érbe dia
erda . unde sizzent iêmer darána. Dísiu erda ist mo-
déro tôton déro lébenton
rientium . eniu ist uiuentium . in déro sint siê fúrder.
(30) *Os iusti meditabitur sapientiam.* Réhtes mannes
munt . daz chît . sîn muôt . áhtôt den uuistuôm. Er
ist imo suôzze pe diû hábet er in gerno in muôte .

ioh in munde. *Et lingua eivs loquetur iudicium.* Vnde sîn zúnga sprichet dia urtêilda. Si irtêilet nâh démo uuîstuôme des herzen. (31) *Lex dei eius in corde ipsius.* Sines Gótes êa ist in sînemo herzen. *Et non supplantabuntur gressus eivs.* Vnde dannan neuuerdent . pescrénchet sîne genge. Er ist ímo fóre . des êa er háltet. (32) *Considerat peccator iustum . et querit mortificare eum.* Der súndigo siêhet den rehten .
an démo buôche uuîstuômis stat
unde îlet in tôden. Er chît . also in libro sapientię stat .
Er ist uns suâre ána zesêhenne . uuánda sin lib ist
GRAVIS EST NOBIS ÉTIAM AD VIDENDVM . QVONIAM DISSIMILIS EST
uns úngelîch
NOBIS VITA IPSIVS. (33) *Dominus autem non derelinquet eum in manus eius.* Áber Got nelázet ín ímo under hende . uuanda er negíbet imo nehêinen geuualt . an sînero sêlo. Doh er demo lîchamen scádoe . so diû sêla gníset . sô erstat der lîchamo. *Nec damnabit eum . cum iudicabitur illi.* Noh er ferbrásêt in . so imo irtêilet uuirdet ! fóne dien úbelen. Fóne Gote ist er únferscálten. (34) *Exspecta dominum et custodi uias eivs.* Pît mînes trúhtenes . unde huôte sînero uuégo. Nelâ dih pelángen sînes trôstes . núbe hiêr bechenne
zît arbêite zît sâmin zît fróstis
uuesen tempus laboris ! tempvs seminis ! tempus frigoris !
zît trâno zit trôstis.
tempus lacrimarum ! hínafúre tempus consolationis. *Et exaltabit te ut hereditate capias terram.* Vnde [R 124] úbe dû sin bîtest . dánne erhôhet er dih sô . daz dû in
erda dero lébenton
érbe inpháhest terram uiuentium. *Cum perierint peccatores uidebis.* So diê sundigen ferlóren uuerdent .
ze zéseuuun
so gesiêhest dû iz. So du bist ad dexteram . so siêhest
ze uuinstrun
dû sie ad sinistram . dar sie ferlóren uuerdent. (35) *Vidi*

impium superexaltatum et eleuatum sicut cedros lybani. Ih sah ubelen man erhôhten . unde erbúreten . also cêderboûma ûfen lybano perge monte. Vuieo do? (36) *Et transiui . et ecce non erat.* Vnde ínin des ruhta ih . daz ih lîchhaften carnalem kedang cogitationem hínauuarf . unde sciêro uuas er fersuuunden. So ih den írdescen gedangh úbersteîg . so nesáh ih ín. *Et quesiui eum . et non est inuentus locus eius.* Vnde suôhta ih in . unde dára nemahta ih chómen . dar ih in irfuôre. Ih uuíssa befóre sina stat . unz ih únbedénchet uuas . so ih ze sinne cham . so fermissa ih íro. (37) *Custodi innocentiam . et uide directionem.* Huôte unde behált dîna únsundigi . unde uuárte an dîa gerehti. Án dísîu gagenuuerten nesih dû . uuanda an diên ist diû chrumbi . sih an diû chúmftigin . dar ist diû gríhti. Ziû solt du dárasehen? *Quoniam sunt reliquie homini pacifico.* Vuanda frídomáchigen man . sint alêiba. Daz chit . imo uuirt ze lêibo sîn lîb . mit êuuígemo lône. (38) *Iniusti autem disperibunt simul.* Aber únrehte uuerdent sáment ferlóren. *Reliquię impiorum interibunt.* Déro úbelon alêiba zegant. Daz ist fóne diû . uuanda sie lîb after tôde nehábent. (39) *Salus autem iustorum a domino.* Hêili déro réhton ist fóne Góte. Fóne diû nemag in siâ niêman genémen. *Et protector eorum est in tempore tribulationis.* Vnde er ist íro scérm . sô ín nôt uuirt. (40) *Et adiuuabit eos dominus.* Vnde hílfet ín Got. *Et liberabit eos.* Vnde lôset er siê. *Et eruet eos a peccatoribvs.* Vnde lôset siê fóne diên [R 125] súndigen. *Et saluabit eos quia sperauerunt in eo.* Vnde haltet er siê . uuanda sie gedington an ín.

(XXXVII.)

(1) *Ipsi david in recordatione sabbati.* Sús cháreta sih dauid râuuon erhúgendo. Er uuolta dîa râuua . diû in ánderro uuerlte ist. Dára lángeta ín . dísses lîbes irdrôz in . dannan ist dísiû chlága. (2) *Domine ne in fvrore tvo argvas me . neqve in ira tua corripias me.* Nîo trúhten in dínero hêizmuôti neinchúnnist du mih . noh in dínero âbolgi neirréfsest dû mih. So dies [suône-] iudicii [tág] chóme . so neferliêsest dû mih. (3) *Quoniam sagittę tuę infixę sunt mihi.* Knâde mir danne . uuanda nu dîne strâla in mir stecchent. Dîne chéstiga sint mir ána. *Et confirmasti super me manum tuam.* Vnde nu hábest dû geféstenot an mir dîna hant. Ih pin nu in dînemo geduuínge., (4) *Non est sanitas in carne mea.* Min lîchamo neist hêil. Vuaz ist imo? Corruptio [ir-uuártnissa] líget ímo ána . unde mortalitas [tôthêit]. Vuannan ist daz? *A facie irę tuę.* Fóne déro gágenuuerti dînes zórnes . daz adam gefréhtota in paradyso . uuánda daz ímo cham ex [fone] uindicta [geriche] . daz ist an uns íu uuórden natura [ane-burte]. *Non est pax ossibus meis.* Selben minen bêinen . neist râuua nehêin. Vuannan cham diû únrâuua? *A facie peccatorum meorum.* Fóne déro gágenuuerti mînero sundon. Diê irrahton dîn zorn . daz mih únhêilen getân hábet. Alde iz chit. A facie irę tvę . fóne dero irhúgedo dînes zornes . daz noh chómen sol in [ze] die [sone] iudicii [tâge] . unde a facie peccatorum meorum . fone déro irhúgedo mínero sundon . dero ih cónscius [keuuizzin] pin.

(5) *Qaoniam iniquitates meę supergresse sunt caput meum.* Vnde fone diû . uuanda mîniu unreht úberstí-

uuizze

gen mîn hoûbet. Ratio ist daz hoûbet . diâ uberuuant

in uuúnno gártin

daz unreht in paradyso. *Sicut onvs* [R 126] *graue grauatę sunt super me.* Siû sint ûfen mir so suâre . also suâre burdi. Siû drucchent mih . fóne diû nerâuuen

fîrtagen

ih. Mit rehte irhúgo ih des sabbati . dar mir daz uuirt kebuôzet. Vuanda dâr gesciêhet daz uns keheîzzen ist.

diz uuártaséliga légit ána únuuartaséli diz tôdiga

CORRVPTIBILE HOC INDVET INCORRVPTIONEM . ET MORTALE HOC .

légit ána úndothêit

INDVET INMORTALITATEM. (6) *Putruerunt et deterioraue-runt cicatrices meę . a facie insipientię meę.* Mîniu uuúntmâle uuurden fûl . unde geérgerôt fóne déro gágen-uuerti mînes úngeuízzes. Ferhêiletiû uuúnda fûleta . unde uuard árgera . danne si fóre uuâre. Daz chît. Fer-gébina sunda niûuuóta ih . unde uuart uuírsiro danna fóre . mir cham sêr uber sêr . fóne mînero uuízzelôsi. Si irráhta mir . al daz ih lîdo. (7) *Miser factus sum et turbatvs sum usque in finem.* Vuêneg pin ih uuór-den . unde leîdeger . unz an daz ende mînes lîbes. Is

fîrtáge

neuuirt mir êr lába . er ze sabbato. *Tota die constris-tatus ingrediebar.* Allen mínen lîb kiêng ih únfro. So ih paldo máhta. Ziû? (8) *Quoniam anima mea completa est illusionibus.* Vuanda min sêla irfullet ist ketrúgedes. Vuélez ist daz ketrúgede? âne so sî eînez uuíle . unde íro áber anderez chúmet in muôt. So troûg ménniscen der uuân . êr christus châme . daz er Got /

holz unde steina

uuânda uuésen ligna unde lapides. So missefiêng er

lichamin bilde unlîchamin

iêo . an ételîchero corporali figura . alde incorporali .

diû sih ímo oûgta fúre Got . den ir suôhta. So ge-
sciêhet uns danne uuir uuellen bétondo an Got ténchen
daz uuir an ánder únsih ferdénchen . unde unsih mís-
seliche gedancha . chûmo lâzzent pétôn. Des knésen
in uîrritâge
uuir alles in sabbato. *Et non est sanitas in carne
mea.* Vnde an mînemo fleîsce neist hêili. So chumet
kesunt des lîchamin sêlo
sánitas carnis . so animę ábagenómen uuirt [R 127]
trugeheit ánagennis sundo
illusio. Péidiu châmen siû . fóne originali peccato.
(9) *Incuruatus sum . et humiliatus sum nimis.* Kení-
chet unde geníderet pín ih harto. Der an dîa frám-
bari gedénchet sabbati . der bechénnet hiêr sîna níderi.
Vnuuerd mag er imo sélbemo sîn . uuíder déro guól-
lichi . diû ín getuôt kelîchen angelis dei. *Rugiebam
a gemitu cordis mei.* Ih irruôta fóre démo sûftode
mînes herzen. So uuíget mánne fíle hárto . daz ímo
gescéhen ist . so sîn siûftod rûode gelîh ist. Also man
Er irruôta mit míchelmo screîge
líset fóne esau. IRRVGIIT CLAMORE MAGNO. Sólih diû lûta
des lîchamen ist . sólicha chît dísêr uuésen dîa lûtun
sînes hérzen. Éna lûtun gehôret ménnisco dísa gehô-
Irhúgida
ret Got. Den hínalanget . der sûftot so. Recordatio
déro uîrro
sabbati machot den sûftod. (10) *Et ante te omne de-
siderium meum.* Vnde fóre dir ist al . des ih kéron .
uîrro
Ih kéron sabbati . daz uuêist dû . nals mennisco. *Et
gemitus meus a te non est absconditus.* Vnde mîn
sûftod neist fóre dir / geborgen. Vuanda er des her-
zen ist pe diû ist er echert fore dir. (11) *Cor meum
conturbatum est in me.* Mîn herza ist ketruôbet in
mír . daz chit . ist irchómen . unde lêideg. Ziu ist daz?
Dereliquit me uirtus mea. Mîn chraft hábet mih fer-

lâzzen. Fóne déro ueîchi des herzen . chúmet irchómeni ! unde leîdigi. *Et lumen oculorum meorum non est mecum.* Vnde mînero oûgon liêht neist sáment mir. Ménnisco hábeta oûgen liêht . unz er Got hábeta. Do ín Got ferliêz . dô ingiêng ímo daz liêht . do begónda

in finstri

er uuésen in tenebris. Vnz hára ist diû chlága des ínuuértigen leîdes . háranâh folget diû chlága des ûzuuértigen leîdes. (12) *Amici mei et proximi mei . aduersum me appropinquauerunt.* Mine friûnt . unde mîne gelégenen . nâhton sih uuí[R 128]der mir. Sô nâhton sih iudei christo . daz sî in criûzegotin . alde amici iob . daz si ín lásterôtin. Fone sînero persona ih neîmo IOB châden ételiche uuésen gescríben allen dísen salmen. *Et steterunt.* Vnde stuônden sie uuíder mir. (13) *Et qui iuxta me erant de longe steterunt.* Vnde die bî mir uuâren . ferro stuônden. Pî an fuôzzen . pî an léfsen . ferro an hérzen. Also iz chît .

dírro liût êret mih mit lefsin . áber iro herza ist

POPVLVS HIC LABIIS ME HONORAT . COR AVTEM IPSORVM LONGE

férro fone mir.

EST A ME. *Et uim faciebant qui querebant animam meam.* Vnde mih nótegoton . diê mina sêla suôhton.

lichamo

Sie suôhton sie ze úbelero uuîs . uuanda sie mîn corpus neuuolton sîn . darinne sie sîa hábetin. Sie suôhton siê ze hazze . unde íro lîchamen zeerslâhene. *Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt uanitatem.* Vnde diê mih ze úbele suôhton . die sprâchen úppecheit. *Et dolos tota die meditabantur.* Vnde áhtoton sie bísuîh

lukkiû urchunde

állen den tag. Siê dâhton falsa testimonia úber mih zeságenne. (14) *Ego autem tamquam surdus non audiebam.* Aber ih nehorta iz . daz chit . ih neántuuurta is . sámoso ih toûb uuâre. *Et sicut mutus non ape-*

riens os suum. Vnde suîgeta ih . also der unsprechento
stummo. (15) *Et factus sum sicut homo non audiens.*
Vnde uuard ih also der ungehôrendo man. *Et non*
habens in ore suo redargutiones. Vnde also irréfseda
nehábende in sínemo munde. Ih irrafsta ofto êr . in
martero diûmuôte über-
passione suígeta ih. Ih uuolta uuerden humilis iudi-
têilter in geuuálte irteîlender
catus . daz ih áber chóme in potestate iudicaturus.
(16) *Quoniam in te domine speraui.* Daz teta ih .
únfró-
uuanda ih an dih trúhten gedingta . dûdir mîna tristi-
uui in mendi
tiam bechêren maht in gaudium. *Tu exaudies do-*
mine deus meus. Du gehôrest mih . an den ih ke-
dingta . truhten Got mîner. Du fernímest mî[R 129]na
antsêida . ube sia nîoman neuuíle fernémen. (17) *Quia*
dixi ne quando insultent in me inimici mei. Vuanda
daz chad ih ze dír . niê nehuôen min mîne fíenda.
Diê mir haftent . die negetûoen so úbelo . daz sie in
ze hûhe sin. *Et dum commouentur pedes mei super*
me magna locuti sunt. Vnde so mine fuôzze sih uué-
geton . daz chit so siê slífton . so chôseton sie fóne
mir mícheliu. Mícheles úbeles zígen siê mih . so mîne
líde die noh in érdo sint míssetaten . unde mánton íro
scúldo . diê ín uuégen solton. (18) *Quoniam ego in*
flagella paratus sum. Vnde durh daz neuuérde ih ze hûe .
daz ih káro bin chéstiga zelîdenne. Diê ih scúldig
nebín zelîdenne . diê lîdo ih kerno fúre diê scúldigen.
Et dolor meus ante me est semper. Vnde ist mîn sêr
iêo fóre mir. Vuélez? (19) *Quoniam iniquitatem meam*
ego pronuntio . et curam gero pro peccato meo. Daz
ih mîn únreht oûgo . unde ih sorgen umbe mina sunda.
Mir ist daz sêr . unde fóre oûgon . daz ih ketân hábo .

nals daz ih lîdo. (20) *Inimici autem mei uiuunt . i. libere agunt . et confirmati sunt super me.* Áber mîne fíenda lébent selbuuáltigo . unde ist ín uuóla . unde

uuídermuôte

sint kestárchet úber mih. Mír geschêhent aduersa .

fránspuôte

in gescéhent prospera. *Et multiplicati sunt qui oderunt me inique.* Vnde ist déro fílo . diê mih pe únrehte házzent . diê mir unrehto lônont . uuólauuillígemo uuíder siê. (21) *Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi . quoniam persecutus sum iustitiam.* Diê guôtes mit úbele lônont . híndersprachoton mir . uuanda íh knôto reht forderota. Ih fórderôta íro sa-

kenist

lutem . dârumbe unliûmendotôn sie mih. (22) *Non derelinquas me domine deus meus ne discesseris a me.* Neferlazest dû mih trúhten Got mîner . noh dû nescêidest fóne mir. Daz chît unser hôubet in [R 130] únseren stal. (23) *Intende in adiutorium meum domine deus salutis meę.* Chêre dih in mîne hélfa . hêrro mînero hêili.

(XXXVIII.)

(1) *In finem pro idithvn canticvm david.* Diz ist

umbe den sprángonten irdischiu ke-

dauidis frôsang pro transiliente. Souuer terrena de-

lúste

lectamenta úberstephet . unde úbersprungen hábet .

himilsciû

unde imo échert cęlestia in muôte sint . des fróuuet

in ende

sih david in finem. Fúre den singet er sus. Daz sang uuendet er an christvm . der finis ist imo tuôt ér íz

ze lóbe. (2) *Dixi.* Ih chad in minemo herzen . unde eînota mih sus. *Custodiam uias meas . ut non delinquam in lingua mea.* Mîna uuéga behuôto ih sô . daz ih mít tero zungun nemissetûoe. Der idithun [sprángere] ist . der hábet mánige mísseuuéndara . unde mánige lásterara . uuider diê er gedulte scêinen sol suígendo. Der sprichet hiêr. *Posui ori meo custodiam . cum consisteret peccator aduersum me.* So mir der sûndigo uuídere uuas . so huôta ih mînes mundes. So ih uuissa daz er mînero uuórto fâre uuas . so suîgeta ih. (3) *Obmutui et humiliatus sum . et silui a bonis.* Ih irstúmmêta . unde gediêmuôta mih . unde be diû gesuîgeta ih ioh kuôtes. Furhtendo nîo ih úbelo nesprâche . fermêid ih daz ih uuola nesprah. *Et dolor meus renouatus est.* Vnde dannan uuard keniûuuot mîn sêr. Mir uuag fore íro úbeli . dârnâh uuag mir daz ih sprechendo gesceînet nehábeta guôti. (4) *Concaluit cor meum intra me . et in meditatione mea exardescet ignis.* Nâh démo sêre . iruuármeta mîn herza in mír . unde fiûr inbrán in mînemo áhtonne. So heîz uuard mir . daz ih inzúndet uuard. Daz uuâren geluste déro hinauerte . diê zunton mih. (5) *Locutus sum in lingua mea . notum fac mihi* [R 131] *domine finem meum.* Do sprah ih mit déro zungun . duô mir chunt trûhten mîn ende. La mih uuízzen . uuiêo ih ûzlâzzen súle mînen lîb . ze uuélero dúrnohti ih mih heften súle . unde tuô mih pechennen Got . der finis [ende] ist. *Et numerum dierum meorum qui est.* Vnde tuô mir chunt diâ zála mînero tágo . diu echert ist . âne uuás. Diu preteritum [írgángen zît] nehábet noh futurum [chúnftîg] . unde be diû ist âne uuas . unde

âne uuirdet. *Vt sciam quid desit mihi.* Duô mir chunt den numerum . daz ih uuízze . uues mir hiêr gebreste. Daz ih diêmuôte sî . uuanda des daz ih hábo . so luzzel ist uuíder démo . des mir gebristet . unde mir diz fúre niêht nedúnche . so ih dáradenche. (6) *Ecce ueteres posuisti dies meos.* Síno . mîne tága hábest dû hiêr fírne getân. Diê fírnen . unde zegân nemúgîn . diê gib mir. *Et substantia mea tamquam nihil ante te est.* Vnde fóre dir ist mîn uuist sámoso niêht. Vnz ih hiêr
in chunfte fúre
bin . so ist sî dárauuídere niêht . sô sî in futuro / uuirdet. (7) *Verumtamen uniuersa uanitas . i. mutabilitas .*
úberspríngende
omnis homo uiuens. Si oûh der mennisco transiliens
die uuerlt
mundum . er ist unz er lébet . sámahaftiû uuéhsalhêit. Feruárenni . unde zegéngeda . unde únuuirighêit / ist . ál daz er ist. *Quamquam in imagine dei ambulet homo . tamen uane conturbatur.* Souuiêo der mennisco gange an démo Gótes pilde . er uuirt iêdoh in gemeîtun getruôbet sînes mûotes. Daz ist michil ding . daz er an ímo tréget Gótes pilde . er uuirt áber fone
dero êrestun úberstépheda adâmis
prima transgressione adę . geirret sînes muôtes . umbe mánigiû ding in gemeîtun sorgendo. Ziû in gemeîtun? *Thesaurizat et ignorat cui congregabit ea.* Fone diu . uuanda er tríseuuôt . unde neuuêiz uuémo er den tríso sámenot. Vuaz mag so úppiges sin . so daz er sih pêitet kehal[R 132]ten . daz únlango uuéren mag? unde daz er spáret . unde er doh neuuêiz uuemo? (8) *Et nunc quę est exspectatio mea?* Vnde uuaz ist nû des ih pito? *Nonne dominus?* Neist daz mîn truhten na? Daz du dih selben gébest mir . des píto ih. *Et substantia mea ante te est.* Vnde min uuist ist fóre dir.

sprángere
Daz ih idithun bin . daz lîchet dir . daz ist in dînero
Goldes silbers
ánasihte. Habo ih substantiam auri unde argenti . dia múgin ioh ménniscen gesêhen. (9) *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me.* Lôse mih fone allen mînen unrehten. Vuaz durft ist des kebétes démo idithun? Âne daz er únsih lêret diemuôte uuésen . doh uuir an úns knâdon geuuár uuorden sîn. *Obprobrium insipienti dedisti me.* Íteuuiz hábest du mih ketân démo únuuízzigen. Sáment diên uuoltost dû mih uuésen . unde diên
uuarheit uppegheit
ságen ueritatem . die mêr minnont uanitatem . unde diên ih ánder nebin . âne huôh. (10) *Obmutui et non aperui os meum quoniam tu fecisti.* Vnder solchen irstúmmeta ih . unde mînen munt neindéta ih ûf. uuanda dû iz tâte. Dû gâbe mir diâ patientiam . daz ih so hêilsamo suîgen mahta. (11) *Amoue a me plagas tuas* . (12) *a fortitudine enim manus tuę ego defeci in increpationibus.* Ním mir ába dîne chéstiga uuanda ih fóne dînero hántstarchi . irrafsungon muôde bín. Lîbe mir . nah sô mánigen fillon . die mih âmáhtigen hábent ketân. *Propter iniquitatem corripuisti hominem.* Vmbe unreht irrafstost du den ménniscen. Sine sculde uuízze dû ímo. *Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius.* Vnde tate dû ín séreuuên unde smeccherên . also diâ spinnun. Dû tâte in fóne arbêiten sô irlíttenen unde so mágeren also sî in íro líden ist. Ze déro uuîs . zúge dû ín sînes únrehtes. *Verumtamen uane conturbatur omnis homo.* [R 133] Mánnolîh uuirt iêodoh in gemêitun getruôbet sînes muôtes. Vmbe diz allez nebegíbet er úppige sorgun . uuîlon umbe uuât . uuîlon umbe fuôra. Dârumbe er áber sórgêt . daz stât

an Góte nals an ímo selbemo . be dìu sint sîne sorgun úppîg. (13) *Exaudi orationem meam domine et deprecationem meam auribus percipe lacrimas meas.* Kehôre mîn gebét unde mîna dígi truhten . mit ôron ferním mîne trâne. Ferním uues sie bíten . uuárumbe ih siê lâzze. *Ne sileas quoniam aduena ego sum apud te . et peregrinus . sicut omnes patres mei.* Nesuîge .

dir sint dîne sunda belâzzen ih pin din

dû nechédest . remissa sunt tibi peccata . alde salus tua

genist

ego sum . uuanda ih chómeling sáment dir bin . unde éllende . also mîne fórderen alle uuâren. Sî châmen álle fóne babylonia ad ierusalim . unde uuaren hiêr peregrini. Also paulus chit . Quamdiu sumvs in corpore peregrinamur a domino. (14) *Remitte mihi ut refrigerer.* Fergib mir mîne sunda intlád mih dero . daz ih erchuôlet uuerde mînero sorgon . unde ih râuua geuúnne in mînero conscientia. *Priusquam abeam et amplius non ero.* Êr ih hínnan fáre . unde hiêr furder nesî. Alde iz chit . er ih hinnan so fáre . daz ih furder nesi . uuanda der neist . der sament Góte neíst. Ímo netoûg sîn uuésen . be diû neíst er. Hic laudate dominum quoniam bonus psalmus.

(XXXIX.)

(1) *In finem psalmvs david.* (2) *Exspectans exspectavi dominvm.* Ecclesia chît. Pîtendo peît ih mînes trúhtenes. Vuir bîten bîtendo . des únsih harto lánget . dannan ist dísiu geminatio. *Et intendit mihi.* Vnde sah er ze mir. Daz chît . er téta mîn uuára . uuanda

er siêhet knuôge . déro ir uuára netuôt. Fone diû nechît iz . attendit me . nube attendit mihi. (3) *Et exaudiuit preces meas.* Vnde gehôrta er mîne díge. Vuarána sceîn daz? *Et eduxit me de la*[R 134]*cu miserię et de luto limi.* Vnde leîta er mih ûzzer dero gruôbo . dero uuênegheîte . unde ûzzer démo hóreuue des leimes. Ŷzzer diên sundon nam er mih. Dârána scêin iz. *Et statuit supra petram pedes meos . et direxit gressus meos.* Vnde gesázta er mîne fuôzze an den steîn . der christus ist . unde an ímo geríhta er mîne genge. Der neírrôt der an ímo gât. (4) *Et inmisit in os meum canticum nouum . ymnum deo nostro.* Vnde gáb er in mînen munt . niûuuez sang . lóbosang únsermo Góte. Ýbe ih êr sáng idolis chît sancta ęcclesia . nû singo ih áber christo. *Videbunt multi . et timebunt.* Daz kesêhent danne mánige . unde furhtent in. Siê gesehent mih Got lóbon . dannan begínnent sie íro selbero furhten. *Et sperabunt in domino.* Vnde be diû gelirnent siê be mír . daz ouh siê gedingent an trúhtenen. (5) *Beatus uir cuius est nomen domini spes eivs.* Sâligo des trôst mines trúhtenes námo ist. Sâligo der ín selben uuíle . unde niêht ánderes. *Et non respexit in uanitates et insanias falsas.* Vnde ér án úppighêite nesáh . unde an lúkke sínnelôsina. Dén neheîn fúruuízze néist uuiêo auriga in circo spílot ûfen sînemo curru . unde uuiêo samfto er fiêr rós sáment turnet . unde uuiêo gehôrig siû ímo sint ! álles chêres . souuiêo ín lústet. Daz ist úppîg uuanda iz diê netuôt sâlige . diên iz uuúnna ist zegesehenne. Iz ist lukkiû sínnelosi. Vuaz mag sínnelôsi ánderes sîn . ane lukke? Si triûget iêo den . sáment démo sî ist. (6) *Multa*

fecisti tu domine deus meus mirabilia tua. Mánigiu dîniu uuúnder hábest dû getân . drúhten . déro mêr zedénchenne ist . danne des in circo alde in theatro mîmus unde auriga getuônt. Vuîchot dâr currus per terram . heliam fuôrta currus in cęlum. Ýbe [R 135]
uuéphâre an seîle an diên uuéllon
histrio dâr gât per funem. Petrvs kiêng in undis. *Et in cogitationibvs tuis non est qui similis sit tibi.* Vnde dir neist kelîcher an dînen gedánchen. Nehêine liste negetuônt ménniscen rîten ze hímele . alde gân uber den mére. *Annuntiaui et locutus sum . multiplicati sunt super numerum.* Ih chunta iz fóre chit christus . mit déro uuízzigon munde . unde ságeta iz do selbo . do ih cham . daz déro úbelon manigfalti úberslâhet diê
manigo
zála déro rehton. Also in euuangelio stat . Mvlti enim
sint keuuîsit unmanigo iruuélit.
svnt vocati pavci vero electi. (7) *Sacrificium et oblationem noluisti . corpus autem perfecisti mihi.* Daz er geuuiêht uuard unde geópherot uuard . daz hábest dû geuuíderôt . unde hábest mih selben gelîchamháftot. Diû fórezeîchenúnga ist hína . diu uuârhêit ist chómen.
lamb fone hérto Gotes lamb
Agnus de grege uuard er geópherôt . agnus dei uuirt nû geópherot. *Holocaustum . etiam pro peccato non postulasti.* Ioh daz prántópher . bí de súnda nefórderost
fermúlet hérza unde
dû . sô dû iû êr tâte . dû uuíle nû cor contritum et
gediêmuôt herza
humiliatum. (8) *Tunc dixi . ecce uenio.* Do chád ih .
ungeflechot
sih no . ih chúmo. Do ih hiêz ópheron agnum inma-
lamb
culatum . dô neîmda ih mih sélben . do gihiêz ih . daz ih nu getân hábo . daz ih selbo châme unde ópherfrúnscing uuúrde. *In capite libri scriptum est de me .*

(9) *ut faciam uoluntatem tuam.* An démo êristen sál-
men ist kescríben fóne mir . daz ih dînen uuíllen tuôe.
an Gotes êo ist sîn uuillo.
Also iz chît . IN LEGE DOMINI VOLVNTAS EIVS. *Deus meus*
uolui. Got mîner . ih uuolta daz dâr geheîzzen ist .
unde hábo gesceînet den uuillen. *Et legem tuam in*
medio cordis mei. Vnde dîna êa uuólta ih . in míttemo
an sin êa
mînemo herzen. Also iz ouh dâr chît . IN LEGE EIVS
denchet ir táges ioh nahtes
MEDITABITVR DIE AD NOCTE. (10) *Adnuntiaui iustitiam*
in déro álli-
tuam in ęcclesia magna. Ih chúnta dîn reht in ęccle-
chun crhistenheît
sia catholica. [R 136] Dârána téta ih dînen uuíllen.
Ecce labia mea non prohibebo . domine tu cognouisti.
Síno . mîne lefsa nebetuôn ih . ih nespreche / dîn reht .
daz pechénnest du in mînemo hérzen . dâr iz ménnischo
nebechénnet. Hiêr lêret únsih christus . daz uns sîn
reht in muôte sî . nieht eîn in munde. (11) *Iustitiam*
tuam non abscondi in corde meo. Dîn reht neferbarg
ih in mînemo herzen. Sô ís zît uuás . sô nehál ih iz .
in mártero
aber in passione neuuas is zît . pe diû suîgeta ih. *Ve-*
ritatem tuam et salutare tuum dixi. Dîna uuârhêit
unde dînen haltâre ságeta ih. Ih óffenota in daz ih
christus pin. *Non abscondi misericordiam tuam et*
ueritatem tuam a synagoga multa. Ih nebarg dîna
gnâda . noh dîna uuarhêit fóre míchelero mánigi. Dia
gnâda neîmo ih . der sih sundon geloûbet . daz dú démo
siê fergíbist . unde diê uuarheit der rehto féret . daz
du démo coronam gíbest. (12) *Tu autem domine ne*
longe facias misericordias tuas a me . misericordia
tua et ueritas tua semper susceperunt me. Áber dû
negetuôest ferro fóne mir / dîna gnâda. Fone mînen

uuánheîlen líden . diê noh an démo rehte hínchent .
neirfirrist du dîna gnâda . uuanda dîn gnâda unde
dîn uuarhêit inphiêngen mih iêo. Mínna ist fóne gnâ-
don . forhta fóne uuârheîte . diê inphiêngen mih . unde
leîtent mih. (13) *Quoniam circumdederunt me mala*
quorum non est numerus. Des ist fóne diû durft . ih
daz dû niêt ferro netuôiest dîne genada fóne mir
meîno . ut non longe facias miserationes tuas a me .
uuanda mih an diên líden pehálbot hábent únzálahaftiû
úbel. Lóse uuéliû daz sîn. *Comprehenderunt me ini-*
quitates meę. Mîniu únreht hábent mih kefángen.
Déro sint so mánegiû . daz íro neheîn zála neist. *Et*
non potui ut uiderem. Vnde fóre iro mánegi neuuas
ih mahtig daz ih kesâhe daz uuârra liêht . daz selber
Gót ist. *Multiplicatę sunt super capillos capitis mei.*
Mánegeren sint siû [R 137] danne diû hâr mînis hoû-
betis. Sólih mánigi mag diên . der íro nebórget . liêhto
sueâra sunda
betémphen. Der grauia peccata netuôt . unde er áber
chleîna sunda mit sánde
mánegiû minûta nefurhtet . der uuirt peuuórfen harena .
purdi
doh ín moles neirdrúcche. *Et cor meum dereliquit me.*
Vnde mîn herza hábet mih ferlâzzen. Daz chît . iz
ist unmahtig sih sélbiz zebechennenne. Also PETRVS
ih pin gáro sámit dir zeir-
sin herza nebechánda . dô er chad . TECVM MORI PARATVS
sterbenne
SVM. Vuélih uuúnder . úbe Got ferlâzet daz herza . daz
sih selbez ferlazet? (14) *Complaceat tibi domine ut*
eruas me. Vuanda daz sô ist . nû lîchee dir truhten .
daz du mih irlôsest. *Domine ad adiuuandum mè re-*
spice. Trúhten sih mir ze hélfo . daz chît uuis káro
mir zehélfenne. (15) *Confundantur et reuereantur*
simul . qui querunt animam meam ut auferant eam.

uuúndirzeîchinin
Scámeg uuerden sáment fóne mînen miraculis . unde
urstendída
irfúrhtên sih fóne mînero resurrectione . diê mina sêla suôchent daz siê siâ irstérben. *Auertantur retrorsum et erubescant qui cogitant mihi mala.* Hinder mih uuérden bechêret . daz siê nâh mir gangen . unde sih scámeen diê mir úbeles únnen. (16) *Ferant confestim confusionem suam . qui dicunt mihi euge* *) *euge.* Sâr trágen diê íro scanda . diê mir chéden sâligo sâligo . unde daz tuônt hûhondo . alde mir iz ze lóbe sprechent . sámoso iz fone mir sî . nals fóne Góte. (17) *Exsultent et lętentur querentes te domine.* Sprúngezên unde fréuuen sih . diê dih suôchent truhten . unde dir euge chédent . uuanda dû iz kíbest. *Et dicant semper . magnificetur dominus . qui diligunt salutare tuum.* Vnde chéden iêo . diê dînen haltâre mínnont . truhten uuerde gemíchellîchot . uuanda er gíbet manne al guotes daz er hábet. (18) *Ego uero egenus sum et pauper . dominus curam hábet mei.* Aber ih . demo siê chédent [R 138] euge euge . ih bin durftig ! unde arm. Got hábet min ruôchun an ímo bin ih rîche. *Adiutor meus et protector meus esto domine deus meus ne tardaueris.* Vuís mir hélfare unde scérmâre truhten Got mîner . netuéle na.

(XL.)

(1) *In finem ipsi David.* (2) *Beatvs qvi intellegit*

*) *Neben* miraculis 149, 1 *steht:* De his euge alibi dicitur. Fausta clamantes . id est ó tantum felices . *ist aber durch Zeichen auf das erste* euge Z. 7 *bezogen.*

SVPER EGENVM ET PAVPEREM. Sâlig ist chît der propheta . der umbe den dúrftigen unde den armen fernúmest hábet. Der christum fernímet dârumbe dúrftîgen unde ármen uuórtenen . daz er unsih riche getuôe. Er chad fóne imo selbemo án demo forderen salmen. EGO AVTEM MENDICVS SVM ET PAVPER . ET DOMINVS CVRAM MEI HABET. Vuar scînet daz er sâlig si? *In die mala liberabit eum dominus.* In die iudicii lôset ín Got. So hilfet ín dáz er an ímo neferstiêz . noh nemíssenám unde er in ínuuert uuissa Got . doh er in uzuuert sâhe ménniscen. (3) *Dominus conseruet eum et uiuificet eum.* Got kehálte ín in allen uuerltfreîson . unde gelîbhaftoe / in . uuanda ándere alle sint tôt . âne diê an ímo lébent. *Et beatum faciat eum in terra.* Vnde sâligen tûe er
in dero heiligon heîmode
in . in patria sanctorum. *Et non tradat eum in manibus inimicorum eius.* Vnde in sînero fiendo geuualt negébe er ín . hiêr noh in êuuon. (4) *Dominus opem ferat illi super lectum doloris eivs.* Got prínge ímo hélfa . óbe démo bétte sînes suérden. Sîn únchraft
pétte suerden
heîzzet lectus doloris. Suuér fóre únchréfte ûfirstân
den lîchamen gebrittolon
nemúge . ih meîno . ube er carnem nemúge frenare . sô helfe ímo Got. *Vniuersum stratum eivs . uersasti in infirmitatem eius.* Al sîn bétte beuuántost dû in sîna siêhheît. An démo er uuólta râuuen . an démo gâbe dû ímo unrâuua. Vbe er îlta geuuúnnen hûs unde hûschénun unde eîgen unde ander geuuôre . daz tâ-
sêr bítteri
te dû in al besízzen mit amaritudine. [R 137] Ziu?
lîb êuuigen pétte
Daz er ander nemínnoti âne uitam ęternam. In lecto
suérden péte râuuo
doloris hílfist du ímo . in stratu requietionis pist du

ímo uuídere. So ziehest dû diê dîne. (5) *Ego dixi domine miserere mei.* Fone diû chad ih . truhten gnâde mir. *Sana animam meam quoniam peccaui tibi.* Heîle mîne sêla . uuanda ih dir gesúndot hábo. V́be dû christo nelîbtost dînemo súne . doh er únscúldig uuâre . ih pin áber sculdig . mih fillest dû mit rehte . daz du mih heilest . uuanda dô ih heîl uuas in paradyso . dô nelóseta ih dir. (6) *Inimici mei dixerunt mala mihi.* Mine fienda chît christus argchôsoton mir. Vuaz châden siê? *Quando morietur . et peribit nomen eius?* Vuenne irstírbet er . unde uuenne uuirt fertîligot sîn námo?

diser ist der erbo . îlent hára slâhen in sô
Sie châden . HIC EST HERES . VENITE OCCIDAMVS EUM . ET
uuirt uns daz erbe.
NOSTRA ERIT HEREDITAS. (7) *Et ingrediebantur ut uiderent.* Vnde giêngen sie in ze mír . daz sie mih irspéhotin. Mih selben irspéhota iudas . andere mîne líde uuerdent irspêhot fóne mánigen. *Vana locutum est cor eorum.* Íro herza sprah daz netóhta. Siê dâhton daz sie mih ánalúgin. *Congregauerunt iniquitatem sibi.* Vnreht sámenoton siê ín selben. Siê uuândon mir scadon . scádoton ín selben. *Egrediebantur foras*
eînrâtig
et loquebantur in id ipsum . i. uno consilio. Diê dáraín gegangen uuâren . diê giêngen ûz . unde sprâchen eînstímme. Mînen tôd riêten siê eînstímme. (8) *Et aduersum me susurrabant omnes inimici mei.* Vuíder mir fuôren rûnendo alle mine fienda. *Aduersum me cogitabant mala mihi.* Vuíder mir dahton siê . úbel mir. Den dôd funden siê mir . der uuard lib ánderen. (9) *Verbum iniquum constituerunt aduersum me.* Vnreht uuort kesázton sie uuíder mir. Also daz ist .
sculdig ist ir tôdis
REVS EST MORTIS. *Numquid qui dormit . non adiciet*

ut resurgat. Vuânist du der nû slâfet . er neirstánde dárana? Ir uuânint in háben irslá[R 140]gen . áber er slâfet. Slâf ist ímo der tôd . uuanda er sih ín ánalâzet . eîna uuîla . unde ín áber sâr hínauuirfet. (10) *Homo pacis meę in quo sperabam qui edebat panes meos ampliauit aduersum me supplantationem.* Iudas mîn múntman . daz chît der mih chusta . ze démo ih mih fersáh . daz chît . ze démo sih mîne holden fersâhen . der mit mir âz . der bescráncta mih uuîto. Vuîto fóne diû . uuanda er iudeos dárazuô gezóh. Vuíle dû chéden er gehéuigota mîna bescréncheda . uuíder mir uuésendo . daz ist iêo daz selba. (11) *Tu autem domine miserere mei.* Hábe áber du min gnada . trúhten. Daz ist ex forma serui (fone démo scálcs pilde) gesprochen . unde ex forma ínopis et pauperis (fóne demo pilde des habelosin . unde des turftigen). *Et resuscita me.* Vnde iruuecche mih. *Et retribuam eis.* Vnde danne lônon ih in. Ih heîzzo romanos (romara) chómen . unde stôren siê. (12) *In hoc cognoui quoniam uoluisti me . quoniam non gaudebit inimicus meus super me.* Ih pechénno darána daz du mih uuoltost . uuanda min fient mîn nemendet. Sie gesêhent noh alla die uuerlt . nah mir bechêrta . pe diû neméndent sie daz min námo fertîligot sî . sô siê lústa. (13) *Me autem propter innocentiam suscepisti.* Vmbe mîna unscádeli inphiênge dû mih. Mitem et mansuetum bechandost du mih . daz lîcheta dir an mir. *Et confirmasti me in ęternum.* Vnde gestarchtost mih in êuua . doh dû mih keuuêihtist ze êinero fríste. (14) *Benedictus dominus deus israel.* Kelóbot si truhten Got israhelis . des iúngeren súnes . démo der altero diênot. Also nû scînet . uuanda iudei die êr ze geloûbo châ-

men . diê hábent daz kescriben . dárazuô uuir paganis
zêigôen . so uuir sie ze geloûbo bringen uuéllen. Hínder ín ist daz . mit diû uuir sie des irríhtên . des siê
únsih zuîfelont. Íro scrifte diênont uns dárazuô . unde
sint siê sámoso únsere chámerlinga . uuanda [R 141]
der altero sun diênot demo iúngen
iz chît . MAIOR FILIVS SERVIET MINORI. *A sęculo et usque in seculum.* Hinnan fone dirro uuerlte . unz ze énero
uuerlte ! sî ér gelóbot. *Fiat fiat.* So fare iz . so fare
iz . daz uuir ín hiêr . unde in êuuon lóbon muôzzin.

(XLI.)

(1) *INTELLECTVS FILIIS CHORE.* Diser salmo ist fer-
sunin chála kibillun stat
númest filiis caluarię. Vuaz ist caluaria? âne locus
déro inthalsoton chálauuen gebêinon
decollatorum . fone caluis ossibus . so geheîzzenêr . daz
die uberteilten
chît fóne blécchenten bêinen. Dâr uuúrden damnati
an chriûce geslágen
irslágen . dâr uuard ouh christus crucifixus . be diû sint
chorees súne zeîchen chriucis
filii chorê die signaculum CRVCIS inphangen habent.
(2) *QVEMADMODVM DESIDERAT CERVVS AD FONtes aquarum . ita desiderat anima mea ad te deus.* Also der hirz
kérot ze demo urspringe déro uuázzero . so gérot mîn
sêla ze dir Got. Der hirz slindet den uuúrm . unde
îlet danne ze démo uuázzere. Daz pezêichenet nâh
feréndoten unde irslágenen âchústen . únsih múgen
dúrstege uuerden . dero geîstlíchun lábo . diû fóne christo
prunno urstendi ist
chúmet . der fons refectionis ist. (3) *Sitiuit anima mea ad deum uiuum quando ueniam et parebo ante*

faciem dei. Mîn sêla ist dursteg . daz chit . sî ist kerég ze démo lébenden Góte. Sia belánget des táges . danne ih chúmo . unde fóre Gótes kesíhte scîno. (4) *Fuerunt mihi lacrimę meę panes die ac nocte.* Des pîtendo . uuârin mir mîne trâne brôt táges unde náhtes. Die az ih . unde dîa fuôra gab ih mînero sêlo . do ih fontem drinchen nemuôsa. *Dum dicitur mihi cottidie . ubi est deus tuus.* Lacrimas az ih tágolîches . unz mir tágolîches zuôgespróchen uuirt . uuâr ist din Got. Sînen Got zêi[R 142]got . der . der súnnun alde mânen bétôt . unde tuôt mir íteuuîz uuâr der mîner sî . uuánda man den gesêhen nemág. (5) *Hęc meditatus sum . et effudi super me animam meam.* Darána dâhta ih . unde gôz mîna sêla ûz . hína úber mih. Daz chît . ih rahta mînen gedáng úber diâ gesíht min sel-
fernúmest
bes. Inuuert kesiêho ih mih sélben. Intellectus der
chorees súnin
filiis chore gegében ist . der zeîgot mir mîna sêla úngesíhtiga . unde ferro óbe íro mînen úngesíhtigen Got .
uuendeg únuuendig
uuanda sî ist mutabilis . er ist inmutabilis. Sî nerahti sih uber sih selbun . uuieo irreîhti sî dánne den . der obe íro so hóho ist. *Quoniam ingrediar in locum tabernaculi admirabilis . usque ad domum dei.* So gelírneta ih ín suôchen . uuanda ih in diâ stat cham déro uuúnderlîchun hérebirgo . uuúnderlíchêro hiêr in erdo . unz man fóllechúmet . hínaûf ze demo Gótes hûs. V̂zerunhalb déro ęcclesię nedarf man ín suôchen . diû in
kuottâto
állen Gótes hóldon uuúnderlih ist . mánigero uirtutum . In déro ist zegânne . unz man follechóme dára . dar
prunno
Gotes hûs ist . dar daz uuúnderôn abaist . uuanda fons

fernúmeste reatisca
intellegentię dar ist . unde alle questiones dar ínchnu-
phet uuerdent. *In uoce exsultationis et confessionis .*
sonus epulantis. Ínin dés . ist mir in dero stímmo
id est uuirttontin
fréuui unde geiíhte lûta des coûmenten. Mîn sêla goû-
met in diên zuêin stimmon . daz ih Got lóbon . unde
mih selben inchan . iêo unz ih dárachúmo. Sie héllent
uuirtscaft
mir sô suôzzo . daz mir íro lûta . goûma ist. (6) *Quare*
tristis es anima mea et quare conturbas me? Ziu
bist du trúreg . unde ziu únfreuuest dû mih mîn sela?
Sámoso dû neuuízzist diên zeántuuúrtenne . die ze dir
in uuunderlichero
chédent . uuâr ist dîn Got? Sámoso du in admirabili
sélido uuirtsceften frouui unde
tabernaculo nesîst . in diên goûmon exsultationis et
biiihte
confessionis. [R 143] Vmbe uuaz uuégent dir díse
uuerltírreden? Ziu leîdegont sie dih so? *Spera in*
deo. Hábe dih ze góte . an ín gedínge . er genímet
dih darûz. *Quoniam confitebor illi.* So tuôt er .
uuanda ih iiho imo. Vues? *Salutare uultus mei deus*
meus. Mînes ánaliûtes heîli ist min Got. Des iího
ih ímo. Er heîlet mîn ánaliûte . daz nu trûreg ist .
unde getuôt iz frô . so ih ín gesiêho. (7) *Ad me ipsum*
anima mea conturbata est. Ze mir selbemo ist mîn
sêla getrûregot . ze Góte ist sî getrôstet. Er ist stâte .
ih pin unstâte . mîn unstâti uuíget mir . sîn stâti bal-
det mih. Sî gíbet mir gedingi dára zechómenne . dar
ih stâte uuérde. *Propterea memor ero tui te terra ior-*
danis et ermonim a monte modico. Darumbe erhugo
ih dîn . fone iordanis lande . unde fone ermonim lúz-
iro níderuart
zelmo bérge. Iordanis chît latine descensio eorum .

leîtsami toûfi
ermonim anathema. Iordanis pezêichenet baptismum.
leîtsami
anathema bezêichenet abominationem. An diên bêiden
diûmuoti
uuirt fernómen humilitas. Diû gelêret den man sih
sélben niderren. daz chît descendere. unde sih selben
leîdezen. daz chit anathematizare. Fone diû chît iz.
Diêmuôte uuésendo unde mih selben lúzzellîchondo.
erhúge ih dîn. (8) *Abyssus abyssum inuocat.* Ab-
alte êa
crunde eîscot abcrunde. Vetus testamentum fórezeîche-
niúuua ea
net nouum testamentum. *In uoce cataractarum tua-
rum.* Án dero stimmo. dînero uuázzerdiêzzon. daz chît.
predigâro
an déro lêro dînero predicatorum. Siê gelêrent daz.
êo urchunde
uuiêo eîn testamentum sîhet ze démo ánderen. Alde
iz chit. Eîn uuîse man mâchot ánderen uuîsen. án dero
stimmo dînero lêron. nals sînero. Du gíbist daz sîn
lêra andermo toûg. *Omnes suspensiones tuę. et fluctus
tui super me transierunt.* Alle dîne ûfslagunga.
unde dîne [R 144] uuélla. habent mih úberfárin. Daz
urteildon
chît. mih nesint ferhólen die dróuua dînero iudiciorum.
unz ende uuerlte
diû du ûfslágost in finem seculi. noh die arbêite dero
gagenuuertun uuerlte. nesint mih fergangen. (9) *In
die mandauit dominus misericordiam suam. et nocte
declarauit.* Táges kebôt truhten sîna gnâda. unde
nahtes sceînda er sîa. Der sîn reht kelírneta in fríde.
êa
den lôsta er in únfride. Fernémên sîna legem. so uns
uuóla si. so hilfet er uns in nôte. *Apud me oratio
deo uitę meę.* Sáment mir ist kebét demo Góte mines
lîbes. Ih hábo heîme daz er suôchet. daz ist mîn ge-

bét . nals min frúnscing. Vuiêo ist daz ketan? (10) *Dicam deo . susceptor meus es . quare oblitus es mei?* Sus ist iz ketan? Ih chído ze Góte . du bist der mih inphâhet . ziû ergâze du mîn? So nôt ist mir hiêr . samoso du mîn ergézen eîgist. *Quare me repulisti?* Ziû stiêzze du mih uuídere . do ih in excessu mentis (in hinainbrúttení muôtis) kechóreta . déro hímelscun suôzzi? Ziû neliêzze du mih in dero fóllestân . daz ih sus nechâle? *Quare tristis incedo . dum affligit me inimicvs?* (11) *dum confringuntur ossa mea?* Ziû gân ih leîdeger . daz mih sús préchot der fíent . mit mánigen scandalis . fone diên ioh mîniu beîn ferbróchen uuerdent? Ziû lâzest dû diabolum . ioh fortes in ęcclesia mit temptationibus keuueîchen? *Exprobrauerunt mihi qui tribulant me . dum dicunt mihi per singulos dies . ubi est deus tuus?* Diê mih arbeiteNT . diê hábeNT mír geíteuuîzzot an diû . daz siê tágeliches chédeNT . uuâr ist dîn Got. Den íteuuiz tuôNT sie mir an dînen martyribus. Vuanda dés mîn sêla getruôbet ist . fóne diû chído íh aber. (12) *Quare tristis es anima mea et quare conturbas me?* Ziú bist dû únfro . unde leîdeg mîna sêla. *Spera in deo quoniam confitebor illi . salus uultvs mei meus.* Trôste dih ze góte . uuanda imo iéhendo chído íh . dû bist mîn heîli . Got mîner.

(XLII.)

(1) *Psalmvs david.* Dísiu uox ist des . der iêo daz [R 145] ueînot . daz er hiêr mit dien úbelen ist .

uuanda er gerno hínauuâre dâr échert diê guôten sint.
*Ivdica me devs . et discerne cavsam meam de gente non
sancta.* Irtêile uber mih Got . unde sceîde min ding
fóne unheîligemo diête. Doh uuir hiêr sáment sîn .
gelîh nelâz unsih sîn. *Ab homine iniquo et doloso
eripe me.* Fone únrehtemo ménniscen unde hínder-
scrénchigemo lose mih. (2) *Quia tu es deus fortitu-
do mea . quare me repulisti . quare tristis incedo dum
affligit me inimicus?* Sîd du Got mîn stárchi bist .
uuíder déro únfreuui . ziû stiêzze dû mih dáua fone
déro starchi? unde ziû bin ih únfro . danne mih der
chórungon ubel minna úbel
tiêfel muôhet mit temptationibus? Malus amor malus
forhta
timor gruôzzent mih . uuíder diên ríngo ih . in déro
ríngun bín íh únfro . ziû ist daz . sîd dû mîn starchi
bist? Dû bíst mîn starchi . ziû ist mir . ána diû uueîchi
únfrouui gerih dero
tristitię? Âne daz mir mit unrehte leîdiu ist uindicta
érestun adâmis sundo chórunga
originalis peccati . dánnan álliû temptatio chómen ist?
Gotes reht
danne mih mêr fréuuen solta iustitia dei . diû neheîn
unreht ungeandot nelâzzet? Fone diû ist mir zeché-
mir ist kuôt daz du mih doûmuotost daz ih dîn reht-
denne. Bonvm mihi qvia hvmiliasti me . vt discam ivsti-
nissa lérnee chórunga
ficationes tvas. Temptatio drúcchet mih dâr lirnen ih
uuiêo reht tu bist. (3) *Emitte lucem tuam et uerita-
tem tuam.* Sende ûz . unde tuô gebórn uuerden chri-
stum dîn liêht . unde dîna uuârhêit. *Ipsa me dedu-
xerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in
tabernaculum tuum.* Diû fuôrton mih . unde brâhton
liêht
mih ûfen dînen heîligon berg . unde in dîn gezelt. Lux
uuarheit
unde ueritas diû christus sint . diu geínnoton mih . in

perg kezelt
dîa ęcclesiam . diû mons unde tabernaculum ist. Si ist
perg
der mons . der fone lúzzelmo [R 146] steîne so iruuûohs .
ríng der erdo fóreságo
daz er orbem terrę irfulta . nah danihelis prophetia.
Si ist kezelt . uuanda si féhtentero unde uârentero ist.
Daz hus dára sie fárent . daz ist in himele. Fone demo
sâlig sint diê in dînemo hus púuuunt iêmer unde
ist kescriben. BEATI QVI HABITANT IN DOMO TVA . IN SECVLA
iêmer lobont sie dih
SECVLORVM LAVDABVNT TE. (4) *Et introibo ad altare dei.*
kezelte
Vnde fóne démo tabernaculo chómendo . gân ih hína
ferbrunnen opher
in . ze Gotes altare . dâr ih selbo uuírdo holocaustum.
Daz ist der úngesíhtigo altare in himele . den díser be-
Gotes stuôl
zêichenet hiêr in erdo . selber tronus dei . ze démo sih
dâr niêman negenâhet . âne der hiêr ze dísemo uuír-
digo gat. *Ad deum qui letificat iuuentutem meam.*
Ze Góte gân ih in . derdâr mîne iúgent . daz chît mîna
niûuui gefróuuet. Er gefróuuet dar mîna niúuui . uuanda
er hiêr hábet keunfrouuet . mîna fírni. In dero niúuui
follestân ih . mêr nefírnên ih . mêr nealten ih. *Con-
fitebor tibi in cythara deus deus meus.* Ih iiêho dir
án dero cýtherun Got . Got mîner. Daz chît . in ar-
beîten lóbon îh dih . in arbeîten singo ih dír. Cythara
hábet nídenan bûch . also psalterium óbenan hábet.
lîchamo tôt-
Fone démo níderen teîle . dâr corpus ist . unde morta-
heit
litas ist . chóment uns arbeîte. So uuir diê lídendo
Got lóboen . so singen uuir án dero cýtharun. Daz
kedúlt
sang ist suôzze . uuanda patientia máchot iz Góte lîchen.
(5) *Quare tristis es anima mea . et quare conturbas
me?* Sîd iz Góte lichet ziû bist dû danne únfro ! mîn

sela? unde ziû getruôbest dû mih? ziû lâzzest dû dih
Gotes pilde
ána dehêin lêid? Sîd imago dei dír ánaist . ih meîno
uuizze fernumest muôt
ratio unde intellectus . diû oûh mens keheîzzen sint .
ziû nestôzzest du danne fóne dir . souuáz diên mísse-
zímet? *Spera in deo quoniam confitebor illi.* Kedínge
an Gót . uuanda ímo iiêho [R 147] ih sus. *Salus uul-
tus mei deus meus.* Hêili ist mines ánaliûtes . mîn Got.

(*XLIII.*)

(1) *In finem filiis chore ad intellectvm.* Chore
hoûbetpári hoûbetkíbilla súne
dazdir chit caluitium alde caluaria . bezeîchenet filios
chriûcis
crucis . uuanda in caluaria daz chit in loco caluitii uuard
chriûcigot ze fernúmeste
christus crucifixus. Diên ist díser salmo ad intellec-
tum des tínges . daz Got ofto betuôt sîn ôra gebétener
disiû zîtelichen
umbe temporalia . durh daz . dáz man ín bítte umbe
diu êuuigen
ęterna. (2) *Devs avribvs nostris avdivimvs . patres nostri adnuntiauerunt nobis . opus . quod operatvs es in diebus eorum . et in diebus antiquis.* Vuir eîgen gehôret truhten mit únseren ôron daz úns únsere fórderen zalton. Vnsere fórderen zalton uns dîn uuerch . daz dû uuórhtôst in íro tágen . unde in alten zîten. Vuir eîgen gehoret . uuiêo dû siê lôstost . doh dû únsih nû nelôsest. (2) *Manus tua gentes disperdidit et plantasti eos.* Dîn hant ságeton sie . fersuánta ándere diête . unde in íro stal . flanzotost dû siê. *Afflixisti populos et expulisti eos.* Neîztost umbe siê ándere liûte .

amorreos . eueos . unde gergeseos . unde trîbe diê úz .
daz dû ín rûmdîst. (4) *Non enim in gladio suo possidebunt terram . et brachium eorum non saluabit eos.*
Sie nebesízzent niéht íro lant mit íro chnéhtheîte . noh
íro stárchi negehiêlt siê. *Sed dextera tua et brachium*
keuualt
tuum. Núbe dîn zéseuua daz chit din potentia . unde
din sun
dîn árm . daz chit filius tuus. *Et inluminatio uultus*
tui. Vnde diu óffenunga dínes ánaliûtes. Daz dû an
diên uuerchen dih sceîndost dâr uuesen. *Quoniam complacuisti in eis.* Vuanda dir gelîchet uuás án ín.
(5) *Tu es ipse rex meus et deus meus.* Der selbo mîn
chuning . unde mîn Got pist dû noh. *Qui mandas*
salutes iacob. Dûdir israheli inbiûtest sîna heîli. So-
ougsiûnigo
uuiêo [R 148] du facie ad faciem nescînîst . noh du
uuésenti ur-
dîna toûgenun substantiam neoûgtîst . diê dû in resur-
stende éngela
rectione oûgen solt . dû chúntost doh per angelos uuaz
siê tuôn solton. (6) *In te inimicos nostros uentilabimvs cornu.* Sól dîn helfa danne nû hína sîn? Neîn
sî. An dír uuas íro sígo . an dír trîben oûh uuír mit
hórne únsere fíenda. Mit dînero starchi iágoen uuir !
siê. *Et in nomine tuo spernemus insurgentes in nos.*
Vnde in dînemo námen fersêhen uuir . diê án únsih
nendent. (7) *Non enim in arcu meo sperabo.* Ih nefersiêho mih ze mînemo bógen . niêht mêr danne únsere fórderen. *Et gladius meus non saluabit me.* Noh
mîn suert negeháltet mih . dána mêr iz siê gehiêlt.
(8) *Saluasti enim nos ex affligentibus nos.* Dû hábest
únsih kehálten fore únseren âhtaren. Ih sprícho iz in
irgángeno
preterito . uuanda iz so geuuís ist . sámoso iz irgángen

uuâre. *Et eos qui oderunt nos confudisti.* Vnde diê
in úrstende
unsih hazzent . diê hábest dû gescéndet. In resurrec-
tione uuerdent siê gescéndet . daz ist nû geuuis. (9) *In*
deo laudabimur tota die. An Góte uuerden uuir ge-
lóbet allen dag. Dâr tág âne naht ist . dâr uuérden
uuanda dû fóne diên neîzzenten unsih lôstost
uuir gelóbet . quia ex affligentibus nos eruisti nos. *Et*
in nomine tuo confitebimur in seculum. Vnde an dînen
námen iêhen uuir iêmer. In énero uuerlte ist êuuig
iiht dero hêiligon
confessio sanctorum . déro sie nieht irdriêzzen nemág .
sâligheit
uuanda iz íro beatitudo ist. (10) *Nunc autem repu-*
listi et confudisti nos. Doh uns daz chúmftîg sî in
keiihtare
êuuon . dû hábest únsih dîne martyres iêodoh nû dána-
gestôzzen . unde gescéndet . uuanda uuir christiani ge-
heîzzene . fóne paganis keleîdezet píren. *Et non egre-*
dieris deus in uirtutibus nostris. Vnde ûznegâst dû
Got sáment uns in únseren chreften . sô dû êr tâte.
Dû lâzest únsih chráftelose . [R 149] so uuir unsih
irhéuen zefárenne uuíder únserên fíenden . doh du ún-
chuône ze uuîge
sere fórderen tâtist fortes in bello. (11) *Auertisti nos*
retrorsum . pre inimicis nostris . hoc est ante inimicos
nostros. Dánageuuéndet hábest dû únsih hínder rúkke .
fóre únserên fíenden. Ín zuôsêhenten habest dû únsih
fersmáhet. *Et qui oderunt nos diripiebant sibi.* Vnde
hábent únsih irzúcchet ín selbên . diê únsih házzent.
(12) *Dedisti nos tamquam oues escarum . et in genti-*
bus dispersisti nos. Du hábest únsih ín gegében ze-
frézzenne sámoso sláht friúscinga . unde habest únsih
marterero
zeuuórfen under diê heîdenen. Vuanda diz uox martyrum
ist . be dîu ist dísiu chlága zefernémenne fóne diên

iihtungo ze hêidescun
diê sih in martyrio geloûbton . unde ad paganismum
iruuúnden. (13) *Vendidisti populum tuum sine precio.*
Hínagâbe dû dînen liût . daz dû darúmbe ánderen ne-
keiihterra
inphiênge. Dû gabe dine martyres ze sláhto . uuéliche
inphiênge aber dû fure siê? *Et non fuit multitudo*
in commutationibus eorum. Vnde neheîn mánigi lônes
neuuas . an dómo chóufe. Déro hínagegébenon uuas
mánigi . neheîniu déro dâruuídere inphángenon. (14) *Po-*
suisti nos in obprobrium uicinis nostris . subsannatio-
nem et derisum his qui sunt in circuitu nostro. Dû
hábest unsih kesézzet in íteuuiz únseren gebûren . unde
umbe únsih kesézzenen in snûdun . unde in huôh.
(15) *Posuisti nos in similitudinem gentibus commo-*
tionem capitis in populis. Dû hábest unsih heîdenen
martyro
gesézzet in gelîchi dînero passionis . unde in hôubet-
uuágot diên liûten . also dû iudeis uuâre. (16) *Tota*
die uerecundia mea contra me est. Állen dag uuas
min scáma gágen mir. Éteuuenne ferscáment sih an-
dere ménniscen . unsere scáma uuéreton. *Et confusio*
faciei meę cooperuit me. Vnde scáma mînes ána-
[R 150]liûtes pedáhta mih. (17) *A uoce exprobrantis*
et obloquentis a facie inimici et persequentis. Vuan-
nan cham si? Fone déro stímmo íteuuiz tuôntis . unde
uuídersprechentis . unde fone déro ánasihte des fíendes .
unde des âhtaris . der mir iêo gagenuuerte ist. (18) *Hęc*
omnia uenerunt super nos. Diz ist allez ûfen únsih
férnumest houbetkibillun chíndin
chómen . úmbe intellectum filiis chore. Daz sie uuíz-
zin . so uuiêo Got únsere fórderen lêitti ûzzer egypto .
ze suônotáge
unde er unsih in resurrectione leîten súle úzzer disemo
egypto dirro uuerlte . daz uuir hiêr under zuíscen lîden

súlin alle nôte . unde besuôchet uuerden / suln . ube uuir
fergebeno
Got gratis . daz chît ungemiête uôben uuéllen. Gratis
fergébeno
cáb er uns den lîb . gratis irlôsta er únsih . gratis suln
uuir ín uôben . ih meîno daz uuir hiêr lônes negéroen .
hinafúre
nube in futuro. Fóne diu chit iz háranah. *Nec obliti
sumus te.* Noh durh daz neirgazzen uuir dîn. Nehêin
chelunga
tribulatio neirgazta unsih dîn . uuanda du uuóltost sia
ze fernumeste kébelchinden chriûce
uns kescéhen ad intellectum . uns filiis chore . uns filiis
chinden
crucis. *Et inique non egimus in testamento tuo.* Noh
unrehto netâten uuir an démo . daz dû uns penêim-
êo
dost . daz chit an dînero lege. (19) *Et non recessit
retro cor nostrum.* Noh uuídere negeuueîh unser hérza .
ferchunst
so déro herzen tuont . die umbe arbeîte in desperatio-
nem chóment. *Et declinasti semitas nostras a uia tua.*
Vnde gechêrtost du unsere stîga fóne dînemo uuége.
Daz chît . dû gelertost unsih . uuiêo ferro unser uueg
ist . den uuir uuolton gân . fone dînemo . den du unsih
ze tode ze
uuíle gân. Vnserer leîtet ad mortem . diner leîtet ad
lîbe
uitam. (20) *Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis.*
Vuanda du hábest unsih kediemuôtet in dírro neîzze-
seligun stéte . in dírro arbeîtsámun [R 151] uuerlte.
Et cooperuit nos umbra mortis. Vnde hábet unsih
tot-
pedécchet pilde des tôdes. Vuélez ist daz ? âne mor-
hêit
talitas . diû in állen gemêine ist. Vuélez ist aber sel-
êuuîg ferdámnunga sámit démo diêuele
ber der tod ? ane damnatio ęterna cum diabolo. (21) *Si
obliti sumus nomen dei nostri . et si expandimus ma-*

nus nostras ad deum alienum . (22) *nonne deus requiret ista?* Vbe uuir irgâzzen unseres Gótes námen . unde ube uuir gespreîton unsere hende ze frémidemo Góte . nefrâget des Got na? Ziû frâget er des . daz er uuêiz? ane daz er iz ûnsih lazze uuízzin . unde uuir unsih sélben bechénnendo gebezzerôt uuerden. *Ipse enim nouit abscondita cordis.* Er uueîz dîa tougeni des herzen. Be diû nedárf er frâgen. Er frâget áber . so er unser chórôt . unde er án dero chorungo unsih tuôt *!* pechénnen uuér uuír sîn. So er petro teta . der sih
chórungo
selben fóre dero temptatione neuuissa . do er chád .
ih pin gáro zirstérbinne mit dir — cho-
TECVM MORI PARATVS SVM . unde sih áber an dero temp-
runga
tatione begonda uuízzen . do er den loûgin beuuêinota. *Quoniam propter te mortificamur tota die.* Dû uuêist dîa toûgeni ûnserro herzon . daz uuir umbe dih irstérbet uuerden allen dag . daz chit álle zîte . nals umbe
ruôm
uanam gloriam . noh umbe unsere meîndâte. Vbe die
lóbogerni
neuuârin . die umbe iactantiam sar írstúrbin . nals umbe
minna — Fersélo ih mînen lîchamin
dilectionem so nechâde PAVLVS . SI TRADIDERO CORPVS MEVM
so ferro daz ih ioh ferbrínno . nehábo ih ábir uuârra mínna . sô netoûg
ITA VT ARDEAM . CARITATEM AUTEM NON HABEAM . NIHIL MIHI
mir iz.
PRODEST. *Estimati sumus ut oues occisionis.* Vnde daz uuir geáhtote birn also scâffine frúnscinga. Scâf neuuérint sih . uuír neuuéren unsih. (23) *Exsurge quare obdormis domine?* Stánt uf trúhten ziu slâfest dû? Daz ist abusio uerbi . daz chit . míssebrúcheda
in chriêchin
uuortis . diu grece heîzet catacressis. Vuieo mag Got slâfen? [R 152] Aber sine martyres hárent ad christum .

tiêtin urstende
daz er gentibus chunt ketuôe sîna resurrectionem .
tôtin
uuanda diên slâfet er . diê ín uuízzen mortuum . unde
irstándenen
ín negeloûbent resurrexisse. Des langet sie mit rehte .
âhtungo
uuanda so daz uuirt . so zegât persecutio. *Exsurge et*
ne repellas in finem. Stant ûf . unde nestóz unsih
in suônotage
dána niêht in énde. In resurrectione neferuuírf unsih.
(24) *Quare faciem tuam auertis?* Ziû uuendes . du fóne
úns . dîn ánasiûne? sámoso dû únsêr furder neuuéllest
ruôchen? *Obliuisceris inopię nostrę . et tribulationis*
nostrę? Vnde irgízzest únserro únêhte . unde únserro
bîno? sámoso dû selbo neuuúrdist arm . unde gebînot
fúre únsih? (25) *Quoniam humiliata est in puluere*
anima nostra . et adhesit in terra uenter noster. Ke-
húge unser . uuanda únser sêla ín demo stúppe dih
pétondo gediêmuôtet ist . unde únser bûh níderelígendo
puch die fleîscin
haftet zuô déro erdo. Alde uenter bezeîchenet carnales.
in âhtungo
diê in persecutione sih keloûbton . unde sih hínahafton
ze heîdenen
ad paganos . unde diê chláget nû hiêr sancta ęcclesia.
an hêiligon fleîscinen
Sî hábet múnt in sanctis . unde bûh an carnalibus.
ih inphiênch ein buôch daz uuas suôzze
Be diû chád eîner . ACCEPI LIBRVM . ET LIBER IPSE DVLCIS
in mînemo munde . unde bittir in mînemo bûche
ERAT IN ORE MEO . ET AMARVS IN VENTRE MEO . uuanda pre-
Gotes kebot keîstlichen fleîschlíchen
cepta dei sint suôzze spiritalibus unde eîuer carnalibus.
(26) *Exsurge domine adiuua nos . et redime nos propter*
tiêtin
nomen tuum. Stant ûf truhten . daz chit . gentibus
urstende
ketûo chunt dîna resurrectionem . daz ioh diê . diê nu
háftent zuo déro erdo . ûfirháuen uuérdên fone dero erdo.

Hilf uns . unde lôse unsih umbe dînen namen . nals umbe únsere urêhte.

(XLIV.)

(1) *In finem pro his qvi commvtabvntvr filiis chorę ad intellectvm canticvm pro dilecto.* An christum siêhet diz sang . umbe diê gemûzoton súne chore . ze fer-
chríûcis chint
númeste umbe [R 153] den trût. Filii crucis sint ke-
ungeloubigen ze geloûbigen
uuéhselot fone infidelibus ze fidelibus. Dien selben ist
liêben des fáter
diz sang ze fernumeste umbe christum dilectum patris . umbe den diê unuernúmistîg uuâren . die ín chriûze-
úbe siê ín uuíssin niêmer
goton. Vuanda iz chît. Si enim cognovissent . nvmqvam
nechriûzegotin siê den hêrrin guôllichi
dominvm glorię crvcifixissent. (2) *Ervctavit cor mevm*
fater súne
verbvm bonvm. Pater sprichet fone filio . kuôt uuort . irrópfezta mîn herza . daz chit . kuôten sún hábo ih chómenen fone mir selbemo. Sîn uuort ist er . uuanda
kesmécheda
er getuôt ín menniscon chunt . also er oûh sîn sapientia
sméchen
ist . uuanda er ín sie getuôt sapere. *Dico ego opera mea regi.* Mîniu uuerch sago ih démo chúninge. Daz
aberunga ságen
ist iteratio des fórderen sinnes . uuanda dicere . daz ist
uuort fúrebringin súne
uerbum proferre. Vnde uuanda an filio alliû Gótes
kebérn sîniu uuerch chúninge
uuerch sint . fone diû ist ímo generare . opera sua regi
ságen kebúrt
dicere. Noh ander neist diû sága . danne diû generatio. *Lingua mea . i. uerbum meum . calamus scribe i. scrip-*

tura scriptoris. Mîn uuort ist also stâte . also diu
scrift des scrîben. Ménniscon uuort zegât . Gotes uuort
ist ímo ébenêuuig. *Velociter scribentis.* Iz ist also
diû scrift des spuôtigo scríbenten. Vues mag so uuóla
spuôn . sô eînes uuórtis? Eîn uuórt ist . daz der fáter
gespróchen hábet. Daz ist fóne diû spuôtig . uuanda
iz eînzen sillabon niêht gespróchen neist . doh iz so
ánafang
êuuigo gespróchen sî . daz án demo spréchenne initium
ende
noh finis nesî. (3) *Speciosus forma pre filiis homi-*
fleîsg mennisco
num. So daz uuort caro uuirt . so ist iz homo . so ist
priútegomo
iz sponsus. Vuiêlicher? Speciosvs pre filiis hominum.
Daz chit . scône fóre allen ménniscôn . uuanda ánderêr
unscadelih
neuuás innocens âne er . noh ánderêr nehábeta diâ
urlôsi
[R 154] scôni unserro redemptionis. *Diffusa est gratia*
in labiis tuis. Knada ist kebreîtet in dînen lefsen .
uuort kenâdo
uuanda uerbum gratię ist in dînen léfsen. Also daz
derdir geloûbit . der uuirt kehálten der mîn
ist QVI CREDIDERIT . SALVVS ERIT. Vnde áber . QVI MAN-
fleîsch izzit unde mîn bluôt trinchit der hébit êuuígen
DVCAT MEAM CARNEM ET BIBIT MEVM SANGVINEM . HABET VITAM
lîb
ĘTERNAM. *Propterea benedixit te deus in ęternum.*
fóresâgo
Nû chît der propheta ad christum. Fone diû ségenôta
dih Got in êuua. Andere ségenôta er ze eînero fríste .
under êo lánt keheîzzis
diê sub lege uuâren . diê terram promissionis inphiêngen .
niûuuun genâda himilrîche
dir gíbet er umbe diâ gratiam regnum cęlorum. Daz
under niúuuer genâdo
tuôt er an diên . die sub gratia sint. (4) *Accingere*
gladio tuo circa femur tuum potentissime. Cúrte dîn

lîchamen
suert umbe dîn diêh . fílo geuuáltigo. Hiêr in carne
uuáfene dih . mit démo suérte dînero lêro . diû geuuál-
tigo den sun sceîde fone démo fáter . unde dîa tohter .
fóne déro muôter. (5) *Specie tua et pulchritudine tua.*
Daz duô mit dînemo ménniscínen bilde . unde mit
Got mán
dînero gótelîchun scôni. Deus homo tuô iz. *Intende .*
et prospere procede et regna. Sih an únsih . unde frám-
spuôtigo chum hára fone hímele . unde rîcheso hiêr in
euuangelii passionis
dînero ęcclesîa. Propter ueritatem . et mansuetudinem .
iudicii
et iustitiam. Vmbe uuarhêit . unde mámmendi . unde reht.
Vuarhêit lêre unsih in sancto euuangelio . mammendi
martero suônotage
sceîne in passione . reht oûge in iudicio. *Et deducet*
te mirabiliter dextera tua. Vnde leîtet dih uuúnder-
lîcho dîn zéseuua . daz chît dîn geuualt. Vuanda uuún-
derlîcho lébest dû . uuúnderlîcho irstâst dû. (6) *Sa-*
gittę tuę acutę . potentissime. Dîne strâla sint uuasse .
hárto máhtige. Díniû uuort kemúgen fílo . siû dúrh-
fárent diû hérzen . uuanda siû uuássiû sint . unde be-
chêrent siû ze rehte . uuanda siû mahtig sint. *Populi*
sub te cadent in corde in[R 155]*imicorum regis.* Vnder
dih sturzent díe liúte. Vuâr uuirt der sturz? Ín demo
herzen des chúninges fiendo. Dû bist der chúning .
dir undertuont sie sih . unde uuerdent dâr diêmuôte .
dar siê úbermuôte uuaren. (7) *Sedes tua deus in*
seculum seculi. Din stuôl Got . unde din rîche uuéret
der stuôl iúdon riches
iêmer. Sedes iudaici regni uuéreta eîna uríst . âne ende
stuol dînes rîches
uuéret sedes regni tui. *Virga directionis uirga regni*
tui. Kerta geríhtennis . ist dines rîches kerta. Sî ge-
rihtet diê êr chrúmb uuâren . unde intuuunden uuanda

rîcheson
sie âne ín uuolton regnare unde iro selbero uuíllen
tuôn . unde Gotes uuillen nâh démo iro duuíngen.
(8) *Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem.* Du mín-
notost reht . unde házzetost unreht. Dar scînet . daz
kerta kerta gerihtinnis unboûglich
dîn uirga ist . uirga directionis. Si ist inflexibilis .
îsinin rihtinde fer-
uuanda sî ferrea ist . unde êinen regens . ánderen cón-
múlende rihtinde geîsliche mulinde fleîsliche
terens . regens spiritales . conterens carnales. *Propte-
rea unxit te deus . deus tuus.* Fone diû sálbota dih
Got . dîn Got. Pater uuiêhta dih . unde salbota dih .
uuanda dû mínnotost reht . unde házzetost únreht. Vuaz
keîstlîche úngesiûnlich
ist daz salb? Iz ist spiritale unde inuisibile . daz mit
lîchamhafti gesiûnlichemo
corporali unde uisibili ! gezeîchenet uuirt. *Oleo lętitię
pre consortibus tuis.* Mit démo oleo dero fréuui sál-
unscádeli
bota er dih . daz ist innocentia . diû neheines des dinges
neirhúget . daz sîa suére . daz sia durfe riúuuen. Fore
dînen geteîlon. Daz chît . ferror danne andere heiligen .
gesalbotin gesálbote
uuanda fóne dir uncto . sint keheîzzen andere uncti.
(9) *Myrra et gutta et cassia . a uestimentis tuis.* Fone
dînero uuâte chóment diê stancha myrrun . unde guttę .
díu ammoniaca heîzet . unde cassię . diû fistula heîzet.
geloûbigen
Daz chît . fone fidelibus unde fóne allero ęcclesia . chú-
kuôttado
met der liûment uirtutum . der also suôzze ist . also
der stáng diû[R 156]rero chriûtero. *A domibus ebur-
neis.* Er chumet fone hélfentpeîninen hiûseren . daz
heiligen magidin
chit . fone sanctis uirginibus . die fone diû mit helfent-
chiûsche
peîne gezeîchenet uuerdent . uuanda elephas pudicum

fiêo
animal ist . unde fúre eîna chénun . neheîna mêr negeuuínnet. *Ex quibus hoc est inter quas delectauerunt te* (10) *filię regum in honore tuo.* Vnder diên hiûsern lusta dih déro chúningo tohteron . diê in dîna êra ge-
póton
bórin uuúrden. Dero dih lusta . diê uuâren apostolorum
tohtera
filię . dír ze êron gebórne náls ín . uuanda siê christianę
tohtra chúningo
hiêzzent . nals petrianę noh pauliane. Alde filię regum sint mánige ęcclesię diê álle christi heîzzent . nals PETRI noh PAVLI. *Astitit regina a dextris tuis.* Sélbiû diû chúningin dîn ęcclesia . diû fóne mánigen ecclesiis pestât . diû gestuônt ze dînero zésuuuún. Dâr gehô-
chómint keuuiêhte mînes fater
rENT iro chint . VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. Diû ze
fárint in
uuínstrun stât . diû neist regina . diû gehôret. ITE IN
daz êuuiga fiûr
IGNEM AETERNVM. *In uestitu deaurato.* In úbergultimo
uuîstuômis
geuuâte . daz chit mit démo gegáreuue sapientię. *Circumamicta uarietate.* Vmbehélitiû mit féhi . eîn uue-
túgido zúngon
der . uirtutum alde linguarum . uuanda in misselîchen
sprâchon túgide
linguis ist sî . mísselîche . uirtutes hábet sî. (11) *Audi filia et uide.* Hôre tóhter unde sih . chît der propheta. Muoter mánigero chíndo . tohter déro prophetarum unde apostolorum uuaz dir CHRISTI euuangelium gebiête . unde dáranâh kesiêhest dû gloriam dei. Fides euuangelii gerêinet dir daz herza . daz dû den gesêhen maht .
reinherzen
den échert mundi corde geséhen suln. *Et inclina aurem tuam.* Vnde diemuôtigo helde dîn ora . fernim sórglîcho dísen rât. *Et obliuiscere populum tuum . et domum patris tui.* Vnde hábe in âgezze dînen liût .

scántpurge
populum babylonię . dannan dû burtig pist . unde dines
fater hûs diaboli . der dâr chúning [R 157] ist . der
dih únuuâllicha gebár . mit flecchon dinero sundon .
aber born úntá-
unde uuirt regenerata in CHRISTO ze dero scôni inno-
rungo
centię. (12) *Quoniam concupiuit rex speciem tuam.*
Vuanda dîna sconi uuile der chúning . dîn brûtegomo.
Er ist scône durh sih . dû uuírdist scône fone ímo.
âne flecchen âne rúnzun
Absque macula . absque ruga . uuíle er dih sîn. Solicha
getuôt er dih . sólicha fórderot er . sólichiû gerîset ímo.
Quia ipse est dominus deus tuus. Vuanda er ist
truhten Got dîner . pe diû gelôube dih hinnan . dannan
dû burtig sist . unde uuird ímo mínnesam . dínemo
prîutegomon
sponso domino deo. (13) *Et adorabunt eum filię tyri*
tiêto
in muneribus. Vnde tóhtera týri daz chît gentium .
chóment unde bétont in . géba bríngendo . daz chît
mánige elemosinas tuôndo. *Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis.* Dîn ánaliûte flêhont alle
die rîche sint . des chómenten fólchis. Sie uuellen álle .
prût
daz du heiliga sponsa gesêhest iro elemosinas. Sie
uuéllen in dero ęcclesia sceînen iro gedehtigi. Also
in mittero brûtsamenungo lóbon ih dih
iz chit . IN MEDIO ECCLESIE LAUDABO TE. Ánderesuuâr netoûg sî . ánderesuuâr neist . si uuâriu. (14) *Omnis gloria eius filię regum ab intus . hoc est prophetarum uel apostolorum.* Álliu íro guôllichi déro selbun chúningo
keuuízze
tóhter . ist ínuuert . in íro conscientia. Dâr ist si scône .
dâr minnot sîa íro sponsus. *In fimbriis aureis.* In
gúldinen fáson íst si gáro. Iro lézzesten uuerh sint
állero diûresten . uuanda sî den ûzlâz kérnôst kesiêhet

túrnohten. (15) *Circumamicta uarietate.* Mit fêhi
úmbehélitiu . uuanda si alle túgede mínnot. *Adducentur regi uirgines post eam.* Eînzen uuerdent prâht
mágede íro sponso regi nâh íro. Sî uuirt ze êrist
eîn mit Gote eînhafti eînzen
unîta . ze dero unitate geziêhent sih dáranâh singulę.
Proximę eius afferentur tibi. Dir turhten uuerdent
praht diê iro gelegenun sint . unde iro gelîh sint in
kloûbo túgedin
fide un[R 158]de in uirtutibus. (16) *Adducentur in lętitia et exsultatione . adducentur in templum regis.*
In fréuui unde in sprúngeli uuerdent sie brâht in Gótes
hus . in sanctam ęcclesiam. (17) *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii . constitues eos principes super omnem terram.* Fúre diê apostolos diê êr uuâren . sint
dir uuorden iro chínt . die sézze ze bíscofen úber álla
erda. Sô dû PETRVM unde PAVLVM nesêhest . sô neáhto
prédigo ke-
dih uuesen intsázta . ním die fone íro predicatione fi-
loûbig keîslih
deles unde spiritales uuórdene sîn unde sezze an íro
stuôl. (18) *Memores erunt nominis tui . in omni generatione et progenie.* Diê gehúgent dînes namen unz
fúrsten uber
deheîne chúnne uuéret . uuanda sie principes sint super
erda
terram . also íro fórderen uuaren. *Propterea populi confitebuntur tibi in ęternum et in seculum seculi.*
Fóne diû iêhent dir dîne liûte in êuua . unde in uuerlt
uuerlte. In dísemo lîbe . unde in démo chúmftigen
iêhent siê dir . unde lóbont dih. Vuanda sus hiêrána
priûtegómo unde brût
gelóbot sint sponsus et sponsa . pe diû heîzet díser
sálmo . epithalamium . daz chît prûtelob.

(*XLV.*)

IN FINEM PRO FILIIS CHORE PRO OCCVLTIS PSALMVS. Díser uuirt oûh kesúngen pro christianis diê mit filiis chore gezeîchenet sint. umbe toûgeniû ding. diû CHRISTVS cham ze geóffenonne. (2) *DEVS NOSTER REFVGIVM ET VIRTVS.* Vnser Got ist zuôfluht. unde cráft. Mánige suôchent. dâr zuôfluht dâr chráft neíst. Sólih neist únser

craft

zuôfluht. sî ist uirtus. si ist chreftig. *Adiutor in tribulationibus quę inuenerunt nos nimis.* Hélfâre in árbeîten. déro uns fílo begagenet ist. Vnder allen ar-

keuuizzeda

beîten neist nehêin arbêit mêrora danne conscientia

sundon

peccatorum. Pe diû ist dero mêist ze Gote zegefliêhenne. Also diê tâtin diê CHRISTVM [R 159] irslágen hábeton.

irchomen

unde fóne PETRO gemánete compuncti uuúrden. unde

uuaz mugen uuir tuôn

ín frâgeton. QVID FACIEMVS? Diên uuas zechédenne. ADIVTOR IN TRIBVLATIONIBVS QVĘ INVENERVNT NOS NIMIS. Vnde

ketoûft sihchure

so sie baptizati uuurden. unde iro sundon securi uuaren. do mahton sie chéden. daz háranâh folget. (3) *Propterea non timebimus. dum turbabitur terra.* Fóne diû nefúrhten uuír uns. so diû erda getruôbet uuírdet. Daz

iudon liût tiêtin

ist gens iudea. umbefángenez mit gentibus. Also diu

ketruôbeda

erda ist mít temo mére. Déro erda uuas turbatio chúmf-

zuôfluht

tig. dîa siê fúrhten nedorfton. uuanda ín Gót refugium uuas. *Et transferentur montes in cor maris.* Vnde nefurhten uuir uns. mugen sie chéden. so die berga ferfuôret uuerdent ín des méres herza. Daz chit so

tiêto herzon

apostoli iudeam lâzzent. unde sie gentium cordibus íro

lêra gébent diâ iudei feruuurfen . sô neist uns zefúrh-
pergen
tenne uuanda uuir diên montibus fólgeen. Daz ist ze-
perge derdir ist in óben-
fernemenne fone selbemo demo monte qui est in uer-
entigen perge
tice montium . der ába déro érdo ín den mére geuuór-
habent
fen uuard . nâh sîn sélbes keheizze. Er chad. SI HA-
ir geloúba also séneffes chórn so chedent ir disem berge zuô héue dih
BVERITIS FIDEM VT GRANVM SINAPIS . DICETIS MONTI HVIC TOL-
ûf unde fal in den mére so tuôt er also perg
LERE . ET MITTERE IN MARE . ET FIET. Er ist der mons .
ze diêten ketriuuuun
den sie fone iudea ferfuôrton ad gentes . mit iro fideli
predigo
predicatione. (4) *Sonuerunt et turbatę sunt aquę eius .*
predigondo
s. maris. Diê selben berga scúllen predicando . unde
tiête
uuúrden getruôbet sîniu uuázzer . uuanda gentes sturm-
niûuua lêra
don sô sie nouam doctrinam gehôrton. *Conturbati sunt*
montes in fortitudine eius. Vnde diê berga uuúrden
Gotes
getruôbet . in sînero starchi. Vues starchi? âne dei .
chráft
der uirtus ist. Vuéliche berga? ándere berga . die
uuerltperga Gotes perga
montes seculi heîzent nals [R 160] montes dei . uuanda
diê geuuáltigen dírro uuerlte . die uuurden des in úbel-
êa êon
mo . daz iro leges . fóne Gótes legibus ferzóren solton
uuerden. Dârumbe neuuárd iz doh ze leîbo. Núbe
uuiêo fuôr iz. (5) *Fluminis impetus lętificat ciuitatem*
dei. Ánablásôd déro âho . gefreûta Gótes purg. In-
ánafluz
undatio sancti spiritus . gemáhtigóta siâ. Déro getrún-
chen apostoli sô uuílo . daz fóne íro uuómbon flúzzen
lósern
chéhprúnnen . állen íro auditoribus ze séti. Do uuard
diû erda genézzet . do uuúrden únberehãftiû herzen ge-

Gotes purg
bérehaftôt . des freûta sih mit rehte ciuitas dei. *Sanc-*
tificauit tabernaculum suum altissimus. Sô tuôndo .
gehêiligôta sîna hérebergа der hôhesto. (6) *Deus in*
medio eivs non commouebitur. Got ist in míttero burg .
uuerltperga
stúrmen ouh montes seculi . er neuuírt iêodoh dánnan
iruuéget. Dâr ist er so míttêr . daz er ín állen gelicho
hílfet. *Adiuuabit eam deus uultu suo.* Got hilfet íro
mit sînemo ánaliûte. Er getuôt sia geuuár an sînen
offon Gotes
uuerchen . daz er dâr ist . uuanda manifesta operatio
uuerch sîn analiûte
dei . daz ist uultus eivs. (7) *Conturbatę sunt gentes.*
Dannan uuurden diê diête getruôbet . daz chit . châmen
in ángest unde in fórhtun. *Et inclinata sunt regna.*
Vnde gediemuôton sih diû rîche . uuanda siû châmen
unde bétoton ín. *Dedit uocem suam altissimus . et mota*
est terra. Der hôhesto gab sîna stímma . unde dánnan
sundere
eruuégeta sih diû erda. Peccatores kehôrton siâ . unde
irbíbenoton dârába . diên gab er siâ ze gébo die mârun
géba brâhton ín sîne apostoli. (8) *Dominus uirtutum*
nobiscum. Got déro túgedo . Got déro chréfto . der
sélbiû chráft ist . der ist sáment uns. Ýbe er sáment
úns ist . uuer mag danne uuíder uns sin? *Susceptor*
noster deus iacob. Israhelis Got . ist der únsih inphâhet.
In dîa selda inphahet er únsih dannanûz uuír fúrder
ferstôzzen neuuérden. (9) *Venite et uidete opera* [R 161]
dei . quę posuit prodigia super terram. Chóment . únde
geséhent sîniu uuérch . diû er ze zeîchenen gesézzet
hábet óbe erdo. Vuélichiu sint daz? Alde uuieo tuôt
er diu? (10) *Auferens bella usque ad finem terrę.*
Ábanémendo dîa uuîga . unz ze énde déro erdo. Daz

chúmfte uuîch porta
uuas in sinero aduentu . dô fóne augusto iani porta
keislicho holdon
betân uuard. Alde spiritaliter . daz sih sinero fidelium
neheîner ze sînen geuuâfenen nefersiêhet . núbe ze Gótis
scérme. *Arcum conteret et confringet arma . et scu-*
tum comburet igni. Den bógen fermúlet er . unde diû
uuâfen ferbríchet er . unde den scílt ferbrennet er in
démo fiûre. Álla uuéri unde állen scérm nímet er dír .
miu helfare unde
daz dû ze ímo gefliêhest . unde du chédest . ADIVTOR ET
zesihnémo ist Got des euangelii
SVSCEPTOR MEVS DEVS IACOB. So gíbet er dir arma euan-
unâfen uuarheite fúreburte keníste kedingi triúuuo min-
gelica . ueritatis . continentię . salutis . spei . fidei . ca-
no
ritatis . diû hábest dû dánne fóne ímo . uuanda er dîniu
in fiûre
ferbrénnet hábet . igne spiritus sancti. (11) *Vacate*
et uidete quoniam ego sum deus. Fîrront. Vuárazuô ?
Fîrront unde gesêhent . daz ih Got pin . nals ir. Ih
scuôf iuûh . ih scírmo iuúh. Fîrront ir des féhtennes .
lâzzent mih fehten. *Exaltabor in gentibus et exaltabor*
in terra. Ih uuírdo irhóhet in diêten . unde in erdo.
Ih kesceîno . daz ih Got pin ! in gentibus die mâre
erda plindi
heizzent . unde in iudeis die terra heîzzent. Cecitas
in iúdon folli dieto in
kesciêhet in israel . unz plenitudo gentium chúmet in
ende uuerlte so uuirt aller Gotes liût ke-
fine seculorum chóment iudei . et sic omnis israel sal-
hálten
uus fiet. (12) *Dominus uirtutum nobiscum . susceptor*
noster deus iacob. Got déro chrefto ist mit uns .
iaco-
uuanda er in érdo mennisco uuórden ist . des iúngeren
bis
súnes Got . habet únseren lîchamen inphángen.

(*XLVI.*)

umbe chint des chá-
(1) IN FINEM PRO FILIIS CHORE PSALMVS. Pro filiis
lauuin chálauuer chálobérge
calui . daz chit CHRISTI. Er heîzzet caluus fone caluaria.
kechriûzegot chálauuui
dâr er crucifixus uuard. Diê sînes caluitii [R 162]
hâ ín hâ ín
húondo châden CRVCIFIGE CRVCIFIGE EVM . die uuúrden iû
fóregezeîchenet mit déro chindo huóhe . diê ze eliseo
stîg ûf chalauuo stig uf chalauuo périn
châden . ASCENDE CALVE ASCENDE CALVE. Éne frâzzen ursi .
tiêfela
díse ferslúnden dęmones. (2) *OMNES GENTES PLAVDITE MANIBVS.* Hántslágont alle diête. Vuésent frô . daz ir
irlôset
in cruce bínt redempti. Des iudei huôtin . des méndent ir. Slágezent mit handen . daz chît . iûuuera mendi oûgent an guôten uuérchen. *Iubilate deo in uoce exsultationis.* Liûdont Gote in frôlichero stímmo. Sceînent iûuuera fréuui mit handen . unde mit zungun. (3) *Quoniam dominus excelsus terribilis.* Vuanda der hôho Got ist égebâre. Ze hímele gefárner ist er égebâre . doh er iudeis in érdo uuâre ze huôhe. *Rex magnus super omnem terram.* Míchel chúning . daz chît . mahtig úber alla erda. Máhtig úber iudeos .
tiête
unde úber gentes. (4) *Subiecit populos nobis . et gentes sub pedibus nostris.* Liûte hábet er uns úndertân . unde diête . under únsere fuôzze. Daz ist uox
keloûbigero ungeloubigen
fidelium fóne infidelibus uuanda christiani rîchesont
heîdene
unde ín úndertân sint pagani . alde daz siê ferro hínderoren sint iro frêhtên. (5) *Elegit nos hereditatem sibi.* Vnsih christianos eruuéleta er ímo ze érbe. *Spe-*

ciem iacob quam dilexit. Er eruuéleta daz pílde iacob . daz er mínnota. Sîna scôni eruuéleta er. Vués uuas
keislichiû
er scone? Âne daz imo spiritalia uuérderen uuâren .
fleisclichiu línsinin
dánne carnalia . unde er be diû mit lenticula gechôufta
erisporinni
sînes pruôder primogenita. Dannan uuard kesprochen.
der altero diênot demo iúngerin úbele
MAIOR SERVIET MINORI . uuanda impii muôzzen úndertân
kuôten ubermuote dŏmuoten
sîn piis . unde superbi humilibus. (6) *Ascendit deus in iubilatione . et dominus in uoce tubę.* [R 163] Got fuôr ze hímele in liûdungo . unde in hórnscalle. Apostoli liûdoton fóre mendi . angeli scálton daz lûtrêista
dirro haltento der fone iû ze hímele
horn . dazder chád . HIC IESVS QVI ASSVMPTVS EST A VOBIS
genómen ist der chumet aber also er ín gesâhent ze hímele
IN CĘLVM . SIC VENIET QVEMADMODVM VIDISTIS EVM EVNTEM IN
fárin
CĘLVM. (7) *Psallite deo nostro psallite.* Nû singent
cháluuin chind
filii chore . síngent únsermo Góte uuanda ér échert mennisco neist . núbe oûh Got. *Psallite regi nostro psallite.* Síngent únsermo chuninge . singent imo. (8) *Quoniam rex omnis terrę deus.* Vuanda Got ist
chúning iúdon
chúning állero dero erdo. Ér uuas êr rex iudeorum .
tiêtin
únz er échert ín chunt uuas . nû ist er állen gentibus chunt . unde állero chúning. *Psallite sapienter.* Singent uuîslicho. Vuîselicho nesúngen . diê sínnige ún-
abkoton
sinnigen simulacris súngen. Nu uuirt áber uuîselicho gesungen . ube uuir den Got . den uuir negeséhen . so fílo máhtigoren bechénnen . uuanda uuir ín danne mag kescêhen ferchúrin . úbe uuir ín gesêhen máhtin . sô iudei tâten. (9) *Regnauit dominus super gentes.* Vber

ûfferte
diête richesota truhten ! sîd sînero ascensione . úber
énen diêt fóre. *Deus sedet super sedem sanctam suam.*
Ad dexteram patris sízzet er an sînemo heîligen stuôle .
ûffin
super cherubim et seraphim. Mácho oûh dû ó chri-
stiane daz dû sîn stuôl sîst. Hábe reîne herza . an
démo ist sîn gesâzze. (10) *Principes populorum con-
gregati sunt . cum deo abraham.* Déro liûto fúrsten .
tiêto
sint kesáminot mit abrahamis Góte. Allero gentium
furstin
principes uuerdent keloûbig an christum . der abraha-
hunno tiêtin
mis Got ist. Also der centurio uuas fóne gentibus
haltanto sélichiro ge-
chómenêr . fone démo der saluator chad . NON INVENI
loubo nefánt ih under iúdon nieht
TANTAM FIDEM IN ISRAEL. *Quoniam dii fortes terrę uehe-
menter eleuati sunt.* Daz ist fone diû . uuanda iudei
kóta
diê êr dii uuâren . unde áber nû stárche érda . harto
irháuen [R 164] sint . harto úbermuôte sint. Vuaz
menniscen erda
sint homines âne terra? Diê an ín sélbên starchi suô-
starche dero erdo
chent nals an Góte . die heîzzent fortes terrę. Diz ist
hôhmuôti
der sin. Vuanda iudeorum superbia ferchóren ! ist fóne
abrahamis Gote fone diêtin diê fursten
deo abraham . be diû uuerdent ex gentibus principes
kesámenot . daz sie abrahamis keloûba fúre siê in-
phâhen.

(*XLVII.*)

(1) *PSALMVS CANTICI FILIIS CHORE SECVNDA SABBATI.*
chalauuen chíndin
Hiêr uuirt áber gesúngen filiis chore . fone mânetáge.

himelfesti
Dés táges uuard daz firmamentum gescáffen . daz diê
feste starc
bezeîchenet . diê in sancta ęcclesia firmi unde fortes
chórunga
sint uuíder alle temptationes. Fóne diên uuirt nû gesúngen filiis chore. (2) *MAGNVS DOMINVS ET LAVDABILIS NIMIS.* Mahtîg ist trúhten unde harto lóbesam. *In ciuitate dei nostri.* Vuâr ist er lóbesam? In únseres
in dero chrístenheit
Gótes purg . daz chit in sancta ęcclesia . ánderesuuâr
ungeloubig ubeluuíllig
nemag iz sîn. Kenuôge sint increduli . unde maliuoli .
Gotes purg
die nesint ciuitas dei. *In monte sancto eius.* Ŷfen sînemo heîligen bérge. Ín dero burg . unde ûfen démo bérge . ist ér lóbesam. Stîgen ûfen den berg . also der
chóment hara stigen ûffen
propheta únsih mánoe. Er chît . VENITE ASCENDAMVS IN
Gotes perg
MONTEM DOMINI. Vuiêo sol man dáraûf stigen? Vuir
stîgen
suln geloûben an ín . unde an ímo gerúcchen ze déro hôhi déro túgedo. (3) *Dilatans exsultationes uniuersę*
déro michelo
terrę. Fréuui allero déro erdo ! gebreîtende. Magnus
Got unde der mahtigo keloûba
dominus hábet kebreitet fidem sanctę ęcclesię in álla uuerlt. *Mons syon . latera aquilonis ciuitas regis magni.* Syon der in ierusalem ist . unde nórdsîta . daz
tiête
chît iudei in súnde . unde gentes in nórde . sint des máhtigen chúninges . purg. Fóne diên zueîn bestât diû
prûtsámina
ęcclesia. Daz ist diû gebreîta fréuui ál[R 165]lero déro uuérlte. (4) *Deus in domibus eius cognoscetur cum suscipiet eam.* So Got sîa inphâhet . sô uuirt er irchénnet in íro hûseren. Er getuôt sîa inphâhendo . daz si ín erchénnet. (5) *Quoniam ecce reges congre-*

gati sunt. Vuanda chúninga gesámenot sint . diê dar-
sîta nórt
fóre heîzzent latera aquilonis. Vuára? *Conuenerunt*
uuinchel-
in unum. An eînen chúning . an eînen lapidem angu-
steîn zuo uuénde
larem . der zuêne parietes fuôget. (6) *Ipsi uidentes*
sic admirati sunt. Sîniu zeîchen geséhendo uuúnderô-
ton siê sih. *Conturbati sunt commoti sunt* (7) *tremor*
apprehendit eos. Ketruôbet unde iruuéget uuúrden
siê . unde fórhta chám sie ána. Vuannan? Âne daz
siê iro sunda bechandon . unde siê sih dero irchâmen.
Ibi dolores ut parturientis. Dâr uuúrden iro sêr .
riúuua
also déro bérentun. Iro sêr uuas pęnitentia . dia ge-
bâren siê. (8) *In spiritu uehementi . conterens naues*
forhta
tharsis. Der selbo tremor uuas in drâtemo uuinde .
daz chit mit sîn selbes starchi ferbréchendo cartaginis
tiêto hôhmuôti
scef. Gentium superbiam bráh diû mícheli déro fórh-
tun. Zíu uuírt gentium superbia mit cartaginensium
scéffen bezeîchenet. Âne daz siê under allen gentibus
sih des scéfuuîges meîst kuôllichoton. (9) *Sicut audi-*
uimvs ita et uidimus . in ciuitate domini uirtutum .
in ciuitate dei nostri. Álso uuir iz kehôrton geuuî-
zegot fone prophetis . so háben uuir íz keseuuen fone
apostolis irfóllot . ín des chréftigen hêrren burg . in
únseres Gótes purg. *Deus fundauit eam in ęternum.*
Got fundaméntota sîa in êuua . sî neuuirt furder ze-
stôret. (10) *Suscepimus deus misericordiam tuam . in*
medio templi tui. Vuir inphiêngen dîna gnâda Got .
in mítti dînes hûses. Dû scêinest dîna gnâda uuâr-
uuizzoth
hafto guôten under mítten diên . die dîne sacramenta

Gotes hus ferchórin
niêzzent . unde templum dei heîzzent . dóh sie reprobi
sin. Fone dién ánderesuuâr [R 166] gescríben ist.
also der lilio ist undir dórnin also ist mîn nâhsíppa in mitten tóhteron
SICVT LILIVM INTER SPINAS . ITA PROXIMA MEA IN MEDIO FILIARVM.
tóhtera úbil tóhtera
Siê heîzzent filię . sie sint áber malę filię . doh ist li-
lium . under ín míttten. (11) *Secundum nomen tuum*
deus . ita et laus tua in fines terrę. Also dîn námo
chómen ist in énde déro erdo . so ist oûh chómen dîn
lób. Dîn lób ist an diên . die rehto lébent. *Iustitia*
plena est dextera tua. Dîn zéseuua ist irfúllet mit
rehte. Vuanda ze dînero zésuuun nechóment neheîne
âne rehte. Doh mánige sîn ze uuínstrun . mánege sint
oûh ze zésuuun. (12) *Lętetur mons syon . et exsultent*
filię iudę . propter iudicia tua domine. Fréuue sih
állelich prûtsámenunga
syon . daz ist ęcclesia catholica . fréuuen sih tóhtera
piihte heîlige frôuua
iudę . daz sint alle sanctę feminę . umbe dîne urteîlda !
scâf fóne geîzzin
trúhten . uuanda dû gescídost oues ab hedis . unde ge-
neferliûs mit úbelen mî-
hôrist íro gebét so sie chédent NE PERDAS CVM IMPIIS ANI-
na sêla
MAM MEAM. (13) *Circumdate syon et complectimini eam.*
úbilo lébente
Nû fernément alle male uiuentes . in déro mítti mise-
Gótes knâda
ricordia dei inphángen uuirt. Ýmbehábent syon . uuár-
túgide minnon
tent íro uirtutis . unde úmbefâhent sîa mit caritate .
uuérron
nals mit scandalis. *Narrate in turribus eius.* Zellent
turrin
íro lób in diên turribus . diû sî ûfirrihtet hábent . contra
gloûbirren
hereticos. (14) *Ponite corda uestra in uirtute eius.*
minna
Denchent an íro túged . uuiêo míchel iro caritas ist .

unde bíldont sîa. *Et distribuite domos eius.* Vnde
prédiâre
íro predicatores . zeteîlent íro hiûser. Paulus unde bar-
in hûs fúreuuáhste
nabas fáren in domum preputii . ándere apostoli fáren
in hus umbesnitis
in domum circumcisionis. *Vt enarretis in progenie altera* . (15) *quoniam hic est deus deus noster.* Daz ir zélent . hína in ánderro chúnnezalo . so CHRISTVS chómen sî . dáz er Got íst . únser Got. Vuiê lango? *In ęternum et in seculum seculi.* In êuua . unde in uuerlt uuerlte. *Ipse reget nos in secula.* Ér ríhtet unsih
chúning
iêmer . uuanda er REX . IST.

(XLVIII.)

chriûzis chint
(1) [R 167] *In finem filiis chore psalmvs.* Filii crucis uuerdent hiêr gemánot . daz siê ze Gotes uuîstuômme denchen . unde írre nesîn. (2) *Avdite hęc omnes gentes* . CHRISTVS chit. Kehórent dísiû uuort alle diête. *Auribus percipite omnes qui habitatis orbem.* Mit ôron des hérzen fernément alle bûara déro uuérlte. (3) *Quique terrigene et filii hominum.* Kehôrent ir érdpúrti-
sundige unde
gen . unde ir ménniscon chint . daz chit peccatores et
rehte érdpúuuo mennescen chint
iusti. Adam uuas terrigena . CHRISTVS uuas filius homi-
demo êrestin
nis. Kehôrent souuédermo ir gelîh sint . primo alde
adâme alde demo andern
secundo adam. *In unum diues et pauper.* Kehôrent
hohmuôtige unde nídermuotige
sáment rîcher unde ármêr daz chît superbi et humiles. (4) *Os meum loquetur sapientiam.* Mîn munt sprichet

den uuîstuôm. Mîn munt keságet iû auer ih pin. Ih
Gotes uuîstuôm
pin sapientia dei. *Et meditatio cordis mei prudentiam.*
Vnde mînes herzen áhta . sprichet fruôtheit. Fóne her-
zen chómeNT mîniu uuort . mit dien ih iûh fruôto. Diên
netuôn ih kélîcho die eîn spréchent . unde ander uuel-
len. (5) *Inclinabo in parabolam aurem meam.* Ih ke-
heldo mîn ôra ze mînero ságo. Ih uuéren sélbo . daz
súnderman
ih lêro. Aber pharisei lêrent . daz siê tuôndo neuué-
dúr
reNT. *Aperiam in psalterio propositionem meam.* Per
lîchamen in
corpus óffenon ih mina toûgeni. Ih chúmo selbo in
lîchamen
corpore . unde lêro iûh . únsémfta fernúmist. (6) *Cur
timebo in die mala?* Ziû sol ih mir furhten in úbel-
tag todis
mo táge . so dies mortis chumet? *Iniquitas calcanei
mei circumdabit me?* Vmbegrîfet mih danne daz ún-
reht mînero férsenun . daz chît mînes éndes . sô iz án-
dere tuôt? (7) *Qui confidunt in uirtute sua et in mul-
titudine diuitiarum suarum gloriantur.* So iz diê tuôt .
diê sih fertrúent iro sélbero chréfte? unde sih kuôlli-
chont íro mí[R 168]chelen rihtuomes? (8) *Frater non*
fáter
redemit . redimet homo? Der Góte chit pater . der chit
CHRISTO frater. Den CHRISTVS nelôsta . mag den mennisco
lôsen . so diê uuânnent . diê ze íro chrefte sih fersêhent?
Non dabit deo placationem suam. Der des uuânet .
der negíbet niêht Góte mit diû er síh hulde. (9) *Et
precium redemptionis animę suę.* Noh daz uuerd sînero
sêlo lôsungo. Der negíbet elemosinam . der netuôt ímo
friûnt fone unrehtes scázze
amicos de mamona iniquitatis. *Et laborabit in ęter-
num . (10) et uiuet' adhuc in finem.* Vnde fóne diû

ist er iêmer in árbeîten . unde lébet iê noh âne ende.
der rîcho begrábener in dero héllo
Also diues sepultus in inferno . âne énde mit arbeîten
lébet. (11) *Non uidebit interitum . cum uiderit sapi-*
ferlor-
entes morientes. Der sólicho nebechénnet niêht inter-
nissa
itum . so er uuîse gesiêhet irstérben . unde er chit . siê
sint ferlóren. Vuaz ist sie íro uuîstuôm ferfángen? Ýbe
ferlornissa
er becहándi interitum . so uuíssi er sih ferlórnen . nals
siê. *Simul insipiens et stultus peribunt.* Diê neuuer-
dent ferlóren die uuîse sint . der únuuîso unde der goûh .
uuerdent sáment ferlóren. Der so únuuîse ist . daz er
sih selben nebechénnet . unde so gôuh . daz er neruô-
chet sînero sâldon . déro iêouuéderer uuírt ferlórin.
Et relinquent alienis diuitias suas. Vnde frémiden
lazzent siê íro rîhtuôma. Vuiêo áber ube siê chint
eîgen? Diû sint ín oûh frémede . uuanda siû ín nesint
demo rîchen
núzze. Also diuiti frémede uuâren dô er in héllo uuas .
die sînen rîhtuôm besâzzen. (12) *Et sepulchra eorum
domus eorum in ęternum.* Vnde sint íro gráb so siê
denchent . iêmer íro hiûser. *Tabernacula eorum in pro-
genie et progenie.* Vnde íro gezelt in chúnne . unde
stêininiû grap
in chúnne. Fone diû machoNT sie marmorea sepulchra .
rîcholf
sámoso diû súlîn iêmer iro selda ! sin. Vuâre diues
dâr geséldot . sô nebrúnne er ze héllo. *Vocauerunt
no*[R 169]*mina sua in terris suis . i. in sepulchris suis.*
Dâr ze íro gréberen háreton siê ín be námen. Íro
. i. uuirtondo
afterchomen uuîsoton íro grébero . unde dâr goûmondo .
hareton sie ín dára . after heîdenemo síte. Vuaz fer-
fiêng daz diê tôten? (13) *Et homo cum in honore*

esset . non intellexit. Vnde mennisco neuuissa . daz er
Gotes kelîchenisse
in êron uuas. Daz ín imago dei ziêrta . daz nebecHánda
er. Fóne diû gescah ímo sús. Vuieo? *Comparatus
est iumentis insipientibus et similis factus est illis.*
Démo únuuízzigen féhe uuard er geébenot . unde démo
uuard er gelîh. So férro stúrzta er. (14) *Hęc uia
illorum scandalum ipsis.* Diz ist íro uuég . ín sélben
ze spúrnedo . daz chit ze offendiculo. Áhtot siê iêman
ánderro sâlige . demo uuirt iz oûh ze scandalo. *Et
postea in ore suo benedicent.* Vnde dáranâh tanchont
sie góte in íro munde. Nâh allemo írreden . uuerdent
kelîhseara zîtelichîu guôt
sie ypocrite . uuanda sie temporalia bona habende .
fóne herzen Got nelóbent . doh siê iz tuôien mit uuor-
ten. (15) *Sicut oues in inferno positę.* Sie sint also
scâf . nals niêht échert scâf . nube also scâf in hello
gestîgotiû. *Mors pastor est eis.* Der tôd ist iro hírte.
lib tôd
Christvs ist uita . diabolus ist mors. Also uita in hi-
mele guôtero scâfo hirte ist . also ist in héllo mors
hirte déro rûdigon scâfo. *Et dominabuntur eorum
iusti in matutino.* Vnde rehte uualtent iro in uôhtun.
Hiêr ist náht . hiêr uualtent unrehte déro rehton. Sô
diû naht fergât . unde iz hina tágen begínnet . so uual-
tent aber rehte déro únrehton. *Et auxilium eorum
ueterascet in inferno a gloria eorum.* Vnde íro helfa
irfírnet in hello . dar chóment siê ába iro guôllichi.
Alle helfa . scazzes . friûndo . geuualtes . unde al daz
ze guôllichi triffet . ferliêsent siê dâ. (16) *Verumtamen
deus redimet animam meam de manu inferi cum acce-
perit* [R 170] *me.* Aber Got irlôset mîna sêla . fone
hello geuualte . so er mih inphâhet. Christvs sprichet
daz offeno fóne ímo sélbemo . unde fóne sînen líden.

Er fuôr ze hello . er uuard ouh inphangen in hímel mit diên sînen. (17) *Ne timueris cum diues factus fuerit homo . et cum multiplicata fuerit gloria domus eius* . (18) *quoniam non cum morietur accipiet hęc omnia . neque descendet cum eo gloria eius.* Nefúrhte dir niêht . daz dû únsâlig sîst . so eîn ánder man rîche uuórden si . unde sînes hiêsces kuôllichi gemanigfaltot sî . uuanda so er irstírbet . sô nenímet er iz hína mit ímo . noh dánne neféret mit ímo sîn guôllichi. Vuaz habeta diues in hello ane fiûr? (19) *Quia anima eius in uita ipsius benedicetur.* Vuanda er sâlig keheîzzen uuírt . únz er lébet pe diû ist er unsâlig . so er irstirbet. *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* Er danchot dir Gote . so du ímo uuola tuôst. So dû ín chéstigost . sô lasterot er dih. (20) *Introibit usque in progeniem patrum suorum.* Er gât hína in diê altun sláhta sînero fórderon. Also úbel so die uuâren . so ist er. Abel unde cain sint mánnoliches fórderen. Souuéderen der man bildot . der ist sîn fórdero. Der súslih ist . so hiêr gescríben ist . des fórdero ist cain. *Vsque in ęternum non uidebit lumen.* Gotis liêht negesîhet er niêmer. Ziû ist daz? (21) *Homo cum in honore esset non intellexit . comparatus est iumentis insipientibus . et similis factus est illis.* Daz ist fone diû . uuanda er sîna êra nebechanda . unde er be dîu uuard keébenot . unde gelîh rínderen unde rossen.

(XLIX.)

(1) *Psalmvs asaph.* Uuer uuas asaph? Er uuas

filius barachiel . einer déro sángmeîstro . fóne diên man
líset in paralippemenon . diê an diên seîton díse sál-
men Gote súngen. Ze dero uuis ist díser salmo asaph
[R 171] uuanda er sang . daz in dauid lêrta. Vnde
diû geládeta
ferror zefernemenne . asaph chit synagoga. Diû syna-
goga dero geloubigon . unde dero heiligon áltfórderon .
spríchet hiêr. Íro ist díser salmo. (1) *Devs deorvm
dominvs locvtvs est.* Got dero Góto . daz chit . dero
kenâdon góta
heiligon . diê fone gratia dii heizzent . selber truhten .
der sprah. Vuaz ketéta er spréchendo? *Et uocauit
terram . a solis ortu usque ad occasum.* Er sprah .
unde uuîsta ze sînero geloûba alla erda . alle diê in
érdo sizzent . fone sunnun ûfkange . unz ze íro sedel-
gange. (2) *Ex sion species decoris eius.* Fóne sion
chumet sîn ziêra bilde. Sion ist in ierusalem . dannanûz
châmen apostoli . diê uns christum chunton . den sîn
Gótehêit
diuinitas fóre allen ziêrta. (3) *Deus manifeste ueniet.*
Got chúmet óffeno. Der êr cham toûgeno . der chumet
ánderest óffeno. Do er cham . do uuard imo irtêilet .
so er áber chúmet . sô irteîlet er. *Deus noster . et non
silebit.* V́nser Got chúmet . unde nesuîget . do er nû
an demo suônetáge. fárint in êuuig fiûr
suîgee . uuanda er chit in iudicio . Ite in ignem ęternvm.
Ignis in conspectu eius ardebit. Fiûr brinnet fore
héleuua
ímo. Daz prénnet diê paleas. Der sih paleam be-
chenne der furhte daz fiûr. *Et in circuitu eius tem-
pestas ualida.* Vnde umbe ín starch uuint. Des sceî-
det diê guôten fone diên úbelen. Den uuint tuot
Des
diû uuínda diû in sinero hant ist . also iz chit . Cvivs
uuínda ist an sînero hant . unde fúrbit er sîn tênne . unde
VENTILABRVM IN MANV EIVS . ET MVNDABIT AREAM SVAM . ET

sámenot er den chérnen in sînen spîchare . diê héleuua ábir
CONGREGABIT TRITICVM IN HORREVM SVVM . PALEAS AVTEM COM-
die brénnit er in únirloscinimo fiûre.
BVRET IGNI INEXSTINGVIBILI. (4) *Aduocabit cęlum sursum . et terram.* Er ládot ûf den hímel . unde [R 172] dia erda. Daz chit . rehte unde unrehte ládot er ze sînero urteîldo. Ziu? *Discernere populum suum.* Zesceîdenne sinen liût. Fóne uuémo? Fone diên úbelen. Ýbe hiêr sáment pûent . ubele unde guôte . dâr sceîdet er siê.
diû geladeta
(5) *Congregate illi sanctos eius.* Synagoga sprichet
ze éngelen
nû ad angelos. Sámenont ímo sîne heîligen. Vuanda
ir séndet
iz danne féret also CHRISTVS chît in euangelio . MITTET
sîn éngila unde uuerdent kesáminot fúre in álle diête.
ENIM ANGELOS SVOS ET CONGREGABVNTVR ANTE EVM OMNES GENTES.
Qui ordinant testamentum eius. Diê sîna beneîmscrift ordinont. Diê also teîlent unde tuônt . so er an buô-
mínna
chen gebóten hábet. Diê caritatem sceînent . elemo-
késte
sinam gebent . hospites inphâhent. *Super sacrificia.* Liêberen uuerch Góte danne ópfer. Vuanda er chad .
irbarmeda uuil ih nals opher
MISERICORDIAM VOLO . ET NON SACRIFICIVM. (6) *Et adnuntiabunt cęli iustitiam eius . quoniam deus iudex est.*
rehte
Vnde sô tuôndo chundent cęli daz chît iusti . sîna
reht
iustitiam . uuanda siê uuizzen daz Got selbo irteîlare ist . den niêht netrûget. (7) *Audi populus meus . et loquar.* Nu sprichet CHRISTVS . Hôre min liût . unde danne spricho ih. Neuuíle dû mir hôren . sô nebist du mîn liût . so suîgen ih. *Israhel . et testificabor tibi.* Hôre dû israel . unde ih ságo dir. *Deus deus tuus ego sum.* Daz ferním . daz ságo ih dir . Got pin ih . din Got pin ih. Lôsést dû mir . sô bín ih dîn Got.

Nelósêst du mir . danne bin ih Got . nals aber dîn Got .
Mir ze guôte bin ih Got . dir ze freîson nebin ih din
Got. Vuélichen lon uuíle dû . âne mih selben ? An
díu hábest du mih . daz ih din Got pin. Dar du mih
hábest . dar hábest dû guôtelih. (8) *Non super sacri-*
ficia tua arguam te. Vmbe dîniu opfer neirréfso ih
dih . uuanda ih nemâlon dih . ziû dû mir nebringest
feîztin phar poccho bézzesten.
taurum pinguem . alde [R 173] hircum optimum. *Ho-*
locausta autem tua in conspectu meo sunt semper.
Aber dîniu brantopfer sint iêo fore mir. Daz chit .
minnon
ih uuíle daz dîn muôt fone caritate inzúndet sî . daz
diê gebiûreda púrglôs
ist mîn zînseîsca. Iû uuas síto . so regiones prouintię
uuúrden . daz man hiêz siê zins kében. Daz kebót
keuualtpot
hiêz indictio. Nû bín uuir trúhtenes prouintia . daz
chit sîn flíhtlant . unde nû háben uuir fernómen uué-
zínsa kebêten
liche uectigalia er úns uuíle indicere . nû sîn gerno
keuualtpóte
under sînero indictione. (9) *Non accipiam de domo*
tua uitulos . neque de gregibus tuis hircos. Ih neuuíle
chalber fóne dînemo hus . noh póccha fone dînen her-
in altero beneimedo
ton. Vnz ih des ruohta in ueteri testamento . do fóre-
in niúuuero
zeîchenda ih . uuaz ih in nouo inphâhen . uuíle. (10)
Quoniam meę sunt omnes fere siluarum . iumenta in
montibus et boues. Fóne diû neuuíle ih siû eîscon ze
dír . uuanda mîn sint alliu uuíldiu tiêr . unde geuueî-
dotiû fêho in bérgen . unde ínnestândiu rínder ze
chrípho. (11) *Cognoui omnia uolatilia cęli.* Ih pe-
chenno álliu diû gefúgele déro lúfte. Vbe mih íro
lustet . ih pechenno siû baz danne ménnisco . uuanda

ih uuissa íro getât . dîa siû nû hábent . er siû uuúrdin. *Et pulchritudo agri mecum est.* Vnde feldscôni ist sáment mir. Sî ist mir chunt uber al. (12) *Si esuriero non dicam tibi.* Húngeret mih . daz nechlágo ih dir. *Meus est enim orbis terrę . et plenitudo eius.* Diû uuerlt ist mîn . unde al daz darínne ist . uuaz kíbest du mir? (13) *Nunquid manducabo carnes taurorum . aut sanguinem hircorum potabo?* Vuânest du mih ezen fárrîn fleisg . alde trínchen bucchin bluôt . souuiêo mir iz ze ópfere chome? (14) *Immola deo sacrificium laudis.* Opfero Gote . ópher lóbes uuanda du fone imo hábest . souuaz du guotes ketân hábest . unde er dir belâzet . souuaz dû ubeles [R 174] ketân hábest. Daz opfer hábest dû in dir . du nedarft iz uzuuert suôchen. Daz ist . daz ih suôcho . daz ih dir
keuualtpîeton
uuíle indicere. *Et redde altissimo uota tua.* Vnde dîne díge antuuúrte demo hóhesten. (15) *Et inuoca me in die tribulationis . et eruam te . et honorificabis me.* Vnde háre mih ána so dir not si . unde danne lóse ih dih . unde des lóbest du mih. (16) *Peccatori autem dixit deus . quare tu enarras iustitias meas? et assumis testamentum meum per os tuum?* Nu sprichet áber asaph. Ze démo súndigen chad Got . umbe uuaz rédenost dû mîn reht? unde ziû nimest dû in munt
beneîmeda alta niúuua
min testamentum . uetus alde nouum? (17) *Tu uero odisti disciplinam . et proiecisti sermones meos retrorsum.* Du házzest dîa zuht . unde uuúrfe hinder dih mîniu uuort. Du neuuoltost fore oûgon háben mîna lêra . uuen mah du danne lêren? (18) *Si uidebas furem currebas cum eo . et cum adulteris portionem tuam ponebas.* Du gîenge sament demo diêbe . dâr du

sîn geuuár uuúrde . unde mit diên . die mit anderro chénon lígent . habetost du teîl. Daz chit úbelo tuônten húlfe dû . unde stuênde ín bî. (19) *Os tuum abundauit malitia.* Din munt uuas fol . daz chit dîn herza uuas fol úbeluuílligi. Du gesâhe gerno . daz iz úbelo fuôr. *Et lingua tua concinnabat dolos.* Vnde din zunga spráh keslago den bîsuîh. Dû chóndost démo uuóla slíhten . der únrehto téta. (20) *Sedens aduęrsus fratrem tuum loquebaris.* Muôzzigo sizzende hindersprachotost du andermo man. *Et aduersus filium matris tuę . ponebas scandalum.* Vnde dînero muoter
muoter prûtsamenungo chint
chinde tâte dû spírneda. Matris ęcclesię filios írtost dû. (21) *Hęc fecisti et tacui.* Sus tâte du . unde suîgeta ih. Ih fertruog dir iz. *Existimasti inique . quod ero tui similis.* Fone démo suígenne uuândost dû [R 175] únrehto . daz ih dir gelîh sî. *Arguam te.*
óffeno
Ih inchán dih . sô iz zît uuirt . sô Gót manifeste chú-
unde niêt nesuîget
met . et non silebit. *Et statuam contra faciem tuam.* Vnde gestello dih gágen dinemo ánasiune. Ih tuôn daz dû dih selben bechénnest . unde du dir mísselichest. Vuanda du êr uuízzen neuuóltost uuer du uuârist . in hello geeiscost du iz. (22) *Intellegite hęc qui obliuiscimini deum.* Fernément diz . ir Gótes also irgézzen eîgent . sô dísêr. *Ne quando rapiat . et non sit qui*
ze râcho
eripiat. Nîo er iûh nezucche ad uindictam . unde iû niêman nehélfe. (23) *Sacrificium laudis honorificabit me.* Ópfer lóbes êret mih nals fóne úbelmo . nube fóne guôtemo. *Et illic iter in quo ostendam illi salutare dei.* Vnde dâr ist diû fart . an déro ih ímo geôugo

lob salmonsang
Gótes haltare CHRISTVM. Laus daz chît psalmodia . leîtet in ze hímele . dâr CHRISTVS ist.

(L.)

(1) *PSALMVS DAVID* . (2) *QVANDO VENIT AD EVM NATHAN PROPHETA . QVIA INTRAVIT AD BERSABEE.* Díser salmo uuas dauidis chára . dô ín nathan inchonda dero missetâte . daz er mit bersabee sliêf . sînes hérechnehtes chénun urîae . unde er ín umbe sîa frúmeta irslágen. Vnde eîn sunda diê ánderun irráhta. (3) *MISERERE MEI DEVS . SECVNDVM MAGnam misericordiam tuam.* Gnâde mir Got . after dînen míchelen gnâdon. Súslîh uuúnda nemág
lachenunga
keheîlet uuerden . âne dîna mârun medicinam. *Et secundum multitudinem miserationum tuarum . dele iniquitatem meam.* Vnde after déro mánigi dînero irbarmidon . tîligo mîna únébeni. Daz uuas únebeni . daz ih ándermo téta daz ih mir selbemo neuuolti. (4) *Amplius laua me ab iniquitate mea.* Vuasg nu mêr ába mir mîn unreht uuízzentes . danne dû êr tâtist únuuizzentis. So uílo diz mêra sî . so uílo mêr uuésg mih. *Et a delicto meo munda me.* Vnde mînero míssetâte reîne mih. (5) *Quoniam iniquitatem meam ego agnosco.* Vuanda ih mîn únreht selbo bechénno . be diû nebechenne dû iz. Vuanda ih iz andon . be diû neando dû iz. *Et delictum meum coram me est semper.* Vnde mîn míssetat ist émizis fóre mir. Ih irhúgo iêo . unde îo uuaz ih hábo getân. (6) *Tibi soli peccaui.* Dir einemo sundota ih. Du eîno bist rehter

ingeltâre . uuanda du eîno unsundig pist. Alde sus. Vbe ander man sundot . eînemo Gote sundot. Vbe chúning súndot. Gote unde chúninge súndôt. *Et malum coram te feci.* Vnde úbel téta íh fóre dír. Daz leîdot mih . daz ih dir ánaséhentemo sús ketórsta getuôn. *Vt iustificeris in sermonibus tuis.* Cnâde mir . daz dû geuuâre sîst an dînen uuórten. Vuelichen? DE FRVCTV . VENTRIS . TVI . PONAM . SVPER SEDEM . TVAM *). *Et*

tih niúuuetis sculdig uuesen mir únuuirdigemo

uincas cum iudicaris . s. te nihil indigno debere. Vnde dû gestrîtest dînen geheîz zetûrinne . so du irteîlet uuérdêst . mit rehte den zelâzenne. So man chéde . daz ih ín férsculdet hábe . sô erhuge gnâdon . unde gerîh. (7) *Ecce in iniquitatibus conceptus sum . et in peccatis peperit me mater mea.* Síno . in únrehte inphiêng mih . unde in sundon gebár mih mîn muôter. Gnâde mir . uuanda âne niûuue sculde . hábo ih alte sculde . sáment diên ih inphángen unde gebórin uuard. Vueliche sint daz? Âne diê fóne ADAM allen ménniscon chomen sint?

toûfi

umbe diê baptismum gesézzet ist . âne diê CHRISTVS eîner háracham. (8) *Ecce enim ueritatem dilexisti.* Síno . dû mínnotost diê uuârhêit. Daz ih iéhendo mînero

lûter

sundon uuâr ságeta . daz lîcheta dir . also iz chît. PVRA

bîiiht lôset fóne tôde

CONFESSIO LIBERAT A MORTE. *Incerta et occulta* [R 177] *sapientię tuę manifestasti mihi.* Diû unguíssen unde diû toûgenen dînes uuîstuomes . óffenotost dû mir. Daz dîn sapientia CHRISTVS chumftig hára in uuerlt ist . daz oûgtost dû mir . souuîo ih nû sús míssefarin hábe. (9) *Asperges me ysopo et mundabor.* So er chumet .

*) *übergeschrieben ist von jüngerer Hand:* uon den ẘchir buchis din seze ih ûf stûl dín.

mîselen
so bespréngest dû mih mit ysopo . also leprosos . unde
an
danne uuirdo ih kereînet. Vuanda so ist kebóten in
êouuartpuôche
leuitico . daz leprosi síben stunt pesprénget uuúrdin .
mit ketúnchotemo ysopo ín demo ópherbluôte . unde
dánnan . kehêilet uuúrdîn. *Lauabis me . et super ni-*
uem dealbabor. Danne uuáscest dû mih . unde danne
uuirdo ih uuîzzero snêuue. Vuanda reînerun sêla kíbest
lîchamen
dû mir . danne dehêin corpus uuerden múge. (10) *Au-*
ditui meo dabis gaudium et lętitiam. Freuui unde
choment ir
mendi tuôst dû mih kehôren . so dû chist. VENITE BE-
geuuiêhten mînes fáter inphahent daz rîche daz iû fore keáruuet
NEDICTI PATRIS MEI . PERCIPITE REGNVM . QVOD VOBIS PARATVM
ist fóne ánagenne uuérlte
EST AB ORIGINE MVNDI. *Et exsultabunt ossa humiliata.*
riuuuo
Vnde danne fréuuent sih . diû nû in pęnitentia gediê-
kehoreda
muôten beîn. Oûh ist ein ander auditus . der den man
freuuet . der ín demo herzen ist. Fone démo iohannes
des priûtegomen friûnt stat uude hôret sprechen unde fóre mendi mendet
chad. AMICVS SPONSI STAT ET AVDIT EVM . ET GAVDIO GAV-
ír umbe diê lûtun des priûtegomen kehôrda
DET PROPTER VOCEM SPONSI. Der so getâno auditus ma-
kediêmuotiu beîn kuôllicho
chot ossa humiliata . uuanda er des gloriam erchennet .
lûtun kehó-
des uocem er ínuuert kehôret. Den ínuuertigen audi-
run lerárra
tum hábeton prophetę unde apostoli unde alle doctores.
reda
Fone démo mag oûh dísiû sententia fernómen uuerden.
(11) *Auerte faciem tuam a peccatis meis . et omnes*
iniquitates meas dele. Vuende dîn ánasiûne fóne mî-
nen súndon . unde tîligo alle mîna sunda. (12) *Cor mun-*
dum crea in me deus. Sképhe [R 178] in mir reîne

herza . so reîne . daz ih furder sus nemíssetuôie. *Et spiritum rectum innoua in uisceribus meis* *). Vnde gréhten sin ih mêino rationem . den ih sundondo gechrumpta . den geniûuuo in mînen innâhten . dannan
légirhuôr
diz adulterium chómen ist. Fésteno mih dâr . dâr ih nû ze brôde uuas. (13) *Ne proicias me a facie tua.* Fóne dînemo ánasiune neferuuérfêist dû mih. Reîne mih sô . daz ih dih kesêhen muôzze. *Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.* Vnde nenémêst dû mír
keîst fóresago
dînen heîligen geîst . daz chit spiritum prophetię . den ih fóre hábeta . souuiêo ih ín nû ferscúldet hábe. (14) *Redde mihi lętitiam salutaris tui.* Ergíb mir dîa fróuui dînes haltaris CHRISTI . an déro ih fore dísen súndon uuas . dia ih nû ferstân mir gemínnorôta uuésen. *Et spiritu principali confirma me.* Vnde geféstino mih mit démo fórderostên geîste. Vuer ist der?
Got ist keîst
âne Got . fóne demo gescríben ist . DEVS SPIRITVS EST. So geféstenо mih uuanda dû mir iz nû fergében hábest . daz ih furder scúldig neuuérde. (15) *Docebo iniquos uias tuas.* Dánne lêro ih unrehte dîne uuéga .
únrehtin
unde ságo ín uuiêo dû . mir iniquo gnâdetost . unde oûh siê gnâdon neferchúnnîn. *Et impii ad te conuertentur.* Vnde guôtelose uuerdent ze dír bechêret. Niêht eîn únrehten unde súndigen . nube ioh diên uuírsistên geheîzzo ih danne gnâda ! fóne dir . úbe siê sih pézzeron uuéllen. (16) *Libera me de sanguinibus deus . deus salutis meę.* Lôse mih Got fóne diên uuerchen

*) *am Rande:* Nota tres spiritus . i. Rationis . Prophetię . et principalem. De his tribus interroga iudeum . et nescit responsum.

fleiskis unde bluôtis irunartnisso
carnis et sanguinis . daz chit corruptionis . uuanda ge-
fleîsk unde bluôt nebesizzent Gotes rîche
scrîben ist . Caro et sangvis regnvm dei non possidebvnt .
noh irruuartungo uniruuartungo
neqve corrvptio in corrvptionem. Lôse mih Got mînero
heîli . dîa uuir noh neheîgen . uuanda sî chúmftig ist.
[R 179] *Et exsultabit lingua mea iustitiam tuam.*
Vnde danne ságet mîn zúnga mit fréuui dîn reht .
uuiêo dû niêht eîn ze gnâdon . núbe ioh ze réhte há-
riúuuonton inphahen
ben uuíle . pęnitentem suscipere. (17) *Domine labia*
mea aperies et os meum adnuntiabit laudem tuam.
Trúhten dû induœst mîne lefsa . unde mîn múnt chúndet
dîn lób . daz du mih scuôffe unde súndonten neferliêzze .
piiiht
unde mîna confessionem inphiênge . unde mih déro
súndon inbúnde. (18) *Quoniam si uoluisses sacrificium*
dedissem utique. Vuanda ube dû ópher uuóltist . umbe
mîna sunda . daz kâbe ih dir. Mánige frúschinga
mahti ih dir bríngen . úbe dû siê uuóltist. *Holocaustis*
autem non delectaberis. Áber déro neruôchest dû .
uuizzotopher
prántópher neuuíle dû. Salutaris hostia uuirt míte
bezêichenet so íro zit chúmet . so neist ánderes durft.
(19) *Sacrificium deo spiritus contribulatus.* Góte ist
liêb opher . geblúenez muôt. *Cor contritum et humi-*
liatum deus non despicies. Kemúletez herza unde ge-
uuizzotopher
nídertez . nefersíhest dû Got. Salutarem hostiam bringen
euuarten fermulet herza
sacerdotes . cor contritum bringe mánnolîh. (20) *Be-*
nigne fac domine in bona uoluntate tua syon. Truh-
ten duô mínneglicho syon in guôtemo dînemo uuillen.
prûtsamenunga
Scêine guôten uuillen dînero ęcclesię. *Et edificentur*
muri ierusalem. Vnde fóne demo uuillen uuerden ge-

zimberot diê búrgmûra ierusalem. Kezímberot uuerden
úntodigi in geloûbo kedingi unde an
diê festina únserro inmortalitatis . in fide spe et ca-
mínnon
ritate. (21) *Tunc acceptabis sacrificium iustitię.* So
uzkóz christis
inphâhest dû opher des rehtes . effusionem sanguinis
pluôtis
CHRISTI. *Oblationes et holocausta.* Vnde inphâhest
uuîsunga . unde brénnefrúscinga. Also diê sint . diê
sih ze Góte bechêrent . unde oûh diê . diê sih zúndent .
mit déro Gótes mínno. *Tunc inponent super altare*
êuuarto
tuum uitulos. Danne légent sacer[R 180]dotes chalber
ûfen dînen altâre diûdér lîchent. Nals fóne déro sueîgo
genómeniû . núbe in sancta ęcclesia gezógene iúngelinga
hêilige únsundige
sanctos et innocentes. Also Laurentius uuas unde Vin-
centius et CETERI TALES.

(LI.)

(1) *IN FINEM INTELLECTVS DAVID* . (2) *CVM VENIRET DOECH IDVMEVS ET ANNVNTIAVIT SAVL ET DIXIT . VENIT DAVID IN DOMVM ABIMELECH.* An CHRISTVM siêhet dísiu fernúmest dauidis . uuanda sîn fîent antichristus hiêr irrefset uuírdet . den doech idumeus bezeîchenet. Vmbe dauidis kenîde sluôch doêch sacerdotes . umbe christis kenîde slâhet antichristus martyres. (3) *QVID GLORIARIS IN MALITIA QVI potens es?* Chéden álle mit dauid . uuaz kuôllichost dû dih in arge . dûdir mahtig pist? Nemúgen oûh tiêr unde uuúrme úbelo tuon? (4) *Iniquitate tota die.* Vuaz kuôllichost dû dih in únebeni

állen dág. Du tuôst iêo ándermo daz tu dir neuuoltîst ziû dunchet dir daz kuôllih? *Iniustitiam cogitauit lingua tua.* Vnreht áhtota dîn zunga. Vnreht uuas dir in muôte unde in [R 181] munde. *Sicut nouacula acuta fecisti dolum.* Du hábest mit trúgeheîte getân . also daz scársahs tuôt. Iz nímet daz hâr . nals den lîb. Also hábest dû mit allen dînen únchusten ímo daz ûzzera genómen. Sîn guôt nâme dû ímo . sînero sêlo nemáhtost dû táron. (5) *Dilexisti malitiam super benignitatem.* Árgen uuíllen mínnotôst dû mêr danne guôten uuillen. *Iniquitatem magis quam loqui ęquitatem.* Vnde únreht sprĕchen mêr dánne reht.
finstri liêht
Tenebrę uuâren dir liêberen danne lux. (6) *Dilexisti omnia uerba precipitationis.* Álliû uuort níderscrécchi mínnotost dû . ih meîno . diû ín den dôt scrécchent.
. i. únchustigen
Vuarana? *In lingua dolosa.* An uízesen uuórten. Vuanda dû uuíssost . daz ánderêr úbelo téta . du châde áber . daz er uuóla tâte. (7) *Propterea deus destruet te in finem.* Fóne diû stôret díh Got in énde. Vbe er dih nû nestôret . so déro uuerlte ende chúmet . so stôret er dih. *Euellet te . et emigrabit te de tabernaculo suo.* Er uuelzet dih ûz . unde uerfuôret dih ferro fóne sînemo gezélte. *Et radicem tuam de terra uiuentium.* Vnde dîna uuúrzellun uuírfet er ûzzer déro lébendon erdo. Sáment diên sâligen nelâzet er dih púen. (8) *Videbunt iusti et timebunt.* Rehte gesêhent hiêr in uuerlte . uuaz ímo gescêhen sol in énero uuerlte. unde furhtent íro sélbero. *Et super eum ridebunt.* Vnde in énero uuerlte láchent siê sîn. *Et dicent.* Vnde sus chédent siê. (9) *Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum.* Síno . uuâr der mán ist . der Gótes

helfa nesuôhta. *Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum.* Núbe sih trôsta ze sînemo míchelen rihtuome. *Et preualuit in uanitate sua.* Vnde gerêih in sînero úppeghêite follefuôr míte. (10) *Ego autem sicut oliua fructifera in domo dei . speraui in misericordia dei.* Aber ih ne[R 182]uuas ímo gelîh chît dauid. Ih uuas kelîh in Gótes hus . démo bírigen óleboûme . unde gedíngta an Gótes knâda . nals án den scaz . sô er teta. Vuanda ih an Góte uuolta uuúrzellon . be diû bin ih pirîg poûm . pe diû gebíro ih CHRISTVM . der oleum sînero electorum ist. *In ęternum et in seculum seculi.* Vuiêo lángo gedíngo ih an in? Echert nû? Ioh nû . ioh iêmer in uuerlt uuerlte. (11) *Confitebor tibi in seculum . quia fecisti.* Dir bin ih iíhtig . daz dû iz tâte. Dû schiêde mih fóne dísemo doêch . dû uuoltost mih . unde feruuúrfe in. *Et exspectabo nomen tuum quoniam bonum in conspectu sanctorum tuorum.* Vnde bîto ih dînes námen . uuanda er guôt ist . in dînero heîligon gesíhte. Dar íro gaudium irfullet uuirt âne énde . dâr bechennet siê guôten dínen námen.

(*LII.*)

(1) *IN FINEM PRO AMALECH INTELLECTVS DAVID.* Súsumbe diê berentun
lih fernúmist ist dauidis pro parturiente. Daz ist ęcclepérinte
sia . sî ist parturiens . sî líget in chíndebétte . si ist noth
nothafte . sî hábet hiêr pressuram. *DIXIT INSIPIENS IN CORDE SVO NON EST DEVS.* Vuer ist so únuuízzîg . daz

er chede . daz Got nesî . âne der ubelo tuôt . unde chit .
Got uuile iz sô. Der ferságet . daz er Got si. Vuanda
lîchet imo únreht . so neist er Got. Iudei cháden oûh
er nist Got slâhen in
fóne CHRISTO. NON EST DEVS . OCCIDAMVS EVM. (2) *Corrupti*
sunt. Diê Gótes sô ferloûgénent . diê sint iruuárte in
íro sinne. *Et abhominabiles facti sunt in uoluptati-*
bus suis. Vnde fóne diû sint sie leîdsame in íro muôt-
uuíllon. Vnreîne sint íro uuíllen. *Non est qui faciat*
bonum . non est usque ad unum. Noh eîner neist íro .
der uuóla tuôe. (3) *Dominus de cęlo prospexit super*
filios hominum . ut uideat si est intellegens . aut re-
quirens deum. Got [R 183] uuárteta háraníder fone
hímele án dero ménniscon chint . zegeséhenne . úbe de-
heîner Got pechenne alde uuelle. Got nedárf uuarten .
uuanda er alliu ding uueîz . er tuôt áber diê uuárten
an diên er ist. Die uuártent fone hímele . dâr iro
gedáng ist. (4) *Omnes declinauerunt simul.* Dâr sáh
er . daz siê álle uuángtôn. *Inutiles facti sunt.* Vnde
únnuzze uuórten sint. *Non est qui faciat bonum non*
súne dero ménniscon
est usque ad unum. Vuanda siê échert filii hominum
Gotes
sint . nals dei . pe diû neist under ín . noh eîner der
uuóla tuôe. (5) *Nonne scient omnes qui operantur*
iniquitatem? Nesuln diê alle noh keeiscon íro unreht .
diê iz nu tuônt . unde iz uuízzen neuuellen ? Der tag
uuaz tohta uns úbermuôti
chumet . daz sie chédent. QVID NOBIS PROFVIT SVPERBIA
unde rîhtuômis ruôm siû fersuuundun also
ET DIVITIARVM IACTATIO ? TRANSIERVNT ILLA OMNIA TAMQVAM
scáto
VMBRA. *Qui deuorant plebem meam ut cibum panis.*
Diê neîmo ih . diê mîn fólch ferslíndent álso brôt.
Diê also únirdrózzen sint sie zesláhenne . sô brôt ze-

ézzenne. (6) *Deum non inuocauerunt.* Got neháreton
siê ána . daz ér ín sih selben gâbe . núbe daz er ín
hiêr êra unde scáz kâbe. Des siê géreton daz ánahá-
reton siê . daz uuólton siê ze ín chómen. *Ibi trepi-*
dauerunt timore . ubi non erat timor. Siê fórhton ín .
rihtuom
dâr fórhta neuuas. Siê fórhton ferliêsen diuitias . nals
uuîstuôm
sapientiam . daz ín mêr mahti sîn. *Quoniam deus*
díssipat ossa eorum qui hominibus placent. Vuanda
Got zebríchet déro beîn . diê ménniscon lîchent. Iudei
uuolton lîchen romanis . fóne diû uuúrden íro bêin
heiligen diên geloubigen
ferbróchen . CHRISTVS uuolta lîchen sanctis unde fidelibus
Gotes chint chint ménniscon
diê filii dei sint . nals filii hominum . ímo neuuúrden
beîn ferbróchen. *Confusi sunt quoniam deus spreuit*
eos. Sie uuúrden gescéndet . uuanda Got ferchôs siê.
Mit rehte [R 184] sîd siê Góte neuuolton lîchen . unde
er neist Got
siê châden NON EST DEVS. (7) *Quis dabit ex syon sa-*
lutare israel? Vuer gíbet fone syon haltare israheli?
er neist Got
Vuer? âne démo sie châden . NON EST DEVS. *Cum con-*
uerterit dominus captiuitatem syon . exsultabit iacob .
hôun uuárto
et lętabitur israel. Sô Got peuuéndet syônis éllentuôm .
so sprúngezen iacob . unde fréuuet sih israel. Der
uuârer únderscranch . uuârer Gotes ánesêo
iúngero sun . uerus iacob . uerus israel . der méndet is.
an urstendi an demo iugesten táge
Vuenne uuirdet daz? In resurrectione . in nouissima die.

(LIII.)

(1) *IN FINEM IN YMNIS INTELLECTVS IPSI DAVID* . (2) *CVM*

VENERVNT ZIPHEI ET DIXERVNT AD SAVL . NONNE ECCE DAVID ABSCONDITVS EST APVD NOS. Selbemo dauid ist fernúmist in lóbesangen . daz chit an dísemo gágenuuerten psalmo . der an CHRISTVM siêhet. Er sang ín dô CHRISTO dô ziphei châmen . unde sauli ságeton . daz dauid dar bî ín gebórgen uuas. Zîph hiêz eìn stat . dannan hiêzzen ziphei diê dâr sâzzen. Ziphei uuirt latine geantfristot florentes . daz chit pluônte . unde uuóla diêhente. Mit diên uuerdent peccatores pezeìchenet . die hiêr in uuerlte uuóla diêhent . unde gruône sint. Aber dauid pezêichenet christianos . diê sih hiêr bergent . unde áber

ze suônotáge
geóffenot uuérdent in iudicio . sô CHRISTVS chúmet íro guôllichi. Nû bítet dauid daz ín Got fóne ín lôse. (3) *DEVS IN NOMINE TVO SALVVM ME FAC . et in uirtute tua iudica me.* Got kehalt mih fóre zipheis . in dînen námen . unde irteìle mir in dînero chrefte. Sîd man fluôchondo chit.

úberteìle dih Got
IVDICET TE DEVS . mit uuélichero baldi ist

irteìle mir
hiêr gespróchen. IVDICA ME? âne daz er fóre sprah.

kehalt mih / kehaltendo / irteìle
SALVVM ME FAC. Also er châde. SAL[R 185]VANDO IVDICA

mir
ME. (4) *Deus exaudi orationem meam.* Got kehôre

diêhsimin
mîn gebet . uuanda ih nebîto florem zipheorum. *Auribus percipe uerba oris mei.* Fernîm mit ôron diû

êuuig / kuôt
uuort mînes mundes . uuanda ih ęterna bona gérôn zeinphâhenne. Daz kebét fóllechóme . noh neiruuínde hínnont dînen ôron. (5) *Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me.* Vuanda frémede irbúret sint . uuíder

iúdono slahta
mir. Ziû frémede? Nesint ziphei in tribu iuda . also

unrehte / frémide
dauid? Ane daz sie iniqui sint . unde be diû alieni.

Et fortes quesierunt animam meam. Vnde starche
diênistman
suôhton mîna sêla. Saul unde sine ministri fâreton
mînes lîbes. *Et non proposuerunt deum ante conspectum suum.* Vnde negágenuuerton siê Got fóre iro
oûgon. Daz chit. nehábeton siê Got fóre oûgon. Durh
ín neliêzen siê iz. (6) *Ecce enim deus adiuuat me.*
Sêhent no. Got hilfet mir. Ínuuert toûgeno. nals ûzuuert. *Et dominus susceptor est animȩ meȩ.* Vnde
truhten ist inphángere mînero sêlo. Dâr ist sîn hélfa.
(7) *Auerte mala inimicis meis.* Vuénde úbel fóne mir.
ze mînen fíenden. Daz neist fluôh nube uuízzegtuôm
des chúmftigen fiûres. *In ueritate tua disperde illos.*
In dînero uuarheîte ferliûs siê. Siê bluônt nû. in íro
úppeheît uuârheite
uanitate. lâ siê danne iruuérden in dînero ueritate.
(8) *Voluntarie sacrificabo tibi.* Vuílligo ópheron ih
dir. Vuílligo lóbon ih dih. nals umbe ánder. âne umbe
dih selben. *Et confitebor nomini tuo quoniam bonum est.* Vnde iího dînemo námen uuanda er guôt ist.
Er neist ander. âne guôt. Cuôt heîzzest du. daz ist
dîn námo. (9) *Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me.* Vuanda dû mih lôstost. fóne allen bînon. daz
kuôt
hábet mih kelêret. daz dîn námo ist bonum. unde
daz fúrsta guôt
summum bonum. *Et super inimicos meos respexit oculus meus.* Vnde mîn oûga úbersah mîne fíenda [R
186] zipheos. Ih hábo íro bluômen úberuuártet an
al fleîsc ist hóuuue.
díh sêhendo. unde daz kelírnet. quia omnis caro fȩnum.
unde ménniscin púrlichi also hoûbluomen
et claritas hominis sicut flos fȩni.

(*LIV.*)

(1) *In finem in ymnis intellectvs ipsi david.* Chris-
ende dúrnohti
tvs ist finis . christvs ist únser perfectio. An ín siê-
lóbin
het . daz ín dísên laudibus kesúngen uuirt. Diê selben
lob liûte
laudes sint fernúmist dauidi . daz chit christiano populo.
lant man-
Vues sint siê imo fernumist? Daz hiêr neist regio gau-
dungo sunder siûftôdes noh sprángonis sunder cháronnis
dendi sed gemendi . et non exsultandi . sed plangendi.
frôsprangot
Vnde úbe deheîn exsultatio únseren herzon ánaist . daz
án gedingi ántsacho
diû ist in spe . nals in re. (2) *Exavdi devs depreca-
tionem meam . et ne despexeris deprecationem meam.*
Kehôre Got mîna flêha . unde nefersíh mîna dígi. (3)
Intende mihi et exaudi me. Duô mîn uuára . unde ge-
hôre mih. *Contristatus sum in exercitatione mea.* Ih
pin unfrô uuorden in mînero geuôbedo. Daz chit . an
démo leîde . daz mir fóne diên ubelen gescêhen ist .
daz mih uôbet unde gértet . pin ih so irlégen . daz ih
iz chûmo fertrágo. (4) *Et conturbatus sum a uoce
inimici . et a tribulatione peccatoris.* Vnde bín ge-
truôbet fóre des fíendes stimmo . unde fóre dero bînun
des súndigen. Ih uuolta die mínnon . die mih házzent .
unchraft muôtis
nu irret mih infirmitas mentis . daz chit muôtsuht .
unde nímet mir dîa lûteri des herzen. *Quoniam de-
clinauerunt in me iniquitatem.* Vuanda iro unreht
chêrton an mih mîne fíenda. Siê uuâren mir be ún-
rehte fîent . uuanda ih ín hold uuas. *Et in ira mo-
lesti erant mihi.* Vnde in íro zorne . uuâren siê mir
inblándene. Des uuíle mih Got keniêtot uuerden . unde

mit diû uôberot er mih. Aber daz ih iz fertráge . daz
ist úber mîne chrefte. (5) *Cor meum conturbatum est*
in me. Des [R 187] dinges ist mîn herza getruôbet .
uuanda iz uuíget mir. *Et formido mortis cecidit su-*
haz
per me. Vnde tôdes forhta cham mih ána. Odium
minnesami haz
ist der tôd . also dilectio der lîb ist. Odium forhta ih.
(6) *Timor et tremor uenerunt super me . et contexerunt*
me tenebrę. Forhta unde bíbenot châmen mih ána .
minnesami lieht haz
unde fínstrina bedáhton mih. Dilectio ist lumen . odium
fínstrina der sînen bruôder hazzet der ist
tenebrę. Also iz chit . QVI ODIT FRATREM SVVM IN TENE-
in finstri
BRIS EST. (7) *Et dixi.* Vnde dô chad ih. *Quis dabit*
mihi pennas sicut columbę . et uolabo et requiescam?
Vuer gíbet mir also tûbun féderâ . daz ih fliêge unde
râuuee? Vuer gehílfet mir daz ih mit minnon in eînote
gefliêhe . alde irstérbe . nio mih fîentscaft neúberuuínde?
(8) *Ecce elongaui fugiens . et mansi in solitudine.* Síno .
geférrêt pin ih fliêhendo . unde in eînote uuóneta ih.
In dés herzen toûgeni tuálta ih . dâr échert Got sámet
mir ist . dâr suôhta ih râuua . unde fant sórgûn. (9)
Exspectabam dominum qui saluum me faceret . a pusillo
animo et tempestate. Fóne diû beît ih trúhtenes . daz
er mih hiêlte fóre uueîhmuôti . unde fóre dúneste. Er
sliêf in mînemo scéffe . unz ih uueîhmuôte uuas . unde
unz ih nedâhta . uuaz er umbe mih leîd. So ih is ir-
húgeta . unde er an mir iruuácheta . so stílleton diê
uuélla . sô neuuág mir . daz ih leîd . uuanda ih fóne
ímo uuíssa . mêrun nôt irlíttena. (10) *Precipita do-*
mine. Screcche siê níder trúhten. Eruélle siê . uuan-
da siê ze hôhe sint. *Et diuide linguas eorum.* Vnde
scêid íro zúnga . die eînstimme ze úbele sint. *Quo-*

niam uidi iniquitatem et contradictionem in ciuitate. Vuanda ih unreht kesah . unde uuídersprâcha ín dero burg. Fone diû flôh ih in eînote . uuanda mir daz ín dero burg mísselîcheta. Daz ist diû burg . dar linguę uuúrden diuisę . dia Got iruálta . doh [R 188] sia alle peccatores iêo noh îlen zímberon. (11) *Die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas.* Vnébeni umbehálbot diâ burg óbe diên mûron. Íro únreht ist hôhera . danne íro mûra. *Et labor in medio eius . et iniustitia.* Vnde in íro mitti ist arbêit . unde únreht . daz chit oppressio [firdrúccheda] . unde nefanda [meînis] iudicia [úbertêilida]. (12) *Et non defecit de plateis eius usura et dolus.* Vnde in íro gázzon negebrást uuuôcherúngo unde bísuuîches. Vbelo uuuôcherot . der lúzzel gíbet . unde fílo inphâhet . uuírs uuuôcherot . der umbe uuort mánslaht tuôt. (13) *Quoniam si inimicus maledixisset mihi . sustinuissem utique.* Vuanda úbe mîn fíent mir úbelo sprâche . daz fertruôge ih. *Et si is qui oderat me . super me magna locutus fuisset . absconderem me utique ab eo.* Vnde der mih óffeno házzet . sprâche der fóne mir úbermuôtechlicho . unde tâte er mir . drouuun . dánne búrge ih mih fóre ímo. Ih rûmdi diên sô getânen . unde fuôre in eînote. (14) *Tu uero homo unanimis . dux meus et notus meus.* Aber dû mîn eînmuôtigo . min uuîso . min chúndo . riête mih ána. Daz uuíget mir hartor. (15) *Qui simul mecum dulces capiebas cibos.* Dû sáment mir âzze. *In domo dei ambulauimus cum consensu.* Ih unde dû giêngen eîníîhtigo ín demo Gótes hûs. Vuir iáhen an eînen Got . unde béteton eînen Got . den neêretost dû an mir. (16) *Veniat mors super illos.* Der tôd chóme diê ána . diê sólih sint . also

fiûr diê genám . diê mit moyse stríten. *Et descendant in infernum uiuentes.* Vnde fáren iro principes [fûrstin] lébende ze hello. Also dathan unde abiron . diê hoûbet des [des] scismatis [rehtis sceîdungo] uuâren. Áber mysticę [pezeîchinlîcho] fárent diê lébende ze héllo . diê uuízendo ferlóren uuerdent. *Quoniam nequitia in habitaculis eorum.* Vuanda árguuíllo in íro seldon ist. [R 189] Dâr siê echert eîna uuîla uuésen suln . dâr sceînent sie íro argi. *In medio eorum.* In íro mitti. Daz ist íro herza. Dar ist íro malitia [úbel uuíllo]. (17) *Ego autem ad deum clamaui . et dominus saluabit me.* Ih háreta aber ze Góte christianus [cristane] populus unde er gehiêlt mih . unde nam mih ûzzer diên uuídermuôten. (18) *Vespere et mane et meridie . narrabo et adnuntiabo et exaudiet uocem meam.* In hâbent uuanda CHRISTVS dô uuas in cruce in mórgen do CHRISTVS irstuônt . in mítten dag do er irhôhet uuart / ad dexteram [ze zeseuuun] patris [sînis fater] . zello ih . unde chundo . unde er gehôret mîna stimma. (19) *Redimet in pace animam meam . ab his qui appropinquant mihi.* Doh siê stúrmen . er irlôset mih / in fríde fóne diên . diê sih ze mir náhênt. Fone uuiû chist dû nâhent? *Quoniam inter multos erant mecum.* Vuanda sie under mánigen die palea [héleuua] sint . sáment mir uuâren . nals mit únmánigen die triticum [chórin] sint. (20) *Exaudiet deus . et humiliabit eos qui est ante secula.* Mih kehôret Got . unde gediêmuotet siê . der êr dir uuérlte ist. Sie leîtet neuuêiz uuér míttunt chómenêr . der fóre uuérlte rîchesot . der geníderet siê. *Non enim est illis commutatio . et non*

timuerunt deum. Daz ist fóne diû . uuanda in íro lîbes uuéhsal neíst . unde siê Got nefórhton. (21) *Extendit manum suam in retribuendo.* Er récchet sîna hant ze lône. In iudicio lônot ér ín. *Contaminauerunt testamentum eius.* Sie intuuéreton sîna érbescríft.

an dînero chúnnescefte uuerdent keségenot alle
Vuieo chit diû scrift? IN SEMINE TVO BENEDICENTUR OMNES
diête únrehtero geloûbo rehtsceîdig
GENTES. Der hereticus unde scismaticus ist . der ist
lîchamin ségen
kesceîden fóne corpore CHRISTI . der nesuôchet benedictio-
in déro slahto erbe-
nem in semine abrahę . be diû nelósêt er démo testa-
scriben
tori. (22) *Diuisi sunt pre ira uultus eius . et appropiauit cor illius.* Fone sînemo zorne uuúrden siê gesceîden . unde do nâhta sîn hérza. So arriani châmen .
in trinnisso
so uuard in trinitate Gó[R 190]tes uuíllo dúrnohto ge-
réht-
óffenot . do nâhta sih diû réhta fernúmest déro catho-
fólgerro uuîsfrâga irscûtet
licorum. Íro questiones uuúrden discussę . dannan begónda scînen diû uuárhêit. *Molliti sunt sermones eius super oleum et ipsi sunt iacula.* Sîniu uuort sint línderen unde uuélcheren danne oleum . unde diû selben sint strâla. Gótes uuort diû hérte uuâren . sint uuélh uuórdeniû . an déro uuelchi . neist ín íro chraft
cuôten prediarin
ingángen . nube sanctis predicatoribus sint siû in gescóz peuuéndet. (23) *Iacta in deum curam tuam.* Diû gescóz nebrúttên dih . uuírf an Gót dîna sorgun. *Et ipse te enutriet.* Vnde ér ziûgedot dih . unde er
stédi
ist dîn portus. *Non dabit in ęternum fluctuationem iusto.* Pe diû nelâzet er démo rehten gescêhen uuél-
uô-
lôd in êuua. Vbe iz eîna uuîla ist . daz ist ímo exer-

bunga
citatio. Vuaz kesciêhet áber énen? (24) *Tu uero deus deduces eos in puteum interitus.* Dû Got uuírfest sie
in dén gumpiten hello . fiûris
in dîa buzza déro ferlórni . in stagnum gehenne ignis. *Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos.* Manslékken unde uízese . nemétement íro tága . Got métemet sie . sie nehabent íro geuuált. Doh siê ín selben gehêizzen lánglîbi . Got ist der ín sîa negíbet. *Ego autem in te sperabo domine.* Ih kedíngo áber an dih truhten . daz dû mih sáment ín neferliêsest.

(LV.)

(1) *IN FINEM PRO POPVLO QVI A SANCTIS LONGE FACTVS EST . IPSI DAVID IN TITVLI INSCRIPTIONE CVM TENVERVNT EVM ALLOPHILI IN GETH.* Díser salmo uuirt kesúngen selbemo dauid . daz chit CHRISTO . umbe den liût . der férro gescêiden uuard fóne diên hêiligon . án dero zeîchen scrífte.
niêht nescrib chúning iúdon . sunder
Vuanda sie châden. NOLI SCRIBERE REX IVDEORVM . SED
daz er selbo chad . ih pin chúning iudon.
QVIA DIXIT REX SVM IVDEORVM . darána ferloûgendon siê CHRISTI . daz nám ín dîa heîligi. Sús sang [R 191]
ûzliûte
dauid dô ín allophili daz chit alienigene mit ín hábe-
in uuîntróton
ton in geth . daz chît in torculari. Vbe dauid CHRISTVS
torcile uuîh-
ist . uuieo uuirt er gehábet in torculari? Âne daz ęc-
samenunga lîchamo petrúccheda
clesia diû sin corpus ist . pressuram hiêr in uuerlte lîdet.
fresso uuocher dúlte pére
In déro pressura gíbet sî fructum patientię . also ûua uinum gíbet in torculari . unde sô ist íro sus zebéttonne.

(2) M*ISERERE MEI DEVS . QVONIAM CONCVLCAVIT me homo.*
Got knâde mir . uuanda mih ménnisco getréttot hábet.
Ýbe dû uuînebere bist . so gíbest dû uuîn getretener.
Be diû nefurhte den tréttôd. *Tota die bellans tribu-
lauit me.* Allen dag féhtendo bînota er mih. Daz ist
lûta dieder der uuóla uuellen lében fóre Gote
állero déro uox. QVI VOLVNT PIE VIVERE IN CHRISTO IESV .
uuanda die neuuérdent úbere uuîges in állen zîten.
(3) *Conculcauerunt me inimici mei tota die . ab alti-
tudine diei . i. a superbia temporali.* Állen dag trét-
toton mih mîne fienda . fóre íro úbermuôti . diû ún-
lango uuéret. (4) *Quoniam multi qui debellant me
timebunt.* Daz kescah . uuanda mánige diê mih nû
ze suonotage
anaféhtent . furhtent . ín in die iudicii. Siê eîdont
dánne . daz siê nû ín gnîuz tuônt. *Ego uero in te spe-
rabo domine.* Áber ih kedingo an dih. Fóne diû ne-
láme
sol ih mir danne furhten. Die nû stúpidi sint . daz
chit . diê íro nieht neinfíndent . unde ferlóren hábent
sensum doloris . diê uuerdent danne timidi. (5) *In deo
laudabo sermones meos.* An Góte lóbon ih mîniu
uuort . uuanda er gáb mir siû . er getuôt siû uuésen
guôt. *In deo speraui non timebo quid faciat mihi
caro.* An Gót kedíngta ih . uuaz mir ménnisco tûe
nefúrhto ih. Vua uuas ih . ketréttot uuard ih . uinum
uuirdo ih. (6) *Tota die uerba mea execrabantur.* Allen
dag [R 192] uuúrden geleîdezet mîniu uuort. Áber
Got uuard an ín geleîdezet . der mir siû gáb. *Ad-
uersum me omnia consilia eorum in malum.* Alle íro
râta . sint in árg kemeînet uuíder mir . daz sceîdet siê
fóne diên heîligon. (7) *Inhabitabunt et abscondent.*
uuîhsamenunga
In sancta ęcclesia bûent siê . unde bergent uuaz siê

sint. Vuaz tuônt die? *Ipsi calcaneum meum obseruabunt.* Diê huôtent mînero férsenun . sie fârent úbe ih slíphe . úbe ih míssetuôe doh in eînemo uuorde. *Sicut sustinuit anima mea.* Also ih irlíten hábo . also ih oûh êr chúnneta . also mir ofto fóne ín gescêhen ist. (8) *Pro nihilo saluos facies eos.* Ioh sóliche gehaltest dû umbe niêht. Fergébeno . unde âne iro frêhte gehaltest dû genuôge diên gelîche. Sólih fârare uuas
lupus humilis
saulus . êr er uuúrde PAVLVS. *In ira populos confringes.* In dînemo zorne geuuêichest dû diê liûte. Daz zórn ist fáterlih . mit démo dû siê gebézzerost. Dû chéstegost siê . dannân genésent siê. (9) *Deus uitam meam adnuntiaui tibi.* Dir Got chunta ih mînen lîb. Ih lóbeta dih des . daz du mih tâte lében. Dînes danches lébo ih . dir iího ih is. Also paulus iah do er chad .
ih ê uuas Gótscélto unde âhtare uuídermuôtig
QVI PRIVS FVI BLASPHEMVS ET PERSECVTOR . ET INIVRIOSVS .
sunder Gótes irbármeda kevván ih.
SED MISERICORDIAM CONSECVTVS SVM. *Posuisti lacrimas meas in conspectu tuo . sicut in promissione tua . s. locutus es.* Mîne trâne sâhe dû ána . also dû gehiêzze.
hára mih ána an démo tage pînon . ih lôse dih
Do dû châde . INVOCA ME IN DIE TRIBVLATIONIS ET ERVAM TE. (10) *Conuertentur inimici mei retrorsum.* Mîne fíenda uuérden pechêret ze rúkke. Siê gânt paz nâh dir . danne siê beîten fúre dih. *In quacumque die inuocauero te . ecce cognoui quoniam deus meus es tu.* Souuéles táges ih dih ánabáren . so uuêiz ih daz du mîn Got pist. Dârána sceînest du daz du mîn Got pist . uuanda dû mir bíttentemo hílfest. Állero Got pist dû . áber mîn [R 193] súnderigo . unde dero . diên du díh selben gíbest. (11) *In deo laudabo uerbum . in domino laudabo sermonem . in deo speraui . non timebo*

quid faciat mihi homo. Daz ist fóregerécchet. (12) *In me sunt deus uota . quę reddam laudationes tibi.* Ih hábo ín mír diê intheîzza lóbis . diê ih dír antuuúrto in énero uuérlte . súsliches trôstes. Vuiêoliches? (13) *Quoniam eripuisti animam meam de morte . oculos meos a lacrimis . pedes meos a lapsu.* Daz dû dánne irlôset hábest mîna sêla fóne tôde . mîniu oûgen fone trânen . mîne fuôzze fóne slíphenne. *Vt placeam coram deo in lumine uiuentium.* Daz ih dârfóre Góte lîchee . ín déro lébendon liêhte. Des liêhtes darbent dar . die sih hiêr férro tuônt fone diên heîligon.

(LVI.)

(1) *IN FINEM NE DISPERDAS DAVID IN TITVLI INSCRIPTIONE . CVM FVGERET A FACIE SAVL IN SPELVNCAM.* Uuanda da-
liût
uid CHRISTVM . unde saul bezeîchenet gentem iudeorum .
fóreságelicho
fóne diû spríchet dísiû fórescrift prophetice ze iudaico
liûte
populo alde ze pilato. NE DISPERDAS DAVID SVBAVDITVR REGNVM IN TITVLI INSCRIPTIONE. Daz chît . neferságe CHRISTIS rîche an dero zeîchenscrifte. Daz hábeti pilatus ketân .
danne dír fluôhe daz
ube er iudeis fólgeti. Vuanne? Cum fugeret dauid id
ist fóne saulis kesihte . daz ist iúdon in eîn hol.
est CHRISTVS a facie saul id est iudeorum in speluncam.
zeîchenscrift
Do uuas der titulus rehto zescribenne . do CHRISTVS parg
in démo hóle sînis lîchamen alde des grabis
fóre iudeis in spelunca sui corporis alde sepulchri . daz
christis mártira
er Got uuas. Dáranâh kehoren passionem unde re-

surrectionem [urstende] domini gesúngena in allemo dísemo salmen. (2) *MISERERE MEI DEVS MISERERE MEI . quoniam in te confidit anima mea.* Gnâde mir Got . Gnâde mir . uuanda an díh mîn sêla getrûet. Díz [R 194] kebét ist CHRISTI . sús lêret er únsih péton. Sus péteta er in sînero passione [mártero] . uuanda er mennisco uuas. *Et in umbra alarum tuarum sperabo donec transeat iniquitas.* Vnde uuanda ih kedíngo an dén scáto dînero féttacho . unz daz únreht fergánge. Also fógal sîne iúngen bruôte . so bruôte mih . dîa uuîla unreht in uuerlte sî. Iêmer ist iz dârínne . iêmer ist dúrft patientię [kedúlte]. (3) *Clamabo ad deum altissimum . deum qui benefecit mihi.* Ih háren ze démo hôhesten Góte . mînemo fáter der mir uuóla téta an diû . daz er mîne líde an mír téta irstân. (4) *Misit de cęlo et liberauit me.* Er santa fone hímele unde lôsta mih . unde téta mih irstân. *Dedit in opprobrium conculcantes me.* Er hábet prâht ze íteuuîzze . diê mih tréttoton. Vuanda iudei diê íz tâten sint nû ûz ferstôzzen . unde sint úberal ze fersíhte. *Misit deus misericordiam suam et ueritatem suam.* Got santa mir sîna gnâda unde sîna uuarhêit. Vuárazuô? (5) *Eripuit animam meam de medio catulorum leonum.* Lôsta mîna sêla ûzzer mitten léuuôn uuélferen. Principes [die fúrsten] uuâren leones . populus [der liût] catuli [uuelfer] leonum. Siê uuâren gelîcho frementes [préminte] . er lôsta îodóh sîn sélbes sêla. *Dormiui conturbatus.* Ketruôbter sliêf ih. Sie truôbton mih . so fílo iz ze ín getráf . unde irstárbton mih . aber mir uuás iz slâf . unde râuua. *Filii hominum.* Daz tâten ménniscon chint. *Dentes eorum . arma et sagittę.* Iro zéne . uuâren

uuâfen unde strâla. An íro gríscrámonten zénen uuâren
siê geuuâfenet also leones. *Et lingua eorum gladius*
acutus. Vnde uuas in íro zúnga uuássez suert . mit
hâe ín . an daz chriûze stécch in
déro siê châden . CRVCIFIGE CRVCIFIGE. (6) *Exaltare su-*
daz pilde des scálches
per cęlos deus. Forma serui spríchet nû. Héue dih
úber hímela Got. Nim dih selben ûzzer déro uuuôten-
ton handen. Nehénge ín . daz [R 195] siê langor an
uuínninte
dih grassantes sîn. *Et super omnem terram gloria*
tua. Vnde uber alla erda uuerde irbúret dîn guôllichi .
daz úberal dîn lób scélle. (7) *Laqueum parauerunt*
pedibus meis. Mînen fuôzzen rihton sie strígh. Ih
irráfsungo keheîzze
kiêng in érdo mit increpatione unde mit promissione .
sámoso mit zuêin fuôzzen . dârána fâreton sie mir.
Et incuruauerunt animam meam. Vnde getâten sie
pógende ûfreht
mih pógên . uuanda ih an ín curuus uuas nals erectus .
unde íro uuérch iêo ze erdo sâhen. *Foderunt ante*
faciem meam foueam . et inciderunt in eam. Sie gruô-
ben mir gruôba . unde siê stúrzton dáraín. Siê uuúr-
den darínne iruéllet . nals ih. Souuér dén ánderen
ferrâten uuíle . der ist selbo ferrâten. (8) *Paratum*
cor meum deus . paratum cor meum. Nu ist cáro mîn
hérza . sid dû iz sô uuíle Got . iz ist cáro . zefertrá-
genne íro úbeli. *Cantabo et psalmum dicam.* Fóne
diû síngo ih dir . unde sálmosángon dir sús. (9) *Ex-*
surge gloria mea. Stant ûf mîn guôllichi. Oûge dih
irstândo ûffárendo
resurgendo unde ascendendo. *Exsurge psalterium et*
zeîchen
cythara. Stânt ûf . unde oûgent iûuih miracula unde
martera in
passiones. Fóne démo óberen teîle scéllent seîten in

róttun uuúnderzeîchen
psalterio . dannan châmen CHRISTI miracula. Áber in
cythara scéllent siê fóne démo níderen teîle . dannân
martera
uuâren passiones CHRISTI. Psalterium scélle . sô irstânt
tôten blinden halzen keúhtigote siêchen
mortui . unde genésent cęci claudi paralitici ęgroti.
Cythara scélle . daz CHRISTVS húnger unde durst lîde .
slâfe gefângen uuerde . pefíllet uuerde . pespóttot . kegechrîuzegot
dormiat . teneatur . flagelletur . irrideatur . crucifigatur .
pegráben uuérde
sepeliatur. *Exsurgam diluculo.* Ih irstân uuáchero.
In uôhtun irstuônt psalterium unde cythara . daz ist
trúhtinis lîchamo
corpus dominicum. (10) *Confitebor tibi in populis domine . et psalmum dicam tibi in gentibus.* Ih iího dir únder liûten truhten . unde síngo dir psalmum under diêten. Daz ist nû irfóllôt . uuanda psalmi unde [R 196] Gótes lob sint in állen rîchen. (11) *Quoniam magnificata est usque ad cęlos ueritas tua . et usque ad nubes misericordia tua.* Vuanda dîn uuarhêit ist kemíchellîchot unz ze hímele . unde dîn gnâda unz ze diên uuólchenen. Daz uuírt so zelésenne prepostero ordine . uuanda uuârhêit ist lútteriû in angelis . unde ist ouh diû fóne gnâdon getêilet sáment diên ménnis-
predigare uuârheîte
con . die predicatores ueritatatis sint. (12) *Exaltare super cęlos deus . et super omnem terram gloria tua.* Daz stât fóre.

(LVII.)

(1) IN FINEM NE DISPERDAS DAVID IN TITVLI INSCRIPTIONE. Dâz stât oûh dâ fóre démo êreren salmen. (2) SI VERE VTIQVE IVSTITIAM LOQVIMINI . *recta iudicate filii hominum.*

Christvs chit ad iudeos . Ýbe ir ménniscon chint reht spréchent . so áhtont iz ze réhte. Áhtont iz also . sô ir iz spréchent. Cnuêge spréchent daz siê sô neáhtont. Sie chédent úbe mán siê is frâget . daz triûuua bézzera sîn . danne scáz . unde neáhtont iz sô . uuanda ín der scáz liêbera ist. Ýbe ín ís érnest uuâre . sô scêindin siê íz . sô neuuéhsalotîn siê dîa triûuua umbe scáz. (3) *Etenim in corde iniquitates operamini in terra.* Ýnreht in érdo ! uuúrchent ir in démo hérzen. Álle diê in érdo sint . diê hábent êr fóllez únreht in hérzen . êr íz chóme ze diên uuérchen. Vuârána scînet daz? *Iniquitatem manus uestrę concinnant.* Vnreht kerértent iûuuere hende. Fóne démo herzen chúmet iz ze diên hánden. Dánnan sint iûuuere hénde gehélle ze unrehte. (4) *Alienati sunt peccatores ab útero.* Súndige irférreton iû fone íro muôter uuúmbo. Vuan-

fone uuârheite — fone Gotes rîche — fone sali-

nan irférreton siê? A ueritate . a regno dei . a uita

gemo lîbe.

beata. Got uuíssa iro úbeli . [R 197] êr siê gebórin

christenheite

uuurdin. Alde iz chît . fóre déro uuúmbo sanctę ęcclesię uuúrden ! siê gefírret. *Errauerunt a uentre.* Sie feruuálloton fóne démo bûche . dâr uuârhêit ist. Vuiêo do? *Locuti sunt falsa.* Pe diû lúgen siê . be diú

keloûbirre

uuúrden siê heretici. (5) *Ira illis secundum similitudinem serpentis.* Íro zórn déro iudeorum . ist also uuúrmis. *Sicut aspidis surdę . et obdurantis aures suas.* Also des toûben aspidis . unde beuuérfentis sî-

den gêrmenonten

niu ôren. Er máchot sih toûben . daz er incantantem negehôre . der ín ûzer sînemo lóche uuíle ferlúcchin. Daz tuôt er eîn ôra drîngende an dîa erda . daz ánder

fersciûbende mit démo zágele. (6) *Quę non exaudiet uocem incantantium et ueneficia quę incantantur a sapiente.* Der fóne diû negehôret diê stímma der gérmenontôn . unde diû zoûfer . diû fóne démo uuîsen des listes kesungen uuérdent. Den ánteroton diê in acti-
uuîssprachonde
bus apostolorum uuâren disputantes cum stephano .
namen
diê íro hôren ferhábeton sô siê nomen CHRISTI gehôrton.
(7) *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum.* Gót fermúlet íro zéne in íro munde. Siê uuolton ín zánon .
sal man zins kében demo cheîsare alde nesal?
dô siê ín frâgeton . LICET CENSVM DARE CESARI AN NON?
sal alde nesal
souuéder er châde LICET VEL NON LICET. Er brâch ín áber
kébent
diê zéne ín demo munde . dô er chád . REDDITE ERGO
démo chêisare daz sîn sî . unde Góte daz sîn sî.
QVĘ SVNT CESARIS CESARI . ET QVĘ SVNT DEI DEO. Fóne diû chêmen siê uuídere ze diên . diê siê dárasánton . mit
daz imo niêman geántuuurten nemahti.
démo uuórte quod nemo posset respondere ei. *Molas leonum confringet dominus.* Déro léuuon chínnezéne
árglisten
ferbríchet trúhten. Sie uuâren aspides in astutia . leo-
crímmi des lóuuuen prémen hae in négele in an
nes in crudelitate . fremitus leonis uuas crucifige cru-
chriûze der irhángeno christane
cifige. Vuanda áber crucifixus irstuônt . unde fideles
chúninga
úber[R 198]ál uuúrden . unde in reges péteton . uuâr
crímmi
uuas íro seuitia do? Vuaz kemahton siê do? Do uuâren ferbróchen déro léuuon chínnezéne. (8) *Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens.* Siê zegânt also gáhez uuázzer . daz sâ ferloûffen ist. *Intendit arcum suum donec infirmentur.* Got spánet sînen bógen . unz siê geuuêichent. Er égot ín . unde tuot daz

uuaz
siê gehírment. Also er saulo téta . do er chad . QVID
âhtist du mîn? dir ist herte uuider garte zespórnonne
ME PERSEQVERIS ? DVRVM EST TIBI CONTRA STIMVLVM CALCITRARE.
(9) *Sicut cera liquefacta . auferentur.* Diê sih áber fóne diên dróuuon nebézzeront . unde sie hiêr sint . also
fiûre kelúste
zelâzenez uuahs fóne igne concupiscentię . diê uuerdent dánagenómen fóne sînero gesíhte. Íro unrêini . nelâzet siê fúre ín chómen. *Supercecidit ignis.* Daz fiûr fiêl siê ána. Mánigfaltiu gelúst chám siê ána. *Et non uiderunt solem.* Vnde be diû negesâhen siê gót . der uuâriû súnna ist. (10) *Priusquam producant spinę uestrę ramnum . sicut uiuentes . sicut in ira absorbet*
iro dorna
eos. Spinę uestrę chit ér . fúre spinę eorum . Got ferslindet siê . êr íro dorna gebéren den ramnum. Er tîligot siê . êr íro úbeli gestarchee. Vuêiche sint ze êrist diê dórna an ramno . dáranah uuerdent siê hírlîcho herte unde stárch. Also lebende ferslíndet er siê . sie sint áber tôt . doh siê ín sélbên dúnchên lében. Vnde also in zórne . dánna áber ér in guôtemo ist. Daz er chît ferslíndet siê . daz ist also er châde. Kenímet er siê . unde nelâzet siê lében . so lángo so siê gedénchet hábeton. (11) *Lętabitur iustus cum uiderit uindictam.* Der réhto fréuuet sih . sô er ge-
dero êristun sundo
siêhet an diên súndigen den geríh primi peccati. Daz
ubil gelúst eristun súndo
ist mala concupiscentia . diû ist fóne primo peccato.
der rehto sîn uuizza
Diê fliêhet iustus . pe diû hábet ér reîna conscientiam . déro [R 199] fréuuet er sih. *Manus suas lauabit in sanguine peccatoris.* Er duâhet sîne hende . in dés súndigen bluôte. Daz chit . er bézzerot sih an sînero

koûche
ferlórnissedo. Also der uuîso salomon chit . STVLTO
ferlornemo uuizzet der uuîso
PEREVNTE . SAPIENS ASTVTIOR FIT. (12) *Et dicet homo . si utique est fructus iusto . utique est deus iudicans eos in terra.* Vnde so chît man. Vbe der rehto uuuô-cherot . úbe er ioh hiêr lôn hábet . so ist in erdo Got
suônetag
úber siê irtêilende . er dies iudicii chome. So ist daz
keîslichi
uuâr . daz er rehtên hiêr gíbet ze fórezálo spiritalem lę-
frôi den êuuigen lîb
titiam . unde háranâh uitam ęternam.

LVIII.

(1) *IN FINEM NE DISPERDAS DAVID IN TITVLI INSCRIPTIONE . QVANDO MISIT SAVL ET CVSTODIVIT DOMVM EIVS VT INTERFICERET EVM.* Dísen salmen sang dauid . do saul santa . unde sîn hus pesazta . daz er ín dâr irsluôge.
fórezeîchenis
Der ánder têil dísses tituli ist foregeságet. Saul be-
cráp
zeîchenet iudeos . die sepulchrum CHRISTI besazton . daz siê ín . an sînen líden fertîligotin. Vuánda úbe siê
urstendida
resurrectionem ferságen máhtin . so uuúrde sîn námo fertîligot. Vuíder diên bétot nû CHRISTVS. (2) *ERIPE ME DE INIMICIS MEIS DEVS MEVS.* Lôse mih fóne mînen fienden Got mîner. *Et ab insurgentibus in me libera me.* Vnde fóne mih ánanéndenten genére mih. (3) *Eripe me de operantibus iniquitatem.* Lôse mih fóne únrehto farenten. *Et de uiris sanguinum salua me.* Vnde halt mih fóre mánslekkon. (4) *Quia ecce occupauerunt animam meam.* Vuanda siê mih kefángen hábent.

martiro
Sie hábent mih prâht . in dîa nôt déro passionis. *Ir-
ruerunt in me fortes.* Mih hábent stárche hínderstán-
der uuíderfliêz sîne diênestman
den. Diabolus unde ministri eius. (5) *Neque iniqui-
tas mea . neque peccatum meum* [R 200] *domine.* Ne-
heîn unreht . nehêin sunda neíst an mír. *Sine iniqui-
tate cucurri . et dirigebar.* Âne únreht liûf ih . unde
starch
rehto chêrta ih mih dára ih solta. Doh sie fortes sîn .
sie nemúgen mir gefólgên. (6) *Exsurge in occursum
mihi.* Stant ûf . ingágene mir . hilf mir daz ih irstan-
de. *Et uide.* Vnde sih dîa grihti mînes loûftes . daz
chit . duô sîa ándere gesêhen . unde mir fólgen . unde
mih pechénnen dir gelîchen. *Et tu domine deus uir-
tutum deus israel.* Vnde dû trúhten Got chréftigo.
Got israhelis . eînes tiêtes sô man uuânet. *Intende ad
uisitandas omnes gentes.* Île uuîson állero diête. Pring
siê álle ze gelôubo. *Non miserearis omnibus qui ope-
rantur iniquitatem.* Noh állen nefergébest dû iz . diê
únreht . uuúrchent. Nelâz iz úngeandot sîn. Alde siê
selben ingélten sie is . alde dû ingélte siê is. Oûh sint
sunda . diê Got nefergíbet. Daz sint dero súnda . diê-
ube Got neuuólti ih netâte niêuuet sô
dir chédent. SI DEVS NOLVISSET . ID NON FECISSEM. Diê
lékkent ûfen Gót íro scúlde . daz únfertrágenlîh ist.
(7) *Conuertentur ad uesperam . et famem patientur ut*
an ende
canes. Ze âbende uuérdent siê bechêret . daz ist in fine
uuerlte
seculi. Vuanda sô helias chúmet unde enoch . so uuer-
dent iudei geloûbig. Danne uuerdent siê húngerg déro
geloûbo . also gentes . diê siê húnda hiêzzen . uuanda
siê ín únrêine geduôhton. *Et circuibunt ciuitatem.*
Vnde umbegânt sie dîa búrg. Âlla uuerlt umbefárent

prédiondo

sie predicando. Daz paulus téta . unde andere apostoli . daz tuônt siê danne. (8) *Ecce ipsi loquentur in ore suo . et gladius in labiis eorum.* Sie spréchent daz danne in múnde daz nû neíst in muôte . unde ist

Gótes uuórt

suért in íro lefsen . daz ist uerbum dei. *Quoniam quis audiuit?* Vuanda uuer hôrta iz? Daz sprechent sie zúrnendo . daz suért ist in íro lefsen . ziû ándere negehôren . daz siê fóre gehôren neuuólton. Sámoso siê selben ad uesperam bechê[R 201]ret neuuúrdîn. (9) *Et tu domine deridebis eos.* Vnde dû truhten húhost déro . diê dîn uuort kehôren neuuéllen. *Pro nihilo omnes gentes.* Dû ahtost álle úngeloûbige diête fûre niêht. Alde iz chit. Fóre dir ist semfte . unde also niêht . daz dû alle diête bechêrest. (10) *Fortitudinem meam ad te custodiam.* Mîna starchi behuôto ih ze dir. Vuanda dána fóne dir nehábo ih sîa . fóne dir fárendo ferliûso ih sîa. *Quia deus susceptor meus es.* Vuanda du mîn inphángêre bist. Ýbelo uuas ih . in súndon lág ih . dannan nâme dû mih . unde ze dír zúge dû mih. (11) *Deus meus misericordia eius preueniet me.* Min Got ist . des knâda fúrefángot mih. Neheîn guôt netâte ih . negegruôzti er mih darazuô. (12) *Deus meus ostende mihi inter inimicos meos.* Got mîner geoûge mir under mînen fíenden dîna gnâda . daz oûh siê gebézzerot uuerden . unbe fóne fíenden friûnt uuérdên. *Ne occideris eos . ne quando obliuiscantur legis tuę.* Nesláh siê . nîo siê danne neirgézzên dînero êo. Iudeos nesláh du dârána . daz siê irgézzen dînero êo. Lâ siê uuéren unz ze âbende . unde bechêre sie dánne. *Disperge illos in uirtute tua.* Zeuuirf sie in dînero chrefte . so uuît romanum imperium sî. *Et destrue eos protec-*

tor meus domine. Vnde zestôre siê íro únrehtes . truhten mîn scermâre. (13) *Delicta oris eorum . sermonem labiorum ipsorum.* Nesláh siê . sláh íro múndis míssetate . slah daz uuort iro léfso. . Duô in dîa brúti . den siê eiscôtin ze tôde . daz siê dén gesêhen irstándenen ze lîbe. *Et comprehendantur in superbia sua.* Vnde sie irfáren uuerden in iro úbermuôti. Vuiêo in gemêi-

stárche

tun sie sih áhtoton fórtes . ménniscen slândo . in démo Got lébeta. *Et de exsecratione et mendatio euellentur.* Vnde so uuerdent siê genómen ûzzer leîdsami . unde ûzzer lúge. Daz prín[R 202]get siê ze riúuun . unde ze toûfi. (14) *In ira consummationis . i. perfectionis.* In dero irbólgeni déro durnohti. In dero genésent siê. Ze ín selben belgent siê sih . daz ketuôt siê dúrnohte. *Et non erunt . s. superbi.* Vnde danne nesínt sie úbermuote so siê uuâren. Siê bechénnent íro sculde . unde

uuaz tuôien uuirs bruôdera

chédent ze diên apostolis. QVID FACIEMVS FRATRES. Daz

tuont riúuua unde lazzent iûh

fernément siê. PENITENTIAM AGITE . ET BAPTIZETVR VNVS-

álle toûfen

QVISQVE VESTRVM. *Et scient quia deus dominabitur iacob et finium terrę.* Vnde danne uuízzen sie daz Got uualtet . niêht eîn iudeorum . nube állero éndô déro érdo. Vnde uuiêo féret iz? (15) *Conuertentur ad uesperam . et famem patientur ut canes.* Híndenan spâto . nah CHRISTIS sláhto uuerdent sie danne bechêret . unde húngerg also hunda. *Et circuibunt ciuitatem.* Vnde bré-

purch úmbestannis

degont sie diê gentes . diê ciuitas circumstantię heîzzent. Dero canum uuas PAVLVS eîner. Díser uers tríf-

ze martiro

fet ad passionem . der ímo gelîh ist fóre . der triffet

ze énde uuerlte

ad finem seculi. (16) *Ipsi dispergentur ad mandu-*

keîstlicha
candum. Diê uuerdent zeuuêibet zeézzenne spiritalem
fuôra slah unde
cibum. Also ze PETRO gesprochen uuard . MACTA ET
íz
MANDVCA. *Si uero non fuerint saturati et murmurabunt.*
Dánnan gescîehet . úbe siê sát neuuerdent . daz siê
múrmeront uuer hôrta iz.
murmurationem tuont. Also daz ist . QVIS AVDIVIT? (17) *Ego autem cantabo uirtutem tuam.* Aber ih singo dîna chraft fáter an mînen líden . so siê follechóment . ze dînero ánasihte. *Et exsultabo mane misericordiam tuam.* Vnde in mórgen fréuuo ih mih dînero gnâdo. Sô dísiû uuérltnaht zegât . unde diû uuâra sunna irscînet . so bín ih an ín frô. *Quia factus es susceptor meus.* Vuanda dû bist mîn inphángere. Dû inphâhest mih . unde haltest mih in dînemo rîche. *Et refugium meum in die tribulationis meę.* [R 203] Vnde mîn zuôfluht . an démo táge mînero bîno. So mir nôt ist . sô gefliêho ih ze dir. (18) *Adiutor meus tibi psallam . quia deus susceptor meus es.* Mîn hélfare . dir singo ih . uuanda du min inphángere bist. *Deus meus misericordia mea.* Got mîner . mîn gnâda. Vuiêo mîn gnâda? Ane suáz ih pin . daz ist fóne dînero gnâdo.

(LIX.)

(1) *IN FINEM HIS QVI COMMVTABVNTVR IN TITVLI INSCRIPTIONE IPSI DAVID IN DOCTRINAM .* (2) *CVM SVCCENDIT MESOPOTAMIAM SYRIAM . ET SYRIAM SOBAL . ET CONVERTIT MOAB ET PERCVSSIT EDOM IN VALLE SALINARVM . XII . MILIA.* An CHRISTVM siêhet diser psalmus . diên gesúngener . diê an

diêa zeîchenscrift keuuéhselot uuérdent . so . daz sie
chúninge uuíderflúzze ze chúninge pi-
fóne rege diabolo sih pechêren ad CHRISTVM . regem iu-
gihtaro
deorum. Sélbemo dauîdi . sélbemo CHRISTO zediênonne .
unde an sîna lêra zedénchenne. Also iz fuôr . do der
uuârro dauid pránda mesopotamiam syriam . unde sy-
riam sobal. Mit rehte branda er siê . daz ougent diê
ántfrísta ûfirhábin ládunga
interpretationes. Mesopotamia eleuata uocatio. Syria
ûflanch inuuíht altir úbermuôti úppechêit
sublimis . Sobal uana uetustas . superbiam uanitatem
áltî derdir cham fiûr uuérfin an
uetustatem ! pranda der . qui uenit ignem mittere in
erda den fígint
terram. Vnde bechêrta er moab . i. inimicum . unde
erdinin
sluôg er edom . i. terrenum. Vnoholde liûte . unde
írdische bechêrta er. Duodecim milia sluôg er . in dé-
mo tále déro salzcruôbon. Gágen zuelf uuínden ge-
an diemuoti in demo smáche
sézzene getéta er in humilitate lében . unde in sapore
uuîsheîte tôte déro uuerlte lébente Góte
sapientie . mortuos saeculo uiuentes deo. (3) *DEVS REP-
PVLISTI NOS ET DESTRVXISTI.* Christiani dánchont sus
CHRISTO . daz er siê geuuéhselot hábet. Dû Got hábest
unsih uuíderegestôzzen . uuanda únrehten uueg . ne-
hánctost dû úns zegân[R 204]ne. Vnde zestôrtost
únsih . daz uuír baz kezímberot uuúrdin. *Iratus es.*
Des alten írreden búlge dû dih. *Et misertus es nobis.*
niûuuî lîbes
Vnde gnâda gefiênge dû unser . nouitatem uitę unsih
lêrendo. (4) *Commouisti terram.* Dû eruuégetost die
erda . dû tâte diê súndigen sih irchénnen. *Et contur-
basti eam.* Vnde brâhtost dû siê in fórhtun . ioh in
riûuuun. *Sana contritiones eius quia commota est.*
ze riûuuo
Heîle íro muôtes chnísteda . uuanda sie ad penitentiam

ablâze
iruuéget sint. Trôste sie mit indulgentia. (5) *Ostendisti populo tuo dura.* Hértiû unde arbêitsámiû oûg-
an dero âhtungo
tost dû dînemo liûte . in persecutione. *Potasti nos uino conpunctionis.* Trangtost unsih mit démo uuîne gestúngedo. Vuaz ist der uuin? (6) *Dedisti metuentibus te significationem.* Daz dû zeîchendost diên dih fúrhtenten . an diên nôten déro âhtungo. *Vt fugiant a facie arcus.* Daz siê fliêhen fóre démo bógen . der diê súndigen schiûzet. Án demo bógen uuírt diû séneuua sô fílo mêr zuôgezógen . só fílo man drâtor sciêzen
úbertêilida
uuíle. Got frístet ouh iudicium . daz iz deste håndegora si. *Vt liberentur dilecti tui.* Daz dîne trûta irlôset uuerden. Daz siê dén bógen fliêhendo irlôset uuérden . dârumbe gescêhent ín hiêr aspera. (7) *Saluum me fac dextera tua.* Mit dînero zésuuun gehalt mih . sîd ih uuérltlicha nôth háben súle. *Et exaudi me.* Vnde gehôre mih . uuanda dir uuérdera ist diû beta dero himeliscon guôto . dánne déro írdiscon. (8) *Deus locutus est in sancto suo.* Got fáter sprah an sînemo hêiligen súne CHRISTO . daz so fáren sol. *Lętabor.* Des pin ih sîn liût frô. *Et diuidam sicimam .*
Gotes purdi
i. humeros. Vnde sceîdo diê áhsela . die onus domini
spendo des hêiligen Geistis.
trágent . in misselichero distributione spiritus sancti. Idola uuúrden begráben fone iacob in sicima . dannan
diêto
[R 205] bezeîchenet diu stat gentes . diê sîd íro hu-
áhsele ze déro burdi christanro gedâhte
meros púten . ad onus christianę deuotionis. *Et conuallem tabernaculorum id est gentem iudeorum dimetiar.* Vnde daz ketúbele déro hérebirgon . dar iacob sîniu scâf stálta . gemizzo ih mir in têil. Ih uuirdo

fône iudon unde diêtin
gesáminot . ex iudeis et gentibus. (9) *Meus est galaad* .
puôl úrchundis manegi
hoc est aceruus testimonii. Multitudo martyrum ist
mîn. Fone ín bín ih oûh kesáminot. *Et meus est*
âgez
manases . hoc est oblitus. Mir gesciéhet noh mînero
âhto agez in fride
persecutionis obliuio . so ih in pace muôz púen. *Et
effraim . i. fructificatio . fortitudo capitis mei.* Vnde
christis
mines hoûbetes starchi ist mîn uuuôcherunga. Mors
tôt mánigfalti des toten chórnes cherno
CHRISTI ist min multiplicatio. MORTVI GRANUM FRVMENTI
pringet filo uuuôchers
MVLTVM FRVCTVM AFFERT. *Iuda rex meus.* Ih iiého déro
chhrístis obescrifte
inscriptioni . CHRISTVS ist mîn chúning. (10) *Moab . i.
gentes . olla spei meę.* Der fóne unrehtemo gehilêiche
chómeno liût. Der ist minero gedingi háuen . uuanda
in fiûre
er háuen uuorden ist . uuanda er geeîtet ist in igne
âhtungo diê gedínge sinero
persecutionis . pe diû habet er mir irrécchet spem suę
heîli fersuéndi
salutis . nals consumptionis. *In idumeam . i. terrenam .
extendam calciamentum meum.* Íoh ze diên . diê ter-
irdiscen lib
renam uitam uôbent ferréccho ih mînen scuôh. Ih
kescuôhto fuôzze ze fúreuuárno déro prédigo
sendo dára calciatos pedes in preparatione euangelii
frídis
pacis. *Mihi allophili subditi sunt.* Frémede bétont
diê sament mir nesuln rîcheson
mih chit CHRISTVS . QVI MECVM NON SVNT REGNATVRI. (11)
*Quis deducet me in ciuitatem circumstantię? i. inter
gentes . quę circumfusę sunt uni genti iudeorum.* Vuer
geleîtet mîne predicatores ze állen diêten gesézzenen
al umbe iudeos? Vuer âna Got? *Quis deducet me
usque in idumeam?* Vuer getuôt mih ioh diên zeuuîz-

die mîn niêht neuuellen gebezzerot uuerden
zenne qui de me nolunt proficere? (12) *Nonne tu deus qui repulisti nos?* Ne[R 206]tuôst dû iz dû únsih dánastiêzze . fóne demo alten írreden? Also dârfóre der psalmus chad? *Et non egredieris . i. non apparebis . in uirtutibus nostris.* Dû neoûgest dih niêht in únserro chrefte sô dû tâte bî moyse . unde iesu na-
uuideruuártige diête
ue . unde dauid . dô gentes aduersarie sih uns iruuérren nemahton. Ínuuert lêrest du únsih . ínuuert sterchest dû unsih. Vuoltîn uuir uéhten . der uuîg uuâre
pi den gagenuuártigin lib pi den chumftigen
pro presenti uita . nals pro futura. (13) *Da nobis auxilium de tribulatione.* Deste mêrun helfa duô uns déro arbeîte . daz man unsih uuânet uuésen dînhalb
folleîst
hélfelose. *Et uana salus hominis.* Kib uns auxilium.
heîli
Kib uns salutem . ínuuert kib úns sia . diû ûzuuértiga ménniscen hêili . ist úppig. (14) *In deo faciemus uirtutem . et non in gladio.* An Gote scêinen uuir uir-
chraft kedulte uuíderbrúhte
tutem patientię . nals repugnantię. *Et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.* Vnde brínget er ze niêhte diê únsih arbêitent. Also nû scînet . uuâr sint sie?

(LX.)

(1) I*N FINEM IN YMNIS IPSI DAVID.* An CHRISTVM siêhet díser salmo . gesúngener in lóbe selbemo dauidi . selbemo CHRISTO. (2) *EXAVDI DEVS DEPRECATIOnem meam . intende orationi meę.* Kehôre Got mîna dígi . sih ze
der christane
mînemo gebéte . duô is uuára. Vuer chit daz? FIDELIS

liût
POPVLVS. (3) *A finibus terrę ad te clamaui.* Ih háreta
eîgin
ze dir . fone énden déro uuerlte . unz dára dîn possessio
gât. In allen sínt déro uuerlte ist sancta ęcclesia ge-
brêitet . dánnan háret siê . dannan ferním sîa. *Dum
angeretur cor meum.* Danne mîn herza geduuénget
pechorungon des lîchamin
uuurde . fone temptationibus carnis. *In petra exaltasti
me.* V̂fen demo steîne irhôhtost dû mih. Hôher steîn
unde féster bist dû . ûfen démo stâtost dû mih . sih .
diu nôt pechorungo unde âhtungo
daz [R 207] mih angor temptationis et persecutionis
neiruélle. (4) *Deduxisti me quia factus es spes mea.*
leîto
Dû bist mîn dux . du leîtost mih . daz ih dir fólgee
ze ándermo lîbe . uuanda dû mîn gedingi bist . unde ih
ánder negéron zegeuuúnnenne. *Turris fortitudinis a
facie inimici.* Starch túrre bist dû mir fore démo
fíende. Der ze dir fluht hábet . démo negemag er.
(5) *Inquilinus ero in tabernaculo tuo in secula . i. in
finem sęculi.* Séledare bin ih din liût . in dînero ęcclesia .
unz an ende dirro uuerlte. *Protegar in uelamento
alarum tuarum.* Pescírmet uuirdo ih in déro héli dî-
der nôte pechórùngon
nero féttacho . fóre angôre temptationum. (6) *Quo-
niam tu deus exaudisti orationem meam.* Fone diu
uuerde ih pescírmet . uuanda du gehôrtost mîn gebét .
kehôre mîn gebét
so . ofto ih chad . EXAVDI DEPRECATIONEM MEAM. *Dedisti
hereditatem timentibus nomen tuum.* Erbe habest du
gegében diên diê dih fúrhtent. In himele ist daz erbe.
in dero êuuigheite
(7) *Dies super dies regis.* Eîn dag ist in ęternitate
des chúninges CHRISTI . zuô dísen . diê er hiêr irleîta.
Adicies annos eius usque in diem generationis . s. huius .

et generationis . s. future. Dû fáter gehûffost ímo sîniu iâr . unz án den tag dirro geburte . ioh énero. In beîden rîchesot er. (8) *Permanebit in eternum in conspectu dei.* Er uuéret iêmer fóre sînemo fáter. Alde fore imo uuéret iêmer populus fidelis [christane liût]. *Misericordiam et ueritatem quis requiret ei?* Vuer lirnet ímo gnâda . unde uuârheît? Kenuôge lírnent siê an diên buôchen . unde nesceînent sie niêht tuôndo . nube lêrendo. Diê lirnent siê ín sélben . nals Góte. Alda iz chît. Vuer fórderot dâr in énero uuérlte . zesceînenne gnâda . dar iro nieman dúrftîg neist. Alde uuarheit . dar íro niêman neirrot? (9) *Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum* [R 208] *seculi . ut reddam uota mea de die in diem.* So muôze ih psalmum síngen in êuua . daz ih hínnan fone dísemo táge uuéree mîne intheîzza . unz ze énemo tage.

(LXI.)

(1) *In finem pro idithvn psalmvs ipsi david.* An daz ende siêhet diser salmo . fúre transilientem [uberscricchenten] gesúngener . selbemo dauidi . selbemo CHRISTO. Vuen ist er transiliens [der uberspringento] . fúre den diser salmo gesungen uuirdet? Alle seculares . die er óbenan níder úbersêhende . gerno ûf zuô îmo geziêhen uuíle . mit dísemo sange . daz sie sáment ímo terrena [irdisca] ferséhen. Er ist obe ánderen . óbe ímo ist ánderer . démo sínget er sus. (2) *Nonne deo svbiecta erit anima mea?* Nebin ih Góte úndertân .

ih iûuuer óberoro . nesúlent ir sô sámo sin? *Ab ipso enim salutare meum.* Mit rehte uuanda fone ímo ist hára in uuerlt keséndet CHRISTVS . mîn haltâre. (3) *Etenim ipse est deus meus et salutaris meus . susceptor meus.* Er ist ze uuâre min Got . unde der mih háltet . unde inphâhet. *Non mouebor amplius.* So er mih inphâhet . so neuuirdo ih fúrder ze únrehte iruuéget. Sîd daz so ist. (4) *Quousque apponitis super hominem.* Vuiêo lango sezzent ir dánne uber dehêinen so
iteuuizza unde leîdferuuízza
geuéstenoten . obprobria et calumnias. *Interficitis uniuersos?* Vuiêo lango sláhent ir alle so geuéstenôte . diê ir nâh iû bechêren nemugent? *Tamquam parieti inclinato et marcerię depulsę?* Diû uuânent ir iûh múgen ín tuôn . sámoso háldentero uuénde . unde nídergeduôhtemo zûne . diê doh fiêlin âne stôz? Daz tólen
heîdin
ih fóne iû pagânis. Ándere uuâren diê daz netâten. (5) *Verumtamen honorem* [R 204] *meum cogitauerunt repellere.* Áber dóh mîna êra uuolton siê geírren.
unrehtero geloubo lúkke
Heretici unde falsi christiani uuâren dien uuídere . diê
mit lûtero geloubo
mih sincera fide béton uuolton. *Cucurri in siti.* Ih liûf nah ín in durste. Ih kéreta íro . siê negéreton mîn. *Ore suo benedicebant . et corde suo maledicebant.*
mîn uuizzot mit kuotuuilligemo muôte
Corpus meum et sanguinem núzzen siê . benigna mente neuuâren siê. (6) *Verumtamen deo subicietur anima*
sprangâre
mea. Áber doh chit iditun. Góte uuirt undertân mîn
âhtunga
sêla. Persecutio negenímet mír iz. *Quoniam ab ipso patientia mea.* Vuanda fóne ímo ist mir gelâzen sólih gedúlt. Âne Got nemahti daz ménnisco irlîden. (7) *Quia ipse est deus meus.* Vuanda er ist mîn Got . fóne diû

ládot er mih hiêr zuô ímo. *Et salutaris meus.* Vnde
mîn haltare. Be diû geréhthaftot er mih hiêr. So
haltet er mih. *Susceptor meus.* Min inphangare. Be
diû geguôllichot er mih . hína in ánderro uuérlte. *Non*
emigrabo. Vznefáro ih . sô ih in sîn hus inphángen
uuírdo. Furder bin ih dâr. (8) *In deo salutare meum*
et gloria mea. An Góte ist mîn heîlhafti . unde min
kehalten
guôllichi. An ímo bin ih . nieht ein saluus . núbe oûh
kuollih dar die rehten scinent
gloriosus. Daz keuuúnno ih dâr . ubi iusti fulgebunt
also sunna in iro fater rîche
quasi sol in regno patris sui. Vuar ist ínnan des mîn
trôst? *Deus auxilii mei.* Daz ist Got . der mir híl-
fet . under allen uuérltnôten. *Et spes mea in deo est.*
Vnde mîn gedingi ist an ímo . unz mir beîdiu chó-
heîli ioh kuôllichi
ment . salus et gloria. (9) *Sperate in eum omne con-*
cilium plebis. Ze ímo ferséhent iûh alliû liût mánigi.
An ímo neuuérdent ir betrógen. *Effundite coram illo*
corda uestra. Kiêzzent iûuuériû herzen uz fóre ímo
férgondo . iéhendo uueînondo. Daz ir so uzkiêzzent .
daz neferliêsent ir. *Deus adiutor noster est.* Vuanda
Got ist únser hélfare . ánderer ne[R 210]ist so stargh.
(10) *Verumtamen uani filii hominum.* Aber doh úppige
sint menniscon súne. Vuellent ir iûh ze ín fersêhen .
danne geséhent ir siê lôse. Got ist áber túgedîg. *Men-*
daces filii hominum in stateris. Lukke sint mennis-
con chint . an diên uuâgon. Sie hábent trúgeuuâga .
aller meîst daz sie sih selben unrehto uuégent sih ah-
tonde rehte . danne sie so nesint. *Vt decipiant ipsi*
de uanitate in id ipsum . i. in unum. Daz siê fone
úppigi triêgen in eîna uuîs. Vuanda sie alle fóne
uppigi
uanitate nément daz íro triêgen . pe diû triêgent siê

in eîna uuîs. (11) *Nolite sperare in iniquitate.* Lâzzent sîn iûuuer gedíngên . án daz únreht. Nefersêhent
chnarze bisuuîche
iûh dárazuô . daz ir mit fraude . alde mit dolo iêht ke-
uber-
uuúnnênt . ze Góte fersehent iûh . sáment mir transi-
scrécchâre
liente. *Et in rapina ne concupiscatis.* Vnde in zócchonne negéroent iêht zegeuuúnnenne . doh ir arm sint . doh ís iû dúrft sî. *Diuitię si affluant.* Vbe iû áber rihtuôma zuôgeslúngene sîn. *Nolite cor apponere.* Sô nelâzzent iûuuer herza an ín sîn . noh sâlig neuuânent ir iûh dannan sîn. (12) *Semel locutus est deus.* An CHRISTO sprah der fáter eînest . unde hiêz al sáment
in dero êuuig-
uuerden . dazdir ist. Sáment hiêz ir uuérden in ętér-
heite in zîte
nitate . diû eînzen châmen ín tempore. *Duo hęc au-*
uberspringo
diui. Dísiu zuêi gehôrta ih transiliens. (13) *Quia potestas dei est . et tibi domine misericordia.* Vuanda Gótes ist diû maht . unde dir trúhten háftet diû gnâda. Diû zuêi sceînest dû . uuiêo máhtig unde uuiêo gnâdig dû sîst. *Quia tu reddes unicuique secundum opera eius.* Vuanda dû lônost . iêgelichemo nah sînen uuérchen . máhtiger an úbelen . gnâdiger an guôten.

(LXII.)

Dô dauid uuas in demo eînote idumeę . do uuas díser salmo sîn sang. Hiêr in uuérlte ist daz eînote sanctę ęcclesię. [R 211] Hiêr ist sî dúrsteg. Túrstegiû sínget sî sús. (2) *DEVS DEVS MEVS AD TE DE LVCE . i. diluculo . VIGILO.* Got . Got mîner . ih uuáchen in uôhtun ze dír.

Diu uôhta uuécchet mih. Sô mir fóne dir táget . unde
uuârheit
dû mih ueritatem tuôst pechénnen . so uuirdo ih uuá-
cher ze dir . nals ze uuérltkíridon. *Sitiuit tibi anima*
mea. Dir ist mîn sêla dúrsteg. Sîa lánget écchert
dînero ánasíhte. *Quam multipliciter tibi caro mea .*
i. quam multipliciter laborat . tam multipliciter sitit.
Vuóla mánigfálto ist dir dúrsteg mîn fleîsg . uuanda
ezen trín-
iz oûh mánigfalto geángestet uuirdet . umbe cibum po-
chen uuât slâf stata unde ánderiû únzalahaftiu
tum uestitum somnum sumptum et cętera innumerabilia .
urstendo
umbe diû alliû iz kérot déro resurrectionis. (3) *In*
terra deserta . et sine uia et sine aqua. Hiêr in lánde
daz uuuôste ist . unde âna uuég . unde âna uuázzer.
Vuélez ist daz? Dísiu uuérlt. Sîa fánt CHRISTVS uuuôs-
ta. Sô áber er dáraín chám . do gezúgen sih ze ímo
diê . diên er uuég uuard . unde diên er gáb daz uuaz-
zer spiritus sancti. *Sic in sancto apparui tibi . ut ui-*
derem uirtutem tuam et gloriam tuam. In démo sel-
ben eînote irscêin ih dir in heîligemo sínne . in sô
rehtes lîbes meîninto
heîligemo proposito . daz ih dánnan gesâhe dîna túgend .
búrlichi
unde dîna guôllichi . unde ih déro beîdero eminentiam
stuonde fernemen. (4) *Quoniam melior est misericor-*
dia tua super uitas. Vuanda dîn gnâda bezzera ist .
danne diê lîba sîn / álle . diê mísseliche ín sélben irchó-
choufennis pûennis uuuôcheronnis chneht-
ren hábent . negotiandi / rusticandi . foenerandi . mili-
uuésennis
tandi. Eîn lîb ist échert êuuíger . den dîn gnâda gíbet .
der ist fóre allen. *Labia mea laudabunt te.* Vmbe
solcha gnâda lóbont dih mîne lefsa. (5) *Sic benedi-*
cam te in uita mea. So lóbon ih dih in mînemo lîbe .

diê selbun gnâda ánasêhen[R 212]do . fóne déro ih ín
êuuígen hábo. *Et in nomine tuo leuabo manus meas.*
Vnde in dînen námen héuo ih ûf mîne hende. Hiêr
in idumea . hiêr in eînote uuíle ih . dîa tágalti háben .
daz ih mîne hénde ûfhéue ze gebéte . unde ze guôten
uuerchen. (6) *Sicut adipe et pinguedine repleatur*
anima mea. Also mít spínde . unde mit feîzti uuerde
irfúllet mîn sêla. Alles kuôtes uuerde sî sat . in énero
uuérlte. Alde iz chit . fóne sólchemo gebéte . daz ih
fólli
mit kuôten uuérchen ze dir frúmo . chóme mir plenitudo
himiliskis uuistuômis
cęlestis sapientię. *Et labia exsultationis laudabunt*
nomen tuum. Vnde dáranâh lóbont dînen námen . diê
zît kebétis
lefsa mînero fróuui. So tempus orationis fergât . so
zit lobis
chumet tempus laudationis . in énemo lîbe. Sô ist des
eînotes lába . so ist des durstes lába . so ist diû fréuui
chómen. (7) *Si memoratus sum tui super stratum*
meum . in diluculis meditabor in te . (8) *quia factus*
es adiutor meus. Vbe ih dîn irhúgeta in râuuon . sô
gedéncho ih dánnân dîn oûh in uôhtun . uuanda du
mezmuôti in framspuôte
mir tâte helfa. Humilitas in prosperis ketuôt mih ze
déro uôhtun húgen . daz chît ze uuerche . uuanda in
uôhtun ist uuérches zît. Der Gótes neirgízzet in frám-
spuôte . der neirgízzet sîn . in neheînero tâte. Démo
hílfet er oûh daz ín ís neirdriêzze. *Et in uelamento*
pennarum tuarum exsultabo. Sub umbra alarum tua-
rum protege me. Vnder dînero uéttacho scátue scírme
der uuîo
mih . daz mih miluus neirzúcche. Chraftelôsen uuêist
dû mih . fóre démo fíende scírme mih. (9) *Adglutinata*
est anima mea post te. Hínder dir chlébet dir zuô

mîn sêla. Nals fóre dir . noh in ében dír . núbe nâh
dir. Vuiêo gesciêhet démo der fúre CHRISTVM uuile?
Also petro gescah . dô er ín uuolta uuenden sînero
daz sî fóne dir herro ke-
passionis . mit dísen uuórten . ABSIT A TE DOMINE . PRO-
nada dir selbemo fár
PICIVS [R 213] ESTO TIBI . unde er ímo ántuuurta . REDI
hinder mih uuídersacho du neuuêist uuaz Got ist du uuêist écchirt uuaz
POST ME SATANAS . NON ENIM SAPIS QVĘ DEI SVNT . SED QVĘ
ménnescon dinch ist
HOMINVM SVNT. Vuanda er sînen rât uuânda gân . fúre
Gótes rât . pe diû irráfsta er ín. *Me suscepit dextera*
tua. Mih inphiêng CHRISTVS dîn zéseuua . zebescírmenne
féttachen
under sînen âlis. (10) *Ipsi uero in uanum quęsierunt*
animam meam. Áber sie suôhton in gemêitun mîna
nals an in zege-
sêla . mînes hoûbetes sêla CHRISTI . non ad credendum
loûbenne . sundir sîn zeâhtenne
in eam . sed ad persequendum eam. Vuélee tâten daz?
diê fíginda diê iúdin
Inimici iudei. *Introibunt in inferiora terrę.* Ferro in
in dirro erdo gelúste
dîa erda fárent siê . i. in terrenas cupiditates. Vmbe
niê româre nechomen
dîe erda sorgendo châden siê . NE FORTE VENIANT ROMANI
unde unsih pestôzzen landis unde liûto
ET TOLLANT NOSTRVM LOCVM ET GENTEM. Vuiêo do? Also
des der argo fúrhtet daz pegátot ín
iz chît . QVOD TIMET IMPIVS VENIET SVPER EVM. CHRISTVM
sluôgen siê . iro terram zébehábenne . uuanda siê CHRI-
liute ioh lant
STVM sluôgen . be diû ferlúren siê gentem et terram.
(11) *Tradentur in manus gladii.* Siê uuérdent irslágen.
Partes uulpium erunt. Fúhsen uuerdent siê ze teîle.
Fuhsen diê in érdo lúcher hábent . uuérdent sie gelîh.
Romchúninga fúhse
Alde romani reges heîzzent uulpes . also herodem CHRI-
irslágenin âuueîsin fuhse
STVS námda. Alde íro occisa cadauera frézent uulpes

unde uuólua
et lupi. (12) *Rex uero lętabitur in deo.* Aber CHRISTVS
uuârer chúning . den siê uuândon irslágen háben . der
ménniscin urlôseda
fréuuet sih an Gote fáter redemptionis humanę ze sî-
nero zéseuuun. *Laudabuntur omnes qui iurant in eo .*
i. qui uouent in ipso et reddent. Alle diê uuerdent
kelóbot die imo inthêizza tuônt . unde uuérent. *Quo-*
niam oppilatum est os loquentium iniqua. Vuanda
unde âhtaro
unrehtero munt is peuuórfen iudeorum et persecutorum .
loûuuo fone iudon chunne
Leo de tribu iuda hábet den sígo . er habet siê ge-
sueîget.

(*LXIII.*)

(1) *IN FINEM PSALMVS DAVID.* [R 214] (2) *EXAVDI*
DEVS ORATIONEM MEAM DVM TRIBVLOR. Kehôre Got mîn ge-
in âhtungo
bét . danne ih kemúlet uuerde in persecutione. Daz
stimma christis lîchamin
ist uox corporis CHRISTI. *A timore inimici erue ani-*
mam meam. Fóne des fíendes forhton lôse mîna sêla.
Nieo mir sô negescêhe so diên gescáh . diê fóne forh-
ferslundin
ton CHRISTI ferlougendon . unde sic absorbti uuurden .
daz chît íro fíenden gelîh uuúrden . uuanda siê in íro
lîchamen ferslundin
corpus traiecti uuúrden. (3) *Protexisti me a multitu-*
tudine operantium iniquitatem. Dû scírmdost mir fóre
déro mánigi . dero unreht tuônton iudeorum. Daz ist
stimma des hôubetis i. Goteheit
uox capitis. Diuinitas scírmda ímo . daz ímo niêman
nezuhta sîna sêla . núbe er selbo liêz sîa gerno . unde

frúmeta sîa dára er uuolta. (4) *Quia ut gladium linguas suas exacuerunt.* Vuanda siê íro zúnga uuázton also suert. Mit diên zúngon sluôgen siê în . do
chriûzege chriûzege in
sie châden CRVCIFIGE CRVCIFIGE EVM. Do scêin uuiêo uuásse siê uuâren. *Intenderunt arcum rem amaram.* Pógen spiênen siê . daz chit ríhton ímo toûgene fâra . îlton
iúngerin
ín mit sînemo discipulo ferrâten. Daz êiuera díng peuuúrben siê. (5) *Vt sagittent inmaculatum in occultis.*
ungeflécchot lamp
Vuárazuô spiênen siê in? Daz sie agnum inmacula-
eîuer dinch
tum scúzzin. Neuuas daz res amara? (6) *Repente sagittabunt eum . et non timebunt.* Káhes sciêzzent siê ín . unde daz nefúrhtent sie . káhes uuândon siê. Aber uuiêo gâhes mahta iz démo sin . der álliû ding foreuueîz? *Firmauerunt sibi sermonem malignum.* Vuanda siê ín neforhton be diû féstenôton sie ín selben ze
er ist sculdig tôdis négile
freîsun . daz arguílligа uuort. REVS EST MORTIS . CRVCI-
ín an CHRIVZE
FIGE CRVCIFIGE EVM. Do aber pilatus ímo fórhta . sús ín
neheîn sculd findih an imo
sculde intságendo . [R 215] NVLLAM CAVSAM MORTIS IN ISTO
todis
HOMINE INVENIO . neféstenôton siê ín selben áber do ma-
úbeluuillig uuort sîn bluôt chome
lignum sermonem na? Vuieo châden siê . SANGVIS EIVS
ûffen unsih unde ûffen unseriu chint
SVPER NOS ET SVPER FILIOS NOSTROS. *Disposuerunt ut absconderent laqueos . dixerunt quis uidebit eos?* Siê beneîmdon . daz siê íro strícche ferbúrgin unde siê niêman nebechnâti. Siê châden uuér gesiêhet siê? Sámo der siê neuuíssi . der ál uuêiz. (7) *Perscrutati sunt iniquitates . defecerunt scrutantes scrutationes . i. defecerunt uersantes et exquirentes acerba et acuta con-*

silia. Siê durhscródeton daz unreht . scród scródende
irlâgen siê. Chleînen rât hínderstândo irlâgen siê .
uuanda daz uuésen nemahta . daz siê iz riêtin unde doh
er ne-
unsculdig uuârin. Diû chleîni uuas sus ketân. NON
uuerde ferrâtin mit uns nube mit sînemo iúngeren er neuuerde
TRADATVR PER NOS . SED PER DISCIPVLVM SVVM. NON OCCIDATVR
fone uns irslágen sunder fone urteîldare . tuôien uuir iz allez unde niêman
PER NOS . SED A IVDICE. TOTVM NOS FACIAMVS . ET NIHIL FECISSE
ferstând is
VIDEAMVR. *Accedet homo et cor altum* . (8) *et exalta-*
bitur deus. Id est. Accedet homo in corde alto . et in
potentia maiestatis suę exaltabitur deus. Vuaz tuôt
christ mennisco
dáranah CHRISTVS homo? Zuôgât er . lâzet sih chriû-
zegon . unde sîn toûgen herza bírget dîa góteheît . unde
so der ménnisco irslágen uuirt . danne uuirt Got ir-
hôhet . dánne oûget er sih. *Sagittę infantium factę*
sunt plagę eorum. Íro strâla . uuúrden chindo strâla .
diû ûzer sténgelen íro scóz máchónt. Niêht mêr ne-
máhton siê. (9) *Et infirmatę sunt contra eos linguę*
eorum. Vnde siêh uuúrden uuíder in íro zúnga. Siê
er stîge ába so gelouben uuir an
irlúgen daz siê châden . DESCENDAT DE CRVCE ET CREDIMVS
in chnéhta
EI. Ziû netâten sie daz . dô ín milites ságeton . daz
irstân uzzer gråbe
ér irstánden uuas? Neuuás mêrora resurgere de sepulcro .
danne stîgen aba chriûze
quam descendere de cruce? [R 216] Neuuâren íro zúnga
uuir miêtin iûch .
dô siêh uuíder ín . do siê châden . DAMVS VOBIS PECVNIAM .
chédint daz sîne iúngerin in ferstâlin
ET DICITE QVIA VOBIS DORMIENTIBVS VENERVNT DISCIPVLI EIVS
iû slâffenten
ET ABSTVLERVNT EVM. Neuuâren siê dô irlégen . in íro
scródungon keúppot
scrutationibus? Neuuas dô euacuatum al daz siê áh-
toton? *Conturbati sunt omnes qui uidebant eos . s. de-*

fecisse in perscrutationibus consiliorum. Do uuúrden
diên hêristen biscuôffen
getruôbet álle ándere iudei . die principibus sacerdotum
unde diên áltisten
et senioribus kesâhen sô gebrósten uuésen . unde fóne
iúngeron zeîchan uuérdin in sînen námen
CHRISTI discipulis miracula fieri in nomine eius. (10) *Et*
timuit omnis homo. Vnde forhta ímo mánnolih. Der
man úndir
ímo nefórhta . der neuuás homo . er uuas mêr inter
tiêrin zezéllinne
bestias reputandus. Do châden diê irchómenen ze petro .
póton uuaz tuôgen uuir is nû bruôdera
unde ze ánderen apostolis . QVID FACIEMVS VIRI FRATRES?
sézzent iûh in buôzza unde toûfent iûh
Do gehôrton siê . PENITENTIAM AGITE . ET BAPTIZETVR VNVS-
álle
QVISQVE. *Et adnuntiauerunt opera dei.* Do tâten siê
urstant ûffárt
chunt Gótes uuérh . resurrectionem . unde ascensionem
Et facta eius intellexerunt. Vnde dô fernâmen siê
Gótelich
sîniû uuergh . daz siû diuina uuâren. (11) *Letabitur*
iustus in domino. Ánauuert fréuuit sih der réhto an
demo irstándenen hêrren. *Et sperabit in eo.* Vnde
gedínget er an ín . nals in uuérltlîchen trôst. *Et lau-*
dabuntur omnes recti corde. Vnde uuérdent kelóbot
alle rehte in íro hérzen . also diê sint . diên Gótes uuíllo
lîchet.

(*LXIV.*)

(1) *IN FINEM PSALMVS DAVID CANTICVM IEREMIĘ ET EZE-*
CHIEL EX POPVLO TRANSMIGRATIONIS CVM INCIPERENT EXIRE.
lésarihti
Diû uuort hábent dísa constructionem. In finem psal-
mus dauid . de populo transmigrationis . per prophe-

tiam ieremię et ezechiel . cum inciperent exire. An
CHRISTVM siêhet dauidis salmo . der sîn frôsang ist . ke-
súngenez fóne démo geéllendôten liûte . daz éllende ímo
fóreságo
gescêhen uuas . [R 217] nâh déro prophetia ieremię
in fóresihti-
unde ezechielis. Vuanne sang er iz? Do er in prophe-
gemo keîste
tico spiritu gesah . daz siê dána begóndin fáren. Dâr
diz pescah ín ze fóre-
sêhen uuiêo paulus chad . HĘC AVTEM IN FIGVRA CONTIN-
bilde in éllendi
GEBANT ILLIS. In únseren zîten sint diê in captiuitate.
in glústâtin sint
diê in cupiditate sint. Diê áber dannan begínnent
ze minnon
fáren ad caritatem . déro méndit dauid . diên síngeet er
diz frôsang. (2) *TE DECET YMNVS DEVS IN SYON.* Daz ist
stimma déro fárinton uzzer ellende
uox exeuntium de captiuitate. Dir Got kezímet lóbe-
in hôhuuarto scantpurch zuôfersiht
sang! in syon . nals in babilonia. Diê iro spem hábent
in uuarto
in sion . diê singent in sion . diê singent in speculatione.
Et tibi reddetur uotum in ierusalem. Vnde anthêiz
in frideuuarto
uuirt dír geleîstet in ierusalem. Der sih hiêr geêinot
lébenda ópher in
uuésen Góte hostia uiua . der uuírt iz fóllechlîchor in
dero himiscuun fridouuarto
ierusalem cęlesti. Dâr uuirt er holocaustum . daz chît
albrandopher al totheît al uuártnisse
totum incensum. Omne mortale omne corruptibile uuirt
fersuendit mit Gotes fiûre
dâr an ímo consumptum diuino igne. (3) *Exaudi ora-
tionem meam ad te omnis caro ueniet . hoc est ex omni
genere carnis.* Kehôre mîn gebét . ze dir chumet állero
fóne al slahto liûte fone allemo liúttriste
slahto ménnisco. Ex omni natione . ex omni conditione
alferbrénnopher
chóment diê . diê dâr holocaustum uuerdent. (4) *Verba
iniquorum preualerunt super nos.* Ýbelero fórderon

lêra úbermégenoton unsih. Siê leîton únsih ze ioue
holz
unde ze mercurio. Fóne íro sculden bétoten uuir ligna
unde steîna unser hántuuerch
et lapides . opera manuum nostrarum. *Et impietates*
nostras tu propitiaberis. Vnde únsera úbeli besuôn-
piscouf demo fátir âbint-
dost dû sacerdos. So dû dih príngest patri sacrificium
opher
uespertinum . so uuirdet der írredo fergében. (5) *Bea-*
tus quem elegisti et assumpsisti. Sâlig íst der man .
den dû iruuéletost . unde ze dír nâme. *Habitabit in*
atriis tuis. Er bûuuet in dînen frîthóuen. Iz ist eîn
christâne liût houbet
mán . [R 218] eîn fidelis populus . des caput CHRISTVS
ist. Er iruuéleta ín . er séledot ín. Er heîzet ín uuésen
dâr ér ist. *Replebimur in bonis domus tuę.* Fól-
uuérden uuir ! des kuôtes . des in dînemo hûs ist. Vue-
daz oûga nesah ôra nehôrta noh in mannis
liches? QVOD OCVLVS NON VIDIT NEC AVRIS AVDIVIT NEC IN
herza necham
COR HOMINIS ASCENDIT. Alde so iz háranâh chît. *Sanc-*
tum est templum tuum admirabile in iustitia. Daz
dîn heîliga hûs . uuúnderlîh ist ! in réhte . dîa sétî gí-
best dû úns. Sâldon uuirt der irfúllet . der sih dir
heîlig hus uuunderhaft in réhte
máchot sanctum templum . admirabile in iustitia. (6)
Exaudi nos deus salutaris noster. Vnser háltâre ge-
hôre únsih. *Spes omnium finium terrę et in mari*
longe. Trôst állero éndô déro érdo . trôst déro ûzzerô-
ston . sámosô déro ínnerôston . trôst hínaférro in demo
mére gesézzenero . under mittên diên uuérltkîren . diê
übele fisca sint prec-
ferro fóne dir sint . uuanda siê mali pisces sunt . rum-
chente de nezza
pentes retia. (7) *Preparans montes in uirtute tua.*
predigara
Predicatores gágen ín gáreuuende . in dînero túgede.

nals in íro. *Circumcinctus potentatu.* Ymbefángenêr
magenchrefte
mit dînero maiestate. Alde mit diên umbefángenêr .
maht zeîcheno
diên dû potentatum miraculorum gâbe . diên dû állen
kemeîne mitter
communis pist . unde medius. (8) *Qui conturbas fun-*
prédigo
dum maris. Dû fóne íro predicatione getruôbest des
diû herzen dero ungeloubigon ze
méres pódem . daz chît corda infidelium iruuégest ad
âhtungo
persecutionem. *Sonum fluctuum eius quis sufferet?*
Vuer irlîdet déro uuéllono doz? âna diê . diên dû gíbest
sterchi
fortitudinem . so dû martyribus tâte? *Turbabuntur gen-*
tes. Diê heîdenen uuérdent in úbelmo ze êrist. (9) *Et*
timebunt qui inhabitant fines terrę a signis tuis. Vnde
dáranâh fúrhtent ín diê ze énde déro uuerlte sizzent.
fóre dînen zeîchenen . diê apostoli tuônt . in dînen ná-
men. *Exitus mane et uespere delectabis . i. delectabiles*
getriú-
facis. Lústsame ûzférte tuôst dû . [R 219] dînen fide-
uuon in uuólon unde in ún-
libus . in mórgen unde in âbent . in prosperis et in ad-
uuolon ferchiêsin uuóla unde ne-
uersis. Dû lêrest siê contempnere prospera . et non
furhtin únuuóla
formidare aduersa. (10) *Visitasti terram et ebriasti*
eam . multiplicasti ditare eam. Déro erdo uuîsotost
dû . daz chît déro ménniscon . unde irtránctost siê mit
dero lêro uuarhêite
predicatione ueritatis . unde tâte siê rîche in mániga
uuîs. Vuánnan chám der rîhtuôm? *Fluuius dei re-*
Gotis liût mit Gotes
pletus est aquis. Populus dei uuard irfúllet spiritu
keîste
sancto. *Parasti cibum illorum . quoniam ita est pre-*
paratio tua. Keîstlícha fuôra gáretost dû ín . uuanda
sô ist dîn fóregegáruueda daz diû fuôra fergébeno fóne

dir sî . nals fóne íro urêhten. (11) *Sulcos eius inebria.*
bruste
Des sélben liûtes fúrehe irtrénche. Induô íro pectora
uuáginsin Gotis lêro
mit uómere sermonis dei . unde fulle siê dáranâh spiritu sancto. *Multiplica generationes eius.* Kemánigfalto sîne chîmen . daz chît sînen uuuôcher . daz fóne
geloubenten geloûbente
eînen fidelibus ándere fideles chômen . unde fóne áber
christenheit
diên andere . unz diû ęcclesia sih kebreîte. *In stillicidia eius lętabitur cum exorietur.* Sô er irrínnet . sô fréuuet er sih déro trûphun. Vnz ér ungestárchet ist
súmeliche trophen
án déro geloûbo . sô límphent ímo quedam stillicidia
Gotes toûgeni uuanda ir nemak fernémin diê follun dero
de sacramentis quia non potest capere plenitudinem
uuârheîte
ueritatis. (12) *Benedices coronam anni benignitatis*
sigenunft
tuę. Dû geségenost dîa uictoriam déro zîto . dánne du dîa dîna guôtuuílligi scêinest ane íro frêhte. *Et campi*
diê rehtin
tui replebuntur ubertate. Vnde iusti tui uuérdent ir-
dero fóllun des trizzegostin unde séhzigostin unde zêhinzegósten uuuôchers
fúllet ubertate tricesimi et sexagesimi et centesimi fructus. (13) *Pinguescent fines deserti.* Sô uuérdent feîzt déro
tiête uuuôsti
túgedo . ioh diê ûzzerosten gentes . diê desertum uuâ-
chúmft
ren . unz án CHRISTI aduentum. *Et exsultatione colles accingentur.* Vnde úmbegurtet uuérdent mit fréuui diê sih récchent ûf ze hímele. (14) *Induti sunt arietes ouium . s. exsultatione.* Dánne sint frô diê leîten déro scâffo . [R 220] selben diê apostoli . uuanda siê íro
uuuôcher
fructum gesêhent . unde daz siê in gemeîtun nearbeîton.
diemuôtige
Et conualles abundabunt frumento. Daz chît . HVMILES

pringent michelen uuuôcher
MVLTVM FRVCTVM AFFERENT. *Clamabunt etenim ymnum dicent.* Siê ruôfent. Vuaz ist der ruôft? Lóbesáng síngent siê Góte.

(LXV.)

(1) *IN FINEM CANTICVM PSALMI RESVRRECTIONIS.* An daz ende siêhet diz frôsang . des keheîzenten psalmi .
urstende tietin ioh iudon
gemeîna resurrectionem gentibus et iudeis . uuíder diên iúdon . die siâ ín selben gehiêzzen . unde gentibus ferságeton. *IVBILATE DEO.* Vuúnnesángont Gote. Vuelee?
alliu erda niêht eîniu iudea réhtfolgig christanheit
Omnis terra . non sola iudea. Álliû ęcclesia catholica.
rehtfolgîg urstende
Diê catholici nesint . unde resurrectionem ferságent .
uuuôftscreion uuúnnisangon
diê múgen ululare . nals iubilare. (2) *Psallite nomini eius . date gloriam laudi eius.* Síngent sînemo námen . unde des sánges kuôllichi uuéndent ímo ze lóbe náls iû selben. (3) *Dicite deo quam terribilia sunt opera tua domine.* Chédent ímo zuô . uuiêo égelîh dîniû uuérch sint hêrro. Also dû únsih lêrtost . dô dû châ-
ih cham daz de blinden gesehen unde gesente
de . EGO VENI . VT QVI NON VIDENT VIDEANT . ET QVI VIDENT
blint uuerden plinde die sih plinde
CĘCI FIANT. Vuélee sint non uidentes? QVI SE CĘCOS
uuizzen gesehente die sih uuânint kesêhen
COGNOSCVNT. Vuélee uidentes? QVI SE VIDENTES ESTIMANT. *In multitudine potentię tuę . mentientur tibi inimici tui.* So dû tuôst únzalaháftiû zeîchen . so liûgent siê
dísiu zeichen tuôt er
dir. Dir ze fersíhte liûgent siê sús. HĘC SIGNA IN BEEL-
mit coûkele
ZEBVB FACIT. (4) *Omnis terra adoret te et psallat tibi .*

psalmum dicat nomini tuo altissime. Sîd siê neuuóltin . álliû diû erda béte dih . unde sínge dír. Dînemo
zúrganch
námen dû hôhesto sínge sî . unde israhelis defectio .
tiêto inleîta
uuerde gentium introductio. (5) *Venite et uidete opera*
iuden
domini. Chóment [R 221] gentes . fermîdent iudeos
liêgente
mentientes. Chóment unde gesêhent Gótes uuerch. Vuéliu? *Quam terribilis in consiliis super filios hominum.* Vuiêo egebâre sîn rât ist uber diê ménniscen. Vuiêo iudei irbléndet sint . gentes irliêhtet sint . iudei
tiête
uz sint . gentes ínne sint. (6) *Qui conuertit mare in aridam.* Der dén mére uuéndet in dúrri. Der dîa uuerlt álla . diû êr uuas pítterez uuázzer . sólês uuázzeres trúcchena getân hábet . unde áber durstega suôzes uuázzeres. *In flumine pertransibunt pede.* Mit fuozzen uberuuatent siê diâ âha. Vuelee? Diê sélben dúrstêgen. Vffen ros nesízzent siê . úbermuôte nesínt siê . mit fuôzzen daz chît mit diêmuôti spuôt ín úber dîa
tôdigi
âha dírro mortalitatis. Déro âho getráng CHRISTVS . also
fóne chlingen tranch er pe diû irhôhta er sin hoûbet in crhiûze
iz chît . DE TORRENTE BIBIT . PROPTEREA EXALTAVIT CAPVT.
tôdigi
Diû âha ist mortalitas. Án déro ferrínnên uuír. Vuír
ze dero ún-
genésen áber dârínne . îlendo mit diêmuôti ad inmor-
tôdigi
talitatem. Vnde sô uuir darachómen . uuaz danne? *Ibi iocundabimur in ipso.* Dâr háben uuir dîa uuúnna an ímo. Vuemo? (7) *Qui dominabitur in uirtute sua in ęternum.* Der in sînero chréfte iêmer hêrresôt. Dánnân oûh úns chréfte chóment . uuír eîgene nehában. *Oculi eius super gentes respiciunt.* Vber gentes sêhent

sîniû oûgen. Óbe ín uuáchent siê . niêht eîn óbe iudeis. Er nesólta niêht umbe únmanege sô míchel precium gében. *Qui amaricant non exaltentur in semetipsis.* Diê Got crément an íro súndon . diê neuuérdent irhôhet an in sélben. Vuérdên diemuôte . dánne uuerdent sie an CHRISTO irhôhet. (8) *Benedicite gentes deo nostro . et obaudite uoci laudis eius.* Nû lóbônt des Góte ir gentes . unde lósent déro stímmo sînes lobes . unde gehôrent dîa gérno . náls dîa [R 222] stimma iûuuéres lóbes. Vuér ist der Got? (9) *Qui posuit animam meam in uita.* Der mîna sêla in lîbe sazta . diû êr in tôde uuas. *Et non dedit in commotionem pedes meos.* Vnde in uuága neliêz er mîne fuôzze. Er stâta siê án demo lîbe. (10) *Quoniam probasti nos deus . ignisti nos sicut ignitur argentum.* Also dâránа scînet. Vuanda dû besuôhtost únsih. Cluôtost únsih . also man sílber tuôt. Dâr uuúrden uuir irfúrbet . nals fersmélzet. (11) *Induxisti nos in laqueum.* Prâhtost únsih ín den stríchh . dâr únsere lîchamen háfteton . sêlâ irlôset uuúrden. *Posuisti tribulationes in dorso nostro .* (12) *inposuisti homines super capita nostra.* Dû luôde arbêite ûfen únseren rukke. Vuánnan chamen die? Daz dû ménniscen sáztost*) úber únseriû hoûbet**). Peccatores liêze dû únser uuálten. *Transiuimus per ignem et aquam.* Vuír háben dúrhfáren fiûr unde uuázzer. Vuír uuurden sô geeîtet ín demo fiûre . daz uuír niêht nemahton . zefáren ín demo uuázzere. Aduersa starhton únsih . próspera neuueîhton

*) *darüber* uuálaha de stabulov.

**) *am Rande:* Poponiscos scismaticos inter monachos . maxime inter sancti gallenses.

únsih. *Et eduxisti nos in refrigerium.* Vnde sô
tuôndo brâhtost dû únsih in dîa chuôli déro êuuígun
râuuo . dâr neuuéder ist . ze heîz noh ze chált . neuué-
irsuôchunga
deriû temptatio . fiûres noh uuázzeres. (13) *Introibo*
in domum tuam in holocaustis. In férbrénnedo gân
Gótelih fiûr fleîscis uuárt-
ih in dîn hûs . dâr diuinvs ignis ferbrénnet carnis cor-
sála sêlo únsûbri
ruptionem . animę inpuritatem. Dâr uuírdo ih ze
óphere . in ólanga uuîs. *Reddam tibi uota mea.* Dâr
leîsto ih dír mîne intheîzza . diê intheîzza . diê êuuí-
ges lóbes. (14) *Quę distinxerunt labia mea.* Diê mîne
lefsa iêo sciêden . uuánda ih iêo téta intheîzza dînes
mih unándallichin
lóbes . nals mînes . uuanda ih pechnâta . me mutabilem .
dih únuuándallichen . mih âne dih niêht uuésen dih
te inmutabilem . me sine te nihil esse [R 223] te autem
mîn undúrftigen
non indigere mei. *Et locutum est os meum in tribu-*
latione mea. Vnde in mînero uuérltnôte spráh min
munt. Vuaz sprah er? (15) *Holocausta medullata*
offeram tibi. Márghaftiû ópher bríngo ih dír. In bêino
mínnon ih dih. Daz netuôt áber der . der diên liûten
mêr lîchen uuíle*) . danne Góte. *Cum incenso arietum.*
kebét
Mit roûche . daz sint orationes. Vues? déro uuîson
unde fóreleîson déro Gótes hérto . daz sint apostoli .

*) *am Rande:* id est mit ypocrisi preîtero bláttûn uuîtero chúgelûn et mille aliis quibus scismatici nostri irritauerunt deum in adinuentionibus suis. Maxime autem in duobvs roccis . in quibus diabolus CRVCEM domini per eos delere conatur . ne ea sicut BENEDICTVS instituit monachi uestiantur. Nam cętera eorum abominanda . si non puras conscientias pollui timeremus abundantivs pandere habueramus . nam et a crapula Gallis ingenita inchoantes. IN MISERANDA . INOPIA . NOS . RELIQVERANT.

diê meîst pétont umbe diê hérta. *Offeram tibi boues cum hircis.* Príngo dír ríndir sáment diên bócchen .
prediare mit sundaren poccha anphanch-
predicatores cum peccatoribus. Hirci neuuâren accep-
lich rîndero
tabiles . úbe ín nehúlfîn diê frêhte déro bóum. Ín íst
tuônt iû friûnt fone scazze únreh-
zuôgesprócheu . FACITE VOBIS AMICOS DE MAMMONA INIQVI-
tis so ir fersuindênt daz siê iûch inphahen in euuiga sé-
TATIS . VT CVM DEFECERITIS RECIPIANT VOS IN ETERNA TABER-
lida Gótes
NACVLA. Al súslichiû ópher hábet Góte brâht sancta
prûtsamenunga stimma in iro uuerltarbeite
ęcclesia . déro dísiû uox ist . in tribulatione sua. (16) *Venite audite et narrabo omnes qui timetis deum . quanta fecit animę meę.* Chóment hára álle Gót fúrhtente lósênt unde ih zélo iû . uuaz Got hábet ketân mînero sêlo. (17) *Ad ipsum ore meo clamaui.* Daz ist diz. mit mînemo munde háreta ih ze ímo. Sîd uuas er mîn . sîd er geuuâre begónda sîn. Der uuas lukke unde
heîdene fórderin
frémede . den mih pagani parentes lêrton ûf induôn .
ze holze unde steînin
ad ligna et lapides. *Et exaltaui sub lingua mea.* Vnde ih púrlichôta ín toûgeno . únder mînero zúngun. Ín des herzen gesuâshêite. Daz keliêz er mînero sêlo . daz uuíl íh iû állen ruômen. (18) *Iniquitatem si aspexi in corde meo . non exaudit deus.* Ýbe ih únrehtes uuáratéta in mînemo herzen . unde daz mínnota . sô negehôret Gót mîn gebét. (19) *Propterea* [R 224] *exaudiuit deus . et intendit uoci deprecationis meę.* Vuanda ih sô netéta . be diû gehôrta mih Got . unde be diû lóseta er ze déro stímmo mînero dígi. (20) *Benedictus deus qui non amouit deprecationem meam . et misericordiam suam a me.* Kelóbot sî der Gót . der mîna

flêha fóne mir nesciêd . noh sîna gnâda. Dô er mih
déro flêho neliêz irdriêzzen . dô uuólta er mir gnaden.

(LXVI.)

(1) *Psalmvs david.* (2) *Devs misereatvr nostri et*
benedicat nobis. Got knâde úns . unde ségenoe únsih.
regin sinero innelungo segen
Pluuiam erudicionis suę gébe ér úns . benedictionem
êuuigis lîbis
ęternę uitę gébe er úns. *Illuminet uultum suum super*
uber ubele unde
nos. Déro súnnun ánaliûte irsceînet er super bonos et
guôte
malos. Sîn selbes ánaliûte irsceîne ér úber únsih . sô .
daz uuír iz kesêhen muôzzin. Aldo sus uuírt iz fer-
nómen. Sîn bílde daz er uns cab . uuérde an úns ir-
mit liêhte uuîshêite
liûhtet lumine sapientię. *Et misereatur nostri.* Vnde
an déro irskeînedo gnâdee ér úns. Vuárazuô leîtet ún-
sih daz? (3) *Vt cognoscamus in terra uiam tuam.*
Daz uuír hiêr tróhten in dírro érdo bechénnên CHRISTVM
dînen uuég . der ze dír leîtet. *In omnibus gentibus*
salutare tuum. Vnde dînen haltâre den selben CHRISTVM
bechénnên in állen diêten. (4) *Confiteantur tibi po-*
puli deus . confiteantur tibi populi omnes. Vuaz ke-
scêhe danne? Sô iéhen dir Gót liûte . álle liûte iêhen
iéhen iro únrehtis unde Gotis kenâdon ruô-
dir. Confiteantur suam iniquitatem . gratiam dei. Se
gen sih selben . lóbên in
accusent . illum laudent. (5) *Letentur et exsultent gen-*
pígihte
tes. Déro confessionis fréuuen sih tiête . unde sprúnge-
zen. Vuaz fréuuet sie? *Quoniam iudicas populos in*

geuuizzeda
ęquitate. Vuanda nâh rehte unde nah íro conscientia
irteîles dû uber diê liûte. *Et gentes in terra dirigis.*
Vnde diê chrúmbelíngun gânten diê[R 225]te . geríhtes
dû in érdo ze réhtemo uuége. (6) *Confiteantur tibi*
populi deus . confiteantur tibi populi omnes . (7) *terra*
dedit fructum suum. Íro uuuôcher brâhta diû erda.
pígihte
Vuánnan cham der? Ana fóne íro confessione. Nâh
riúuuo pigihte kuôtiu uuerch
pęnitentia unde nah confessione . châmen bona opera.
(8) *Benedicat nos deus . deus ! noster . benedicat nos*
pater filius spiritus sanctus
deus. Sancta trinitas ségenôe únsih. Ségen râmet
ze máchungo mánigi
ad multiplicationem . pe diû chît íz háranâh. *Et metuant eum omnes fines terrę.* Vnde ín fúrhten álliû
manigmáchunga
ende déro érdo. Diû multiplicatio geschêhe dánnânûz.

(LXVII.)

in róttûn lûtun
(1) *In finem ipsi David psalmvs cantici.* In psalmo
ist scál in sánge ist fróuueda
est sonoritas . in cantico lętitia. Hiêr sint diû beîdiu .
seîtscal sánghleîchis
pe diû ist diz sang psalmus cantici. (2) *Exsvrgat devs et dissipentvr inimici eius.* Gót stánde ûf . unde
sîne fíenda uuerden zeuuórfen. Daz ist kescêhen.
Christvs ist irstánden . iudei sîne fíenda sint zetriben.
Et fugiant qui oderunt eum a facie eius. Vnde skíhtig sîn diê ín házzent . fóre sînemo ánasiûne. Sô sint
chrístane ánasiûne
siê úber al . dâr fideles uuérbint . an diên Gótes facies

scînet. (3) *Sicut deficit fumus deficiant.* Also rúgh
fone erdo dero lébendon
zegât. sô zegángen siê. De terra uiuentium zegânt siê
an demo suônotáge
in die iudicii. *Sicut fluit cera a facie ignis. sic pereant peccatores a facie dei.* Also uuahs smílzet fóre
sundige fone Gotes ánasiûne
démo fiûre. so zegángen iudei peccatores a facie dei. (4) *Et iusti iocundentur et exsultent in conspectu dei. et delectentur in lętitia.* Vnde réhte uuérden keuuúnnesámot. unde fréuuen sih fore Góte. unde ín fréuui uuérden sie gelússamot. Vuanne? Sô siê gehôrent.
chomint hara minis fáter geuuiêhten hábint iû daz himilrîche
VENITE BENEDICTI PATRIS MEI PERCIPITE REGNVM. (5) *Can-*
geloûbigen
tate deo. psallite nomini eius. Áber ír [R 226] fideles. ir nóh hiêr ínin guôten uuerlte bint. síngent Góte.
in reîni des herzen in guôten uuerchen
in puritate cordis sálmosángont ímo in operibus bonis. *Iter facite ei qui ascendit super occasum.* Réchenônt
irstândo
démo dén uuég. dér dén tód úbersteîg resurgendo. *Dominus nomen est illi.* Hêrro ist sîn námo. Daz
niêmer neirhiêngin siê
neuuísson iudei. Vuíssîn siê íz. numquam dominum
den hêrren mágenchrefte
maiestatis crucifixissent. *Et exsultate in conspectu eius.*
samo unfrouue
Vnde frô sînt fóre ímo. Also iz chît. QVASI TRISTES.
unde iêo áuaméndinte
SEMPER AVTEM GAVDENTES. *Turbabuntur.* Qui? Peccatores de quibus predictum est. SICVT FLVIT CERA A FACIE IGNIS. SIC PEREANT PECCATORES. *A facie eius.* Cuius eivs? A facie dei. Qualis dei? (6) *Patris orphanorum et iudicis uiduarum.* Súndige uuérdent ferstôzen fóne sînemo ánasiûne. der uueîson fáter ist. unde uuítuon ríhtet. *Deus in loco sancto suo.* An diên ist Got. in heîligero sînero stéte. (7) *Deus inhabitare facit*

unius modi . uel . unius moris . i. unanimes in domo.
Got tuôt siê búen eînmuôtigo in sinemo hûs. Daz sint
íro herzen. Daz grecus hábet trope . daz pezeîchenet
peîdiu . morem et modum. Noh er nehabet . qui in-
habitare facit . núbe échert habitare facit. *Qui educit*
compeditos in fortitudine. Der diê háftenten ín dien
sundon nímet . ûzzer diên háften . in sînero starchi.
Similiter amaricantes . i. prouocantes . qui habitant in
sepulcris. Samouuóla diê . diê noh uuírserin sint .
uuanda sie Got crément . diê in íro súndôn ióh pegrá-
ben sint . állero mánno fertânosten . ioh diê ingrébet
an sînero starchi
er . unde tuôt siê lében in fortitudine sua. (8) *Deus*
cum egredieris coram populo tuo. Daz tuôst dû Gót .
sô dû uzkâst fóre dînemo liûte. Vuánne ist daz. So
dû siê tuôst fernémen dîniu uuergh . sô ge[R227[tâniû .
eînmuôtige púuuen in dînemo hus
so diû sint . daz dû siê tuôst unanimes habitare in domo .
uzzer háfte sundon sie neimende mit starchi . samouuola diê Gotreîzzara .
Educens compeditos in fortitudine . similiter amaricantes
die in íro sundon begrábin sint
qui habitant in sepulcris. (9) *Cum transieris in de-*
serto terra mota est. Dô dû fuôre unde gebrédigot
undir diêten irdiske ménniscen
uuúrde inter gentes . do uuúrden terreni homines ir-
ze riûuuo
uuéget ad pęnitentiam. *Etenim cęli distillauerunt.*
Daz uuas fóne diû . uuanda ín hímela regenôton . apo-
lêra
stolorum doctrina uuas ín chómen. Vuannan gesántiû ?
A facie dei israel. Fóne démo Góte israhelis . der sie
irfúlto
ûzfrúmpta repletos spiritu sancto. *Mons syna . a facie*
himila perga
dei israel. Cęli régenôton . montes régenôton. Diê
cęli sint . diê sint oûh montes. Vnder diên uuas mons
syna . an démo PAVLVS fernómen uuirt . der régenota sô

fóne Gotes anasiûne
sámo a facie dei israhel. (10) *Pluuiam uoluntariam*
segregans deus hereditati tuę. Vuílligen régen uuâre
dû dô sceîdende . dînemo erbe. Vuílligen fóne diû .
neheînen guottâtin foregânten
daz er fergébeno chám . nullis precedentibus meritis.
diên fórderen liûten uns
Kesceîdenen . uuanda ér priscis gentibus necham . no-
iúngesten
uissimis uuard er gespáret. *Et infirmata est.* Vnde
geúnchréftigôt uuard daz erbe . uuanda iz pechnâta
niêht uuesen fone imo selbemo
non esse se aliquid per se ipsam . nube so PAVLVS chad .
Gotis kenâdon pin ih daz ih pin
GRATIA DEI SVM . ID QVOD SVM. *Tu uero perfecisti eam.*
uuólatâte
Dû béréchenotost iz . also er aber chad . NAM VIRTVS IN
uuerdent in únchrefte follezógin
INFIRMITATE PERFICITVR. (11) *Animalia tua habitabunt*
in ea. Díniû uého bûent dârínne. Siû bûent in sancta
Gotes erbe
ęcclesia . diû ist hereditas domini. *Parasti in tua sua-*
uitate . egenti deus. Ziû egenti? Quia infirmata est
ut perficiatur. Démo dúrftigemo hábest dû gegáreuuet
kírigin uuillen knôtiû uuerch ze-
in dinero suôzzi . promptam uoluntatem . ad faciendum
tuonne nals durh forhtun sunder durh minna.
opus bonum . non timore sed amore. (12) *Dominus*
dabit uerbum euangelizantibus uirtute multa. Truhten
prediaren
kíbet ún[R 228]de zeîgot sînen predicatoribus daz siê
zeicheno ioh
sprêchen súlen . in míchelero chréfte signorum et mi-
uuúndero fiêhen ezzen
raculorum. Sînen animalibus séndet er sólichiû cibaria.
Vuéler dominus? (13) *Rex uirtutum dilecti.* Chúning
déro túgedo . sînes trûtes unde sînes liêben CHRISTI . diê
ér sáment ímo meîsterot . unde nâh sînemo uuíllen
chêret. *Dilecti.* Sînes liêben . unde sînes iruuéleten.
Vuarazûo? *Et speciei domus diuidere spolia.* Oûh

zeteîlenne geroûbe déro scôni des hûses. Daz hus ist
sancta ęcclesia . dîa ér scône getân hábet . mit diên diê
démo níderfalle mit póton . mit uuîsságon . mit lêrarin
er diabolo genám . apostolis . prophetis . doctoribus .
mit máiniga zunga sprécbinten mit kenada lîbhêili hábenten
linguis loquentibus . gratiam curationum habentibus.
(14) *Si dormiatis inter medios cleros.* Ýbe ír réstent
dero altun unde niúuun beneimedo
únder mítten erben ueteris et noui testamenti . sô .
uuerltsâlidon in déro altun
daz ir iûh fertrôstent terrenę felicitatis . diû in ueteri
êuuigero ún-
geheîzzen uuard . unde ir patienter bîtênt . ęternę in-
tôdigi in déro niúuun
mortalitatis . diû in nouo geheîzzen ist. *Pennę s. eri-
tis columbę deargentatę . et posteriora dorsi eius in
pallore auri.* Sô uuerdent ir fédera déro gesílbertûn
tûbun sanctę ęcclesię . unde der áftero teîl íro rúkkes .
fédera erunt eîgin féttacha
dâr diê pennę radicem hábent. Pennę . daz ir mit
zuein gebótin mínnon Gotes unde mánnis rúkke
geminis preceptis caritatis ze hímele fliègent . dorsum .
Gotes ioh
daz ír iugum domini trágênt . in déro scôni des pleîchen
ubersilbertiû tuba
Góldes. Sancta ęcclesia ist columba deargentata . uuan-
mit Gotes zuosprâchon gelêrit in rúkke
da sî íst diuinis eloquiis erudita . sî hábet in dorso
pleîchcruôni goldis an dero chréfte mínnon
uirorem auri . uuanda íro starchi ist in uirtute caritatis
unde uuîsheîte
et sapientię. (15) *Dum discernit cęlestis reges super
eam . s. columbam.* So der hímelsco chúning . an
íro gescêidet sîne chúninga. *Niue dealbabuntur in
selmon . i. in umbra.* Danne uuérdent siê geuuîzet in
chúninga chú-
scátue. Vmbe uuaz heîzent sie reges? Vuanda sie re-
nighrihtâre sint der lîchamin glústo
gentes sint carnis concupiscentias. Vuiêo. scêidet er siê
er hiêz súme uuerden
[R 229] an íro? Also iz chit . ET IPSE DEDIT QVOSDAM

póten síme uuîssagen síme christes
APOSTOLOS . QVOSDAM AVTEM PROPHETAS . QVOSDAM VERO EVANGE-
lîbscrîben sume lêrare unde hirta
LISTAS . QVOSDAM AVTEM DOCTORES ET PASTORES. Vuieo ? mit
snêuue in scátue genada scáto
niue in umbra. Daz íu spiritus sancti gratia umbram
uuider des lichamin hizzon
tuôt . contra carnales ęstus. Selmon heîzet ételih pérg
den Gotes perg
in palestina. Ih neságo dén niêht. (16) *Montem dei . montem uberem dico.* Ih meîno den ánasíhtigen CHRISTVM . dén hôhesten Gotes perg . kenúhtigen . bérháften .
chindeliû mit mílcho zegeziênne
spúnneháften . ad nutriendos lacte paruulos. (17) *Vtquid suspicamini montes uberes . montem in quo beneplacitum est deo habitare in eo?* Ziû ánauuânont ir sîn ándere bérga bírige ? Ziû uuânent ír íro doh eînen . sô gelîcheten bérg Góte ze ánasídele ? Vuanda er selbo
min fater in mir uuesende tuôt selbo álliû uuerch ih pin in mînemo
chad . PATER IN ME MANENS IPSE FACIT OPERA. EGO IN PATRE
fáter min fáter ist in mir
ET PATER IN ME EST. *Etenim dominus inhabitabit . s. illos uberes montes usque in finem.* Also Got an ímo
ih pín in
bûet . sô bûet ér ân ín. Nâh diên uuórten . EGO IN
ínen . du bist in mir
EIS . ET TV IN ME. Vuiê lango? Vnz er siê brínget án énde . daz er selbo ist. (18) *Currus dei.* Sie sint Gotes reîta. Be diû sízzet er an ín . be diû rihtet er siê . unz er siê bringet an ende. *Decem milium multiplex.* Cêndûsendîg . daz chit manigfaltig . uuanda iro neheîn zála neíst. *Milia lętantium.* Dúsent fróuuero. Ziû nesulen? *Dominus in illis.* Trúhten ist ín ínne.
daz ist in
Des fréuuENT siê sih. *In syna in sancto . hoc est in*
sinemo gebóte daz heîlig ist
mandato quod sanctum est. Got ist ín ínne . unde stâtet siê an sînemo heîligen gebóte. (19) *Ascendisti in altum captiuasti captiuitatem . accepisti dona in ho-*

minibus. Dû CHRISTE stíge ze hímele . déro ménniscon
éllende geéllendôtost dû . dû irsluôge den tôd mísse-
licha géba inphiênge dû ân ín. Vuanda siê dîn cor-
pus sint . pe diû sint íro géba ! dîn . unde déro gébôn
uuúr[R 230]den alii apostoli . alii prophetę . alii docto-
res. Sóliche tâte dû siê. Êreron uuiôliche? *Non
credentes inhabitare dominum deum.* Vngeloûbige.
Vuéles dínges? Gót sól búen an ín. Des siê netrûe-
Gotes reîta
ton . daz Got an ín bûen solti . unde sie currus dei
uuerden sóltîn . des tâte du siê geloûbige. (20) *Bene-
nedictvs dominus de die in diem.* Des si Got kelóbot .
fóne táge ze tage . uuanda er oûh nóh unde iêmer ist
framfuorrende éllendi unde géba néminte in diên ménniscon
captiuans captiuitatem . et accipiens dona in hominibus.
*Prosperum iter faciet nobis deus sanitatum ! nostra-
rum* . (21) *deus noster . deus saluos faciendi.* Got
únserro hêili . Got únser . Got des kehältennes . er tuôt
fram-
únsera fart frámuuértiga. Cursum uitę getuôt er pro-
spuôtig
sperum. *Et domini exitus mortis.* Vnde diû hínafart
kéreccha
trúhtenes tôdes. Vuaz diû ? Tuôt uns prosperum iter.
Alde iz chît. Ioh des háltenten . ist diû hínafart des
únscúldig
todes. Sîd er innocens irstárb . ziû nesúln uuir is danne
scúldige unde sundige
unsih trôsten . noxii et peccatores. (22) *Verumtamen
deus conquassabit capita inimicorum suorum uerticem
capilli perambulantium in delictis suis.* Aber . doh
tod
er mortem líte . er géfnótôt diû hoûbet sînero fíendo .
unde diâ fâhssceîtelun dero follefárenton in íro mísse-
irchícche mih so gilto ih in
tâten. Also ez chît . RESVSCITA ME ET REDDO EIS. (23)
Dixit dominus ex basan . i. ex ariditate . conuertam .

conuertam de profundis maris. Sús kehiêz trúhten.
Fone dúrrî bechêro ih sie ze grûoni. Fone diên tiêfinon
des méres . daz chit fóne diên uuerltfrêison bechêro ih
uuellon âchusto
siê. Ih nímo siê úzer diên fluctibvs uitiorum. (24) *Vt*
intiguatur pes tuus in sanguine. Sô ínnelîcho bechê-
in demo bluote martiro
rest dû siê ze dír . daz dîn fuôz in sanguine martyrii
dîne líde
getúnchot uuérde sámet ín. Siê sint tua membra . an
âhta
ín lîdest dû persecutionem. *Lingua canum* [R 231]
tuorum ex inimicis ab ipso. Dînero húndo zúnga
uuérdent . diê êr dîne fíenda uuâren. Dîne predicato-
res uuerdent siê. Vuannan chúmet ín daz? Vuannân
fone dúrri
âna fóne ímo . demo selben . der sie bechêrta ex basan
unde fone tiûffi méris
et de profundis maris. (25) *Visi sunt ingressus tui*
deus. Dîne íngénge Got uuúrden gesêuuen hára in
lichamuuordeni
uuérlt . ioh an dîn selbes incarnatione . ioh daz dû an
uuólchenen hinnan be dis sé-
diên nubibus châme . fone diên dû châde . AMODO VIDE-
hend ir mannis sun chominten in uuólchenen
BITIS FILIVM HOMINIS VENIENTEM IN NVBIBVS. Diê sint ouh
reita
dîn currus . ûffen diên dû dísa uuerlt alla irríten há-
best. *Gressus dei mei . regis mei . s. uisi sunt . qui*
est in sancto. Mînes Gótes kénge . mînes chúninges .
hus
der in sînemo sancto templo ist. Vuéle sint daz? Die
uuolchen reîta
oûh nubes sínt . unde currvs. (26) *Preuenerunt prin-*
cipes coniuncti psallentibus in medio iuuencularum
tympanistriarum. Apostoli chamen ze êrist . sâr dara-
nâh kefuôgte ze ánderen die ín fólgeton. Gótes lob
stimmo uuerche
singenten in uoce et opere. Siê châmen unde uuúrden

probista in mittên niúuuên gesamenungon
prepositi in medio nouarum ęcclesiarum . an tympanis
in lichamen châlo
singente . uuanda sie in carnis maceratione lébeton .
irdórretero hiûte unde ferstráctero
also timpanum uuirt ûzer corio siccato et extento.
samenunga sint tym-
(27) *In ęcclesiis benedicite deum.* Ęcclesię sint tym-
pinarra
panistrię . an diên lóbont Got. *Dominum de fontibus israhel.* Lóbont trúhtenen fone diên israhelis prúnnon.
brúnnen
Diê êresten fontes . ih neîmo apostoli . diê châmen fóne
die brunnen
israhel. Siê uuâren fontes . siê uuâren diê urspringa .
âha
fóne ín châmen flumina. (28) *Ibi beniamin adulescen-*
brunnon dero chúmbarrun
tior. Dâr uuas inter fontes PAVLVS de tribu beniamin .
file iunch iungesto
adulescentior . daz chit nouissimus apostolorum. *In extasi . i. in excessu mentis.* Ín irchómeni. Also er sih erchám . dô er fóne hímele gehorta . SAVLE SAVLE
uuaz âhtist dû mîn
QVID ME PERSEQVERIS ? Alde iz chît . ín déro [R 232]
derzúcchit
hínagelíteni des muôtes . also iz fuôr dô er raptus uuard
an den dritten hímel
ad tertium cęlum. *Principes iuda . i. confessionis . duces eorum. Principes zabulon . i. fortitudinis. Principes neptalim . i. latitudinis.* Apostoli uuâren prin-
fúrstin pîgihte starchi kesprêiti geloûbo
cipes confessionis . fortitudinis . latitudinis . hoc est fidei
kedíngi mínno
spei caritatis. (29) *Manda deus uirtutem tuam. Commenda nobis deus uirtutem tuam.* Keliûbe uns Gót
chraft
fáter CHRISTVM . der dîn uirtus ist . kelêre únsih den mínnon der umbe únsih irstárb. *Confirma hoc deus quod operatus es in nobis.* Keuésteno Got dîa geloûba . dîa dû úns kâbe. (30) *A templo tuo quod est in ie-*

rusalem . tibi offerent reges munera. Ferro fone dînemo
hus . daz ín déro níderun ierusalem ist . príngent dir
diê chúninga geba ín dero óberun ierusalem. Daz sint
lîchamen lúste
diê . diê hiêr doûbont carnis concupiscentias. (31) *In-
crepa feras calami.* Irréfse diû tiêr des rôres. Irréfse
irregeloubâre fíginta dero heiligun scrífte
hereticos . inimicos sanctę scripturę. *Congregatio tau-
rorum . inter uaccas populorum ut excludantur . hoc
est ut emineant . hi qui probati sunt argento.* Diê
sélben heretici dánne uuerbent also mánige phárre under
diên liûtchuôen. Vuéle sint daz? Âne spénstige unde
ferleîtige ménniscen . also diê chûoe . die diên phárren
Gótelichero gechôso
fólgent . daz diê irbúret uuerden . diê ze diuinis eloquiis
keloûbon irreden sulin ioh uuésen .
lóbesam sî. Also paulus chad . OPORTET ET HERESES ESSE .
daz die irchorínun scîmbâre uuerden únder iû
VT COMPROBATI MANIFESTI FIANT IN VOBIS. Diû úbeli déro
geloubirraro
hereticorum getéta scînen dîa guôti . unde den uuîstuôm
rehto geloûbigon uuerden ûf ketriben
déro catholicorum. Fóne diû chît hiêr . EXCLVDANTVR
uuerden irhában
EXPRIMANTVR. Also oûh diê héuâra déro sílberfázzo ex-
clusores heîzzent. *Disperge gentes quę bella uolunt.*
keloûbirrara diête
Zeuuírf trúhten die hereticos . diê niêht gentes neheîzzent
geburte chúnnescefte
umbe generationes familiarum . núbe úmbe [R 233]
slahta sélbfólgon afterchunft
genera sectarum. Fertîligo siê . êr siê successionem
geuuúnnen. (32) *Offerant uelociter ex egypto.* Spuô-
tigo bríngen gentes iro sêla Góte ûzzer egypto . ûzer
finstri liûte
tenebris . îlen ze ímo alle gentes. *Ethiopia festinet
manus dare deo.* Ethiopia île íro hénde biêten Góte .
île sih ímo irgében. Also in uuîge sî gelôse tuônt.
Secundum ieronimum chît iz sô. (33) *Regna terrę*

cantate deo . psallite domino. Vmbe sús mánigfalta gnâda . síngent Góte álliû erderîche . hôh sángoNT trúhtene. (34) *Psallite deo . qui ascendit super cęlos cęlorum ad orientem.* Hôhsángont Góte der álle hímela
in
úberfuôr . fóre sînen iúngeron ze ierusalem . diû in
ôsterlendin ist
orientis partibus ist . siue ad orientem . i. ad patrem. *Ecce dabit uocem suam uocem uirtutis.* So er dannan chúmet ad iudicandum . sô óffenot er sîna stimma . stimma déro crefte . i. uenite . uel . ite. So uuirt lûtreîste . der iû êr uuólta uuésen stille. (35) *Date gloriam deo . super israhel magnificentia eius.* Cuôllichont Got . uuanda danne chumet sîn míchellichi úber isra-
geloubigin liût
helem . danne gemíchelîchot er populum fidelem. *Et uirtus eius in nubibus.* Vnde sîn chráft scînet danne
uuólchinen in bóton in uuîsságon
an diên nubibus . in apostolis et prophetis . diê hiêr
uuólchentunchel stuôlsazzen
uuâren nubes . unde dar uuerdent iudices. (36) *Mirabilis deus in sanctis suis deus israhel.* Dánne uuirt
des
uuúnderlih an sînen heîlegon Got israhelis . Got ui-
Got ánesêhentin
dentis deum. *Ipse dabit uirtutem et fortitudinem plebi suę . benedictus deus.* Danne gíbet er sinemo liûte
unuuartigi
chraft déro resurrectionis . starchi dero incorruptionis. Gót kelóbot sî er des.

(LXVIII.)

(1) *In finem pro his qvi commvtabvntvr ipsi david.* Sélbemo dauid selbemo CHRISTO uuírt díser psalmus ke-

martira
sungen. Er selbo ságet uns dâréna sîna passionem .
irlosit feruuandilot fone
mit dero uuír uuurden redempti unde commutati . de
todlîbe ze êuuígemo lîbe feruuándilot
uita mortali [R 234] ad uitam ęternam . commutati
fone érdlîbe ze hímillîbe fone eruuártemo lîbe
de uita terrena ad uitam cęlestem de uita corruptibili
ze unirruuártemo
ad incorruptionem. (2) *SALVVM ME FAC DEVS . QVONIAM INTRAVERVNT aquę . usque ad animam meam.* Duô Got
mih kehältenen . uuanda uuázzer sint mir chómen únz
án den lîb . uuázer heîzent diê mit réhte . diê uuazzeren iêogelîcho diêzzent . in stúrme unde strîte . so iudei tâten. Ziû bítet er den fáter imo des tôdes foresîn uuíder siê . sîd ér uuílligo irstárb? Âne únsih in
ferbîldondo
se transformando . uuír den tôd fúrhten . niêo únsih
diû fórhta únseren fíenden gelîche netûe . noh ze ín
nebechêre. (3) *Infixus sum in limo profundi.* Vuaz
ih háfteta an in sie fiêngin mih sluogen mih
chit daz? Hęsi . IN ILLIS . TENVERVNT ME . OCCIDERVNT ME.
Hóro sint siê . uuanda siê de terra sint . cóld uuúrdin
siê . úbe sie mir ûffólgen uuóltin ze hímele . nu ziêhent
siê áber níder be diû sint siê hóro déro tiêfi . in démo
haften ih. *Et non est substantia.* Vnde nesint siê
neheîn uuíht. Daz chit. Siê nesint niêuuiht uuiht.
uuist
Vnde sô súndig hóro . neist niêht diû substantia . diâ
firchústa ánaburt
ih scuôf . uiciatam naturam nescuôf ih ! niêht. *Veni in altitudinem maris . et tempestas dimersit me.* In
diâ tiêfi des méres cham ih . unde dâr besoûfta mih
under súndige ge-
daz úngeuuítere. Inter peccatores cham ih . íro perse-
uuâzzem
cutio irstarpta mih. (4) *Laboraui clamans.* Ih muôh-
uuê dirro uuerlte fóne scántuuerron . uuê iû
ta mih ruôfendo. VE MVNDO AB SCANDALIS. VE VOBIS

priêuarra unde súndirguôto
SCRIBE ET PHARISEI. *Raucę factę sunt fauces meę.* Des
ruôftes uuúrden hêis mîne giûmen . uuanda sie nehá-
ôren fernémennis
beton aures audiendi. *Defecerunt oculi mei ab spe-*
lîchamen
rando in deum meum. Diz ist fone démo corpore ge-
spróchen. Mînero iúngeron oûgen [R 235] irdrôz déro
uuir uuandon ioh daz er is-
gedíngi. Also eîner chad. ET SPERABAMVS QVOD IPSE RE-
rahelin solti irlosen
DEMPTVRVS ESSET ISRAHEL. Dîa urdrúzzi gebuôzta er ín .
dô er irstuônt. (5) *Multiplicati sunt super capillos*
capitis mei . qui oderunt me gratis. Mánigeren sint
danne mînes hoûbetes hârer . diê mih hâzzent tanches.
eîner dero zuelfo
Mánige mág sô sîn . sîd ioh unus ex duodecim ! dâr-
tanchis uuanda ane sculde
míte uuas. Vnde diê álle gratis . quia sine causa. *Con-*
fortati sunt inimici mei . qui persequuntur me iniuste.
Gestérchet uuúrden mîne fíenda . diê mîn mit unrehte
âhtent. Mit únrehte . uuanda âne sculde. *Quę non*
ih ne-
rapui tunc exsoluebam. Ih kált . daz ih nezúhta. Non
súndota unde leîd uuizze ébenmaht
peccaui . et penas dabam. Ioh úngezúhta ęqualitatem
Gótis scálchis pilde an mih neminde
dei . liêz ih kérno . formam serui accipiens. Adam uuol-
mit nôtnâmo Góteheît keuuúnnin sâlida
ta per rapinam diuinitatem . be diû ferlôs ér felicita-
tem. Daz lêrta in dér iz fóre ímo teta. Vuaz kescáh
er zuchta sih ána des er niêht neuuas unde ferlôs
oûh démo ? Vsurpauit quod non acceperat . perdidit
daz er uuas
quod acceperat. (6) *Deus tu scis inprudentiam meam.*
uuârúmbe
Got dû ueîst mîna únfruôtheît. Dû ueîst dîa causam.
Du ueîst umbe uuaz ih dô irsterben uuólta . dô ih ís
uuóla úbereuuerden mahta. Vbe siê iz uuíssen .

niêmer negechriûzegotin siê den herrin mágenchrefte
numquam dominum maiestatis crucifixissent. Aber
unfruôti ist uuîsera menniscon fruôti
mîn stultum . sapientius est hominibus. Dû bechén-
uuuôcher túmplich
nest den fructum. Doh iz ín dunche stultum. *Et delicta mea a te non sunt absondita.* Vnde mînero
lido úndâte
membrorum delicta . nesint ferbórgen / fore dir. Dir
uuúnda heîlare
irbáront siê íro uulnera . uuanda dû íro sanator bist.
(7) *Non erubescant in me qui exspectant te domine . domine uirtutum.* Scámeg neuuérden diê an mir . diê
niêmer neuuerde in zuô-
dîn pîtent trúhten truhten déro túgede. Non dicatur
gespróchen . vuar ist der nû der iû zuôsprah keloubint an Got unde
illis . ubi est qui uobis dicebat. CREDITE IN DEVM . ET
so geloubent an mih
IN ME CREDITE? *Non confun*[R 236]*dantur super me qui querunt te deus israhel.* Noh sô fílo neferhéngest dû mînen fíenden an mir . daz sih diê mîn scámeen . diê dih suôchent israhelis Got. (8) *Quoniam propter te sustinui exprobrationem . operuit inreuerentia faciem meam.* Vuanda umbe dih leîd ih íteuuiz unde umbe dih pedáhta scámelôsi mîn ánasiûne. Vbe man ze mir
du bist christâne . des kechriûzegotin uôbare
chad christianus es . cultor crucifixi . des uuas ih scá-
melôs . des nemeîd ih mih. (9) *Alienatus factus sum fratribus meis . et hospes filiis matris meę.* Frémede bin ih uuorden unde gást mînero muôter / chínden.
ih pin sun der nôtsámenungo dísin
Filius synagogę bin ih . noh danne chédent sie. HVNC
neuuizzin uuir uuánnan er sî
AVTEM NESCIMVS VNDE SIT. Ziû ist daz? (10) *Quoniam zelus domus tuę comedit me.* Vuanda mih peîz . dînes
daz meînit iz
húses ando. Daz ist diû causa. Ih ándota íro únreht . dánnan negeuuérdoton siê mih / pechnâhen. Pechnâtin

âne ánden
siê reht . so bechnâtin siê mih . sô uuare ih sîne zelo.
Et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.
Vnde íteuuizza déro dir íteuuîzzónton châmen an mih.
Ziû so? Vuanda mih niêman nescíltet . er nescélte dih .
ih unde du pírin eîn
ego et tu unum sumus. (11) *Et cooperui in ieiunio*
animam meam . et factum est in opprobrium mihi.
Ih pedáhta in uástun mîna sêla . daz uuard mir oûh
pit-
ze íteuuîzze. Dô ih íro húngerg uuas unde siê amari-
tir
cantes uuâren . dô neuuolta ih siê sólche némen in mî-
mir uuas liêbra iro nuôhtarnin sín
nen lîchamen . malui ieiunare ab illis. Ih neuuolta
kehéngîc ubeli
consentiens uuerden / íro malitię . dés tâtin siê mir íte-
uuîz. (12) *Et posui uestimentum meum saccum . i.*
opposui eis meam carnem ut seuirent in eam . diui-
nitatem autem meam occultaui ab illis. Ih pôt ín mîna
hârinun uuât . mînen tôdigen lîchamen . daz siê sih
samo in ze báleuue
án demo fertâtin . unde íro piaculum . ánderen uuúrde
ze buozo
expiatio. [R 237] *Et factus sum illis in parabolam .*
. s. comparatiuam
i. in irrisionem. Ih pin ín uuórden ze comparatione .
ze uuídermézzungo. Also démo gescâhe châtin siê so
gescâhe ímo. Also der ferlóren uuúrde . so uuérde er
ferlóren. Ýbel uuás der . úbel begágenda ímo . úbel
ist díser . pézzera nebegágene ouh ímo. (13) *Aduersum*
me insultabant . qui sedebant in porta . i. in publico.
Diê húhoton mîn die únder démo búrgetóre sâzzen.
Dâr diê liûte ín unde ûzfuôren . dâr hábeton siê mih /
ze huôhe. *Et in me psallebant . qui bibebant uinum.*
Sâzzen ze uuîne . unde sungen fóne mir. So tuônt noh
kenuôge . singent fone démo . der ín íro únreht uuéret.

(14) *Ego autem orationem meam . s. direxi ad te do-*
fater pelâz
mine. Ih péteta áber ze dir . umbe siê . PATER IGNOSCE
in iz sie neuuizzin lês uuaz sie tuônt
ILLIS . NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. *Tempus beneplaciti*
deus . hoc est . uenit tempus beneplacitum. Liêbez zît
Got fáter chúmet noh. Vuanne? *In multitudine mi-*
sericordię tuę. Án dero mánigfalti dînero gnâdo . an
dero daz dîn sun fóne tôde irstât . unde ménnescen
sáment ímo. *Exaudi me in ueritate salutis tuę.* Ke-
hôre mih an déro uuârhêite dînero heîli. Diâ heîli
gehiêzze dû . diê geuuérest dû . an déro gehôre mih.
(15) *Saluum me fac de luto ut non inheream.* De
quibus supra dixit . INFIXVS SVM IN LIMO PROFVNDI. Lôse
mih ûzzer démo hóreuue daz ih dârínne neháftee.
Fóne uuémo chîst dû? *Eruar ex his qui oderunt me.*
Ih chído . lôse mih fone diên . diê mih hazzent. Diê
sint daz hóro. *Et de profundo aquarum.* Vnde fóne
déro uuázzero tiêffi. Daz sint ál diê selben. Siê diêz-
zent in íro stúrme also drâtiû uuázzer. (16) *Non me*
i. ęcclesia
demergat tempestas aquę. Chît CORPVS CHRISTI . Mih
in lîchamen
nebesoûffe diû uuázzerzessa. Carne hábet si íz ke[R 238]-
ungeuuítere soûfta mih in sêlo
tân . also dârfóre stât. ET TEMPESTAS DIMERSIT ME . spiritu
kefólgîg
netuôe siê iz . consentiens neuuérde ih in . sô nefáre ih
in tiûffi des leîmis
in profundum limi . sô neslíndên siê mih . so ne-
. i. perditionem lîchamo
fáre ih in íro corpus . uuánda ih corpus CHRISTI
bín. Mánnolih pórgee daz sîn lîchamo in íro ge-
uualt ! nechóme . ube iz áber gescêhe . so bétoe umbe
dîa sêla . daz siê dero nemuôzzin uuálten. *Neque ab-*
sorbeat me profundum. Noh diû tiêffi neferslínde mih.

Neque coartet super me puteus os suum. Noh diû búzza nebetuôe íro lóch óbe mir. Der in dîa súnda sturzet . der stúrzet in dîa tiêffi . unde in dîa búzza. Ýbe der doh dâr iéhet sînero súndon . also iz chît .

fone tiêffi hareta ih ze dir hêrro

DE PROFVNDIS CLAMAVI AD TE DOMINE . so neist er betân

lichamen . i. ęcclesię

ín dero búzzo. Diû uuort sint corporis CHRISTI. (17) *EXAVDI ME DOMINE QVONIAM suauis est misericordia tua.* Kehôre mih trúhten . uuánda mir suôzze ist dîn gnâda. In sô míchelên arbeîten bín ih . daz mir nôte suôzze sî dîn gnâda. Míchel húnger tuôt prôt suôzze . míchel arbeîte tuônt cnâda suôzza. *Secundum multitudinem miserationem tuarum respice in me.* Nâh déro mánigi dînero gnâdon . náls mînero súndon síh mih ána. (18) *Ne auertas faciem tuam a puero tuo.* Dîn ánasiûne nechêres dû fóne dînemo

geduuáng manigh nôthäfti

chínde . dén disciplina tribulationis lúzzelen getân hábet. *Quoniam tribulor uelociter exaudi me.* Spuôtigo gehôre mih . uuanda ih ín dero nôte bin. (19) *Intende animę meę et redime eam.* Duô mînero sêlo uuára . únde lôse sîa. *Propter inimicos meos erue me.* Vmbe

sela in toûgeni

mîne fíenda lôse mih. Lôse animam in occulto . lôse

lîchamen in óffeni lîchamen úrsténdida

corpus in manifesto . daz sie corporis resurrectionem

friûnt fone fígenden

geeîscondo . amici uuerden ex inimicis. (20) *Tu enim cognoscis obprobrium meum . et confusionem me*[R 239]-*am . et uerecundiam meam.* Dû bechénnest mînen

andere téta er genésen

íteuuîz fíentlîchen sîn . so der íst . ALIOS SALVOS FECIT .

sih nemág er selben genérrin

SE IPSVM NON POTEST SALVVM FACERE. Vnde mîna scáma .

diu mih pîzzet in mînero geuuizzeni

quę mordet conscientiam . diu an mînen líden uuirt

uuaz
fúnden nals an mir. Also diû ist. SAVLE SAVLE QVID
âhtast du mîn
ME PERSEQVERIS? Vnde mîna mîdunga. dâr forhta ánaist.
uueîchi
diû fone infirmitate chúmet. diû oûh an dien líden ist.
kuôt man ih ne-
Also an PETRO. do er CHRISTI loûgenda sús. Ô HOMO NON
bin mîdunga scáma
SVM. Diû uerecundia heîzzet ouh reuerentia. Nû fáter
iteuuiz
dû uueîst mîn obprobrium. áber déro mînero uueîst
iteuuiz scáma
dû bêidiû. ioh opprobrium. ioh confusionem. ioh re-
mîdunga
uerentiam. Diê neferuuírf umbe daz. núbe hílf oûh
ín. uuanda siê an mir sint. (21) *In conspectu tuo*
sunt. omnes tribulantes me. Dû siêhest ána. alle diê
mih arbêitent an mir unde án diên mînen. be diû lôse
mih. *Obprobrium exspectauit cor meum et miseriam.*
Mîn herza beît déro zuêio diû iz fóreuuíssa. Iz uuissa
chúmftig uuésen mîn improperium. unde iudeorum
âmerondo fater
miseriam. umbe diê ih miserando sús péteta. PATER
belaz ín iz. sî neuuízzin uuaz siê tuônt
IGNOSCE ILLIS. NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. *Et sustinui*
qui simul contristaretur et non fuit. et consolantes.
s. sustinui. uel quęsiui et non inueni. Vnde fóne diû
âmerlichi
beît ih. uuér sáment mir trûreg uuâre iro miserię.
arzâte
unde dér neuuas. Vnde fóne diû uuas mir medico
trûrigi trurigi trôstkébin die ne-
tristicia. déro tristicię suôhta ih consolantes et non
fant ih uuîssagon
inueni. Vuaz half dô. daz ih iz fóreságeta in prophe-
tis? (22) *Et dederunt in escam meam fel. et in*
siti mea potauerunt me aceto. Vnde be diû uuúrfen
siê gállun in mîn ézzen. unde tránchton mih túrstegen
mit ézzîche. Mir uuas pítter daz ih daz nefánt. daz

ih suôhta . unde iro alti uuas mir ézzîch. Ih uuólta
pittir
sie selben dô uuâren siê a[R 240]maricantes. Ih uuolta
glouba daz alta
íro fidem . dô fánt ih uetustatem. Oûh sint ín geliche
uuizzod
diê gállûn uuérfent in mîn ézzen . diê mîne sacramenta
niêzzent . unde áber diên uuíderuuártigo lébent. Diê
pittir
sint amaricantes . diê nenímo ih in mih. Daz ist
der gemýrroto uuîn
myrratum uinum des ih in cruce chóreta . unde trinchen neuuólta. (23) *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum.* Nu uuerde ín zuôsehenten íro tísg ! in stríg. Ýbelen gesmág prâhton siê in mînen tísg . iro tísg . si íro stríg . uuíder íro scrífte tuôien siê . íro uuízzinthêite. *Et in retributiones et in scandalum.* Vnde ze lône unde ze írreden. Ze lône uuánda iz reht ist . ze írreden . uuanda siê sih selben írrent. (24) *Obscurentur oculi eorum ne uideant.* Íro oûgen plíndeen . daz siê nesêhen. Ziû daz? Vt quoniam sine causa uiderunt . fiat illis et non uidere. Vuanda siê in gemeîtun uuízzende uuâren . únuuízzende uuêrden ! siê. Obscurentur oculi eorum ne uideant. Íro oûgen betímbereen . daz siê nesêhen . diê geséhente séhen neuuólton. *Dorsum eorum semper incurua.* Keboûge
ûfuuertigiû dinch bechénnnin
iêo íro rúkke. Sîd sie superna neuuóltin cognoscere .
háranider
daz siê de inferioribus ténchen. (25) *Et indignatio irę tuę comprehendat eos.* Vnde diû zúrneda dînero âbolgi gefâhe siê. Nelâz siê indrínnen sô siê inscíhte sîn. (26) *Fiat habitatio eorum deserta.* Vuuôste uuerde íro ánasídele. Also nû sêhen . ierusalem ist íro hálb uuuôste. Dâr sie CHRISTVM sluôgen dánnan sint siê

vuerden petúnchelit iro oûgen
fertríben. Obscurentur oculi eorum . daz ist toûgener
vuerde íro geþiûuueda uuuôste
geríh. Fiat habitatio eorum deserta . daz ist óffener
unde in íro sélidon nebûuue niêman der íro
geríh. *Et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet*.
s. ex numero eorum. Daz ist iêo daz selba . daz daz
fórdera uuas. (27) *Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt.* Vuánda den du sluôge unde hiêzze ir-
umbe diê uuérlt
stérben [R 241] pro mundo . den sluôgen siê nîdigo.
Et super dolorem uulnerum meorum addiderunt. Vnde
todig
mêroton siê daz sêr mînero uuúndon. Mortalis pín íh
fone dero altun adamis sundo
ex originali peccato . úber daz slâhent siê mih. (28)
Appone iniquitatem super iniquitatem ipsorum. Lége
rehten
eîn íro únreht úber daz ander. Sîd siê slahen homi-
ménniscen . daz ih pin. daz sie slâhen Gotes sun daz ih ouh pin.
nem iustum . daz siê slâhen filium dei. Plínt uuérden
uunda
siê . daz siê ín neerchénnen. Sô uuáhsen íro uulnera .
uuanda siê uuerd nesint daz dû siê heîlest. *Et non intrent in iusticiam tuam.* Vnde in dîn reht nechómen
siê. Ze réhte nefâhen siê. (29) *Deleantur de libro uiuentium.* Ábe déro lébenton briêfpuôche uuérden
sie gescaben dâr siê uuânent iro námen stân fóne guôten frêhten. *Et cum iustis non scribantur.* Vnde
sámet diên réhten neuuérden siê gescríben. Sô gebúrre
in nâh dînemo rehte . uuanda siê sih ze hárto fersâhen
ze íro selbero rehte. (30) *Pauper et dolens ego sum.*
Ih pín arm unde sêreg. Lírnent álle bî mir sólche
sâlig sint ármmuôtige sâlig diedir uuuô-
uuésen. Vuanda iz chît . BEATI PAVPERES . BEATI QVI LV-
fent
GENT. *Et salus uultus tui deus suscepit me.* Vnde
dînes ánaliûtes heili Got inphiêng mih. Ze démo rîh-

armuôtigi ioh
tuômme díngent álle . so uuírt iû lába paupertatis et
leîdseris
doloris. (31) *Laudabo nomen dei cum cantico . magnificabo eum in laude.* Ih lóbon Gótes námen mit sange .
fúre rihtuôm
ih míchellîchon ín . in lóbe. Daz hábo ih pro diuiciis.
(32) *Et placebit deo super uitulum nouellum . cornua producentem et ungulas.* Vnde daz ópfer uuíle Gót kérnôr . dánne iúngez rínt . mit hórnen unde mit chlâuuon . uuanda mit demo uuárd pezeîchenet . daz keîslicha opfer. (33) *Videant inopes et lętentur.* Daz fér-
lob
némen árme unde frêuuên sih . daz er laudem uuíle .
chalph
mêr danne uitulum. *Querite dominum* [R 242] *et uiuet*
prôt
anima uestra. Ir suôchent álle panem . daz der lîchamo lébe . suôchent Got . so lébet iûuuer sêla. (34) *Quoniam exaudiuit pauperes dominus.* Vuanda Gót kehôrta diê ármen . diê er negehôrti . úbe siê árm neuuárin. *Et compeditos suos non spreuit.* Vnde sîne ge-
truôhe
drûohten neferchôs ér. Vuélez sint dïê compedes?
tôdigi iruuértida
Selbiû diû mortalitas . unde diû corruptio. Déro inbíndet er diê . diê nû dâr ûzhárent ze ímo. (35) *Laudent illum cęli et terra mare et omnia reptilia in eis.* Ín lóboen hímela unde erda . unde álliû dârínne chrésentiû. Vues? (36) *Quoniam deus saluam faciet syon.*
sámenunga
Vuánda Got keháltet sîna ęcclesiam . unde getuôt siê
eînlichamîga sînimo einbórnen
incorporatam unigenito suo. *Et ędificabuntur ciuitates*
pigihte
iudę. Vnde uuérdent kezímberot púrge déro confessio-
sámenunga ûberuuánige
nis . daz sint diê ęcclesię. Vzer diên superbi férstôzzen

diê sih dero pigihte scámênt
uuerdent . qui confiteri erubescunt. *Et inhabitabunt*
ibi . et hereditatem acquirent eam. Vnde dârínne bûent
siê . únde ze érbe geuuúnnent siê sîa. Syon ist íro
gebiúuue in himile gerbida
habitatio hiêr . in cęlo ist si íro hereditas. (37) *Et*
diê biledera dero
semen seruorum eius possidebit eam. Imitatores fidei
geloûbo póton ioh uuîsságon
apostolorum et prophetarum besízzent sîa. *Et qui di-*
ligunt nomen eius habitabunt in ea. Vnde diê sînen
Gotes scálchsláhta
námen mínnont . diê sint sêmen seruorum eius . diê
búent dârínne.

(LXIX.)

VOX MARTYRVM AD CHRISTVM. (2) *DEVS IN ADIVTORI-*
VM MEVM INTENDE. DOMINE ad adiuuandum me festina.
Got sih ze mînero helfo. Île . uuárazuô? Mir zehél-
fenne. Sút chéde mánnelîh . so chéde er állero meîst
dánne er in nôte sî. Dísa díge hábe gemeîna sáment
martyribus. Vuanda oûh ímo persecutionis niêht ne-
tágelîche uuerra
brístet . úbe er guôt uuíle sîn. Cottidi[R 243]ana scan-
des rehten muôt uuîz-
dala chéllent animam iusti . nelîde er oûh neheîne tor-
ze lîchamin
menta corporis. (3) *Confundantur et reuereantur qui*
querunt animam meam. Scámeg uuérden . unde in
nals zebil-
uórhtun chômen . diê mîna sêla suôchent . non ad imi-
donne sunder zeferliêsenne
tandum sed ad perdendum. Sô uuégoe mánnolîh sînen
fíenden . sús uuóla uuúnsce ín. (4) *Auertantur retror-*
sum et erubescant qui cogitant mihi mala. Tána uuér-

den geuuéndet hínderrúkke . unde míden síh . diê mir
úbelo uuéllen. Nâhkángen siê . nals fóre . diê diâ ęc-
christis sámenunga mit úbelen râten
clesiam prauis consiliis írren uuellen. Also petrus
úbelo uuolta fóregân . dô ín CHRISTVS uuanta . sús ché-
iruuínt hindir mih fiánt
dendo. REDI RETRO ME SATANAS. *Auertantur statim eru-*
bescentes qui dicunt mihi euge euge. Tánachêren siê
slechsprachondo uuola tuôsto uuola
sâr scámege . diê mir zuôchédent adulando . VVOLA VVO-
tuôsto
LA. Daz sint diê . diê in úntriûuuon den mán lóbont .
huldi uuarheit
gratiam suôchendo nals ueritatem. Diê sint diê freî-
âhtara
sígoston persecutores. (5) *Exsultent et iocundentur*
in te omnes qui querunt te . et dicant . semper magni-
ficetur dominus . qui diligunt salutare tuum. Fréuuen
sih . unde geuuúnnesámôt uuérden an dír . diê dih suô-
chent . unde sús chéden diê dînen háltare mínnont CHRI-
STVM. Vuieo? Truhten uuérde iêo gemíchellichot. Ín
sól man míchellichon . áber sih selben nesol niêman
míchellichon. Vuiêo sól ér chéden fóne ímo selbemo?
(6) *Ego uero egenus et pauper sum.* Ih pín dúrftig
unde arm. Ziú sól . úbe ímo sîna súnda fergében sint?
ih kesiêho eîn andra êa an mînen liden uuíder-
Vuanda iz chît. VIDEO ALIAM LEGEM IN MEMBRIS MEIS RE-
bréchenta mînes muotis êo
PVGNANTEM LEGI MENTIS MEĘ. Dánnân ist er siêh . unde
arm. *Deus adiuua me.* Gót hílf mir. Daz chíd dû
díccho . daz sî dír in muôte unde in munde . des ne-
irdriêzze díh. [R 244] *Adiutor meus esto domine ne*
tardaueris. Chíd oûh dârmíte. Hélfâre mîner uuís
dû trúhten . des netuuéle dû. Daz ist uox martyrum .
stimma allero
daz si uox omnium.

(LXX.)

(1) *IPSI DAVID . FILIORVM IONADAB . ET EORVM QVI PRIMI CAPTIVI DVCTI SVNT.* Uues kemánot únsih díser psalmus
déro súno
sélbemo dauidi gesúngener? Daz tuôt ér filiorum io-
nadab . diê íro fáter gebót uuéreton . unde mit déro
gehorsami
obędientia Gótes húldi geuuúnnen. Íro fáter gebôt
ín . daz siê uuîn netrúnchîn . heîme neuuârin . núbe
ûzze . unde in íro gezélten. Daz uuéreton sie sámosô
Gót . selbo ín iz kebúte . uuanda er allen chínden há-
fáterin
bet kebóten daz siê íro parentibus kehôrsam sîn. Dán-
segen fone Gote
nân inphiêngen siê benedictionem a domino . unde
uuard állen diên liûten ze ín gezêigot fóne ieremia
in ellende
propheta . der dés póto uuas . do sie in captiuitatem
gefuôret uuúrden . daz siê des éllendes kehôrsam Góte
uuârin . der sie ís irlâzzen neuuolta . unz er sie darûz
lôsti . also filii ionadab iro fáter des kehôrsamoton .
des er ín gebiêten uuolta. Nû sîn also gehôrsam Gote .
éllendi
daz er unsih inbínde dero captiuitatis . dîa uns paulus
ih kesiêho aber
zeîgota an únseren líden . do er chad. VIDEO AVTEM
ándra êa . VT SVPRA .
ALIAM LEGEM IN MEMBRIS MEIS REPVGNANTEM LEGI MENTIS MEĘ .
unde mih éllenden fuôrinta in êo dero sundo . diu in mînen lí-
ET CAPTIVVM ME DVCENTEM IN LEGE PECCATI . QVĘ EST IN MEM-
den ist ellendi
BRIS MEIS. Diû captiuitas ist sórglîh . déro ist úberuuint
zegetuônne mit Góte eînemo . also er ouh fóne íro chad .
uuer lôsit mih fóne demo lîchamen disses lîbtodis ? daz tuôt
QVIS ME LIBERABIT DE CORPORE MORTIS HVIVS ? GRATIA DEI
Gótes kenâda mit demo haltare criste lâchin
PER IESVM CHRISTVM DOMINVM NOSTRVM. Ánder remedium

Gotes kenada
neist íro . âne [R 245] gratia dei . dîa unsih díser
psalmus lêret pechénnen. *IN TE DOMINE SPERAVI NON
CONFVNDAR IN ęternum.* An dih truhten kedíncta ih .
keschéndet neuuerde . ih in êuua. Sô ih nû bin . sô
nesî ih iêmer. In adam bín ih keschéndet . an dír
muôzze ih ungeschendet sîn. (2) *In tua iustitia erue
me et exime me.* In dînemo rehte nim mih ûzzer ún-
rehte. In dinemo . nals in mînemo. Niê ih déro eîner
diê Gotes rehtes unuuizzige . unde iro selbero reht
nesî . qui ignorantes dei iustitiam et suam uolentes
stâtinde Gotis réhtis ungelós sint
statuere . iustitię dei non sunt subiecti. *Inclina ad me
aurem tuam.* Helde ze mir dîn ôra. Du stâst ûfréht
arzât
medice . níderelígo ih . ûfirríhten nemag ih mih . neîge
díh ze mir. *Et saluum me fac.* Vnde halt mih.
(3) *Esto mihi in deum protectorem.* Got schírmâre
sist dû mír . uuanda ih mih selbo schírmen nemag.
Et in locum munitum. Vnde in fésta stat . dâr ih
irfóhten nemúge ! uuérden. *Vt saluum me facias.* Daz
dû mih keháltest. *Quoniam firmamentum meum et
refugium meum es tu.* Vuanda mîn uésti unde min
âhta ursuôch
zuôfluht pist dû. Persecutio geschêhe . temptatio ge-
schêhe ze dír flîêho ih. Adam solta flîêhen zuô dir .
er indrán . uuart ferlórin . er uuard aber fúndin
er flôh fóne dír. Abiit . periit . sed inuentus est.
(4) *Deus meus erue me de manu peccatoris.* Got mî-
ner lôse mih . fóne déro hant des súndigen. *De manu
legem pretereuntis et iniqui.* Ioh intuuérentis diâ êa .
ioh ûnrehtes âne êa. Neuuéderên laz mih kelîh sîn .
ubelen heîdenen
noh malis christianis mit êo . noh paganis âne êa.
Íro hant neziêhe mih ze ín. Súle ih siê oûh fertrágen .
des hilf mir áber. (5) *Quoniam tu es patientia mea.*

Vuánda dû bist mîn gedúlt. *Domine spes mea a iuuentute mea.* Trúhten mîn gedíngi . fóne mînero iúgende [R 246] hára. (6) *In te confirmatus sum ex utero de uentre matris meę tu es protector meus.* Ioh noh fruôr . fóne des ih kebóren uuard . starchtost dû mih fone mînero muôter uuómbo . hára schírmdost du mih. *In te cantatio mea semper.* Mîn sang daz mir

in dero glou-
mendi irréchet . daz ist iêo an dir. Niêht eîn tempore
bo zîte in dinero ánasihte zîte
fidei daz nu ist . nube ouh tempore speciei . daz hína-
mennischin éngelin
fúre ist . dánne homines angelis kelîh uuérdent. (7)
Tamquam prodigium factus sum multis. Ih pin ma-
daz ih daz keloubo des ih
nigen uuorten sámoso uuunder. Ziu? Quia credo quod
niêht nesiêo in mazze
non uideo. Siê méndent an diên uisibilibus . in esca .
in tránche in guôtis únmézze in huôruuínisceftе in fréchi
in potu . in luxuria . in scortationibus . in auaricia .
in richtuome in uuérltherscéften iu dero túnicho
in diuiciis . in sęcularibus dignitatibus . in dealbatione
leîmenero uuende úngesiûn-
lutei parietis . áber mîn gedingi ! ist an diên inuisibi-
lichen ezzen unde trinchen iâ súlen uuir doh
libus. Iro uuort ist . MANDVCEMVS ET BIBAMVS CRAS ENIM
irstérben nube mêr fásteien unde
MORIEMVR . mîn uuort ist dáragágene . IMMO IEIVNEMVS ET
beteien uuir súlen halto irstérben
OREMVS . CRAS ENIM MORIEMVR. *Sed tu adiutor fortis.* Aber
in éngemo uuege
du bist starcher helfare . daz páldet mih . in uia angusta .
den du êrron úberstigo
quam prior transisti. (8) *Repleatur os meum laude . ut cantet gloriam tuam tota die magnificentiam tuam.* Mîn MÚNT uuérde . irfúllet mit lóbe . daz er dîna guôl-
in
lichi singe . unde állen dág tîna míchellichi . ioh in
uuólon ioh in únuuolon
prosperis ioh in aduersis. (9) *Ne proicias me in tem-*

pore senectutis. Neferuuírf mih . so ih alt uuérde. Vuaz chit daz? *Cum deficiet uirtus mea ne derelinquas me.* Daz chit . So ih chráftelos uuerde . so neferuuírf mih. Chráftelôsi . ist alti. Dîn chraft sî an mir . so mînero gebreste. Ziú bíto ih des? (10) *Quia dixerunt inimici mei mihi . et qui custodiebant animam meam . consilium fecerunt in unum .* (11) *dicentes . deus dereliquit eum . persequimini et comprehendite eum . quia non est qui eripiat* [R 247] *eum.* Vuanda mîne fienda mir fârendo châden . Got hábet ín ferlâzzen . und diê mîn huôtton umbe ubel nals umbe guôt . sáment riêten . ouh so chédendo . Got hábet in ferlâzzen. Lâgent imo . unde gefâhent ín . niêman neist der ín lôse. (12) *Deus ne elongeris a me . deus meus in adiutorium meum respice.* Dû Got neuuerdest keuírret fóne mir . Got mîner . sih ze mînero helfo . sih mih túrftigen hélfo. (13) *Confundantur et deficiant detrahentes animę meę.* Keschendet uuerden unde irlíkkên mir argchôsonte. Scámen begínnen siê sih is . pedriêzzen begínne siê ís. *Operiantur confusione et pudore qui querunt mala mihi.* Pedéchet uuérden mit scámo unde mit mîdungo . diê min ze úbele gedenchent. Also déro síto ist diê sih mîdent . daz siê rótemen gefâhent under oûgon. (14) *Ego autem semper in te sperabo . et adiciam super omnem laudem tuam.* Aber ih kedíngo iêo an dih . unde mêron dîn lob. Niúuuez lob
mánchunnis irlosido
redemptionis generis humani . légo ih ze allen ánderen dînen lóben. (15) *Os meum enuntiauit iustitiam tuam . tota die salutem tuam.* Min munt sageta dîn reht . allen dag dîna heili. Alle zîte . tages ioh nahtes . lêrta
daz diû genist Gotis ist nals ménniscin
ih daz . QVIA DOMINI EST SALVS ET NON HOMINIS. *Quoniam*

non cognoui literaturam. Vuanda ih nebechnâta dia
buôchscrift Moysi mîna heili uuésen . so iudei sih kuôl-
Gotes nâhkenâda diû êha-
lichont nube gratiam dei. Also Paulvs chît . LITERA
scrift diû irslâhit diû geîstscrift diû irchicchit
ENIM OCCIDIT . SPIRITVS AVTEM VIVIFICAT. Andere interpretes
uuanda ih nebechnata die in iro unmuozzechêit uuérbinte
châden . QVONIAM NON COGNOVI NEGOCIANTES . id est non otia
fone íro êho uuerchin
sectantes. Daz sint aber iudei diê ex operibus legis
rehthaft nals fone genâdon
uuellen uuerden iustificati . non ex gratia. (16) *Intro-
ibo in potentiam domini.* Ih faro in mînes truhtenes
maht . unde suôcho [R 248] dâr sîna heili . uuanda ih
mîna nebechenno. *Domine memorabor iustitię tuę so-
lius.* Daz tuôn ih . dînes rehtes keuuâno ih echert
dines eines . mînes netrûen ih . sô sie tuônt. Du bist
rehtmachâre
mîn iustificator . nals ih min selbes. Vuánnan uuêiz
ih daz? (17) *Deus docuisti me ex iuuentute mea.* Du
truhten lêrtost mih iz . ál énnân hára fone mînero
reht
iúgende. Vuiêo mîn iustitia darába giêng . dâr ih de-
demo herizogin
sertori baz keloûbta dánne imperatori. Vnde uuiêo ih
uuider mir gesceîden fleisc
dâr uuarb aduersus me diuisus. Also daz caro ist
kéronte uuider déro selo
concupiscens aduersus spiritum . uuanda ih eînemo ne-
undertân
uuolta uuésen subditus. Vnde uuiêo ih sîd fóne CHRISTO
irlôsit el-
nedórfti uuerden redemptus . ube ih do neuuúrde cap-
lente
tiuus. (18) *Et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.*
Vnde dannan hára chundo ih dîniû uuúnder. Vuaz
die uuirsistin rehte getuôn
ist uuúnderlichora danne impios iustificare? Neist daz
tôten irchícchen
mortuos suscitare? *Et usque in senectam et senium.*

Vnde iêo chúndo ih iz . unz hína in álti unde eruuérni . dar disses lîbes ende gat. *Domine ne derelinquas me donec adnuntiem brachium tuum generationi omni superuenturę.* Truhten neferlaz mih . uuis mit mir . unz ih chunt ketuôe CHRISTVM allero zuôgândero sláhto . dînen arm . mit démo dû unsih lôstost. (19) *Potentiam tuam*

mîne chréfte neheîne
et iustitiam tuam. Vnz ih ín ságe . nullas meas uires
sin min reht noh eîniz nube dînin geuuált unde
nullam iustitiam meam . sed potentiam tuam et iusti-
dîn reht
tiam tuam. Vnz ih sus chéde . ze mánnelîchemo .
niúuuiht nebist dû dîn halb . ruôfe Got ána sunda sint dîn uuirde
NIHIL ES PER TE. DEVM INVOCA. TVA PECCATA SVNT . MERITA
sint Gotis daz uuîzze daz sal dir unde so sin lôn chúmit
DEI SVNT . SVPPLICIVM TIBI DEBETVR ET CVM PREMIVM VENERIT .
so lônot er sinen begenâdon nals dinen guottâtin
SVA DONA CORONABIT NON PREMIA TVA. *Deus usque in altissima . quę fecisti magnalia.* Ih ságo ín . potentiam tuam et iustitiam gereîchen [R 249] hínaûf . ze diên hôhesten díngen . diû du míchellîchiû tâte. Vuanda
mezpotin furstpoten stuola hêrsceffe furstuôma
angeli archangeli . sedes . dominationes . principatus .
keuuálta súlen dir daz siê sint . sulen dir daz siê
potestates . tibi debent quod sunt . tibi debent quod
lébent sulen dir daz siê rehto lébint sulin dir daz siê
uiuunt . tibi debent quod iuste uiuunt . tibi debent quod
sâligclicho lébint
beatę uiuunt. *Deus quis similis tibi?* Got uuer ist dir gelih? Iâ muôdinch adam . dû uuoltost ímo gelîh
mit ubermuôti mit diêmuôti
sîn. Vuiêo? per superbiam . nals per humilitatem. Kelîh uuârist dû ímo . ube dû uuoltist . daz er uuólta .
gehôrsami undertâni
er uuolta dîna obędientiam . dîna subiectionem . dû zúge
fermánunga
áber fúre contemptum. Vnde uuiêo ist dir daz ir-
tumben tiêrin
gángen? Daz dû iumentis insipientibus kelih pist. Nû
uuênighêit riúuuo
bechénne dina miseriam . unde chit mit pęnitentia .

DEVS QVIS SIMILIS TIBI? Chid oûh sús. (20) *Quantas ostendisti mihi tribulationes . et multas et malas.* Vuiêo manege arbeite du mir dannân geoûget hábest . daz ih mih dir genôzzon uuólta. Vuiêo mánege . uuiêo úbele. Vuiêo úbelo siê mir lîchen múgen . âne daz sie mir
keduuanch manunga
disciplina sint . unde admonitio . nals desertio unde ih dir danchon sol mit dísen uuórten. *Et conuersus uiuificasti me . et de abyssis terrę iterum reduxisti me.* Vnde doh pechêrter ze mir . bechíhtost dû mih an dî-
urstende
nero resurrectione . unde leîtost mih áber ánderêst ûzer déro tiêffi . déro erdo . uuanda ih an dir irstándener . áber an mir selbemo irstân sol. Dû irstuônde er in
unserro burte dero selbun anaburte
nostra natura . daranâh irstanden uuir in eadem natura. (21) *Multiplicasti iustitiam tuam . et conuersus consolatus es me.* Du mánigfáltôtost dîn reht . an únse-
irráfsungon
ren increpationibus diê uuir lîden umbe unser sunda . unde bechêrter ze genâdon drôstost du mih . uuanda
urstende
ih kedingi hábo dero chúmftigun resurrectionis. (22) *Ego autem confitebor tibi.* [R 250] Aber ih lóbon dih . unde iêho dînen genâdon. *In uasis psalmi ueritatem tuam.* An dien uazzen des hôhsanges iiêho ih dînero
róttun seîtspile
uuarheîte. An démo psalterio singo ih dir . daz darána
scálsanch
gesungen uuirt . daz heîzzet psalmus. *Psallam tibi in cythara sanctus israel.* Hôhsangon dir in cythara
keîst óbenan nider
israhelis heiligo. Vuanda dû uns kâbe spiritum desuper .
rotta
be diû singo ih dir in psalterio. Psalterium hábet
lîchamo fone erdo
óbenân nídir bûch . uuanda ouh corpus ist de terra .

be diû síngo ih dir in cythara . diû hábet níderlígenten
bûh. (23) *Exsultabunt labia mea cum cantauero tibi .*
et anima mea quam redemisti. Danne fréuuent sih
mînę lefsa . so ih dir sô síngo unde mîn sêla . diê du
lôstost. Vuanne ist daz? Hôre noh. (24) *Sed et*
lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam. Ioh
in
mîn zúnga lóbot dih állen dag. Der állo tág . ist in
êuuicheîte âne ende
ętermitate sine fine. *Cum confusi et reueriti fuerint .*
qui quęrunt mala mihi. Danne ist iz . sô diê in scáma
unde in forhtun chóment . diê mir ubeles únnen. So
CHRISTVS chumet in iudicio.

(LXXI.)

(1) *In salomone.* Diser psalmus uuirt kesúngen
in CHRISTO . er ist der uuaro salomon . dazdir chît
fridoman frido uber frido
pacificus. Er gibet pacem super pacem . ze êrist re-
suôno untôdigi
conciliationis . dáranah . inmortalitatis. (2) *Devs ivdi-*
civm tvvm regi da . et iustitiam tuam filio regis. Gót
peuíle démo chúninge des chúninges súne . din geríhte
zetuônne . unde din reht zefórderonne. Vuanda er chad.
der fater úbertêilet niêmannen er gab daz dínchreht al demo sune.
PATER NON IVDICAT QVEMQVAM . SED IVDICIVM OMNE DEDIT FILIO.
Iudicare populum tuum in iustitia . et pauperes tuos
in [R 251] *iudicio.* Dînen liût unde dîne ármen in
rehte unde in urteîldo zeirteîllenne. Die dîne armen
uuanda
sin neuuéllen . diê nesint dîn liut niêht. Ziu? QVIA
sâlig sint armmuôtige
BEATI PAVPERES SPIRITV. Derdir armuôtig ist . der nist

hohmuôtig. (3) *Suscipiant montes pacem populo et*
colles iustitiam. Apostoli inphâhen fóne CHRISTO frído .
suôna
daz chit reconciliationem zechúndenne sînemo liûte .
unde diê mínneren gelírneen aber fóne ín reht . uuieo
siê gelouben unde lében sulin. (4) *Iudicabit pauperes*
tiêmuôtige
populi . et saluos faciet filios pauperum. Ioh humiles .
ioh dero súne . irteîlit er . unde gehaltet er. Diê sint
purg hohuuarto tóhter
eîn . also ouh ciuitas syon . unde filia syon. *Et humi-*
liabit calumniatorem. Vnde er geníderet den unliû-
tôdes rîche
mendâre. Diabolum . der regnum mortis hábeta . den
intsézzet er. Calumniator ist . der guôttate in ábeh
uuéndet . unde únsculdige ánafristot. Also er téta.
uôbit iob Got fergébino ?
NVMQVID GRATIS IOB COLIT DEVM? (5) *Et permanebit cum*
sole. Vnde uuéret sáment déro sunnun. CHRISTVS rî-
ze zéseuuun halb sînis fáter sunna
chesot ad dexteram patris. Der ist sol . unde ist der
skîmo
sun sin splendor. *Ante lunam . generationes generati-*
daz chit fúregânde den mânen unde allero chunno chúnne
onum . hoc est precedens lunam . et generationes gene-
untôdigi
rationum. An sinero inmortalitate úberreîchende ălliû
tôdigîu irstanden fone tô-
mortalia. Nah diû iz chit. CHRISTVS RESVRGENS A MOR-
de neirstirbit nieht mêr der tod nehêrit sih fúrder uber in.
TVIS IAM NON MORITVR . MORS ILLI VLTRA NON DOMINABITVR.
mâno tôdigiû dinch
Vuanda luna bezeîchenet mortalia . an diên sint gene-
chunne dero chunnô nâhchumfte tôdigero dingo
rationes generationum . daz chit successiones mortalium.
(6) *Et descendet sicut pluuia in uellus.* Vnde er féret
also lîso in sînero muôter uuomba . also der régen an
der hérdo
den scâpâre . be iedeonis zîten . do uellus kenezzet uuart .
in trúcchenemo tenne . unde aber ánderest daz tenne

scâpare
kenézzet uuard . démo [R 252] uellere trúcchenemo.
lera tiêtin
Vuanda iudeis êr doctrina cham . gentibus neheîniû .
tiêtin lêra
unde aber sîd gentibus doctrina cham . do sî iudeis in-
giênch. *Et sicut guttę stillantes super terram.* Vnde
also regenes tróphen rîsente in érda so stíllo chúmet
er. (7) *Orietur in diebus eius iustitia . et habundantia*
pacis donec tollatur luna. In sînen tágen chúmet reht .
tôdigi
unde frídes kenúhte unz mortalitas zegât. Alde iz chîd
uuirt irbúrit
extollatur . uuanda daz grecum anthanarethe bezeîchenet
peîdiû. So chîd iz danne . unz diû ecclesia irbúret
zerîchesonne mit
uuerde ad regnandum cum CHRISTO. (8) *Et dominabi-*
tur a mari usque ad mare et a flumine usque ad ter-
minos orbis terrarum. Vnde hêrresot er fóne eînemo
míttelándigemo mére
mére ze ánderemo . fóne mediterraneo mari . unz ze
éndilmére
ocęano . unde fone iordane unz ze énde dero uuerlte.
(9) *Coram illo procident ęthiopes . et inimici eius ter-*
ram língent. Diê ûzzerósten ęthiopes pétont ín . unde
sîne fíenda lécchont diê erda. Daz sint diê . die arrium
mínnont . unde sabellium unde donatum . unde apolli-
christis fíenda
narem. Die sint erda . unde inimici CHRISTI minnont
siê. Arriani unde sabelliani donatiste apollinaristę
heîzzent sie nah ín. (10) *Reges tharsis et insulę mu-*
nera offerent . reges arabum et saba dona adducent.
Chúninga fone tharsis unde insulę pringent ímo géba .
chúninga fóne arabia fóne saba fuôrent ímo géba zuô.
(11) *Et adorabunt eum omnes reges . omnes gentes*
seruient ei. Vnde bétont ín alle chúninga . alle diête
diênont ímo. (12) *Quia liberauit egenum . a potente .*

et pauperem cui non erat adiutor. Vuanda ér irlôsta
sînen dúrftigen . unde ármen liût der hélfelos uuas .
fóne demo geuuáltigen tiêuele . der fóne menniscon
sundon ge[R 253]uualtig uuard . nals fone imo selbemo.
(13) *Parcet inopi et pauperi.* Er lîbet ímo . dîa sunda
fergébendo. *Et animas pauperum saluas faciet.* Vnde
iro sêla gehaltet er. Er lêret siê rehto lében . só gehaltet er sie. (14) *Ex usuris et iniquitate redimet
animas eorum.* Fone uuuôcherungo unde fone únrehte
lôset er siê. Vbel uuuôcherunga ist des mánneslékken .
so er corpus slâhet . daz er dannan selbo irslágen ist .
in selo ioh in lîchamen
in anima et in corpore. Dánnan lôset er siê. Sosámo
tuôt er fóne únrehte . uuanda er brínget siê ze rehte.
Et honorabile nomen eorum coram ipso. Vnde ír námo ist êrhafte fóre ímo . daz siê christiani heîzzent .
doh is íro fíenda húhôhen. (15) *Et uiuet . et dabitur
ei de auro arabię.* Vnde er lébet nals hiêr uuanda iz
sîn lébin uuirt fone erdo genómen in hímele
chit . TOLLETVR DE TERRA VITA EIVS nube in cęlo . also iz
fone tôde irstánde neirstirbit niêht mêr
chît . RESVRGENS A MORTVIS IAM NON MORITVR. Vnde ímo
chúmet cold fóne arabia. Vbe iz énemo salomoni cham .
uuîstuom geloûbo
mêr dísemo . démo uuâren . démo sapientia fidei . i. tria
munera . dannan geópherot uuirt. *Et adorabunt de
ipso semper.* Vnde bétont siê iêo . also siê fone ímo
hérachome dîn rîche
sélbemo gelírneton . ADVENIAT REGNVM TVVM. *Tota die
benedicent ei.* Alle zîte lobont siê ín. (16) *Et erit
firmamentum in terra a summis montium.* Vnde er
scrífto
uuírt féstenunga in érdo . állero scripturarum chómenero
uuîsságon óbenahtiga bergo
fone prophetis . diê summa montium heîzzent .
die óberosten ortfrúmmin heîligero scrífto
uuanda sie summi auctores sint sanctarum scripturarum.

Er cham in erda . daz er siê irfólloti. *Superextolletur super lybanum fructus eius.* Sîn uuuôcher uuirt
hômberg perga
irbúret ! úber lybanum. Vber prophetas die montes
hômberch
heîzzent . unde uber lybanum . daz chit uber iêgelichen
púrlichosten hohfáter uuîsságin
excellentissimum [R 254] patriarcham alde prophetam !
uuuôcher
uuirt sîn fructus . i. caritas ! irburet. Den Paulus zeî-
des keîstis uuuôcher sint mínna
gota do er chád . FRVCTVS AVTEM SPIRITVS EST CARITAS.
iêonoh sal ih iû zeîgon den hoho
Fone démo er ouh chad . ADHVC SVPEREMINENTEM VIAM
irbúrten uuég
VOBIS DEMONSTRO. *Et florebunt de ciuitate sicut fęnum terrę.* Vnde dannan bluônt sine heîligen fone dírro búrg chómente ze énero . also daz érdhéuue . dánne iz
ánderest chómene bluômen
dârûzze rediuiuos flores ! keuuúnnet. (17) *Sit nomen eius benedictum in secula.* Sîn námo ist gelóbot iê-
sunna
mer. *Ante solem permanet nomen eius.* Sol bezeîchenet
zîtlichiû dinch
temporalia. Diû úberuuéret sîn námo. *Et benedicentur in ipso omnes tribus terrę.* Vnde an ímo uuerdent keségenot alle chúmberra déro erdo. Sô uuard abrahe
in dînemo chúnne uuerdent keségenot alle diête
geheîzzen . IN SEMINE TVO BENEDICENTVR OMNES GENTES. *Omnes gentes magnificabunt eum.* Alle diête míchellichônt ín. (18) *Benedictus dominus deus qui facit mirabilia solus.* Ér si gelóbot . der eîno uuúnder tuôt. Souuér siû tuôt an démo tuôt ér siû. (19) *Et benedictum nomen glorię eius . in ęternum . et replebitur maiestate eius omnis terra.* Vnde sîn guôllicho námo sî gelóbot iêmer . ioh êr énde dero uuerlte . ioh nâh énde. Vnde sînero mágenchréfte uuirdet irfúllet álliu
fone dero âho unzint in ende des erderingis
diû erda a flumine usque ad terminos orbis terrarum.

Fiat . fiat. Nû hábest dû iz kebóten . nû fáre iz so .
so fare iz. (20) *DEFECERVNT YMNI DAVID FILII IESSE.*

(LXXII.)

(1) *PSALMVS ASAPH.* Dauid filius iesse . uuórhta
êouuartin
sang unde lêrta die sacerdotes diû síngen . also gescrí-
ben ist . daz sie Got míte lóbotin. Diû súngen siê
zîtlîchon hábido
Góte umbe den dang déro temporalium bonorum . diû
ze bilde êuuigero genâdon
er ín hábeta gegében in figura ęternorum. Vuanda
êuuigiû dinch
siê áber [R 255] aeterna nemínnoton . unde sie oûh
irdiskiû guôt erdrîche
terrena umbe iro sunda ferlúren . unde íro regnum ze-
giêng pe diû zegiêngen oûh diu sang. Dannan ist dí-
dero zuôgedúnsenun stimma
ser psalmus asaph . daz chit synagogę . dero uox hiêr
liûtet. *QVAM BONVS ISRAHEL . DEVS.* Der israhelis Got
uuiêo guot der ist. Vuemo? *His qui recto sunt corde.*
Diên . diê réhte sint in íro hérzen . diên sîn uuíllo lî-
chet. (2) *Mei autem pene moti sunt pedes.* Áber
mîne fuôzze chîd asaph uuangton nâh ába réhtemo
uuege. *Pene effusi sunt gressus mei.* Mîne génge
sint nâh ze uuîtsueifte uuórden. (3) *Quia zelaui super
iniquos.* Vuanda mir ándo ánauuas . umbe die únreh-
ten . unde ih ín írbonda. *Pacem pecatorum uidens.*
Iro frído unde íro gemáchen lîb anaséhende. Daz ih
súnthafte
siê peccatores uuíssa . unde doh uuérltsâlige. (4) *Quia
non est declinatio mortis eorum.* Vuanda siê gâhes
der tôd neníchet. *Et firmamentum in plaga eorum.*

Nóh uuírig neist íro chéstiga. (5) *In labore hominum non sunt.* In arbeîte nesint sie sáment ánderen ménniscon diê bézzeren sint. *Et cum hominibus non flagellabuntur.* Vnde sáment ín neuuérdenT siê gehármscárot. (6) *Ideo tenuit eos superbia.* Be diû sint siê úbermuôte. *Operti sunt iniquitate et impietate sua.* Fone diû uuúrden siê bedécchet mit iro únrehte . unde mit iro guôtelosi. Siê neuuolton mâzigo úbel sîn . sie soûfton sih mit állo in daz únreht. (9) *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Íro únreht chám sámo ûzzer
mageri
spínde . nals ûzzer macie. Daz chît sie tâten iz undurftes . nals fone durften. Vuanda doh siê beîde Góte mis[R 256]selîchen . die fóne nôte unde âna nôt míssetuont . dâr ist doh ána fílo gesceîdenes. Der armo chît . Vuanda ih nieht nehábeta be diû stal ih . der rîcho roûbot . unde neuuíle daz ís sâr iêman getúrre geuuânen. Vuannan tuônt siê daz? *Transierunt in dispositione cordis.* Vuanda siê in íro herzen áhtungo úberstáfton . daz sie sih ahtont óbe ánderen . nals nében
siê ubirstafton daz zil ménniscin chunnis doh sie menniscin sin . sie
ánderen. Excesserunt metas humani generis . homines
neuuânint sih doh anderên liûten gelîh sint
se pares cęteris non putant. (8) *Cogitauerunt et locuti sunt ! nequitiam.* Árges tâhton siê . árch sprachen siê. *Iniquitatem in excelso locuti sunt.* Óffeno sprâchen sie daz únreht. Siê neuuolton sih is niêht hélen. (9) *Posuerunt in cęlo os suum et lingua eorum transiuit super terram.* Ŷf hôho huôben sie íro múnt unde íro zúnga úberfuôr dîe erda. Sie neredeton nieht sa-
húruuîne stirbîge
moso siê lutei uuârin unde mortales. (10) *Ideo reuertetur huc populus meus . et dies pleni inuenientur in eis.* Be diû iruuíndet hára min liût chît asaph . ze

Góte eruuíndet er . unde bedenchet díse . unde tuôt sîn
getráhtede úber siê ze uuiû in daz irgánge . daz sie
uuerltsâlig sint. Vuanne? Cum dies pleni inuenien-
tur in eis. So an ín irfóllot uuerdent diê tága . ad-
christis chúmfte
uentus CHRISTI. So er chúmet . er lêret sie iz pedénchen.
der gepurperoto richo pegrábin in
Er ságet ín uuiêo diues purpuratus uuard sepultus in
hello
inferno. (11) *Et dixerunt . quomodo scit deus?* Vnde
iruuíndente iruuíndin
diê selben reuertentes châden . êr siê begóndin reuerti .
mennischun dinc unréhte
uuiêo uueîz Got danne humanas res . sîd iniqui so sâ-
ist sar doh eîn geuuízzeda
lig sint? *Et si est* . daz chît et utrum est *scientia*
an demo hohistin chumft
in altissimo? Ist sar dehêin scientia án demo hóhesten?
Vuiêo mag ih ís truen? (12) *Ecce ipsi peccatores et
habundantes . in seculo obtinuerunt diuitias.* Síno .
daz chît . nû sih . uuâr [R 257] siê súndige sint . unde
doh kenúhtige sint . ioh uuérltrîhtuôma hábent. Niêht
eîn genuôge . nube ioh mêr danne genuôge. (13) *Et
dixi . s. asaph. Ergo sine causa iustificaui cor meum .
et laui inter innocentes manus meas.* In gemeîtun
geréhtháftota ih mîn hérza . in gemeîtun teuuuôg ih
mîne hende . daz chît in gemeîtun uôbta ih kuôtiu
uuérch sament diên unsúndigen . sîd ih súslih nehabo.
Ih pin guôter arm . der úbelo ist rîche. (14) *Et fui
flagellatus tota die.* Vnde iê ána leîd ih fíllâ. Den
unrehten ziêreth ér . mih rehten fíllet er. *Et casti-
gatio mea in matutino.* Vnde iêo sâr fruô . daz chît
spuôtigo cham mîn hármscára ínnin úber lang . alde
sâr niêmer. (15) *Si dicebam narrabo sic . ecce natio-
nem filiorum tuorum reprobaui.* Vbe ih tâhta . sus

Got ne-
ságo ih ánderen . sô ih iz irchúnnet hábo . deum non
ruôchin uuieo dero liûto dinch fáre . die unrehtin hartost salige sin
curare ! humana . iniquos maximę felices esse . so hábo
dero rehton ge-
ih ferchóren . diê gebúrt dínero chíndo . nationem iu-
sláhte
storum hábo ih dánne ferchóren . die so niêht nelêr-
ton . nube démo uuíderuuartigo. (16) *Et suscepi cognoscere.* Vnde dô iruuáNT ih des unde hinderstuônt
uuîtspendunga
zeerchennenne diê so getânun Gótes dispensationem. *Hoc labor est ante me.* Daz ist aber únsemfte zetuônne . doh iz fóre Góte semfte si . fóre minen oûgon ist iz árbêitsam. (17) *Donec intrem in sanctuarium dei.* Ieo unz ih kân in daz Gótes hus . in dia togenun fer-
scrifto
númest déro scripturarum. *Et intellegam in nouissimis eorum.* Vnde ih dar ferněme hínafúre . unde ih denche an iro lézesten díng . uuieo diû irgângên. (18)
. s. dolos
Verumtamen propter dolos posuisti eis. Aber doh umbe íro besuîchen . rihtest dû ín bísuuîh. Des siê spulgent . daz begágenet ín. Menniscen îlent siê triêgen . betro-
dero erdo
gen uuerdent siê . daz [R 258] sie uuânent terrena
guôt zeiruuéllinne sin fúre daz êuuiga
bona eligenda esse pro ęternis. *Deiecisti eos dum alleuarentur.* Du uuúrfe sie níder ínnan diû . unz siê irháuen uuúrden. Selbiû íro héuî . uuas íro iruélleda. (19) *Quomodo facti sunt in desolationem ! subito ?* Vuieo sint siê iêo nû so gâhes intsazte? unde ze ôdi uuórtene? *Defecerunt* . sie sint zegángen . sámo siê niêo neuuúrdin. *Perierunt propter iniquitatem suam.* Vmbe iro unreht sint sie ferlóren. Vuieo? (20) *Veluti somnium exsurgentis.* Also der troûm des ûfstânten. Demo daz troûmet . daz er scaz hábe . unde

niêth nehábet . sô er ûfstât. *Domine in ciuitate tua*
imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Trúhten dû
uertîlegotost íro bílde in dînero burg . uuanda siê niêht
nechóment ze hímele . dâr siê dih kesêhen. Hiêr ne-
oûgton siê dîn bilde . dâr nelâzzest dû scînen íro bílde.
(21) *Quia delectatum est cor meum . et renes mei mu-*
tati sunt. Fóne ín geskáh mir . daz mîn herza gelústig
uuárd iro sálighêite . unde mîne lancha sih uuéhselo-
ton . nâh ín fóne luxu ad luxuriam . fone úberfuôro
ze hûorlúste. (22) *Et ego ad nihilum redactus sum.*
Vnde be diû uuard ih sáment ín . mînes sínnes . unde
mînero fernúmeste ze niêhte brâht. *Et nesciui* . unde
neuuissa ih selbo mîn únuuízze. (23) *Vt iumentum*
factus sum apud te. Demo fêhe uuard ih kelîh mit
erdeguôt
dir . uuánda sie só fore dînen oûgon sint diê terrena
mínnont. *Et ego semper tecum.* Vnde ih iêodóh
ze fremiden Goten ze dien tiêfelin
sáment dír. Ad deos alienos nefuôr ih . ad demones
nehafta ih mih . daz ih íro dánches iêht keuuúnne.
diu zuogezógena diû ábkotin nediênota
Daz chit synagoga . quę non seruiuit idolis. (24) *Te-*
nuisti manum hoc est erexisti potestatem dexterę́ meę́.
Du hábetost ûf den geuuált . minero zéseuuun. Ter-
dero erdo girida uuinstra
rena concupiscentia uuas [R 259] mir sinistra . quia
ego semper tecum. Vuanda samit dir uuas ih iêo.
zéseuua
Sámit dir uuas min dextera. Dannan fone dextera
keuualt under Gotes chinden uuerdin
hábo ih potestatem inter filios dei fieri. *Et in uolun-*
tate tua deduxisti me. Vnde in dînemo uuíllen . dînes
tanches . nals fone mînen frêhten . leîtost dû mih . unde
under Gotes chint
brâhtost mih inter filios dei. *Et in gloria suscepisti*
me. Vnde in guôllichi inphiênge dû míh. Vuéliû ist

urstende
diû guôllichi? âne déro resurrectionis . diû únságelih
ist. (25) *Quid enim mihi est in cęlo . et a te quid
uolui super terram?* Iâ uuáz ist . daz mir in hímele
untôdige richtuôma
ist kehálten uuer mag daz kesagen? Inmortales diuitias
hábest du mir dar gehálten. Vnde uuaz uuolta ih umbe
dih do geuuúnnen óbe erdo? Aurum . argentum . gem-
mas . familias? Daz hábent oûh peccatores. (26) *De-
fecit cor meum . et caro mea.* Min herza unde mîn
fleîsch ist zegángen . únrehtiû gíreda des hérzen ióh
keîstlichiû
des fleîsces sint zegángen. Spiritalia uuíle ih nû .
fleiskiniu
nals carnalia. *Deus cordis mei et pars mea deus in
secula.* Got mînes herzen ist in hímele . unde Got ist
rihtuoma
mîn teîl iêmer. An ímo hábo ih funden mîne diuitias.
(27) *Quia ecce qui elongant se a te peribunt.* Vuanda
diê sih ferro fóne dir tuônt diê uuérdent ferloren . ih
kiêng ába uuége nals áber ferro . diê giêngen ferro .
diê bedecchit sint in unrehte
qui operti sunt iniquitate. *Perdidisti omnes qui for-
nicantur abs te.* Ferlóren hábest dû álle . diê sih dîn
geloûbent . uuanda diê minnont iêht ánderes dánne dih.
Minnont sie ouh dih umbe iêht ánderes daz neist niêth
reîne minna
castus amor . uuanda ín énez liêbera ist danne dû.
(28) *Mihi autem adherere deo bonum est.* Mir ist áber
guot ze Góte háften . daz eîna uuíl íh. Daz uuirt
fóne ansiûne ze ansiûne
danne . so ih ín gesiêho . facie ad faciam. *Ponere*
[R 260] *in domino spem meam.* Vnde ist mir guot .
ínin diû an in gedíngen . uuanda ih iz noh nehabo in
raccho in gedingi
re . daz ih iz hábe in spe. *Vt annuntiem omnes laudes
eius in portis filię syon.* Vnde guôt ist mir daz ih

ínin diû chunde álliû sîniu lob. Vuar? in portis filię syon. Hiêr in sancta ęcclesia . diû dero êuuigun spe-
uuárto
culationis / tohter ist.

(LXXIII.)

(1) *INTELLECTVS ASAPH.* Díser psalmus ist fernúmest déro synagogę. Sî fernimet unde bechénnet . daz íro gescêhen sol hínafúre . umbe den geríh daz si CHRISTVM sluôg. Daz chláget sî . daz uueînot sî. Daz
do er dia burg ana-
uueînot oûh selber CHRISTVS. Also iz chît . VIDENS CIVI-
gesah do iruueînota er
TATEM FLEVIT. *UTQVID DEVS REPVLISTI IN FINEM?* Ziû Got hábest dû únsih fúrenomes feruuórfen? Ziu sint dír diê nû leîde . die dir êr uuarin liêbe? *Iratus est furor tuus super oues gregis tui?* Ziu bist dû írbólgen
irdiskiu hirte
dînero scâfherto? Ane daz uuir terrena mínnoton pastorem nebechnâton? (2) *Memento congregationis tuę quam possedisti ab initio.* Erhúge dînero gesámenungo diâ dû besâzze fóne êrist . fone des sî ánafiêng ze abraham. *Liberasti uirgam hereditatis tuę.* Du irlôstost fone egypto dîa gérta dines erbes. Vuir bín daz
iu moysenis hende
erbe . daz dû lôstost mit déro gerto in manu moysi. *Montis syon in quo habitasti.* Irhúge ierosolymę dâr
lîchamhafto
dû bûtost . dar syon ist . dar dû selbo corporaliter scíne. (3) *Leua manum tuam in superbiam eorum.* Héue dîna hant an íro úbermuôti. Lob dir CHRISTE . daz iz
romchuninga sint diêmuote sint
sô geuáren ist . romani reges sunt humiles . sunt chri-

stiani. *In finem.* Iêmer sîn siê sô. *Quanta maligna operatus est inimicus in sanctis tuis.* Vuélea úbeli der fient sceînda . an [R 261] diên . diê iû êr heîlig
in hus piscetuôme in opheruuîedon
uuâren. In templo . in sacerdotio . in sacramentis.
uôbâre abkotero christuôbo
Fiênt dô . frîont nû. Cultor idolorum dô . christicola nû. (4) *Et gloriati sunt qui oderunt te.* Vnde uuiêo sih kuôllichoton dîne fíenda. Daz pegágenda mit rehte diên . diê sih kuôllichoton . CHRISTVM irslágen háben. *In medio solemnitatis tuę.* Ze ôstron in míten dágen
déro billon
déro azimorum . do oûh CHRISTVS irslágen uuárd. *Posuerunt signa sua signa.* Sazton dara iro fánen . ze âmere íro fánen daz sie dâr uuârin in monumentum ! uictorię. (5) *Et non cognouerunt.* Vnde neuuísson.
kotis kerih guôllicheit
Vuaz? Daz ist uindicta dei uuas . nals íro gloria. *Sicut in egressum desuper.* Siê nedâhton samoso án-
chnéhtheit
chómenez úrlub fone himele . nube an iro fortitudinem. (6) *Quasi in silua lignorum securibus exciderunt ianuas eius in id ipsum . i. conspiranter et constanter.* Sie hiûuuen einmuôto diê túre mit áccheson . also man ze holz untûrlîcho níderslâhet diê boûma. *In dolabro et fractorio deiecerunt ea.* Mit partum unde mit stícchele brâchen siê sîa. (7) *Incenderunt igni sanctuarium tuum.* Prandon din uuîehus. Nieht eîn brâchen . nube ioh prandon. *In terra polluerunt tabernaculum nominis tui.* Peuuúllen daz kezélt dînes námen . daz in.erdo íu eîn lúzzel uuas. (8) *Dixerunt in corde suo. cognatio eorum inter se.* Do châden iudei zórnlîcho in íro herzen . chád al diû slahta zeînánderen. *Venite comprimamus omnes sollemnitates domini a terra.* Chóment zesámene . unde tîlegeien alle Gotes túlte . fone

erdo . sîd in únser tûr neuuâre. Sus uuuôtige bechnâta
siê asaph. (9) *Signa nostra non uidimus . iam non
est propheta . et nos non cognoscet amplius.* Sus ché-
ellendi
dent sie nu in captiuitate. Zeîchen nesâhen uuir . sîd
ellende uuîssagin
uuir captiui uuurden . prophetam nehában [R 262] uuir .
iê noh neirchénnet er unsih hiêr in éllende. Ziu ist
daz? Âne daz ir iûh selbe nebechénnent . unde ir noh
CHRISTI bîtent . sámoso er nechómen sî . unde ir iûh an
zeuber-
ímo eîgent fertân . er chumet . er chúmet áber . ad iu-
teilenne zeirlosinne
dicandum . nals ad liberandum. (10) *Vsque quo deus
exprobrabit inimicus?* Vuiêo lango chît asaph íteuuîz-
zot dir sús dîn fíent iudeus? *Irritat aduersarius no-
men tuum in finem?* Ér grémet dínen námen . uuíder-
uuártiger unz hína ze énde . so helias unde enoch
bûchsuélli
chúmet? Vnz dára uuéret sîn contumatia. (11) *Vt-
quid auertis manum tuam . et dexteram tuam de me-
dio sinu tuo in finem?* Iâ chît asaph. Zíu uuéndest
dû dána dîna hánt . unde dîna zéseuuun ûzzer míttemo
dînemo buôseme . so fúrenomes? Also moysi Got chad .
stôz in dînen buôsem dîna hant . unde si íngestôzze-
niû scône uuas . unde er aber chád . zie ûz dîna hánt .
unde si ûzkezógeniû míselohtiû uuas . unde er áber
chad . stôz sîa ín . unde sî ingestôzzeniu ánderest scóne
uuard . also bist dû iudee. Ûzze âne Got . pist du
únrêine . ínne sáment ímo . bist dû rêine. Vuiê lango
uuíle dû âne ín uuésen unrêine? Nefuôr iz ouh sô
stab in sînero hende gereht
umbe diê uirgam moysi. In manu eius uuas si directa .
sítechrúmph
uzzer hende ferlâzzeniû uuard sî tortuosa . aber uuídere

creht
gezúhtiû uuárd si ánderest directa. Nesolt dû daz pechénnen iudee . fone dir gescríben uuésen? (12) *Deus autem rex noster ante sęcula operatus est salutem in medio terrę.* Áber Got unsir chúning uuúrhta heili êr déro uuérlte in míttero erdo . in mítten gentibus. Fides unde baptismum uuas ín benêimet ante sęcula. Nû sint siê bechêret zuo CHRISTO . zíu bist áber dû bechêret fone imo? (13) *Tu confirmasti in uirtute tua mare.* [R 263] Dû Got keféstenôtost den rôten mére in dinero chréfte . daz er stuônt in mûro uuîs . unz israhel dâr
diêto
dúrefuôr. Dô fórebíldotost du dísa toûfi dero gentium . mit déro siê nu uuérdent irlôset a diabolo . so sie dô tâten a pharaone. *Contriuisti capita draconum in aqua.*
ubermuoti dero tiêfelo
Sô tuôndo hábest du fermúlet superbias demonum. (14) *Tu confregisti caput draconis.* Des mêisten tiêfeles úbermuôti hábest dû gebróchen ín dero toûfi. *Dedisti eum escam populis ęthiopum.* Du gâbe ín zefrézzenne suarzen liûten . ûzzer diên nu uuórdene sint
Gotes lichamen den tiêfel
uuîzze. Diê ézzent corpus domini . uuieo diabolum? Also augustinus chît. CHRISTVM QVO SE CONSVMENT . DIABOLVM QVEM CONSVMANT. CHRISTVM ezzent siê . sih zégedúrnohtonne . diabolum frézzent siê . ze sînero dîlegungo. In diên uuórten gáb iû moyses israhelitis zetrínchenne
daz chalbis hoûbet
caput uituli . ze êrest in fiûre gesmálztez dáranâh ge-
die uuârin Gotes anesêhin
málenez. Vuanda ueri israhelite . diabolum smélzen suln! unde múlen . unde fertîligon. Vuaz mág kelímf-
chalbis
lichor bezeîchenen diabolum danne daz simulacrum . dâr man ín ánabeteta? Fone diû uuard kesprochen

slah unde iz
ze petro . do ér inmunda ánasah . MACTA ET MANDVCA.
Alde sus uuirt ez fernomen. DEDISTI EVM ESCAM POPVLIS
tiêtin
ETHIOPVM. Du gâbe ín gentibus ze bézzerungo. Vuanda
âhtungo unde
fone sînen persecutionibus uuérdent siê martyres et
durenohte
perfecti. (15) *Tu disrupisti fontes et torrentes.* Du
zebrache in manige strángen . brunnen unde chlínga .
prediare chórunga
daz sint predicatores . die temptatio besuôchet . uuéder
prunnen chlíngen
sie sîn . fontes alde torrentes. *Tu siccasti fluuios*
etham . i. fortis. Du hábest ketrucchenet des tiêfeles
irrare ánebétâre calstrare
âha . daz sint heretici . aruspices . [R 264] mathematici.
keîstliche
(16) *Tuus est dies . et tua est nox.* Dîn sint spiritales .
fleiscliche
dîn sint carnales. Dû chánst sie bêide gehálten. Diê
keîstlicha fernúmest
spiritalem intellectum hábent . diê chúnnen Got ferné-
in ánagenne uuas iêo Got
men . sô siê gehôrent IN PRINCIPIO ERAT VERBVM. Diê
fleîsclicha lutun mundis.
carnalem hábent . diê denchent án den sonum oris .
daz iz uuort si. (17) *Tu fecisti solem et lunam.* Dû
uuîsin unde únuuîsin
tâte sapientem et insipientem. Be diû neist neuuéderer
zeferchúnnine frûoten unde un-
íro desperandus. Also Paulus chad . SAPIENTIBVS ET IN-
fr^v^oten pin ih ébinsculdig
SIPIENTIBVS DEBITOR SVM. *Tu perfecisti omnes terminos*
terrę. Dû hábest kedúrnohtet álle marcha . déro erdo.
Vuéliû ist diû erda? uuéliû ist diû marcha? Dâr stat
er uuorhta heîli in mittemo lande
fóre. OPERATVS EST SALVTEM IN MEDIO TERRĘ . unde daz
in mitten diêtin
ist in medio gentium . déro marcha sint apostoli. Siê
ságent ín . unz uuára sie récchen suln . unde uuar siê

niêht ferror uuîse sîn danne
iruuínden suln. Also daz ist . NON PLVS SAPERE QVAM
manne túge sunder sûberlicho uuîse sîn
OPORTET SAPERE . SED SAPERE AD SOBRIETATEM. *Estatem et*
uer . tu plasmasti ea. Súmer unde lénzen . diû bediû
die heizmuôtigin ze guote niûchomin ze geloûbo
tâte dû. Feruentes spiritu . sint súmer . nouelli in fide
nie siê sih neruômen
sínt lénzo. Diên allen ist zerâtenne . ne glorientur
samo sie iz niêht inphiêngin
quasi non acceperint. (18) *Tu fecisti ea. Memor esto*
huius creaturę tuę. Dû daz allez hábest ketân . erhúge
folchis
dírro dînero gescéfte. Iudaice plebis erhúge. Sús
fernúmeste âne fer-
uuégot asaph mit intellectu . démo der noh ist sine in-
númest diê alêiba
tellectu. Díser asaph ist . fone démo iz chit . RELIQVIĘ
uuérdent kehalten
SALVĘ ERVNT. Fone dísemo ist Petrus chómener . unde
ane fernumist
alle apostoli . der asaph íu êr uuas sine intellectu .
fernumiste
unde áber nû ist mit intellectu uuanda er al nû siêhet
irfóllot . daz er uuard keuuîzzegot. *Inimicus imprope-*
rauit domino. Vnholder liût iteuuîzzota sînemo hêrren.
dirro ist sundig man uuir neuuizzin
Vuiêo chad er . PECCATOR EST ISTE . NON NOVIMVS [R 265]
uuannan er sâr ist uuir uuizzen moysen uuola imo sprah Got zuô
VNDE SIT. NOS MOYSEN NOVIMVS. ILLI LOCVTVS EST DEVS.
dirro ist unserro gellunburg slahto
ISTE SAMARITANVS EST. *Et populus insipiens exacerbauit*
nomen tuum. Vnuuízziger liût crámda dînen námen.
chómint zesamine . tîligoen alle
Ánderesuuiêo nechâden siê . VENITE COMPRIMAMVS OMNES
Gotes tulte fone erdo
DIES FESTOS DOMINI A TERRA. (19) *Ne tradideris bestiis*
animas confitentes tibi. Tiêren negébest dû diê dir
iêhenten sêla. Diabolo et angelis eius negébest dû siê.
uuaz tuoien uuír is nu
Nube áblaz kib ín so siê chéden . QVID FACIEMVS ERGO

liêben bruôdera uuîsint unsih heilsamo
VIRI FRATRES? DICITE NOBIS ketuô siê danne salubriter
tuônt riúuua unde uuerde iúuuer iêgelih ketoûfet
gehôren. AGITE PENITENTIAM . ET BAPTIZETVR VNVSQVISQVE
in námen ùnsiris hêrrin des keuuiêhten haltâris . sô uuerdent
VESTRVM IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI . ET DIMITTENTVR
iû iûuuera sunda fergeben
VOBIS PECCATA VESTRA. *Animas pauperum tuorum ne*
obliuiscaris in finem. Dînero dúrftigon sêla neêigist
dû ín âgézze in énde . so siê sih ármelîcho dir irgében .
sô irhúge íro. (20) *Respice in testamentum tuum.*
Vuarte an dîna beneîmeda . irhúge uuaz dû úns penêi-
daz lant himelriche
met êigîst . nals terram chanaan . nube regnum cęlorum.
Daz erbe nelâz uns íngân. *Quia repleti sunt qui*
obscurati sunt terrę domorum iniquitatum . i. iniqua-
rum domorum. Vuanda die irfúllet sint déro erdo .
diê fóne íro irbléndet sint. Vuélero erdo? Déro ún-
rehton hiûsero. Diê ze érdo uuartent . diên féret der
stoûb in diû oûgen . unde blendet siê. Daz chît diê
írdische gedáncha hábent die uuérdent dannan geírret
íro sinnes. Vués sint dánne diê gedancha . âne unreh-
tero hiûsero? daz sint únrehtiû hérzen. Sô negescéhe
dînemo testamento dînemo liûte . daz siê íro hérzen
alêiba
írdesche gedáncha so irblénden . núbe doh diê reliquię
gehalten uuérden. (21) *Ne auertatur . i. non repella-*
tur . humilis confusus. Din liût diemuôter unde sî-
nero súndon scámeger . neuuér[R 266]de fone dir fer-
stôzzen. *Egenvs et inops laudabunt nomen tuum.*
Dúrftiger unde armer lóbont dih. Déro solt dû ruôchen.
(22) *Exsurge domine iudica causam meam.* Truhten stánt
ûf uuís mîn díngman . irteîle ube ih reht hábe . daz
ih daz keloubo daz ih nesiêho. Vuis diên uuídere . die
uuar ist nû din Got
mir zuôchédent. VBI EST DEVS TVVS . sámosô dû fóne

lîchamhaften ougon
diû nesîst . uuanda du corporeis oculis úngesíhtig pist. *Memor esto inproperiorum tuorum eorum quę ab insipiente sunt tota die.* Irhúge dînero íteuuîzzo . déro . diê fone únuuízzegemo chóment ! in allen zîten. Die iudicium negeloûbENT unde resurrectionem . unde sie
er nebechnâit unsih fúrder mêr
chédent . NOS NON COGNOSCET AMPLIVS. (23) *Ne obliuiscaris uoces deprecantium te.* Neirgíz déro uuorto diê dih flêhont . uuanda sie dînen gehêizzen gelôubent. *Superbia eorum qui te oderunt ascendat semper.* Oûh chóme fúre dih íro úbermuoti . diê dih házzent.

(LXXIV.)

(1) *IN FINEM NE CORRVMPAS.* Díser titulus chît ze CHRISTO. Neintuuére daz dû gehiêzzist . kib iz uns in
lîb êuuigin
énde . gib uns uitam ęternam. (2) *CONFITEBIMVR TIBI DEVS . CONFITEBIMVR tibi . et inuocabimus nomen tuum.* Vuír iêhen dír Got . dir iêhen uuir . unde ánaháreen
pigiêhin
dînen námen. Vuanda êr ist confiteri . unde dáranâh
ánaruôfin husir pîgihte
inuocare . so getuô únseriû templa fone confessione
reîniû anageháretemo ge-
munda . daz siê fóne dir inuocato uuerden múgin uisi-
uuîsot fone bîgihte îtâl
tata. *Narrabo mirabilia tua.* Fone confessione exi-
uuordin úbilis ánaruôfte sát uuórden kuôtis
nanitus malis . fone inuocatione repletvs bonis . pegin-
kenâda zéllindo diû róffizzin dero du mih sátttost
no ih narrando eructuare ea quibus me replesti. (3) *Cum accepero tempus . ego iustitias iudicabo.* So ís zît
suônoták
uuirt . unde dies iudicii chúmet . so irteîlo ih reht.

aller houbit unde lichamo
Daz chît totus CHRISTVS . [R 267] caput et corpus . uuan-
diê heîligin
da er eîner neirteîlet . núbe sancti sament ímo. (4) *De-
fluxit terra.* Níderflóz diû erda ménniscen zúgen sih
níder . des níderen géreton siê . án diû míssętûont siê
álle . sô man siê heîzzet kéron des óberen . daz sie gé-
ront des níderen. *Et omnes habitantes in ea.* Vnde
réccheda
álle darana sízzente. Daz ist expositio des êreren.
An diên ist sî nidergeflózzen . diê dâránа búent. Vuáz
sint siê . âne erda? *Ego confirmaui columnas eius.*
dero geloûbigon sûle
Fone diû geféstenota ih íro siûle. Columnę fidelium
in christis mártiro
sint apostoli . ioh die uuánchoton in passione . sie uuúr-
in christis urstende
den aber gestâtet in resurrectione. Dáranâh lêrton
niêht nídiruilezzin
siê ándere . non defluere. (5) *Dixi iniquis . nolite in-
ique agere.* Ih chad ze diên únrehten nefárent unreh-
to. Fermíten sie iz darumbe? Nêin ze sêre. Dán-
tôdig ioh uuênig
nan uuúrden siê mortales . et miseri. *Et delinquen-
tibus nolite ! exaltare cornu.* Vnde ze missetâtigen
chad ih . nehéuen iûuuer hórn. Vbe ir súndîg sint
durh ubila glust durh hôhmuôti
per cupiditatem . des neferságent iûh per elationem.
unreht hôinde
Dér ís neuêhet . der ist pêidiû ioh iniquus . ioh exaltans
daz hórn
cornu. (6) *Nolite ergo efferri . ne loquamini aduersus
deum iniquitatem.* Neuuésent hôhfertig . nechôsont ún-
rehto uuíder Góte. So der tuôt . derdir chît. Vuaz
uuîzzet mir Got . mêr dánne ánderen ? Souuiêo ih reht
nesî . ándere sint únrehteren danne ih sî . diên ist uuóla .
mir ist uuê. So chôsondo . scúldigot er Got . unde áhtot
urteîle
sih réhteren . uuanda ímo sîniu iudicia mísselîchent.

(7) *Quia neque ab oriente neque ab occidente neque a desertis montibus.* Pórge dir . uuanda der úberál ist . des urteilda neinfliêhest dû fóne ôstene ze uuéstene . noh fone uuéstene ze ôstene . noh fone dehêinen uuuôsten bergen . únder mitte liûte . souuâr sô dû bist . [R 268] dâr ist ér. Suaz dû chôsost . daz kehôret er. Zíu daz? (8) *Quoniam deus iudex est.* Vuanda Got selbo ist irteîlare . nals ménnisco. Vuâre iz mánnisco . der nehorti úberal . so Got tuôt. *Hunc humiliat et hunc ex-*
liût hôhfertigin den diêtliût
altat. Iudaicum populum superbum níderet er . gentilem
tiêmuôtin
humilem hôhet er. (8) *Quia calix in manu domini.*
êha gegébin alt
Vuanda in Gótes keuualte ist lex data iudeis . diû uetus
penêimida stoûf chélih
testamentum heîzet. Si ist der calix. Vuiêolicher? *Calix uini meri.* Chélih lûtteres uuînes. *Plenus mixto.* Doh fóller míscelátun . fóller truôsenon. Also in móste . diû be diû zesámine gemíscelot sint. Vuanda dâr lág
undir diên truôsinon lîchamháftero uuiêdon niúuue
in fece corporalium sacramentorum gebórgen nouum
benêimeda umbesnîda fleîskis
testamentum. Dâr circumcisio carnis . daz uns íst cir-
umbesnîda hérzin hûs hêilich chilcha
cumcisio cordis. Dâr templum . daz uns sancta ęcclesia.
lant keheîzzis himilrîche
Dâr terra promissionis . daz uns ist regnum cęlorum.
opher opher
Dâr mánegiu sacrificia . diu eîn sacrificium pezêichenent .
an christis cruce
daz in cruce CHRISTI brâht uuard. *Et inclinauit ex hoc*
chéliche dero
in hunc. Vnde do scángta er ûzzer énemo calice ue-
altun êo chelih déro niúuuun êo
teris testamenti in dísen calicem noui testamenti. Lú-
kêistlicha fernúmist
teren uuîn . spiritalem intellectum. *Verumtamen fex eius non est exinanita.* Áber doh neuuard diû truô-

fl̂eisklih
sana irscássen . si uuard dâr ze leîbo . uuanda carnalis
fernúmist
intellectus ist mit iudeis. *Bibent omnes peccatores*
terrę. Déro trínchent iudei sament allen súndigen.
fleisklich fernúmist
Vuanda carnalis intellectus lîchet ín. (10) *Ego autem*
in sęculum gaudebo. Áber ih méndo in êuua . CHRISTVS
mit ęcclesia
cum corpore. Vuanda iz chit in titulo. IN FINE NE
CORRVMPAS. (11) *Et omnia cornua peccatorum confrin-*
gam. Dignitates superborum intsezzo ih. *Et exalta-*
keba hórin
buntur cornua iusti. Munera CHRISTI . daz sint cornua
des rehtes
iusti . diu uuérdent in fine irhôhet.

(LXXV.)

(1) *PSALMVS ASAPH . CANTICVM AD ASSIRIOS . I. AD DIRI-*
fuôzze rihtin in rehta
GENTES. [R 269] Souuélee iro pedes uuéllen dirigere in se-
stîga
mitas rectas . diê gruôzzet asaph. (2) *NOTVS IN IVDEA DEVS.*
in bigihte
Echert in iudea ist Got chunt. Vuís in confessione .
sô chundost dû dih ze Góte. Die neiâhen an ín . diê-
uuir nehábin andrin chuninch neuuán den rômchêiser.
dir châden . NON HABEMVS REGEM NISI CESAREM. *In israel*
magnum nomen eius. In israhel ist chunt sin mahtig
diête
námo. Diê an CHRISTO Got pechénnent . also gentes
Got ánasehente
tuônt . diê sint israhelite . diê sint uidentes deum . diên
ist chunt sin námo. Diê ín échert hominem bechénnent .
also iudei . diê nesint israhelite. Diên neíst chunt .

sîn édele námo . daz er Gót hêizzet. (3) *Et factus est in pace locus eius . et habitatio eius in syon.* Vnde in fríde ist sîn stát . an diên ist sî . diê daz uuéllen . daz er uuíle. Vnder eînmuôtigen is iêo frido. Vnde sin gebúeda ist in speculatione. In êuuighêite dâr man
fóne ánasiune ze ánasiûne
ín ánasiêhet facie ad faciem . dar búet er an ín . dar ist frído. (4) *Ibi confregit fortitudines arcuum . et scutum . et gladium . et bellum.* Dâr hábet er gebróchôt stárche bógen . unde scílt . unde suert . unde sel-
êuuîg frído ist
ben den uuîg . uuanda dâr ęterna pax ist. Hiêr ist uuîg uuíder dir . der uuîg ist in dir . sáment dir selbemoríngest dû . uuanda uuíder góte rúnge dû. Noh danne . daz du is úberuuínt ketuôest . folge Paulo.
sunda negerîche nieht in iúuuermo
Vuieo chit er? NON ERGO REGNET PECCATVM IN VESTRO
tôdigin lîchamen zegeuuîchenne sinen gelústen
MORTALI CORPORE . AD OBĘDIENDVM DESIDERIIS EIVS. Vbe dû ímo fólgest . so chúmest du fóne dísemo únfride ze êuuígemo fríde. (5) *Illuminans tu mirabiliter a montibus ęternis.* Dû bíst uuúnderlîcho irscînende . fóne diên êuuigen bérgen . déro hôhi niêmer nezegât. Fóne apostolis . hábest dû állero uuérlte liêht kegében. [R 270] (6) *Turbati sunt omnes insipientes corde.* Also êine
intliûhte getruôbte
fóne ín uuúrden illuminati . so uuúrden andere turbati. Vuelee? Álle únuuízzige. *Dormierunt somnum suum . et nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum . in manibus suis.* Íro slâf sliêfen diê rîchen . unde so siê iruuácheton . in handen niêht nehábeton. Diê ferslâfent íro lîb . diên hiêr rihtuôma chómente sint . unde íro lússami an diên ist . unde den ánderen lîb neminnont . noh hínnan dára nefrúment . daz sie dâr fínden. Hiêr sliêffen siê . dâr uuerdent sie iruuéchet . hiêr hábeton

sie . dâr niêht. (7) *Ab increpatione tua deus iacob dormitauerunt . qui ascenderunt equos.* Fone dînero irráfsungo Got iacobis . intsliêffen . diê ûffen ros sâzzen . Dannan siê iruuáchen sólton dannan intsliêffen siê. Vuélee? Die íro úbermuôti fuôret. (8) *Tu terribilis es . et quis resistet tibi tunc ab ira tua?* Du bist

der suônotach

égebare . unde uuér uuíderstat dir danne . sô dies iudicii chúmet? Vuér indrínnet dánne fone dînero abolgi? (9) *De cęlo iaculatus es iudicium . terra timuit et*

urtêil fárint in

quieuit. Du scúzze fone hímele daz iudicium . ITE IN

ęuuîg fiûr

IGNEM ETERNVM . dánnân irchám der súndigo . unde gehírmeda ímo . der êr gehírmen neuuólta. Dâr hábet er ende getân déro súndon. (10) *Cum exsurgeret in iudicio deus . ut saluos faceret omnes mites terrę.*

in urtêile

Do uuas iz . in iudicio uuas iz . do er oûh ûfstuônt . daz er gehiêlte alle diê mámmenden fone diên er chad .

sâlig sint miteuuâre

BEATI MITES. Dâr er die êinen ferliûset . dâr háltet er diê ándere. (11) *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi . et reliquię cogitationis diem festum agent tibi.* Vuánda ménnischen gedanch iiêhet dir ze êrist. V́nde

pígiht

diê alêiba des kedanches machont dir dúlte. Confessio

diû irhiúgeda ketânero

lîchet Góte ze êrist . recorda[R 271]tio preteritorum

sculdo dúlte

criminum . tuôt ímo festa. Fone diû chad dauid .

unde mîn míssetât ist iêo fóre mir

ET DELICTVM MEVM CORAM ME EST SEMPER. (12) *Vouete et reddite domino deo uestro.* Intheîzzent Gote . unde

niêht intheîzzin

uuérent iûuúere intheîze. Pézzera ist non uouere . danne

intheîzzin unde niêht lêistin

uouere et non reddere. *Omnes qui in circuitu eius*

sunt offerunt munera terribili. Alle diê úmbe ín sint .
diê bríngent kéba démo egelîchen. CHRISTVS ist állen
gimêine mitter
communis unde be diû medius . die ín mínnont . diê
sint umbe ín. Alde dára ze démo altare . dâr sin cor-
pus uuirt consecratum . ópheront alle diê umbestânt.
(13) *Et ei qui aufert spiritum principum.* Vnde démo
hohmuôtigin sin fúrston
ópheront siê . der superbum spiritum déro principum
diêmuoten sin
dánanímet unde humilem spiritum gíbet. *Terribili*
apud reges terrę. Prútelichemo sáment diên ríhtâren
chéle dînen lîchamen unde bring in ín de scálchêit
déro erdo. Castiga corpus tuum et in seruitutem redige .
chúninch prúttelich
sô tuôndo bist dû rex unde ist er dir terribilis.

(LXXVI.)

(1) *IN FINEM PRO IDITHVN . PSALMVS IPSI ASAPH . IDI-*
THVN TRANSILIENS . ASAPH CONGREGATIO. Uuaz ist daz?
diû úberspríngiuda gesámenunga an diz ende
Âne congregatio transiliens sprichet hiêr . diû ad finem
zeuberspríngínne ist
chómen uuíle . da furder niêht transiliendum nesi.
(2) *UOCE MEA AD DOMINVM CLAMAVI . ET VOX MEA ad deum*
s. peruenit . et intendit mihi. Mit mînero stimmo há-
rata ih ze trúhtene . unde ze Góte fóllecham sî . un-
de uuára téta er mîn. Vuanda sî ín selben ze mir
ládeta . nóh ze ánderiu nerâmeta be diû fernam er sîa.
(3) *In die tribulationis meę deum exquisiui.* An dé-
mo táge mînero arbeîte . suôhta ih Got . nals umbe
uberspríngente
ánder uuanda ih transiliens pin . âne umbe ín selben .

sichûre zuôháften tagh
daz ih securus muge imo adherere. Vuer ist der dies
arbeîto
tribulationis? Âne ál[R 272]ler díser lîb . fone démo
ursuôh ist dis ménniscin lîb obe erdo
gescriben ist. TEMPTATIO EST VITA HOMINIS SVPER TERRAM.
ursuôch árbêit mit mînen handin .
Ist er temptatio . so ist er tribulatio. *Manibus meis*.
daz chit mit mînen uuérchin
i. operibus meis. Mit mînen hándin . daz chit mit
daz chit hiêr in uuerlte. fo-
mînen uuérchin. *Nocte.* Nahtis. In hoc sęculo. *Co-*
re imo selben . nals fóre ménniscon
ram ipso . non coram hominibus. Et non sum decep-
tus. Vnde darána nebín ih petrogen. Vuanda min
lon geuuísser ist . unde mir chúmet . daz mir gehêizzen
ist. *Negaui consolari animam meam.* Ih neuuólta
trôsten mîna sêla. So leîd ist mir díser lîb . so irdriûz-
zet mih sîn . sólih élelende ist er . daz ih dârínne
ménniscin trôstis
humanę consolationis neruocho. (4) *Memor fui dei*
et delectatus sum. Gótes irhúgeta ih . daz uuas mir
lússam . daz téta mir fréuui. *Garriui.* Déro fréuui .
spíleuuórtota ih . fore mendi nemahta ih gedágen. Al-
ih uuart mite irmúndrit
de iz chît exercitatus sum. Déro lussami niêtota ih
mih . ferro darána dénchendo. *Et defecit spiritus me-*
us. Vnde an démo dénchenne irlág ih. Si ziêhet hô-
hor danne mîn sin. Mán . nemag uuízzen sîna lussa-
mi. (5) *Anticipauerunt uigilias omnes inimici mei.*
lúftige máhtinga
Vuáccherôren uuâren álle mîne fienda . aerie potestates
zebesuîchinne mih zebehuôtenne
ad decipiendum . danne ih máhti sin ad custodiendum.
Turbatus sum. Truôbe muôt quán ih fóne déro fáro
spîleuuórto
mînero garrulitatis. *Et non sum locutus.* Vnde ge-
suîgeta. Alde iz chit. ANTICIPAVERVNT VIGILIAS OCVLI
MEI . TVRBATVS SVM ET NON SVM LOCVTVS. Nahtes eruuá-

cheta ih fruô . unde uuas suîgendo leîdeg mînero sun-
nohturnâ
don. Diê uuáchun heîzzen uuir nu nocturnas . dârum-
foretágige sámetchúmfte
be tuôen uuir antelucanos conuentus. (6) *Cogitaui
dies antiquos.* Án déro stílli dâhta ih an diê alten
ál manchunne
dága . die nu irgángen sint . an dien humanum genus
truôb-
únirdrózzeno súndota. Dannan uuard [R 273] ih tur-
muôtig
batus. *Et annos ęternos in mente habui.* Vnde ze
trôste nam ih in muôt diû êuuigen iâr . fone diên ge-
unde dîniû iâr uuérent iêo mêr
scríben ist. ET ANNI TVI NON DEFICIENT. Diê gedáncha
sazta ih uuíder énen diê mih leîdegoton. (7) *Et me-
ditatus sum nocte cum corde meo.* Vnde so dâhta ih
nahtes in mînemo herzen. *Garriui.* Muôtspíleta dâr
ín demo herzen . déro uuorto . gedágendo . uuanda mir
diû garrulitas unfrêisigora uuas. *Et scrutabar spiri-
tum meum.* Vnde scródota ih mîn muôt . chôsota mit
mir selbemo. *Et dixi.* Vnde dâhta ih sus. (8) *Num-
quid in ęternum proiciet deus?* Feruuírfet Got ze ge-
manchúnne
tâte genus humanum? *Et non apponet ut beneplaci-
tum sit ei adhuc.* Vnde negetuôt er noh mit sînero
martro
passione . daz iz ímo sî liêbsam? (9) *Aut in finem
misericordiam abscindet a seculo . et generatione?* Al-
de nímet er gáreuuo dana sîna gnâda fóne déro uuérl-
te . unde fóne ménniscon geburte. (10) *Aut obliuis-
cetur misereri deus?* Alde irgízet er zesceînenne diâ
manuuérdini
gnâda sînero incarnationis . die er geheîzzen hábet?
Aut continebit in ira sua misericordiam suam? Alde
benímet imo zorn sîna gnada? (11) *Et dixi.* Vnde
ubersprángondo
transiliendo dâhta ih sús. *Nunc cepi.* Êr neuuás iz .

muotsprangondo
nû ist iz. Transiliendo begonda ih fernémen diû ding.
Hęc est inmutatio dexterę excelsi. Ih ferními uuola
uues dísiu uuehselunga ist . déro íh frô bin. CHRISTVS
zeseuua des hôhin manchúnne
ist dextera excelsi . der hábet genus humanum geuuéh-
fone fínstri ze liêhte fone scalcheit in diê frîhalsi
selot . de tenebris in lucem . de seruitute in libertatem
Gótes chíndo
filiorum dei . der hábet mih selben uzzer mir selbemo
brâht. Ih hábo mih nû ferrécchet an ín . frêisa uuâre
mir úbe ih fóllestuônde an mir. (12) *Memor fui operum domini quia memor ero ab initio mirabilium tuorum . (13) et meditabor in omnibus operibus tuis.*
Dâréna scînet daz ih kehúhtig uuas. Gótes [R 274]
uuercho . daz ih fone êrest dînero uuúndero gehúgo .
unde in allen dînen uuerchen gedanchhafte bin. Dû
ze dinemo bilde
tâte ménniscen ad imaginem tuam . du inphiênge mu-
abêlis ópher
nera abel . du gehiêlte unsih in arca . dû eîscótost isa-
in fórezêichin
âgin ze óphere in typo CHRISTI . daz állez tuôt mih
hógezzin. *Et in affectionibus tuis garriam.* Vnde in
dînen mínnesaminon mandelchôson ih. Sîd der gárrulus ist . der gesuigen nemag . hínnan hábo ouh ih .
daz ih kesuigen nemag. (14) *Deus in sancto uia tua.*
ih pin uuég
Gót . in CHRISTO ist dîn uuég. Er chad . EGO SVM VIA.
Quis deus magnus sicut deus noster? Vuer ist sô
mahtig Got . so unser Got? (15) *Tu es deus qui facis mirabilia solus.* Dû bist Got . dû êino uuúnder
tuôst . unde mit diû scêinest . daz ánderer neist. *Notam fecisti in populis uirtutem tuam.* CHRISTVM der
diêtin
dîn uirtus ist . hábest dû gentibus chunt ketân. (16)
Redemisti in brachio tuo populum tuum. An ímo

chraft
habest dû irlôset dînen liût. Er ist dîn uirtus . er ist
árim
din brachium. *Filios israhel et ioseph.* Hábest pêide
israhelis chint den liût dero diêto
irlôset . ioh filios israhelis . ioh populum gentium . der
zésiuuun súne
démo uuâren ioseph háftet . dén éner bezêichenda.
(17) *Viderunt te aquę deus. uiderunt te aquę.* Liûte
gesâhen dih . dih kesahen liûte. Daz uuas fóne diû .
uuanda chunt ketâte undir liûten dîna chráft
quia notam fecisti in populis uirtutem tuam. *Et ti-*
der uuehsil des hôen Gotes
muerunt. Vnde forhton dih . daz uuas mutatio dextere
zéseuuun
excelsi. *Et turbatę sunt abyssi.* Vnde uuazzerdiêfina
ménniscon ínuuízzeda
uuúrden getruôbet . daz sint hominum consciente. Vuaz
mag tiêfera sin? (18) *Multitudo sonitus aquarum.*
lóbin unde in sanclêichen
Vuard míchel doz déro uuázzero . in ymnis et canticis
unde in gebétin
et orationibus. Vuannan uuas daz? *Vocem dede-*
runt nubes. Diû uuolchen lûtton . apostoli brédigoton.
Etenim sagittę tuę pertransierunt. Dîniu uuort turh-
kiêngen déro ménniscon herzen. (19) *Vox tonitrui*
in uuerltrinch
tui in [R 275] *rota.* In orbe terrarum scúllen dîniu
égelîchen uuerch. *Illuxerunt coruscationes tuę orbi*
uuúndir
terrę. Dîniu miracula irschínen allero uuerlte. Vuanda
al umbe diê uuerlt tónerondo unde blécchesindo
siê fuôren in circuitu . tonando et coruscando. *Com-*
mota est et contremuit terra. Dannan uuard iruuéget
unde irbíbeda diû erda. Ménnischen irchâmen sih is.
undir diêtin
(20) *In mari uię tuę.* In gentibus uuurden dîne uuéga .
ze ín châme dû dô. *Et semitę tuę in aquis multis.*
undir mánigen liûten
In multis populis uuâren dîne ferte. *Et uestigia tua*

non cognoscentur. Vnde fone iudeis neuuúrden be-
noh necham iêo
chennet dîne férte. Sie chédent iê noh . NONDVM VENIT
christ niêht
CHRISTVS. (21) *Deduxisti sicut oues populum tuum . in manu moysi et aaron.* Den sélben dînen liût leîtost dû doh also scâf ûzzer egypto in moysenis unde in aaronis handen. Nu hábent siê dir úbelo gedanchot . daz siê eîne under allen . dih neuuellen bechénnen.

(LXXVII.)

INTELLECTVS ASAPH. Vuaz chundet uns asaph? Âne daz uuir êin gehôren . unde ander fernémen. Gehôren .
undanchfellich Gótes liêbtâten
uuiêo der alto liût ingratus uuas beneficiis dei . unde fernémen . daz uuir sôsámo nesuln sîn. (1) *ATTENDITE POPVLVS MEVS LEGEM MEAM.* Mîne liute fernément mîna êa. *Inclinate aurem uestram in uerba oris mei.* Héldent iûuuer ora . ze diên uuorten mînes mundes. (2) *Aperiam in parabolis os meum . loquar propositiones ab initio.* Ih induôn mînen munt an uuídermezzungon . toûgeniu gechôse sprícho ih . fone demo ánagenne iûuuerro ferte ! fone egypto. Vuir gehôren tágeliches
uuidermezza
parabolas in sancto euangelio. Also CHRISTVS sih selben
demo chernin des chórinuuuôcheres
uuídermezzot grano frumenti. Dar gehôren uuir oûh
irrâtini uuaz túnchet iû
[R 276] propositiones. Also daz ist . QVID VOBIS VIDETVR
umbe christ . uues sun uuânint ir ist er
DE CHRISTO? CVIVS FILIVS EST? Vuaz châden dô iudei?
er ist dauidis sún
DAVID. Vnde uuaz aber er? Vuieo mag CHRISTVS pêidiu

dauidis sun dauidis herro
sin . ioh filius dauid sô ir chédent . ioh dominus dauid .
so er ímo selbo chad . do er sus fóne imo sprah .
sprah min herro fater mînemo hêrrin christo sînemo sune
DIXIT DOMINVS . S. PATER . DOMINO MEO . S. filio SUO CHRISTO
zuo sizze ze zeséuuun mîn râtisca
SEDE A DEXTRIS MEIS ? Tougeno lêrta diû propositio siê
zîtlicho dauidis . sun sîn êuueclicho
férnemen . CHRISTVM in tempore filium dauid . in ęterni-
Gotes sun sin uuidermezza râtisca
tate filium dei. Parabolę unde propositiones sint diê
uuahpilde disiû álliû gescâhen
figurę . fone diên Paulus chad . HĘC OMNIA IN FIGVRA
iudon in uuáhpilden
CONTINGEBANT ILLIS. (3) *Quanta audiuimus et cognoui-
mus ea . et patres nostri narrauerunt nobis.* Diz ist
menniscin stimma Gotes stimma
uox hominis . uox asaph . darfóre uuas iz uox dei.
Vuiêo máhtigiû ding uuir fernómen háben . diû er téta
in dero altun bineîmeda
in ueteri testamento . unde nû háben uuir siu bechen-
an dero niûuuun unde uuîssagin
net in nouo . unde únsere forderen . moyses et prophetę
zalton siû uns. (4) *Non sunt occultata a filiis eorum .
in generatione altera.* Siû sint únferborgen fóre íro
chínden . in anderro gebúrte. Vuir bin diû ándera
geburt uuí-
geburt . diû ándera generatio . déro nu chomen ist re-
dirburt . i. toûfi
generatio. *Narrantes laudes domini . et uirtutes eius .
et mirabilia eius quę fecit.* Dâr stât fóre . patres NOSTRI
NARRAVERVNT NOBIS. Démo inchît . NARRANTES LAVDES DO-
MINI. Vns ságente sîn lob . unde sîna chráft . unde
sîniu uuúnder . diu er téta. (5) *Et suscitauit testimo-
nium in iacob et legem posuit in israhel.* Vnde er
chíhta urchúnde in iacob. Vuaz ist daz? Âne dáz
dáranâh stât . unde êa sazta ér in israhel. Selbiu diû
êa uuas daz úrchúnde . daz man gelouben solta . uuanda
Got fant sia . unde er iáh iro. *Quanta mandauit*

gebot
patribus nostris. Vuieo mánegiu precepta er beuálh únseren fórderen. Vuárazuo? *Nota* [R 277] *facere ea filiis suis.* Chunt siu zetuônne íro chínden. Ziu diên? (6) *Vt cognoscat generatio altera.* Daz diû ánderiu sláhta diû bechenne . diû sie nebechandon. Vuéliu ist diû slahta? *Filii qui nascentur.* Gentes die in nouo testamento gebóren uuérdent. *Et exsurgent.* Vnde mit CHRISTO irstânt. *Et narrabunt filiis suis.* Vnde diê zélent siû íro chinden. In uuélen uuorten? (7) *Vt ponant in deo spem suam.* Daz diû íro chint an Got sézzen íro gedingi . nals an íro selbero rehte . so éne tâtin. *Et non obliuiscantur operum dei.* Vnde sie Gotes uuércho neergezzen . uuanda er
kuôtero uuercho
der uuurcho ist bonorum operum . nals ménnisco. *Et mandata eius exquirant.* Vnde siê fórdereien sîniu gebót zeirfóllone . mit sînero hélfo. (8) *Ne fiant sicut patres eorum . generatio praua et amaricans.* Daz siê neuuérden auuékkiû sláhta . unde bítteren gesmágmen
in êinote
hábentiû . nâh íro fórderon . die in deserto irstúrben. *Generatio quę non direxit cor suum.* Slahta sólechiû . diu daz herza negeríhta. *Et non est creditus cum deo spiritus eius.* Vnde sáment Góte sih negeinmuôta. (9) *Filii effrem intendentes arcum et mittentes sagittas suas . conuersi sunt in die belli.* Effremis súne fluôhen so der uuîg uuard . doh sie bógen spiênin unde míte scúzzin. Sie fiêngen ze uuîge . daranâh irlúgen siê in .
diz chalp
So temptatio cham . so bétoton sie uitulum . danne sie
souuaz unser Got uns keságet hábet daz .
fórechâden . QVĘCVMQVE LOCVTVS EST NOBIS DEVS NOSTER .
tuôen uuir . unde lóseen is
FACIEMVS ET AVDIEMVS. (10) *Non custodierunt testamen-*

tum dei . et in lege eius noluerunt ambulare. Dâr
gehôre iz . unde an effraim ferním sie alle. Siê ne-
pinêimeda
huôton Gotes êo. Testamentum ist lex . also ouh dâr-
sîn úrchunde
fóre testimonium. Dârána neuuolton siê gân. (11)
Et obliti sunt benefactorum eius . et [R 278] *mirabi-
lium eius . quę ostendit eis.* Vnde irgazzen sînero
liêbtate unde sînero uuúndero . diû er ín oûgta. (12) *Co-
ram patribus eorum fecit mirabilia in terra egypti
in campo taneos.* Fóre moyse unde aaron téta er uuún-
diû burg sinic uuehsil in
der in egypto . dâr tanîs ciuitas ist . déro genitiuus
grammatiche . in chriêchiscun chit
grece ist taneos. (13) *Interrupit mare et perduxit eos
statuit aquas quasi in ûtre.* Er underbráh den mére .
unde lêita sie dúre . unde stâtta diû uuázzer . sámoso
in ûdirbalge
in utre betâniû. (14) *Et deduxit eos in nube diei .
et tota nocte in inluminatione ignis.* Vnde táges lêita
er sie mit uuólchene . nahtes mit démo schîmen des
fiûres. (15) *Disrupit petram in heremo et adaquauit
eos uelut in abysso multa.* Den stêin zebráh er in
démo êinote . unde tránchta siê . samo in tiêffemo uuâge.
(16) *Et eduxit aquam de petra . et eduxit tamquam
flumina aquas.* Vnde uuazzer liêz er ûzzer démo steîne .
sô genúhtigiu sámoso âha. (17) *Et apposuerunt ad-
huc peccare ei . i. non credere ei.* Noh danne légeton
siê zuô . ímo zemisseloûbenne. Noh dô . neirdrôz sie
déro ungeloûbon. *In ira concitauerunt excelsum in
inaquoso . i. in siccitate.* Got reîzton sie ze zorne dâr
in dúrri. Dúrre uuas daz lánt . dúrre uuas íro muôt .
daz reîzta Got ze zórne. (18) *Et temptauerunt deum
in cordibus suis . ut peterent escas animabus suis.*
Vnde dô besuôhton siê Got in íro herzon . so daz siê

íro sêlon fuôro bâtin . nals diê sêla zenérenne . núbe ínne zehábenne. (19) *Et male locuti sunt de deo.* Vnde sus úbelo sprachen sie fóne Góte. *Nunquid poterit deus parare mensam in deserto?* Mag Got hiêr in uuuôsti gében ézzen? (20) *Quoniam percussit petram et fluxerunt aquę et torrentes inundauerunt . nunquid et panem poterit dare . aut para*[R 279]*re mensam populo suo?* Sîd er an den stêin sluôg unde sâr dánnanûz flúzzen uuazzer genúhtigiû mag er oûh prôt kében unde ríhten dísche sînemo liûte? (21) *Ideo audiuit dominus . et distulit . s. uindictam.* Fone diû gehôrta iz trúhten . unde frísta sînen ánden. *Et ignis accensus est in iacob . et ira ascendit in israhel.* Vnde [in iacobis súne] nâh íro séti . inbrán fiûr in iacob . unde sîn zorn fuôr [an israhelis chint] in israhel. Sîn zórn uuas fiûr. (22) *Quia non crediderunt in deo . nec sperauerunt in salutare eius.* Vuanda sie an Got negloûbton . noh an sînen haltare negedington. Vues? Âne israhelis. (23) *Et mandauit nubibvs desuper . et ianuas cęli aperuit.* Vnde dô gebôt er uuólchenen obenan . unde hímeltúre . intéta er. (24) *Et pluit illis manna ad manducandum . et panem cęli dedit eis.* Vnde régenota ín manna [crúzzemélo] zeezzenne . unde gáb ín hímelbrôt. (25) *Panem angelorum manducauit homo.* Éngelo brôt âz ménnisco. Er âz manna daz CHRISTVM bezêichenet . er ist panis angelorum . uuanda sin lébent siê. *Cibaria dedit eis in abundantia.* Fuôra gáb er ín in genúhte. Secundum istoriam fuôr iz sô . iz uuas áber állez pilde déro sîderon díngo . diu [in dero níuuuun binêimedo] in nouo testamento geschêhen sint. (26) *Transtulit austrum de cęlo . et induxit in uirtute sua affricum.*

Súntuuint fuôrta er fone hímele . unde affricum . der ouh líbs heîzet . prâhta ér in sînero chréfte. (27) *Et pluit super eos sicut puluerem carnes.* Vnde mit diên uuarf er siê ána fleîsg . also dícchên sámoso stôub. *Et sicut arenam maris uolatilia pennata.* Vnde gefúgele sámosô méresánt. (28) *Et ceciderunt in medio castrorum eorum . circa tabernacula eorum.* Diû fîelen in die hérebirga . unde umbe diê [R 280] herebirga. (29) *Et manducauerunt et saturati sunt nimis.* Vnde uuúrden siê ze séti . unde uuúrden unmâzzo sát. *Et desiderium eorum attulit eis.* Vnde so irfóllota er íro gelúste. (30) *Non sunt fraudati a desiderio suo.* Noh er neferzêh ín des siê géreton. Vuiêo do? *Adhuc escę eorum erant in óre ipsorum* . (31) *et ira dei ascendit super eos.* Vnz íro ezzen noh in íro munde uuas . so cham úber sie Gotes abolgi . die er umbe daz frista . daz er ín êr gescêindi . uuaz er gemag. *Et occidit plurimos eorum.* Vnde ferlôs er íro mánige. Alde
iro másta daz nennit diedir hôhfertich uuârin under ín
iz chit pingues eorum . i. qui erant superbi inter eos. *Et electos israhel impediuit.* Vnde diê Gótes iruuéleten . sô moyses uuas unde aaron unde finees . írta diû
Gotes irbolgeni
ira dei . daz sie ín nehêin helfa nemahton sîn. (32) *In omnibus his peccauerunt adhuc . et non crediderunt in mirabilibus eius.* In diên díngen állên . súndoton siê iêo zuô . unde an sînen uuúnderen daz chit sîniu uuúnder ánasêhendo . uuâren siê ungeloûbig. (33) *Et defecerunt in uanitate dies eorum.* Vnde in úppigheite nals in uuârhêite . zegiêngen iro tága. *Et anni eorum cum festinatione.* Vnde íro iâr spuôtigo. (34) *Cum occideret eos tunc quęrebant eum et reuertebantur.* Sô er siê sluôg . so suôhton sie ín . unde iruuúnden ze

ímo . nals umbe mínna . nube úbe forhtun. *Ante lucem ueniebant ad eum.* Dánne châmen siê frûo / ze ímo. (35) *Et rememorati sunt . quia deus adiutor est eorum . et deus excelsus redemptor eorum est.* Vnde fóne déro nôte behúgeton sie sih . daz der hôhesto Got íro hélfare . unde íro lôsare ist. (36) *ET DILEXERVNT EVM IN ORE SVO . COR autem ipsorum non erat rectum cum eo.* (37) *Et lingua sua mentiti sunt ei . nec* [R 281] *fideles habiti sunt in testamento eius.* Vnde mínnoton ín án íro uuórten . áber iro herza neuuas rehtez uuíder ín . unde mit iro zungon lúgen siê ímo . noh ketriûuue neuuâren siê an sînero êo. (38) *Ipse autem misericors . et propitius fiet peccatis eorum . et non disperdet eos.* Er ist áber genâdig . unde er uuirt pesuônet íro súndon . daz chit . er inphâhet suôna umbe
Gotes sún
iro sunda . sô siê ioh filium dei irslâhent . unde neferâleîba
liûset siê sô . núbe diê reliquię gehalten uuerden. *Et abundauit ut auerteret iram suam.* Vnde fóllun lîcheta ímo . daz er dánauuanti sin zórn. *Et non accendit omnem iram suam.* Noh er nezúnta al sîn zorn. Er neliêz ímo sô zorn sîn . so siê gefrêhtot hábeton .
martero
noh dô . noh sîd . in sînero passione. (39) *Et recordatus est quia caro sunt . spiritus uadens et non rediens.* Vnde daz téta ér irhúgendo iro brôdi . daz siê fleîsg sint. Vnde uuaz oûh mêr? Hínafárenter geîst .
an suônotáge
unde neiruuíndenter. Iruuíndet er in iudicio . daz netuôt er áber hiêr zeuuónenne. (40) *Quotiens exacerbauerunt eum in deserto . in ira concitauerunt eum in inaquoso.* Aû . uuiêo díccho sie ingrámdôn ín déro uuuôsti uuiêo diccho siê in ze zórne gegruôzton dar in

dúrri. (41) *Et conuersi sunt et temptauerunt deum.* Vnde uuúrden bechêret ze Góte . unde sâr dârbî . chóreton siê áber sîn. *Et sanctum israhel exacerbauerunt.* Vnde den israhelis hêiligen grámdon siê. (42) *Non sunt recordati manus eius qua die liberauit eos de manu tribulantis.* Siê neírhiûgeton sînes keuualtes . dén er scêinda . do er siê lôsta fore pharaonis keuualte der siê arbêita. (43) *Sicut posuit in egypto signa sua et prodigia sua in campo taneos.* Vuieo er zêichen [R 282] téta in egypto . unde séltsâni in táne felden.
tiêmuôte gebót
Taneos chit humile mandatum . be diû uuéllen genuôge .
selbnamo dero burch únchêrlich in gramatiche
daz taneos sî . nomen ciuitatis indeclinabile . souuiêo
selbnámin sin
andere chéden also dârfóre stât . tanis nominatiuum .
dannenbúrtigin sin
taneos genitiuum. (44) *Et conuertit in sanguinem flumina eorum . et manationes aquarum . i. aquas ab imo ebullientes ne biberent.* Áha unde brúnâdara máchota er ze bluote . daz sie netrúnchîn. Egyptii gruô-
crúntlaccha uuázzero
ben . unde suôhton scaturigines aquarum . sie fúnden
pluot fure uuazzir
áber sanguinem pro aquis. (45) *Misit in eos kenomiam . i. muscam caninam . et comedit eos et ranam . et disperdidit eos.* Húntfliêgun santa er sie ána . diû âz siê . unde den frósg . unde der dôsta siê. (46) *Et dedit erugini . i. rubigini fructus eorum . et labores eorum*
i. frásezze
locustę. Vnde fersézze gab er íro uuuôchera . unde iro arbêite hêstafele. (47) *Et occidit in grandine uineas eorum . et moros eorum in pruina.* Vnde íro uuînegarten ferlôs er mit hágele . iro mûrbouma mit rîfen. (48) *Et tradidit grandini iumenta eorum . et possessionem eorum igni.* Vnde iro fêho gab er hágale unde

frásez
ander daz sie besâzzen démo blíchfiûre. Erugo unde
rîffo fiûr an ûzfartpuôche
pruina unde ignis nestânt niêht in exodo . nube án-
huntfliêga rûda fínstrina
deriu driû . scinifes ulcera tenebrę. (49) *Misit in eos*
iram indignationis suę . indignationem et iram et tri-
bulationem inmissiones per angelos malos. Er sánta
sie ána diâ âbolgi sînes zornes . zorn . unde bólgenscaft .
unde arbêite . unde scáden . santa er ín . be diên tiê-
frúmara daz sie Gotes
felen. Sie uuâren ministri árges uuillen ut odirent
liût házzetin
populum dei . unde súhte . daz sie schébedîg uuurden
êristporna
unde tôdes . daz sie íro primogenita ferlúren. [R 283]
Inmissiones dîa ánauuerfunga hêizzent . kescêhent pêi-
kuôten úbelen
diu . ioh fóne bonis . ioh malis angelis. Boni angeli
fiûr fóne hímele
uuurfen uuir an sodomam . mali uuurfen ignem de cęlo
IÔBIS habid
zebrénnenne substantiam iob unde daz man hier líset .
suht unde stérben an ęgyptios. Vuéder siê doh má-
frósca húntfliêga bluôt in
chotin ranas unde scinifes unde sanguinem daz ist in
fórsco
questione. (50) *Viam fecit semitę irę suę . non pe-*
percit a morte animabus eorum . et iumenta eorum in
morte conclusit. Er rûmda démo uuége sînero irból-
geni . uuanda er in schérm neuuás . íro lîbe nelîbta er
fóne démo tôde . iro stálfêho betéta er ín demo tôde.
(51) *Et percussit omnem primogenitum in egypto .*
primitias laboris eorum in tabernaculis cham. Vnde
sluôg ín iêo daz áltesta in állen stéten . diê fruôsten
arbeîte sluôg er in châmis kesâzzen. Diû zueî ságent
eîn . uuanda châmis áfterchomen besâzzen ęgyptum.
(52) *Et abstulit sicut oues populum suum . et perduxit*

eos tamquam gregem in deserto. Vnde démo getânemo . nam er dána sînen liût samoso scâf . unde uuîsta sie áfter démo eînote sámoso sîne hérta. (53) *Et eduxit*
des ke-
eos in spe. Vnde lêita sie ûz in déro gedíngi terrę
hêizlandis fóne ungeloûbon
promissionis . also ouh er unsih . nu irlôste de tenebris
fínstri after geîstlichero uueîdo hiêr in uuerlte
infidelitatis per pascua spiritalia leîtet in hoc sęculo .
in êinote himilrîches
sámoso in deserto mit déro gedíngi regni cęlestis. *Et non timuerunt.* Vnde sie neforhton ín. Noh uuir ne-
ube Got únserhalb ist uuer . ist danne uuíder uns
súln. SI DEVS PRO NOBIS QVIS CONTRA NOS? *Et inimicos eorum operuit mare.* Vnde íro fíenda beuuarf der mére.
diû toûfi
So hábet diê unsere getân baptismum. (54) *Et induxit*
hôunuuárta
eos in montem sanctificationis suę. Vnde ûffen syon
in sîna
sînen heîligen berg prâhta er siê . aber unsih in sanc-
brûtsámenunga
tam ęcclesiam. *Montem quem ac*[R 284]*quisiuit dextera eius.* Den berg sin zéseuua geuuán . also CHRISTVS ęcclesiam. *Et eiecit a facie eorum gentes.* Vnde stiêz
diête diê leîden
er gentes ûz fone íro gesíhte. So tuôt er noh malignos
tîefela diê déro heîdenon írridin máchara sint
spiritus . die gentilium errorum auctores sint. Er ist
ûzstôzzinde ûzzir diên herzon sînero hóldon
sie eiciens a fidelium cordibus. *Et sorte diuisit eis terram in funiculo distributionis.* Vnde nâh keuuórfenemo lôzze teîlta er daz lánt . mit mâzsêile . also man
der ieo selb selbo Geîst
nû tuôt mit ruôto. So ist nu . unus atque idem spi-
in annilichemo sîne genâda teîlende ingágen des er uuile
ritus diuidens singulis prout uult. (55) *Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribvs israel.* Vnde téta
ûffen hímelo gesâzze
er israhel bûen an iro stéten. In cęlesti sede dannan

ubele éngela
mali angeli fiêlen . dâr séldôt er sînen liût. Vuaz
taten aber dáranâh iro chint . unde íro áfterchomen?
(56) *Et temtauerunt et exacerbauerunt deum excelsum .*
et testimonia eius non custodierunt. Daz selba tâten
siê . unde besuôhton den hímeleschen Got ítenîúuues
unde gramdon ín . noh sîniu úrchúnde . nebehuôton
siê. (57) *Et auerterunt se et non seruauerunt pactum*
quemadmodum patres eorum. Vnde uuanton sih fone
ímo . unde neuuéreton iro gedíngun . die sie sáment
Góte getân hábeton . also siê oûh íro fórderen neuué-
reton. Vbele tâten diê fórderen . áfter uuége fârendo .
baz netâten diê áfterchomen . dârhêime sízzendo. *Con-*
uersi sunt in arcum prauum. Sie uuúrden becherêt
unde geuuéhselot in árgen bógen . uuanda siê ze úbele
râmeton náls ze guôte. (58) *Et in ira concitauerunt*
eum in collibvs suis. Vnde geruôzton ín ze zórne .
ábkotdiênist
ûfen íro buôlen . dâr siê idolatriam uôbton. *Et in*
sculptilibus suis ad emulationem eum prouocauerunt.
Vnde in íro abɢotpilden reîzton siê ín ze fíent[R 285]-
scéfte. (59) *Audiuit deus . i. aduertit ! deus.* Do téta
des Got alles uuára. Vnde uuiêo do? *Spreuit ualde*
israhel . et ad nihilum redegit. Do ferchôs er sie
harto . unde brâhta siê ze niehte. (60) *Et repulit ta-*
bernaculum silo . tabernaculum suum . ubi habitauit in
kezélt
hominibvs. Vnde stiêz fone ímo daz tabernaculum daz
in silo uuas . dâr er an ménniscon nals in gezelte ge-
sâzze hábeta . noh ímo neuuas daz kádem mâre . do er
dero neruôhta . umbe die iz kemáchot uuas. Daz ke-
pi démo êuuarten heli
scah sub heli sacerdote. (61) *Et tradidit in captiuitate*
uirtutem eorum . et pulcritudinem eorum in manus ini-

mici. Vnde fersanta er in éllende unde in fíendo hant .
Gotes archa
iro chraft . unde iro scôni. Daz uuas arca domini .
dîa ín allophili nâmen. (62) *Et conclusit in gladio*
populum suum . et hereditatem suam spreuit. Vnde
behálbota mit suerte sînen liût . unde ferchôs sîn erbe.
(63) *Iuuenes eorum comedit ignis . i. ira bellantium .*
et uirgines eorum non sunt lamentate. Iúnge man
fertîligota der uuîg . iúngiû uuîb kenómeniû neuuêinota
niêman nâh síte . mánnelih uuas ímo selbo mêr. (64)
Sacerdotes eorum in gladio ciciderunt et uiduę eorum
des êuuarten súne
non plorabuntur. Ofni unde finees filii heli lâgen in
uuîge . noh sâr iro uuíteuua déro êiniu án demo chint-
pette irstarb . neuuúrden geuueînot. Daz kemêina leîd
neliêz siê. (65) *Et excitatus est tanquam dormiens*
dominus tanquam potens crapulatus a uino. Do uuard
truhten sámoso slâfender eruuécchet . samoso mahtig
man . uuînes trúnchener. Vuér getórsti fóne Góte so
sîn Geîst
sprechen ane spiritus eius? Er geduôhta allophilis dor-
slâffin uuar ist
mire . dô er ín sólih gehángta . unde sie chaden VBI EST
nu iro Got
DEVS EORVM? Er iruuácheta áber . unde sceînda ín daz
sâr. [R 286] (66) *Et percussit inimicos suos in po-*
án den áfterin
steriora. Vnde stuônt ûf . unde sluôg sie in posteriora.
diû áfterin
Ziu? Vuanda sie mínnoton posteriora . diû ín dunchen
also des áfterin mist Gotes peneîmeda
solton uelut stércora. Souuélee testamentum dei in-
pôsheit Gotes
phâhent unde doh uôbent uanitatem . die sezzent arcam
archa ábkotin bôsheit
dei zuo diên idolis . déro uanitas uuírt irféllet also da-
Gotes archa ih meîno dîe toûgeni dero binêimedo
gôn téta . aber arca dei . secretum scilicet testamenti .

daz daz hímelrîche ist diû uuéret iêmer
quod est regnum cęlorum . manet in ęternum. *Oppro-
brium sempiternum dedit illis.* Êuuígen íteuuiz cáb
er ín . uuanda so scántlîcho ánderen negescáh. (67) *Et
repulit tabernaculum ioseph . et tribum effrem non ele-
git . (68) sed elegit tribum iuda . montem syon quem
dilexit.* Vnde Got neuuolta ioseph noh effrem . er ne-
den alten liût erdîna lôna suôchintin
uuolta uetustum populum terrena premia requirentem .
beiehíntin niúuuen liût
nube iudam . uuolta er . nouum populum uuolta er .
himilisca lona fórderontin uuartperch ih meino chrí-
cęlestia desiderantem . unde montem syon . ęcclesiam
stenheit an diê chúnftigin lôna uuartenda mârero uuír-
futura premia speculantem. Ioseph uuas preclari me-
do fúregezúchit
riti . effrem uuard prelatus fóne iacob sînemo bruôder
manasse . uuaz uuirt dánne an ín so námeháften fer-
iúdono liût
nómen . ane áller iudaicus populus? Vuanda uns Got
uuidirmazzon
in parabolis zuôsprichet . pe diû sîn fernumstig sînero
uuórto . diû êin chédent . ánder bezeîchenent. (69) *Et
edificauit sicut unicornium sanctificium suum . i. sancti-
ficationem suam . in terra quam fundauit in sęcula.*
Vnde zímberota sîn heîligunga . gelicha demo eînhúr-
nen in démo lande . daz er ze êuuon gefestenota.
chrístenheit ûffin steîne kegrúntsellot
Sancta ęcclesia ist supra petram fundata . in déro ist
uuiêchuuerch Gotes liût kelîh eînhurnin fóne eîniclichero ge-
sîn sacrificium populus dei . fóne unica spe similis uni-
dingi
cornuo. (70) *Et elegit dauid seruum suum.* Vnde
eruuéleta dauid sînen scálg . fúre ioseph unde fúre
scalch
effrem . CHRISTVM eruuéleta er . den er seruum heîzet .
daz pilde des scalchis
umbe [R 287] formam serui. *Et sustulit eum de gre-
. i. pars . i. retro
gibus ouium . de post foetantes accepit eum* . (71) *pas-*

cere iacob seruum suum . et israhel hereditatem suam.
Vnde nám er ín fóne diên scâfchutten . nâh diên oú-
uuen gântin inphiêng er ín. Vuarazuo inphiêng er ín?
Pascere iacob seruum suum . et israel hereditatem suam.
Den liût fúre diû scaf zeuuêidonne. Vuanda oûh CHRI-
dero diêto herta
STVS nu fóne iudeis kenómen ist . unde er gentium greges
haltet. (72) *Et pauit eos in innocentia cordis sui.*
Vnde diê háltet er in dero únsundigi sînes herzen.
ùnsúndich
Vuer ist so innocens so CHRISTVS? *Et in intellectibus*
manuum suarum deduxit eos. Vnde leîta sie in diên
fernúmesten sînero hando . daz chit sînero tâto. Iro
fernúmeste
intellectus sint sine tâte . fóne diû chédent sîe ímo zuô.
gib mir fernúmist sô scródon ih din êa.
DA MIHI INTELLECTVM ET SCRVTABOR LEGEM TVAM.

(LXXVIII.)

Gotes sámenunga
PSALMVS ASAPH. Congregatio dei chlágot hiêr die
stôrida dero burch ioh des Gotes hûsis
desolationem ciuitatis ierusalem et templi dei . diû be
an demo sibinzegosten drittin
antiocho gescáh . also darfore in septuagesimo tertio
salmin
psalmo diû bechlágot uuirt . diû be tîto uuard . unde
daz êrra buôch
be uespasiano. Die librum primum machabeorum ge-
lésen hábent . dien ist sî chúnt. (1) *DEVS VENERVNT*
GENTES IN HEREDITATEM tuam. Got réchare sih iz . gen-
in
tes sint chómen in dîn erbe. Daz ist kespróchen in
irgánginimo zîte
tempore preterito in dero stal . diê iz noh do lîden

chúnftigen dingin
solton . also ouh anderesuuâr fone futuris kescríben ist.
sie gâbin mir gallun zeézzenne
DEDERVNT IN ESCAM MEAM FEL. *Polluerunt templum sanctum tuum.* Siê hábent peuuóllen dîn heîlig hus. Sie
diê leîtsami ábkoto
hábent dârín brâht abominationem idolorum . unde nô-
opheron suînin fleîsc
tent unsih immolare carnes suíllas. Ouh mag iz fér-
in christis same-
nomen uuér[R 288]den fóne diên . die in sancta ęccle-
nungo an démo zîte dero âhtungo
sia tempore persecutionis mit chélî genôtet uuúrden
mit riúuuo
Gótes ferloûgenen . diê sîd sume in pęnitentia mit Góte sih besuôndon. (2) *Posuerunt ierusalem ut pomorum custodiam.* Siê máchoton ierusalem also uuuôsta . also diê hûttun déro óbazo diê man ín demo boûmgarten tuôt . diû danne ôde stat . so daz óbaz ín gélesen uuirt. *Posuerunt morticina seruorum tuorum escas uolatilibus cęli . carnes sanctorum tuorum bestiis terrę.* Siê gâben dînero scálcho bótecha . unde dînero heiligon fleîsg zezánonne fógalen unde diêren. (3) *Effuderunt sanguinem ipsorum tamquam aquam in circuitu ierusalem et non erat qui sepeliret.* Siê liêzzen uz íro bluôt . samo undûrlîcho so uuázzer umbe ierusalem . unde der neuuas . der sie begruôbe. Ínne unde ûzze sluôg man sie ín dero búrg . unde umbe diê búrg . unde dar lâgen siê umbegrábene. (4) *Facti sumus obprobrium uicinis nostris . subsannatio et irrisio his qui in circuitu nostro sunt.* Vuir bin uuorden íteuuiz unseren gebûren . násesnûda unde huôh diên . diê umbe únsih sint. (5) *Vsquequo domine irasceris in finem? i. noli domine irasci in finem.* Vuieo lango trúhten irbílgest dû díh sô in énde? *Accendetur uelut ignis zelus tuus?* Vuieo lango uuirt

inzúndet dîn ándo? Niêo trúhten nescêinest du dîna
zorn ze ge-
âbolgi . undę dînen anden an énde. Ira siêhet ad uin-
ricche ando ze dero eîsco . reînlîchamin ioh sêlreîni
dictam . zelus siêhet ad exactionem castitatis. Vuéliû
niê diû sêla iro hêrren êa ferchiêse .
ist diû castitas? Ne anima legem domini sui contem-
noh sie fóne iro Góte huôruuerch tuondo sih selbun ferliêse
nat . et a deo suo fornicando dispereat. (6) *Effunde iram tuam in gentes quę te non nouerunt . et in regna quę nomen tuum non inuocauerunt.* Kiûz ûz din zórn an diê diête . die dih nebechénnent . unde an diû rîche diû dinen námen á[R 289]nanehárent. Die neheîna bechénneda Gótes neuuéllen hában ze dien laz dir zorn sîn. (7) *Quoniam comederunt iacob et locum eius desolauerunt.* Vuanda siê frâzzen iacob . nah in
mit trôon ioh mit prúttinon
súmeliche chêrendo minis et terroribus . unde légeton
samo óbezhútta
uuuôste sîna stat . also ez fóre chit. Vt POMORVM CVSTODIAM. (8) *Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum.* Vnserro alton unrehto . diû uns fóne parentibus chómen SINT neirhugest dû . uuanda uns ioh déro niûuuon ze fílo ist. *Cito anticipent nos misericordię tuę.* Sliêmo fúrefángoen únsih dîna gnâda mit
ze úbertêiledo
ablâze . êr uuir ad iudicium brâht uuerden. *Quia pauperes facti sumus nimis . s. iusticię.* Vuanda uuir harto guôtelôse bín. (9) *Adiuua nos deus salutaris noster.* Hilf uns Got únser haltare . uuanda uuir pau-
arme ioh unchreftig selb-
peres unde infirmi bírin. Doh uuir eigin liberum ar-
uualt
bitrium . uuir nemúgen doh niêht inbéren dînero helfo. *Propter gloriam nominis tui domine libera nos.*
daz der der
Lôse únsih umbe dîa guôllichi dînes námen . vt qui

sih ruôme an Gote nals an imo selbemo sih ruôme
gloriatur non in se ipso . sed in domino glorietur. *Et*
propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.
Vuís knâdig únseren sundon . umbe dînen námen nals
in
umbe únsih . uuánda uuir nehában gefrêhtot ánder an
gáltnisse
supplicia. (10) *Ne quando dicant in gentibus ubi est*
deus eorum? Niêo diête nechédên . uuâr ist íro Got?
unde sie uuânen daz Got nesî . alde úbe er sî . daz er
diên sînen nehélfe. *Et innotescat . s. uindicta in na-*
tionibus coram oculis nostris. Vnde in diêtin uuerde
geêiscot der geríh . so . daz uuir in gesêhen êinuuéder
in gerícche in riúuuo fluoch
in ultione alde in pęnitentia. Noh daz neist male-
foresága
dictio nube prophetatio. (11) *Intret in conspectu tuo*
gemitus compedito[R 290]*rum.* Fúre dih chóme der
sûftód déro gedrúhoton. Dih irbármee uuiêo nôt ín
sî in uinculis. Sélbiu diû corruptibilitas corporis ist
suâre druôh . in déro álle guôte sûftont. Den sûftod
pechénne dû. *Secundum magnitudinem brachii tui .*
posside filios mortificatorum. Nah déro mícheli dînes
keuuáltes pesízze déro irslágenon chint. Iro áfterchó-
men uuerden gemánigfaltot nah dînero chrefte . daz
diû ahtunga uuáhsin zeirgân
persecutio getuôe christianos pullulare nals perire.
(12) *Redde uicinis nostris septuplum in sinum eorum.*
Kíb síbenfalt in íro buôsem unseren gebûron. Kib in
in
toûgeno in íro herzon . fóllechlíchen lôn . uuirf sie in
âuuerfigen sín
reprobum sensum. *Improperium ipsorum quod ex-*
probrauerunt tibi domine. Kilt ín den íteuuiz den siê
dir tâten. Nâh diên uuorten állen gescah antiocho.
(13) *Nos autem populus tuus . et oues gregis tui con-*

fitebimur tibi in sęculum. Áber uuir dîn liût den sie tîlegon uuolton . unde scâf dînero herto iêhen dir iêmer . unz in énde déro uuerlte. *In generatione et generatione adnuntiabimus laudem tuam.* Vuir chúnden dîn lob in gebúrte unde in gebúrte . uuanda in énero uuerlte dâr man Got siêhet sicuti est . dar nechúndet niêman Got ándermo.

(LXXIX.)

(1) *IN FINEM PRO HIS QVI INMVTABVNTVR TESTIMONIVM IPSI ASAPH PRO ASSIRIIS.* Án CHRISTVM râmet díser psalmus . umbe die gesúngener . diê ín daz pezzera geuuéhselot uuerdent . úrchunde dero uuarheite selbero synagogę des dinges . daz CHRISTVS chómen sol . unde sin
uuîngarto . daz ist christenheit keflánzot
uinea ęcclesia sancta sol uuerden plantata. Ouh ke-
diê sih kerihtente
súngener umbe dirigentes . daz uuir nesîn . uuir sin
daz chúnne daz sîn herza nerihta
generatio quę non direxit cor suum. [R 291] (2) *QVI REGIS ISRAHEL INTENDE.* Du israhel ríhtest . sih únsih ána . sceîna uns dînâ gnada . irrín uns niûuuiû sunna.
sih rihtinde ist
So chît der sîn bîtet den sîn lánget . der dirigens ist. *Qui deducis uelut ouem ioseph . qui sedes super cherubim appare.* Dû ioseph leitost also scâf . unde an cherubim sízzest . oûge dih incarnatum. Du der leitest
den geloûbigen liût folli geuuizzedo
fidelem populum . unde an plenitudine scientię / sizzest . du chum hara ze úns. (3) *Coram effraim beniamin et manasse.* Ouge dih fóre iudeis . fore israhel . dâr effraim beniamin . unde manasses sint. *Ex-*

cita potentiam tuam et ueni . ut saluos facias nos.
Vuécche dîna maht . sceîna sîa . unde chum . daz du
unsih hâltest. (4) *Deus uirtutum conuerte nos.* Got
déro túgedo bechêre únsih zuo dir . uuanda uuir dána
bechêret uuâren fone dir. *Et ostende faciem tuam et*
salui erimus. Vnde ouge dîn ánasiune . unde so gné-
ánasiûne ménniscin
sen uuir. Ze êrist faciem hominis . dáranah sô ís zît
ansiûne Gótehêite
uuerde . faciem deitatis. So uuérden uuir gehalten.
(5) *Domine deus uirtutum quousque irasceris super*
orationem serui tui? Trúhten Got déro túgedo . so
dû dánne chúmest . uuieo férro bilgest du dih dánne .
úbirtâilare
sámoso fáter uals iudex . ze dînes scálches kebéte?
dina fîginda
Vuir uuâren inimici . so uuir áber besuônet uuerden
uuieo inchîst du uns dánne déro uuorto . diû du unsih
nie nelêitest du unsih in ursuôch
lêrest . NE INDVCAS NOS IN TEMPTATIONEM. (6) *Cibabis nos*
pane lacrimarum . et potum dabis nobis in lacrimis in
mensura. So inchîst dû uns daz du unsih âzzest unde
trénchest mit trânen be mézze. So lâzzest du únsih
pesuôhte daz du unsih fruôtest nals
uuêinonte uuerden tem[R 292]ptatos . ut erudias non
piteppest ketriúuue Got der
opprimas . nah diên uuorten Pauli . FIDELIS DEVS . QVI
iûch nelâzzet ferror pesuôchet uuerdin danne ir iz irlîden múgint
NON VOS PERMITTIT TEMPTARI . SVPRA QVAM POTESTIS FERRE.
(7) *Posuisti nos in contradictionem uicinis nostris.*
Hábest unsih kesézzet chît asâph únseren gebûren in
diêtin also
uuíderspràcha. Ze gentibus santost dû únsih . quasi
lamp under uuolfa
agnos inter lupos. Diên ságeton uuir CHRISTVM . sie
uuer ist dirro niûuuero tiêfelo chúndire
châden áber . QVIS EST ISTE NOVORVM DEMONVM NVNTIATOR?
Et inimici nostri subsannauerunt nos. Vnde únsere

únsirin Got tôtin ir-
fíenda huôton unser . daz uuir châden mortuum resur-
stándin sîn uuídirsprâcho
rexisse. Vnde daz uuard ze sólchero contradictione .
geâzzit mit prôte dero trâheno ketrénchet
daz uuir cibati uuúrden pane lacrimarum . unde potati
mit tráhenin pi mézze
in lacrimis . aber doh in mensura. (8) *Domine deus uirtutum conuerte nos . et ostende faciem tuam et salui erimvs.* Daz stat fóre. (9) *Vineam ex egypto transtulisti . eiecisti gentes et plantasti eam.* Vuînegarten ûzzer egypto ferfuôrtost dû . umbe den stiêzze dû ûz tiête . unde flánzotost ín. Etheos gergeseos eueos amorreos iebuseos stiêzze du ûz . unde rûmdost ímo. (10) *Viam fecisti in conspectu eius . et plantasti radices eius et impleuit terram.* Vueg in sînero gesíhte tâte dû . unde flánzotost sîne uuúrzella . unde irfúltost sin
michelin
diê érda. Gens iudea . saz fóne iordane unz an mare
séh . ih meîno
den mittemére
magnum . so uuiêo ételiche énont iordane sâzzin aber der sîdero uuînegarto . der fone énemo iruuuôhs irfúlta
ánigénne des uuîngarten ze sêuue . anderhalp ze dero âho
diê erda. Initium uíneę giêng ad mare et ad flûmen . Ánagenne des uuînegarten . ze sêuue . ánderhalb ze dero
daz ende des iúngeren . fone mére ze mere unde fone índię
âho. Finis kieng a mari usque ad mare . et a flumine
âho unz an uuerltrîchis ende.
usque ad terminos orbis terrarum . unde fone diû uuard diu erda sin irfúllet. (11) *Operu*[R 293]*it montes umbra*
ih mêino des altrin
eius . et arbusta eius cędros dei. Sîn scáto id est prioris
uuîngartin hôhfatera unde diê fóre-
uinee bedáhta diê berga . ih mêino patriarchas et pro-
ságin ih meîno mâzziche geloûbige
phetas unde sîniu smáleholz . mediocriter fideles . diê
hôhpoûma daz chit hôero uuirdo ménniscin
Got máchota sîne cędros . altissimi meriti homines. (12) *Extendisti palmites eius usque ad mare . et usque*

ad flumen propagines eius. Des uuínegarten zougen
michel méro
ráhtost dû unz án mare magnum . daz dârbî íst . unde
iordanis âha
sîne flánza an flumen iordanem. So man álte réba
iúnget . unde man sie biêgendo in dîa érda begrébet.
férrebiêga . uel . pagando
so heîzzent siê propagines a porro pangendo . daz chît
fone hínarécchenne. Sîd dû ín flánzotost . uuiêo fuôr
iz do so? (13) *Vtquid destruxisti maceriam eius . et*
uindemiant eam omnes transeuntes uiam? Zíu zâre
dû dô dána sîna fésti . mit déro er begángen uuas?
unde ziu uuíndemont ín nû be diên sculden . álle hína
ih mêino zîtlicho hêrisonte
íro uuég fárente? id est temporaliter dominantes.
(14) *Deuastauit eam aper de silua . et singularis ferus*
depastus est eam. Zíu hábet ín nú iruuuôstet der éber
diêtin
ûzzer uualde . titus ûzzer gentibus? Vnde der eînluzzo
uuílde bêr . der mit démo suáneringe negât . hábet ín
Rômo súnderfúrsto iêgelih úbermuôto
sús frézzen? Romanus princeps unde omnis superbus .
súndir-
der ándermo sînero genôzscefte neiiêhet der ist singu-
ébir
laris. (15) *Deus uirtutum conuertere.* Got dero tú-
gedo uuirt pechêret ze genâdon doh iz so gefáren sî.
Respice de cęlo et uide et uisita uineam istam . (16)
et perfice eam quam plantauit dextera tua. Vuarte
fone hímele . unde sih an dísin uuînegarten fóne énemo
chómenen . unde uuîso sîn . unde fólletuô ín . den dîn
genôtzogitûn
zeseuua CHRISTVS flánzota. Sîd dû synagogam ferzórn
diê heiligun sámenunga
eîgist . stâte sanctam ęcclesiam. *Et super filium ho-*
minis quem confirmasti tibi. Vnde gefóllechli[R 294]-
cho ín ûffen des ménnischen súne . den du dir habest

kefésteno t . unde ze fundamento geléget . fone demo
ander fúndement nemach niêman lékkin
gescríben ist . FVNDAMENTVM ALIVD NEMO POTEST PONERE .
âne dazdir noh iêo geléget uuas daz ist der háltendo christ.
PRETER ID QVOD POSITVM EST . QVOD EST CHRISTVS IESVS.
(17) *Incensa igni et suffossa ab increpatione uultus*
tui peribunt. Fóne déro irráfsungo dînes ánaliûtes .
uuérdent ferlóren diû zuei . fone diên alle sunda chó-
kelúst unde forhta
ment . cupiditas unde timor. Inzúntiû ding fone fiûre
kelúste forhtun minnalúst
sint cupiditates . úndergrábeniû sint timores. Amor
kuôte úbele minnehaft
zundot ioh bonos ioh malos. Dû bíst amans . umbe
ubil minna
daz . daz dir uuola si . daz negíbet dir niêht amor malus .
kuôt minna fórhtig
nube amor bonus. So bíst du oûh timens umbe daz .
kuot forhta ubeliû
daz dir uuê nesî . daz kíbet bonus timor . nals malus.
Fliêh diê zuêne die úbel sîn. Kehalt zuêne diê guot
sîn . unde habe Got hólden. (18) *Fiat manus tua su-*
per uirum dexterę tuę . et super filium hominis quem
confirmasti tibi. Vber dén man dînero zéseuuun uuérde
ze folleuuórchti des uuîn
irbóten dîn hant . ad perfectionem uineę . unde uber
eînichlicho
MARÎVN sún . dén dû dir geféstenotost uuésen únice di-
liêbin
lectum. (19) *Et non discedimus a te.* Vnde dáranâh
nescêiden uuir fóne dir. *Viuificabis nos et nomen tuum*
inuocabimus. Án ímo irchícchest dû únsih . unde be diû
ánaháreen uuir dînen námen. Vuir uuâren do tôt . dô
erda Got
uuir terram mínnoton . nals deum. An ímo irniûuuost
den lîb des innirin menniscen
dû únsih . unde gíbest uns uitam interioris hominis.
(20) *Domine deus uirtutum conuerte nos . et ostende*
faciem tuam et salui erimus.

(LXXX.)

(1) *In finem pro torcvlaribvs qvinta sabbati . psalmvs asaph.* Babtismum daz chît quinta sabbati ist sang .
daz chit psalmus kesúngener selbemo asaph . [R 295]
frôno sámenungo
selbero dominicę congregationi an CHRISTVM séhender.
tórzilhus
Vuârúmbe gesúngener? Vmbe die torcularia . mit
in ólechél-
dien daz oleum gesêuuenot uuirt tougeno in gemella-
lire óletruôsin ze strâzzo
rium . unde amurca gechêret uuirt in plateam. Vuéliu
fréssa
sint diu torcularia? Daz sint pressurę sanctę ęcclesię .
mit diên alle die . diêdir getoûfet sint . boni et mali .
daz die guô-
besuôchet uuerdent . unde gesceîden uuerdent . ut reser-
tin gehalten uuerden also díz óle . unde úbile feruuórfin also
uentur boni uelut oleum . et proiciantur mali uelut
óletrûosin tóniristac getoûfte
amurca. Quinta sabbati zeîgot uns fóne diû baptiza-
lîbháftiû ûzzer uuázzere gescáffen
tos . daz des tages animalia ex aquis creata uuúrden.
(2) *Exvltate deo adivtori nostro.* Fréuuent iûh Gote
ze êron iûuuérmo helfâre . alle die sîn asaph kehêiz-
zene . uuanda iû díser psalmus kesúngen uuírt. *Iubilate deo iacob.* Niûmont ímo . dâr iû dero uuorto negerínne .
daz ir doh so scêinent iúuuera mendi. Vbe ándere
bûche bôsheîte
diênoien uentri . ándere uanitati . sint áber ir gedâhtig
Gote hélfâre
unde frômuôtig deo adiutori. (3) *Accipite psalmum*
keîstlich dinch uuerltlich
et date tympanum. Inphâhent spiritale . gébent car-
hiûte
nale. Psalmvs ist spiritalis . tympanum daz uzzer corio
uuerltlichon
uuirt . daz ist carnale. Vuésent milte dero carnalium.

keîstlichiû
daz iû Got kebe spiritalia. Vuanda ouh Paulus chit .
ube uuir an iû keîstlichiû dinch sâhen dunchit iû danne michil
SI NOS VOBIS SPIRITALIA SEMINAVIMVS . MAGNVM EST SI NOS
daz uuir uuerltkuôt árneien
CARNALIA VESTRA METAMVS? *Psalterium iocundum cum*
cythara. Daz eîna ist uuúnnelîh sáment demo ander-
sáltâre
mo . psalterium sáment cythara. Psalterium hábet
óbenan bûh . dánnan gânt níder diê seîten . quasi cę-
samo himilsce brédiga
lestis predicatio . áber cythara hábet nídenan [R 296]
des lîchamen uuerch dero Gotis
bûh . uuanda corporalia opera inchéden suln . predica-
kebotis predio
tioni uerbi dei. Diz unde daz êrera sint eîn . dâr ist
sáltirsanch unde timpana saltersanch
psalmus unde tympanum . hiêr ist psalterium unde cy-
thara. Daz sáltirsanch heîzet nû in dûtiscun rótta .
a sono uocis . quod grammatici facticium uocant . ut
titinnabulum . et clócca. (4) *Canite initio mensis tuba.*
den niúuuun
Plâsent mit hórne so niúuuer mâno si . daz chit nouam
lîb den brediont paldôr . unde zorftôr
uitam fidentius et clarius predicate . also ander pro-
irscrî unde irhôe dîna stímma also hórin
pheta chit . EXCLAMA ET EXALTA QVASI TVBA VOCEM TVAM.
In insigni die solemnitatis uestrę. An iûuuermo mâ-
uuerltlîcho
ren dúldetáge plâsent. Daz uôbent noh carnaliter
an dero êristun luna herbistmânodis
iudei. Sie fâhent ána an primo die septembris mensis.
zeichenhaft túltitago
der insignis dies sollemnitatis ist . sáment ín . unde
blâsent síben tága . daz neuuizzende . daz iz in fóne
daz diû síbinfáltiga genâda des hêiligin geîstis
diu uuard kebóten . quoniam septiformis gratia spiritus
after állero uuerlte solta gebrediot uuerden dien die man toufin solta
sancti baptizandis erat toto orbe predicanda. (5) *Quia*
preceptum in israhel est . et iudicium deo iacob. Fone
an ánafange mânodis mit horne
diû síngent in initio mensis tuba . uuanda lex ist fone

urteilde
moyse gegében in israhel . unde iudicium ist kegében
des niúuuen liûtis
deo christianorum . noui populi . der mit iacob kezêi-
der fáter neuberteîlit niêmannin er
chenet ist. Er chad . PATER NON IVDICAT QVEMQVAM . SED
gab daz úrtêil al démo súne ih cham umbe urteil
IVDICIVM OMNE DEDIT FILIO. Vnde áber . EGO IN IVDICIVM
héra in uuerlt daz diedir niêht nesêhint . kesêhen . unde diê-
VENI IN HVNC MVNDVM . VT QVI NON VIDENT VIDEANT . ET QVI
dir gesêhent plint uuérden plinde kesehente
VIDENT CĘCI FIANT. So tuôt cęcos . ioh uidentes . daz
toûgina dinch des tórclis
mysterium torcularis. (6) *Testimonium in ioseph posuit illud cum exiret de terra egypti.* An ioseph der
tiête
oûh gentes bezeichenda keûrchundota er daz . dô er
in demo róten mére
fóne egypto fuôr un[R 297]de er in toûfta in mari rubro .
in sô lôsende ab ęgyptiis . also der sîdero liût nu ir-
fone âchustin in dero toûfi
lôset uuirt a uiciis in baptismo. Dâr neuuard neheîn
dero ęgyptiorum ze lêibo . noh in únserro toûfi dero
missetâto mêrunga
delictorum. Ioseph chit augmentatio . diû ist christia-
uuanda dero ferlazzinun chindo ist michil mêr . danne déro diu
norum quia multi filii desertę magis quam eius quę
den man hábet
habet uirum. *Linguam quam non nouerat audiuit.*
Er gehôrta diê sprâcha . sô er ûzzer egypto chám . diê
er nechonda. Vuaz ist daz? Sô der man án dero toûfi
âchustin diê tougenin dinch
ûzzer diên uiciis chúmet . so gehôret er mysteria . diû
ér êr neuuissa . so gehôret er . uuár er sîn herza háben
súle. (7) *Auertit ab oneribus dorsum eius.* Got chêrta
dána sînen rukke fóne déro burdi. Er intluôd ín.
Manus eius in cophino seruierunt. Is uuas ímo durft .
uuanda sîne hende diênoton an chóphenno. Chophinus
ze scalchuuerchen
ist ein chorb . den man brûchet ad seruilia opera . so

fúrbin miston erda ûzträgen
man sól mundare . stercorare . terram portare. So diê-
nont sie alle fore déro toûfi . samoso mit chophino .
uuanda der diê sunda tuôt . der ist sundono scálch
quia qui facit peccatum seruus est peccati . dâr uuer-
dent sie frî. Sâligo der die fríheît áfter dés peháltet.
(8) *In tribulatione inuocasti me et erui te.* In nôte
háretost dû mih ana . dô dû lateres máchotost . unde
chorp
cophinum truôge . dô gehôrta ih dih. Fóre dînero
inuuízze
toûfi . unz dih dîn conscientia druhta . nam ih din uuára.
Et exaudiui te in abscondito tempestatis. Vnde ge-
hôrta dih in toûgeni déro dúniste. Vuelero? Nals
méris herzin
maris . nube cordis. Dâr dû angestost . dâr gehôrta
ih dih. *Probaui te ad aquas contradictionis.* Ih chó-
reta dîn ze diên uuazzeren déro uuíderchédungo. Vuaz-
zer sint liûte . also [R 298] in apocalipsi demo . der
mánigiû uuazzer sah frâgentemo uuaz siû uuârin . ge-
daz sint liûte dero uuiderchédenton
antuuúrtet uuard . populi sunt. Contradicentium po-
liûto
pulorum nebrístet tágelîches niêht diên getoûften . an
diên íro Got chórot. Martyres inphundun dero uuáz-
zero. Selbemo CHRISTO uuard keheîzzen . daz er solti
in daz zeîchin demo uuidircheden uuúrde
uuésen in signum cui contradiceretur. Noh niêman
guôtero neist . ímo nebegágenen dísiû uuázzer. Aber
nah ketâtscrifte uuázzer uuídersprâcho
secundum historiam uuâren aquę contradictionis . dar
filii israel strítten mit moyse et aaron. Vnzint hára
fóne demo óleo torclis
uuas diû fernúmest de oleo torcularis . nah úndersáz-
sínnis undirsceîte fone óletruôsono
temo diapsalmate . chúmet sî de amurca. (9) *Audi
populus meus et loquar et testificabor tibi.* Hôre mîn
liût ih spricho dir zuô . unde úrchundon dir. *Israhel*

si audieris me . (10) *non erit in te . i. in corde tuo . deus recens.* Lósest du mir israhel . sô neist sáment dir nehêin Got niúuuer . so bechénnest du den uuâren . den êuuigen . nals den míttundes irdâhten .
in trúgeheite dis herzin heîdeno irrare
in fantasmate cordis. Also pagani unde heretici tuônt.
fore zîten
Der iêo uuas ante tempora . der nemag nieht kelîh sin
in zîte
dero deheînemo diû in tempore uuúrden . noh iro nehêin mag Got sîn . uuanda siu Gótes uuerch sint. *Nec adorabis deum alienum.* Noh neheînen frémeden Got nebétost dû . ube dû ín . in dîn herza . nenímest. Vuanda souuélicha gescaft . dû nímest in dîn herza . dîa dû uuânest Gótes sîn . diû triûget dih. (11) *Ego enim sum.* Ih pin. Daz aber neíst uuiê maht du daz péton? *Ego sum dominus deus tuus.* Ih hêrro dîn . ih Got dîn . ih pin. Ziu? Quia ego sum qui sum. Vuanda ih pín . ihdir eîno uuarhafto bin. *Qui eduxi te de terra egypti.* Ih [R 299] dir daz scêinda . unde
finstri
dih leîta ûzer egypto . uzer tenebris. Háre hôren alle zuô . únsih unde sie gruôzet Got . er hábet unsih alle
fínstirlande
geleîtet ûzzer ęgypto. Vuir háben alle durhkangen
mit christis pluôte geuuiêhtero toûfi
den rôten mére . in sanguine CHRISTI consecrato baptismate bín uuir getúnchot . unde dâr sint ze leîbo uuorden únsere fíenda . die unsih iágeton. *Dilata os tuum . et implebo illud.* Intuô dînen múnt ih fúllo dir ín.
uuanda mit mir
Ze mir induô ín . bétondo unde iéhendo . quia apud me
ist lîbis prunno mit demo niúuuen Gote
est fons uitę . nals apud recentem deum. (12) *Et non audiuit populus meus uocem meam.* Vnde nâh allen diên liêbtâten . negehôrta mîn liût mîna stímma. *Et*

israel non intendit mihi. Vnde ze mir nedâhta israhel.
(13) *Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum .*
hoc est donaui eos sibi . ibunt in uoluntatibvs suis.
Vnde dô liêz ih siê tuôn nah íro gelústen. Daz tuônt
sie oûh . sie lébent nâh iro gelusten. Aber uuírs ne-
máhta ín niêo gescêhen . danne sie der lâzet írron .
oletruôsin
der siê ríhten solta . fóne diû oûgent siê amurcam fúre
ole
oleum. (14) *Si populus meus audisset me . israhel*
si in uiis meis ambulasset . (15) *pro nihilo forsitan*
inimicos eorum humiliassem . et super tribulantes eos
misissem manum meam. Vbe áber mîn liût israhel
mir horti . unde iz dâråna scêindi daz er in mînen
uuégen giênge . so mahti gescêhen geníderti ih íro
fíenda . unde lêgeti mîna hant . an diê . die siê arbeî-
tent. Nu sint sie áber íro selbero fíenda . uues múgin
siê sih danne gechlagon? (16) *Inimici domini mentiti*
sunt ei. Truhtenes fíenda lúgen ímo. Vuieo? Re-
fersachindo ubeltâtin unde áber iruuindendo
nuntiando malis . et ad ea redeundo unde chédendo .
s. ih kân ze uuîngartin unde dara nechomendo
Eo AD VINEAM . ET NON EVNDO. *Et erit* [R 300] *tempus*
eorum in ęternum . s. ignem. Vnde iro zît uuéret in
êuua. Éuuîg fiûr ist ín gáro. Dísa uuârheit lésent
kenuôge . diêdir chédent. Daz neist niêht fone mir
fóne diên árgesten súndare si
gespróchen . nube de impiis. Souuiêo ih peccator sî .
unde úberhuôrare sî pisuíchâre roûbare meînsuero si ih hábo doh
adulter . fraudator . raptor . periurus . habeo tamen in
christ ze fundemente Got ist kenâdig ih pin chri-
fundamento CHRISTVM. Deus misericors est . christianus
stâne pin getoûfit ih uuirdo mit uuîzze geliûtrit . unde durh daz
sum . baptizatus sum . ego per ignem purgor . et propter
fundiment so neuuirdo ih ferlorin
fundamentum non pereo. Du bist christianus . daz ist
roubâre úbirhuôrare
uuóla. Vuaz pist dû ouh? Raptor . adulter . unde

die sélichiû
ánder sámolîh. Vuaz chad fóne diên Paulus? Qvi talia
dinch tuônt diê nebesizzent himilrîche
AGVNT . REGNVM DEI NON POSSIDEBVNT. Fóne liêhten scúlden
diedir zímberont uber fundiment holzir
chád er áber . Qvi EDIFICANT SVPER FVNDAMENTVM . LIGNA .
hóuue stroh die neuuerdint ferlórin . sundir siê genésint iêodoh
FENVM . STIPVLAM . NON PEREVNT . SED SALVI FIVNT . SIC TAMEN
also mit uuîzze
QVASI PER IGNEM. Vuíle dû durnohte sîn . so zímberost
ûffen fundimente kolt silbir tiûre
du super fundamentum . aurum . argentum . lapides
Goltstêina âna uuîzze
preciosos . unde uuírdest kehalten sine igne. Dárazuô
gehábe dih . unde ze lukken díngen netrôste dih. Aber
heîdene sie sint
uuélee fienda sint daz? Pagani alde christiani? Chri-
christ
stiani. (17) *Et cibauit illos ex adipe frumenti.* Vnde
daz sint diê . die er fuôrota . mit démo spínde déro
spint fóne fleiscpratis
chórneuuiste. Adipem sprîchet man de pinguedine
kedrúngini ferbilidot ze dien uuiêdon
carnium . dannan ist iz hára translatum . ad sacramenta
Gotes lîchamen
corporis domini . mit diên er genuôge fuôrot . diê ímo
diê snítun
uuíderesint also iudas uuas . démo er buccellam gab !
ze sînemo mérede der Gotes
in cęna fóne démo man báldo chéden mag . Inimicvs
fiant loûg ímo unde uuirt sin zit in êuuon uuîzze
DOMINI MENTITVS EST EI . ET ERIT TEMPVS EIVS IN ETERNVM.
Et de petra melle saturauit eos. Vnde mit hónange
gesáteta er siê . fone CHRISTO chómenemo . CHRISTVS ist
fernúmist suôzzi an
der steîn . er gáb ín intellectum suauitatis [R 301] in
uuídirmâzzon unde in toûgeni ze séti spinde
parabolis et misteriis ad sacietatem . sáment demo adipe
chórnuuiste tiûffi réccheda
frumenti. Vnde manigero profunditatis solutionem
niêht nist pézzera niêht nemach suôzzira fer-
tuôndo chédent siê . Nihil melivs . nihil dvlcivs in-

nómen noh keságet uuerden unde lugin doh Gote sîne
TELLEGI VEL DICI POTEST . ET TAMEN INIMICI DOMINI MENTITI
fienda
SVNT EI.

(LXXXI.)

PSALMVS IPSI ASAPH. Sélbemo asaph . selbero sinagogę ist kesúngener díser psalmus . unde íro geheîzzet
Gotes chúmft
er adVENTVM DOMINI. (1) *DEVS STETIT IN SINAGOGA DEORVM.* CHRISTVS cham hára . unde stuont hiêr ánasíhtiger in míttero gesámenungo déro Góto . daz chît déro isra-
ih chído ir
helitarum . fóne diên er hinabaz chît. EGO DIXI DII
birint kóta unde alle des hôin súne
ESTIS . ET FILII EXCELSI OMNES. *In medio autem deos dis-*
ûzzir eî-
cernit. Dâr in míttemen stândo sceîdet er siê . ex ea-
nemo chéneteméleuue uuúrchente êiniu faz ze êron ándriû
dem consparsione faciens alia uasa in honorem . alia
ze úneron
in contumeliam. (2) *Vsque quo iudicatis iniquitatem? et facies peccatorum sumitis?* Vuiêo lango uuellent ir israhelite daz trîben . daz ir unreht irteîlent fúre reht? unde ir an iûh nément déro súndigon ánaliûte?
dero êo uuîsságen
Diê legi uuíderhôrig uuâren . prophetas sluôgen . unde nu CHRISTVM slâhen uuéllen . uuiêo lango uuellent ir dien folgen? unde iro ánasiune gelîh sîn. Ir bint
Gotes folch so michelero mánigi
plebs dei . unde bint tantę multitudinis . daz iûh nôte
fúrstin
furhtent diê principes . uuiêo múgent ir unsculdig sîn . ube ir siê lâzzent so úbelo getuôn? CHRISTVS ist umbe
arm unde uuêiso
iûh uuorden egenus et pupillus. (3) *Iudicate egeno*

et pupillo. Pe diu fíndent imo reht also daz ist . daz ir
ímo foresînt . niêman negetár ín slâhen unz ir neuuel-
diê fursten
lent. *Humilem et pauperem iustificate.* Principes [R
ûbermuôte riche
302] superbos unde diuites uuordene umbe sih selben .
neuuânent uuesen rehte . nube CHRISTVM uuórdenen um-
be iûh níderren unde écchert den áhtont réhten. (4) *Eri-
pite pauperem.* Nément ín armen dána. *Et egenum
de manu peccatoris liberate.* Vnde lôsent ín uuêne-
gen . fone des súndigen hánden . niêo oûh ír súndig
nesînt héngendo . unde nefólgent ín niêht des . daz ir
êiscoent barabban ze lîbe . CHRISTVM ze tôde. (5) *Ne-
scierunt neque intellexerunt in tenebris ambulant.* Siê
ube sie áber
neuuísson déro díngo nîeht . noh nefernâmen. Si enim
uuissîn sô nechriûzegotin siê nieht den mahthêite hêrrin
cognouissent numquam maiestatis dominum crucifixis-
sent. Sie gânt in fínstri uuanda siê irblendet sint .
nîeht êin siê . nube ouh ir sament ín. *Mouebuntur
omnia fundamenta terrae.* Dannan uuerdent iruuéget
álliû phúndement déro érdo. Vuanda do uuúrden erd-
pîba . do díse blínde CHRISTVM chriûzegoton. Alde iz
diê irgrúntin in uuerltsâlidon ze
chît . fundati in terrena felicitate uuúrden iruuéget ad
demo uuundire dero zêichene unde ze riúuuo iro sundon
ammirationem signorum . et pęnitentiam peccatorum .
irbléndit plindi be-
do díse uuúrden cęcati. Also PAVLVS chad. CECITAS EX
scah uber súm undir iúdon unzin diû folli diêto inchâme
PARTE CONTIGIT IN ISRAHEL . DONEC PLENITVDO GENTIVM INTRA-
RET. (6) *Ego dixi dii estis . et filii excelsi omnes.*
(7) *Vos autem sicut homines moriemini . et sicut unus*
Gote
de principibus cadetis. Vuieo so iudei? Ih chad dii
bind ir des hôhesten súne bint ir álle
estis . filii altissimi omnes estis. Solche uuolta ih iûh

ûzzer mén-
solche diê neirsterbent . aber ir írsterbent . also ex diis
niscen Gote
homines uuórdene tuôn súln . unde neuuerdent irhohet
des hôisten sune solton irhabini muôtis
ir . so filii altissimi . nube ir fallent fone elatione animi .
sámo êiner dero fúrston daz ist der tiêfel irráf-
sicut unus ex principibus . i. diabolus. Daz ist incre-
sunga iteuuîz
patio unde exprobratio. (8) *Surge deus iudica terram.*
Stant ûf Got fone tôde . unde din[R 203]go uber díe
érdpúuuen an
terrenos . die uber dih dingoton . dingo úber siê in
démo iúngesten tágе
nouissimo die. *Quoniam tu hereditabis in omnibus*
alle liûte durh iro gelouba
gentibus. Vuanda du besizzest omnes gentes per fidem
unde mínna
et dilectionem.

(LXXXII.)

(1) CANTICVM PSALMI ASAPH. Daz lútrêista sang ist
Gotis lîutis samenungo diê ándrun
asaph iz ságet congregationi populi dei . secundum
Gotes chúnft
aduentum domini. (2) *DEVS QVIS SIMILIS ERIT TIBI?* So
zeúberteilenne
dû chúmest CHRISTE ad iudicandum . uuer ist dir danne
an dero êrun chúnfte
gelîh? In primo aduentu uuâre du ménniscon gelîh .
scâchârin in scálchis
ioh latronibus uuare du gelîh . uuanda du in forma
pilde mit kuôllichi
serui scíne . so du áber chúmest in gloria . uuer mag
danne funden uuerden dir . gelih? *Ne taceas neque*
toûgener
conpescaris deus. Sîd dû suigetost do dû occultus
óffenbârer
châme. So du manifestus chómêst . so nesuîge noh

urtêilis
neuuis stílle dines iudicii. (3) *Quoniam ecce inimici tui sonauerunt? Et qui oderunt te extulerunt caput.* Vuanda dîne fíenda fore lútreîste uuâren . unde íro
den truhten der haltendo
hoûbet antichristum irhuôben . quem dominus iesus
irslâhit mit sînes mundes âtime
interficiet spiritu oris sui. (4) *Super populum tuum malignauerunt consilium . et cogitauerunt aduersus sanctos tuos.* Sie fúnden árgen rât . uber dînen liût . unde dâhton uuíder dînen heîligon. (5) *Dixerunt.* Sus châden siê. *Venite et disperdamus eos de gentibus.* Chóment . sámenôen unsih fertílegoen sie fóne diêten . daz siê furder nesîn . under diêten. *Et non memoretur nomen israel ultra.* Vnde furder nesi geuuáht israhelis námen. (6) *Quoniam cogitauerunt unanimiter simul.* Vuanda sie sáment eînmuôtigo dâhton. *Aduersum te testamentum disposuerunt.* Vui-
peneimeda
der dir êinunga tâten. Testamentum hêizzet pêidiu .
dazdir netoûg âne tôten penêimedarin
ioh daz . quod non ualet . nisi testatoribus mortuis .
iêgelih kezumft ioh êinunga
ioh omne pactum et placitum heizzet te[R 304]stamen-
des êinunga
tum. Also iacob unde laban testamentum tâten . daz
lébinde
siê ioh uiui uuéren solton. (7) *Tabernacula idumeorum et ismahelite. Moab et agareni . (8) gebal et ammon et amalech alienigenę cum habitantibus tyrum.* Díse tâten diê êinunga. Déro námen oûgent daz sie Gotes
daz chit erdîne alde blûottine
fíenda sint. Idumei terreni uel sanguinei . hismahelitę
in selben lósinte so êgih kuôt . ni Gote . nube in sélben uzzer
oboedientes sibi . utique non deo . sed sibi. Moab . ex
fátire
pater . uuanda sîn muôter geuuán ín be íro fáter un-
frámrécchen ih meîno nals mit heimlichemo
muôzhafto. Agareni . proseliti . i. aduenę . non ciuili

muôte sunder mit frémidemo . diê sih oûgent scadônnis falgo
animo sed alieno . qui nocendi occasione inuenta . se
fundenero úppig tál daz chit lugelicho tiêmuotigh
ostendunt. Gebal uallis uana . i. fallaciter humilis.
zórnlîch liût alde trurecheite liût
Amon . populus turbidus . uel populus meroris. Ama-
lecchonde liût sîne fienda lécchont fore ímo
lech populus lingens . also iz chît . INIMICI EIVS TERRAM
die erda. andiruuánnen búrtige unde be diû sîne fí-
LINGENT . alienigenę . aliunde geniti . et propter hoc ini-
ginda daz chit ángist alde árbêit
mici. Tyrus . angustia / siue tribulatio. (9) *Etenim*
der tiêfal
assur uenit cum illis. Selber diabolus cham sáment
daz chit des ábachêrenten
in. *Facti sunt in adiutorium filiis loth . i. declinantis.*
der tiêfal is abachêrinde fóne Gote sîn éngela sint abachêrintin
Diabolus ist declinans a deo . angeli eius sint filii de-
chint
clinantis . diên châmen siê ze hélfo. Souuáz sie tuôn
der tiêfal diu chint
uuellen . unde iro fater diabolus . des helfent ín filii
dero firchúnste
diffidentię. (10) *Fac illis sicut madian . et sisarę .*
et sicut iabin in torrente cison. Fár in also míte .
dinchreht
also dû mítefuôre madian . der latine heîzzet declinans
fermîdente ûztrîbo mendi
iudicium . unde sisarę der exclusio gaudii heîzzet . unde
der uuîso
iabin . der sapiens hêizzet nals ze guote . nube ze ubele
an demo chlingen
diê sígelôs uuûrden in torrente cison . daz latinę chit
iro hérti
duricia eorum. (11) *Disperierunt in endor.* Sie uuúr-
an demo brunnen dero gebúrte
den ferlóren in fonte generationis . uuanda sie nefór-
den brunnen ábirburte . i. toufi
deroton fontem regenerationis . in démo sie mahtin ge-
háltin uuerden. *Facti sunt ut stercus terrę.* Sie uuúr-
den gelih démo érdemíste die niêht nechondon . [R 305]
flanzon âne írdesca geburt. (12) *Pone principes eorum*
sicut oreb et zeb et zebee et salmana. Sezze iro fursten.

dúrri
Vuieo? Also du iû oreb saztost. der siccitas heîzzet.
uuolf frúscinch
et zeb. der lupus hêizzet. et zebee der uictima heîzzet.
des uuólfes scáto dero uuégi
Vues? ane lupi. et salmona. der umbra commotionis
hêizzet. *Omnes principes eorum*. (13) *qui dixerunt*
hereditate possideamus sanctuarium dei. Ze sôgeta-
nero uuîs uuerdent fertiligot alle íro fúrsten. die zeîn
anderen châden. pesizzen daz Gotes uuiêhûs. Vuelee
Gótes liut
sint daz uuiêhus âne populus dei? Den uuellen siê iêo
îtal lûta
gerno beuuénden nâh iro uuillen. Daz ist inanis sonus.
dîne fíenda lûton
dannan iz fóre chit. INIMICI TVI SONAVERVNT. (14) *Deus*
meus pone illos ut rotam. Got mîner macho siê un-
stâte íro râtes. also rád. Alde sus. Rád púret sih
kuôten
after. fornân fallet iz. Hiêr an diên áfterôsten bonis.
Gótes fíenda
stîgen inimici domini. hínafúre an diên bézzesten
fállen siê. dâr gebreste ín. *Et sicut stipulam ante*
faciem uenti. Vnde also den halm fóre demo uuínde.
liêhtiû herza bichorungo
Leuia corda gib ín. daz sie fore temptatione gestân
nemúgîn. (15) *Sicut ignis qui conburit siluam. et sicut*
flamma comburens montes. (16) *ita persequeris illos in*
tempestate tua. et in ira tua turbabis eos. Noh uuánne
an úrtêile an demo iúngestin dáge
in iudicio in nouissimo die âhtest dû íro an dînemo
úngeuuítere. unde an dinero âbolgi truôbest dû siê.
also égebaro fárendo. so daz fiûr. daz den uuald prén-
nit. unde der loûg. der die berga brénnit. An dísemo
âhtest unde truôbest
uersu ist eîn persequêris et turbabis. unde ouh eîn
in úngeuuíttere unde in âbolgi in fiûre unde in loûge
in tempestate et in ira. unde in igne et in flamma.

den uualt úmbirigo diê úbermuôtin perga
áber siluam fernémên steriles . montes superbos. (17)
Imple facies eorum ignominia . et querent nomen tuum
domine. Fulle íro ánasiûne mit hônedon . unde so
suôchent [R 306] sie dînen namen tróhten. Irfîht sie
mit aduersis . dannan gestânt sie flîehen ze dir. Die
daz netuôen . uuaz kescéhe diên. (18) *Erubescant et*
conturbentur in seculum seculi . et confundantur et
pereant. Diê sîn scámeg unde truôbe . unde gehônet .
unde ferlóren . in uuerlte uuerlte. (19) *Et cognoscant*
quia nomen tibi dominus. Vnde so bechénnen éne ioh
der trohten hêrrin
díse . daz dû hêizzest dominus . unde andere domini
scálclicho hêrrin sar hêrrin
sint seruiliter domini . unde be diu noh domini ze dir
gebótene. Daz keêiscoien siê. Vnde uuaz mer? *Tu*
solus altissimus super omnem terram. Daz du eîno
hôisto
heîzzest altissimus uber alle erda. Zíu héuent sih danne
uuider dir . diê in erdo sint . unde ioh selben sint erda.

PSALMVS. (LXXXIII.)

(1) *In finem pro torcularibus filiis Chorę.* An
christvm siêhet diser psalmus. Kesúngener umbe diê
torcul des chálauuin súnin
torcularia filiis calui. Ecclesię dei sint torcularia. Sie
diên
sint torculhûser. Dar sint ínne christiani . diê in pres-
fresson âhtungon
suris mánigero persecutionum getrótot uuerdent . unde
kelâzzin in Gotes chéllirfaz
dannan uuerdent liquati in apothecas dei. Die sint

des chálivuin súne chrucis chint des kechriuzegotin chint . der an demo cháffe dero chá-
filii calui . filii crucis . filii crucifixi . qui in loco cal-
liuui irhángen uuart
uicii SVSPENSVS EST. (2) *QVAM AMABILIA SVNT TABERNACV-
LA TVA domine uirtutum.* Vuiêo uuúnnesam dîne he-
rebirga sint truhten déro chrefte. Vuieo arbêitsam
hiêr zelébenne ist . in torculhûsen . uuieo guot sament
fréssa
dir zeuuésenne ist . dâr neheîn pressura neist. (3) *Con-
cupiscit et deficit anima mea.* Hínagérot . hínamuô-
in Gotes frîthóua
het sih mîn sêla. Vuara? *In atria domini* . kebrés-
in den uuîn unde in den gesik
sotez pére . sîget ſone torculari in uinum et in lacum
unde in Gotes chéllerfaz
[R 307] et in apothecas domini. *Cor meum et caro
mea exsultauerunt in deum uiuum.* Sêla unde lîchamo
mîn frôuton sih hínnan hína an den lébenden Got.
kedíngi fróuuida
Spes hábet mir irrécchet die exsultationem. (4) *Etenim
passer inuenit sibi domum.* Vuanda der sparo
findet ímo bûs . Mîn sêla findet noh in hímele daz hus .
dar sî fúrder ínne sî . also iêo spáro hêime ist. *Et
turtur nidum sibi . ubi ponat pullos suos.* Vnde der
túrtur fíndet imo nest . dâr er lége sîne iúngen. Mîn
lîchamo findet dîa stat . dara er sîniu uuerch zûofuôre.
Vuéliu stat ist daz? *Altaria tua domine uirtutum .
rex mevs et deus meus.* Daz sint dîniu altaria hêrro
déro chrefte . chúning min unde Got mîn. Dárasehent
fásta missopher sellôsunga unde ál samelichiû
mîniu uuérch . ieiunia sacrificia elemosinę et cętera.
(5) *Beati qui habitant in domo tua.* Sâlige . diê in
sâlida
dînemo hus pûent. Beatitudinem habent sie . uuaz
tuônt sie aber? *In secula seculorum laudabunt te.*
Iemer lóbont sie dih. Sie sêhent dih . sie lóbont dih.
Des nemag sie irdriêzzen uuanda an diû íro sâlighêit

ist . daz sie daz tuôn muôzzen. (6) *Beatus uir cuius est auxilium abs te.* Sâligo der dina helfa hábet dárazechómenne. *Ascensus in corde eius disposuit.* Diû helfa machot ímo stégâ . in sinemo herzen. In uuélero regione? (7) *In conualle lacrimarum.* Hiêr in choretale in torcularia. Vuara leîtent siê? *In locum quem disposuit.* In dîa stat .

in himilrîche

die er gágen in hábet keréchenot in regnum cęlorum. (8) *Etenim benedictionem dabit . qui legem dedit.* Daz ist fone diû . uuanda der selbo gíbet noh sâlda . der êr gab keduuínch. Vuaz kescêhet dannan? *Ibunt a uirtute in uirtutem.* Sie fárent fone éllenen . ze mêren él-

ellin ze dero doûbungo des lîchamin

lenen. Sie hábeton hiêr uirtutes ad refrenationem carnis .

niúuuer éllin

té[R 308]ret chúmet noua uirtus. Vuéliu ist daz? *Videbitur deus deorum in syon.* Daz ist chraft ánsco-

daz ist . chraft anscóuuungo

uuúngo. Virtus contemplationis. Deus christianorum

also ir getân ist in dero himiliscun

ouget sih ín . sicuti est. Vuar? In syon . in cęlesti

ánasihte frídis

ierusalem. (9) *Domine deus uirtutum exaudi orationem meam . auribvs percipe deus iacob.* Truhten Got állero chrefto . gehôre min gebét ferním iz Got iaco-

hindir- scrânchâre Gotánauuár- târe

bis . unde tûo mih ûzzer iacob israhelen. Vuanne?

so ûffen uuarto Got állero Goto irscîne

Cum apparuerit deus deorum in syon. (10) *Protector noster aspice deus.* Vnser scérmare Got sih ze úns.

undir demo scátuuue dînero féttacho

Vuâr ist der scérm? Sub umbra alarum tuarum. *Et respice in faciem* CHRISTI *tui.* Vnde sih an dînes keuuiêhten ánasiûne. Daz chît. Duô unsih kesêhen

lîchamhaftin daz uuir múgin fone einero guôttâte ze ándirro

CHRISTVM incarnatum . ut possimus ire a uirtutibus in

fârin
uirtutem. (11) *Quia melior est dies una in atriis tuis super milia.* Vuanda êin dag pezzer ist in dînen hóuen danne dûsent hiêr. Hiêr hértONT tag unde naht. an diên áltent die ménniscen. sament dir ist ein tag. an démo niêman nealtet. Neist dánne dâr der dîno bezzero. danne hier manege? *Elegi abiectus esse in domo dei mei. magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Ih uuíle gernor uuésen feruuórfener ín demo Gótes hûs. ín dero ęcclesia. in torculari. so daz ih dâr iêo doh ínne sî. danne guôllih uuésen ûzzenan. in déro sundigon hérebergon. Ziu? (12) *Quia misericordiam et ueritatem diligit deus.* Vuanda Got mín-
kerimuuílligin
not knâda unde uuârheît. ze êrist kébendo uoluntariam
ablaz demo riûuuontin foregeheîzzena corona démo
indulgentiam pęnitenti. daranâh promissam coronam
sígenemin
uincenti. also er Paulo téta. *Gratiam et gloriam dabit dominus.* Knâda unde guôllichi gíbet Got. Knâda
Gotis kenâdon pin ih daz ih pin
also Paulus chad. GRATIA DEI SVM ID QVOD SVM. Kuôl-
mir ist chúnftig rehtis
lichi also er aber chad. SVPEREST MIHI CORONA IVSTITIĘ. [R 309] (13) *Non priuabit bonis ambulantes in innocentia.* Cuôtes nebeteîlet er únsundige. Vuaz ist daz
râuua êuuicheît úntôdigi únlî-
er ín gíbet? Requies. ęternitas. inmortalitas. inpassi-
digi
bilitas. *Domine deus uirtutum. beatus homo qui sperat in te.* Sâligo der sih ze dír fersiêhet. Got déro túgedo.

(*LXXXIV.*)

(1) *IN FINEM IPSI CHORE.* An dáz ende leîtet únsih

díser psalmus . dâr uuír niêht ferírron nemúgen . uuan-
uuârheit des châli-
da an ímo ueritas ist. Kesúngener filiis chore . filiis
uuin chíndin
calui . des uuír huôn nesúln . fóre demo uuír áber uuêi-
irgangenlicho chúmf-
non suln. Er síngei uns in preterito daz noh dô fu-
tic chúmftigiû dinc ferfáriniû
turum uuas . uuanda álliû futura Gote sint preterita.
(2) *Benedixisti domine terram tvam.* Ze guôte gechát-
tost du dîna erda CHRISTE . dîa dû nascendo an dih nâ-
me. Also dârána schînet. *Auertisti captiuitatem ia-
cob.* Hábest dánageuuéndet dînes liutes éllendunga.
ih kesiêho minis lîchamin êa uuider-
Fóne dero Paulus chît. VIDEO LEGEM CARNIS MEĘ REPVG-
bréchinta mînis muôtis êo unde siêho sia mih fuôrin ellenden an dero
NANTEM LEGI MENTIS MEĘ . ET CAPTIVVM ME DVCENTEM IN LE-
êo dero súndo diû an mînen liden ist
GE PECCATI QVĘ EST IN MEMBRIS MEIS. Vuannan cham diû
êa sundo an die líde adâmis úberste-
lex peccati in membra? Fóne déro êrestun transgres-
phido ûzzero ménnisco
sione. Der exterior homo neuuurde niêmer uuíderhô-
demo innirin menniscin
rig sînemo hêrren interiori homini . úbe er neuuâre
uuorden êreron uuíderhôrig sînemo hêrren unde sîne-
dero lído ea
mo skepfen. So lex membrorum gerîchet . unde si
ze sundon ellende
ménniscen geziêhet in peccatum . so ist er captiuus .
ellendi ánt-
fóne dero captiuitate lôset ín CHRISTVS . mit sînero re-
lâzido
missione. Also iz sâr nâh chît. (3) *Remisisti iniqui-
tatem plebis tuę.* Hábest fergében daz únreht dînes
fólches. *Operuisti omnia peccata eorum.* Pedáhtost
álle [R 310] íro sunda . neuuoltost . sie fóre ougon
háben. (4) *Mitigasti omnem iram tuam.* Hábest dîn
zorn al ze mámmendi beuuéndet. *Auertisti ab ira
indignationis tuę . hoc est . auersus es ab ira indigna-*

tionis tuę. Hábest dih keloûbet déro âbolgi dînes
zornes. (5) *Conuerte nos deus salutaris noster.* So
tuô dû Got unser háltare . bechêre unsih. *Et auerte*
iram tuam a nobis. Vnde uuénde dîna abolgi fone
uns. (6) *Non in ętернum irasceris nobis . neque ex-*
tendes iram tuam . a generatione in generationem. Dû
nebílgest dih niêht in êuua ze uns . noh dû nerécchest
chunhafti
dîn zórn . fóne gebúrte ze geburte. Diû êrera generatio
uuart ferlorn . diû fóre CHRISTO uuas . diû dáranâh chú-
mit dero toûfi
met . diû uuirt kehálten per baptismum. (7) *Deus tu*
conuertens uiuificabis nos. Dû trûhten únsih pechê-
rende mit dînero ládungo . irchícchest unsih. Fóne
dir fliêhente uuendest dû unsih ze dir . unde gehaltest
únsih. *Et plebs tua lętabitur in te.* Vnde an dir
fréuuet sih dîn fólg . nals an ímo selbemo. (8) *Os-*
tende nobis domine misericordiam tuam . et salutare
tuum da nobis. Oûge uns trûhten dîna gnâda . unde
gíb uns CHRISTVM dînen háltâre. Niêht êin in carne
an déro Gótehêite
zegeséhenne . nube in diuinitate . nâh diên gehêizzen .
daz uuir in gesêhen sulin also er getân ist
quoniam uidebimus eum sicuti est. (9) *Audiam quid*
loquatur in me dominus deus. Ih kehôre mir . uuaz
chláffot dirro uuerlte
ín mir spréche truhten Got. Strepitus mundi netuò
der heiligo
mir únstilli . nube ih muozze fernemen . uuaz spiritus
geîst
sanctus mir ságe. *Quoniam loquetur pacem in plebem*
suam . et super sanctos suos . et in eos qui conuertun-
tur ad ipsum. Vuanda er gehêizzet frído an sînemo
liûte . unde an sînen heîligon . unde an diên die sih
danne
chêrent ze imo. Vuanne chú[R 311]met der? Quando

diz lîchamhaftiga an sih légit unlichamhafti unde diz tôdiga an sih légit
corporale hoc induet incorruptionem . et mortale hoc
úntôdigi
inmortalitatem. Nelaz dih ís pelángen christiane . hiêr
hábest du uuîg . hiêr sólst dû fehten . dóret sólt du
râuuen. (10) *Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius . ut inhabitet gloria in terra nostra.* Aber
in fleîsce
doh schînet sîn háltare in carne . sáment diên in fúrh-
under iúdon
tenten . apud iudeos uuírdet er gebórn . daz in únsermo
lande diû guôllichi bûe . sáment uns . uuír iêo sîne
uuâren. (11) *Misericordia et ueritas occurrerunt sibi.*
tiête
Vuâr unde gnâda bechâmen eîn ánderen. Gentes unde
tiêtin
iudei châmen ze êinero geloubo. Gentibus ist iz mi-
kenada iúdon uuâr daz uuâr dero altun
sericordia . iudeis ist iz ueritas. Alde ueritas ueteris
êo dero genado dero niúuuin êo
testamenti . gehíllet misericordię noui testamenti.
Iustitia et pax osculatę sunt. Reht unde frído chúston
reht
sih. Siê uuâren iêo friûnden. Dâr iustitia ist . dar
frído daz du andirmo netûoiest daz
ist pax. Daz ziêhet ze fríde . ut non facias alii quod
du dir selbemo neuuéllest den frido
tibi non uis. Intuuérest dû daz . so hábest dû pacem
gesciêhet. (12) *Veritas de terra orta est . et iusticia de cęlo prospexit.* Christvs uuárd keborn fone maria .
himili-
unde be diû irsáh únsih reht fóne hímele. Fone cę-
sciro genâdo geréhtháftigot
lesti gratia uuúrden uuir iustificati . do christvs hára-
cham. Oûh chúmet uuâr fóne erdo . so méunisco ue-
uuârra pigiht
ram confessionem tuôt . unde démo fólget daz hímelsca
rehthaft
reht . uuanda dannan uuirt er iustificatus. So gescah
démo offensúndâre sunthaftin
démo publicano . der sih namda peccatorem. (13) *Et-*

enim . dominus dabit suauitatem . et terra nostra dabit fructum suum. Ze uuare Got kíbet suozzi des rehtes . er getuot unsih kelústige des pézzeren. *Et terra nostra dabit fructum suum.* Vnde dannan bérent íro uuuôchar únseriû gelénde. Er geuuîsot únserro herzon . dannan begínnen uuir uuóla tuôn. (14) *Iustitia ante eum ambulabit . et ponet in uia gres*[R 312]*sus suos.*
riúuua bigiht
Réht kât fóre. Vuélez? pęnitentia unde confessio .
dannan chêret er sîne génge án den uueg . der ze ún-
gáriuuin uuék Góte
seren herzon leîtet. Sô sól man parare uiam domino.

(LXXXV.)

hoûbit
ORATIO DAVID. CHRISTVS ist dauid . er ist caput
christenheîte
ęcclesię . pe diû ist diz kebét íro . sáment ímo. (1) *IN-
CLINA DOMINE AVREM TVAM ET EXAVDI ME . QVONIAM egenus
et inops sum ego* . helde truhten ze mír dîn ôra .
uuanda ih túrftig unde arm bín. Ih pechénno uuiêo
dúrftig ih dîn bín . fóne diû uuíle ih trúuuen daz dû
mih kehôrest. Der sih ze ímo sélbemo fersiêhet . den
negehôrest dû. (2) *Custodi animam meam . quoniam*
uuérron
sanctus sum. Pehuôte mîna sêla fóre scandalis fóre
bichórungon
temptationibus uuanda ih heîligh pin. Vuer mag daz
chéden âne CHRISTVS? Sîne líde chédent iz oûh . uuanda
siê geheîligot sint fóne ímo. *Saluum fac seruum tuum
deus meus sperantem in te.* Kehált dînen scálgh Got
an dih kedíngenten . heîligen fóne diû . uuanda er die-

muôte ist . unde an díh . kedínget. (3) *Miserere mei domine quoniam ad te clamaui tota die.* Cnâda mir hêrro . uuanda ih ze dir hareta . den tág állen. In allen zîten háreta ih ze dir . uuanda in allen zîten
frέssa
lígent mir pressurę ána . noh íro negebrístet mir . unz
eîn mennisco allis einer . êin lîcchamo christis
in ende dirro uuerlte. Vnus homo unum corpus CHRISTI
unz an ende uuerlte
uuéret usque in finem seculi. Des líde sint súmeliche ûzer déro nôte . diê êr háreton . súmeliche sint nu dâr-ínne . diê nu hárent. So chóment noh dârín diê dánne
diz háren allin dag daz chit alle zîte
hárent . so uuéret clamor tota die . id est toto tempore.
an ende dis zîtis daz háren diê fressa
In fine temporis zegânt clamor . unde pressurę. (4) *Iocunda animam serui tui . quoniam ad te domine animam meam leuaui.* Keuuúnnesamo dînes scalches sêla . uuanda ih huôb siâ ûf ze dir. Hiêr[R 313]nídere
unsuozzi uuúnnesam
ist amaritudo . dâr in hôhi ist iocunditas . fóne diû huôb ih siâ dára. Dû bist der hóhesto . der dih mínnot . der hôhet rehto sîn sêla . unde fíndet uuúnna. (5) *Quoniam tu domine suauis ac mitis.* Vuanda du
hinazenémenne pit-
truhten bêidiu bist . ioh suôzze ad tollendam amaritu-
teri zebîttinne dero sundigon
dinem . ioh mámmende ad sustinendos peccatores.
fone herzen
Suôzze démo . der an díh pétot ex corde . mammende démo . der béton beginnet . unde ín sîne gedancha des írrent . unde dû doh pîtest uuánne er sîn herza gestâte . lûtter gebét zetuônne. Vuélih mennisco nâme des uuára . der mit ímo begondi chôson . úbe der dîa uuîla sih fúrder chêrti . unde er mit ándermo chôsoti? Vuieo unsémfte doh daz sî . daz iêmánnes kedanch in
uuanda
gebéte stâte sî . daz oûgta dauid do er chad . QVONIAM

ih fant mîn herza daz ih péton muôsi ze dir
INVENI COR MEVM . VT ORAREM AD TE. Er chád sih finden
sîn herza . sámoso iz sítîg uuâre flîehen fone ímo. *Et*
multę misericordię. Vnde fílo genâdig. Nîeht ein ge-
nâdig . nube fílo genádig. Vuémo? *Omnibus inuo-*
cantibus te. Állen dih ze ín ládonten. Vuanda diê
dih umbe iêht anderes ánahárent . die nehárent dir
noh diê neeîscont dih . nube daz siê mínnont. Der
lîbis hiêr sînemo súne
ioh pítet uitam filio suo . unde in Got negehôret . unde
er danne chit . iâ bát ih Got cuôtero dingo . ziu ne-
gehôrta er mih? uuaz uuêiz er? Vuaz ube ímo ne-
tohta zelébenne . niê er árgero neuuúrde? Neuuas danne
Gotes rât mánnis
consilium dei bezzera . danne hominis? Pe diû bíte
des . des er dir únne . bíte sîn selbes . daz kehôret er
gérnôst. (6) *Auribus infige domine orationem meam .*
et intende uoci deprecationis meę. Lâ sîn fásto truh-
ten mîn gebét in dînen ôron . unde hôre ze dero stimmo
mînero flêho. Déro zeuuéio uué[R 314]ret den Got
kerno . der sîna legem fasto háltet in sînemo herzen.
(7) *In die tribulationis meę clamaui ad te . quia ex-*
audisti me. Án démo tâge mînero nôte háreta ih ze
dir . uuanda dû gehôrtost mih. Daz chit . dû gehôr-
tága
tost mih . uuanda ih hareta ze dír. Alle únsere dies .
taga arbêite uuanda al diê uuîla so uuir in demo
sint uns dies tribulationis . quia quamdiu sumus in
lîchamin pin . so uuellen uuir geellindot fone Gote
corpore peregrinamur a domino. Vbe oûh hiêr iêman
êuuigiû guôt Gotis ánasiune
ęterna bona háben mahti . unde er faciem domini ge-
sêhen nesolti . uuaz uuâre danne daz er geuuúnnen
hábeti . uuider démo daz er ferlórn habeti? Vuer máhti
sih des fertrôsten? Vbe oûh sólcher iêman ist . der ne-

Gotes minnâre él-
ist niêht *amator dei* . der neuuêiz niêht sînero *peregri-*
lendi mennisco
nationis. Húge dára *homo* . húge dára . unde niêht
nesî dir liêpsam âne sîna ánasiht. (8) *Non est similis*
tui in diis domine. Dir neist kelîcher trúhten under
dero dieto
ánderen Góten . die *gentium* Góta hêizent diêdir hábent
ougen unde nesêhent ôren unde nehôrent
oculos et non uident . aures . et non audiunt. *Et non*
est secundum opera tua. Vnde nâh dinen uuerchen
neist íro nehêin. Dir gelîcho neuuérchot íro neheîn.
Dû tâte hímel unde erda . uuaz taten sie? (9) *Omnes*
gentes quascumque fecisti uenient . et adorabunt coram
te domine. Alle diête souuiêo mánige dû tâte . diê
chóment unde bétont fóre dír. Daz sêhen uuir nû ir-
gángen. *Et glorificabunt nomen tuum* . (10) *quoniam*
magnus es tu . et faciens mirabilia tu es deus solus.
Vnde guôllichont siê dih . uuanda dû Got eîno míchel
bist . unde eîno uuúnder tuôst. Also du êino Got pist .
so bist dû oûh êino míchel . unde uuúnder tuônde.
dero goûclero zêichin uuarheit
Magorum signa sint lúkkiû unde únnuziû . dâr *ueritas*
nuzzeheit Gotes eînis
ánaist unde *utilitas* . diû sint *solius dei.* (11) *Deduc*
me domine in uia tua . et ambulabo in ueritate tua.
uuég
Leîte [R 315] mih an CHRISTO der *uia* ist . so gân ih
an dînero uuarhêite diû aber CHRISTVS ist. Diê aber
rehtfolgic in uuege
catholici sint . diê gânt *in uia.* Vbe diê Got lêitet .
in uuârheite
unde siê gelêret keuuáro gân . so gânt sie *in ueritate* .
unde gant an ímo ze imo. *Iocundetur cor meum ut*
timeat nomen tuum. Mîn herza uuérde so geuuúnne-
gedingi
samot *fone spe* . daz iz iêo doh furhte dînen namen .

unde ih under dînen zeuuísken kehalten uuerde. (12) *Confitebor tibi domine deus meus in toto corde meo . et glorificabo nomen tuum in ęternum .* (13) *quoniam misericordia tua magna est super me . et eruisti animam meam ex inferno inferiori.* Ih iiêho dir truhten Got mîner in allemo mînemo herzen . unde guôllichon dînen námen in êuua . uuanda dîn gnada míchel ist ! an mir . an diû . daz dû mîn sêla irlôstost . fóne dero

hella dero rehton

níderun hello. Vbe diû obera infernus ist . dâr animę

sela christis chúnfte diu óbira

iustorum râuueton fóre aduentu CHRISTI so ist inferior .

diu uuîzze dero uuírsiston

dâr tormenta impiorum uuâren . unde noh sint fone

christis lîchamo

démo chit corpus CHRISTI . hábest du mih irlôset. Des nemag imo niêman fóllun gedánchon. (14) *Deus iniqui insurrexerunt super me.* Vnrehte iudei nanton mih ana Got. *Et sinagoga potentiumi . superborum . quęsierunt animam meam.* Vnde úbermuôtero mánigi suôhton mina sêla . ze ubele nals ze guôte. *Et non proposuerunt te in conspectu suo.* Vnde dîn netâten siê uuára an mir dînemo súne. Non proposuerunt.

si nebichnaton Gotes niêht daz sie menniscin líbin

Daz chit . non intellexerunt deum . ut homini parcerent. (15) *Et tu domine deus miserator et misericors paciens et multum misericors et uerax .* (16) *respice in me . et miserere mei.* Vnde du herro Got fater scêinare gnâdon unde armeherzen gedúltiger unde ioh fílo ármeherzer . unde dinero [R 316] geheîzzo geuuârer . tuô min uuára . unde genâda mir. *Da imperium puero tuo.* Vuére dînen gehêiz unde gib mir dînemo chinde

daz zit úrteildo

geuualt so tempus iudicii chome. Dû gehiêzze mit

der fater neubertêilit niêmannin er gab daz ur-

mînemo munde. PATER NON IVDICAT QVEMQVAM SED IVDI-

têil al demo súne
CIVM OMNE DEDIT FILIO. *Et saluum fac filium ancillę*
tuę. Vnde gehalt dinero diúuue sún . diû ze dînemo
sih noh ih pin Gotes diû nah dînemo ârinde
bóten chad . ECCE ANCILLA DOMINI . FIAT MIHI SECVNDVM
so bescehe mir
VERBVM TVVM. Kehalt dînen sún . unde íro sún. Dînen
in Gotes pilde
in forma dei . unde íro in forma serui. Chid oûh dû
kib dinemo chinde geuualt scalchin
christiane. DA IMPERIVM PVERO TVO . uuanda seruis sús
ir sizzent oûh ûffen zeuuelf stuôlin
kehêizzen ist. SEDEBITIS ET VOS SVPER SEDES DVODECIM .
zeuuelf chúmberrun israhelis zeirtêilenne
IVDICANTES DVODECIM TRIBVS ISRAHEL. Chid oûh noh .
kehalt dínero diúuue sun christin-
SALVVM FAC FILIVM ANCILLĘ TVĘ. Vuanda dû bist filius
heite sun
ęcclesię. (17) *Fac mecum signum in bono.* Duô an
min úrstende uuortzeichen minero
mir zeîchen ze guôte. Resurrectio sî signum deitatis
Goteheite
meę . daz siê dannan geloûbig uuerden . unde oûh siê
an demo guote iro geloubo
in bono fidei suę irstánden. *Vt uideant qui me ode-*
runt . et confundantur . quoniam tu domine adiuuasti
me et consolatus es me. Daz diê gesêhen diê mih
hazzent daz du mir húlfe . unde dû mih trôstost . unde
sie sih scámeen nals in iudicio.

(LXXXVI.)

IN FINEM FILIIS CHORE INTELLECTVS DAVID. Christia-
nis ist díser psalmus kesungener . daz sie in dísen ta-
kezeltin
bernaculis die óberun burg pechennen unde mínnoien .
unde sie dáralángee . dára sie geladot sint. (1) *FVN-*

DAMENTA EIVS IN MONTIBVS SANCTIS. Íro fundamenta sint
keléget an heîligen ber[R 317]gen . prophetis et apo-
uuértigun burg
stolis. CHRISTVS ist selbo fundamentum supernę ciui-
ander fundiment nemag niêman
tatis. Also iz chît. FVNDAMENTVM ALIVD NEMO POTEST
lekkin âna daz ieo gelégit uuas daz ist christ der háltinto
PONERE PRETER ID QVOD POSITVM EST . QVOD EST CHRISTVS IE-
SVS. Er ist fundamentum . sie sint fundamenta. Pe
fundiment allero fúndemendo
diu ist er fundamentum fundamentorum . also er ist
heiligo allero hêiligon
sanctvs sanctorum. (2) *Diligit dominus portas syon super omnia tabernacula iacob.* Déro ciuitatis portas minnot christus mer . danne alle héreberga dero irdis-
pildârra
cun ierusalem . diû imaganária uuas dero hímelescun. Vuéle sint die portę . âne diê ouh fundamenta sint? apostoli sínt iz unde prophetę. Iro auctoritas tréget
uuêichi durh
únsera infirmitatem . pe dîu sint sie fundamenta . per
siê ze Góte
eos chômen uuir ad deum . be diû sint siê portę. (3) *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei.* Kuôllichiû ding sint keságet fóne dir Gótes purg. Vuéliu sint daz? (4) *Memor ero raab et babilonis scientibus me.* Daz sint diû . daz ih Got irhúgo raab . unde babilonis . ín míh pechénnentên. Ih tuôn daz sie mih pechénnent.
hêidine
Raab unde babilon unde alle gentiles kesámenon ih dárín . des uuirt siû guôllih. *Ecce alienigenę et tyrus et populus ęthiopum hi fuerunt illic.* Sih íro guôllichi . Frémede . sô tyrus ist dâr bî iudeis . unde ęthiopes ferro fóne iudeis . diê uuâren dâr. Vuâren . uuanda
irgangen
iz Gote preteritum ist . noh chóment . uuanda iz uns
chunftig
futurum ist. (5) *Mater syon dicet homo.* Sîn muôter

diû gezógena
synagoga chit ímo ménnisco . si nebechénnet ín Gót. *Et homo natus est in ea.* Vnde des neist loûgen . er uuard dârínne ménnisco gebórn. *Ipse fundauit eam altissimus.* Er selbo der hóhesto stifta siâ. Er stifta
fore uuerltstiftido
sina muôter synagogam ante mundi constitutionem. Vuer uueiz daz? (6) *Dominus narrauit in scripturis populorum . et principum* [R 318] *horum qui fuerunt in ea.* CHRISTVS selbo sageta iz so uuésen gescriben . an diên scriften déro iudeîscon liûto . unde in diên scríften déro hêreston . die in déro synagoga uuâren . so moyses uuas unde prophetę. Also iz chit .
undo ir ánafáhendo ze moise undo ze allen uuîssâgon rahta er
ET INCIPIENS A MOYSE ET OMNIBVS PROPHETIS INTERPRETABATVR
in scrifte fone allen diu fone imo uuâren
ILLIS SCRIPTVRAS DE OMNIBVS . QVĘ DE IPSO ERANT. (7) *Sicut lętantium omnium habitatio est in te.* Also dero diê
hímilscun
frô sint . sô ist iro allero uuésen dâr . ín dero cęlesti ierusalem. Dar ist diû fréuui . déro niêmer negeuolget únfreuui.

(LXXXVII.)

(1) *CANTICVM PSALMI FILIIS CHORE . IN FINEM PRO AMALEG . I. PRO CHORO AD RESPONDENDVM . INTELLECTVS EMAN . I-*
chrucis chindin
FRATRIS EIVS ISRAHELITĘ. Filiis crucis uuirt nu gesúngen umbe diê chôrmanigi . daz si sî gágenuuerte zeántuuúrtenne. Daz ist diû fernúmest sînes israhelitesken bruô-
Gotes martra
der. Passio domini uuirt hiêr gesúngen mit démo
zeantuuurtenne
sange uuirt kemánot chorus martyrum ad responden-

also umbe
dum. Vuieo? Also iohannes chit. SICVT CHRISTVS PRO
unsih din lîb liêz also sulin uuir den lîb lazzin umbe
NOBIS ANIMAM SVAM POSVIT. ITA ET NOS DEBEMVS ANIMAS PRO
unsere bruôdera ántuuurten
FRATRIBVS PONERE. Daz hêizzet respondere. Sie sint
sine bruodera
emân. sie geuuérdeta er hêizzen fratres eius. Sie sint
Gotes ánascouuin an dien lastir neist
israhelitę in quibus dolus non est. (2) *DOMINE DEVS SALVTIS MEĘ IN DIE CLAMAVI et nocte coram te.* Truhten Got
in uuólon unde in uuêuuon
mînero heîli in prosperis et in aduersis háreta ih ze
uuort nah scalchis pilde
dir. Daz sint uerba CHRISTI secundum formam serui.
(3) *Intret in conspectu tuo oratio mea.* Mîn gebét
chome fúre dih. *Inclina aurem tuam* [R 319] *ad precem meam.* Helde dîn ôra ze minero dígi. Diû zeuuêi sint êin. (4) *Quia est repleta malis anima mea.*
mit leidin
Vuanda min sêla irfullet ist. malis. Vuelen? nals
mit sundon mit sêre mit únfrouui
peccatis. nube dolore. unde tristitia. *Et uita mea inferno appropinquauit.* Vnde mîn lîb ist kenâhet
min sela ist únfro
déro hello. Daz ist also er chad. TRISTIS EST ANIMA
unzin an din tôd
MEA VSQVE AD MORTEM. (5) *Estimatus sum cum descendentibus in lacum.* Fone iudeis pin ih pezélet sáment ánderen súndigen in dîa hellegruôba fárenten. *Factus sum. i. estimatus sum. sicut homo sine adiutorio.* Ih uuard keáhtot also hélfelos ménnisco. Souuiêo min
zuelf scára
fáter sáment mir uuâre. der mir duodecim legiones angelorum gâbe ze hélfo. úbe ih uuolti. (6) *Inter mortuos liber.* Sélbuuáltiger êino under tôten. Vuanda
keuuált habinde sînin lîb
nehêin ánderer neuuas potestatem habens ponendi ani-
zelazzenne unde aber uuider zenémenne
mam suam. et iterum sumendi eam. *Tamquam uulne-*

rati dormientes in sepulchro. Vnde uuard ih keáhtot
also ándere irslagene diê ín demo grábe slâfent.
Quorum non meministi adhuc. Déro dû noh neirhú-
gest . uuanda noh iro zit neist zeirstânne. Min zît
an demo dritten tâge
ist aber sâr tertia die. Pe diu nebin ih ánderen gelîh
tote
irslágenen unde begrábenen. Ziu hêizzent áber mortui
slâffinde an úrstende
dormientes? Ane daz sie iruuáchen suln . in resurrec-
tione. *Et ipsi de manu tua expulsi sunt.* Vnde sie
sint daz . des sie mih zígen. Sie sint tánagestôzzen
helfo dinero hende
fone demo adiutorio manus tuę. Sie sint helfelôse .
uuanda siê gruôbin gruoba unde fiêlin darín
nals ih . quia foderunt foueam . et inciderunt in eam.
(7) *Posuerunt me in lacu infimo.* Sie sazton mih in
uuênicheit
dero níderostun gruôbo. Daz ist miseria. Sie uuan-
don mih uuésen êinen dero uuênegóston. *In tenebrosis*
[R 320] *et in umbra mortis.* Vnder fínstrên . unde
diên . diê in tôdes scátue sint . also diê sint . an diên
daz árgesta úbil
impietas rîchesot. Diên gelîchen áhtoton sie mih.
(8) *In me confirmata est ira tua.* Dîn âbolgi uuas
keféstenot an mir. Du hábetost dih keêinot dînes
zornes uuíder mir uuândon siê . unde ih fone diû solti
tod chrucis scánttôd
lîden mortem . unde ioh mortem crucis. *Et omnes*
suspensiones . i. comminationes tuas induxisti super
martro
me. Vnde alle diê dróuuun déro passionis . nah diên
uuorten dero prophetarum . légetost du ûfen mih. Pe
diû uuândon siê dih mir irbólgenen. (9) *Longe fe-*
cisti notos meos a me. Ioh mîne chunden mîne dis-
iungerin martro
cipulos tâte dû flîehen in mînero passione. *Posuerunt*

me abominationem sibi. Sie lêidsamoton mih . nals siê .
huondo chniûuuendo
nube iudei . insultando unde genu flectendo . unde ché-
uuar ir hanget der daz Gotes hus stôrit unde iz in drîn tágin
dendo . VVAH QVI DESTRVIT TEMPLVM DEI . ET IN TRIDVO IL-
also gezimberot
LVD REEDIFICAT. *Traditus sum et non egrediebar.* Ih
uuard fone iuda hínagegében . umbe daz neougta ih
Gotcheit
iêo doh uuer ih uuâre. Mîna diuinitatem neirbáreta
ih. (10) *Oculi mei infirmati sunt pre inopia.* Fóne
démo zâdele uuurden siêh mîniu ougen . mîne discipuli .
zorfterin lido unde búrlicherin
miniu clariora membra . et eminentiora. Sie uuâren
Gotcheit
des unbald . daz ih mina diuinitatem nesceînda. *Cla-
maui ad te domine.* In cruce hangendo háreta ih ze
neuuiz in diz ze sundon
dir sus. NE STATVAS ILLIS HOC PECCATVM. *Tota die ex-
pandi ad te manus meas.* Alle zîte ferráhta ih mine
hende ze dir in guôten uuerchen. Diû uuerch sâhen
iudei . diu solton siê bezzeron. Daz tatin siû ube sie
tod
mortui neuuârin. Fone diu chît iz haranâh. (11) *Num-
quid mortuis* [R 321] *facies mirabilia?* Tuôst dû
tôten fore uuunder? Vuaz hilfet siê iz? Nesint diê tôt.
zeichinin mit ferhartemo herzin keloubic
diê noh fone miraculis obstinato corde neuuellen creduli
uuerden? *Aut medici suscitabunt . et confitebuntur*
árzâte
tibi? Alde sint doh êine medici so guôte doh sie
lébenden helfên . daz siê tôte erchicchen? unde die dir
dánchoen? (12) *Nunquid narrabit aliquis in sepulchro .
s. iacentibus misericordiam tuam et ueritatem tuam
in perditione?* Saget ieman in gräbe unde in fer-
lornissido lígenden dina genada . unde dina uuârhêit?
forebenêimet nesint ze euuigemo lîbe
Die predestinati nesint ad uitam ęternam . noh die des

dir fater ziehende ze sînimo sune
uuerd nesint . daz sie pater sî trahens ad filium . uuanda
in grabo in firlornissido
die in sepulchro lígent unde in perditione . uuaz mág
man dien gesagen ? Vngeloubig sêla ist in perditione .
unde iro lichamo ist íro grab. Vuer mag iro iêht
kuôtes kesagen? (13) *Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua . et iustitia tua in terra obliuionis?*
in finstrinon
Múgen dîniu uuunder bechennet uuerden in tenebris
die súndigen
so peccatores sint . alde din reht in ungehúhtigemo
lande . so diê sint . diê Gotes irgezzen hábent ? (14)
Et ego ad te domine clamaui. Vnde be diû háreta
fone dero stimmo sinis lîchamin
ih ouh ze dir . chit CHRISTVS ex uoce corporis sui. Ziu
unde ih uuanda uuir uuarin ouh iû in
chit iz et ego? Ane fone diu quia fuimus et nos ali-
alter irbólgeni sune fone ánaburte sidor Gotes kenâda fone dien
quando natura filii irę . unde unsih gratia fone incre-
ungeloubigen
dulis keskêiden habet. *Et mane oratio mea preueniet*
dien finstrinon
te. Vnde in mórgen daz chit hinauuórdenen tenebris
ungeloubigi
infidelitatis . souuiêo noh der heîtero tag chomen nesî .
ze anasihte
an démo uuir dih kesêhen facie ad faciem . fúreuangot
zit kebétis
dih doh mîn gebét . uuanda nu ist tempus orationis .
zit lobis
danne ist tempus laudationis. (15) *Vtquid domine repellis orationem meam?* Ziu truhten uuíderslâ[R 322]-
hest du mîn gebét? Ziû ûfslágost du diâ sâligheit dero
uuir bíten ? *Auertis faciem tuam a me?* Ziu uuen-
dest dû dîn anasiûne fone mir . daz du mih neuuéreiest
minero beto ? Tuost dû iz fone diu . daz du ouh mit
diû unsih pezzeroiest? (16) *Inops ego sum.* Ih pin
christenhêit nu in ellende hunger
arm . ih din ęcclesia . uuanda ih peregrina des lîdo esuriem

unde durst heim chómeniû séti
unde sitim . des ih in patria noh keuuúnno saturitatem. *Et in laboribus a iuuentute mea.* Vnde in arbêiten ál énnan fóne minero iugende. Ih leîd persecutionem sid ih uuáhsen begonda. *Exaltatus autem humiliatus*
mit frámspuôtin dingen
sum et conturbatus. Rebus prosperis irhôhter ih dîn
uuidiruuártigi
liût . uuard ih sâr fone aduersis kenídereit unde getruôbet. (17) *In me transierunt irę tuę.* An mir ferfuôren dîniu zorn. Doh siu châmin . sie neuuéreton.
demo ungeloubigin Gotes âbolgi uuánet ûffen
Áber fone infideli ist kescriben . IRA DEI MANET SVPER
imo
EVM. *Et terrores tui conturbauerunt me.* Vnde dîne brútina getruôbton mih . so daz ih iêo in fórhton uuas . (18) *Circumdederunt me sicut aqua.* Sie úmbefiêngen mih also uuazzer . so fílo uuas iro. *Tota die circumdederunt me simul.* In allen zîten umbefiêngen mih
dînero urtêildo brútti
sáment . terrores iudicii tui. Nehêin mîn líd neuuas iro ûzzenan. (19) *Elongasti a me amicum et proximum . et notos meos a miseria.* Friunt unde chúnneling unde chunden tate du ferro fone mir. Sie fluôhen fone minero uuêneghêite . daz siê sia sáment mir nelítîn.
sie hábent mih al ferlazzen daz neuuérde
Fóne diên chit paulus . OMNES ME DERELIQVERVNT . NON
in geuuizzen
ILLIS INPVTETVR.

(LXXXVIII.)

chréf-
(1) *INTELLECTVS ETHAN ISRAHELITĘ.* Ethan chit ro-
tiger Gotes uuáranémo chereftic
bustus. Souuélih israhelita uuíle robustus uuésen in

Góte fernúmist
domino . des intellectus ist díser psalmus. Nû sprichet
ethan. [R 323] (2) *Misericordias tvas domine in ęter-
num cantabo. In generationem et generationem adnun-
tiabo ueritatem tuam in ore meo.* Dîne genâda singo
ih truhten iêmer . dârmíte ságo ih dîna uuârhêit . uué-
renta in mînemo munde . dia dû skêinest in bêiden ge-
burten . iudeorum et gentium. (3) *Quoniam dixisti
in ęternum misericordia ędificabitur.* Vuanda du châ-
de . mîn genâda uuirt kezimberot in êuua. Sólchero
genado
misericordię bin ih frô . fone déro singo ih . diû êuuig
heiligen
ist. *In cęlis preparabitur ueritas tua.* In sanctis
brediârin
predicatoribus uuirt kegáreuuet dîn uuarhêit. Daz tuot
mih ouh singenten. (4) *Disposui testamentum electis
meis.* Du chade oûh. Ih peneîmda minen iruuéliten
diu niuuua benêimeda
érbescrift. Vuéliu ist daz? Âne nouum testamentum.
irniúuuot fone Gote ze démo
mit demo uuir uuerden renouati a domino in heredi-
erbe daz in himele ist
tatem quę est in cęlo. *Iuraui dauid seruo meo.* Du
châde oûh. Ih suuôr mînemo scálche dauid. Vuiêo
ist der eîd ketân? sus suuôr ih ímo. (5) *Vsque in
ęternum preparabo semen tuum.* Vnz in êuua gáreuuo
unde diê an in geloûbint
ih dînen sâmen daz ist christvs et credentes in eo. *Et
ędificabo in generationem et generationem sedem tuam.*
Vnde ih zimberon dîn gesâzze in alle geburte. Hiêr
ist írdisciû geburt . an dero sízzet Got. Vuanda er rih-
tet sîa. Háranah chumet himilskiû . an déro sízzet er
himila
áber uuanda er an iro rîchesot. So uuérdent siê cęli
Got ûffintrágendo
deum portando. Fone diû folget sâr. (6) *Confitebun-*

tur cęli mirabilia tua domine. Dîniu uuunder truhten
ságent diê himela. Íro selbero frehte nesagent sie .
dih lobont siê. *Et ueritatem tuam in ęcclesia sanctorum.* Vnde dîna uuârhêit ságent siê . ín dero hêili-
[R 324]gon gesémine. So tóuuont hímela . so nezzent
siê diû lant . diû guôten uuuôcher bérent. (7) *Quoniam quis in nubibus ęquabitur domino?* Vuanda diê
dero samenungo dero heiligon
uuarheît sagent siê ęcclesię sanctorum . daz siê chédent.
Vuer uuirt Gote geébenmâzzot in uuólchenen? Siê sint
himela durh diê scînbari uuârheîte uuólchen durh
cęli propter fulgorem ueritatis . sie sint nubes propter
toûgeni dis lîchamin diu uuólchen
occulta carnis. Vuer durhsiêhet nubes? Vuer uueiz
in lîchamin
ouh uuaz in carne loskee? Neuuas ouh CHRISTVS nu-
in lichamin bidécchit uuolcheno
bes? Neuuas er carne tectus? Vuélih dero nubium
uuas imo gelih? *Et quis similis erit deo in filiis dei?*
Vnde uuer ist in gotes súnen Góte gelîh? Daz sie sint
durch kenâda durh ánauuist
per gratiam . daz ist er per naturam. (8) *Deus qui glorificatur in consilio sanctorum.* Er ist der Got .
der geguôllichot uuirt ín dero heîligon râte. Iro rât
an den geloûben demo sie gelîh nemugen sîn
ist credere in eum . cui non possunt similes esse. Mit
diû guollichont sie ín. *Magnus et terribilis in omnes qui in circuitu eius sunt.* Mícheler unde égelicher
Gotes chint
uber alle filios dei . diê umbe ín sint . uuanda siê ímo
nâhe sint. Alde fone diû umbe ín . daz er ze ierusa-
kebórin irstorbin begráben irstan-
lem ist natus unde mortuus unde sepultus unde resur-
den diête
gens . unde gentes umbegesezzen sint. Vnde er dâr
uzzer sin selbis uuólchene tonoronde ándriû uuolchen
uuas de nube propria intonans . unde er áber alias nubes
zegenézzenne die diete al umbe diê uuerlt
uzsanta ad irrigandas in circuitu gentes. Also er ge-

an dero mártro. hínnanfûre sô sêhent ir ménniscin sun chomen-
hiêz in passione. AMODO VIDEBITIS FILIVM HOMINIS VENIEN-
ten in hímiluuólchenen
TEM IN NVBIBVS CĘLI. (9) *Domine deus uirtutum quis similis tibi?* Truhten Got dero tugedo. uuer ist dir gelih? Doh andere tugedîg sîn nals fone ín selben nesint sie daz. *Potens es domine. et ueritas tua in circuitu tuo.* Dû truhten bist máhtig unde din uuârhêit ist umbe dih. An dir selbemo bist dû máhtîg fone dir ist dîn uuarhêit an diên anderen. (10) *Tu dominaris* [R 325] *potestati maris.* So mahtig pist du. daz du ioh uualtest déro mahte des méres. Vbe
mére
mare uuíder iro uuârheite sih pûreta. daz nedorfta ín uuégen. Fone uuiu? *Motum autem fluctum eius tu mitigas.* Vuanda áber du sîne uuella stíllest. Per-
ahtunga dero árgiston
secutiones impiorum mezzost dû. (11) *Tu humiliasti sicut uulneratum superbum.* Selben diabolum genîder-
fone uuundun niderstráhtin
tost dû. sámoso uulnere prostratum. Dero er sih guôllichota. die nâme dû ímo. *Et in brachio uirtutis tuę dispersisti inimicos tuos.* Vnde an dinero chrefte
âhtera
zetrîbe dû dîne fíenda. iudeos unde persecutores. (12) *Tui sunt cęli et tua est terra.* Dîn sint die hímela. fóne diên diû uuârhêit régenot. din ist diû erda
din sint himela
diu dannan genézzet uuirdet. Alde sus. Tui sunt cęli
erda
in dien diabolus rîcheson uuolta. din ist terra an dero
sarf uuésen
iudei seuire uuolton uuíder dir. *Orbem terrę et plenitudinem eius tu fundasti.* Den erdering. unde al daz dârínne ist / kefundamentotost dû. fone diû uualtest dû iro. unde niêht negemugen sie uuider dir. (13) *Aquilonem et mare tu creasti.* Daz nord. unde

northalb
den mére gescûofe dû. Souuiêo diabolus sî in aquilone
ih sezzo mînin stuol northalb
also er chad . PONAM SEDEM MEAM IN AQVILONE . unde so-
túnist
uuieo tempestas sî in mari . siû negemugen doh niêht
daz chit liêht chómende
úber dînen uuillen. *Thabor . i. ueniens lumen . et*
daz chit sîn feruuâzzini daz mêinit
hermon . i. anathema eius . subauditur diaboli . in no-
sîrlándes pérga
mine tuo exsultabunt. Montes syrię sint thabor et
perga liêht daz chit kloûba
hermon. Montes sint ouh diê . dero lumen . i. fides
fersáchin
fone CHRISTO chómende sie getuot renuntiare diabolo.
Die freuuent sih Got mit rehte in dînen námen. (14)
Tuum brachium cum potentia. Din arm ist mahtig .
zeféhtenne zescirmenne
ioh ad pugnandum ioh ad defendendum. *Firme*[R 236]-
tur manus tua . et exaltetur dextera tua. Dîn hant
zeferdrucchenne die ubermuôtin
fermúge sih ad deprimendum superbos . unde dîn ze-
zeirmârinne die diêmuotin
seuua uuerde irhôhet ad clarificandum humiles. (15)
Iustitia et iudicium preparatio sedis tuę. Reht unde
an démo suônotáge
geríhte sint cáreuui dines stuôles . in nouissimo die.
ze zesuuuun ze uuin-
Fone diû sezzest du eîne ad dexteram . andere ad sini-
strun
stram. Vuieo áber nu? *Misericordia et ueritas pre-*
cedent faciem tuam. Nu ínin des fúrefarent dîna ána-
kenâda uuanda du diê sunda
siht knada unde uuarhêit. Misericordia . quia deles
tîligost . uuarheit . uuanda du so gihiêzze
peccata . ueritas . quia sic promisisti. (16) *Beatus po-*
pulus qui scit iubilationem. Sâlig ist der liût der dia
uuúnna uuêiz . der daz irchénnen chan . uuiêo ir sih
dero zueio fréuuen sol. *Domine in lumine uultus tui*
ambulabunt. Diê daz uuizzen . diê gant truhten in

dînemo liêhte. Du óffenost in íz. (17) *Et in nomine
tuo exsultabunt ! tota die.* Vnde in dînen namen fré-
uuent sie sih in alle zîte. Diê sih so nefréuuent diê
nefóllestânt in iro fréuui. *Et in iustitia tua exalta-
buntur.* Vnde in dînemo rehte uuerdent sie irhôhet .
iro selbero reht pi-
nals in íro rehte. Iudei uuolton suam iustitiam con-
stâten Gotes rehte úndirtân
stituere . be diû neuuaren siê iustitię dei subiecti . daz
iruálta siê. (18) *Quia gloria uirtutis eorum tu es .
et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.* Vuanda
du bist kuôllichi iro túgede . unde an dînemo fíleliêben
CHRISTO uuirt irhohet unser horn. Fone imo haben uuir
geuualt Gotis súne uuerdin
potestatem filii dei fieri. (19) *Quia domini est as-
sumptio nostra . et sancti israhel regis nostri.* Vuanda
truhtenes ist unser ánanemunga . unde unseres chú-
ninges israhelis hêiligen. Er nám an sih unsera na-
ánaburt gelichamot
turam . do er incarnatus uuard. (20) *TVNC LOCVTVS
ES IN ASPECTV FILIIS tuis.* Do sprache du in ánasihte
ze dînen súnen. Du tâte dîne [R 327] prophetas ána-
in dero altun beneîmedo
sêhen in ueteri testamento . daz sie fone CHRISTO fóre-
gesêhente
ságeton. Fóne diû heîzzen siê uidentes. *Et dixisti.*
Vnde sus chade du fóne ímo. *Posui adiutorium super
potentem.* Án dén máhtigen sazta ih mîna helfa. Ih
nah demo
ketéta in mahtigen mit mînero helfo. Secundum for-
scalchis pilde
mam serui bedorfta er helfo. *Et exaltaui electum de
plebe mea.* Vnde hôhen getéta ih . den iruuéleten
uzzer allemo minemo liûte. (21) *Inueni dauid seruum
meum.* Ih fant an ímo dauid minen scálch. *Oleo
sancto meo unxi eum.* Ín sálbota ih mit minemo heîligen

mit olee fróuuelungo ferror danne andre sîno
salbe. Ih salbota in oleo exsultationis . pre participi-
geteîlen
bus suis. (22) *Manus enim mea auxiliabitur ei . et brachium meum confortabit eum.* Mîn hant hilfet imo . min arm sterchet ín. (23) *Nihil proficiet inimicus in eo.* Niêht negemag ímo der fîent . noh iudeus
âhtunga
noh diabolus. Lîdet er persecutionem . daz tuot er gerno. *Et filius iniquitatis non nocebit eum.* Noh
sîn fersélâre húkker úrchundo
iudas traditor netárot ímo . noh falsus testis nefindet sculde an ímo. (24) *Et concidam a facie eius inimicos eius.* Vnde sîne fienda gesnêiten ih fóne sînero anasihte. Ih ketuôn sie eînzen geloûbige. *Et odientes eum in fugam conuertam.* Vnde in flúht pechero ih . diê ín házzent. Ih ketuôn siê fliêhen . unz siê ze imo gefliêhent. (25) *Et ueritas mea et misericordia mea cum ipso.* Vnde mîn genâda unde mîn uuârheit ist
daz uuir irbarmida eîgin
in ímo. Skeinen ouh uuir genada . ut misereamur
déro uuênegon daz uuir uuârheit irtêilen
miserorum . mínnoen uuarheit . ut non inique iudicemus. So tuôndo bíldoen uuir ín. *Et in nomine meo exaltabitur cornu eius.* Vnde in mînen namen uuirt ir-
geuualt mir ist kegében
hôhet sîn potentia. Also er selbo chît . DATA EST MIHI
al mahtigi in himile unde in erdo
OMNIS POTESTAS IN [R 328] CELO ET IN TERRA. (26) *Et ponam in mari manum eius.* Vnde tuôn in geuualtig ín
daz chit ir hêresot in diêtin
demo mere . hoc est dominabitur gentibvs. *Et in fluminibus dexteram eius.* Vnde tuôn geuualtig sîna zéseuuun in diên áhon. Aha rinnent ín den mére .
kírige liûte
cupidi homines îlent ze déro bítteri dirro uuerlte. Alle uuerdent sie iêo doh imo úndertân. (27) *Ipse inuo-*

cabit me . pater meus es tu . deus meus . et susceptor salutis meę . (28) et ego primogenitum ponam illum. Er chît mir . fater mîn . Got mîn . uuáranémâre mînero heîli . unde uuánda ih so bin . be diû êren ih ín . unde sezzo in zé êrestpornen. *Excelsum pre regibus terrę.* Púrlichen fore allen chúningen uuanda ín bétont
alle chuninga dero erdo
omnes reges terrę. (29) *In ętęrnum seruabo illi misericordiam meam . et testamentum meum fidele ipsi.* Ih tuôn ímo iêmer genâda . unde mîn benêimeda ist imo getriúuuelih . uuanda er ist der rehtscúldigosto erbo mînes rîches . ímo habo ih iz mit triûuuon gehálten. (30) *Et ponam in sęculum seculi semen eius.*
sin samo
Vnde stâto ih sînen sâmen in euua. Semen eius sint
ébenerben
sîne coheredes. *Et tronum eius sicut dies cęli.* Vnde
dero erde
sînen stuôl stâto ih . also diê tága des himeles. Dies
tága
terrę sint unstate . uuanda êine fárent hína . ándere
himilis taga
chóment . aber dies cęli stant ze stéte. (31) *Si autem dereliquerint filii eius legem meam . et in iudiciis meis non ambulauerint.* (32) *Si iustitias meas profanauerint . et mandata mea non custodierint.* Vbe aber
priûte chint
sîniu chint diû filii sponsi heizzent . mîna êa ferlâzent unde in mînen geríhten negant . unde mîniu reht intuuérent . unde mîniu gebót . nebehuôtent. (33) *Visitabo in uirga iniquitates eorum et in uerberibus peccata eorum.* So andon ih íro unreht . mit kérto . unde íro súnda [R 329] mit fíllon. (34) *Misericordiam autem meam non dispergam ab eo . neque nocebo in ueritate mea.* Áber mîna genâda neirfirro ih fone ímo . noh netaron ímo in mînero uuarheîte. Diû uuarheit

mines keheîzzes netárot imo . uuanda ih ímo an sinen
chínden genâda geheîzzen. (35) *Neque profanabo te-*
stamentum meum . et quę procedunt de labiis meis non
faciam irrita. Noh mîna benêimeda nefermêino ih .
unde diû ih kespricho . diû neintuuéren ih. (36) *Se-*
mel iuraui in sancto meo. Êinest suuôr ih . daz ih
keuuéreta in mînemo hêiligen súne . do ih ín hínagab
ze tôde umbe allero manno sunda
ad mortem pro peccatis omnium. *Si dauid mentiar .*
(37) *semen eius in ęternum manebit.* Lúgenâre ne-
uuírdo ih dauidi . sin sâmo uuéret iêmer. Sîn samo
arnot
sint die guôten . fone dîen der messis iruuahset . des
árnêra
angeli messores sint. (38) *Et tronus eius sicut sol*
in conspectu meo. Vnde sin stuôl uuirdet in mînero
diê rehtin
gesihte also sunna. Iusti sint sîn stuôl . an ín sízzet
in demo chúmftigen rîche also sunna
er . die skînent in futuro regno sicut sol. *Et sicut*
luna perfecta in ęternum. Vnde also iêmer foller
in muôte folle also sunna in
mâno. In animo uuerdent sie perfecti sicut sol . in
lîchamin also mâno mânin
carne sicut luna. Nals so dísiû suínenta luna . nube
so diû iêmer fólla. *Et testis in cęlo fidelis.* Vnde
sólih luna . diû des iêmer getriûuue úrchunda sî . uuí-
urstende des lîchamen
der állen dîen . diê resurrectionem carnis loûgenent.
(39) *Tu uero repulisti et spreuisti . et distulisti chri-*
stum tuum. Vuára ist nû daz allez chómen . daz dû
ímo gehiêzze ? Vuíder dînen geheîzzen habest dû dána-
gestôzzen . unde geúnuuirdet . unde gefrístet dînen ge-
uuiêhten. Vbe dû iz dauidi gehiêzze fóne démo unser
CHRISTVS cham . den hábest dû is intuuéret. Er ist fone
sînemo súne ába démo rîche gestôz[R 330]zen . unde in
fluht prâht . unde in déro flúhte geúnuuírdet . fóne

sune
filio geminî. Aber únseren christum hábest dû ge-
du gefrístost in nebenâmin uns niêht
frístet. Distulisti eum non abstulisti. Vuiêo umbe
énen? (40) *Euertisti testamentum serui tui.* Hábest
peneîmeda
ál intsézzet . unde ferzórn dînes scálches testamentum .
diû alta beneîmeda
Vuar ist uetus testamentum iudeorum . an démo dauid
lant keheîzzis
lébeta? Vuar hábent siê nû terram promissionis?
rîche ophir êuuárt-
Vuar ist íro regnum? uuâr sacrificium . uuâr sacer-
tuôm
dotium? *Profanasti in terra sanctuarium eius.* Há-
best in erdo sin uuiêhus inthêiligot . unde geúnmuôz-
in sámiztag
háftot . uuanda nû ánauuert niêman nesol sabbatizare
fîrron unde fiêo opheron
et inmolare peccora. (41) *Destruxisti omnes macerias
eius.* Zâre dána álliu sîniu umbeuuurche an diên er
solta fésti háben. *Posuisti munitiones eius in formi-
dinem.* Selben diê féstina dánnân geturste chómen
solton . getâte dû ín uuerden ze úngetursten. (42) *Di-
ripuerunt eum omnes transeúntes uiam.* Hábent ín
zezócchot álle áfter uuége fárente. Fone romanis ist
der êrro diête
primus dauid zefuôret in álle gentes. *Factus est ob-
probrium uicinis suis.* Er ist uuórden íteuuiz sînen
gebûren . diê umbe ín sâzzen. (43) *Exaltasti dexteram
inimicorum eius . lętificasti omnes inimicos eius.* Sî-
nero fíendo zéseuuun . huobe dû hôho . sîne fienda
fréutost dû an ímo. (44) *Auertisti adiutorium gladii
eius . et non es auxiliatus ei in bello.* Du chêrtost
dána die helfa sines suertes . unde nehulfe ímo ín uuîge
do únmanege féhtente uuániton manigo
so dû êr tâte . quando pauci dimicantes solebant multos
nídersláhin
prosternere. (45) *Dissoluisti eum ab emundatione.*

Skiêde ín fóne dero reînedo . daz ímo allero uuírsesta
an dero geloubo
ist. An uuíu ist diu? In fide. Fone iro ist kescrí-
mit kelôubo reînende iro herzen
ben. FIDE MVNDANS CORDA [R 331] EORVM. Diê nehabet
zurtriúuue gerêinet
er . perfidus ist er. Vuaz folget demo. Sîd er emun-
uuerdin nesal hinazeuuerfinne
dandus neist . daz er ist proiciendus. *Et sedem eius in terra collisisti.* Vnde sînen stuôl in erdo zebrâche dû. Dû tâte slíz des rîches . ioh des stuôles. (46) *Minorasti dies temporum eius.* Mínnorotost diê tága sînero zîto. Er uuéreta únlangor . danne er uuândi. *Perfudisti eum confusione.* Hábest in irfúllet scándon . uuanda er allen liûten ze húhe ist. (47) *Quousque domine auertis? in finem? exardescet sicut ignis ira tua?* Sîd daz allez sô ist . uuiêo lango truhten uuírdest du danabechêret fóne ín. Ioh únzin an énde? unde uuiêo lango zúndêt din zorn also fiûr? Nesuln sie doh
an ende uuerlte
in fine seculi becheret uuerden? Danne mag kescêhen bechêrest dû siê . ínin diû brinnet din zorn. (48) *Memorare quę mea substantia.* Irhúge uuélih min uuist
ge-
sî . diu noh in CHRISTO chómen sol . daz imo dîne pro-
heîzza
missa geleîstet uuerden . sîd ih an iudeis dánagestôzzen sî. *Non enim uane constituisti omnes filios hominum.* Du nehabest niêo in gemeîtun gesezzet alle ménniscon / súne . doh sie alle fuôrin in úppecheît die du nieht nescuôffe in uppun . noh danne uuoltost dû éteuuen
uppeheit
dannan chómen . an démo uanitas neuuâre . unde er
uppeheite
ándere lôsti a uanitate. Des irhúge. (49) *Quis est homo qui uiuit et non uidebit mortem? eruet animam suam de manu inferi?* Vuélih ander mennisco ist an

ín . der so lébe . unde er fúrder neirstérbe . daz er selbo
lôse sina sêla fóne hello? Ánderen gab er ouh . daz
sie lebent . unde furder neirsterbent . dero neheîn ne-
lôsta selbo sina sela fone hello. Der eîno daz kemahta .
geheîzza
des sint die promissa . den uuére. (50) *Vbi sunt mi-*
sericordię tuę antiquę [R 332] *domine sicut iurasti*
dauid in ueritate tua? Aber nu sprechent martires.
Vuâr sint dine altun genâda! truhten? Vuâr sint siê .
nah diû so du suuôre dauid in dînero uuârheîte . daz
du ímo an diên sînen liêb tâtist? Nehában uuir leîd
fúre liêb? (51) *Memor esto domine obprobrii seruo-*
rum tuorum . quod continui in sinu meo multarum
gentium. Irhúge truhten des íteuuîzzes dînero scálcho.
Vns ist íteuuiz . daz uuir christiani heîzzen. Irhúge
pre-
mánigero diêto íteuuîzzes. Souuiêo mánigen ih predi-
diga
cationes téta . diê feruuízzen mir dînen námen. Den
íteuuiz kehiêlt ih in minemo buôseme . daz chit in
christâne namo
mînemo herzen. Dang Góte . daz christianum nomen
nû íteuuiz! neist. (52) *Quod exprobrauerunt inimici*
tui domine. Den íteuuiz truôg ih . den dîne fíenda
heidene
mir tâten iudei unde pagani. Vuaz ist der íteuuiz?
Quod exprobrauerunt conmutationem christi tui. Daz
siê úns feruuízzen den uuéhsel dînes keuuiêhten . den
fóne erdo ze himele fone zitlîbe
siê nebechandon uuésen a terra ad cęlum . a temporali
ze euuígemo lîbe fone iúdon ze diêtin
uita ad ęternam . a iudeis ad gentes . nube sie uuândon
irslagini
ín uuesen peremptionem . daz írta siê. Aber CHRISTVS
irstande fone tôde neirstirbit furdir niêmer der tod nehêrisot
resurgens a mortuis iam non moritur . mors illi non
mer uber in uuandalunga
dominabitur. Dia mutationem gábe er ouh ín . ube

in neist sar
siê uuoltin. Fóne ín ist kescríben. NEQVE ENIM EST
neheîn uuándil unde sie neforhton Got niêht
ILLIS CONMVTATIO . ET NON TIMVERVNT ! DEVM. (53) *Benedictus dominus in ęternum.* Truhten sî iêmer gelóbot.
Fiat . fiat. Daz fare sô. *EXPLICIT SERMO SECVNDVS HABITVS PER VIGILIAS SANCTI CYPRIANI.* Hiêr ist ende disses psalmi . der ze zeuuêin máttinon sancti cypriani gebrédigot uuard.

(LXXXIX.)

(1) *ORATIO MOYSI SERVI DEI.* Souuiêo moyses disen
diu óbescrift
psalmum nescríbe . doh [R 333] ist der titulus darumbe sîn , daz er uns tésto nâmero sî. *DOMINE REFVGIVM FACTVS ES NObis a generatione et generatione.* Truhten dû bist uns zuofluht uuorden . in geburte unde in geburte . ín dero altun . unde in déro niûuun. (2) *Priusquam montes fierent aut formaretur terra et orbis a sęculo et in sęculum . i. ab aeterno et in ęternum . tu es deus.* Êr die berga uuúrdin . daz sint angeli .
menniscin
unde êr erda uuurde . daz sint homines . unde selbiu diû uuerlt . dar siê bêide ínne sínt . êr bist dû. Fóne êuuon ze êuuon ! bist dû. (3) *Ne auertas hominem in humilitatem.* Dána ín diâ nideri nechêrest dû den ménniscen . nelâz ín dés níderen gér sîn . fure daz óbera. *Et dixisti conuertimini filii hominum.* Vnde so gebute dû . du châde . bechêrent iûh ménniscon súne. Hilf uns darazuô . daz dû gebute. (4) *Quoniam mille anni ante oculos tuos . tanquam dies hesterna quę pre-*

teriit. Déro bechêredo fóne diû durft ist . unanda fóre
zênstunt zênzech iaro
dînen ougon decies centum anni díu alte liûte ante
sinfluôte
diluuium nâh kelébeton . samochúrz sint . samoso der
gésterîgo dag . der feruáren ist. *Et sicut uigilia in*
nocte. Vnde also churz so eîn uuáhta . déro niêht mêr
nah rômliûten drîe stunda . daz ist daz fierda teîl
neist secundum romanos âne tres horę . i. quarta pars
dero naht
noctis. Vuéllêst dû mille diûten áfter síte dûsent . so
feruuérit
bechenne daz daz selba uuort ánderest corruptum ist.
in uuálescun zênstunt zênzech . i. dû-
Romani chédent uulgariter fure decies centum . dês-
sint
cent . dârfúre chéden uuir dûsent. So chédent sie ouh .
êinhunt ûnzént . dûcént . têrcent. Dârfúre chéden uuir .
. s. ita corruptę
êinhunt . zuêihunt . triûhunt. (5) *Quę pro nihilo habentur . eorum anni erunt.* Diû dû fúre niêht [R 334]
áhtost . diû sint íro iâr . danne siû mánigôston sint.
(6) *Mane . i. prius . sicut herba transeat . mane floreat.* Íro lîb feruáre ze êrist also chrût . íro lîb pluôe
ioh ze êrist. *Et pereat uespere.* Vnde dáranâh uuerde er ferlorn. *Decidat.* Sturze ín den dôt. *Induret.*
Irhárteie án demo bóteche. *Et arescat.* Vnde irdórree án dero áscun. (7) *Quia defecimus in ira tua . et in furore tuo turbati sumus.* Vuánda uuir irlégen
bin in dînemo zorne . fóre siêhheîte . unde in dînero
daz chit uuir
heîzmuôti lêidege bín . fone tôdes forhtun. Id est ia-
ligen in unchrefte unde fúrhtent doh daz iro ende uuerde
cemus in infirmitate . et tamen trepidamvs eam finire.
ein ander man bíndet dih
Also Petro zuôgespróchen uuard. Alivs te cinget .
unde dinsit dih dara du neuuile in
et dvcet qvo tv non vis. Vnde selber christvs chad in

den stal mir ist der lib unfro únzin an den
persona martyrum. TRISTIS EST ANIMA MEA VSQVE AD MOR-
dôt
TEM. (8) *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo . sęculum nostrum in inluminatione uultus tui.* Vnseriû únreht saztost du in dinero anasihte . unde unsera uuerlt . diû nû irgángen ist . in dînes analiutes liêhte. Du tate uuára in allen zîten . uuiêo uuir tâten. (9) *Quoniam omnes dies nostri defecerunt.* Also dârána skînet . uuanda alle unsere tága . diê uuir lében máhtin nah únserro fórderon áltere . sint fersuinen . unde sint chómen ze únmánigen. *Et in ira tua defecimus.* Vnde in dînero âbolgi zegiêngen uuir únserro lánglîbi.
mit dero zuofirsihte léngerin libis
Diê fóre uns úbelo tâten presumptione longioris uitę . die ferscúlton sîa. *Anni nostri sicut aranea medita-*
ze iruuárdlichen uuerchen
buntur. Vnserîu iâr húgent ad corruptibilia opera . also diû spínna húget ze íro únnúzzen uuuppen. Íro ist únmánig . diû selben uuerdent ferbôsot. (10) *Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis.* Diê
spinnun
únsere iâr[R 335]tága . diê aranee gelîh sint . diê sint
ze dero altun êo
in síbinzig iâren . uuanda siê sehent ad uetus testa-
zitlichiu guôt
mentum . dâr ecchert temporalia bona geheîzzen sint. *Si autem in potentatibus . octoginta anni.* Vbe sie áber in mahten sint . so sint íro áhzeg . uuanda siê sêhent
ze dero niúuuun êo êuuigiu guôt
ad nouum testamentum . an démo ęterna bona geheîzzen uuérdent . an diên neheînero mahte nebrístet. *Et amplius eorum labor et dolor.* Vnde diê fúrder fâ-
diê írren iro geloubo
hent . unde ander geloûbent so heretici tâten . déro ist arbeit unde sêr. Alde iz chît. Íro ist arbeit unde

in dien máhticheitin dero niúuun êo
sêr . ioh sô fílo mêr . daz siê in potestatibus noui testa-
gesézzit sint súfton-
menti sint constituti . uuanda sie dánnan sint ingemis-
de hina dána sie uuunscint zechomenne iro lichamin irlosungo bei-
centes adoptionem exspectantes redemptionem corporis
tonte
sui. *Quoniam superuenit mansuetudo et corripiemur.*
máhtigchêitin
Also ouh dârana skînet . uuanda zuo diên potestatibus
chumet trúhtenes mammendi . unde fóne iro uuérden
irrafsunga ze mammendi
uuir irréfset. Sîn correptio siêhet ad mansuetudinem .
uuanda den Got minnot den irrefsit ir . er fillit aber eîglich sin chint
quia quem diligit deus corripit . flagellat autem omnem
des er uuáranimit sumen míchelmahtigen
filium quem recipit. Ioh magnis quibvsdam gibet er
den gart des lichamin mit démo sie also scalcha gehalsslagot uuerden daz siê sih neúber-
stimulum carnis . a quo colaphizentur . ne extollantur
héuen aba dero micheli dero genâdon die er in iróffenot hábit
in magnitudine reuelationum suarum. (11) *Quis nouit potestatem irę tuę.* Vuer mag uuízzen dîa maht dînero abolgi? Vuiêo ferro dû siâ skeînen múgîst . uuer ueiz daz? *Et pre timore tuo iram tuam dinumerare?* Vnde uuer mag siâ gezálôn . uuíder dînero fórhtun? Vuíder déro dinero forhtlîchi diu dârána ist . nemág
der língiso dero tum-
sîa niêman geságen. Fone diu ist prosperitas stulto-
bon iro selbero ferlórni
rum . perditio illorum. Diê niêman nebechénnet . ane
in diê heiligun scrift
dérdir sliûfet in sanctuarium . unde er dâr chúnnêt an
iúngesten díngin ze ferlornisse
íro nouissimis . uuiêo ferro sî triffet ad perditionem.
Gotes êa Gotes hêiligtuôm
Lex dei daz ist sanctuarium dei . diû ge[R 336]lêret ín íz. (12) *Dexteram tuam notam fac nobis . et eruditos corde in sapientia.* Ketûo dina zéseuuun chúnda . unde ínniglîcho gelêrte in uuîstuôme. Oûge uns CHRISTVM
zésiuua iruuelton
der dîn dextra ist . unde sîne electos . diê des sîn uuîse .

in dero altun êo
uuieo únhéuig kuôt in ueteri testamento geheîzzen sî .
scáto dero chúnftigon
dar umbra futurorum ist . unde sîe be diû sih sólees
írdisciû
liêhto fertrôsten. Vnde úbe ín moyses terrena námdi .
himilskiu
daz sie fóne CHRISTO gelírneen cęlestia fernémen. Sól
íz oûh chéden. Dextram tuam sic notam fac . et compeditos corde in sapientia . so hábet iz diê selbun fernúmest. So bítet áber moyses . daz uns CHRISTVS sô
lêrara
chunt uuerde . unde sîne doctores . die in íro herzon
ze gêistlichero
beduuúngen sínt . daz sie unsih ziêhen ad spiritalem
fernúmiste
intellectum. (13) *Conuertere domine aliquantulum . et deprecabilis esto super seruos tuos.* Vuird éteuuaz trúhten hára ze uns pechêret . énnan fone dînemo án-
dánabechêrit
den . an démo du auersus pist . unde uuird kenâdon
kebét
irbéten umbe dîne scálcha. Neist diz oratio moysi
an ûzfartpuôche uuis húldigaro úber diê úbeli dinis liûtis
in exodo? ESTO PLACABILIS SVPER NEQVICIAM POPVLI TVI.
Vnde ube iz chit. Conuertere domine quousque . alde usque quo . daz tiûtet áber éteuuiêo fílo . alde éteuuaz .
ungemarchot fragelicho
infinite nals interrogatiue. Sús ketân ist daz kebét.
. i. aliquantulum
Lîbe truhten éteuuaz martyribus . die fone diû sint
manige arbeîte lîdin súlinde an dero niúuuun êo
multa mala toleraturi in nouo testamento uuanda sie
an dero altun êo
neruôchent déro geheîzzenon in ueteri testamento.
Lîbe ín éteuuaz niê siê úberuuúndene dih fliêhen negínnen. Âne alla nôt nesîn siê doh . daz ín íro
i. aperte
corona neingánge. (14) *Repleti sumvs mane misericordia tua . et exsultauimus et delectati sumus . in om-*

nibus diebus nostris. Óffeno bín uuir irfúllet mit
dînero genâ[R 337]do . unde des pín uuir gefrêute .
unde in allen unseren tágen gelustsamote. Daz uuir
an demo lîchamin
CHRISTVM offeno in carne gesêhen suln . daz ist unser
mendi . alle tága. (15) *Lętati sumus pro diebus qui-
bus nos humiliasti . annis quibus uidimus mala.* Pin
uuir ouh frô uuórdene umbe die tága . an diên du un-
sih diêmuôte gemáchotost unde umbe diû iâr . an diên
uuir leidiu ding sâhen. Do lêidiu . nu liêbiû . uuanda
uuir dannan gebézzerote bín. (16) *Respice in seruos
tuos . i. iudeos . et in opera tua.* Sih an dîne scálcha .
unde an dîniu uuerch. Die dîne scálcha sint . diê sint
oûh dîniu uuerch. *Et dirige filios eorum.* Vnde ge-
zefuôrit
rihte íro súne . ube die fórderen uuerden dispersi . daz
an ende dero uuerlte uuerden bichêrit
sie doh in fine mundi conuersi. (17) *Et sit splendor
domini dei nostri super nos.* Vnde únseres Gótes
skîmo sî úber unsih. Sîn ánaliûte uuerde uns keouget.
Et opera manuum nostrarum dirige super nos. Vnde
únseriû hantuuerch keríhte úber únsih daz uuir siu
netuôen umbe uuerltlichen dáng . uuanda sô sint siû
chrumb. *Et opus manuum nostrarum dirige.* Vnde
uuerch ze êinimo uuerche minnon
uuanda álliû opera sêhent ad unum opus caritatis . daz
eîna uuerch
unum opus keríhte. Des iúngesten uersus . nehábent
súmelichiû buôch niêht. Vues kemánot unsih hiêr
der námo êa altiû bineî-
nomen moysi? Âne daz sîn lex unde al uetus testa-
mida undir bedécchedo
mentum gescriben ist sub uelamento . unde uuir fone
die bedéccheda
diu bítên CHRISTVM daz er dánaneme uelatum. Díz ke-
bét lêret únsih sus dauid . REVELA OCVLOS MEOS. Induô

chád er mîniu ougen. ET CONSIDERABO MIRABILIA DE LEGE TVA. Vnde so gechiûso ih uuúnder fone dînero êo.
bizeîchenida
Vuéliu uuunder? Toûgéniû mysteria déro spiritus sanctus zeîgare ist.

(XC.)

LAVS CANTICI DAVID. [R 338] Hiêr fernémên selben
lobsanc lêichis
dauid prophetam . síngen Gote laudem cantici. (1) *QVI HABITAT IN ADIVTORIO ALtissimi . in protectione dei cęli commorabitur.* Der fasto sizzet in des hôhesten helfo . der sih fásto ze íro fersiêhet . der uuónet oûh ín des hímelGótes scérme. Der Gote getrúuuet . den scírmet oûh Got. Der aber ubermuôte ist . unde sih ze ímo selbemo fersiêhet . der fállet. Also diê . diê ín diên
also Gota
uuorten âzzen . daz sie uuúrdin quasi dii . unde siê
untôdigi
inmortalitatem ferlúren . unde sie daz fúnden . dárazuô ín Got tréuta . nals daz in diabolus kehiêz. (2) *Dicet domino susceptor mevs es tu et refugium meum deus meus.* Ze Góte chît er . min inphángare bist dû . mîn zuôfluht pist dû. Vuer chît daz? Qui habitat in adiutorio altissimi. *Sperabo in eum* (3) *quoniam ipse liberabit me de laqueo uenantium . et a uerbo aspero.* Chît er oûh. An ín gedíngo ih . nals an mih selben. Vuanda er lôset mih fone démo stricche . déro uuêidâro . unde fone sárfemo uuorte. Diabolus et angeli eius
uueîdenâra stríccha
sint uenatores . diê rihtent laqueos an mánigen illecebris . daz chit an mánigen lúcchedon. Aber sárf uuort chú-

met fone ménniscon . danne eîner uuóla lében uuíle
under anderen ubelo lébenden . unde sie ín des îlent
du bist der michelo . du bist der rehto .
írren mit súslîchemo huôhe. Tu magnus . tu iustus .
du bist fone himile châme du
tu es helias . de cęlo tu uenisti. Dannan lôset Got
den . demo daz neuuíget noh sih is nescámet. (4) *Scapulis suis obumbrabit tibi . et sub pennis eius sperabis.*
Mit sînen skerten scáteuuet er dir . unde under sînen
féttachen gedíngest . du skérmes. Sô fógeles [R 339]
iúngiû under dien féttachen sint . so sínt siû ouh under
diên skérten . uuanda fone diên skérten gant diê féttacha.
gelichenisso
Ze déro similitudine ist diz kespróchen. (5) *Scuto circumdabit te ueritas eius.* Sîn uuarheit úmbehébet dih mit
skílte. Sî skírmet dih in állen sint. Sîn uuarheit ist . daz
kedíngenten fone ferchunninten
er dih skêidet sperantem a non sperantibus. *Non timebis a timore nocturno . (6) a sagitta uolante per diem.*
Fóne diû nefurhtest dû fore náhtforhton . daz sint úngeuuízzene sunda. Noh fore skîezzentero strâlo in táge .
daz sint keuuízzene sunda. *A negotio perambulante in tenebris.* Fone unmuôzzigi uuállontero in uínstri.
Also daz ist . ube dih iêman toûgeno ferleîten uuíle.
A ruina et demonio meridiano. Fore ualle unde fore
diû hándegosta ahtunga
demo míttetágigen diêuale. Daz ist acerrima persecutio.
der sih iého
So diu uuas diû sus kebôt . QVI SE CONFITETVR CHRISTIA-
der uuerde mit uuizze ánabraht . daz er sîn ferlôugene
NVM . PVNIATVR . DONEC SE NEGET ESSE CHRISTIANVM. Vuanda
míttetágigin tiêfele
ouh démo demonio meridiano genuôge indrinnen nemahton . be diû folget sâr. (7) *Cadent a latere tuo*
mánige
mille. Fone diû sturzent dero fone dînero sîttun mille .
túrftigon
diê iro guot allez kâben pauperibus . unde be diû uuân-

uberteîlare
don ioh iudices uuésen sáment apostolis. *Et decem*
milia a dexteris tuis. Vnde aber déro zênualt . die
sih dinero zéseuuun beuuândon unde daz sie dâr ge-
chomint ir geuuiêhten mines fáter
hôren soltin. VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. Vuannan
ubermuôti
gesciêhet daz? Âne fone toûgenero superbia diê Gót
fóne in selben fermézzin . nals
eino uuizzen mag . diû siê lêrta de se presumere . non
fone
de CHRISTO. *Ad te autem non appropinquabit.* Áber
der fal ioh mittetágigin tiêfel
ze dir nenâhet ruina . et demonium meridianum. Ne-
hêine dinero lído neuuirt iruellet. (8) *Verumtamen*
oculis tuis con[R 340]*siderabis . et retributionem pec-*
ahtunga
catorum uidebis. Aber doh daz so sî . doh persecutio
fal
êinen sî ruina . ánderen corona . dû gesiêhest mit dînen
oûgon. Vuaz kesiêhest dû dirmite? Den lôn dero sun-
digon . uuiêlih er uuesen sol. Vuanda ube siê nû sint
uuîzzenonte
torquentes . sie sint in ęternum torquendi. (9) *Quo-*
niam tu es domine spes mea. Be diû nefállo ih .
uuanda du herro bist min gedíngi. Alde sus. Quo-
niam tu es domine spes mea . *altissimum posuisti*
refugium tuum. Fone diû habest dû hóha gesezzet
dîna zuôfluht . uuanda du mîn gedingi bist. Fone erdo
lichamo brûtsámana
fuôre dû ze himele . daz ih din corpus dîn ęcclesia ge-
dingi hábiti nâhzefárenne. (10) *Non accedent ad te*
mala. Dâr neirreîchent dih nehêiniu úbel. *Et fla-*
gellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Noh ne-
hêin uilla nehabet sih dar dinemo gezelte . sô iz hier
in diên inheîmon inphíntliches fleîscis
téta . unz du uuare in tabernaculo passibilis carnis.
(11) *Quoniam angelis suis mandauit de te . ut custo-*

diant te in omnibus uiis tuis. Vuanda dîn fáter ge-
bôt sinen angelis umbe dih . daz sie dîn huôten in
imo irscêin
allen dînen uuégen. Fóne diû ist kescríben . APPARVIT
Gotes engel der in balta
EI ANGELVS DOMINI CONFORTANS EVM . uuanda daz suohta
menniscin uuêichi
infirmitas humana. (12) *In manibus portabunt te.* In
íro handen trágent sie dih . ze himele fuôrent siê dih .
nals umbe helfa . nube umbe diênost. *Ne umquam*
offendas ad lapidem pedem tuum. Niê du dînen fuôz
houbet dine fuọzze
neferstôzzest an den steîn. Caput pist du . pedes tui sint
euangeliste . an diên du iruuállost alla dise uuerlt . die
neuuíle du sih ferstôzzen an den stêin. Dû neuuile
an
siê sculdig uuerden íteniuuues an dero lege . du in
steinen tabilon
tabulis lapideis kescriben uuard. Ze hímele ge[R 341]-
sculdig
uárner uuíle du senden spiritum sanctum . der sie reos
dir êo forhtun
nelâzze sîn in lege . unde sie inbínde timoris . unde
minno
aber irfúlle amoris. Hínnan ist uuárazetuônne in
besuochare
sancto euangelio uuiêo der temptator disen sin uuéh-
selota. (13) *Super aspidem et basiliscum ambulabis .*
et conculcabis leonem et draconem. Du gâst uber
iêgelichen tiêfel
aspidem . dû uberuuindest quodlibet demonium . unde
den urtiêfel chúninch ándirro tiêfelo
basiliscum . selben diabolum regem demoniorum . unde
óffino rânintin
tréttost leonem manifeste seuientem unde draconem
toûgeno lâgontin in âhterin
occulte insidiantem. Diabolus ist leo in persecutoribus .
an gloubouuérrârin
draco in hereticis. (14) *Quoniam in me sperauit li-*
berabo eum protegam eum quoniam cognouit nomen

der fasto sizzet an
meum. Disiu uuort séhent ze démo qui habitat in
dis hóhistin helfo christanon
adiutorio altissimi . unde ze iêgelîchemo dero fidelium.
Sîd er mir getrúeta . ih lôso ín . ih skirmo ín . uuanda
dis hímilGótis . dis hohistin Gotis
er mînen námen erchanda . dei cęli . dei altissimi.
(15) *Inuocauit me et ego exaudiam eum.* Er háreta
mih ána . ih kehôro in oûh. *Cum ipso sum in tribulatione.* Ih pin sament ímo in nôte. *Eripiam eum.*
Lôso ín dârûz. *Et glorificabo eum.* Vnde guôllichon
ín in hímele. (16) *Longitudine dierum adimplebo eum.* Lángero tágo geniêton ih ín . dar êuuíga tága
sint . unde alle tága êin dag sint. *Et ostendam illi salutare meum.* Vnde geoûgo ímo CHRISTVM. An imo
siehet er míh.

(XCI.)

(1) *PSALMVS CANTICI IN DIE SABBATI.* Vuaz tiûtet
daz? Ane diz ist sámbaztáges sang. Sús sól man
fîrrotak in herzin
singen in sabbato. Vnser sabbatum ist in corde .
stillimuôti des herzin
uuanda sabbatum ist tranquillitas cordis. Dîa tran-
stilli kuôtis keuuizzeda
quillitatem machot bona conscientia. Der âne diê ist .
stilli fîrra
der nehábet tranquillitatem noh sabbatum. Be diu
nemag er sús SÍNGEN. [R 342] (2) *BONVM EST CONFITERI DOMINO.* Góte sól man iéhen . daz ist kuôt. Imo iíh
dînero súndôn . unde uuîz siê dir sélbemo. Iíh ímo
ouh dînero guôttato . so . daz du íro imo dánchoest.
Et psallere nomini tuo altissime. Vnde hôhsangon

sól man dînemo námen . dû hôhesto. Daz ist ouh kuôt .
ein slahta órginsangis .
rotta so also sêitspil ist
Psalterium ist genus organi . daz ruôret man mit hánden. Ruôre dîne hende . unde brûche siê ze guôte .
Gote rotton
daz hêizzet psallere deo. (3) *Ad adnuntiandum mane misericordiam tuam . et ueritatem tuam per noctem.*
in uuólon
Vnde ist kuôt zeságenne dîna genâda in prosperis .
in uuêuuon
unde dîna uuarhêit in aduersis . uuanda in prosperis skînet din genâda . in aduersis skînet diû uuârheît dînes rehtes. So tuôndo uuirt Got iêo gelóbot. (4) *In decachordo psalterio.* Án demo zênseitigen psalterio
zêhin uuort êo
ist ímo guôt zesíngenne . daz chit decem precepta legis
zeuuérinne niûmon
obseruare. *Cum cantico in cythara.* Mit cantico án dero cythara gesungenemo . daz chit mit uuórten sáment diên uuerchen. (5) *Quia iocundasti me domine in factura tua . et in operibus manuum tuarum exsultabo.* Daz mir al fóne diû guot ist . uuanda du mih habest keuuúnnesamot an dînero tâte . unde ih mih fréuuo in dînemo hantuuerche. Mîne guôttate sint dîn . nals mîn. Tâte ih ubelo . daz uuare mîn . hábo ih uuóla getân . daz ist dîn. Diâ fréuui gabe dû mir.
der lúgin sprîchit fone ímo selbemo
Vbe daz uuâr ist . QVI LOQVITVR MENDATIVM DE SVO LO-
sprîchit der uuar sprichit fone
QVITVR . so ist daz samouuâr . QVI LOQVITVR VERITATEM DE
Gotis kelâzze sprîchit al sunda lúgin
DEI DONO LOQVITVR. Omne peccatum heîzzet mendatium .
al reht heizzit uuârhêit
unde omnis iu[R 343]stitia ueritas. (6) *Quam magnificata sunt opera tua domine . nimis profundę factę sunt cogitationes tuę.* Vuiêo dîniu uuerch kemichellîchot sint trúhten . harto diêf sint uuorden dîne ge-

dáncha. Neheîn mére neist so tiêf. so der Gotes ke-
daz übelen uuola bescêhe kuôten ubilo hiêr
danch ! ist. ut mali floreant. boni laborent. In déro
tiêfi uuerdent manige scéf soûfîg. diê daz nechunnen
unrehtin
bechénnen. Vnde sie Got ahtont uuesen iniustum.
(7) *Vir insipiens non cognoscit et stultus non intellegit hęc.* Der únuuízzigo neuuêiz iz. unde der tumbo nefernímiet iz. (8) *Cum exoriuntur peccatores sicut fęnum et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem.* Daz zît nefernimet er nû uuésen. daz súndige uuahsent
in suônotâge
also héuue. unde an der zît noh chomen in iudicio. so sih alle diê oûgent. diê unreht nu uuurchent. Vuarazuo? *Vt intereant in seculum seculi.* Daz sie fon êuuon ze êuuon ferlóren uuerden. (9) *Tu autem altissimus in ęternum es domine.* Aber dû hôhesto
ûzzer dinero êuuicheite
truhten uuérest iêmer. unde du obe siêhest ex ęternitate. uuanne déro árgon zît feruáre. unde dero rehton zît chóme. (10) *Quoniam ecce inimici tui peribunt. et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.* Also
in suônotâge
dârána skînet. sih nû. daz in iudicio dîne fienda ferlóren uuerdent unde alle diê zeuuorfen uuerdent. diê unreht uuúrchent. Sie neuuerdent niêht kesáminot zuô diên sâligen. (11) *Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum.* Vnde uuirt aber irhôhet min horn. also
diu einsámina minero brûte
des êinhúrnen. Vnitas ęcclesię meę chît CHRISTVS uuirt
irridin
danne irháuen. hereses uuerdent nídergelíget. *Et senectus mea in misericordia uberi.* Vnde mîn alti.
diû iúngistin mîniro brût-
in fóllechlichero genâdo. Daz chit. Nouissima ęcclesię
samenungo
męę. uuerdent irfúllet állero genâ[R 344]don. Iro

[hêrscaft] dignitas peginnet dâr [gruônen] uirescere . dar foenum [hóuue] beginnet [tórren] arescere. (12) *Et respexit oculus meus inimicos meos.* Vnde dâr irsáh min ouga mîne fíenda . niêht êin per- [âhtara dero réhton] secutores iustorum.. nube ouh amatores mundi [minnâre dirro uuerlte] . diê sih êr burgen. *Et insurgentes in me malignantes audiuit auris mea.* Vnde arguuillige an míh néndente . gehorta mîn ôra. Ih kehôrta siê dâr condemnare [lêidizzin] sua [iro] facta [uuerch]. (13) *Iustus ut palma florebit . et sicut cedrvs lybani multiplicabitur.* Aber der réhto bluôt also palma . unde uuirt kemanigfaltot also cedrus der ûfen lybano monte [suôzstanchperge] uuahset. Vbe foenum [hóuue] dorret so hízza chúmet . palma unde cedrus nedorrent durh daz. Scône boum ist palma . hôh poum ist cedrus . scône unde búrlîch uuerdent danne iusti [diê rehtin]. (14) *Plantati in domo domini . in atriis domus dei nostri florebunt.* Hiêr in sancta ęcclesia gefiánzote . pluônt dâr án dero inuérte . des húses unseres Gótes. Resurrectio [urstende] ist ínuart cęlestis regni [himilrîches] . an déro uuerdent siê scône. (15) *Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi.* Iêo mêr unde mêr uuerdent sie gemanigfaltot . in bérehaftero alti. Sancta ęcclesia uuuôcherot an íro chinden . ioh sô sî ált ist. Iro chint manigfaltont sih . unz sî lángôst uuéret. *Et bene pacientes erunt . ut adnuntient.* Vnde uuóla gedúltîg sint sie . daz siê in déro gedulte chúnden. Vuaz? (16) *Quoniam rectvs dominus deus noster . et non est iniquitas in eo.* Daz Got unser réhter ist . unde unreht an ímo be diû neist . daz er eîne fertréget unde andere uéllet.

(XCII.)

*LAVS CANTICI IPSIVS DAVID IN DIE ANTE SABBATVM QVAN-
DO FVNDATA EST TERRA.* Lob disses sanges siêhet ze CHRI-
an den séhsten dag sámiztage
STO [R 345] in sextum diem fore sabbato . do diû er-
gefestinot
da uuard keuestinot. Vuanne uuard si fundata? Do
in gloubo gefestinot sehs tága fó-
ménniscen in fide uuurden fundati. Sex dies sínt an-
re sámiztage an chunnobuôche
te sabbatum gezélet in genesi . mit diên uuurden fore-
sehs euuerlte ke-
gezeîchénet sex sęcula. Also do mennisco uuard for-
bildot an démo sehstin tage uuider-
matus in sexto die . so uuard er sîd fóne CHRISTO re-
bildot an dero sehstun uuerlte diu chumftiga
formatus in sexto sęculo. Nâh démo chumet futurum
uuerlt fîrrotág râuua
sęculum . daz ist sabbatum . daz ist requies dien . die
álliû uuerch kuôtiu dô
hiêr tâten omnia opera bona. Also iz dâr chit. ET
scóuuota Got al daz er geuuúrchit hábita . do uuaz iz harto guôt do
VIDIT DEVS OMNIA QVĘ FECERAT . ET ERANT VALDE BONA . ET
rauuet ir an demo sibindin táge ab allemo uuerche daz er uuorhta
REQVIEVIT DEVS DIE SEPTIMA AB OMNI OPERE QVOD PATRARAT.
(1) *DOMINVS REGNAVIT.* Truhten cham hára in uuérlt
unde rîchesota hiêr. *Decorem induit.* Ziêrda légeta
er ána . an diên . dien er lîcheta . uude die fone ímo
er ist kuôt
châden. QVIA BONVS EST. *Induit dominus fortitudinem.*
Er légeta sih ána starchi . uuíder diê . diên er mísse-
nêinir er ferlêitit diê liûtmánigi
lîcheta. Diêdir châden . NON . SED SEDVCIT TVRBAS. Vuaz
sin diêmuoti
ist diû starchi? Âne humilitas . mit déro er siê fer-
iro ubirmuôti . iro uuêichi
truôg. Dáraingágene ist superbia infirmitas. *Et pre-
cinctus est.* Vnde uuard er fúregurtet. Er hábeta
sîn húonte
fore ímo . dô er in cruce hángeta insultantes . die ímo

hêil hêrro du iúdon chúninc
zuochâden . Ave rex ivdeorvm. Dâr oûgta er sih ke-
stárchin unde gáreuuin die
gúrten . dâr ougta er sih fortem et paratum ad tole-
úbilin zefertrágenne
randos malos. *Etenim firmauit orbem terrę qui non commouebitur.* So tuôndo geféstenota er sanctam ęcclesiam . diû fúrder ze stéte stât . unde iruuéget neuuirt.
an iro gloûbtriúuuo kestôzzot
Si stat furder in fide. Concussa mag si uuerden ·
irfellit
conuulsa neuuirt si. (2) *Parata sedes tua ex tunc.*
an demo sehstin áltire dero uuerlte
Dannanhara ist caro din sez. In sexta ętate mundi
in dien herzon dîniro getriúuuon
[R 346] châme dû . sîd sazze dû in cordibus fidelium.
A sęculo tu es. Dârfóre unde fóre allemo zîte bist dû. Iêo unde iêo bist dû. (3) *Eleuauerunt flumina domine . eleuauerunt flumina uocem suam.* Áha trúhten . áha huôben ûf íro stimma. So spiritus sanctus
prédigon
cham . so uuurden lûtreîste apostoli in íro predicationibus. *Eleuauerunt flumina fluctus suos . (4) a uocibus aquarum multarum.* Nâh in châmen ánderiu uuazzer . diu huôben ûf íro uuélla . iro baldi . dîa sie hábeton . fóne mánigero uuázzero dôzze. So íro iêo mêr uuas so bálderen uuâren. *Mirabiles elationes maris.* Dan-
zornunga dero uuerltliûto
nan uuúrden uuurdenlicho . die indignationes sęcularium. Vuannan? A uocibus aquarum multarum. Vuiêo uuunderliche? Daz niêman diû hére martyrum gerûobon nemag . diû fone dannan démo zorne lâgen. Vnde uuaz do? *Mirabilis in altis dominus.* Truhten uuas ouh uuúnderlîch an diên so hôhen unde so geuuáltigen
chúningin
regibus . diê daz tâten. Vuârána skînet daz? (5) *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Dîniu úr-

chunde uuurden harto geloûblich. Selbên diên regibus
uuúrden siû geloûblich sámosô diên ánderen. Also iz
an mir hêigînt frído an dero uuerlte muôzzint ir fressun hábin uuésent
chit . IN ME PACEM HABETE . IN MVNDO PRESSVRAM HABEBITIS .
aber balt ih habin diê uuerlt uberuuúndin
SED CONFIDITE . EGO VICI MVNDVM. Vuaz uuirt dannanûz?
Domum tuam decet sanctitudo domine in longitudine
dierum. Dînero ęcclesię gezímet hêiligheît in êuuig-
hêite. In ándirro uuerlte skînet íro hêiligheît . dar
hórofaro
zímet sî íro . uuanda dâ neuuirt sî fuscata.

(XCIII.)

PSALMVS IPSI DAVID QVARTA SABBATI. Psalmus CHRISTO
liêhtfaz himilis
in míttauuéchun . do uuurden luminaria cęli diû sît
uber ubele unde guote kestécchit in hi-
skínen super bonos et malos. Siû stânt fixa in firma-
milis festi dero lib-
[R 347]mento cęli . sô stant oûh die . quorum conuer-
uuandil in himilin ist uuaz man
satio in cęlis est. Vnde also siû neruôchent quid aga-
an dero erdo tuôt ferte
tur in terra . noh dârumbe nelâzzent iro itinera . so
himilsce érdîne
nelâzzent oûh die . diê cęlestes sint . umbe terrenos
menniscin libuuandil
homines . siê nefólhábeien iro conuersationem. Souuáz
fertrageni
man ín tuôt alde ánderên des habent sie tolerantiam.
Der dia ferliûset . der fallet fone hímele. Daz oûget
díser psalmus. (1) *DEVS VLTIONVM DOMINVS . DEVS VLTIO-*
NVM libere egit. Got ist hêrro des keríches . uuanda
er niêht ungeróchenes nelâzzet . Got des keríches téta

hára úndir ménniscin er uuas
baldo . do er cham inter homines. Also iz chit . ERAT
sie lêrinde samo geuualt habinde nals nieht sô únbaldo so die iro uuerchpriêuin
DOCENS EOS TANQVAM POTESTATEM HABENS . NON QVASI SCRIBĘ
tâten . unde sundirlébin
EORVM ET PHARISEI. Die er sah ubelo tuon . die rafsta
Got kerícchis
er baldo . uuanda er deus ultionum ist . unde er uuolta
kricchis
daz sie ultionis úbereuuúrdin. (2) *Exaltare qui iudi-*
in úrstende írdisce
cas terram. Vuírd irhôhet in resurrectione dû terre-
ménniscen
nos homines ze urteildo bringest. Far baldo ze hímele . dû in érdo bald uuâre. *Redde retributionem superbis.* Kilt diên ubermuôten . fergíb dien diemuôten. Diê dih
ubermuôtige zêichinin
sluôgen superbi . die irchâmen sih . fone diên miraculis
diêmuôtige
dero apostolorum unde humiles uuordene . châden sie
uuaz múgin uuir is nu tuon bruodera ?
ze ín . QVID FACIEMVS VIRI FRATRES ? Do gehôrten siê fone
tuont riúuua unde uuerde iúuuer iêgelich
petro . AGITE POENITENTIAM . ET BAPTIZETVR VNVSQVISQVE
ketoûfet in námen
VESTRVM . IN NOMINE DOMINI NOSRI IESV CHRISTI. Diên fergíb . fergíb ín sculdo mêistun. Vuaz ist diû sculd ?
sie guzzen uz daz iro hêiliga uuérigelt
FVDERVNT PRECIVM SVVM. Vuaz kelâzzest dû ín dárain-
durh ablaz sie trinchen iro uuérigelt
gágene per indulgentiam? BIBANT PRECIVM SVVM. So ist ín chómen dîn gebét . daz dû in cru[R 348]ce tâte.
fater blaz ín iz sî neuuizzin uuaz sie tuônt
PATER IGNOSCE ILLIS . NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. (3) *Vsquequo peccatores domine . usquequo peccatores gloriabuntur.* Selber spiritus sanctus spríchet sament ménniscon . unde frâget des siê zefrâgenne hábent. Vuiêo lango truhten guôllichont sih súndige? Vuiêo lango? (4) *Effabuntur et loquentur iniquitatem loquentur omnes qui operantur iniustitiam.* Vnreht sá-

gent unde spréchent súndige. Alle die iz tuont die
sprechent iz. Siê chédent Got neuueîz unser unreht.
Vuannan chédent siê daz . âne daz siê Got fertréget.
demo dinchstéllere
unde sie lében lâzzet? Siê bergent sih fóre stationario .
daz er sie nefâhe . fore Góte nebérgent siê sih . uuánda
siê ín neuuânent uuésen fore íro únrehte. Siê chédent
dinchliûten lantrehtin chei-
sîd únserîu unreht mísselichent iudicibus . legibus . im-
sirin sculthêizzon
peratoribus . commentariensibus . diê uuir fliêhen . ne-
máhtin uuir in danne uuirs keflièhen . úbe iz ímo mís-
selîcheti . alde er iz uuíssi ê? (5) *Populum tuum do-
mine humiliauerunt . et hereditatem tuam uexauerunt.*
So chôsondo gediemuôton sie dînen liût . der daz âna
sêr gehôren nemahta . unde muôhton míte dîne erbe .
getriûuuin
dine fideles. (6) *Viduam et aduenam interfecerunt .
et pupillos occiderunt.* Vuíteuuun unde éllenden . unde
ellen-
uueisen sluôgen siê. Fone dien gescríben ist . Pere-
din unde chómelinch nescádestu
grinvm et advenam non nocebis. (7) *Et dixerunt non
uidebit dominus.* Vnde châden siê . Got nesiêhet des
niêht. *Neque intellegit deus iacob.* Noh Got iacob
neuuêiz iz. (8) *Intellegite insipientes in populo . et
stulti aliquando sapite.* Fernément únuuízzige under
liûten . unde ir goucha ferstânt iûh éteuuenne. (9) *Qui
plantauit aurem non audiet?* Der dáz ôra gescuôf . ne-
gehuôret der? *Aut qui finxit oculum non conside-*
]R 349]*rat?* Alde der ouga getéta negesiêhet der?
Nehábet er selbo . daz er ánderen gab? (10) *Qui
corripit gentes non arguet?* Der prophetas fóre ûz-
ze irrafsungo diêto
santa ad correptionem gentium . so er selbo chúmet
uuidirrefsin?
nesol er danne redarguere? Daz siê tâten . nesol er

daz tuôn? *Qui docet hominem scientiam?* Der andere tuot uuízzen . neuueîz der selbo? (11) *Dominus scit cogitationes hominum quoniam uanę sunt.* Got uuêiz déro menniscon gedancha . er uueiz daz sie uppig sint. Sie neuuízzen . daz die sîne rehte sint . er uueiz áber daz diê íro uppig sint. Sint aber doh êine diê sîne
Gotes liêbin
gedáncha uuizzen . die heizzent amici dei. (12) *Beatvs homo quem tu erudieris domine . et de lege tua docueris eum.* Sâlig ist dér mán . den dû trúhten lêrest . unde ímo die lêra gíbest fóne dînero êo. Vuélicha? (13) *Vt mitiges eum a diebus malis.* Daz dû ín gemánmendest . unde gesueîgest ubelero tágo . so die sint .
an diên diên ubilen framspuot ist
in quibus prosperantur mali. *Donec fodiatur peccatori fouea.* Daz er síh inthábe . unde ímo iz neuuége . unz démo súndigen gruôba gegráben uuerde . dâr er ín stúrze . unde furder ûf nestánde. Vuélichiû ist diû
framspuôt uber-
gruôba. Daz ist sin prosperitas diû gíbet imo super-
uuâni
biam . an déro iruállet er sih. Daz chúmet fóne
tougenero pinêimedo
occulta dei dispositione. Den er diê lêret der nechît
ziu richesont ubele ? unde ziu uuerdent ferdrucchet kuote
niêht ze Góte . QVARE REGNANT MALI . ET PREMVNTVR BONI? (14) *Quia non repellet dominus plebem suam.* Vuanda durh daz nestôzzet fone ímo Got sînen liût. Vuieo
er uôberot ín . noh nefertribit ín
tuot er danne? Exercet non repellit. Er bézzerot in mít diên ubelen . hértet ín . máchot ín gedúltigen . unde féstmuôten. *Et hereditatem suam non derelinquet.* Vnde umbe énero ubeli . nelâzzet er sîn erbe. Diên er daz erbe uuíle . diê físlet er . éne lâzzet er tuôn . daz sie uuéllin. (15) *Quoad usque iustitia conuertatur in iudicium.* Vuis diê uuîla reht . [R 350]

ordenunga
unde nelâz dir mísselichen Gotes dispositionem unz
dîn reht uuerde bechêret in irtêilida unz du sáment
zeirteillenne
ímo sizzest ad iudicandum . also oûh apostoli ze êrest
rehte úberteîlare
uuâren iusti . unde daranâh uuerdent iudices. *Et qui tenent eam omnes recto sunt corde.* Die daz tuônt .
reht
diê iustitiam fasto hábent . diê sint mit créhtemo hérzen nals mit chrúmbemo. (16) *Quis exsurget mihi aduersus malignantes ? aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatem ?* Vuer chúmet mir ze helfo uuider árguuíllige? Alde uuer stât mir bî . uuíder únrehto fárenten? Diê sâr mîna conuersationem lêidezzent . úbe siê mih kesêhent christiano more uiuere .
irráfsungo ziu neuuerchost du so ouh andere liûte
mit súslichero increpatione. Quare non facis quod alii
tuônt pist tu eîno allis christane hôi herro. Hina inbrottinî zúchta
faciunt. Tu solus christianus es. Te extasis cum paulo
dih crehto mit paulo ze himele
rapuit in tertium cęlum. (17) *Nisi quia dominus adiuuit me . paulo minus . i. prope habitauit in inferno anima mea.* Vbe mir Got nehulfe . sólchero uuorto mahti ih liêhto besuíchen uuerden . unde ze hello fáren mîn sela. Vnder diên solchen negenâse ih . ube iz Got netâte. (18) *Si dicebam motus est pes meus . misericordia tua domine adiuuabat me.* Vbe ih mit
diêmuoti
humilitate iah mînero sundon . unde ih chad . mîn fuôz ist peslíphet . sô half mir iêo Got dîn genâda. (19) *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo . consolationes tuę lętificauerunt animam meam.* Also mánegîu sêr mir ánauuâren . sámománige trôsta fréuton mîna sêla. (20) *Numquid adheret tibi sedes iniquitatis . qui fingis dolorem in precepto.* Haftet dir

iêht der stuôl des unrehtes? Mág sáment dir sizzen
doh eîner unrehter . du daz sêr uuúrchest an dinemo
gebote? Daz chit . du uns uuíle gebóten uuesen daz
sêr. Luctus ist sêr . daz sêr uuíle dû uns uuésen [R 351]
sâlig sint die sih uuuofchäront
gebóten . uuanda dû chîst . BEATI QVI LVGENT . kebiêten
léso
do uuúrchest dû íz. Sih dir selbo lector uuieo Augu-
daz chit .
stinus chéde . FORMAS INQVID DOLOREM IN PRECEPTO . I. de
ûzzir sêre machost du uns kebót also mêinich . daz selba iz daz ser an uns
DOLORE PRECEPTVM NOBIS FACIS . VT IPSE DOLOR PRĘCEPTVM
kebót si
SIT NOBIS. Daz sint sîniu uuort. Der sin ist. Vuiêo
mag der úbelo sáment dir sízzen . sîd dû noh kuôtemo
kebot
nelîbest . dû neuuéllest daz ímo sêr preceptum si. (21)
*Captabunt in animam iusti . et sanguinem innocentem
condemnabunt.* An des réhten lîb fâhent siê . unde
pluôt
únsúndig pluôt ferdámnont sie. Also CHRISTI sanguis
unsundig ubelen
uuas innocens . unde doh fone impiis úberteîlet uuard.
Vuieo suln sie anderen lîben . sîd siê ímo nelîbton?
Nu trôstet unsih aber der salmo sus. (22) *Et factus
est mihi dominus in refugium.* Vnde des ist truhten
mir uuorden zuôfluht. *Et deus meus in auxilium spei
meę.* Vnde Got mîner ze helfo mînero gedíngi. Er
gíbet mir êuuígen lîb . nah mînero gedíngi . fúre dísen
murgfâren. (23) *Et reddet illis iniquitatem ipsorum.*
Er gíltet oûh in íro unreht. *Et in malitia eorum
disperdet illos dominus deus noster.* Vnde in íro
argen uuillen fertrîbet er siê . fone sînemo rîche.

(*XCIV.*)

Lavs cantici ipsi david. Démo uuâren dauid christo . ist díser psalmus pêidiu . ioh laus . ioh canticum.
lob sanch

Laus skeînet deuotionem . canticum hilaritatem.
Gotedêhte fromuôti

Invitatorivm. (1) *Venite exsvltemvs domino.* Chóment liûte chóment ferro gesezzeno . lâzzen unrehta fréuui sîn . diû ze uuerlte tríffet . uôbet dia . diû ze Góte triffet. *Iubilemus deo salutari nostro.* Niûméien Gote únsermo háltâre. Ougen fréuui mit niûmon . dâr [R 352] uuir mit uuorten nemúgîn. (2) *Preoccupemus faciem eius in confessione.* Fúreuangeien sîn ánasiune ín geiíhte. Vuanda ér noh chómen sol ad iudicandum . so irgében unsih êr ímo déro sùndon iéhendo . daz er sie danne nefórderoe dínglîcho. *Et in psalmis iubilemus ei.* Vnde niûmoen ímo an diên salmon . oûgen únsera geîstlíchun méndi an ín. (3) *Quoniam deus magnus dominus . et rex magnus super omnes deos.* Vuanda Got ist máhtîg hêrro . unde máhtig chúning uber alle Góta. Ýber alle diê Góta . fone diên iz chît . Dedit eis potestatem filios dei fieri. Diê sint Góta . uuanda siê Gotes súne sint. Daz neuuârin siê . úbe gratia neuuâre. 'Er ist úber siê máhtig . uuanda er getéta siê máhtige. Be diû suln uuir ímo iubilare. (4) *Quoniam non repellet dominus plebem suam.* Vuánda Got nestôzzet dána . sînen uólg. Vuélen? Plebem iudeam. Souuiêo sie ín feruuúrfin . also iz chît. In propria ve-
zeúbertêilinne (above: iudicandum)
er gab (above: Dedit); in geuualt Gotes sune uuerden (above: eis potestatem filios dei fieri)
genâda (above: gratia)
húgesangon (above: iubilare)
iudon folg (above: Plebem iudeam)
er cham an daz (above: In propria ve-)

sin unde die sine nenâmin sîn uuára
NIT . ET SVI EVM NON RECEPERVNT . er neferuuarf doh siê
gloûbige
uuanda apostoli . unde andere fideles dannan châmen.
Fone diû suln uuir ímo iubilare . mit allerslahto stim-
mo uuúnnesángon . ménischin . orginon . sêiton . fîfon .
cýmbon . clóccon . hórno . et reliqua . in quibus hoc
quod continet omnia scientiam habet uocis . daz hêiz-
zit iubilare . daz chit âna uuórt liûdon. *Quia in ma-
nu eius fines terrę.* Oûh fóne diû . uuanda in sînero
héDe sint . álliû ende déro érdo. Gentes diê unz in
kánzlidi
énde uuerlte gesêhen sint . die preputium hêizzent . die
scártlidi
sint oûh chómen sáment circumcisione . unde hábent
ze demo ortsteîne der zuo mura in eîn
sih kefuôget ad lapidem angularem qui facit utraque
bringet
unum. *Et altitudines montium ipsius sunt.* Vnde
die irdiscin fúrsten
sîn sint diê hôhina déro bérgo. Terreni principes diê
mit zesazten lántrehten namen
íu êr [R 353] promulgatis legibus christianum nomen
uuolton tîligon . diê sint nû selben christiani. (5) *Quo-
niam ipsius est mare et ipse fecit illud.* Vuanda sin
ist daz mâre . er téta iz. Daz er téta daz ist nôte sîn.
tiête
Gentes téta er . diê lósênt ímo . sîe bezêichenet daz
mare. *Et aridam fundauerunt manus eius.* Vnde ouh
diê dúrrun erda festenoton sîne hende. Vuanda si durre
ist . pe diû nézzet er sîa. Er uuêiz uuóla . uuiêo dúrf-
únbírigiû hérzin
tig sterilia corda sint des regenes sînero lêro mit dé-
mo er siû festenot. (6) *Venite adoremus . et procida-
mus ante deum . ploremus ante dominum qui fecit nos.*
Chóment pétoen. Vnde uuiêo bétoen? Fallen níder
fóre ímo . uuêinoen fóre demo . der unsih téta. Daz
ist fóne diû reht. (7) *Quia ipse est dominus deus noster.*

Vuanda er ist unser Got. Vuaz aber uuir? *Nos autem populus eius . et oues pascuę eivs.* Vuir bin áber sîn liût . unde scâf sînero uueîdo. (8) *Hodie si uocem eius audieritis . nolite obdurare corda uestra.* Vbe ír hiûto gehôrent sîna stimma . so neferhértent iúuueriû herzen. (9) *Sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto.* Also iudei tâten . ín demo eînode mih crémendo . do sie mîn chóreton. *Vbi temptauerunt me patres uestri.* Dâr mîn chóreton iûuuere patres diê doh danne iúuuere patres nesint úbe ir siê nebíldont. Der ist mánneliches pater . den er bíldot. *Probauerunt et uiderunt opera mea.* Sie besuohton uuaz ih ketuôn mahti . unde do gesâhen siê miniu uuerch . diû mahton sie iz lêren. (10) *Quadraginta annis proximus fui ! generationi huic.* Fiêrzeg iâro uuas ih nâhe dírro gebúrte. An uuiu? An zeîchenen unde uuúnderen diu ih fore ín téta . fone dien sie mih erchénnen mahton. *Et dixi.* Vnde dô chad ih. *Semper isti errant corde.* Diê sint iêmer írre in íro [R 354] herzen. Soltin sie sih iêmer beríhten . daz uuâre in fierzeg iâren uuorden. Durh daz follegiêng ih ín sô lángo . daz ih an ín geoûgti sólcha slahta uuésen liûto . diê niêmer neirdruzzet íro úbeli. (11) *Et ipsi non cognouerunt uias meas . s. utique spiritales.* Vnde
uuanda
mîne uuéga die geîstlíche sint . neirchándon siê . quia
fleîscin ménnisco nenimit nieht in sich des Gotkêistlichin dingis.
carnalis homo non percipit ea quę sunt spiritus dei. *Quibus iuraui in ira mea . si intrabunt in requiem meam.* Diên ih zórneger sus suuor unde sus tréu-
sâlich
ta . in mîna râuua nechóment siê . daz chît . beati neuuerdent siê. Dâr ist in áller guôtelih ferságet.

Díser salmo fâhet áua ze fréuui . unde gât ûz ze âmere.

(XCV.)

CANTICVM DAVID QVANDO DOMVS AEDIFICABATVR POST CAPTIVITATEM. Sus sang dauid do daz hûs kezímberot uuard . nâh éllende. Vuélih ist daz hus? Iû uuárd hus kezímberot nâh éllende . dô zorobabel filius sala-
dero éllendi
thiel fone captiuitate babylonię iruuúndener . salomonis hus daz fone chaldeis zestôret uuas . ánderêst zímberôta. Ságet diser salmo fóne démo? Neîn. Er ságet
Gotes hus ist
fone sancta ęcclesia diû domus dei ist . uuiêo sî mit
niúuuemo sange keloubo kedíngi minno
cantico nouo fidei spei et caritatis kezímberot uuard .
ellendi dero ungeloubo
nah déro captiuitate infidelitatis. (1) CANTATE DOMINO CANTICVM NOVVM . CANTAte *domino omnis terra.* Síngent trúhtene niúuuez sang . daz sínge imo álliû diû erda.
mínnasami niúuue sáng niúuue
Dilectio ist canticum nouum . uuanda si mandatum
gebot
nouum ist. Omnis terra ist sancta ęcclesia. Sî ist
Gotes hûs mit minno
domus dei . unde uuirt mit caritate gezímberot. An
gezimbere steina ein stêin
dero structura uuerdint alle lapides unus lapis. Vuiêo
an déro êinigheite geîstis . an frídis pánde
uuirt daz? In unitate spiritus . in uinculo pacis. (2) *Can*[R 355]*tate domino.* Singent trúhtene. Singent niûuuez sang . sô zímberONT ir niúuuez hus. *Benedicite nomen eius.* Lóbont sînen námen. Vuieo? *Bene nuntiate de die in diem salutare eius.* Vuola tuônt chúNT sinen háltâre CHRISTVM . fóne táge ze táge . daz

er iêo chúndero unde chúndero sî. (3) *Adnuntiate inter gentes gloriam eius . in omnibus populis mirabilia eius.* Chundent under diêten sîna guôllichi . unde sîniu uuunder under allen liûten. So uuóla getuônt ín chunt . unde so uuît hûs zímberont ímo. (4) *Quoniam magnus dominus et laudabilis nimis terribilis super omnes deos.* Vuanda er mahtig hêrro ist . unde lóbelih hárto . unde brúttelîh uber alle Gota. Vuaz suln uuir danne fone ín geloûben? (5) *Quoniam omnes dii gentium doemonia.* Daz alle Góta hêidenero

irricheit tiêfela

diêto . tiêuela sint. Diê error fant . die sint dęmones. *Dominus autem cęlos fecit.* Áber truhten téta diê himela . ába diên er sie falta . so mahtig ist er. (6) *Confessio et pulchritudo in conspectu eius.* Keiíht unde

piiiht sun-

scôni sint fore ímo. Lâ foregân confessionem pecca-

don scôni

torum . sô uolget sâr pulcritudo. So du dih irspuôlest so bist dû scône fore ímo. *Sanctitas et magnificentia in sanctificatione eius.* Heîli ze êrist unde míchel-uuerchunga dáranâh sint in sînero heîligmachungo.

antreht heilichmacha

Den ordinem hábe sîn sanctificatio daz si dih prínge

heiligi michiluuurchte míchil-

fone sanctitate ze magnificentia. Vuíle dû êr magni-

uuurchig mit zeîchenin unde mit

ficus sîn in signis et miraculis . er du sanctus uuerdêst . des nemag niêht keskéhen. (7) *Afferte domino patrię gentium . afferte domino gloriam et honorem.* Ir diêtpurge . bríngent trúhtene guôllichi unde êra . bríngent sia ímo . also iû selben . noh anderên menniscon. (8) *Afferte domino gloriam nomini eius.* Pringent imo ze lóbe guôllichi sînemo námen . chedent .

sus nals uns hêrro nals uns nube dinimo námin gib kuôllichi

NON NOBIS DOMINE NON [R 356] NOBIS . SED NOMINI TVO DA

an uns
GLORIAM. *Tollite hostias et introite in atria eius.* Nément ópher diû ímo gerîsen . unde gânt mit diên in
tráhinin firmúlitimo
sîna hóua. Chóment mit lacrimis . unde mit corde
herzin
contrito in sîne hóua . die ze sînemo hûs leîtent. Ín-
biscôufin andren prédiaren
NONT iûh ze apostolis . ze predicatoribus . daz sie iûh pringen in sanctam ęcclesiam dîu sîn hûs ist. (9) *Adorate dominum in atrio sancto eius.* Sô ir dárachóment dar bétont trúhtenen in hêiligemo hóue sînemo. Vuer ist der hóf? Daz ist aber sî . sancta ęcclesia . hûs diên . diê in íro bûent . hóf diên . die durh sîa ze hímele fárent. *Commoueatur a facie eius uniuersa*
ze riúuuo
terra. Álliû diû erda uuerde iruuéget ad pęnitentiam .
in fleîsce
fone sînemo ánasiûne. Sô ér ín carne sih keoûge . unde er ín chunt uuerde . dannan bézzeroen sih álle.
(10) *Dicite in nationibus dominus regnauit a ligno.* In allen diêten chédent danne . trúhten rîchesota fone
holze chrucis holze
ligno. Fone ligno crucis pegonda er rîcheson . also
fóne beuuéritemo holze zartkártin
fóre diabolus rîchesota . a ligno uetito paradysi. *Etenim correxit orbem terrę qui non commouebitur.* Dán-
rinch dero erdo
nan hábet er geríhtet orbem terrę . der furder intríhtet neuuírdet. Sîd daz hus kezímberot ist . furder stât iz. *Iudicabit populos in ęquitate.* So des zît uuírdet .
an
so irteîlet er liûten in rehte. Vuánne ist daz? In
dero andrun chúnfte
secundo aduentu. (11) *Lętentur cęli et exsultet terra.* Sînes rîches fréuuen sih die regenonten hímela . unde diu fone ín berégenota erda. *Commoueatur mare et*
diu uuerlt
plenitudo eius. Aber dárauuídere bélge sih is sęculum .

állichêit áhtunga
unde sîn uniuersitas . unde dannan chome persecutio.
lint-
(12) *Gaudebunt campi et omnia quę in eis sunt.* Le-
muotige . mammende. die Gotis kefildir
nes . mites . diê campi dei sint . unde iro fólgara mén-
dên is. *Tunc exsultabunt omnia ligna siluarum* (13)
a facie domini . quia uenit. Danne fréuuent sih sînero
êrerun [R 357] chumfte / alle uuáltpôuma . uuanda sie
zimbere Gotes hûsis
gebrûchet uuerdent ze ędificio domus dei. Daz sint
diê heîdenin ábasnitine aba uuiltstocche . unde geimpitote ûffen óleboûme
pagani . precisi de oleastro . et inserti in oliuam. *Quo-
niam uenit iudicare terram.* Sie mendent oûh daz er
anderest chumet . zeûberteilenne die ménniscen . die érda
chóment hara mînis fáter geuuiêh-
sint . uuanda sie dâr gehôrent. VENITE BENEDICTI PATRIS
ten
MEI. *Iudicabit orbem terrę in ęquitate . et populos in
ueritate sua.* Er úbertêilet den érdering in réhte . dâr
állelîchi kuôtero unde úbilro
uuirt fernómen uniuersitas bonorum et malorum . unde
liûte in sînero uuarheite dar uuerdent fernómen . die
ze zesuuuun unde ze uuinstrun
gesceîdenen ad dexteram et ad sinistram.

(XCVI.)

(1) *PSALMVS IPSI DAVID CVM TERRA EIVS RESTITVTA EST.*
Sang selbemo CHRISTO . dô sîn lîchamo irstuont . unde
úngeloûbige ze gloûbo
infideles ad fidem geládot uuurden. *DOMINVS REGNAVIT .
EXSVLTET TERRA.* Nâh tôde irstándener CHRISTVS rîche-
diu zesáminehábiga erda
sota . des fréuue sih continens terra. *Lętentur insulę*

erda mit uuázzeren undirnomine
multę. Fréuuen sih is oûh terrę aquis interruptę.
Zesámineهábig lánt ûzzerunhálb méres . heîzzet conti-
sêuuin
nens. Dánagescêidenez in mari . alde in stagnis . heîz-
isila daz Gotes riche
zet insula. Diên bêiden sî fréuui . regnum CHRISTI.
(2) *Nubes et caligo in circuitu eius . iustitia et iudi-*
cium correctio sedis eius. Vmbe in . íst er êinên uuól-
chan . unde tímberî . anderên ist er reht unde urteilda .
diû sînes stuôles keríhteda sint uuanda er an diên
gerno sízzet . an diên er diû zuêi fíndet. (3) *Ignis*
ante ipsum precedet . et inflammabit in circuitu ini-
suônotak
micos eius. Fiûr féret fore ímo . êr dies iudicii chóme .
unde inzundet sîne fíenda . umbe in gesezzene. Vuanda
prediara hêidenen abkot
so predicatores paganis iro idola uuéren begínnent .
irgrémit âh-
so uuerdent sie inflammati dan[R 358]nan irrínnet per-
tunga
secutio. (4) *Alluxerunt fulgura eius orbi terrę.* Sîne
zeîchin dero
blíccha irscínen allero uuerlte . daz sint miracula pre-
uuólchen
dicatorum. Sie sint nubes . fone nubibus choment
pliccha zeichin
fulgura. *Vidit et commota est terra.* Diû miracula
gesah álliû diû uuerlt . unde ircham sih is. (5) *Mon-*
tes sicut cera fluxerunt a facie domini . a facie do-
keuuáltige und uber-
mini omnis terre. Fóne diu smulzen potentes et su-
muote
perbi also uuahs . fone Gótes anasiûne . uuanda sie
gagenuuerti an dien zêichin
sîna presentiam in miraculis irchandon. Sô téta álliû
diû erda . daz chit alle ménniscen. Alle geloûbton siê
herti
sih íro duritię . unde uuurden christiani. Vuiêo cham
daz dárazuô? (6) *Adnuntiauerunt cęli iustitiam eius.*

Vuanda predicatores ín Gotes reht chúnton. *Et uiderunt omnes populi gloriam eius.* Vnde uuanda alle
zêichinin Gotis kuollichi
liûte an dien miraculis gloriam dei ! gesâhen. (7) *Confundantur omnes qui adorant sculptilia.* Sîd daz sô
sî . ze hônedon uuerden alle . die gráftpilide bétoien .
abkot
daz chit idola. *Qui gloriantur in simulacris suis.* Die sih kuôllichont in iro gelîhnissen. Sámoso uuir neuuízzîn uuaz uuir betoien . uuir den ungesihtigen Got pétoien . unde aber sie geséhen íro Góta. *Adorate eum omnes angeli eius.* Petont ín alle sîne angeli .
menniscin
unde úbe iuh uuellen homines péton . so zêigont in ze ímo . uuanda er gemêine Got ist . den ir unde sie bé-
diu êrist uuordena
ton súlent. (8) *Audiuit et lętata est syon.* Primitiua
daz ouh diête Gotes
ęcclesia diû in iudea geîscota. Qvia et gentes recepe-
uuort inphiengin
rvnt verbvm dei . diû mánta des mâris. *Et exsultauerunt filię iudę . propter iudicia tua domine.* Vnde
die sêla dero geloubigon daz Got in êin-
animę credentium iudeorum fréuton sih. Qvia non est
halbháldâre niêht neist nube in állen diêtin ist imo
personarvm acceptor devs. Sed in omni gente qvi timet
der liêb der in fúrchtit
evm . acceptvs est illi. (9) *Quoniam tu* [R 359] *dominus altissimus super omnem terram . nimis exaltatus es super omnes deos.* Fréuton sih . daz du der fíle
írdisce
hôho Got pist . uber alle terrenos . fíle hôh uber alle
hêiligen
sanctos. (10) *Qui diligitis dominum odite malum.* Házzent ubel alle Got mínnonte . unde nefúrhtent niêmannen. Zíu nesulent? *Custodit dominus animas sanctorum suorum.* Vuanda er behuôtet sînero hêiligon sêla. *De manu peccatorum liberabit eos.* Er

diê den lîchamin mágin
lôset siê fóne dero sundigon handen . qui corpus pos-
irslan nals die sela
sunt occidere non animam. (11) *Lux orta est iusto . et rectis corde lętitia.* Liêht ist irrúnnen démo reh-
liêht dero geloûbo in demo herzin
ten . nals demo unrehten. Lux fidei daz in corde ist . daz neist ín gemeîne . áber déro sunnun liêht ist ín gemêine . unde fóne diû ist fréuui diên gréhthérzen.
diên árgisten
Diâ ferságeta esaias diên úbelên . dô er chad . NON EST
neist niêht zemendenne . chit Got selbo
GAVDERE IMPIIS DICIT DOMINVS. (12) *Lętamini iusti in domino et confitemini memorię sanctificationis eius.* An Góte ist sî . an ímo fréuuent iûh rehte . unde geiéhent sînero gehúhte . diû hêilige machot . hábent in gehúhte sîniu uuort . unde geiêhent déro gehúhte . daz chit ketrúent íro . daz machot iûh hêilige . uuanda er
in uuerlte habint ir arbeîte
chad . IN MVNDO PRESSVRAM HABEBITIS . so neuuânent ir bézzeren dingis danne so er gehiez . unde sînt doh frô an ímo.

(XCVII.)

in tôufi
(1) CANTATE DOMINO CANTICVM NOVVM. In baptismo
abirborne unde uuíderniúuuote niúuez sanc
regenerati et renouati . síngent canticum nouum. Daz
in dero alti ada-
nemúgen síngen . diê noh sint in uetustate preua-
mis ubirfangis
ricationis adę. *Quia mirabilia fecit.* Síngent uuanda
uuerlt
er uuúnder hábet ketân . uuanda er mundum habet
fone euuigemo tode
irlôset a morte perpetua. *Saluauit eum dextera eius .*

et brachium [R 360] *sanctum eius.* Ín gehiêlt sîn
keuuurcho
zéseuua . unde sîn heiligo arm. Sîn selbes operatio
chraft
unde sin selbes fortitudo tâten iz . uuanda er hábeta
keuualt sînin lib zelâzzenne unde aber uuider zene-
potestatem ponendi animam suam . et iterum sumendi
menne
eam. (2) *Notum fecit dominus salutare suum.* Pater
in fleîsce
getéta chunden sînen háltâre CHRISTVM dô er in carne
irskêin. *In conspectu gentium reuelauit iustitiam suam.*
Fóre diêten iróffenota er sîn reht. Vuelez? Âne aber
zésiuua arm
CHRISTVM . der oûh sîn dextera unde sîn brachium ist.
(3) *Recordatus est misericordię suę . et ueritatis suę*
domui israel. Er irhúgeta sînero genâdo . diê er skêin-
da geheîzzendo . unde sînero uuârheîte . diê er skêinda
lêistendo daz er gehiêz. Vuemo? Israhelis hûse .
gloubige zuosehendo
daz sint alle fideles . die in gesehen suln facie ad fa-
antfrísto
ciem . nâh des námen interpretatione israhel . uuanda
man Got anasehinde
iz chit ! VIR VIDENS DEVM. *Viderunt omnes fines terrę*
salutare dei nostri. Alliu ende déro erdo gesâhen
sinen haltâre. Ýberál hábet man kêiscot sînen ad-
chunft
uentum. (4) *Iubilate deo omnis terra.* Sîd daz sô
sî . nu uuúnnesangont . unde fréuuent iûh des alle mén-
nisken. *Cantate et exsultate et psallite.* Síngent .
sprúngezent . niûmont. (5) *Psallite domino in cythara.*
Síngent ímo an guôten uuerchen. *In cythara et uoce*
psalmi. Singent ímo an uuerchen unde an hôhero
stimmo . daz uuérgh unde stimma sáment sìn. (6) *In*
tubis ductilibus. An êrinen blâson . mit hámere ge-
ráhten. Pézzeront iûh fóne Gótes hámerslégen . so

kehámirslagot unde gerécchit
récchent ir iûh . also iob uuard percussus et productus.
In uoce tubę corneę. Síngent ímo mit hornen blâsendo .
uzzer demo fleisce daz flêisc
horn iruuahset ex carne . unde fúreskiûzzet carne . sô
daz fleisc mit muôte kêist-
fúreskiêzzent ouh ir carnem mente. Fúresezzent spiri-
lichiu flêisclichen rihtint muót ze Gote
ritalia carnalibus . dirigite mentem ad deum. *Iubilate
in conspectu re*[R 361]*gis domino.* Singent Gote in
des chuninges kesíhte . sines súnes CHRISTI. (7) *Com-*
in Gotes chunfte
moueatur mare et plenitudo eius. In aduentu domini
uuerlt
uuerde sęculum iruuéget . unde sîn folli. Vuaz ist diû
diû geuuizzeda héuigero sundon
folli? Ane conscientia ingentium delictorum. Diû ir-
chóme sih is danne. *Orbis terrarum et uniuersi qui
habitant in eo.* So tuôie der uuérltring . unde alle
darána sízzente. Sáment irchómen sih alle súndige.
heilige
(8) *Flumina plaudent manibus in id ipsum.* Sancti
man in guôten uuerchen
uiri die in bonis operibus fluzzen . die hántslágoen
danne an sélbemo Góte . demo siê diênoton. *Montes
exsultabunt* (9) *a facie domini . quoniam uenit iu-
dicare terram.* Perga fréuuent sih danne sînero gágen-
uuerti. Apostoli unde prophetę sint frô . daz er chu-
met zeirtêilenne diê írdisken. *Iudicabit orbem terrę
in iustitia . et populos in ęquitate.* Er findet reht
erdring súndige
úber orbem terrę . daz sint peccatores . unde uber po-
liûte getriúuen
pulos . daz sint sîne fideles.

(XCVIII.)

urstende
(1) *DOMINVS REGNAVIT.* Nâh sînero resurrectione
rîchesot CHRISTVS uuanda do uuurden uzkeséndet . die
sîn rîche chunt tâtin diên lîuten. *Irascantur populi.*
abkot
Des pélgen sih liûte . uuanda iro idola suln zestôret
uuerden. Alde ze ín selben belgen siê sih iro sun-
riûuua
don . unde tuôen pęnitentiam. *Qui sedes super che-*
folli uuizzinnis
rubim moueatur terra. Dû alla plenitudinem scientię
uuerde iruuéget erda
uberrêichest . ze dir spricho ih . MOVEATVR TERRA. Eîn-
ze âhtungo daz martirera corona inphâhen
uueder . so ad persecutionem ut coronentur martyres .
ze riuuuo daz sie selbin uuerdin irneret
alde ad pęnitentiam ut ipsi saluentur. Vuaz ist ple-
folli uuizzinnis minna
nitudo scientię? Caritas . hábe caritatem . so tríffest
dû ad cherubim. (2) *Dominus in syon magnus et ex-*
celsus . super omnes populos. Syon ist ęcclesia . uuís
michil unde hôh
ín ęcclesia . so ist Got in dir magnus et excelsus. Vuís
scóuuare Gotis liêh-
oûh selbo syon . [R 362] uuis contemplator diuinę lu-
tis intliûhtit liûht-
cis . so uuirdest dû illuminatus . unde fone dero illu-
nisse michil unde hoh
minatione . uuirt Got an dir magnus et excelsus ! állero
túgede uber alle diê liûte . diê sih ze ímo umbe íro
abkot
idola búlgen. (3) *Confiteantur nomini tuo magno.*
Dînemo michelen námen iéhen siê. Diê ímo ze êrist
iéhen neuuoltin lúzzelemo uuanda er únferro chómen
uuas . diê iéhen ímo áber michelemo . so er uberál
chunt uuerde. Ziû? *Quoniam terribile et sanctum*
est. Vuanda er égebâre unde hêilig ist. Terribile .

úberteilaris ist Gotis
uuanda er iudicis ist . sanctum uuanda er dei ist.
(4) *Et honor regis iudicium diligit.* Vnde uuanda
chúninges êra gerihte mínnot. Fóne diû sî mánno-
reht urteil
lih iustus . uuanda er iudicium minnot. *Tu parasti*
ęquitatem. Du garetost reht. Vuar? Daz ferním.
Iudicium et iustitiam in iacob tu fecisti. In sancta
ęcclesia tâte dû geríhte . unde reht. Fóne íro selbero
necham iz . dû lêrtost sîa bêidiu. Mánnolih lírnee
urteil undirscêidento undir ubele unde
tuôn iudicium. Vuiêo? Discernendo inter bonum et
guôte reht daz er úbel fermîde
malum. Aber iustitiam uuieo? Vt declinet a malo .
et faciat bonum. (5) *Exaltate dominum deum nostrum.*
Irhôhent trúhtenen Got únseren míchellichont in fóne
reht rehthaft
démo uuir iustitiam inphiêngen . daz uuir iustificati
uuerden. *Et adorate scabellum pedum eius quoniam*
sanctum est. Vnde bétont sînen fuôzscâmel uuanda
erda sin fuôzscâmil erda
er hêilig ist. Terra ist scabellum pedem eius . terram
fone erdo flêisc fone MARIVN fleisce mit demo selben
inphiêng er de terra . carnem de carne MARIĘ. In ipsa
daz selba
carne giêng er hiêr . ipsam gab er uns zeézzenne . daz
toû-
súln uuir béton . sô uuír iz ézzen . uuanda iz sacra-
genheit toûginhêite kêistlich fernúmist
mentum ist . unde iêo in sacramento spiritalis intellectus
sînin fuôzscâmil festi
ist. Ouh mag hêizzen scabellum pedum eius . stabili-
sînero Gotehêite
tas diuinitatis eius. (6) *Moyses et aaron in sacerdo-*
tibus eius . et samuel inter eos qui inuocant nomen
eius . inuocabant dominum et ipse [R 363] *exaudiebat*
sînin fuozscâmil
eos. Cnôto unde gerno bétoen scabellum pedum eivs .
daz er unsih kehôre . uuanda moyses unde aaron zuêne

êuuarton
sînero sacerdotum . unde samuel êiner sinero bétaro .
bétoton ín . unde er gehôrta siê. Neuuas iro mêr diê
unéntlîch manigi
er gehorti? Íro uuas infinita multitudo . fûre diê .
euuarto
díse drî genémmet sint. Vuas moyses sacerdos? Er
piscofa
uuégeta sînen liûten . also sacerdotes tuônt . pe diû ist
er hiêr ze ín gezélet. (7) *In columna nubis loqueba-*
tur ad eos. Er sprah ín zuô . uzzer dero uuólchen-
fórezêichin uuolcchen
sûle. Daz uuas figura . uuanda nubes pezêichenet spi-
diu sûl starchi unde ziêri
ritum sanctum . columna bezêichenet robur et decorem
zimberis christanheite zimber
ędificii. In spiritu sancto uuolta er fabricam ęcclesię
féstin
roborare . daz píldota er ín fóre. *Custodiebant testi-*
monia eius . et precepta quę dedit illis. Fóne diû ge-
hôrta er siê . daz siê behuôton sîniû úrchúnde unde
siniu gebót . diû er ín beuólehen hábeta. Vueliu uua-
gebot
ren diu urchunde? Âne sélbiû diu precepta . mit diên
forezeîga
er ín chunta sînen uuíllen. Alde presignationes déro
chúnftigon
futurorum . diu uns nu chómen sint. (8) *Domine deus*
noster tu exaudiebas eos . deus tu propicius fuisti eis.
Du truhten gehôrtost siê . du uuâre ín suônlih . souuâr
iz íro dúrfte uuâren. *Et uindicans in omnia studia*
eorum. Vnde uuâre rechâre an allen iro uuíllon . an
diên íro dúrfte neuuâren. Also an PAVLO skêin . der
dríe stunt pát . des in Gót negehorta. Ziu negehôrta?
récchin-
uuanda iz sîne dúrfte neuuâren. Vuaz uuas er uindi-
de irhábini
cans? Diê extollentiam diû dâr uuerden mahti. Vuiêo
aber an Moyse aaron et samuele? Vuaz habeta er an

in zerechenne? Daz sie ane sunda neuuâren. Vuiêlih
uuas der gerih? Daz siê tagelicha muohi hábeton.
uuándele
fone déro úbelon conuersatione. under dien sie uuúrben.
So der man [R 364] iêo bézzero ist. so imo iêo
hartor uuíget ánderro úbeltât. (9) *Exaltate dominum
deum nostrum.* Irhôhent trúhtenen Got únseren. ioh
fillinten ferhengenten
uerberantem. ioh cedentem. *Et adorate in monte
sancto eius. quoniam sanctus dominus deus noster.*
Vnde bétont ín uuanda er hêilig ist. ûffen sînemo
hêiligen berge. daz ist sancta ęcclesia. Souuer ínnerunhalb
íro nebétot der ferliûset sin gebét. Aber uuiêo
perg
ist sî mons? Daz líset man an danihele. Dâr stât.
ein stein irhóuuener aba berge âna hende der geuueîchta al
LAPIS PRECISVS DE MONTE SINE MANIBVS. CONFREGIT OMNIA
erderîche unde iruuuôhs ze êinimo michilin berge. sô michelmo. daz ir
REGNA TERRĘ. ET EXCREVIT IN MONTEM MAGNVM. ITA. VT IM-
allen uuerltrinch irfulti uuer ist der berch aba demo der
PLERET VNIVERSVM ORBEM. Quis est ille mons de quo pre-
stein irhouuen uuart iudon rîche
cisus est lapis? Regnum iudeorum. fone demo CHRISTVS
der stêin den sie ferchúren irhóuuen âne
cham. LAPIS QVEM EXPROBRAVERVNT. Vuiêo precisus sîne
hende? keborn mannis uuerch
manibus? Daz er natus uuard sine opere hominum.
ana charilis míteslâf kebóren fone mágede keborin âna
sine maritali coniugio. natus de uirgine. natus sine
hende uuieo geuuêihta er al erdriche uuanda
manibus. Quomodo confregit omnia regna terrę? Quia
abkotriche geuuêichet sint riche déro tiêfelo
confracta sunt regna idolorum. regna demoniorum.
uuaz mêinit. perch iruuuôhs? uuanda der lichamo christanheite. dero
Quid est excreuit? Quia corpus sanctę ęcclesię cuivs
houbet er ist der uuart uuahsindo gebreîtit unz an uuerlte
caput ipse est. crescendo dilatatum est usque ad fines
ende
terrę.

(XCIX.)

(1) *Psalmvs in confessione.* Vuéliû ist dísiu con-
geiíht lobis riúuuo
fessio? Si ist pêidiu ioh laudis ioh poenitentiae. (2) *Ivbi-
late deo omnis terra.* Vuúnnesángont Gote . alle in
ségin
erdo sizzente . uuanda ze iû állen sîn benedictio chó-
men ist. *Seruite domino in lętitia.* Diênont ímo in
fróuui. Vuillîgen unde frolîchen diênest suôchet er.
Intrate in conspectu eius in exsultatione. Kânt in
geuuízzeda
iûuuera conscientiam mit fréuui . diû in sinero gesihte
ist nals in ménniscon. Vzuuert nefréuuent iûh núbe
inuuert. (3) *Scitote quoniam dominus ipse* [R 365] *est
deus?* Vuízzint daz truhten Got ist. Vuer neuueîz daz?
ube sie lês in
Iudei neuuisson iz . pe dîu sluôgen siê ín. Si enim cog-
uuíssin . niêmer nechriûzegotin siê den herren dero guôllichi
NOVISSENT NVMQVAM DOMINVM GLORIAE CRVCIFIXISSENT. *Ipse
fecit nos et non ipsi nos.* Er téta unsih . nals uuir
unsir sîn
selbe. Fone ímo háben uuir esse . fóne diu nesuln
fermánen
uuir ín contemnere. *Nos autem populus eius . et oues
pascuę eius.* Vuir bin aber sin liût . unde sîniu uueî-
hirte
descâf . uuanda er unser pastor ist. Vuéliche sint diê
uueîda Goteliche scrifte dero diu sela fêizt uuirt
pascuę? Âne diuinę scripturę . quibus saginatur anima.
(4) *Intrate portas eivs in confessione.* Kânt ín ze sî-
tiêmuôti riúuua toufi
nen porton mit keiíhte . humilitas poenitentia . baptis-
minna
mum . caritas . elemosinę . sint sîne portę . diê ze ímo
leîtent . mit déro geiíhte dero súndon. *Atria eius in
ymnis confessionum.* Kânt oûh in sine hóua diê in

ouh riúuuo
hímele sint . mit lóben ánderro geiíhte danne pęniten-
Got iehinto Got lóbonto
tię. Confitendo fárent dára . confitendo uuésent dâr .
lob dero fróuui
uuanda dar ist échert confessio lętitię. *Laudate nomen*
eius (5) *quoniam suauis est dominus.* Lóbont sînen
námen . uuanda er suôzze herro ist. *In ęternum mi-*
sericordia eivs. Sîn genâda ist êuuig . uuanda er dia
sêlda gíbet . die er fúrder nenímet. *Et usque in ge-*
nerationem et generationem ueritas eius. Vnde sin
diû die to-
uuarheit ist in állen gebúrten . ioh in dero diu mor-
digen die êuuigen
tales píret . ioh in déro diû ęternos píret.

(C.)

(1) *Psalmvs ipsi david.* De selbemo christo siêhet
lûta
diz sáng . sîn ist dísiu uox . unde sament imo sinero
ęcclesię. *Misericordiam et ivdicivm cantabo tibi domi-*
ne. Knâda unde urteilda síngo ih dir hêrro. An diên
zuêin sint dîniu uuergh pe diu sint siû mîn sang. Nû
zit kenâdo zit
ist tempus misericordię . [R 366] háranâh chúmet tem-
úberteiledo reht unde
pus iudicii. Dísiû zuêi heîzzent ándersuâr iustitia et
frido kenada unde uuarhêit reht unde urtêil-
pax . alde misericordia et ueritas . alde iustitia et iudi-
da kenadich
cium. Diû oûgent uns uuieo ungeschêideno er ist pius
unde rehtfrumich
et iustus. *Psallam* (2) *et intellegam in uia inmacu-*
lata quando uenies ad me. Ih singo in únfléchotemo
uuége . unde dannan fernímo ih uuanne du ze mir

chúmest. Mit freuui diênon ih dir . daz kíbet mir fer-
númest dînero chumfte. *Perambulabam in innocentia
cordis mei.* Ih fóllegiêng in únscadeli mînes hérzen .
so tuôndo sang ih in úngefléchotemo uuége . an démo
unscadil
Got mánne begágenet. Innocens neist der . der ánder-
mo tárôt . noh ouh der . der ándermo nehílfet . noh
áber der . der ímo selbemo ze uuóla tuôt. *In medio
domus meę.* Vuâr uuas der gang? In míttemo mîne-
mo hus . in mînemo hérzen. (3) *Non proponebam ante
oculos meos rem iniustam.* Vnreht nehábeta ih fóre
oûgon. Vuanda iz mir lêidsam uuas . pe diû skiêhton
iz miniu oûgen. *Facientes preuaricationes odiui.* Vn-
iro ún-
rehto fárente házeta ih. Íro uuerg daz chît rem in-
reht
iustam házeta ih . nals siê sélben. Zuêne námen sint
mennisco unde úbirstéphâre
homo et preuaricator . hominem teta Got . preuaricatorem
téta ménnisco . Gotes tât mínnota ih . mennischen tât
házeta ih. (4) *Non adhesit mihi cor prauum.* Ze mír
neháfteta auuékkez . daz chît ungeréhtez herza . also
des mannes ist . der sih intrértet fóne Gotes uuíllen .
iâ Got uuaz habo ih dir getan? uuaz mis-
unde sus mit ímo bâget . DEVS QVID TIBI FECI . QVID COM-
setéta ih uuaz kesculta ih
MISI . QVID COMMERVI? Des kesello neuuíllo ih sîn . uuanda
âuuekkemo herzen rehtin unrehtin
er prauo corde sih áhtot iustum Got iniustum. *De-
clinante a me maligno non cognoscebam . i. non appro-*
keloubirrare ze úbiliro geloûbo
babam . heretico ad perfidiam sih chêrentemo . nefol-
[R 367]geta ih. (5) *Detrahentem secreto proximo suo .
hunc persequebar.* Hínderchôsonten man ándermo iá-
âhtunga
geta ih . unde âhta sîn . uuanda diu persecutio guôt
ist . mit déro man îlet den man bézzeron. *Superbo*

oculo et insaciabili corde . cum hoc non edebam. Sá-
ment ubermuôtemo . unde der fóre nîde ánderro uuê-
ubermuote
uuon sat uuérden nemag . neâz ih. Alle superbi sint
nîdik keâzzit mit ándirro ungefuôre noh
ínuidi . unde diê uuerdent pasti malis aliorum . non
kesátot
saciati. Déro gemeînsami ist zefliêhenne. (6) *Oculi
mei ad fideles terrę . ut sedeant mecum.* Mîniu oûgen
sint indân . ze getriúuuen ánasídelingen déro erdo.
miteuuíste
Iro consortii lústet mih. Vuárazuo? Daz sie sáment
zeuberteilenne
mir sízzen ad iudicandum. Also íro êiner spráh .
neuuizzint ir daz uuir ioh éngela ubertêilen?
NESCITIS QVONIAM ANGELOS IVDICABIMVS? *Ambulans in uia
inmaculata hic mihi ministrabat.* In úngeflécchotemo
uuége! gânder . ambahta mir. Vuéler ist daz? Âne
ketriúuue brediare nieht fasonde uuaz
der euangelii fidelis predicator ist . non quęrens quę
sîn si sunder uuaz Gotis haltandis si.
sua sunt . sed quę iesu CHRISTI. (7) *Non habitabit in
medio domus meę qui facit superbiam.* In mînemo herzen
ein herza
nebúet . der úbermuôte ist. Vnum cor habo ih sáment
tiemuotemo uuidirbruhtich herza fone hôhfértigemo
humili . resiliens cor habo ih a superbo. *Qui loquitur
iniqua . non direxit in conspectu oculorum meorum.*
Vnreht spréchenter . geírrota fóre mir. Souuâr er mih
kesáh dâr skiêhta er . dannan flôh er. (8) *In matu-
tino . i. in initio . interficiebam omnes peccatores terrę.
ut disperderem de ciuitate domini omnes operantes
iniquitatem.* In ánegenne irsluôg ih . alle súndige déro
ursuôchis
erdo. An démo ánagenne temptationis sluôg ih alle
irsuôchente tiêfela
temptantes dęmones . daz ih siê fertríbe fone minero
tiê-
sêlo . diu truhtenes purg ist . unde sîn ánasidele. De-

fela sundêrra dero erdo uuurchin
mones heîzzent mit rehte peccatores terrę . unde operarii
unrehtis die erdînin sun-
iniquitatis . uuanda siê getuônt [R 368] terrenos pec-
don unde únreht uuúrchin
care . et operari inique. Sie uuerdent áber irslágen in
uuerchin irsuo-
íro operibus fóne diên . die in sâr ze ánagêntero temp-
chungo leidizzindo
tatione uuíderstânt . unde sie exsecrando fertrîbent.
suônodach
In matutinis mag ouh dies iudicii fernómen uuerden .
nieht neirtêilent êr zîte pîtent unz Got
also iz chît . NOLITE ANTE TEMPVS IVDICARE . QVOADVSQVE
selbo chóme der bêdiu tuôt ioh intliûhtit toûgeni dero fínstrinon
VENIAT DOMINVS . QVI ET ILLVMINABIT ABSCONDITA TENEBRARVM .
ioh er iroffenot die râta dero hérzon naht
ET MANIFESTABIT CONSILIA CORDIVM. Nu ist nox nu neuuêiz
niêman den ánderen. Danne skînet uuer iêgelîcher
morgen fone Gotes purg
ist . so ist mane . so uuerdent fertríben de ciuitate do-
alle unreht uuurchente
mini omnes operantes iniquitatem.

(CI.)

(1) *ORATIO pauperis cum anxivs fuerit . et coram domino effuderit precem suum.* Díz ist armis kebét . sô ér in ángesten ist . unde er danne dârumbe Got flêhot. Fóne diû gefállet íz án sumelichen stéten CHRI-
der umbe unsich uuard arm briûte
STO qui pro nobis pauper factvs est . unde sinero sponsę
in einemo lichamin unde
sanctę ęcclesię . diû sáment ímo ist in una carne . et
in eînero stimmo getriúuuon
in una uoce unde iêgelichemo sînero fidelium der nôt-
haft ist. (2) *DOMINE . EXAVDI . ORATIONEM MEAM . ET cla-*

mor meus ad te ueniat. Truhten fater gehôre min
gebét . unde mîn ruôft chóme ze [R 369] dir. So lût-
reîste uuerde mîn gebét . daz ih ze dir chóme. (3) *Ne*
auertas faciem tuam a me. Fóne mir neuuendest dû
arm lide
dîn ánasiûne. Diê pauperes sint . unde mîniu membra
sint . fóne diên neuuende iz. *In quacumque die tri-*
bulor . inclina ad me aurem tuam. Souuánne ih in
nôt chóme . so helde ze mir din ôra. Ih hábo nôt
nídenan du bist aber óbenan. Dérohalb is durft sî .
derohalb hilf mir. *In quacumque die inuocauero te .*
chúnnezálo
uelociter exaudi me. In dírro generatione . in ánderro .
unde án dero dríttun . unde an souuélero ih dih ána-
háre . gehore mih spuôtigo . uuanda ih píto des . daz
himilrîche
dû gerno gíbest. Vuaz ist daz? ane regnum cęlorum.
er du folsprechest so
Duô also du gehiêzzîst . dô dû châde . ADHVC TE LOQVENTE
chído ih sihno uuar ih pin
DICAM. ECCE ADSVM. (4) *Quia defecerunt sicut fumus*
dies mei. Fone diû gehôre mih skiêro . uuanda mîne
tága zegangen sint . also roûgh. Sólche tága gefrêh-
ármhêit dúrfthêit
tota adam. Diû egestas . diu paupertas líget mir ána.
Et ossa mea sicut in frixorio confrixa sunt. Vnde
mîniu beîn sint kerôstet . sámoso in phannun. Siû
suílizont fore diên forhton des êuuígen fiûres. Diu
des riúuuontin
uuort sint poenitentis. Aber christi mugen siu sîn .
starche pêin
daz er sîne fortes ossa hêizze . so apostoli sint . uuanda
uuer
an diên uuirt er gebrénnet . nah diên uuórten . QVIS
uuirt kerotigot ih nebrunne? brinnûn
SCANDALIZATVR ET EGO NON VROR? Diâ frixuram máchot
minna
caritas. (5) *Percussum est sicut fęnum . et aruit cor*

meum. Keslágen ist mîn herza . unde dannan dórreta iz also héuue. Fóne slâge dorret héuue . fone slâhenten súndon bin ih héuue gelîh uuorden. Ziu ist daz? *Quia oblitus sum manducare panem meum.* Vuanda
Gotes kebot
ih neirhúgeta zeézzene mîn brôt. Preceptum dei ist
dero selo brôt daz ferbótena óbiz
panis animę . uuíder démo âz ih uetitum [R 370] pe diû ist mir rehto irscozzen. (6) *A uoce gemitus mei adheserunt ossa mea carni meę.* Fone déro stimmo mines sûftodes . keháftedon miniu bêin ze mînemo fleîsche. Ih hábo daz irsiûftot umbe Got . daz uuir
festin únfesten chréftigen unchreftigen
firmi ze infirmis . unde uuir fortes ze inualidis háfteien.
unchraft
Sic neuuolton sûfton iro infirmitatem . do sûftota ih
uuir máhtigin sulin dero un-
fúre siê. Also iz chit . DEBEMVS ENIM NOS FIRMI . INFIR-
mahtigon uueichi an uns trágin
MITATEM INFIRMORVM PORTARE. (7) *Similis factus sum pellicano solitudinis.* Fone sûftode unde fóne cháro bin ih so máger . sámoso pellicanus der in egypto
in dero uuuôsti dero âho natûroságin
fliûget . in desertis fluminis nili . den phisiologi ziêhent . daz er niêht des neferdéuue des er ferslíndet . niêht mêr danne hiêr in dísen sêuuen diû scárba. *Factus sum sicut nicticorax in parietinis . i. in domicilio.* Pin ih ouh uuorden also der náhtram in diên hûskeféllen dâr imo gesuâs ist . uuanda ménnisco dâr neist. Fúre
nahtram
nicticoracem fernément súmeliche bubonem uel noctuam uel ónocrotalon . daz chit den húuuen alde diê hiûuuelun alde den hórotumbel. (8) *Vigilaui et factus sum sicut passer singularis in tecto.* Ih téta uuácha . unde bin uuorden also der spáro der êinlúzzer in hûs ist . uuanda ándere fógela rûment . spáro ist heîme. Mit

dísen drîn fógelen sint pezeichenet drîe lîba déro heî-
einsidelin
ligon. Mit pellicano heremitę . mit nicticorace . diê
under anderen liûten
in consortio hominum tougeno nahtes íro gebet . unde
íro elemosinas tuont . iro sêlon ze fûoro. Mit passere .
in chilchun
diê in ęcclesia ih mêino in oratorio gerno sint . unde
anderen ûzkânten dar ze leibo uuerdent. Nu sehen
ouh uuiêo iz CHRISTO gefalle. Er ist pellicanus in einote .
keborin fone magede
uuanda er eino ist natus de uirgi[R 371]ne. Er ist
gemartirot in iudon finstri
nicticorax . uuanda er passus uuard in tenebris iudeo-
samo in dero naht uuantstoriden
rum tamquam in nocte. Die uuâren parietinę . uuâren
féllina uuanda sie nimahton an zimbere bestân
ruinę . quia stare non poterant in ędificio. Die mín-
fater fergib inen iz
nota er . be diû uuégeta er in sus . PATER IGNOSCE ILLIS .
uuanda sie neuuízzin lês uuaz sie tûont sparo uuachentir
NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. Passer uigilans uuas er .
irstânde unde nah tôde uuachinte unde ze himele
daz chit resurgens et post mortem uigilans . et uolans
fliêgente einlúzzir in hûs kenâda fur nnsih
in cęlum. Dâr ist er singularis in tecto . interpellans
êisconte
pro nobis. (9) *Tota die exprobrabant mihi inimici*
mei . et qui laudabant me . aduersum me iurabant.
Állen dág íteuuîzzoton mir mîne fîenda . unde diê mih
lóboton . die suuôren unde êinoton sih uuíder mir .
lobondo mêister uuir uuizzen uuola daz du uuâre hêrro
Laudando châden sie . MAGISTER SCIMVS QVIA VERAX ES .
bist unde Gotes uuek uuarhafto lêrest unde niêmannis
ET VIAM DEI IN VERITATE DOCES . ET PERSONAM HOMINIS NON
neborgest híndir-
ACCIPIS. Sámint démo lóbe uuaren sie geînot subplan-
scranchis muoz man demo chêisere zins kéltin
tationis . sus . LICET DARE CENSVM CESARI? Aber ziu
tâten sîe mir íteuuiz? (10) *Quia cinerem tamquam*
panem manducabam . et poculum meum cum fletu mis-

cebam. Vuanda ih áscun âz also brôt . unde min trín-
kemeinsamonto
chen mit uuêinode míscelôta. Vuiêo? Communicando
diên riúuuonten unde innônto diê úbilis irmârto unde die sundigin
pęnitentibus . et suscipiendo publicanos . et peccatores
also die únsundigin riúuuonto
quasi innocentes. Daz lêidizton siê. Alde der pęnitens
chit. Ih âz daz prôt kedúnchotez in diêa áscun . mit
tranen. (11) *A facie irę et indignationis tuę.* Fóne
dero ánasihte dînero âbolgi . unde dînero zúrnedo . diu
mir fóne adam geskéhen ist. *Quia eleuans elisisti me.*
mit redeafti unde mit selb-
Vuanda du mih ûfhéuendo per rationem et liberum
uualte mit ubertêiledo des
arbitrium . sar irfáltost . unde ferchnístôst iudicio mor-
todis
tis. Pe diû irfáltost du mih . uuanda ih mînero hôhi
ubermuôte uuas. (12) *Dies mei sicut umbra declina-
uerunt.* Dáranâh uuánchton mî[R 322]ne tága . also
scáto uuénchet. Scáto negestât . noh mîne tága ne-
tuônt. Vbe ih fóne dir neuuángti . so mahtin sie
unuuanchonte sîn. *Et ego sicut fęnum arui.* Vnde
dârmíte dórreta ih also héuue. Demo zegânten héuue
bin ih kelîh. Vuiêo áber du? (13) *Tu autem domine
in ęternum permanes.* Aber du herro uuérest iêmer
Gehalt mih stâter . unstâten. *Et memoriale tuum in
generatione et generationem.* Vnde uuéret daz din
geuuáltlicha in allen gebúrten. Iêmer sol in gehúhte
der geheiz dinero chunfte
sin promissio aduentus sui. (14) *Tu exsurgens mise-
reberis syon.* Dû stâst iêo noh uf . unde gnâdest syon
daz chit christenheite
id est ęcclesię. Nah lángero tuâlo chúmest dû . daz
keuuahtelich
uuirt memoriale. *Quia tempus miserendi eius . quia
uenit tempus.* Vuanda is zît ist . uuanda zit chómen
ist . daz dû iro genádeest. (15) *Quoniam beneplacitos*

habuerunt serui tui lapides eius. Vuanda dîne scalcha
apostoli et prophetę . ze liêben hábeton íro steîna . iro
chINT diu sie mit iro predicationibus irzúgen . unde
geféstenoton. *Et pulueris eius miserebuntur.* Ioh íro
stuppes hábent ! sie genâda. Selbero déro súndigon
ze gloubo
dîe CHRISTVM sluôgen . bechêrent siê ad fidem . ze êrist
driû dusent funf tiûsent
tria milia . daranâh quinque milia . daz ouh siê uuer-
kehértit ze steînin
dent solidati in lapides. (16) *Et timebunt gentes nomen tuum domine . et omnes reges terrę gloriam tuam.*
Vnde dáranâh fúrhtent ioh alle diête dînen námen .
unde alle chúninga dîna guôllichi . unde breitet sih
diú ęcclesia úber al. Ziu ist daz? (17) *Quoniam ędificabit dominus syon.* Vuanda selber truhten zimberot
sîa. *Et uidebitur in gloria sua.* Vnde so ouh des
mit kuôllichi
zit uuirt . so uuirdet der gesêhen in gloria . der êr
in uueîchi
uuard kesêhen in infirmitate. (18) *Respexit in orationem humilium . et non spreuit precem eorum.* Ze
déro diêmuôti[R 373]gon béto sáh ér . unde iro dígi
diemuôte
neferchôs er. Sid daz sô sî . so uuésen álle humiles .
zimbirrûn
in dírro structura . unde bétoen alle. (19) *Scribantur hęc in generatione altera.* Dísiu uuort . dise prophe-
chunnezalo
tię . uuérdên gescríben in ánderro generatione . so no-
daz niúuua urchunde
uum testamentum chome . daz sie déro geburte núzze-
námilich
ren sîn . danne dero êrerun . unde iz memoriale si .
fone chunne ze chunne
a generatione in generationem. *Et populus qui creabitur laudabit dominum.* Vnde danne lobot Got der
in toûfi niúuue gescepheda
liût . der in baptismo noua creatura uuírdet. (20) *Quia*

prospexit de cęlo sancto suo . dominus de cęlo in terram
prospexit. Daz uuirt er . uuanda truhten háranider
fóne hôhi
fersáh . fone himele fersah er in érda . ex alto cham
ze diêmuoten
er ad humiles. Ziu? (21) *Vt audiret gemitus com-*
peditorum. Daz er gehórti siûftod déro gedrûoton.
Gotis forhta unde sin geduuanch
Timor et disciplina dei . sint déro drûe . die er ge-
hôret. *Et solueret filios interemptorum.* Vnde cham
er oûh . daz er inbunde dero irslágenon súne. Diê
mit des tiêfeles scránche
diabolica fraude irslágen uuâren . dero súne bín uuir.
ántlâz
Vnsih inbindet er uuanda er uns kíbet remissionem
sundon
peccatorum. (22) *Vt adnuntietur in syon nomen do-*
mini . et laus eius ! in ierusalem. Daz fone apostolis
chunt ketan uuerde Gótes námo ín dero ęcclesia . unde
sîn lób in ierusalem . daz ist áber diû ęcclesia. (23) *In*
conueniendo populos in unum . et regna ut seruiant
domino. Daz liûte unde rîche zesámenechómente Góte
allich sámenunga
diênoen . unde diê sîn catholica ęcclesia. (24) *Respondit*
ei in uia uirtutis suę. Do antuuúrta ímo ierusalem .
an démo uuége iro chréfte diû CHRISTVS ist. Sînero
ládungo
uocationi inchad sî . an guôten uuérchen . mit sinero
diû êrra
hélfo. Aber prior ierusalem . inchád imo in ubelen
sihnô íûuuer hus uuirt
uuérchen. Fóne diû gehôrta sî . ECCE RELINQVETVR VOBIS
ze leîbe uuuôste
DOMVS VESTRA DE[R 374]SERTA. *Paucitatem dierum meo-*
rum nuntia mihi. Chunde mir chit ęcclesia ! diê un-
séhent nô . ih pin
mánigi mînero tágo. Lâ mih kehôren . ECCE EGO VO-
mit iû alle tága unzint an ende dero uuerlte
BISCVM SVM OMNIBVS DIEBVS VSQVE AD CONSVMATIONEM SĘCVLI.

euuichêite
Doh déro fríste lúzzel sî uuíder déro ętternitate . mih
irrâre
fréuuet doh daz ih êr nezegân . unde heretici liûgent .
die mir anderesuuiêo gehiêzzen. (25) *Ne reuoces me in dimidio dierum meorum.* Neuuende mih uuídere ín den halben teil mînero tágo . so siê uuânent. Nelâz íro mínnero uuerden . dánne dû gesprochen êigist. *In sęculum sęculi anni tui.* Iêmer unde iêmer sint
únmánigi
dîniu iâr. Vuíder diên dînen ist paucitas déro mînero. (26) *Initio tu domine terram fundasti . et opera manuum tuarum sunt cęli.* (27) *Ipsi peribunt . tu autem permanes.* Fóne êrist stóllotost du die erda . unde hímela sint diniu hántuuerg. Doh sie so sin . sie zegânt . du stâst ze stéte . unde bist daz du bist. *Et omnes sicut uestimentum ueterascent . et sicut opertorium mutabis eos et mutabuntur . (28) tu autem idem ipse es . et anni tui non deficient.* Vnde alle irfírnent siê also uuât . unde dû uuéhselôst siê . unde den uuehsel dólent sie . aber du bist ièo der selbo unde diniu
in sintfluôte diê nâistin himila
iar nezegânt. In diluuio uuurden ferlóren cęli proximi
dero erdo uogila óbirin
terris . an dien uolatilia sint. So sint ouh superiores
himila himila himilo
cęli . die cęli cęlorum heizzent. Vbe diê fone fiûre súlîn ferlórin uuerden . sáment énên . alde échert éne âne díse . alde uuélih uuehsel iro uuerden sule . des ist
uuórtherta under glerten
únsemftiû disceptatio inter doctos. Alde daz hiêr fone
himilin hêiligon unde rehten
cęlis kescríben ist daz mag fóne sanctis et iustis fer-
tónronde mit kebotin
nómen uuerden . an diên Got ist intonans preceptis
plécchizinte mit uuúndrin die erda beregenonte mit uuîstuôme
coruscans miraculis . umbrificans terram sapientia ue-

uuarheite himela zélent dîna guol-
[R 375]ritatis . fone diên iz chit . CELI ENARRANT GLORIAM
lichi unde alle irfir-
DEI. Fone ín uuírt uuola fernómen . ET OMNES SICVT
nent sie also uuât unde du . uuándilost sie also tecchi unde
VESTIMENTVM VETERASCENT . ET SICVT OPERTORIVM MVTABIS EOS
den uuehsil lîdint siê lichamin uuât
ET MVTABVNTVR. Vuaz sint iro corpora . âne uestimenta
unde decchi dero sêlo firuuéhselot
animę et opertoria? An diên uuerdent· siê mutati .
unde tôte irstânt unirferuuarte
also der apostolus chit . ET MORTVI RESVRGENT INCORRVPTI
unde uuerden uuir feruuandilot aber uuiêo ? dar uuirt
ET NOS IMMVTABIMVR. Quo modo immutabimur? Semi-
kesâit fêhe gelich lîchamo unde irstât kêistlich lichamo uuirt
natur corpus animale . resurget corpus spiritale. Se-
kesâit tôdelich lîchamo unde irstat untôdiger uuirt kesâit ir
minatur mortale . resurget inmortale. Seminatur cor-
uuartlich lichamo stât uf uniruuártlicher lîchamen
ruptibile . resurget incorruptibile. Ioh iro corpora sint
himela
cęli . uuanda siû Got tragent . nâh diên uuórten Pauli .
kuôllichont Got Got unde trágent in an iúuuermo lîchamin
GLORIFICATE ET PORTATE DEVM IN CORPORE VESTRO. Soliche
hímela irfirnent umbe daz . daz sie geniúuuot uuérden.
(29) *Filii seruorum tuorum habitabunt . s. in annis*
poton chint
tuis. An diên êuuigen iâren búent apostolorum filii.
Et semen eorum in seculum dirigetur. Vnde íro ge-
ordinhafto
burt uuirt in êuua gerihtet . dâr alliu ding ordinate
anagenne uuort chlágidis
fárent. Disses psalmi principia sint uerba gemituum.
diu iúngistin uuort trôstis
postrema sint consolationum.

(CII.)

(1) *BENEDIC ANIMA MEA DOMINO.* Sêla mîniu dáncho
Góte. *Et omnia quę intra me sunt nomini sancto*

eius. Vnde sînemo heiligen námen danchoen alliu diu in mír sínt. Ratio diu in íro ist . unde alle iro gedancha lóboen ín. (2) *Benedic anima mea domino . et noli obliuisci omnes retributiones eius.* Dancho ímo . unde habe unergezzen alles sînes lônes. Du gefrehtotost mala . er gab dir bona . unde gíbet noh. Also háranâh stat. (3) *Qui propitius fit omnibus iniquitatibus tuis . qui sanat omnes languores tuos.* Der allen dînen unrehten ge[R 376]nâdet . der alle dîne siêchêite hêilet. (4) *Qui redimit de interitu uitam tuam.* Der dînen lîb lôset fóne ferlórnissido. *Qui coronat te in miseratione et misericordia.* Der dih corônot in irbármedo unde in ármherzi. Corona chit capitis ornatus . daz ist diu hoûbetziêrda . also uuir an chúningen séhen. (5) *Qui saciat in bonis desiderium tuum.* Der dînen uuillen in guôte fóllot daz chit . der dih kuotes keniêtot. *Renouabitur ut aquilę iuuentus tua.* Geniúuuot uuirt din iúgent . sámoso áren. Imo geschiêt fore alti chît man . daz sin óbero snabel den nideren so uberuuahset . daz er ín ûf intuôn nemag sih zegeâzzenne. Dáranâh knîtet er ín an démo stêine . unz er ín so ferniûzzet daz er aber ézzen mag. Vnde so geuuúnnet er samosô fóne êrist iúngliche chréfte. So
stein
geschiêhet oûh démo . der an christo der petra ist . sîna
ze
sunda îlet ferslîzen . uuanda er brínget in uuídere ad
únscadeli ze urstende
innocentiam. Fone déro chúmet er ad resurrectionem . dar uuirt er geiúnget. Darazuô siêhet disiu réda. (6) *Faciens misericordias dominus . et iudicium omnibus iniuriam patientibus.* Truhten ist der genâda scheî-
ke-
net . unde allen rihtet . die únreht tólent . diê imo uin-

rich spare mir den gerich ih ir
dictam spárent. Also er chit. MIHI VINDICTAM . EGO RE-
ricche dich
TRIBVAM. (7) *Notas fecit uias suas moysi.* Chúnde
diê êa keistlicho
téta er sîne uuéga moysi . daz man legem spiritaliter
fone gegebenero êo
fernémen sol . unde daz er ex data lege uuolta diê liûte
súndîg
bechénnen sih selben . die sih neiâhin peccatores uué-
noh kenadon bedurfin der úbergrif der êo
sen . noh indigere gratia . ube iz in preuaricatio legis
toûgen râte
negeoûgti. Daz obscurum consilium getéta er chunt
moysi. *Filiis israel uoluntates suas.* Nieht ein mo-
Got ánasehintin an diên achust ne-
ysi . nube allen uuaren israhelitis in quibus dolus non
ist
est / geteta er chunt sî[R 377]nen uuillen. Daz er uuolta
funf puoch funf forzicha
uuésen quinque libros moysi . sámoso quinque porticus .
in dien die siehen lâgen daz sie dâr scínin nals kenérit
in quibus ęgri iacerent . ut proderentur . non ut ibi
uuurdin in diên fórzichin genérit in
sanarentur. In porticibus neuuurden sie sanati . in
dero uuazzer uuégi in iúdon gestúrme
aqua mota . daz chit iu tumultu iudaico . dannan CHRI-
martira einer generit daz chit einer der chri-
STI passio gescah uuard unus sanatus . i. unitas chri-
stano liût
stiani populi. (8) *Miscricors et miserator dominus longanimis et multum misericors.* Truhten ist kenâdig . unde schêinare genâdon . lángmuôtig unde fílo genâdig. (9) *Non in finem irascitur . neque in ęternum indignabitur.* Er nebilget sih in énde . noh er nezurnet in êuua. (10) *Non secundum peccata nostra fecit nobis neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.* Er nehabet uns niêht mitegeuáren / nâh únseren sundon . noh er nelônota uns nâh unseren únrehten. (11) *Quoniam secundum altitudinem cęli a terra*

confirmauit misericordiam suam super timentes eum. Also dârána schînet . uuanda nah dero hôhi hímeles fóne erdo . hábet er geféstenot sîna genâda úber diê . die in furhtent. Des hímeles hohi décchet die únder ímo sint . unde er gibet liêht . régen . uuint . umbe diê [erduuuôchera] fructus terrę . also únerdrózzeno spéndot Got ! knâda diên . die in sînero forhtun sint. (12) *Quantum distat ortus ab occidente . elongauit a nobis iniquitates nostras.* So ferro daz ôstenast fone demo uuéstene . so ferro hábet er fone uns ketân únseriu únreht. [sunne-] Occa- [sedil] sus fliêhet den [ûfruns] ortum . so ouh uns sin [genada] gratia irrínnet . so uállent unsere sunda. (13) *Quomodo miseretur pater filiis . ita misertus est . dominus timentibus se.* Also fáter chinden . so genâdet Got dien ín fúrhtenten. Vbe er siê fíllet . die filla suln sie minnon . uuanda sie fóne íro fater genâdon chóment. Diê er fillet . diê netuôt er érbelôse. (14) *Quoniam ipse cognouit figmentum nostrum.* Diê fáterlîchun ge[R 378]nada scheînet er . uuanda er bechénnet únsera gescáft. Er ueîz daz sie uzzer hóreuue uuorden ist. *Recordatus est quoniam puluis sumus.* Er nehábet irgézzen daz uuir stuppe bin. So smâhe SINT uuorden durh sunda . die edele mahtin uuésen. (15) *Homo sicut foenum dies eius.* Mennischo ist also héuue. Also heuue sint sîne tága. *Tamquam flos agri sic efflorebit.* Also der bluômo dâr inin félde . also ferbluot er . also mûrgfâre ist er. (16) *Quoniam spiritus pertransibit in illo et non subsistet . et non cognoscet amplius locum suum.* Vuanda sîn gêist der ín ímo ist ferféret . unde hiêr nebestât er . noh furder hára neiruuíndet er. Sól er hína-

geuarner sâlig sîn . so tuôt iz des kenada . der an sih
héuue daz er dârûz kolt machoti
nam foenum . ut ex eo faceret aurum. (17) *Misericor-*
dia autem domini a sęculo et usque in ęternum super
timentes eum. Áber Gotes kenâda ist an dien in fúrh-
tenten . fóne ánagântero dirro uuerlte . unde dannan
fóne ánagântero uuerlte
unz ze énero uuerlte. Hiêr dar iz chit . A SECVLO . uuan-
don genuôge so cassiodorus sâget . adam genada geheiz-
in uuerlte
zen uuésen . uuanda andere uuurden in sęculo . er uuard
fone ánagantiro . uuerlte
a sęculo. *Et iustitia illius in filios filiorum* . (18) *his*
qui seruant testamentum eius . et memores sunt man-
datorum eius ut faciant ea. Vnde sin reht ist daz
uuerch
chit schînet an únserro súno súnen . daz sint opera
unde lon dero uuercho
et mercedes operum . unde schînet an dien . die sin
scriftkebot
testamentum haltent . unde sînero geboto ze diu ge-
scriftkebot
huhtig sint . daz sie siû leîsten. Sîn testamentum daz
flihte minno
sint siniu mandata . diu bestânt alliu in caritate . dero
sól man gehúgen. (19) *Dominus in cęlo parauit se-*
dem suam . et regnum eius omnium dominabitur. Truh-
ze zeseuuun sînis fater
ten gareta in hímele sînen stuôl . ad dexteram patris .
unde sin rîche uualtet iro állero. (20) *Benedicite*
[R 379] *domino omnes angeli eius potentes uirtute .*
qui facitis uerbum eius ad audiendam uocem sermonum
eius. Lóbont Got alle sine angeli mahtige in chrefte .
ir sîn uuort tuont zegehôrenne daz chit ze irfollone
die stimma sinero uuorto. (21) *Benedicite domino*
omnes uirtutes eius ministri eius qui facitis uoluntatem

zêichinuuúrchin
eius. Lóbtuont truhtene alle sîne uirtutes . sine ámbahtara . ir sînen uuillen fóllont. (22) *Benedicite domino omnia opera eius.* Lóbont ín álliu sîniu uuerch. *In omni loco dominationis eius benedic anima mea domino.* In állen diên stéten dâr sin geuualt sî . dar lóbo Góte mîn sêla. Vberal ist sîn geuualt . uberal
niêht eîn in chilchun sunder ioh uzzan
lóbo ín . non solum intra septa ęcclesię . sed et extra
chílchun
septa eius.

(CIII.)

(1) *Benedic anima mea domino.* Sêla mîniu lóbo trúhtenen . dero scônon díngo . diu díser psalmus oûget. *Domine deus meus magnificatus es uehementer.* Trúhten Got mîner . du bist harto gemíchellichot. Dû hábest dih keoûget míchelin . diên . die dina micheli fóre neuuisson. *Confessionem et decorem induisti.* Du légetost dih ána geiíht unde ziêrda . uuanda din
suarz
ęcclesia diu zuei ánalégeta. Si uuas ze êrist fusca .
iro sundon bigiêhin pigiht tuônto
er si begondi peccata sua confiteri . áber confitendo
keuuîzzit
uuard si dealbata. Iro ánalégi . ist dîn ánalegi. (2) *Amictus lumine sicut uestimento.* Behéleter mit liêhte . sámoso mit uuâte. Iro uuât . ist dîn uuât . daz ist
daz liêht dero geloubo
lumen fidei. *Extendens cęlum sicut pellem.* Den himel dénnende . also hût kedenet uuirt. Nâh tode dero
fiêho diê scrifte
animalium . uuérdent íro hiûte gedénet. Scripturę prophetarum uuúrden ouh nah íro lîbe ferdenet . unde

ze allen diêtin
ferrécchet . ad omnes gentes. Sie uuâren ún[R 380]fer-
in déro altun êo
nomen . unz sie selben IN VETERI testamento uuâren.
niúuua êa
So nouum cham . unde sie neuuaren . do zô man fúre
scrifte
íro scripta . do begónda man sie bechénnen. Vnde diû
himel
sint cęlum uuanda Got an ín fúnden uuirt. (3) *Qui tegis aquis superiora eivs.* Du mit uuazzeren decchest siniu ôberôren. Vuázzer sint óbe hímele . also diû dâr
eo gebótin diu gebot
sint . so sézzest du obe állen preceptis legis precepta
minno kegózzin ist in unseren herzon
caritatis. Vuanda ouh si ist diffusa in cordibus nostris .
pe diu hábet sî uuázzeres námen. *Qui ponis nubem ascensum tuum.* Dû daz uuolchan sezzest dir ze sté-
unde daz uuolchan
gûn . unde ze anphange. Also iz chît . ET NVBES SVS-
inphieng in ab iro oûgon bezeichinlicho uuolchin
CEPIT EVM AB OCVLIS EORVM. Aber mysticę. Nubes sint
prediare mit prediarin die uuêichen ze
predicatores . per predicatores príngest du infirmos ad
dero fernúmeste dero scrifto
intellectum scripturarum. *Qui ambulas super pennas uentorum.* Dûder fúreîlest diê snélli déro uuindo .
uuort
uuanda du sendest dîn uerbum spuôtigor danne uuint
uuinda
fáre souuiêo niêht snélleren nesî. Alde . uenti sint
hêilige sêla féttacha sint Gotis unde frîundis minna
sanctę animę . unde iro pennę . amor dei et proximi .
diê minna.
den amorem . úberstéphest dû . uuanda dîner mêroro ist ze ín . danne iro ze dír. Sô siê hôhost kefliêgent
minna
dînen amorem zegechiêsenne . so sêhent sie in iêo
daz ir mugint ir-
ôberôren. Fone diû . so Paulus chad . UT POSSITIS COM-
râtin uuazdir si prêiti hôhi lengi chrucis unde
PREHENDERE QVĘ SIT LATITVDO ALTITVDO LONGITVDO ET PRO-

tiêfi unde darmite mugint uuizzin diê hôho-
FVNDVM . so chad er oûh . SCIRE ETIAM SVPEREMINENTEM
recchenten óbescrift christis minnon.
SCIENTIAM CARITATIS CHRISTI. Vuanda álso man uuízzen
diu brêiti al guot uuerch unde hôhi herza
sol . daz latitudo ist omne opus bonum . altitudo sur-
hinaûf unde lengi follêisteda kuôtis uuerchis unde diû tiûffi
sum cor . longitudo perseuerantia boni operis . profun-
heilictuôm toufi unde uuízzodis
dum sacramentum baptismi et eucharistię . an diên be-
gráben ist uuaz iz mêine . uuanda man iz nesîehet .
so ist fóre ál[R 381]len díngen daz zebedénchenne .
uuiêo ferro unsih prâht hábet diu Gotes minna . unde
uuiêo hôho si rêichet. (4) *Qui facis angelos tuos spi-*
ritus. Dû dîne gêista máchost póten . so du sie ûz-
sendest ad tobiam . ad zachariam . ad MARIAM. Aber
bezêichinlicho gesamenunga tuôst keîstliche man
mystice . dû in dînero ęcclesia spiritales uiros tuôst
pótin dînis ârindis ze fleîscinen
uuésen nuntios uerbi tui . unde sie ad carnales séndest .
samo aba himele ze erdo
quasi de cęlo ad terram. *Et ministros tuos ignem*
urentem. Vnde dîne ambáhtara getuôst uuésen prén-
die ernisthaftin iro sinnis uber-
nentez fiûr. Vuanda spiritu feruentes . sint íro audi-
lósarra prénninte
tores incendentes. (5) *Qui fundasti terram super sta-*
bilitatem suam. Du diê erda gefestenotost . an íro
stâtigi. Dîna ęcclesiam hábest du gestâtet an CHRISTO .
statigi
Er ist íro stabilitas. *Non inclinabitur in seculum se-*
nah páriro
culi. Furder neuuanchot sî. Vuíle iêman secundum
scrifte stâtigi dero erdo
literam uuizzen stabilitatem terrę . daz ist unsemfte.
himil unde erda fergânt
Vuanda iz ouh chit . CĘLVM ET TERRA TRANSIBVNT . pe
si neuuanchot
diu negeuallet íro . non inclinabitur. (6) *Abyssus si-*
cut pallium amictus eius. Vuazzer mícheli ist íro
héli sámoso láchen. Daz uuazzer úmbefâhet diê erda.

manigi dero hêidenon
Sô tuôt oûh sanctam ęcclesiam multitudo paganorum. *Super montes stabunt aquę.* Vnde uuázzer óbestânt diê berga . also iz fuôr in diluuio. Ioh selben die búrlichosten . selben diê apostolos . pesuârot inmensitas
heidinisci unde âhtungo
superstitionis et persecutionis. (7) *Ab increpatione tua*
uuazzer-
michelina
fugient. Dáranâh uuírt daz ! diê selben abyssi fliêhent fóne dînero irráfsungo. *Et a uoce tonitrui tui formidabunt.* Vnde sie ín furhtent fone déro stimmo dînes
ir neriûuueient
tóneris . dinero dróuuun . also diu ist . NISI POENITEN-
sámint uuerdent ir ferloriu
TIAM EGERITIS . OMNES SIMVL PERIBITIS. (8) *Ascendunt montes et descendunt campi in locum quem fundasti eis.*
prediâre
Vnde so burrent sih predicatores . unde lâ[R 382]zent
liûte
sih níder populi . unz an diê stat dinero ęcclesię . diê
uuanda si negeuuanchot niêmer
du ín féste tâte . quia non inclinabitur in sęculum sęculi. (9) *Terminum posuisti eis quem non transgredientur . neque reuertentur operire ! terram.* Marcha
in állicha geloûba
saztost dû in fidem catholicam . diê siê neúberstéphent. noh furder neiruuindent zedecchenne die erda . daz chit íro sunda zeniúuuonne . unde aber ungeloubig zeuuérdenne. (10) *Qui emittis fontes in conuallibus.* Dû diê brúnnen ûzlâzzist in getúbelen . dû diên diemuôten
chunst kelirnis
gíbest scientiam doctrinę. *Inter medium montium pertransibunt aquę.* In mítti déro bergo rínnent hína
souuaz
diû uuázzer. Déro apostolorum lêra ist kemeîne. Daz
in míttimin . ist . daz ist kemeîne
medium ist . daz ist commune. (11) *Potabunt omnes*
diête
bestię siluę. Fóne diû trinchent sîa alle gentes. *Ex-*

spectabunt onagri in siti sua. Iudei bîtent in íro
durste / unz Helias chome unde enoch. (12) *Super ea*
uolucres cęli habitabunt . de medio petrarum dabunt
die geîstlichen piscofo
uocem. Óbe diên sizzent spiritales . sanctę episcoporum
sêla
animę inphlégent íro . ûzzer steînen spréchent siê . daz
siê hábent fóne prophetis et apostolis nals fóne pla-
tone . daz lêrent siê. (13) *Rigans montes de superio-*
ribus suis. Aber du bist nezzente apostolos fóne hí-
mele. Also éne iz hábent fóne apostolis . so hábent
iz áber apostoli fóne dir . uuanda du siê fúllest spiritu
sancto. *De fructu operum tuorum satiabitur terra.*
Fóne dînero uuercho diêhsemen . uuirt sat diû érda.
Daz ist diu erda diu sih satot déro lêro . die du rége-
nost fóne hímele. (14) *Producens foenum iumentis.*
niêht nefer-
Héuue bérentiû dien ríndeten. Also iz chit . NON OB-
bint den munt demo in drásc câutin rinde
DVRABIS OS BOVI TRITVRANti. *Et herbam seruituti homi-*
num. Vnde chrût dero ménniscon diêneste. Phruônda
diênestman kotes uuorto
gébende diên . die ministri sint uerbi dei . [R 383] die
zûgerinder
er nû hiêz iumenta. *Vt educas panem de terra.* Daz
fone tâinen
dû Got fáter so CHRISTVM geoûgest fóne erdo . de uasis
fazzin triso déro lêro
fictilibus . in diên apostoli habeton thesaurum doctrinę.
(15) *Et uinum lętificat cor hominis.* Vnde uuin ge-
keistlic truncheni
fréuuet danne ménniscen herza. Ebrietas spiritalis
kelust himilo
kíbet imo amorem cęlestium. Alde diu séti corporis
uuízzodis
et sanguinis domini getuôt ín frô. *Vt exhilaret faciem*
in oleo . i. in nitore. Daz imo diû séti . sin ánasiûne
gehúgelichôe in glízemen. Daz an ímo óffeno skîne

Gotis kenada suhtnéri manigero sprâchon
ételîh gratia dei. êinuuéder curationum. alde linguarum.
uuizzigonnis kelâzzis
alde prophetię. alde ételiches carismatis. Vuanda iz
êinimo iêgelichen uuirt kelâzzen dis kêistis óffenunga ze núzzedo
chit. VNICVIQVE DATVR MANIFESTATIO SPIRITVS AD VTILITATEM.
Et panis cor hominis confirmet. Vnde brôt daz chît
dero sêlo lába. sîn herza sterche. (16) *Saturabuntur*
gébo protis uuînis oleis
ligna campi. Déro gratię. id est panis uini et olei.
folch liûto
uuerdent sat plebes populorum. daz sint mézige. *Et*
diê geuuáltigin
cędri lybani. So uuerdent ouh potentes. die uuíder
anderen sint. also die cedri diê ûfen lybano uuahsent
uuider ánderen boûmen sint. Sint diê iz alle? Nêin.
Quas plantauit. Is sint échert diê er flánzota. Also
haltâre souuaz min fater neflanzot daz
der saluator chit. OMNIS PLANTATIO QVAM NON PLANTAVIT
uuirt uziruuúrzillot
PATER MEVS ERADICABITVR. (17) *Illic passeres nidificabunt.*
Vnder diên nístent smáliû gefúgele. Sie stiftent
monasteria an íro êigenen. daz dârínne sî. sanctorum
kemeîne lib
fratrum communio. *Fulice domus dux est eorum.*
mérefógil sêfogil
Fulica ist marina auis. alde stagnensis. unde nistet
in stêine uuella
in petra. iêo ferro fóne stáde. Dârána uuerdent fluctus
uuídirslágin stêin uuídirslágen
collisi. also ouh an CHRISTO der petra ist. iudei fracti
tégena
uuurden. Der ist íro hérezogo. sie sint sîne milites.
uuidermuôte
Irbelgent sih cędri. unde tuont siê ín molestias alde
lêid
scandala unde stoû[R 384]bet sie daz dannan. daz ist
crúntsôufi hôhpoûmo smálfógelo
naufragium cedrorum nals déro passerum. uuanda do-
hus mérefogil lêito ántfrista
mus fulicę ist iro dux. Anderiu editio chit. *Herodii*

hêrfógil mêra allen
domus dux est eorum. Herodius ist maior omnium
fógilin
uolatilium . der úberuuíndet den áren . unde ízet ín .
máchtigostin hêrren
unde bezêichenet potentes fortissimos . die ouh uuîlon
âuuerf uuerlte
duônt renuntiationem sęculi . unde hûsont in himele.
Daz pilde lucchet ouh dara ándere die uuêicheren sint .
uuanda in íro zímberon lîchet. (18) *Montes excelsi*
keîstliche
ceruis. Hôhe berga . sîn stat diên hírzen. Spiritales
an tiêferen lêron
sîn behéftet in sublimioribus preceptis. Vuiêo aber
tîemuôte riúuuige
humiles unde pęnitentes? Vuaz sol iro trôst sin?
stêin
Petra refugium erinaciis. CHRISTVS ist petra . er sî
múrmunton ih mêino súndigen múrmenti ein
fluht erinatiis . id est peccatoribus. Erinatius ist ani-
tîer also michel so der ígil in geliche-
mal magnitudine ericii . daz chit des ígelis . similitu-
nisse périn unde muse mus pergis
dine ursi et muris . daz hêizen uuir murem montis .
in diên lochen dero alpon
uuanda iz in foraminibus alpium sîna festi hábet.
sîna brût in
(19) *Fecit lunam in tempore.* Er téta ęcclesiam in
zîte dirro tôdigi
tempore huius mortalitatis . in déro si suînet unde
uuahset also luna . sî úberuuíndet áber diê unstâtigi .
zît
so tempus zegât. *Sol cognouit occasum suum.* CHRI-
sunna rehtis
STVS sol iustitię . irchánda sinen tôd. Vuaz ist daz?
Er uuolta ín . er lîcheta imo . er lêid in gerno. (20)
Posuisti tenebras. Sáment demo tode saztost du Got
iúngeron
finstri . daz teta er sinen discipulis . uuanda sie dô íro
spem ferlúren . diê sie an ímo habeton. *Et facta est*
nox. Vnde diu naht uuard do . fone déro CHRISTVS ze

hinaht kereta din der uuideruuarto daz er dih rîteroti
Petro chad . HAC NOCTE EXPETIVIT TE SATANAS . VT CRIBRARET
also uuêizze
TE SICVT TRITICVM. Neskêin daz . do er sîn ze drîn mâlen ferloûgenda ? *In ipsa pertransibunt omnes bestię silue.* In der náht fárent uz in íro uueîda álliu uuáldtiêr
tiûfelslahta christânen
álliû [R 385] dęmonia . daz siu petro unde ánderen fidelibus fâreen. (21) *Catuli leonum rugientes ut rapiant.* Vuélfer léuuon ziêhent sih ûz mit ruòde. Ziu? Âne daz siu iêht irzucchen. *Et querant a deo escam sibi.* Vnde siû fóne Gote geuuúnnen fuôra . âne des kelâz in niêht uuerden nemág. (22) *Ortus est sol et congregati sunt . et in cubilibus suis collocabuntur.* Dáranah irrán diû sunna . irstuônt CHRISTVS . dô sámenoton sih diu selben uuáldtiêr . unde zúgen sih in íro lúcher .
in unchristanon herzin
in corda infidelium. Vuanda do christus irstuônt . dô
christânen
uuúrden siê flúhtîg . unde do rûmdon sie fidelibus. (23) *Exibit homo ad opus suum . et ad operationem suam usque ad uesperam.* Dannan ánauuert fóne démo mórgene . gat mánnolih ze sînemo uuerche des
christanheite ende uuerlte
in ęcclesia durft ist . unz ze âbende . daz ist finis sęculi . dâr gât uuerches énde. (24) *Quam magnificata sunt opera tua domine.* Hêrro fáter uuiêo míchellîh dîniu uuerch sint . ánderiu nesint ín gelîh. *Omnia in sapientia fecisti.* An CHRISTO scuôfe dû álliû ding. *Impleta est terra possessione tua.* Diû erda ist fól dînis
bisez
pîsézzis. Sî ist fól christianorum . die sint dîn possessio. (25) *Hoc* MARE MAGNVM *et spaciosum manibus.* Diz mére ist michel . unde uuîthende. *Illic reptilia quorum non est numerus.* Also dârána skînet . dâr sint ínne chrîechentiû déro neheîn zála neíst. *Animalia pusilla*

cum magnis. Dâr sint ínne lúzzeliû tiêr unde míche-
liû. (26) *Illic naues pertransibunt.* Vnder dien mit-
ten farent iêo doh skéf. Vuaz ist diû réda? Ane daz
hêrorin
in dirro uuîtun uuerlte mánige freîsige sint . altioris loci
ioh hinderorin hêidene úbele
unde inferioris . ioh pagani ioh mali christiani . fone
uuidermuote âhtunga
dien scandala unde persecutiones irrínnent . unde doh
Gotis holdon
ęcclesiis dei gelâzzen uuirt . daz sie under ín mítten
ze stade geníste
genésent . unde ad [R 386] portum salutis follechoment .
stiûro
uuanda CHRISTVS íro gubernator ist. *Draco iste quem*
formasti ad illudendum ei. Dâr ist ínne díser zâligo
traccho der alto uuúrim
draco . serpens antiquus den du ze huôhe habest ke-
heiligen sêlon ioh
machot. Vuemo ze huôhe? Animabus sanctis . et
kuôten engelin heiligen sêlon
angelis sanctis. Vuiêo animabus sanctis ? Vuanda sie
ur-
tréttont sin hoûbet . daz chit . ánagenne sinero temp-
suôcho kuôten éngelen
tationum ferchiêsent. Vuiêo angelis sanctis? Âne mit
kuôllichi
démo íteuuizze daz er undurftes fóne gloria chómen
ze âmere engele níderfal
ist ad miseriam . unde fóne angelo diabolus uuórden
uuerlt
ist. Fóne diu ist sęculum zâlig . uuanda der dârínne
ist. (27) *Omnia a te exspectant . ut des illis escam*
in tempore oportuno. Álliu bîtent siu dîn . daz dû
chrîechentiu tiêr lúz-
siû âzest . sô ís zît sî. Ioh reptilia . ioh animalia pu-
zeliu ioh micheliu traccho din bisez
silla et magna . ioh selber der draco . ioh possessio
uuanda du diê erda irfúltost fuôra des tracchen
tua quia replesti terram. Vuaz ist ęsca draconis?
erda minnâre erdo fuôra
Terra. Amator terrę ist sin esca. Fóne diu chît iz .

denchint hinaûf nals haranîder
QVĘ SVRSVM SVNT SAPITE . NON QVĘ SVPER TERRAM. Der
ûf kolt
sursum denchet der ist aurum . den negîbet ímo Got . zeézzenne . fúre erda. (28) *Dante te illis colligent.*
maht
So dû ín gíbest . so nément siê. Íro potestas negibet
fuôra
ín escam . nube dîn. *Aperiente te manum tuam . omnia implebuntur bonitate.* So du CHRISTVM der dîn
hant bisez
manus ist keóffenost . so uuírdet din possessio irfullet alles kuôtes. (29) *Auertente autem te faciem turbabuntur.* Áber dir fóne ín séhentemo uuerdent siê ge-
ursûochin
truôbet in íro temptationibus . diê sie danne lîdent. Ziu? Daz siê gelírneen . daz du ín fóreuuâre . do siê ungetruôbet uuâren. *Auferes spiritum eorum et deficient . et in puluerem suum reuertentur.* Ze déro uuis
âtim hôhmuôt
nímest du ín íro spiritum . daz ist íro superbia . unde geloûbent sie sih íro . unde iruuín[R 387]dent ze demo
stuppe
gedánche daz sie puluis sint. (30) *Emitte spiritum tuum et creabuntur . et renouabis faciem terrę.* Sende ûz dinen gêist unde uuîso íro . sid siê sih des íro geûzot êigîn . unde dánnan uuerdent sie gescáfen . uuer-
niúuuiû gáscaft
dent noua creatura . daz sie uuízzen uuer sie sint . unde so gemûzzost du mennisken bilde. (31) *Sit gloria domini in sęculum.* Trúhtenes kuôllichi si iêmer nals ménnisken. *Lętabitur dominus in operibus suis.* Truhten fréuuet sih an sînen uuérchen . nals an des ménnisken . uuanda diû úbel sint. (32) *Qui respicit terram et facit eam tremere.* Der den ménnisken . gesiêhet . unde ín tuôt pîben. Den er so gesiêhet .
uber uuen
an démo râuuet er. Also er selbo chad . SVPER QVEM

râuuet min Gêist uber diemuoten unde râuuogernin unde
REQVIESCIT SPIRITVS MEVS? SVPER HVMILEM ET QVIETVM ET
miniu uuort fúrchtinten
TREMENTEM VERBA MEA. *Qui tangit montes et fumigabunt.*
Der die úbermuôten mennisken tríffet. unde gestúnget
ze riúuuo
ad pęnitentiam. unde so getróffeno riêchent siê. uuanda
sie danne uuuôfent íro sunda. (33) *Cantabo domino*
in uita mea. psallam deo meo quamdiu sum. Trúh-
dingi
tene singo ih. unz ih lébo. uuanda ih hiêr spem hábo.
in iêmerheîte
ih singo imo ouh sô lángo ih pin in ęternitate. dar
Gotes lob
ánder uuérch neist. ane dei laudatio. (34) *Iocundum*
sit ei eloquium meum ego uero delectabor in domino.
Vuúnnesam si imo mîn gechôse min lússami ist an ímo.
uuízzintimo
Mih ketuôn ih imo chunt scienti. mir getuôe er sih
neuuizzintimo suozze si ímo min bígiht. suôzze
chunt nescienti. Suauis sit ei confessio mea. suauis
ist mir sin genâda hértontiu uuúnna
est mihi gratia ipsius. Daz ist mutua iocundatio.
(35) *Deficiant peccatores a terra.* Súndige geslîfen
erdluste
aba terrena cupiditate. *Et iniqui. ita ut non sint.*
Vnde unrehte zegangen. so daz siê nesin. unrehte
uuíderscaffungo
nesîn. so sendet er uz spiritum. ze iro recreatione.
Be[R 388]*nedic anima mea domino.* Lóbo truhtenen
ánafanc dissis salmin
mîn sela. daz uuas initium psalmi. daz sî ûzlâz.

(CIV.)

lobont
ALLELVIA ist hebreum. latine chit iz. LAVDATE DO-
got
MINVM. (1) *CONFITEMINI DOMINO.* Daz ist daz selba. ló-

ze lôbe
bonT Got chît iz . uuanda hîer confessio tríffet ad laudem. *Et inuocate nomen eius.* Vnde so ist zît . so chóment unde hârênt in ána. *Annuntiate inter gentes opera eius.* Chúndent under diêten sîniu uuerch. Daz ist ad apostolos kespróchen et ad euangelistas. (2) *Cantate ei.* Síngent ímo daz ist in uuórden. *Et psallite ei.* Vnde seîten ruôrent ímo . daz ist in uuérchen. An dîen bêiden lóbont in. *Narrate omnia mirabilia eius.* Zéllent álliû sîniu uuúnder. Doh ir nemúgent des uuillen nebréste iû. (3) *Laudamini in nomine sancto*
chraft
eius. In sînen námen uuerdent kelóbot . sin uirtus ketuôt iûh lóbeuuírdige . nals iûuueriû. *Lętetur cor querentium dominum.* Frô sî déro herza diê Got suô-
eîfirin anden
chent . sine amaro zelo sîn sie. (4) *Querite dominum et confirmamini.* Suochent Got . unde uuerdent kestérchet. Nâhent iûh imo sô . daz ir ze êrist uuerdent
intliûhte ke-
illuminati . zegesêhenne uuaz zetuonne sî . dáranâh ro-
starchte
borati . daz ir dârána neirlígênt. *Querite faciem eius*
gágenuuerti
semper. Sîna presentiam suochent iêo. Ir hábeNT in
in geloûbo anasihte fone gesihte ze ge-
fúnden fide . suôchent in specie. Sô ir ín facie ad fa-
sihte ane ende
ciem gesêhent . so suôchent ir in doh sine fine . uuan-
ane ende
da ir in mínnont sine fine. (5) *Mementote mirabilium eius quę fecit.* Irhúgent sînero uuúndero diû er
an demo spalte des rôten meres unde iordanis
téta . in diuisione maris rubri . unde in conuersione
uuidirchêre
iordanis retrorsum. *Prodigia eius.* Irhúgent sînero
in diên ánaslégin
niúskihto diê er ougta in plagis egypti. Vuanda niúskíhte [R 389] sint . diê êr negescâhen. *Et iudicia*

oris eius. Vnde dero irteîldon sines mundes . diê ér
moysen lêrta. (6) *Semen abraham serui eius . filii*
iacob electi eius. Ír abrahamis slahta sînes scálches .
ir iacôbis súne . sînes iruuéleten . irhúgent íro . ze diên
ubo aber ir christis pirint . so birint ir
der apostolus chad. SI AVTEM VOS CHRISTI . ERGO SEMEN
abrahamis slahto éribin nah kehêizze
ABRAHĘ ESTIS . SECVNDVM PROMISSIONEM HEREDES. (7) *Ipse*
dominus deus noster in uniuersa terra ! iudicia eius.
Er ist truhten Got únser . in állero erdo sint siniu ge-
christanheite
rihte. In allero uuerlte ist sin ęcclesia . dar sint ouh
sîniu geríhte . unde sîne urteîlda. (8) *Memor fuit in*
sęculum . hoc est in ęternum . testamenti sui. Er irhú-
dero altun êo
geta sînero benêimedo in êuua. Niêht ueteris testa-
niúuuero solta fertîligot uuerden nube dero geloûbo diû
menti . daz mit nouo uuas abolendum . nube fidei . diû
ioh fore pizelit ze rehte
ioh ante legem abrahę uuard reputata ad iustitiam.
uuortis
Verbi quod mandauit in mille generationes. Des uerbi
irhúgeta er . daz er hiêz uuéren in állen gebúrten.
uuort keloubo daz reht man fone geloubo lébe
Vuaz ist daz? Verbum fidei . ut iustus ex fide uiuat.
(9) *Quod disposuit ad abraham.* Daz er abrahę be-
fone geloûbo rehthaft
neîmda . der ex fide uuárd iustificatus. *Et iuramenti*
sui ad isaac. Vnde irhúgeta er sînes eîdes . dén er
afterchunft
téta isaac . umbe sina generationem. (10) *Et statuit*
illud . s. uerbum iacob in preceptum et israhel in testa-
uuort keloubo
meutum ęternum. Vnde daz uerbum fidei sazta er ia-
cob ze festemo gebóte . unde israheli ze êuuígero be-
hohfátirin
neîmedo. An diên patriarchis suln uuir christianos
abraha -
fernémen . sie sint iacob . sie sint israhel . unde semen

mis chunne
abrahę. (11) *Dicens.* Sus darumbe gehêizzendo. *Tibi*
daz lant keheizzis
dabo terram chanaan. Dir gibo ih terram promissi-
geloubigemo liûte
onis . dir populo fideli. *Funiculum hereditatis uestrę.*
Ze mâzsêile iúuueres erbes. Daz ír iz teîlent mit seîle.
urchunde geloûbo geloûba
umbe daz pehaltena testamentum fidei. Vuanda fides
uuieo suôzze Got
mit déro ge[R 390]chórot uuirt quam suauis est domi-
ist himelrîche lant kehêiz-
nus . diu gíbet regnum cęlorum daz ist terra promis-
zis
sionis. (12) *Cum essent numero breui . paucissimi et incolę in ea . (13) et pertransierunt de gente in gentem . et de regno ad populum alterum . (14) non reliquit hominem nocere eis.* Do íro lúzzel uuas . unde
in lant
iro ioh unmánige uuâren . unde diê selben dára in terram chanaan recchen uuâren . unde sie uuálloton fóne diête ze diête . fone rîche ze rîche . neliêz er ín doh niêmannen dáron. *Et corripuit pro eis reges.* Vnde irráfsta er chúninga umbe siê. Also er teta abimeleg regem gerara . et faraonem regem egypti. Vuieo chad er? (15) *Nolite tangere christos meos.* Neruôrent mîne geuuiêhten. Vuer uuiêhta sîe? Ane spiritus sanctus. Vuar ist danne . daz iudei chédent . daz er
mit chunio salbe gesalbot
CHRISTVS nesi . der regali unguento unctvs nesî . unde be diû dominus IESVS den námen háben nesolti? *Et in prophetis meis nolite malignari.* Vnde an mînen uuîzegon neskêinent arguuilligi. (16) *Et uocauit famem super terram.* Do ládeta er húnger in daz lánt. Er hiêz uuerden sîbeniârigen húnger. *Et omne firmamentum panis contriuit . id est consumpsit.* Vnde alla starchunga brôtis . tîlegota er. Vuanda brôt mánne

unde brôt festit man-
stárchi tuôt pe diû chît iz . darfóre. ET PANIS COR HO-
ne daz herza
MINIS CONFIRMAT. (17) *Misit ante eos uirum.* Cómen
santa er fóre ín. Vuen? *Ioseph.* Fóre sînen bruô-
deren frúmeta ín Gót. Vuiêo santa er ín? *In seruum*
uenundatus est. Ze scálche uuard er ferchôufet. Got
uuolta ín aber ze hêrren máchon . doh sie ín fúre scálch
kâbin. (18) *Humiliauerunt in compedibus pedes eius.*
Sîne fuôze slûogen sie ín drúhe. Daz hiêz tuon phu-
tifar . umbe déro chénun lúgi. *Ferrum pertransiit*
animam eius. Îsan durhkiêng [R 391] sîna sêla. Nôt
unde din
lêid er míchela. Sólih ist daz in euuangelio. ET TVAM
selbun sêla durhkat uuâffin
IPSIVS ANIMAM PERTRANSIBIT GLADIVS. (19) *Donec ueniret*
uerbum eius. In dero nôte uuas er . unz sîn uuort
fone demo trôumsceîde
cham de interpretatione somniorum . an dero sîn uuar-
heit skeîn. *Eloquium domini inflammauit eum.* Gó-
tes kechôse zunta ín . spiritus dei spráh ímo ûz. Vuanda
zunga uuizzigon
er fiûr ist . unde linguas prophetantium zundet . pe
in fiûrinen zungon
diû skêin er in linguis igneis super apostolos. (20)
Misit rex et soluit eum . princeps populorum . et di-
misit eum. Pharao der ín hábeta geeîscot uirum
troûmsceîdere chúninch fursto
interpretem somniorum . rex unde princeps ęgyptiorum .
dîenistman ze chárchâre
der santa ministros ad carcerem . unde lôsta ín. (21)
Et constituit eum dominum domus suę . et principem
omnis possessionis suę. Vnde sazta in ze hêrren sî-
nes hûses . unde ze áleuualten / sînero sáchon. (22) *Vt*
erudiret principes eius sicut semetipsum. Daz er sîne
fúrsten lêrti sámoso sih sélben. Vuaz? Âne inter-
troûmscêith
pretationem . somniorum. *Et seniores eius prudentiam*

doceret. Vnde er sîne hêrosten fruôthêit lêrti . daz
peuuárunga chunfto
chit prouidentiam futurorum. Er uuolta er uuâre ge-
uuáltes nah ímo . mêisteronnes fóre ímo. (23) *ET INTRAVIT ISRAHEL IN ĘGYPTVM . ET IACOB ACcola fuit in terra*
cham. Do fuôr sin fater dára . unde uuard dâr lánt-
sídeling. Diê alten lántsidelinga diê êigenes landes
sint . diê heizent indígene . die énderske sint . daz chît
ánderesuuánnan chómene . die hêizzent alienigenę
aduenę accolę incolę. (24) *Et auxit populum suum*
uehementer . et firmauit eum super inimicos eius. Do
mêrota Got sînen liût . uuanda er mánigfaltota ín .
unde starchta ín úber sîne fíenda . getéta ín ôberoren
in demo rôten mére
sînen fíenden . also in mari rubro skêin . dô díse cha-
men ûz . unde [R 392] éne lágen ínne. (25) *Conuertit*
cor eorum ut odirent populum eivs et dolum facerent
in seruos eius. Fóre des pechêrta er íro herzen dára-
zuô . daz sie házzeton sînen liût . unde sine scálcha
îlton besuîchen. Vuiêo bechêrta er sie dárazuò. Ane
daz er gab daz sîne scalcha diêhen begóndon . sô férro .
daz ín ís éne neóndon . Gótes únste . irráhton iro ún-
unste . unde haz unde âhtunga. (26) *Misit moysen*
seruum suum . aaron quem elegit ipsum. Durh daz
santa er dára sînen scálch moysen unde aaron . den er
dárazuo iruuéleta. (27) *Posuit in eis uerba signorum*
suorum et prodigiorum in terra cham. In zuêin be-
uálh er diû uuort . unde diû ârende sînero zeîcheno
unde sinero uuúndero diu er tuôn uuolta in ęgypto
sînemo liûte zegefrídonne. Zêichen sint . diu úns éte-
irganginis chunftigis
uuaz zêigont . preteritorum alde futurorum. Prodigia
sint diû uuir er negesâhen . unde sie fóne diu irchó-

menlih sint. (28) *Misit tenebras et obscurauit eos.* Aber ęgyptios uuarf er ána finstri unde betúnchelta siê. So túncheliû hérzen gáb er ín . daz sie uuaranetâtin sînes ínbótes. *Quia exacerbauerunt sermones eius . i. acerbe acceperunt.* Also darana skêin . daz sie êiuero inphiêngen siniu uuort . unde siu lêidezton. (29) *Conuertit aquas eorum in sanguinem . et occidit pisces eorum.* Íro âha beuuánta ér ín bluôt . unde irstárbta íro físca . uuanda sie lében nemahton âna uuázzer. [V 1r] (30) *Edidit terra eorum ranas . in penetrabilibus regum ipsorum.* Íro erda uuarf ûz tíe urósca . ioh ín dero chúningo béttechámeron. (31) *Dixit et uenit cynomia . et scinifes in omnibus finibus eorum.* Dô gebôt er oûh . unde châmen sâr . dîe húntfliêgun unde múcca châmen in állero éndegelih. (32) *Posuit pluuias eorum .* [R 393] *grandinem.* Íro régena máchota er ze hágele. *Ignem conburentem in terra ipsorum.* Prénnentez plíchfiûr máchota er ín íro lánde. (33) *Et percussit uineas eorum . et ficulneas eorum . et contriuit lignum finium eorum.* Vnde daz uuéter sluôg uuînegarten unde fîghpoûma . unde uermúleta boûmelich dâr in lánde. (34) *Dixit et uenit locusta et bruchus . cuius non erat numerus.* Sô gebôt er áber . unde dô chám mátoscregh . chám sîn sún chéuer . des ende neuuas. (35) *Et comedit omne fęnum terrę eorum . et comedit omnem fructum terrę eorum.* Vnde urâz héuue . unde állen erduuuôcher. Vuér urâz? Ioh locusta [hoistaffel] . ioh brucus [chéuir]. (36) *Et percussit omne primogenitum in terra eorum . primicias omnis laboris eorum.* Dô sluôgh er daz êristporna dâr in lande . sluôg tîe urúmegifte daz chît tîe fruôsten gifte .

állero íro árbeîto. Iro áltesten chínt . unde diû êrest uuórdenen iúngiu des uêhes . mit árbeite gezógeniu lâgen sáment tôt. (37) *Et eduxit eos cum argento et auro.* Er leîta sie ûz keládene mit colde unde mit sílbere. Daz hiêz ér siê intlîhen . nals daz er únreht kebiête . nube daz sîn gebót únreht uuésen nemág. *Et non erat in tribubus eorum infirmus.* Siêcher neuuas under ín . Cot uuolta sîe úngeírret uuârin . ze íro uerte. (38) *Lętata est ęgyptus in profectione eorum . quia incubuit timor eorum super eos.* Egyptus fréuta sih íro uérte . nâh tiû siê faraonis tôd keêiscoton . uuanda in íro uórhta ánalágh. Sîe uórhton daz sîe iruuúndîn . unde die reliquias tîlegotin. (39) *Expandit nubem in protectionem eorum.* Sô siê uaren begóndon . sô déneta ér daz uuólchen uber sîe tâges . fóre déro hízzo. *Et ignem ut luceret eis per noctem.* Vnde nahtes fiûr . daz iz ín lîehti. (40) *Petierunt et* [R 394] *uenit coturnix.* Sîe bâten uleîskes . tô cham ín cotúrnix . taz íst fleîsk. *Et pane cęli . id est manna saturauit eos.* Vnde mit himelbrôte gesátota er sîe. Daz pezeîchenda CHRISTVM uóne hímele chómenen. (41) *Disrupit petram et fluxerunt aquę.* Den stêin spîelt ér . dannanûz rúnnen uuázzer. *Abierunt in sicco flumina.* Sîe dúrhfûoren iordanem in trúccheni. (42) *Quoniam memor fuit uerbi sancti sui . quod habuit ad* [V 1v] *abraham puerum suum.* Daz téta er állez . uuanda er irhugeta sînes keheîzzes tén er abrahę téta . sînemo trûte. (43) *Et eduxit populum suum in exsultatione . et electos suos in lętitia.* Vnde lêita er ûz sînen liût in sprúngezinne. Sô ist áber daz selba . unde sîne iruuéleten in uréuui. (44) *Et dedit illis regiones gentium . et labores populorum possiderunt.*

Dô gab ér ín lántskéfte dîeto. Sô ist áber daz sélba. Ánderro liûto árbeîte besâzzen sîe. (45) *Vt custodiant iustificationes eius. et legem eius requirant.* Daz sîe rehtes huôten . unde sîna êa begángen . uuanda mit
daz meista guôt pi-
tîu summum bonum geuuúnnen uuírt . nals mit pos-
sézze lantscefto
sessione regionum.

(CV.)

Allelvia ist ôuh hiêr . uuanda also Gótes kenâda
an sînen iruuéliten
skêin in electis suis . fóne dîen der êrero psalmus sá-
an dien eîuer tuônten
geta . sô negebrást iro oûh in amaricantibus fóne dîen nu gesúngen sól uuérden. (1) CONFITEMINI DOMINO QVONIAM BONVS. Iéhent trúhtene iûuuerro súndon . unde neuerchunnent in genâdon . uuanda er gûot ist. *Quoniam in seculum misericordia eius.* Vuánda in uuerlte ist sîn genâda . in uuérlte ist locus pęnitentię . nâh tero uuerlte ende chúmet iudicium. (2) *Quis loquetur potentias domini? auditas faciet omnes laudes eius.* Vuer ist ter Gotes mahte geságe . dîe unságeliche sínt? Vnde uuér [R 395] ist sô hêilig taz er siu álliû tuôe . sô er siû gehôret? Vuéliu sint tíu lób ?
uuerch
Âne opera mandatorum eius . tíu mit rehte heîzzent
sîniu lob zelóbonne der
laudes eius . uuanda er Got án ín laudandus ist . qui
diû an uns uuúrchit
operatur ea in nobis. (3) *Beati qui custodiunt iudicium et faciunt iustitiam in omni tempore.* Sâlige dîe

geríhtes huôtent . unde réht tuônt in allen zîten. Daz
sint tîe ánderen ríhtent . unde selbe réhto lébent.
(4) *Memento nostri domine in beneplacito populi tui.*
Irhúge unser truhten an déro lîebsami dînes liûtes .
Sáment tîen lâz unsih uuésen . ze dîen dir liêbo sî .
uuanda dir nieht mannolich nelîchet
quia non in omnibvs beneplacitum tibi est. *Visita nos*
in salutari tuo. Vuîso unser an CHRISTO dînemo hál-
niúuuer liût
târe. Sô er chóme . unde nouus populus uuérde . sô
alten liût demo niúuuin
zéle únsih ueterem populum zuo nôuo. (5) *Ad uiden-*
dum in bonitate electorum tuorum. Zesêhenne an dero
gûoti dînero iruuéleton. Daz uuir ín ébengûote uuór-
dene . íro mendi sáment ín séhen. *Ad lętandum in*
lętitia gentis tuę. Vnsih zeuréuuenne [Schluss V] in
dero fréuui dînes tiêtes . des niúuuen. Daz dû uns
áltên iro fréuui gemêina tuôest. (6) *Peccauimus cum*
patribus nostris. Vuir eîgen gesúndot sáment únseren
fórderon . uuanda uuir in íro lumbis uuâren. Alde iz
chît. So siê tâten . so tâten uuír. *Iniuste egimus .*
iniquitatem fecimus. Vnrehto fuôren uuir . daz únreht
tâten uuir . so tâten oûh siê. (7) *Patres nostri in*
ęgypto non intellexerunt mirabilia tua. Vnsere fátera
nefernâmen diû uuúnder . diu du tâte in ęgypto. Sie
ze êuuígemo
neuuisson daz du mit ín uuoltost lêiten ad ęternam
lîbe zîtlichiû êuuigiû
uitam. Sie dâhton ad temporalia . nals an ęterna.
Non fueruNT memores multitudinis misericordię tuę.
Siê negehúgeton manigero genadon dînero . do siê dir
after des missetrueton . unde siê [R 396] châden .
ane .
NVNQVID POTERIT DEVS PARARE MENSAM IN DESERTO? Sine
fernúmist kágenuuarti âne gehúht ferfárni
intellectu presentium . sine memoria preteritorum uuâ-

ren siê. *Et irritauerunt ascendentes in mare . mare rubrum.* Vnde grámdon siê ín . do siê fuôren in dén rôten mére . uuanda sie ęgyptios so hárto forhton . daz sie in desperationem (ferchunst) châmen. Do iû negehúgeton sie . uuaz er genôto fore téta. Áber ascendentes chit iz hiêr . uuanda diû lánt ze diên sîe do fuôren . hóheren sint danne egyptus. (8) *Et saluauit eos propter nomen suum . ut notam faceret potentiam suam.* Er hiêlt siê iêdoh umbe sînen námen . nals umbe íro frêhte . daz er an ín chúnt ketâte sîna maht. (9) *Et increpauit mare rubrum.* Vnde irráfsta er den rôten mére . fóne diû intéta er sih. *Et exsiccatum est.* Vnde getrúcchenet uuard er . án dero stéte dar er sih intéta. Vuiêo uuas diu irráfsunga getan? Âne daz sines uuíllen mâre toûgeno inphÂNT nah diû daz álliû ding Gote lébent . unde sines uuíllen fólgent. *Et deduxit eos in aquis multis sicut in deserto.* Vnde lêita er siê álso trúccheno únder zeuuísken dien héuigen uuázzeren . sámoso in êinote . dar uuázzer neist. (10) *Et saluauit eos de manu odientium.* Vnde so genéreta er sie . fore íro fiendo hánden. *Et redemit eos de manu inimicorum.* Daz ist daz sélba. So uuard kebildot unser toufi . uuanda rubrum mare daz ist sanguis (pluôt) CHRISTI. (11) *Et operuit aqua tribulantes eos.* Vnde uuázzer bedâhta íro âhtara. *Vnus ex illis non remansit.* Iro neuuard eîner ze lêibo. Alle sunda uuerdęnt fertîligot in baptismate (toûffi) . nehêin uuírt ze lêibo. Do gescáh daz dârfore stât. Lętata est ęgyptus . in profectione EORVM. (12) *ET CREDIDERVNT VERBIS EIVS ET* [R 397] *cantauerunt laudes eius.* Vnde do hítemon

geloûbton siê sînen uuórten . unde súngen sîniu lób.
singen Gote er ist kuôllicho michel
CANTEMVS DOMINO . GLORIOSE ENIM MAGNIFICATVS EST. (13) *Cito fecerunt . obliti sunt operum eius.* Daz tâten sie únlango . siê irgâzzen sâr sînero uuércho. Also mánige in ęcclesia irgézzent déro tôufi. *Non sustinuerunt consilium eius.* Siê nebítten uuaz er uuólti. Íro bea-
sâligcheit êuuiga kedultin
titudinem uuolta er ęternam . diû mit patientia ge-
z uuérilt-
uuunnen uuirt . sie gâoton áber ad temporalem felici-
sâldon
tatem. (14) *Et concupierunt concupiscentiam in deserto . et temptauerunt deum in inaquoso.* Vnde be diû gîrezton siê . dâr in eînote . unde chóreton Gotes in uuázzerlôsi. (15) *Et dedit eis petitionem ipsorum . et misit saturitatem in animas eorum.* Dô gáb er ín daz . des siê bâten . unde sánta ín séti. Fúre sie selben sint animę hiêr genémmet. (16) *Et irritauerunt moysen in castris . aaron sanctum domini.* Dáranâh crámdon siê moysen in diên hérebergon . unde den
leîto
Gótes hêiligen aaron. Siê lúzton diê . fóne dero ducatu siê gehálten uuâren. (17) *Aperta est terra . et deglutiuit dathan . et operuit super congregationem abiron.* Fone diû indéta sih diû érda . unde ferslánt dathân . unde beuuárf daz kesémine abiron. Diê zuêne uuâren des strîtes hoûbet. (18) *Et exarsit ignis in synagoga eorum . flamma combussit peccatores.* Fiûr giêng iro mánigi ána . loûg pranda die súndigen . die ín zuêin
zuei húnt funzich
folgeton . ducentos quinquaginta. (19) *Et fecerunt uitulum in oreb . et adorauerunt sculptile.* Vnde tâten
chalp
sie ouh uuirs . daz sie uitulum bildoton in oreb . unde

perichkibilla
daz crábeuuergh pétoton. Oreb chit caluaria. In déro
abkot
caluaria bétoton sie idolum . in ánderro sluôgen sie
CHRISTVM. (20) *Et mutauerunt gloriam suam . in simi-*
litudinem uituli comedentis fęnum. Vnde íro guôllichi
diu an Góte uuas . uuéhsaloton siê . án des fêhes [R 398]
pilde . daz héuues lébet. (21) *Obliti sunt deum qui*
saluauit eos . qui fecit magnalia in egypto . (22) mi-
rabilia in terra cham . terribilia in mari rubro. Er-
gâzen Gotes der sie hiêlt . der in egypto mágenhêite
téta . uuunder in châmis lande . prútelichiu in mari
rubro. (23) *Et dixit ut disperderet eos . si non moy-*
ses electus eius stetisset in confractione in conspectu
eius. Vnde dô gesprah er . daz er siê ferlúre . ube
moyses sin iruuéleto nestuônde fóre ímo . an démo
demo geriche
brúche . an dero plaga. *Vt auerteret iram eius ne*
disperderet eos. Also fasto . daz er sin zorn uuánti .
unde nehanchti . daz er siê nâh iro sculden / ferlúre.
Ieronimus chît iz chéde in confractione irę eius . daz
uuir chéden an démo brúche sines zornes. Also diû
uuéllest du in blazzin . daz tuô . nesî
intercessio ist . SI DIMITTIS PECCATVM ILLIS. DIMITTE . SIN
daz tîligo mih aba dinemo lîbpuôche
AVTEM . DELE ME DE LIBRO TVO. Síchiûre uuésenter daz
Gotes reht
ín iustitia dei tîlegon neuuolti . stuônt er . unde bôt
sih sélben fúre die scúldigen. So uuard ze lêibo íro
ferlornissida. (24) *Et pro nihilo habuerunt terram*
kehêizlant
desiderabilem. Vnde lústlih lant . terram promissionis .
daz ist himelrîche
i. regnum cęlorum . áhtoton siê fúre niêht. *Non cre-*
diderunt uerbo eius. Noh sie negetrúeton sînemo ge-
heîzze. (25) *Et murmurauerunt in tabernaculis suis.*

Vnde be diû rûnezton sie in íro hérebergon . úberlaga tuônde Góte unde moysi. *Non exaudierUNT uocem domini.* Vnde Gotes stimma der ín ferbôt murmurationem daz rûnezon . neuuéreton siê. (26) *Et eleuauit manum suam super eos . ut prosterneret eos in deserto* . (27) *et ut deiceret semen eorum in nationibus . et dispergeret eos in regionibus.* Do huôb er sina hánt úber siê . daz er siê dar in démo êinote iruálti . unde daz iro ze leîbo uuurde under diêtin geníderti . unde sie zeuuúrfe after lántsceften. (28) *Et in*[R 399]*itiati sunt beelphegor.* Ínin des uuurden sie priapo gehêiligot. Also der apostolus chît. Daz siê in in reprobrum âuuerf sensum sin chómene . so ferro iruuuôtin . daz óffen Gótes reht an ín geskîne. *Et comederunt sacrificia mortuorum.* Vnde tôtero ménniscon ópher âzzen siê . also priapus . i. ueretratus uuas. Sámoso Got sie in dien uuorten spáreti . daz sie dés doh uuirs tâtin. (29) *Et irritauerunt eum in adinuentionibus suis.* Vnde in íro irdénchedon cramdon sie ín. Sie irdâhton misselîche Góta. *Et multipticata est in eis ruina.* Vnde dannan uuard íro fál mánigfalte . lâgen ál tôt in démo êinote. (30) *Et stetit finees . et placauit . et cessauit quassatio.* Vnde finees stuônt uuíder démo unrehte . mit diû gehulta er Got . dánnan gestílleta ze démo mâle diu muôhi . hiêr ist quassatio . daz dâfore ist confractio . daz chit iro perditio ferlornissa. (31) *Et reputatum est ei in iustitiam in generationem et generationem usque in sempiternum.* Vnde daz uuard ímo geáhtot ze réhte . in allen chúnnezálon . so uuirt iz iêmer. (32) *Et IRRITAuerunt eum ad aquam contradictionis . et uexatus est moyses propter eos* . (33) *qui*

exacerbauerunt spiritum eius. Dô grámdon siê ín áber ze déro stéte . diu uuázzer déro uuídersprâcho heîzzet . uuanda siê dâr uuíder Góte sprâchen . unde dâr uuard moyses kemuôhet úmbe diê . die sîn mûot eíuer gemáchoton. *Et dístinxit in labiis suis.* Vnde er be diu Gótes uuunder daz sie dô eiscoton . in sînen uuorten skîed fone diên êreren uuúnderen. Er trúuueta déro êreron . dísses netrúuueta ér. Be díu chad er zeuuîuelondo . ê ér uirgam sluôge an den stêin .

Iâ be Gote . uuir bringen iû nû sâr ûzzir dísimo stêine uuazzir ?

NVNQVIT DE PETRA HAC POSSVMVS PRODVCERE AQVAM? Fone demo zeuuîuele uuard ouh er scúldig . unde die sculde

in gehêizzis lant

neliêzzen ín chómen [R 400] in terram promissionis. Diê aber dárachâmen . uuaz tâten die? (34) *Non disperdiderunt gentes quas dixit dominus illis.* Nefertîligoton diê diête . diê Got hiêz tîligon. Chananeos amorreos iebuseos unde andere. (35) *Et conmixti sunt inter gentes . et didicerunt opera eorum .* (36) *et seruierunt sculptilibus eorum . et factum est illis in scandalum.* Siê mischton sih ze ín . gehîton ze íro tóhteron . unde uuórhton nah ín . unde diênoton iro idolis . daz irgiêng ín ze árge. Scandalum ist grecum .

spûrnida uuidirmûot

unde bezeichenet offensionem alde sinistrum . also siê

gemiscida ze uuinstirhalb

diû conmixtio lêita in leuam partem. (37) *Et immolauerunt filios suos et filias suas demoniis .* (38) *et effuderunt sanguinem innocentem . sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum . quas sacrificauerunt sculptilibus chanaan.* Vnde dannan fertâten sie sih

tîefelin

so ferro . daz sie íro súne unde íro tóhtera demoniis

mêindât

ópheroton . daz uuas sacrilegium . unde sie uzliezzen

únsundig pluôt . déro selbon chindo diu sie idolis
manslaht
ópheroton . daz uuas sámint ioh homicidium ioh par-
magslaht diêtin
ricidium. Daz lírneton sie be gentibus. *Et interfecta est terra in sanguinibus* . (39) *et contaminata est in operibus eorum . et fornicati sunt in adinuentionibus suis.* An sô unsúndigen blûoten uuard diu erda irslágen . nals sî . núbe an íro sízzente . uuúrden an íro sêlon irslágen . unde beuuémmet uuard sî an íro uuerchen . unde so huôroton siê . daz chit so gesuichen siê Góte . in íro irdenchidon. Vuaren siê danne
diêto
íro? Neîn. Sie uuâren gentium fone diu châden
ántfrístin in íro flîzzin liêbsáminon
ándere interpretes . in studiis suis . alde in affectioni-
zuôlichmachon lústsaminon
bus . alde in affectationibus . alde uoluptatibus . alde
in iro selbero porgon
fore diên diêtin
obseruationibus. (40) *Et iratus est furore dominus populo suo . et abhominatus est hereditatem suam.* Do balg sih Got des alles . uuíder sînen liût . un[R 401]de lêidizta sîn erbe . daz sie uuésen solton. (41) *Et tradidit eos in manus gentium . et dominati sunt eorum qui oderunt eos.* Vnde be diû gab er siê in ánderro liûto hénde . unde íro fíenda uuiêlten íro. Daz uuâren moabitę ammanite philistei syri. (42) *Et tribulauerunt eos inimici eorum . et humiliati sunt sub manibus eorum.* Vnde diê íro fíenda arbeiton siê . unde únder íro handen uuúrden sie geníderet. Vbe sie hóldemo Góte neuuólton lósen . sie muôson áber diênon unhólden hêrron. (43) *Sepe liberauit eos.* Souuiêo daz állez uuâre . er lôsta sie iêodoh díccho . also in libro iudicum gescríben ist. *Ipsi autem exacerbauerunt eum in consilio suo . et humiliati sunt in iniqui-*

tatibus suis. Siê fiêngen áber zuô . unde bráston ín in íro râte . unde dannan uuúrden sie iêo geníderet in iro unrehte. Ín neirdrôz réhtes . uuanda sie neirdrôz ún-rehtes. (44) *Et uidit cum tribularentur . et audiuit orationem eorum.* Dó sáh er siê in arbêiten . unde gehôrta íro gebét . umbe íro nôte. (45) *Et memor fuit testamenti sui.* Vnde irhúgeta er sînero niûuuun benêimedo diê er abrahę gehiêz. *Et pęnituit eum secundum multitudinem misericordię suę.* Vnde roû ín sîn ándo . mit démo ér sih an ín ráh . nah déro mánigi sînero genâdon. (46) *Et dedit eos in misericordias . in conspectu omnium qui cęperant eos.* Vnde skeînda er ín genâda fóre állen diên . fóre diên sie uuîclicho geuuúnnen uuâren . uuanda er uuólta daz CHRISTVS fóne ín châme. (47) *Saluos fac nos domine deus noster . et congrega nos de nationibus.* Duô unsih keháltene truhten Got únser . ioh ueterem [alten] ioh nouum [liût ioh niuuuin] populum . unde sámeno unsih fone allen diêten . ze eînemo christiano populo [liûte]. *Vt confiteamur nomini tuo sancto . et gloriemur in laude tua.* Daz uuir iêhen muôzzin dînemo hêili[R 402]gen námen . unde an dînemo lóbe geguôllichot uuérden . nals in únsermo. (48) *Benedictus dominus deus israhel a sęculo et usque in sęculum et dicet omnis populus fiat fiat.* Kelóbot si truhten Got israhelis fóne uuérlte ze uuerlte . unde des lobes antuuurtet aller der liût . kesamenoter fone circumcisione [iudon] et [undo] preputio [diêtin] . sús . daz sî . daz sî.

(*CVI.*)

Gotis liûte sun-
ALLELVIA. Vuaz populo dei gescâhe . uuîlon de-
dontimo riûuuóntimo ferunórfin
linquenti . uuîiûn pęnitenti . unde iudei uuúrden repulsi .
diête gelâdot Gotes
unde gentes uocatę . unde uuiêo manigfalte sin misera-
irbármida
tiones dei . daz ságet díser psalmus. (1) *CONFITEMINI DOMINO quoniam bonus . quoniam in seculum miseri-
cordia eius.* Iêhent Gote uuanda er guôt ist. Er ne-
châde iû niêht zuô . iéhENT ube er guot neuuâre. Ié-
hent ímo . uuanda in uuérlte ist sîn genâda . daranâh
sîn úberteilida
iudicium. Oûh mag iz chéden . sîn genâda ist iêmer .
chriêchisca
uuanda daz grecum is êona bezeîchenet peîdiu . ioh in
kenâda zît-
sęculum ioh in ęternum. Nû ist misericordia tempo-
licho uber menniscen daz sie dáranâh iêmer lében mit éngi-
raliter super homines . ut uiuant cum angelis in ęter-
lin
num. (2) *Dicant . s. alleluia . qui redempti sunt a
domino . quos redemit de manu inimici . et de regioni-
bus congregauit eos.* Diê síngen alleluia sîn lob . die
fone des tiefeles keuualt
er lôsta mit sînemo bluôte . de manu diaboli . unde sá-
. s. sicut alemannia
menota fóne allen gebiûrdon. Prouincia ist diu lánt-
. s. sicut
tiûregóuue
scaft . regio ist diû gebiûrda . mánige regiones mugen
sîn in êinero prouincia. Mit auro corruptibili . alde
tiûrin
mit argento nelôsta er siê . nube mit sînemo precioso
bluôte
sanguine. (3) *A solis ortu et occasu . ab aquilone et
mari.* Diê ér sámenota fone allen halbon déro uuerlte.
(4) *Errauerunt in solitudine in inaquoso . uiam ciui-*

tatis habitaculi non inuenerunt. Siê írroton . êr er siê irlôsti in dírro uuerlte êinote . sie írroton in [R 403] uuázzerlôsi . uueg dero burgseldo . déro himiliscun búrg . der uueg CHRISTVS ist . nefunden siê. Plato gehiêz ín . socrates kehiêz ín . aristoteles kehiêz ín . daz sie ín uuég zêigotin . íro nehêin nezeîgota den rehten. (5) *Esurientes et sitientes . anima eorum in ipsis defecit.* Siê írroton húngerge unde dúrstige . iro sêla suánt in ín. In únmáhta fóre zâdele . uuanda sie nehábeton des sie lángeta. Viam ueritatis uuólton ! sie uuízzen . des kelángeta siê . des nemáhton ín philosophi gehélfen. Vuiêo do? (6) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur . et de necessitatibus eorum . eripuit eos.* Ze Góte háreton sie . dô ín sô nôt uuas . unde er nám siê ûzzer déro nôte. Diu conpunctio (gestúngeda) cham ín fone ímo. (7) *Et deduxit eos in uiam rectam . ut irent in ciuitatem habitationis.* Vnde lêita ér siê an den rehten uuég . an CHRISTVM . daz sie an ímo giêngin ze déro burg déro êuuigun seldo. (8) *Confiteantur domino misericordię eius . et mirabilia eius filiis hominum .* (9) *quia satiauit animam inanem . et animam esurientem satiauit bonis.* Fóne diû iehent trúhtene . ir sîna genâda . unde ír sîniu uuúnder . iêhent menniscon chínden . daz er lâra sêla unde húngerga . kuôtes kesáteta. Vuiêo ist daz kespróchen? iéhent kenada unde uuúnder? Âne daz er die heizet iéhen . die íro inphúnden hábent. (10) *Sedentes in tenebris et umbra mortis . et uinctos in mendicitate et ferro.* Vuanda er sáteta gentes . iû sízzente in fínstri . unde in dôdes scátue. unde mit sundon gebúndene . in bételôde . uuanda sie arm uuaren . in îsene . daz chit . in duritia (herti) malorum (arbêito).

besuôch
Daz uuas ein temptatio. (11) *Quia exacuerunt eloquia*
dei . et consilium altissimi irritauerunt . (12) *et hu-*
miliatum est in laboribus cor eorum . infirmati sunt
[R 404] *nec fuit qui adiuuaret.* Vuanda sie ouh chó-
ze bechnâdo uuarhêite
mene ad agnitionem ueritatis . uuídersprâchen Gótes
Gotis rehtis uuára netuôonte
uuort unde sînen uuillen . non subiecti iustitię dei .
unde daz íro statin uuéllinte
et suam uolentes statuere . unde iro herza be diu ge-
uuidir íro lústin
níderet uuárd in ríngon . diê siê aduersvs concupiscentias
in gemeîtun hábeton . do geuuíchen sie nôte . uuanda
der neuuás . der ín hulfe . sîd ín Got nehalf. Vuieo
aber do? (13) *Exclamauerunt ad dominum cum tri-*
bularentur . et de necessitatibus eorum liberauit eos.
(14) *Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis et*
uincula eorum disrupit. Do nám er sie ánderest úzer
fínstri . unde úzer tôde . unde úzer háften. (15) *Confi-*
teantur domino miserationes eius . et mirabilia eius filiis
hominum. (16) *Quia contriuit portas ęreas . et uectes fer-*
lob Gote
reos confregit. Nu si áber des confessio daz er êrina por-
ta bráh . unde îsenina geríndela. (17) *Suscepit eos de*
uia iniquitatis eorum . propter iniustitias enim suas
humiliati sunt. Vnde er sie nam ába des únrehtes
uuége . daz siê âne ín uuolton guôt sîn . sie uuúrden
áber êr geníderet úmbe diu sélben únreht. Daz uuas
chórunga ûnuuízzo
ánderiu temptatio . éniu uuas ignorantię . disiu uuas
fráfali
dresumptionis. (18) *Omnem escam abominata est ani-*
ma eorum . et adpropinquauerunt usque ad portas
mazlêidi
mortis. Alla fuôra lêidizton sîe . uuanda sie fastidium
kêistlichis kuôtis
ánachám ! spiritalium bonorum . daz prâhta siê oûh

zuo diên hélleborton. Vuiêo áber do? (19) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum liberauit eos.* (20) *Misit uerbum suum et sanauit eos . et eripuit eos de interitionibus eorum.* Vuanda ouh
ubel uuúnda
daz uuas malum uulnus . unde siê déro súhte siêh uuâren . be diû santa er sîn selbes sún CHRISTVM . unde hêilta siê unde lôsta sie fone íro flórennissido. (21) *Confiteantur domino mi*[R 405]*sericordię eius . et mirabilia eius filiis hominum.* (22) *Et sacrificent sacrificium laudis . et adnuntient opera eius in exsultatione.* Dero genâdon sîn
lob
oûh ímo confessiones . also déro êrreron . unde dannan gehêiligeien sie ímo dia hêiligúnga lóbes . unde mâren siê siniu uuérgh in fréuui . nals in drâghêite. Daz ist diu
pesuôch
drítta temptatio. (23) *Qui descendunt mare in nauibus facientes operationem in aquis multis .* (24) *ipsi uiderunt opera domini et mirabilia eius in profundo.* Diê
êuuarten
den mére férrent in skéffen . daz chît sacerdotes diê
chilichon
dísa uuerlt in mísselîchen ęcclesiis ríhtent . sih pehéftente in mánigen uuázzeren . dazdir sint mánige liûte Die gesâhen Gótes uuergh . unde sîniu uuúnder ín dero tiêfi. Vuaz íst tiêfera danne ménniscon herzen? fóne
diû ungeuuítere strîto un-
diên díccho irrínnent tempestates seditionum unde dis-
gezunfto
sensionum . die Gót uuúnderlicho stíllet. (25) *DIXIT ET STETIT SPIRITVS PROCELLĘ.* Ze êrist kebôt Gót . pe diû gestuônt unde uuéreta der dúnstigo uuínt . der daz scéf muôhet. *Et exaltati sunt fluctus eius.* Vnde des uuindes uuella búreton sih. (26) *Ascendunt usque ad cęlos . et descendunt usque ad abyssos.* Siê héuent sih hoho néndendo . unde fállent sámotiêfo ríuuondo.

Anima eorum in malis tabescebat. Íro sêla slêuuet ín
stiuron ?
demo lêide. Vuaz kescáh dánnan diên gubernatoribus ?
(27) *Turbati sunt . et moti sunt . s. ad iram euomen-*
dam ! sicut ebrius . et omnis sapientia eorum deuorata
est. Vuurden leîdege . uuúrden muôtsúhtige . sámoso
trúnchen man . unde ingiêng ín íro uuîstuom. Vuieo
do ? (28) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularen-*
tur et de necessitatibus eorum eduxit eos. (29) *Et*
statuit procellam eius in auram . et siluerunt fluctus
eius. Ze Góte háreton siê . er gemá[R 406]chota daz
úngeuuitere ze uuétere . unde an díu stilleton sîne
uuélla. (30) *Et lętati sunt quia siluerunt.* Vnde
fréuton sie sih déro stilli. *Et deduxit eos in portum*
uoluntatis eorum. Vnde ér brâhta siê in dia stílli .
déro siê lusta. Sid diâ genâda alla Gót skêindi. (31)
Confiteantur domino misericordię eius . et mirabilia
eius filiis hominum. (32) *Et exaltent eum in ęcclesia*
plebis . et in cathedra seniorum laudent eum. Siê
iéhen ímo . unde hóhen ín ín mánigi liûtes . unde die
sízzenten an demo hêrstuôle lóboen ín. Er gestilta
bechórunga
diê fiêrdun temptationem samoso die êrerun drî. Er
der hôhmuôten uuidirstât unde diêmuoten genâdet
íst qui resistit superbis . et humilibus dat gratiam .
also uuir nu gehôren súln. (33) *Posuit flumina in*
desertum . et exitus aquarum in sitim . (34) *terram*
fructiferam in salsuginem . i. in salsum humorem . a
aha
malitia inhabitantium in ea. Iudeorum flumina uuanta
er in uuûosti . daz chît in drúccheni . iro uuazzerférte
uuanta er ze dúrste . íro uuuôcherhaftun erda . hiêz er
uuerden salzmûorra. Ziu ? âne dúrh dero úbeli . die
uuízzegin bi-
dârána sâzzen. Vuâr sint iro prophetę unde iro sa-

scofa lera
cerdotes . fóne diên sie doctrinam inphiêngen? Vuar
hus ophir
templum . uuâr sacrificia? Vuâr ist doh êin íro guot?
ubil guôt
Mala sint ín chomen fúre bona. (35) *Posuit desertum in stagna aquarum . et terram sine aqua in exitus aquarum.* Dárauuídere máchota ér êinote ze sêuuenten uuázzeren . unde uuazzerlosa erda ze rínnenten uuázzeren. (36) *Et collocauit illic esurientes.* Vnde dâr bi diên uuázzeren stalta er húngerge. *Et constituerunt ciuitatem habitationis.* Vnde die burgoton dar. (37) *Et seminauerunt agros et plantauerunt uineas et fecerunt fructum natiuitatis.* Vnde arbeiton chorn unde uuîn . unde chíndoton. (38) *Et be*[R 407]*nedixit eis . et multiplicati sunt nimis.* Vnde hiêz er siê urám diêhen . unde be diu uuard iro filo fone unmánigen. *Et iumenta eorum non sunt deminuta.* Vnde iro fého uuéreton. Vuer neuuêiz daz al uuésen gespróchen fone gentibus? Sie uuaren ferhéiêt . pe diû uuâren sie ste-
unberehaft kuôtero uuércho
riles et infęcundi bonorum operum . unde húngerge .
hêiligero gelôubo
ioh túrstege sanctę fidei. Daz kebuôzta er ín uuanda
lêra genuôgiû
in copiosa doctrina fóne ímo chám. Déro lébeton ioh
fêo mit êinfalti lébinte in christanhêite
iro iumenta . daz sint simpliciter uiuentes in ęcclesia .
sínhafte ioh lázze
uuanda er sie alle hiêz lêren capaces et tardos. (39) *Et pauci facti sunt et uexati sunt a tribulatione malorum et dolore.* Diê selben uuúrden unmanige . an diên . die sih fone in scêiden . sie uuâren die selben
mit kelî- mit uuâr-
chenisse heite
specie nals ueritate . unde die uuurden gemûohet fone dero bino uuêuuon . unde lêides. Daz kescáh mit rehte

írrârin scêidmácharin diedir scêit
hereticis unde scismaticis . die discissio paucos machota . uuanda sie sáment neuuâren. (40) *Effusa est con-*
fúrsten iro êhalti
temptio super principes. An die principes religionis so in duôhta . uuárd keuuórfen fersmâheda . daz íro sancta ęcclesia neruôhta. *Et errare fecit eos in inuio . et non in uia.* Vnde Got téta sie írron in âuuekke .
in iro muôt-
nals in uuége. Er getéta siê gan in concupiscentiis
uuíllin uuâninte
cordis sui . uuanda sie sih sélbe ferlêitton ESTIMANTES
uuaz sin denne siê niêht sint
SE ALIQVIT ESSE . DVM NIHIL SVNT. (41) *Et adiuuauit pauperem de inopia.* Dáraingágene half er démo ármen .
tiemuôte
ûzzer dero ármheite. Vuanda der humilis ist unde sih
armin
irchénnet pauperem . demo hilfet er. *Et posuit sicut oues familias.* Vnde dero solichon chunne sázta er álso scâf . uuanda er sie âne hirte neliêz. (42) *Videbunt recti et lętabuntur.* Rehte gesêhent daz . unde fréuuent síh ís . fréuuent sih iro míteuuíste. [R 408] *Et omnis iniquitas oppilauit os suum.* Vnde állez
uuidir-
únreht peuuárf sînen munt . uuanda iz neheina obiec-
stôz
tionem nefant. (43) *Quis sapiens? et custodiet hęc . et intellegit misericordias domini.* Vuer ist nû sô uuízzigh sô hárazuô durft ist? souuér uuízzigh ist . der behuôte dísiu in sînemo sínne . unde der bechennet Gotes kenâda.

(CVII.)

(1) *Canticvm psalmi ipsi david.* (2) *Paratvm cor*
sun ze fatere
mevm devs . paratvm cor meum. Filius chît ad patrem .
mîn herza ist káro . káro ist mîn hérza. Vuarazuo?
uuîzze zelîdenne
Ad passionem sustinendam. *Cantabo et psallam in*
gloria mea. Dir síngo ih . dir húgesángon ih in mî-
nero guôllichi. (3) *Exsurge gloria mea exsurge psal-*
terium et cythara. Stant ûf mîn guôllichi . oûge dih
irstândo ûffárendo
resurgendo . unde ascendendo. Stant ûf psalterium
uuúnder uuîzze
unde cythara . daz sint miracula unde passiones . also
an deus repulisti.
dârfóre stât in quinquagesimo VI psalmo. *Exsurgam*
diluculo. In uôhtun irstân ih. (4) *Confitebor tibi in*
populis domine . et psallam tibi in nationibus. Nâh
urstende
déro resurrectione lóbon ih dih in allen liûten . unde
síngo dir psalmos in állen diêten. (5) *Quoniam magni-*
ficata est usque ad cęlos misericordia tua . et usque
ad nubes ueritas tua. Vuanda din genâda ist uuor-
in hímele
den míchel unz an angelos in cęlo . unde dîn uuârhêit
unz an euangelistas in terra. (6) *Exaltare super cęlos*
der mennisco
deus . et super omnem terram gloria tua. Homo spri-
chet nû. Fár ûf Got uber hímela . unde din guôllichi
brêite sih úber alla érda. (7) *Vt liberentur dilecti tui.*
Daz dîne trûta dîne fideles irlôset uuerden. *Saluum*
me fac dextera tua et exaudi me. Duo mih an diên
mînen gehältenen mit dînero zeseuuun. Ih pin din
zéseuua
dextra . mit mir gehált [R 409] siê. (8) *Deus locutus*
est in sancto suo . lętabor et partibor sicimam . et con-
uallem tabernaculorum dimetiar. Nû sprichet sancta

ęcclesia . Got kehiêz daz an sinemo súne . des ih frô
ahsela
bín . unde be diû têilo ih mîne humeros in misselichen
gebon zeträgenne sîne burdi
donis spiritus sancti ad portanda onera eivs. *Et con-*
uallem tabernaculorum metibor. Ih mízzo mir in têil
tal dero herebirgon . dâr iacob stîga sînen scâfen má-
chota. (9) *Meus est galaad . et meus est manasses.*
tiête
Mîn sint gentes . mîn sint iudei. *Et effraim susceptio*
capitis mei. Vnde ántfang mines hôubetes . daz chit
urstendi uuuôchir
resurrectio CHRISTI . ist min fructificatio. *Iuda rex*
chúmberrun
meus. CHRISTVS de tribu iuda ist min chúning. (10)
Moab lebes spei meę. Der fáterlôso daz chit diabolus
der Got ze fatere nehebet sunder irtêilare
qui non habet deum patrem sed iudicem . der ist chéz-
zel mînero gedíngi. Ih fersího mih ze diên . diê er
chézzile fleîsc ze guotimo
irsiûdet. In lebete uuerdent carnes kesóten ad bonum
smácche tiêmuôte ioh Gótedahte
saporem . so uuerdent kenûoge humiles et deuoti . fóne
diên âhtungon zuofersiht
persecutionibus diaboli . be diu ist dannan spes ęcclesię.
In idumeam . i. terrenam extendam calciamentum meum.
prediga
Ioh ze írdisken ménniscon ferrécho ih mîn euangelium.
Mihi allophili subditi sunt. Alienigenę uuerdent mir
úndertân. (11) *Quis deducet me in ciuitatem munitam?*
Quis deducet me in idumeam. Vuer lêitet mih hína
ih nuâno hella dero
ze festero burg? Vueliu ist daz? Forte infernus . cuius
borta er brach in erdpurch
portas ipse confregit. Vuer in terrenam. (12) *Nonne*
tu deus? Netuôst du daz Got fáter? *Qui repulisti*
nos . hoc est distulisti nos. Du unsih kefrístet hábest
urstende
únserro sâldon unz ze resurrectione . also du ioh selben

ze guolligchêite
CHRISTVM frístost ad glorificationem. *Et non exibis deus*
in uirtutibus nostris. Vnde neoûgest dih in unseren
chreften . so man unsih ze martyrio fuôret also ouh
in dînero martiro Goteheit
du in passione dîna deitatem neoûgtost. (13) *Da nobis*
auxilium [R 410] *de tribulatione.* Gib uns aber ín-
uuert toûgena hélfa déro arbêite. *Quia uana salus*
hominis. Vnde be diu tûo daz . uuanda diû ûzzera
mennisken hêili úppig ist. (14) *In deo faciemus uir-*
die túgint kedúlte
tutem. In Góte skeînen uirtutem patientię. *Et ipse*
ad nihilum deducet inimicos nostros. Vnde er bríngct
deus repulisti
ze niêhte únsere fienda. Quinquagesimus nonus psal-
mus ságet iz folleghlîchor.

(CVIII.)

(1) *IN FINEM PSALMVS DAVID.* Also Petrus tréget
stal
personam ęcclesię . unde diû ze imo gesprochen sint
dir gibo ih himilo slúzzela
also daz ist . TIBI DABO CLAVES REGNI CĘLORVM. Danne
offena fernúmest ke-
habent illustrem intellectum . danne siu uuerdent re-
uuéndit an den stal in-
lata ad ęcclesiam . so tréget iudas personam iudaici
dono
populi . unde fone ímo gespróchenìu . uuerdent an den
liût fólleglicho fernómen. (2) *DEVS LAVDEM MEAM NE*
TACVERIS . QVIA OS PECCatoris et dolosi super me apertum
est. CHRYSTVS SPRICHET . AD PATREM . Got nefersuîge min
lób . daz chit nelâz iz fersuîget uuerden fóne guôten .
uuanda súndigis munt unde únchústigis indân ist úber

mih . kesuêige sîna lúgi mit dînero uuarhêite. (3) *Locuti sunt aduersum me lingua dolosa.* Sie chôsoton
meîster guô-
uuíder mir in úntruuuon . hiêzen mih magistrum bo-
tin
num . des ín niêht ze muote neuuas. *Et sermonibus odii circumdederunt me.* Vnde úmbegâben mih ze ándermo mâle . mit fiéntlîchen uuorten . so diû sint
chriûzege in henche in
CRVCIFIGE CRVCIFIGE skeînendo uuas in ze muôte uuas. *Et expugnauerunt me gratis.* Vnde iro dánches irfúhten sie mih. Vngesculdet sluôgen siê mih. (4) *Pro eo ut me diligerent detrahebant mihi.* Fúre diê mínna diê siê mir [R 411] bieten sólton . argchosoton sie mir. Sie lônoton mir guotes mit úbele. *Ego autem*
fáter fergib iz in
orabam. Aber ih péteta umbe sîe. PATER IGNOSCE ILLIS
uuanda sie neuuizzin uuaz sie tuont
QVIA NESCIVNT QVID FACIVNT. (5) *Et posuerunt aduersum me mala pro bonis . et odium pro dilectione mea.* Sie búten mir ubel umbe guôt . unde haz umbe mîna
saminon also henna iro huônichlîn
mínna. Ih uuolta sie colligere sicut gallina pullos suos
undir féttacha irtôdin
sub alas suas . dáraingágene îlton sie mih morti tradere.
fóresága
Vuieo sie des súlin ingelten . des chumet nu prophetia .
uuunsc
nals optatio. (6) *Constitue super eum peccatorem.* Sezze úber ín den sundigen . uber iudam der mih sólichen sélita. *Et diabolus stet a dextris eius.* Vnde
der sundâre
der tiêuel stande ze sinero zéseuuun. Der ist peccator . der lêrta ín íz. Der ist mit rehte obe ímo . so daz
undertân ze zéseuue
er imo subditus si. Der ist imo a dextris . uuanda er
sîniu uuerch Gotis uuérchin foresazta
opera eius preposuit operibus dei. Daz ist iêgelichemo daz zeseuua . daz er gechiûset . unde iruuélet. Iudas

frecchi uuistûom scaz
iruuéleta auaritiam nals sapientiam . pecuniam nals
sîna genist
salutem suam. (7) *Cum iudicatur exeat condemnatus.*
ze sûonotage
So er in iudicium chome . dannan fáre er beuuíffenêr
in die tiêferun finstri
in tenebras exteriores. *Et oratio eius fiat in peccatum.* Ze sundon uuerde ímo sîn gebét . sîd er per
folgen
CHRISTVM béton neuuolta . unde er in neuuolta sequi .
sundir âhtin
sed persequi. (8) *Fiant dies eius pauci.* Vnlango
halsstricche
lébe ér . ze laqueo gâoe er. *Et episcopatum eius ac-*
potinhêra
cipiat alter. Mathias inphâe sîn apostolatum. (9) *Fiant filii eius orfani . et uxor eius uidua.* Sîniu chint uuerden uuêisen . sîn chena uuíteuua. (10) *Nutantes . i. incerti quo eant transferantur filii eius et mendicent.* Sîniu chint uuerden in ungeuuishêite ferfuoret . unde uuerden bételâra. *Eiciantur de habitationibus suis.* Ûzer íro sél[R 412]don uuerden sie ferstôzen. Transferantur unde eiciantur ist al êin. Vuiêo sol daz uuerden? (11) *Scrutetur fenerator omnem substantiam eius . et diripiant alieni labores eius.* Der ímo ieht ferliúuuen hábe . daz chit demo er scúldîg sî . der irsuôche alla sina uuíst . unde alle sine arbêite zezuc-
ûztrippen fone Gótes rîche sint die
cheen frémede. Extranei a regno dei sint spiritus in-
tîefela anlen
mundi . fóne dien habeta er mutuum diê betêilen in álles kuôtes. (12) *Non sit illi adiutor . nec sit qui misereatur pupillis eius.* Ímo unde sinen uuêison . netuôe niêman hélfa noh kenâda. (13) *Fiant nati eius in interitum . in generatione una deleatur nomen eius.* Sîniu chint uuerden ferlóren . sin selbes námo zegánge

die ánderun geburt
in einero gebúrte secundam generationem negeuuúnne
er. (14) *In memoriam redeat iniquitas patrum eius*
in conspectu domini . et peccatum matris eius non
deleatur. Sînero fórderon únreht si in gehúhte fore
Gote . unde sinero muoter sunda neuuérde fertîligot.
Ýbel chómener fone ubelen . uuerde ferlóren sament
ih kilto déro fatero súnda dien chinden
ín. Also gescríben ist . REDDAM PECCATA PATRVM IN FILIOS
dero mih házzenton
QVI ODERVNT ME. Vuolti er guôt sîn danne netáretin
ímo íro sunda. (15) *Fiant contra dominum semper .*
ut dispereat de terra memoria eorum. Vuíder Gote
sin diê forderen . fore imo sin iro sunda . uuanda an-
fore
dere interpretes châden coram deo . daz íro gehuht ze-
fone paradyse
gánge de terra uiuentium. (16) *Pro eo quod non est*
recordatus facere misericordiam . (17) *et persecutus*
est hominem inopem et mendicum et conpunctum corde
mortificauit. Vuanda er genada nescêinda CHRISTO .
unde er ín slûog . armen . bételonten . riúuuegen. Daz
ze sînen líden
ander unde daz trítta séhent mêr ad membra eius.
Sol íz nâh ánderen chéden mortificare . sô íst daz [R 413]
daz er in irtôti
ut mortificaret. (18) *Et dilexit maledictionem et ue-*
niet ei . noluit benedictionem et elongabitur ab eo.
Fluôh mínnota er . ioh er ioh der liût . der chumet
stélinto choûffonto fellinto liût
ímo. Iudas furando uendendo tradendo der populus
sin bluôt sî úber únsich . ioh uber únseriû chint
chedendo . SANGVIS EIVS SVPER NOS ET SVPER FILIOS NOSTROS.
Ségen neuuolta er . der ferrêt ímo. Iudas neuuolta
ségin der liût sé-
CHRISTVM der benedictio ist. Populus neuuolta bene-
gin derdâr gesehende uuart
dictionem . do der in zuochad qui erat illuminatus a

ino uuellint ouh ir sîne iungerin uuerden ?
domino. NVNQVID ET VOS VVLTIS DISCIPVLI EIVS FIERI ?
fluôhhonto sist sin iungero
unde sie pro maledicto châden . TV DISCIPVLVS ILLIVS SIS .
der ségin ze diêtin
unde be diû benedictio fone ín fûor ad gentes. *Et*
induit maledictionem sicut uestimentum . et intrauit
sicut aqua in interiora eius. Vnde also uuât légeta
alde alde der liût
er ána flûoh . siue iudas siue populus . unde also uuaz-
lîchamo ioh sela
zer chám er ín ín. Corpus et anima gefrêhtoton ge-
hella lichamo uzzan sela innan
hennam . foris corpus . intus anima. *Et sicut oleum*
in ossibus eius. Vnde also oleum cham er in sîniu
beîn . uuanda imo lussam uuas ubelo zetuonne . also
manne ist oleum zeslíndenne. (19) *Fiat ei sicut uesti-*
mentum quo operitur . et sicut zona qua semper pre-
cingitur. Sîd ín is lúste . so uuerde er ímo also diû
uuât . diû in décchet. Diû skînet an ímo . sô skîne
imo ana der fluôh. Vnde also ín der gúrtel mit demo
káriuuin zu uuerche
er sih iêo gúrtet máchot paratum ad opus . so gáreuue
ubilo zetûonne
ín der fluôh ad malefaciendum. Nah dísen uuorten .
ze ubele halden
séhen uuir iêo iudeos ad malum pronos. (20) *hoc*
opus eorum qui detrahunt mihi apud dominum . et qui
locuntur mala aduersus animam meam. Diz uuerch
irrâro
ist hęreticorum samoso iudeorum . die mih lúzzent uui-
ébemaht minis fater
der Got . unde mir ęqualitatem patris ferságent . unde
die ubelchôsont uuíder mir. (21) *Et tu* [R 414] *do-*
mine domine fac mecum propter nomen tuum. Vnde
du hêrro fáter mîn uuúrche sáment mir . hilf mines
uuérches . umbe dînen námen . nals umbe ménniscen
frêhte. *Quia suauis est misericordia tua.* Vuanda

din genâda suôzze ist . diê du fergébeno skêinest.
(22) *Libera me quia egenus et pauper ego sum.* Lôse
lîchamin
mih . uuanda ih túrftig unde arm bin . carnis hálb
pin ih arm . unde helfo dúrftîg. *Et cor meum con-*
turbatum est intra me. Vnde min hérza ist truôbe
unfro ist min sêla unz an den tod
in mir . TRISTIS EST ANIMA MEA VSQVE AD MORTEM. (23) *Si-*
cut umbra cum declinat ablatus sum. Ih pin ábage-
nómen . álso scáto sô ér sîget . hórsco uuénchet der
scáto . hórsco genímet mih der tôd. *Excussus sum sicut*
locusta. Bín irscrécchet in mátoscrecches uuîs. Fóne
nazareth in capharneum . dánnan in bethsaidam . dan-
unde fone burch ze burch
nan in ierusalem . et de ciuitate in ciuitatem. Ziu?
ane frístendo iro mêin. (24) *Genua mea infirmata*
mîne lide starche
sunt a ieiunio. Membra mea fortia uuúrden siêh fóne
an tôde
dárbûn. Sô mîn diê fermísson in morte . dien ih uuas
prôt iro fuoro
panis sustentationis . so uuíchen siê dannan gescáh
zeferloûgenne
Petro CHRISTVM negare. *Et caro mea inmutata est*
propter oleum. Áber sar uuard keuuéhsalot min flêisg .
kenada des keistis
fóne unbaldi . ze baldi . umbe gratiam spiritus sancti .
diû ín nechâme . ube ih ábuuertig neuuurde. (25) *Et*
ego factus sum opprobrium illis. Áber iudeis uuard
ih ze iteuuîzze hángêndo in cruce. *Viderunt me et*
mouerunt capita sua. Siê sâhen mih ána . unde uué-
hangenten nals ir-
geton iro hôubet. Pendentem sâhen sie mih . non re-
stântin mîniu líde uuêichiu nals fleisc
surgentem. Siê gesâhen genua infirmata . nals carnem
keuuéchselot
inmutatam. (26) *Adiuua me domine deus meus sal-*
uum me fac propter misericordiam tuam. Nû hílf

áber dû mír truhten Got mîn . umbe dîna genâda . diê dû danches skêinest . hílf [R 415] mir . hilf diên mînen. (27) *Et sciant quia manus tua hęc . et tu domine fecisti eam.* Vnde siê geêiscoen . daz din hant
gestungit
nals iro hant mih súslih tuôt lîden . daz sie conpuncti
ze riúuuo
uuerden ad pęnitentiam. Vnde dû tate die hant. Ih
arm geuualt
pín dîn hant din brachium din potentia . mih tate du
fone dauidis slahto lîchamin halp
ex semine dauid secundum carnem. Ih uuas áber sá-
noh iêo Goteheite halb
ment dir in principio secundum diuinitatem. (28) *Maledicent illi et tu benedices.* Siê chédent mir ubelo . du chîst mir uuola. Ist úppig . daz siê chédent . aber dû tûost daz du chîst. *Qui insurgunt in me confundantur.* Diê min âhtent . die scámeen sih dánne . so
irhóit ubir himila guollichi
ih exaltatus uuerde super cęlos . unde mîn gloria skîne
ubir erda
super terram. *Seruus autem tuus letabitur.* Aber dîn scálch fréuuet sih ze dinero zéseuuun . fréuuet sih oûh
under chorungon in
an sînen fróuuên líden . hiêr inter temptationes in
gedingi daranah iêmer
spe . post temptationes in ęternum. (29) *Induantur pudore qui detrahunt mihi . et operiantur sicut diploide confusione sua.* Scáma úmbefâhe . diê mir argchôsoien .
zeuuiualtin láchene
bedéchet uuerden sie míte . sámoso mit duplici pallio .
innuert ioh ûzuuert scámig fore Gote
daz sie intus et foris sîn confusi . daz chit coram deo
ioh fore liûtin
et coram hominibus. (30) *Confitebor domino nimis in ore meo . et in medio multorum laudabo eum.* Góte
in munde
iího ih . Got lóbon ih / filo in minemo munde . in ore
dero chrístanheite . in dero herzon manigi
ęcclesię meę . in cordibus multorum lóbon ih ín. (31)

475

Qui astitit a dextris pauperis ut saluam faceret a persequentibus animam meam. Der ze zéseuuun mîn armes stuônt . daz er mîna sêla genériti fóre âhtaren.
iude ze zeseuuun rihtuôm
Diabolus stuont a dextris iudę . der diuitias uuolta ge-
ferchouftemo Got
uuúnnen mit uendito CHRISTO . hiêr ist áber dominus
ze zeseuuun des armin Got richtuoma
ad dexteram pauperis . daz selber dominus sîne diuitię
fone âhtinten
sîn . unde sin sêla . gehalten si a persequentibus. Daz
âhtinten
keliêz er er ouh martyribus . die persequentibus ne-
gefolgen ze úbele
uuolton consentire [R 416] ad malum . uuanda in Gót
zeseuuun halb
uuás a dextris.

(CIX.)

PSALMVS DAVID. (1) *DIXIT DOMINVS DOMINO MEO . SEDE A DExtris meis.* DAVID propheta sprîchet hiêr. Mînemo hêrren CHRISTO . chad mîn hêrro sîn fáter zuô . sízze ze mînero zéseuuun. Vuar gehôrta daz dauid? In spiritu. Vues spiritus? Dei. In sinero ínuuertigun lêro geêiscota er iz. Spiritus uuêiz alliu archana dei . sîn sint uoces omnium prophetarum. CHRISTVS ist dominus dauid secundum diuinitatem . er ist ouh filius dauid secundum carnem. Noh zuêne domini nesint in patre et filio . souuieo iz chéde DOMINVS DOMINO . núbe ein deus. In humanis rebus mag oûh priuatus filium regem habere dominum . unde filius factus episcopus mag heîzen pater patris. Sîd aber pater unde filius êin sint . uuiêo gebôt danne pater filio sus. SEDE A

DEXTRIS MEIS? âne umbe die assumptam humanitatem . an déro filius mînor ist patre. Vuaz chad er? *Sede a dextris meis . donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum . i. sub pedibus tuis.* Sízze nében mir · unz ih dîne fíenda undertuôie dinen fuôzen. NESINT imo alle gentes nu úndertân . die êr uuâren inimici? Also iz ánderesuuar chît. DABO TIBI GENTES HEREDITATEM TVAM ET POSSESSIONEM TVAM TERMINOS TERRĘ. So gerno so úngerno . alle sínt sie under sinen fûozen. Sâlige die gérno . uuênege die ungerno. (2) *Virgam uirtutis tuę emittet dominus ex syon.* Ṽzer syon lâzet Got diê gerta dînero chrefte. Also iz chît . DE SYON EXIBIT LEX ET VERBVM DOMINI DE IERVSALEM. Ze ierusalem fâhet ána regnum potentię tuę . dannan gât iz ad fi[R 417]nes terrę. *Dominare in medio inimicorum tuorum.* Vuis keuuáltîg under mítten dînen fíenden . in medio paganorum . iudeorum . hereticorum . fratrum falsorum. (3) *Tecum principium in die uirtutis tuę.* Vuer sprichet nû? Pater ad filium. Vuaz chît? Ih pin sáment dir. Bín daz dû bíst. Principium bin ih . daz pist ouh dû . ungescêiden bin uuir . be diu nesint duo principia . nube êin principium. IN PRINCIPIO ERAT VERBVM. Iêo uuas daz noh ist. Vuaz? In patre principio . uerbum principium. *In die uirtutis tuę.* Daz skînet an démo táge dînero chréfte. Vuemo? Omnibus sanctis . quia iam similes tibi facti uidebunt te sicuti es. Diê uirtutem gíbest dû . dâr hábest du siâ. Dîu inphallet impiis . uuanda siê gloriam dei negesêhent. *In splendoribus sanctorum.* Sô splendor sanctorum chúmet . der an diû ist . daz sie conformes uuerden imagini dei . danne skînit tecum principium. *Ex utero ante luciferum genui te.* Ante sydera . ante tempora .

ex secreto substantię meę . genui te. Vuiêo áber in tempore? Neuua ouh daz ante luciferum? Noctu enim natus est dominus ex utero uirginis MARIĘ. Vuer uueiz daz? PASTORES OBSERVANTES VIGILIAS NOCTIS SVPER GREGE SVO. MISSI VB ANGELO VIDERE HOC VERBVM. (4) *Iurauit dominus et non pęnitebit eum.* Dir gesuuôr Got . unde daz negeriúuuet ín. Vuaz uuas der êid? *Tu es sacerdos in ęternum.* Darazuo bist du gebórn in tempore . daz dû sacerdos sist in êuua . unde dih uictimam patri bringest umbe genus humanum. *Secundum ordinem melchisedec.* Nals nâh aaron sacerdote des uictime zegangen sint . nube nâh démo sacerdote . der panem et uinum opherota . dar corporis et sanguinis tui sacramenta bezeichenet sint. [R 418] Sólih sacerdotium ist dir gesuóren . unde be diû ist dir iz éuuîg. Vuiêo suéret Got? âne testando se ipsum. Vuieo aber mennisco? âne testando deum . id est deum testem adhibendo . Got nemag suéren daz ín súle riúuuen . uuanda iz iêouuâr ist . aber mennisco mag suéren daz ín sól riúuuen . uuanda iz uuîlon falsum ist . be diû neuuile Got den ménniscen suéren . den er uueîz sih múgen fersuéren. Nû sprichet aber dauid ad patrem. (5) *Dominus a dextris tuis confrínget in die irę suę reges.* Truhten ze dînero zéseuuun . ze démo du châde. TV ES SACERDOS IN ĘTERNVM . der gebróchot chúninga in demo zîte sînes zornes. Diê sih êinoton delere christianum nomen de terra . die superbe châden . QVIS EST CHRISTVS? nescio quis iudeus . nescio quis galileus . sic occisus . sic mortuus . diên uuirt er lapis offensionis . uuanda sie sih an imo so mortuo so humiliter iacente . ferspurnent unde ferstôzzent . unde an ímo genûen uuérdent . unde sînes zórnes so inphíndent. Daz geskîehet ín hiêr in

occulto álso nonus psalmus ist inscriptus pro occultis filii. Vuaz in futuro? Daz héuigora ist. Vuaz? SVPER QVEM VERO CECIDERIT CONTERET EVM. Den er óbenan ánafállet . den ferchenistet er . den fermúlet ér. Éner mag kenésen . díser ist ferlóren . éner ferchôs in humilem in terra . díser sublimem in cęlis. (6) *Iudicabit in nationibus.* Er irtêilet in diêten . nû occulte . in fine sęculi manifeste. *Implebit ruinas.* Kefelle ríhtet er ûf. Vuóla fallent diê . diê sih so fóre ímo diêmuôtent . daz er sie ûfríhtet . unde íro gruôba irfúllet . also gescriben ist . OMNIS VALLIS IMPLEBITVR . unde ubelo fállent die . fone diên iz chît . DESTRVE ILLOS ET NON ĘDIFI[R 419]CABIS EOS. *Conquassabit capita in terra multorum* . hiêr in presenti uita . genotegôt er mánigero houbet . uuanda er sie tûot de superbis humiles. (7) *De torrente in uia bibit.* Dero chlíngun getranch er an démo uuége. Dírro ferlôufentun mortalitatis gechóreta er . uuanda er uuolta uns kelîcho nasci et mori. *Propterea exaltauit caput.* Fóne diu uuard er exaltatus a morte. Daz kescáh ímo an démo uuége . an démo er stân netuálta . also iz chît . IN VIA PECCATORVM NON STETIT. Nube uuieo? EXSVLTAVIT VT GYGAS AD CVRRENDAM VIAM.

(CX.)

ALLELVIA. Diser psalmus ouget lętitiam populi dei . umbe die gaudia . die er ímo uuêiz futura in alio sęculo. Fone diû stât hiêr alleluia . die uuir ze ôstron síngên per quinquaginta dies . uuanda sie bezêichenent

futura gaudia . also ouh quadragesima bezeichenet erumnosos dies huius sęculi. (1) *Confitebor tibi domine in toto corde meo.* Dir trúhten danchon ih in allemo mînemo hérzen. *In consilio iustorum et congregatione.* An démo râte déro réhton . unde in íro gesémine. Consilium iustorum ist iudicare cum deo. Vuanne uuirt daz? So alle rehte sih kesáminont ad dexteram christi. Dâr tuôen uuír dír laudem in toto corde. (2) *Magna opera domini . exquisita in omnes uoluntates eius.* Máhtîg sint Gotes uuerch . iruuélitiû sint síniû uuérch in allen sînen uuillon . uuanda nehêiniû diên gelîh nesínt . diû er uuíle. (3) *Confessio et magnificentia opus eius.* Keiíht unde tuômheit ist sîn uuérch. Er tuôt peccatorem in pęnitentia confiteri et iustificari . also publicano gescah . den phariseus fersáh. [R 420] *Iustitia eius manet in seculum seculi.* Sîn reht uuéret iêmer . ioh án gehältenên . ioh an ungehaltenên. (4) *Memoriam fecit mirabilium suorum . miserator et misericors dominus.* Kehúht sînero uuúndero téta der genâdigo unde der ármherzo trúhtin. An uuiu? (5) *Escam dedit timentibus se.* Kab fûora diên sih furhtenten. Er gab escam quę non corrumpitur . panem qui de cęlo descendit. *Memor erit in sęculum testamenti sui.* Fúrder gehúget er sînes erbes . uuanda er ímo pignus kegében habet . panem de cęlo . uerbum caro factum. (6) *Virtutem operum suorum adnuntiabit populo suo.* Er skêinet sinemo liûte uuaz er ketuon mag . uuieo diû sint deo facilia . diu hominibus sint difficilia. An uuiû skêinet er iz? (7) *Vt det illis hereditatem gentium.* Daz er ín gebe erbe déro diêto. Vuélichen? Diên . die ze imo châden . Ecce nos reliqvimvs omnia et secvti svmvs te. Qvid ergo erit nobis? Siê

séndet er ûz . unde tuot sie lucrari omnes gentes. *Opera manuum eius ueritas et iudicium.* Vuârhêit unde irtêileda sint sîn hantuuerch. Veritas kibet lôn fidelibus . iudicium pęnas impiis. Martyres unde alle fideles standen in ueritate . er bríngetsie ad iudicandum . nîêht êin diê . a quibus iudicati sunt . núbe ioh angelos. (8) *Fidelia omnia mandata eius . confirmata in seculum seculi . facta in ueritate et ęquitate.* Sîniu gebót netrîegent . siu sint iêmer feste . siu sint in uuarhêite getân . unde in rehte . ze déro uuîs úbe man hiêr nefliêhet laborem . daz man dóret findet requiem. (9) *Redemptionem misit populo suo.* An CHRISTO santa er lôsunga sînemo liûte . a captiuitate peregrinationis huius. *Mandauit in ęternum testamentum suum.* Niúuua beneîmeda befál er uns [R 421] daz uuir carnaliter nedenchen terram lacte et melle manantem . nube regnum cęlorum unde uuir hiêr séti nesuôchen . nube dára spáreen. *Sanctum et terribile nomen eius.* Sîn námo ist hêilig in humanitate . prútelîh in deitate. (10) *Initium sapientię timor domini.* Ze Gótes forhtun fáhet uuîsheît ána . uuanda er ist timere gehennam . danne sperare cęlum . êr sint donanda delicta . danne premia sin flagitanda. *Intellectus bonus omnibus facientibus eum.* Kuot ist intellectus diên . diê ín skêinent . intellegere et non facere ist periculosum. *Laudatio eius manet in sęculum seculi.* Iêmer uuéret sîn lob . uues? ane des skînhaften intellectus.

(CXI.)

ALLELVIA CONVERSIONIS AGGEI ET ZACHARIAE. Díse

zuêne prophetę chêrton iro muôt ad spiritalem intellectum . do sie iruuúndene fóne babylonia renouationem templi gesahen . uuanda sie bezêichenet reparationem noui populi . diû an CHRISTO ist. Fone diû ist diser psalmus alleluia dero sanctę conuersionis . dîa dauid in sînen zîten sang . ante quatuordecim generationes. (1) *BEATVS VIR QVI TIMET DOMINVM.* Sâlig mán ist . der Got fúrhtet. *In mandatis eius uolet nimis.* Vnde in sinen gebóten hárto uuíllig ist . so . daz er sie gerno uuéret. (2) *Potens in terra erit semen eius.* Sîn sâmo id est bonum ! opus . kemág fílo in terra beatorum. Diû erda uuard kelâzzen zacheo . umbe dimidium substantię . unde uiduę . umbe duo minuta . unde pauperi . umbe calicem aquę frigidę. So mahtig ist semen bonorum operum. *Generatio rectorum benedicetur.* Déro rehton gebúrt uuirt ze guôte genámot. Daz íro semen ist . daz ist íro generatio . dero [R 422] folget sâlda . daz ist benedictio. Sâlda gâben alte liûte iro chínden . daz hiêz benedicere. (3) *Gloria et diuitię in domo eius.* Kuôllichi unde rihtuom . sint in des herzen qui timet dominum. Dâr ist spes uitę ęternę . dâr hábet er genuôge . uuanda sîn spes uuirt beuuéndet in rem. *Et iustitia eius manet in sęculum sęculi.* Fóne diû ist er rîche . uuanda sin reht uuéret iêmer. Temporaliter téta er iz . ęternaliter hábet er íz. Vuannan ist daz chomen ? (4) *Exortum est in tenebris lumen rectis corde . misericors et miserator et iustvs dominus.* Vuanda liêht irrúnnen ist in fínstri . réhthérzên. Vuélez ist daz ? Truhten der reht ist úbelen . genâdig kuôten. Zíu écchert réhtherzen ? Vuanda gescriben ist .

Er cham an daz sin diê sîne neinuoton in die
IN PROPRIA VENIT . ET SVI EVM NON RECEPERVNT . QVOTQVOT

in aber inphiêngen dien gab er geuualt siniu chint uuésin
AVTEM RECEPERVNT EVM . DEDIT EIS POTESTATEM FILIOS DEI FIERI.
(5) *Iocundus homo qui miseretur et commodat.* Vuún-
nesam mennisco der andermo genâdet . unde intliêhet.
Alde iz chît . der andermo ignoscendo fergibet . unde
fergebent so uuirt
gibet. Nah diû so gescriben ist . DIMITTITE ET DIMIT-
iû fergébin kebent so gibit man ouch iû
TETVR VOBIS . DATE ET DABITVR VOBIS. Vuanda genadig ist
dero iêgelih . der andermo gibet . aldc fergíbet . alde
lob
intliêhet. Der sih réchen uuíle . der fórderot gloriam.
pézzer ist der sin zorn fertrêit
Vuanda aber gescríben ist . MELIOR EST QVI VINCIT IRAM .
danne derer êina burgh irfihtit unlobesam
QVAM QVI EXPVGNAT CIVITATEM . be diu neist ! der inglorius .
pelazzendo sigenunftare
der ignoscendo bezzero triumphator uuirt. So fórderot
rihtuôm der dien armen knôte ist
ouh diuitias . qui non uult dare pauperibus. Aber ne-
ist er arm gébendo . uuanda himilisker tríso ist quís-
sisto. *Disponet sermones suos in iudicio.* Sîniu uuort
an demo suônotage
ordinot er in die iudicii . dâr áller der êidstab [R 423]
elimuosina
ist umbe opera misericordię. Er fíndet íro sus kuôten
hêrro funf phunt gabe du mir
ordinem. DOMINE QVINQVE TALENTA TRADIDISTI MIHI. ECCE
funfiû geuuan ih in gesuoch ge-
ALIA QVINQVE SVPERLVCRATVS SVM. Mit diên uuirt er de-
ansêidot
fensus . also dârána skînet. (6) *Quia in ętернum non
commouebitur.* Vuanda er fúrder fone Gotes zéseuuun
keskêiden neuuirt. (7) *In memoria ęterna erit iustus.*
In êuuígero gehúhte uuíset der réhto . diû uuirt impiis
ih neuueiz uuer ir birint
ferságet an dien uuorten . NON NOVI VOS. *Ab auditione
mala non timebit.* Er nefúrhtet daz diê úbelen gehô-
farint in êuuig fiûr daz demo tiefele caro ist
ren súln . ITE IN IGNEM AETERNVM QVI PARATVS EST DIABOLO

unde sînen bóton

ET ANGELIS EIVS. *Paratum cor eius sperare in domino.* Daz ist fóne diû . daz sin herza gáro ist zegedíngenne an Gót . unde an ímo alle temptationes zeuberuuíndenne. (8) *Confirmatum est cor eius.* Sîn herza ist keféstenot uuíder diên . diê ímo dârumbe sint insultantes . quia sperat quod non uidet. *Non commouebitur donec uideat super inimicos eius.* So ist er geféstenot daz er ába déro spe nechumet . êr er daz kesêhe sursum . daz sîne fiênda uuéllen gesêhen deorsum. Siê in terra . unde er in cęlo. (9) *Dispersit dedit pauperibus.* Fone diû spéndota er sîn guôt . kab iz armen. *Iustitia eius manet in seculum seculi.* Daz sîn reht uuéret iêmer . uuanda imo iz der hábet kehalten in cęlo . der in pauperibus uuolta esurire et sitire in terra. *Cornu eius exaltabitur in gloria.* Sîn horn uuirt kuollicho irhôhet . uuanda er máhtîg uuirt fóre Góte. (10) *Peccator uidebit et irascetur.* Das kesiêhet der súndigo . unde bilget sih ze ímo selbemo sera pęnitentia. *Dentibus suis fremet et tabescet.* Mit zánen griscramot er unde suíndet . uuánda er dárageuuórfen ist . dar fletus ist et stridor dentium. Ímo [R 424] negesciêhet niêht frendere et reuirescere . sô iz fuôre . ube er oportuno tempore pęnitentiam tâte. Zíu so? *Desiderium peccatorum peribit.* Er hábet iz dáragespáret . dar déro sundigon gíreda zegât.

(CXII.)

ALLELVIA. (1) *LAVDATE PVERI DOMINVM. LAVDATE NOmen domini.* Lóbont chint trúhtenen . lóbont trúhte-

nes námen. Mánnolih sî puer . sî diêmuôte . unde lóboe Got . nals sih selben. Vuíle er puer sîn . sô mag er fárin durh diê éngi . sô mag er chomen ze himele . uuanda enge ist diû porta . diû daralêitet. (2) *Sit nomen domini benedictum ex hoc nunc et usque in seculum.* Kelóbot sî trúhtenes námo . fóne nû unz in êuua . daz chit . ioh nu . ioh iêmer. (3) *A solis ortu usque ad occasum . laudabile nomen domini.* Állên sizzentem fone ortu ze occasu . dára sancta ęcclesia férrost kereîchet . sî lóbelih sîn námo. (4) *Excelsus super omnes gentes dominus.* Trúhten ist hóher uber álle diête. Diête sint mennisken . uuer neuueîz daz er hôhera ist dánne sie? *Super cęlos gloria eius.* Sîn guôllichi ist ouh uber hímela . humiles sint sîne himela . an diên er ist . die uuízzen ín óbe ín. (5) *Quis sicut dominus deus noster . qui in altis habitat .* (6) *et humilia respicit in cęlo et in terra?* Vuer ist so unser Got? der hoho sízzet . unde níderiu siêhet. Der ûffen hôhen hímelen sizzet . ziu nesol der nideriu sêhen in erdo? Iz chit aber . et humilia respicit in cęlo et in terra. An sînen sanctis die in carne constituti in cęlo conuersantur . hábet er cęlum et terram. Sid sie beîdiu sint . ioh himil ioh erda . unde humiles sint . pe diu siêhet er humilia in cęlo et in terra. Siê sint cęlum . quoniam quę sursum sunt sapiunt . sie sint terra . quoniam nondum sunt soluti car[R 425]nis uinculo. Vuanda ouh sanctorum súmeliche hínasint . sumeliche hiêr sint . be diû siêhet er humilia in cęlo et in terra. (7) *Qui erigit a terra inopem et de stercore exaltat pauperem.* Der fóne érdo ûfríhtet den hélfelôsen . unde fone míste héuuet dén armen. Der in terrenis cogitationibus . unde in carnis uoluptatibus lébeta . den chícchet er .

unde zúcchet in ûf ad uirtutes . ioh sô hôho. (8) *Vt collocet eum cum principibus.* Daz ér ín gesézze sáment diên fúrsten. Vuelen fursten? *Cum principibus populi sui.* Sament diên fursten sines liûtes . apostolis. et prophetis. So er Paulum teta . den er ex persecutore apostolum uuerden hiêz. (9) *Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorum lętantem.* Der diê úmbirigun also diû ęcclesia uuás êr iro sponsus châme . nu tuôt sizzen in sînemo hûs fróuua muoter mánigero chíndo.

(CXIII.)

Allelvia. (1) *In exitv israhel de egypto . domvs iacob de populo barbaro . (2) facta est iudea sanctificatio eius . israhel potestas eius.* Dô israhel fuôr ûzer egypto . unde iácobis sláhta fone frémedemo liûte . dô uuard ketân hêilig iudea unde israhel uuard sîn geuualt. Vués? âne Gótes . der is alles uuáltet? Tenebras fliêndo . diabolum fliehendo . chômen oûh uuir in sîna geuuált . uuanda iz uns ze exemplo gescriben ist . unde danne gibet er uns keuualt filios dei fieri. (3) *Mare uidit et fugit . Iordanis conuersus est retrorsum.* Daz mére flôh . dô iz diê fart kesáh. Sęculares unde alle inimici christi hábent nu gerûmet christianis . daz sie uuîten uueg ze imo êigin. Iordanis uuíderchêrta sih. Alle sundige unde in dírro mortalitate ferrínnente gesêhent unsera exitum ex ęgypto . unde irchóment sih is . unde gelír[R 426]nent sih uuidere chêren ze

CHRISTO . fóne démo sie geuuéndet uuaren. (4) *Montes exsultauerunt ut arietes . et colles sícut agni ouium.* Apostoli fréuton sih unserro férte . uuanda siê ductores uuâren also arietes . unde íro posteriores fone diên gescríben ist . AFFERTE DOMINO FILIOS ARIETVM . die fréuton sih also lémber. (5) *Quid est tibi mare quod fugisti? et tu iordanis quia conuersus es retrorsum?* Vuaz ist dir sęculum . daz du flûohe unde dir auersę . daz du dih pechêret habest? âne daz ir nôte uuîchent . unde iûh ímo nôte irgébent. (6) *Montes exsultastis sicut arietes . et colles sicut agni ouium?* Vuaz fréuuent ir iûh montes also arietes? unde ir colles also agni? Ane daz ir gehôren súlnt. EVGE BONE SERVE . QVIA SVPER PAVCA FVISTI FIDELIS . SVPER MVLTA TE CONSTITVAM. Alde fréuuent ir iûh daz iz sus keuáren ist . sô háranâh stât. (7) *A facie domini mota est terra . a facie dei iacob.* Fóne truhtenis kágenuuerti . der daz chad . ECCE EGO VOBISCVM SVM VSQVE AD CONSVMMATIONEM SECVLI . ist diû erda iruuéget. Si uuas male pigra . nu ist si excitata . a facie domini . daz si baz uuerde in ipso fundata. (8) *Qui conuertit petram in stagna aquarum . et rupem in fontes aquarum.* Der den stêin bechêrta ze sêuuázzerin . unde die fluôh ze spríngenten uuázzeren. Er ist petra . er duohta diên durus . diên er uuas ignotus. Also sie châden . DVRVS EST HIC SERMO . QVIS POTEST EVM AVDIRE. Aber nah sînero resurrectione do er uuas interpres scripturarum . incipiens a moyse per omnes prophetas . unde ín spiritum sanctum gab . dô intliêz ér síh unde [R 427] uuard ín fons aquę salientis in uitam ęternam. Alde iudei uuaren petrę . unde er ueîhta sie . nah diên uuorten . POTENS EST DEVS DE LAPIDIBVS ISTIS SVSCITARE FILIOS ABRAHAE. (1′) *Non*

nobis domine non nobis . sed nomini tuo da gloriam. Nals uns truhten . nals uns . nube dinemo namen gib dîa guôllichi . daz uns aqua de petra cham . uuanda uuir negiêngen dáranâh mit kuôten uuerchen . daz uuir iz doh eînen dang háben súlin. (2') *Super misericordia tua et ueritate tua.* An dînero genado stât iz . an dero dû iz kehiêzze . unde an dînero uuârheîte an déro du iz uuéretost. *Ne quando dicant gentes ubi est deus eorum?* Gib dir selbemo die gûollichi daz gentes hûhondo nechédên . uuar ist íro Got? Lâz siê geêiscon daz dû unser Got pist. (3') *Deus autem noster in cęlo sursum.* Vbe sie bétont solem et lunam die siê geséhen mugen . aber unser Got ist hina ûfen hímele dâr ín oculi carnis keséhen nemúgen. Er ist hôhor danne doh éiniu corpora cęlestia alde terrestria gereîchen. Aber so neist er dâr . daz ín sîniu uuerch hímil alde erda inthabeen . nube sîn ęternitas inthábet ín. In cęlo et in terra *omnia quęcumque uoluit fecit.* Al daz er uuolta . teta er in hímele unde in érdo. In superioribus et inferioribus populi sui skêinda er sîna genâda . ne quis de operum meritis glorietur. Dannan uuizzen uuir ín . dannan bechennen uuir ín . nals fone gesihte. (4') *Simulacra gentium argentum et aurum . opera manuum hominum .* (5') *os habent et non loquentur . oculos habent et non uidebunt .* (6') *aures habent et non audient . nares habent et non odorabunt .* (7') *manus habent et non palpabunt . pedes habent* [R 428] *et non ambulabunt.* Aber gentium gelîhnisse . sílberiniu . gúldiniu . menniscon hántuuerch . habent munt . unde nespréchent . hábent ougen . unde negesêhent . ôren unde negehôrent . nása unde nestinchent . hende unde negreîffont . fuôze unde negânt.

Non clamabunt in gutture suo. In íro chélun neliûtent siû . daz ioh tîer múgen. Túmb mennisco der siû bétot . umbe dîe gelîchi déro menniscon lído . so lang diê mûse unde diê spáren dârumbe nelâzent . sie nenísten in ín. Stoubent sie menniscen uz . so stoubent sie diê forderoren . ûzer démo hínderoren . unde sîd siê diê forderoren ! nebétont . uuiêo die hínderôren? (8') *Similes illis fiant qui faciunt ea . et omnes qui confidunt in eis.* Kelîh uuerden in diê siû tûont . unde alle die sih ze ín ferséhent. Iro muôt unde iro sínna sin also betân . unde also tôt . so dero simulacrorum. (9') *Domus israhel sperauit in domino adiutor eorum et protector eorum est.* Aber israhelis híiske multitudo fidelium kedínget an Got . unde darumbe daz sie des neirdriêzze . ist Got íro helfâre . unde iro scérmâre. (10') *Domus aaron sperauit in domino adiutor eorum et protector eorum est.* Ioh der teîl dero spiritalium . diê andere lêrent . ist ouh des in spe daz er noh nehábet in re . be diû ist er ouh iro adiutor et protector (11') *Qui timent dominum sperauerunt in domino . adiutor eorum et protector eorum est.* Diê Gót furhtent . die dingent an ín . be diu ist er iro adiutor et protector. (12') *Dominus memor fuit nostri et benedixit nobis.* Sînes tanches âne únsere frêhte irhúgeta unser Got . unde gab uns ségen. *Benedixit domui israhel benedixit domui aaron .* (13') *benedixit omnibus qui timent dominum pusillis cum maioribus.* Ioh kedíngenten ioh [R 429] fúrhtenten . mêren unde mínneren . gáb er sînen ségen. (14') *Adiciat dominus super uos super uos et super filios uestros.* Trúhten lége noh ze iû . ze iû . unde ze iúuueren chínden. Trúhten tuoe iûh uuáhsen . iûh doctores domus aaron . unde

iûh auditores domus israhel . uns sancta ęcclesia per totum orbem uuerde diffusa. (15′) *Benedicti uos domino qui fecit cęlum et terram . i. qui fecit uos.* Ze guôte genámde sînt ir trúhtene . der iúuuer súmeliche téta cęlum fone demo pluuia chúmet . unde ándere terram diû conpluta (beregenot) uuirdet. (16′) *Cęlum cęli domino terram autem dedit filiis hominum.* Doctores doctorum liêz er ímo selbemo zelêrenne . uuanda sie andermo docibiles (lêrig) neuuâren . carnales diê terra hêizent cab er zelêrenne filiis hominum . iú cęlum uuordenen . daz diê níderen fone diên óberen uuurdin irrigati (genezzit). (17′) *Non mortui laudabunt te domine . neque omnes qui descendunt in infernum.* Cęlum unde terra lóboen dih . tôte nelóbont dih . noh die ze héllo fárent. Vueliche sint daz? Âne diê fone ín selben lében uuellen? (18′) *Sed nos qui uiuimus benedicimus domino . ex hoc nunc et usque in seculum.* Aber uuír Gótes tanches lébente . danchoen imo iêmer.

(CXIV.)

Allelvia. (1) *Dilexi qvoniam exavdiet dominvs vocem orationis meę.* Got minnota ih . uuanda er gehôrta diê stimma mines kebétes. (2) *Quia inclinauit aurem suam mihi.* Vuanda er mir gehalta sin ôra. Vuannan uuêiz daz mennisco âne fóne spe? *Et in diebus meis inuocabo eum.* Vnde in mînen tágen ánaháro ih ín. Daz sint dies miserię meę . dies mortali-

tatis meę . die mir fone ungehorsami geskehen sint. (3) *Circumdederunt me dolores mortis . pericula in*[R 430]*ferni inuenerunt me.* An diên tágen umbefiêngen mih diû sêr des tôdes . héllo urêisun irfuôren mih. Vuâr irfuôren siê mih . uuâr fúnden sie mih? Aberrantem a te. Sie fúnden mih . ih nechonda sie finden . ih nechónda sie irchénnen. In prosperis seculi an dien meîst sint pericula inferni . an diên hafteta ih . diu neliêzen mih sie uuízen be diu chlágeta ih siê dir. *Tribulationem et dolorem inueni* . (4) *et nomen domini inuocaui.* Ih cham áber ze mir . unde behúgeta mih . unde fant an mir arbêite unde sêr . diû mir únuuizzentemo anauuâren . unde anahareta Gotes námen uuanda ih do uuissa uuer ih uuas. *O domine libera animam meam.* Vuola truhten chad ih . lôse mîna sêla. Des ist mánnolîchemo durft . daz er île finden dia miseriam diû ímo únuuízzentemo ánaist . unde er chéde . TRIBVLATIONEM ET DOLOREM INVENI . DOMINE LIBERA ANIMAM MEAM . unde er chlágoe daz er nu dúrftig ist . írdískero lábo . écchert ze dísses lîbes lézzi . démo er irbóten uuard hímelskîu séti . ze éuuîges lîbes stâtigi. Der daz uuile uuêinon . den getûot sâligen . der unsih iêo uuolta neuuesen uuênege. (5) *Misericors dominus et iustus . et deus noster miseretur.* Kenâdig hêrro . unde réhter . unde Got unser genâdet. Kenâdig quia inclinauit aurem suam mihi . rehter . quia flagellat . áber genâdig . quia recipit. (6) *Custodiens paruulos dominus.* Lúzzele behuotenter hêrro . uuanda er sie tuôn uuíle grandes heredes . *humiliatus sum . et saluauit me.* Diemuôte uuard ih . pe diû hêilta er mih. Sectionem uulneris lêid ih . daz diemuota mih . daz neist poenale . nube salubre. (7) *Conuertere ergo anima mea*

in requiem tuam . quia dominus benefecit mihi . (8) *quoniam exemit animam meam .* [R 431] *de morte.* Sêla mîniu uuirt pechêret in dîna râuua . habe gedíngi / ze êuuigen râuuon . uuanda Got habet mir uuola getân . dârána . daz er mîna sêla nam ûzer tôde . daz chît ûzer incredulitate. *Oculos meos a lacrimis . pedes meos a lapsu.* Nam mîniu oûgen fóne tránen . mîne fuôzze fóne slípfe. Dâr daz êina ist . dar ist daz ánder . hiêr ist iz in spe . dóret ist iz in re. (9) *Placebo domino in regione uiuorum .* hínafúre ist iz . dar lîchen ih Góte . in dero lébendon lánde. Dâr nesint lacrimę . dar neist lapsus.

(CXV.)

Allelvia. (10) *Credidi propter qvod locvtvs sum.* Kenuôge sprechent ueritatem in lingua . falsitatem in pectore . dien ist uuíderuuartig . der hier chît. Ih keloûbta ueritatem in corde fóne diû sprah ih sîa in lingua. *Ego autem humiliatus sum nimis.* Aber ih uuard dannan harto gediemuôtet . uuard harto gearbêitet . quia multi contradicunt ueritati. Daz chédent martyres mit rehte . dero dísiu uox ist. (11) *Ego dixi in excessu meo . omnis homo mendax.* Ih chad in mînes mûotes irchómeni . alle ménnisken sint lukke. Sint doh êine non mendaces . daz sint sie quantum non sunt homines . nube dii . et filii altissimi. Der ist homo . qui in se confidit non in deo. Der gescêinet daz er mendax ist . also Petrus teta in se confidendo . et christum negando. (12) *Quid retribuam domino pro*

omnibus quę retribuit mihi. Vuaz mag ih Góte tuôn . umbe al daz er mir getan habet? Er lônota mir ubeles mit kuôte uuanda ih meo peccato mendax . suo dono bin uerax . uuaz kíbo ih imo dárauuidere? (13) *Calicem salutaris accipiam . et nomen domini inuocabo.* Trín[R 432]cho den calicem . den er tranch. Lîdo gerno umbe ín . daz er umbe mih lêid . unde ánaharo sînen námen . daz er mir dîa baldi gébe . uuanda iz ánderes sîn nemág. (15) *Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius.* Fone diu ist tiûre in Gótes kesíhte . sînero heiligon tôd. Mit sînemo tode choufta er sia . den lêid er umbe siê . daz oûh sîe sih sin neirchamen umbe ín. (16) *O domine quia ego seruus tuus . ego seruus tuus et filius ancillę tuę.* Íah hêrro . hêrro fóne diû . uuanda ih din scálh pin . dîn scalh pin ih . den du choûftost . unde dîuero diúuue sún sanctę ęcclesię. Diê áber ûzzerunhalb iro martyres heîzen uuellen . alde serui tui . so manige heretici tuônt . diê nesint filii ancillę tuę. (17) *Disrupisti uincula mea . tibi sacrificabo hostiam laudis.* Mîniu bant zebrâche dû . ane mîne frêhte . des ópheron ih dir lóbofriscing. Ih uuas in hafte . dannanûz nâme du mih daz ih uuúrde seruus tuus . et filius ancillę tuę. (18) *Vota mea domino reddam in atriis domus domini* . (19) *in conspectu omnis populi eius . in medio tui ierusalem.* Mîna antheîzza ANTuuurto ih . in des Gótes hûses hóuen . in sancta ęcclesia . fóre állemo sînemo liûte . der sîn hûs ist . in míttero ierusalem . diu pacem uuile non bellum. An dien exemplaribus augustini et cassiodori uuirt écchert eînest fúnden . uota mea domino reddam . unde eînest . et nomen domini inuocabo.

(CXVI.)

Allelvia. (1) *Lavdate dominvm omnes gentes . laudate eum omnes populi.* Lóbont trúhtenen alle diête . lóbont ín alle liûte. (2) *Quoniam confirmata est super nos misericordia eius . et ueritas domini manet in ęternum.* Vuanda an uns ist keféstenot sin genâda . er ist hárachómen also er gehiez . unde sin uuârheit uuéret iêmer . [R 433] ioh an diû . daz er piis kíbet premia . ioh impiis pęnam.

(CXVII.)

Allelvia. (1) *Confitemini domino qvoniam bonvs . qvoniam in seculum misericordia eius.* Iéhent des truhtene daz er gûot ist . daz sin genâda iêmer ist. Solih confessio ist laudis . nals pęnitentię. Ímo ist proprium daz er bonus si . dannan chúmet daz er niêht ein mala pro malis nube ouh bona pro malis retribuendo . iêmer genâdig ist. (2) *Dicat nunc israhel quoniam bonus . quoniam in seculum misericordia eius.* (3) *Dicat nunc domvs aaron . quoniam in seculum misericordia eius.* (4) *Dicant nunc qui timent dominum . quoniam in seculum misericordia eius.* Nû chéden israhelitę daz sint minores . chéde domus aaron daz sint maiores . chéden alle timentes deum . minores cum maioribus . sin genada ist iêmer. (5) *In tribulatione inuocaui dominum . et exaudiuit me in latitudine.* In nôte unde in éngi háreta ih ín ána . in uuîti dar sîn riche ist . dar terminus neíst . dâr gehôrta er mih. In déro engi bin uuír . in déro

suln uuir umbe daz háren . daz uuir gehôrte . dâruz múgin fáren. (6) *Dominus mihi adiutor . non timebo quid faciat mihi homo.* (7) *Dominus mihi adiutor et ego despiciam inimicos meos.* Truhten ist mîn helfâre . be diû neruôcho ih uuaz mir úbel ménnisco tuôe. Er ist mîn helfâre be diû fersiêho ih mîne fíenda spiritales nequitias. (8) *Bonum est confidere in domino . quam confidere in homine.* Pézzera ist an Got zetrûenne . danne an ménnisken. (9) *Bonum est sperare in domino . quam sperare in principibus.* Pézzera ist an Got zegedíngenne danne an diê fursten. Der namo mag ioh angelorum sîn . uuanda man líset an danihele . Michahel princeps vester. Souuederer mir hilfet homo alde angelus in caritate . mit des hénde hílfet [R 434] mir Gót. Sîn ist diû helfa . an ín gedíngo íh. (10) *Omnes gentes circuierunt me . et in nomine domini ultus sum in eos . i. in populos gentium.* Mih dînen liût chit ęcclesia umbehalboton alle diête . unde in dînen námen úberuuant ih siê. (11) *Circumdantes circumdederunt me et in nomine domini ultus sum eos.* Mih selben chit christvs . umbehalboton iudei . unde ih keóberota . sie in dînen námen. (12) *Circumdederunt me sicut apes fauum.* Also bíne die uuábun umbehabeton sie mih . uuanda mit déro passione getâten sie mih suôzzeren . allen daz mysterium minnonten. *Et exarserunt sicut ignis in spinis.* Vnde in meo corpore inbrúnnen sie also fiûr in dórnen . uuanda carnis compunctiones prándon sie incendio persecutionis. Daz tâten gentes. *Et in nomine domini uindicaui in eis.* Vnde in Gótes námen rah ih iz an in . êinuueder . so mit conuersione poenitentię . alde mit futura ultione. (13) *Inpulsus uersatus sum ut caderem.* Ánagestôz-

zener uuard ih keuuérbet. daz ih fiêle. Daz man dánauuíle. ube iz fasto stât. daz uueget man. daz uuerbet man. so tâten mir persecutores. so uuolton siê mih irféllen. Alde anagestôzener. uuard ih keuuendet also man brôt uuendet in hérde. daz chît. uuard ih áber ánagechêret. daz ih ofto gestôzener fiêle. *Sed dominus suscepit me.* Aber Got underfiêng mih. daz ih nefiêle. Ánderîu editio chît. TANQVAM CVMVLVS HARENĘ INPVLSVS SVM VT CADEREM. Also der sánthûffo uuard ih kestôzen daz ih fiêle. Vuaz fállet liêhtor? Aber Got neliêz mih fállen. (14) *Fortitudo mea et laudatio mea dominus. et factus est mihi in salutem.* Mîn stárchi unde mîn lób ist trúhten. unde ist mir ze hêili uuorden. Der fállet fóne stôzze [R 435] der sin selbes starchi. unde sîn selbes lob uuíle sîn. Vuanda áber Got nefallet. pe diû nefállet der. der sih ze ímo hábet. (15) *Vox lętitię et salutis in tabernaculis iustorum.* Dâr ist stimma fréuui unde hêili. dar dero rehton selda sint. nals meroris. so íro fíenda uuândon. (16) *Dextera domini fecit uirtutem. dextra domini exaltauit me.* Gótes zeseuua máchota chraft an mir. Gótes zeseuua irhôhta mih. Sîn uirtus ist exaltare humilem. deificare mortalem. de subiectione prestare gloriam. de passione uictoriam. (17) *Non moriar sed uiuam. et narrabo opera domini.* Fone diu neirstirbo ih sin ęcclesia. nube ih lébo. unde zélo sîniu uuerch. Ziu uuolta er mih sólich lîden. (18) *Emendans emendauit me dominus. et morti non tradidit me.* Pézzeronde pezzerota er mih. irsterben neliêz er mih. Vuárazuô bezzerota er mih. Ane daz erbe zebesízzenne. also der fáter den sun fillet. den er ze demo erbe uuile. Vuar ist daz erbe? (19) *Aperite mihi portas iustitię.*

ingressus in eas confitebor domino. Indûont mir. Vueliche? Vos apostoli qui claues regni cęlorum accepistis. Induont mir die portas regni dei . ze dièn iustitia lêitet . dar findo ih iz. Dáraín gegángener . iiho ih Góte in laudibus . also iz chît . BEATI QVI HABITANT IN DOMO TVA IN SĘCVLA SĘCVLORVRVM LAVDABVNT TE. (20) *Hę portę domini.* Truhtenes sint diê portę. Vuémo indane? uueliche gânt daraín? *Iusti intrabunt in eam.* Rehte gânt dáraín. (21) *Confitebor tibi domine . quoniam exaudisti me . et factus es mihi in salutem.* Dâr iího ih dir truhten . dar danchon ih dir daz du mih kehôrtost . unde mir uuorden bist in hêili. (22) *Lapidem quem reprobauerunt ędificantes . hic factus est in caput anguli.* Der stêin den iudei zimberonde ferchúren . der uuard ze hoûbete des [R 436] uuíncheles . daz chit ze houbetstêine. Der hôubetstein . daz ist der uuínchelestêin . der bêide uuende zesámenefuôget. CHRISTVS fûogta zesámene preputium et circumcisionem daz sie an imo êin liut uuârin . êin ęcclesia. (23) *A domino factum est istud.* Fóne Góte uuard daz. Fóne iudeis uuard er ędificatus secundum carnem . fone Gote uuard er lapis angularis . nals fone ędificantibus iudeis . uuanda sie ferchúren ín propter carnem. *Et est mirabile in oculis nostris.* Vnde in unseren ougon ist iz uuunderlih. In oculis interioris hominis in oculis credentium . sperantium diligentium. (24) *hęc est dies quem fecit dominus.* Der tag ist den Got téta . tag unserro hêili . an démo ín Gót téta in caput anguli. *Exsultemus et iocundemur in ea.* An démo fréuuen unsih . an démo táge sîn frô . unde uuúnnesam. (25) *O domine saluum me fac . o domine bene prosperare.* Ia du truhten tuô mih kehaltenen truhten

uuola gespuôte mîna fart ze dir uuanda ih fone férremo éllende iruuíndendo . fone dien scêido . qui oderunt pacem mit dien ih chôsota pacifice . unde aber sie mih gratis debellabant. (26) *Benedictvs qui uenit in nomine domini.* Ze guote genamdo der in truhtenes namen chumet ze ubele genamdo der in sin selbes namen chumet. Also iz chit IN euangelio . EGO VENI IN NOMINE PATRIS MEI . ET NON ACCEPISTIS ME. SI ALIVS VENERIT IN NOMINE SVO . ILLVM ACCIPIETIS. (27) *Benediximus uos de domo domini.* Vuir ségenoton iûh uzer demo Gótes hûs. Vuéliche chédent daz? Sacerdotes ad populum . magni ad pusillos . sô magni . daz siê in íro muôte gerêichent ad uerbum . deum apud deum . so iz in hac uita uuésen mag . unde sie doh sint temperantes sermonem suum propter paruulos . daz sie chédin múgin cum apostolo . SIVE ENIM MENTE EX[R 437]CESSIMVS / DEO . SIVE TEMPERANTES SVMVS VOBIS. Vuâr nément sie daz? uuannan chúmet in íz? âne fone hímele . dâr interior domus dei ist. Vuaz chundent siê? *Deus dominus . et illuxit nobis.* Der dominus . der in nomine domini chomen ist . den iudei ędificantes ferchûren . der ist deus . ęqualis patri. Et illuxit nobis. Daz irskêinda er uns . daz ouh uuir iz iû skînhafte tuôen . unde ir daz sáment uns fernémênt . daz ir sament uns keloûbênt. *Constituite diem festum in frequentationibus usque ad cornu altaris.* Sézzent iû uôbhaften dag . unde duldôt ten in gedránge . sámenont dárazuô mánigi . sezzent in iû hiêr in gedránge . dâr agnus occisus uuard . unz ir hínauf chómênt ad interiorem domum dei . dannan uuir iû gâben benedictionem . dar cornua altaris sint excelsa. Dâr ist uox exsultationis . soni festiuitatem celebrantes . ambulantium in loco tabernaculi .

usque ad domum dei. Dar ist sacerdos in ęternum . dâr ist sacrificium . et altare sempiternum . et pacata mens iustorum. Vnde uuaz anderes tuôen uuir dâr . âne ín lóboen? Vuaz anderes cheden uuir . ane daz háranah stât. (28) *Deus meus es tu . et confitebor tibi . deus meus es tu et exaltabo te. Confitebor tibi quoniam exaudisti me . et factus es mihi in salutem.* Daz cheden uuir dâr . non strepitu uocis . nube dilectione. Selbiu dilectio ist unser uox dâr. (29) *Confitemini domino quoniam bonus . quoniam in sęculum misericordia eius.* Dâr fiêng der psalmus ána . dâr gât er ûz.

(CXVIII.)

Verba sancti Avgvstini. Alle diê ánderen salmen . die án demo sáltere stânt . irráhta ih êinuuéder . dictando . alde fore diên liûten sermocinando. Dísen salmen centesimum octauum decimum frista ih niê so férro umbe sîna léngi diê mánnolih uueiz . so umbe sina tiêfi . diê [R 438] unmanige uuizzen. So dô mîne brûodera mih pâten unde mir gebúten . daz ih min uuerch fólletâte . unde ih in fólleréhtoti an disemo salmen . dô tuálta ih tar lángo ána . uuanda so ofto ih dârana stuônt ténchen . so úberuuag er mînen sín. Ih nemág sâr geságen sina tiêfi . uuanda er sô filo uûsemftero ist . so fílo er sémftero mánne dúnchet. An diên ánderen die unsemfte sint . skînet toh daz . aber díser bírget iz . sô ferro . daz sin lector unde sîn auditor . neuuânet an ímo durft sin expositionis. Vnde

nu nemag ih uuízzen zuogândo . unde sin begínnendo . uuaz ih darána getuôe. Ih trûen aber Gótes helfo hiêr also ánderesuuâr . dâr mih ouh éteuuaz tuôhta inpossibile zegerecchenne . unde ih iz doh keráhta. Ih habo áber uuíllen sermones fore liûten dâruz zemáchonne . diê greci homelias hêizent. Dâr sie sih kesáminont . dâr dunchet mir reht . sîna intellegentiam zeóffenónne. Darazuô faho ih nû.

(A.)

(1) *B*EATI INMACVLATI IN VIA QVI AMBVLANT *in lege domini.* Diê úngefléchote gânt án demo uuége. Vuelemo? in lege domini . die sint sâlig. Sie uuellen álle beatitudinem . sus suln sie dáranâh chómen . ánderesuuiêo nemúgen siê. Vuunder neist daz boni dârumbe sint boni . daz sie sîn beati . daz ist uuunder . daz ouh mal dârumbe sint mali . daz siê sîn beati. Sie suochent sia in libidine . in luxuria . in stupro . in diuitiis . in dominationibus . in ultione inimicorum. Fone diên sie uuerdent miseri . an diên uuellen siê sîn beati. Diê solichen ládota uuídere dísiu réda . daz sie mit malis bona nesuôchen. (2) *Beati qui scrutantur testimonia eius . in toto corde exquiru*NT [R 439] *eum.* Ánderest fernémen daz selba. Sâlige diê sîniû urchúnde scródont . unde ín sûochent in allemo hérzen. Sumeliche scródont sîniû testimonia daz chit sine scripturas . die gernor sint docti . danne iusti. Diê nesint durh daz beati . noh diê nesuôchent Got . nube gloriam alde diuitias . pe diû nesint sie inmaculati. Vbe ín oûh in-

iusti et impii sûochent in toto corde . múgen diê sin beati? Daz múgen sie sîn spe . nals re. (3) *Non enim qui operantur iniquitatem . in uiis eius ambulauerunt.* Diê unreht uuúrchent . die negiêngen an sînen uuégen. Negiêng danne Paulus an sînen uuégen . der peccati iíhet . daz iniquitas ist? Vuiêo chit er? NON ENIM QVOD VOLO FACIO BONVM SED QVOD NOLO MALVM HOC AGO. Vuieo gehellent diû? Kehôren furder sîniu uuort. SI QVOD NOLO HOC FACIO . IAM NON EGO OPEROR ILLVD . SED QVOD HABITAT IN ME PECCATVM. Opera peccati neuuârin sîniu opera . uuanda sînen únuuillen uuorhta daz imo ánauuesenda peccatum. Mannolichemo ist ána desiderium . folget er démo so nemag er chéden cum Paulo . IAM NON EGO OPEROR. Nefólget er imo áber . so tuôt er unde netuot nah sînen uuórten . uuanda er chád . AGO ET NON AGO. Sin languor tuot unde ríuget . sin uuillo netuôt uuanda er uuíderríuget. Fone diû uuízzîn diê consentientes sint malo . die negânt in uiis domini. Den consensum stilta der selbo apostolus sús chédendo . NON ERGO REGNET PECCATVM IN VESTRO MORTALI CORPORE . AD OBĘDIENDVM DESIDERIIS EIVS. (4) *Tu precepisti mandata tua custodire nimis.* Dû hiezze dîniu gebót kenôto behuôten . kenôto uuérên. Nimis stât hier pro ualde . iz pezeichenet zuêne sinna . einer ist apud grecos agân . [R 440] daz chît ze fílo . ánderer ist spôdra daz chît fílo unde harto unde genôto. (5) *Vtinam dirigantur uię meę . ad custodiendas iustificationes tuas.* Sid du siû hiêzzist kenôto uuérên . so uuúnsco ih daz mîna uuéga rehto gechêret uuerden iro zehûotenne. Vuaz sint iustificationes . âne aber mandata quę iustos faciunt? Vuaz sint siê chit sanctus Augustinus âne facta iustitię . opera iustorum quę imperat deus? Ziu heîzent sie

aber sîne . ane daz er sie récchet? Pe diû mugen uuir sie diûten frúmereht . alde uuérchreht. (6) *Tunc non confundar cum inspicio in omnibus mandatis tuis.* Sô neuuírdo ih scámeg . so ih ín alliu dîniu gebót siêho . unde ih siû alliu fore oûgon hábo . dârumbe daz ih siu geuuéree. Siêho ih diû ih neuuéreta . diu tuont mir scanda. (7) *Confitebor tibi in directione cordis . in eo quod didicerim iudicia iustitię tuę.* So lóbo ih dih des in mînero herzerihti . daz ih kelírneta dîne rehten urteîlda . úbe fóne dir mîne uuega geríhtet uuerdent. Daz lob ist danne dîn . nals mîn . si corde directo . uiis directis lętabor in eis . non accusabor in eis. (8) *Iustificationes tuas custodiam . subauditur iterum . si dirigantur uię meę.* So behuôto ih diniu frúmereht . anderesuuieo nemag ih. *Non me derelinquas usquequaque.* Niêner ferlâzest du mih. Alde iz chit usque ualde . mit disemo sínne. Souuiêo du mih ferliêzîst . do du min nehuôttost . so hárto neferlâz mih . daz ih ferlóren uuerde. Si dereliquisti me ne gloriarer in me . noli usque ualde . et iustificatus abs te . gloriabor in te.

(B.)

(9) *IN QVO CORRIGIT IVVENIOR VIAM SVAM?* Vuarána gerihtet der iungo sînen uueg? Dero frâgun uuirt sus keantuuúrtet. *In custodiendo sermones tuos.* Díniu uuort pe[R 441]huottendo . daz chit uuérendo. Ziu mêr der iungo . danne der alto? ane daz er is iúnger sol beginnen . unde alter fólleziêhen. Sêhen ouh uuer

ueterum hominem bildoe . uuer nouum . éner neuuéret sermones dei . díser uuéret siê. Fóne diu ist diser der iungo . fone démo iz kesprochen ist. (10) *In toto corde meo exquisiui te.* In állemo mînemo herzen . suohta ih diz. Daz cham mir fóne dir . uuanda du mih perditum uuoltost requirere . et reuocare. *Ne repellas me a mandatis tuis.* Nestuoz mih dána fóne dinen gebóten. Vuer ist danagestôzzen . âne démo Got nehilfet? Sîniu precepta ardua . nemag anderer geuuérên . ane démo er is hílfet? (11) *In corde meo abscondi eloquia tua . ut non peccem tibi.* In mînemo herzên barg ih diniu gechôse . umbe daz . daz ih dir nesúndoe . nelâz siû âne fructum dar gebórgen sîn. (12) *Benedictus es domine . doce me iustificationes tuas.* Kelóbot pist du truhten . lêre mih dîniu uuérchreht . Lêre mih so tuôn in uuérchen . so ih kelírnet habo in uuórten. (13) *In labiis meis pronuntiaui . omnia iudicia oris tui.* Mit lefsen ságeta ih ! alle die urteîlda dînes mundes. Die ih kelírneta főne dinemo munde . die lerta ih. Alle nemahta ih . uuanda gescriben ist . IVDICIA TVA ABYSSVS MVLTA. (14) *In uia testimoniorum tuorum ! iocundatus sum . sicut in omnibus diuitiis.* CHRISTVS ist uia testimoniorum dei . uuanda er úrchúndot mit sînero natiuitate et passione uuiêlih Gotes dilectio si erga nos . an demo bin ih keuuúnnesámot sámoso in allen rihtuômen. Er irfollot noh an ándermo lîbe . des hiêr brístet . dar ist er uns êuuig uuúnnesami. (15) *In mandatis tuis garriam . uel secundum alios exercebor.* V́ngesuîget pin ih an dînen gebóten . alde nâh ánderên exerce[R 442]bor . bin darána geuuénet sprechennes . uuider allen fíenden catholicę fidei. *Et considerabo uias tuas.* Vnde so gechiûso ih dîne uuéga .

Frequentes et copiose disputationes lêitent mih ad intellectum uiarum tuarum . die sint misericordia et ueritas . dero plenitudo an CHRISTO ist. (16) *In iustificationibus tuis meditabor . non obliuiscar sermones tuos.* An dinen uuerchrehten hógezo ih fóne diu neirgízo ih dînero uuórto . ih neskêine siû an dien uuérchen.

(C.)

(17) *Retribue servo tuo . uiuam et custodiam sermones tuos.* Kilt dînemo scálche. Du gíbest dar du uuíle per indebitam gratiam bona pro malis . ube du daz netâtist . so nefúndist dû die . diên du gâbist bona pro bonis . kilt ouh mir nah diên genâdon . so lébo ih . unde behuôto dîniu uuort . unde dannan chúmo ih ad aliam retributionem . an déro du giltest bona pro bonis . dâr aber gratia fólliu ist . uuanda disiu fóne énero chúmet. (18) *Reuela oculos meos . et considerabo mirabilia de lege tua.* Induô mîniu oûgen . gib mir geistlicha fernumest . so gelírnen ih fóne dînero gescríbenun êo uuúnderlîchiû mysteria . unde gelírnen mîne fienda mínnôn . nieht neist uuúnderlichera. (19) *Incola ego sum in terra . ne abscondas a me mandata tua.* Ih pin ellende hiêr ín erdo . nebírg fore mir dîniu gebot . mit diên ih darûz irlôset uuerde. Du birgest siu mit rehte fóre dien . diê hiêr incolę nesint . noh peregrini . noh alienigenę . nube terrigenę . uuanda sie hiêr SINT dar sie geborn uuurden . unde ánderesuuâr burg nehabent dára sie langee. Andere codices chédent . Inquilinus ego sum in terra. Daz ist der

eigen hus nehabet . unde er anders mannes seldâre ist. Sancti ne[R 443]habeNT hiêr êigen hus . iro patria ist in cęlis. In greco stat paręcos . daz antfristoton sumeliche inquilinum . sumeliche incolam alde aduenam . alde peregrinum. Vuer SINT diê ane aduenticii? Aber aduenticius nemag uuerden gesprochen de corpore . daz hinnan fone erdo burtig ist . nube de anima diu niêht de terra burtig neist . alde de toto homine . der fóne paradyso háraferuuórfen ist . alde fóne iegelichemo déro . diên patria in cęlis keheîzzen ist. Sid der solicho fidelis ist . unde alle fideles uuizzen mandata dei . unde siû offen sint . also daz ist . DILIGES DOMINVM DEVM TVVM EX TOTO CORDE TVO . ET PROXIMVM TVVM SICVT TE IPSVM . uuiêo bítet er danne . daz er siû neberge fóre ímo? Neskînet dar uuanda ze êrist unsémfte ist . daz man Got erchenne . daz fone diû unsemfte ist daz man ín minnoe? Necham iz dannan darazuo . daz mennisco ander mínnôta fúre ín? Daz netâte er . ube er ín irchándi. Selbiu sîn erchénneda . zúge in ze ímo. Proximi cognitio mag semftera dunchen . uuanda iz êin natura ist. Aber genuoge neirchenneNT sih selben. Vuieo mugen sie danne andere irchennen? Vnde diê mínnôn . diê sie neirchennent? Nu ist óffen daz er siû ueîz unde er iro nebâte . ube er siu neuuissi . nu bitet er íro . daz er siû baz uuízzen mûoze. (20) *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore.* Min sela géreta ín geluste haben diniu uuérchreht in allen zîten. Siê lusta gelúste. Si gesâhe gerno . daz si lusti rehtero uuercho. Rehtes kíredo uuas sî gírîg . unde gelustig . ube gelust unde gíreda eîn sint. Démo maz leid ist . uuanda der ungelustig ist . unde er lêidezet sîne úngeluste . be diu ge-

lustet in geluste. Des lîchamen geluste . lústet diê [R 444] sêla. Aber rehtes kelust . unde ouh iro gelust . sint peîde in dero sêlo . unde be diu gerot daz muot rehtes . danne iz rehtes keluste gérot . kuôt sint diê geluste beîde . souuiêo concupiscentia durh sih fernomeniu guôt nesî . sô an déro stéte skînet . dar paulus chit . CONCVPISCENTIAM NESCIEBAM . NISI LEX DICERET . NON CONCVPISCES. Sô aber daz uuirt additum uues concupiscentia si sî . so mag si in bono fernomen uuerden also dâr. CONCVPISCENTIA SAPIENTIĘ . DEDVCIT AD REGNVM. Vuunder ist chit augustinus . daz man gelúste gerot . sô si neist. Vuieo mahti ín Goldes lusten . ube Gold neuuâre? Sîd kelust déro er gerot uuesen nemag âne ín ímo . unde si dâr neist . uuieo mag er danne sîn gér des . dázter neist. Nû sêhe mannelih uuiêo guot daz sî des er gérôt . unde lâze sih lángên déro gíredo. (21) *Increpasti superbos.* Vbermuote zuêne unsere fórderen irráfstost dû. Vuârána skêin íro ubermûoti? Âne daz siê gérno gehôrton . ERITIS SICVT DII. Mahta Got zeuuîuelon uuâr adam uuâre . do er frâgeta . ADAM VBI ES? Vuâr bist du chad er . sîd dû an démo statu nebist . an demo ih dih kescuôf. Dar neuuoltost dû sîn . uuâr bist du danne nû . âne in miseria? Neist daz increpando gesprochen? unde neist uns diû increpatio hereditaria uuórdeniû in únseren manigfalten erumnis? Diê fóne diû so stárch sint . unde sô mánigfalte . uuanda sie ubelo netâten per infirmitatem aut ignorantiam . nube per superbiam. *Maledicti qui declinant a mandatis tuis.* Ze ubele genámde diê daz nebrútet . unde iêo noh dáraubere . sih tánacherent fóne dînen gebóten. (22) *Aufer a me obprobrium et contemptum . quia testimonia* [R 445] *tua id est mar-*

tyria tua . exquisiui. Nim mir aba chît sancta ęcclesia íteuuiz unde únuuírdeda . uuanda ih dîniu urchunde fórderota. Nu ist daz uuorden. Nu neist niêmanne obprobrium noh contemptus . daz er an CHRISTVM iíhet . unde an sînemo urchunde stât . uuanda persecutio zegángen ist. Sô uuóla ist ferfángen . daz sî íro fienda mínnota . unde umbe siê béteta . nals obprobrium unde contemptum furhtendo . nube saluti eorum consulendo. (23) *Etenim sederunt principes et aduersum me loquebantur.* Selben dîe hêrosten sâzen . unde chôsoton uuíder mir . díngoton úber mih. Foue diû uuas diû persecutio starch . uuanda reges funden daz . ut nusquam essent christiani. *Seruus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis.* Aber ih dîn scalch uuard keûoberot an dînen uuérchréhten. Vuieo uuas diu ûoberunga getân? (24) *Nam et testimonia tua meditatio mea est.* So uuas si getân . daz diniu martyria sint mîne hógezunga. Ih húgo so ferro ze ín . daz ih an ín uuíle stâte sîn . unde mir siu persecutio genémen nemag. *Et consilium meum iustificationes tuę.* Vnde diniu uuerchreht sint ze diên ih hábo gerâten . ze dien ih mih hábo geînot . uuanda ih mîne fienda uuile minnon . unde umbe sie bétôn. Dârána ûoberon ih mih . an dien zuêin îlo ih unirlégen sîn . daz ih dârana uuerde gebêizet . unde gehertet umbe dînen NAMEN.

(D.)

(25) *ADHESIT PAVIMENTO ANIMA MEA.* Démo ásterîche háfteta zuo mîn sêla . carni gefolgeta sî . terrenis chle-

beta sî zûo. Vuanda daz tôd ist. *Viuifica me.* Fone diû chícche mih . unde tûo mih adherere tibi nals carni. Der mittunt chad . SERVVS AVTEM TVVS [R 446] EXERCEBATVR IN IVSTIFICATIONIBVS TVIS . der chît nû . ADHESIT PAVIMENTO ANIMA MEA. Ziu? âne daz ímo genuôge nedunchet sinero exercitationis . unde er fúrder chomen uuíle . dannan er chómen sî. *Secundum uerbum tuum.* Chícche mih nah dînemo geheizze . derdir chît . IN ISAAC VOCABITVR TIBI SEMEN. Duô mih filium promissionis. quia non qui filii carnis hi filii dei . sed filii promissionis. (26) *Vias meas . s. malas . enuntiaui.* Mîne uuéga daz chit mîne sunda ságeta ih dir . déro iah ih dir. *Et exaudisti me.* Vnde du gehôrtost mih . sô daz du mir sie fergâbe. *Doce me iustificationes tuas.* Lêre mih dîniu uuérghreht . lêre mih kân dîne uuéga. Lêre mih niêht êin uuizzen . nube tuôn daz ih sule . uuanda der uuêiz kuôt . der iz skêinet. (27) *Viam iustificationum tuarum instrue me . et exercebor in mirabilibus tuis . hoc est in tuis iustificationibus.* Vueg dînero frúmeuuercho lêre mih . unde so niêton ih mih dînero uuúndero diû an ín sint . unde ûoberon mih an ín. Pring mih ze diên . ze diên ih noh nesi chómen . diu so uuúnderlih sint . daz is diê netrûent . diê íro nechóreton. (28) *Dormitauit anima mea pre tedio.* Mih slâphota fore úrdrúzedo . uuanda ze diên so hôhên díngin díngendo irlág ih . noh mir negespuota siê zeirreichenne . so férro ih is kedíngta. *Confirma me in uerbis tuis.* Stâte mih dóh an diên dînen uuorten . ze diên ih follechómen bín . daz ih fóne ín múge chomen ze ánderen. (29) *Viam iniquitatis amoue a me.* Penîm mir den uueg des únrehtes . uuanda is sô bezzest spuôn mag. *Et lege tua miserere mei.* Vnde

genade mir mit dînero lege . mit lege fidei . diu úns per gratiam gelâzet diû zetuônne . diû [R 447] uuir fóne uns selben getuôn nemáhtin . noh fone lege factorum diu umbe daz cham . ut abundaret delictum. (30) *Viam ueritatis elegi . iudicia tua non sum oblitus.* (31) *Adhęsi testimoniis tuis domine . noli me confundere.* Vueg uuârheîte iruuéleta ih dârána zegânne. Dînero urteîldon neirgáz ih . zegehábenne den gáng. Dînen martyriis hafteta ih zuô . unz ih íngiêng . hêrro mîn neskende mih an diû ih nemuoze főllechómen dára ih râmen uuanda iz uolentis neist . noh currentis . nube dei miserentis. (32) *Viam mandatorum tuorum cucurri . cum dilatasti cor meum.* Vueg dînero geboto liûf ih . do dû gebrêitost mîn herza. Kelústig herza ist prêit. Daz ketuôt unsih chéden . CARITAS DEI DIFFVSA EST IN CORDIBVS NOSTRIS . PER SPIRITVM SANCTVM QVI DATVS EST NOBIS. Fone diu mahta ih currere . uuanda dû geuuérdotost COR DILATARE.

(E.)

(33) *LEGEM PONE MIHI DOMINE.* Sezze mir êa trúhten. Du saztost mir sia líttera . sezze mir sîa spiritu . QVIA LITTERA OCCIDIT . SPIRITVS AVTEM VIVIFICAT. Dû scríbe sia in tabulis lapideis . scrîb sia in tabulis cordis. *Viam iustificationum tuarum.* Vueg dînero frumerehto sezze mir ze êo. Frúmereht an minemo herzen per legem fidei . diû den man uuílligen tuôt . uuanda der unuuilligo neist amicus legis . doh er tuôe opus legis. Daz er ioh kerno uuíssi úngebóten an demo neuuirt er mun-

datus opere . uuanda er inmundus ist uoluntate. *Et exquiram illam semper.* Vnde den uueg sûocho ih iêo. Vuieo ist daz? Nechad er VIAM MANDATORVM TVORVM CVCVRRI. Ist daz ánder . danne uia iustificationum dei? Nêin. Vuiêo [R 448] sûochet er danne den uueg . an démo er ist? Âne daz er dârána uuíle proficere . unde sin so gereh uuerden . daz er an imo fóllechome ad palmam supernę uocationis dei. (34) *Da mihi intellectum et scrutabor legem tuam.* Gib mir fernúmist . unde danne scrodon ih dîna êa . unde gelírnen darana dilectionem dei et proximi. *Et custodiam illam in toto corde meo.* Vnde behuôto sia an dien zuêin . in allemo mînemo herzen. Souuiêo oûh daz dârána si zelirnenne ziu dû sîa uuoltist dien sezzen . diê sî neuuâren seruaturi . unde uuiêo fílo utilitatis an diû si . QVIA LEX SVBINTRAVIT VT ABVNDARET DELICTVM. (35) *Deduc me in semita mandatorum tuorum . quia ipsam uolui.* Leite mih an déro stîgo dînero gebóto uuanda ih sia uuolta. Mînes uuillen negenuôget dárazuô . daz ih kange per angustam uiam quę ducit ad uitam . dû neleitest mih. (36) *Inclina cor meum in testimonia tua . et non in auaritiam .* helde min herza ze dînen urchunden . nals ze fréchi. Ze diên haldet daz herza . diû iz uuile. Vuaz sol iz uuéllen . âne Gotes urchunde? Gotes urchunde . sint Gotes keiíhte . an diên ueritas ist. Fone sînen geiíhten uuizzen uuir sîniu mandata. Dîu uuolta . der fore chad . DEDVC ME IN SEMITA MANDATORVM TVORVM . QVIA IPSAM VOLVI. Diû uuile er nu iêo ánachédendo . INCLINA COR MEVM IN TESTIMONIA TVA ET NON IN AVARITIAM. Er uuolta unde uuíle . unde bîtet des uuíllen daz er imo noh uuáhse . unz er ín sô hôhen geuuínne . daz ín auaritia nídergezîehen

nemúge . unde er muôze deum diligere propter deum . nals umbe emolumentum . so diabolus sanctum iob zêh . do er chad . NVMQVID GRATIS IOB COLIT DEVM ? (37) *Auerte* [R 449] *oculos meos ne uideant uanitatem.* Chêre dana mîniu oûgen . daz siû úppeghêit nesêhen. Vuer mag des úbereuuerden . er nesêhe uanitatem . sid diû álliû sint uanitas . diû hiêr sub sole sint . diû sol úberskînet . nah salomonis uuorten? Veritas unde uanitas sint eînanderen uuíderuuartig. In ueritate nestuônden uuir. In uanitatem fiêlen uuir . uanitas pín uuir. Ziu? Vuanda uuir corruptioni unde mortalitati bin undertân . diû uanitas sint. Vués kérot danne der nû chit . AVERTE OCVLOS MEOS NE VIDEANT VANITATEM ? Âne daz er is úberuuint ketuôe . unde er aber chóme in libertatem filiorum dei . dar er uanitatem negesêhe. Noh danne ist daz darána zeférnémenne . daz er bítet niê er an sinen gûoten uuerchen humanam laudem nefórderoe . noh pecuniam . noh nehêinen írdisken dangh . daz al uanitas ist . uuanda die daz tuônt . fone dien chad der saluator . AMEN DICO VOBIS . RECEPERVNT MERCEDEM SVAM. *In uia tua uiuifica me.* An dînemo uuége chicche mih . huius mundi cupiditas ist uanitas . aber CHRISTVS ist ueritas unde uia . an ímo tûo mih lében. (38) *Statue seruo tuo eloquium tuum in timore tuo.* Stâte dînemo scalche dîn gechôse . an dînero fórhtun. Daz chit . hilf mir daz zetûonne . daz du gespríchest. Diên du gibest spiritum timoris tui . die sint dârána stâte . ándere nesint. Aber uuelichen spiritum? Nals seruitutis . nube adoptionis. (39) *Amputa obprobrium meum quod suspicatus sum.* Nim mir ába mînen íteuuiz . des ih ándere ánauuânota . daz ih sie mines lóteres neziêhe. Vuanda tuôn ih . uuóla umbe fauorem .

daz ist min obprobrium unde mîn peccatum . ziêhe ih oûh des ándere . daz ist aber peccatum. Dannan chit sanctum euan[R 450]gelium . NOLITE IVDICARE NE IVDICEMINI. Mánnolichen lêidot alde intságet sin conscientia. Vuíle iêman darúbere tuôn iudicia . diu sint temeraria. Fone diu chit háranah. *Iudicia tua suauia.* Dîniu iudicia sint suauia . uuanda siu uera sint . aber suauia nesint diû temeraria sint . daz chit . diû framscrecche sint. (40) *Ecce concupiui mandata tua . in tua iusticia uiuifica me.* Sih nû . dîniu gebot uuolta ih . iro géreta ih . an dinemo nals an minemo rehte chicche mih. An mir ist daz mih tôden mag dannan ih lébe . daz nefindo ih . âne an dír. CHRISTVS ist dîn iusticia . an ímo LÔSE . MÍH.

(F.)

(41) *ET VENIAT SVPER ME MISERICORDIA TVA domine.* Vnde dîn genâda hêrro chome úber mih . daz ih dîniu mandata geuuéren múge. Vuélichiu ist dîu genâda? *Salutare tuum.* CHRISTVS dîn háltare . der dîn misericordia . unde iustitia . unde ueritas ist . der uuerde incarnatus. So ist dîn misericordia chómen uber mih. *Secundum eloquium tuum* . daz chit secundum promissionem tuam also du abrahę gehiêzze. (42) *Et respondebo exprobrantibus mihi uerbum.* Vnde so antuuurto ih. Vuémo? Verbum mir feruuîzzenten . CHRISTVM mir feruuîzzenten . diên daz scandalum ist alde stulticia . daz er uuard crucifixus. Alde iz chit. Ih antuuúrto uerbum fidei mir íteuuîzzonten. Vuélichez ist daz? Âne daz mih lêrta spiritus sanctus . nah démo gehêizze .

NON ENIM VOS ESTIS QVI LOQVIMINI . SED SPIRITVS PATRIS VESTRI QVI LOQVITVR IN VOBIS. Also iz héranâh chît. *Quia speraui in sermonibus tuis . hoc est in promissis tuis.* Fóne diû antuuúrta ih . fone diû gemahta ih iz . uuanda dû iz [R 451] kehiêzze. Dísiû uox ist corporis CHRISTI. (43) *Et ne auferas hoc est ne auferri sinas de ore meo uerbum ueritatis usquequaque . id est*

uuarheit nefirfirrest

omni modo. Vnde uuórt uuârhêite neirferrest du fúrnomes fóne mînemo munde. Vuanda ouh die treffent ad corpus CHRISTI . die persecutionem irlîden nemáhton . unde siê CHRISTI ferlougendon . unde after des tóh durh íro pęnitentiam fóne dero ęcclesia inphángen uuúrden . alde sie ioh anderest ad martyrium *) brâhte palmam geuuúnnen . be diû uuirt hiêr fernómen daz iro uox si . diû sus pétot. Nelâ mih ze getâte . noh fúrenomes din geloûgenen. Vuanda souuiêo Petrus sin ad horam lougendi . er uuard doh fletu reparatus . unde after des kuollicho coronatus . Dannan chad ímo zuo der saluator. ROGAVI PRO TE . VT NON DEFICIAT FIDES TVA . hoc est ne auferatur ex ore tuo uerbum ueritatis / usquequaque. *Quia in iudiciis tuis supersperaui.* Vuanda ih an dînen urtêildon so fílo mêrun gedíngi geuuán . so fílo mêrun increpationem ih an ín leîd. Dîne iudicia fálton mih de me presumentem . unde rihton mih aber uf pęnitentem . flentem . et de te presumentem. An diu geuuán ih fastôr tuam gratiam . daz ih ferlôs mîna superbiam.

*) *am Rande:* Sicut felix nolanvs episcopus . cuius felix presbyter de pincis pertesum illum apprehendens in fuga . acreque correptum dorso ipso rogante inpositum cruciatibus retulit et sibimet coronam ouis in pastore duplicauit.

(44) *Et custodiam legem tuam semper ! in seculum et in seculum seculi.* Vnde ube du minemo munde nenímest uerbum ueritatis . sô behuôt ih dîna êa iêo. Vuélicha ? Dilectionem diu plenitudo legis ist behuôto ih din corpus . dîn ęcelesia . in uuerlt uuerlte . uuanda in ánderro uuerlte dar uuir dih kesehen . ist fóllera minna . dei et proximi. (45) *Et ambulabam in latitudine.* Der dârfóre béteta . der ságet nu uuaz sîn bétôn gemáhta. Sámoso er chéde . Ih péteta du gehôrtost mih . unde be diû giêng ih in uuîti . giêng in cari[R 452]-tate. Vuannen ist daz. *Quia mandata tua exquisiui.* Vuanda ih dîniu gebót suôhta . also dû lêrest in euangelio . QVĘRITE ET INVENIETIS. Vnde áber . PATER VESTER DE CĘLO DABIT SPIRITVM BONVM PETENTIBVS SE. (46) *Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum . et non confundebar.* Vnde mit dero baldi sprah ih an dinen martyribus fóre chúningen . unde nescámeta mih. Also du gehiêze in evangelio . ANTE REGES NOS TE ESSE CONFESSVROS. (47) *Et meditabar in mandatis tuis quę dilexi.* Vnde ih táhta an dîniu gebót. Vuélichiu? Dilectionem dei et proximi. (48) *Et leuaui manus meas ad mandata tua quę dilexi.* Vnde mîne hende huob ih ûf . ze dînen gebóten . diû ih mínnota. Án dero operatione skêinda ih . daz ih siu mínnota . unde hûob ûf ! manus . uuanda iz supernum ist . dára ih sie huôb. Nah diû iz chit . SVPEREMINENTEM VOBIS VIAM DEMONSTRO. Vnde áber . COGNOSCERE ETIAM SVPEREMINENTEM SCIENTIĘ CARITATEM CHRISTI. Suôchet iêman mercedem terrenę felicitatis umbe opus dei . der lâzet die hende níder. *Et exercebar in iustificationibus tuis.* Vnde dannan uuard ih keuôberot in dînen uuérchréhten. Ándere

interpretes chédent . Lętabar alde garriui . fúre exercebar . uuanda der ûobet mit lęticia Gótes reht . der iz minnot.

(*G.*)

(49) *Memor esto verbi tvi servo tuo . in quo mihi spem dedisti.* Irhúge dînes uuortes dînemo scalche . daz chit dînes keheîzes . an démo du mir gâbe gedíngi. Du hábest keheizen humilibus gratiam . déro ist turft so temptatio al[R 453]de tribulatio chumet . fone diû irhúge íro . (50) *hęc me consolata est in humilitate mea.* Diu gedingi trôsta mih an mînero nideri . diû mir chomen ist ! fone adam . alde an déro diu mir fone persecutoribus chómen ist. *Quia eloquium tuum uiuificauit me.* Vuanda daz du gesprâche . daz téta mih lében . daz trôsta mih ze lîbe. Vuaz ist daz? Ane der dîn gehêiz . daz ih proiectus in mortem . doh súle ad uitam resurgere. (51) *Superbi inique agebant usque ualde.* Vbermuôte tâten férro únrehto . an diû . daz sie uuâren impii . unde unsih pios nôton sáment ín uuésen impios. Tâten ferro unrehto . quandoquidem superbiam eorum . nec humilitas mortalitatis edomuit. *A lege autem tua non declinaui.* Aber neuuáncta ih . fone dînero êo . so siê uuolton. (52) *Memor fui iudiciorum tuorum a seculo domine . et consolatus sum.* Ih irhugeta dînero urtêildon . die du tâte fóne ánagenne supra uasa irę . diu ad perditionem treffent . unde daz trôsta mih . uuanda ioh mit diên skêindost du diuitias glorię tuę in uasa misericordię. Vuiêo? Daz du siû

bezzerotost mit ín. (53) *Tedium detinuit me a peccatoribus relinquentibus legem tuam.* Vrdrúzeda cham mih ana fone súndigen dîna êa ferlâzenten. Mih irdrôz dero míteuuiste . mit diên hiêr zelebenne ist in dísemo lîbe . donec area uentiletur. (54) *Cantabiles mihi erant iustificationes tuę . in loco peregrinationis meę.* Aber dîne rehtunga uuaren mir ze sólichero suôzi . daz ih sie singen mahta . so trôstlih uuaren siê mir hiêr in éllende. (55) *Memor fui in nocte nominis tui domine . et custodiui legem tuam.* Ih irhúgeta in náht dînes namen truhten . unde behuôta dîna êa. Naht sint mortalitatis erumnę . naht sint superbi inique agentes usque ualde . naht ist tedium a peccatoribus relinquentibus legem dei . naht ist [R 454] locus peregrinationis huius . donec ueniat dominus . et illuminet abscondita tenebrarum . hiêr in dirro naht sol mánnolîh irhúgen nominis dei . uuanda er sîna legem behuôten nemag . âne in sînen námen . also iz chit . ADIVTORIVM NOSTRVM IN NOMINE DOMINI. (56) *Hęc facta est mihi . quia iustificationes tuas exquisiui.* Dísiû naht ist mir uuorden bézzerunga. Vuelichiu? humilitas mortalitatis huius. Vuieo? Daz ih an íro lírnee non superbire . uuanda fone superbia cham sî. Aber fóne diû bézzerot sî mih . uuanda ih dîne rehtunga genôto suôhta. Demo gelîh ist daz . BONVM MIHI QVIA HVMILIASTI ME . VT DISCAM IVSTIFICATIONES TVAS.

(H.)

(57) *PORTIO MEA DOMINE . DIXI custodire legem tuam.* Min têil truhten . ih kesprah dîna êa zebehuôtenne .

uuanda anderer an dir têil nehabet . âne der íro huôtet. (58) *Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo.* Dârumbe dígeta ih din ánasiûne in allemo mînemo herzen . daz mir is hélfe spiritus uiuificans . ne litera occidat. Vnde uuiêo chad ih? *Miserere mei secundum eloquium tuum.* Cnâde mir nah dînemo gehêizze. daz ih si filius promissionis in semine abrahę. (59) *Cogitaui uias meas et conuerti pedes meos in testimonia tua.* Ih tâhta an mîne uuéga . die mir mísselîcheton . unde chêrta sie an dîniu urchunde . daz sîe dar réhteren sîn . AVERTE OCVLOS MEOS NE VIDEANT VANITATEM. Chêre dana miniu oûgen daz siû uppeghêit nesêhen . also die fuôze . daz siê neírroen. Demo ist kelîh . OCVLI MEI SEMPER AD DOMINVM . QVONIAM IPSE EVELLET DE LAQVEO PEDES MEOS. (60) *Paratus sum et non sum turbatus . ut custodiam mandata tua.* Ih pin garo zehuôten[R 455]ne dînes kebotes . unde bin ungetruôbet . uuanda mir iz nehêin forhta neními̇et. (61) *Funes peccatorum circumplexi sunt me . et legem tuam non sum oblitus.* Also dârána skînet . déro sundigon sêil umbefiêng mih . unde umbe daz neirgaz ih dînero êo. Peccatores sint ioh carnales . ioh spiritales inimici. Diê léngent iro unreht álso sêil . uuanda sie iêo êin ze andermo héftent . unde umbefâhent míte iustos . minando mala . et promittendo temporalia bona. Demo sêile indrán . der hiêr sprichet. (62) *Media nocte surgebam ad confitendum tibi . super iudicia iusticię tuę.* Án déro hándegostun persecutione stuônt ih ûf dir zeiéhenne . daz chit dih zelóbonne . an dîen urteildon dînes rehtes . uuanda iz rehte urteilda sint . daz du uuíle iustos circumplecti fune peccatorum. Ziu? Âne daz sie dannan suln gebézzerot uuerden. (63) *Parti-*

ceps ego sum omnium timentium te . et custodientium mandata tua. Nu sprichet CHRISTVS ad patrem sáment sinemo corpore . ketêilo bin ih allero die dih fúrhtent . unde behûotent dîniu gebot. Daz chit CHRISTVS . uuanda neuuurde er particeps nostrę mortalitatis . so neuuurdin uuir participes sinero diuinitatis. (64) *Misericordia domini plena est terra.* Fone diu ist diu erda fol truhtenes kenâdon. Granum sinapis irstarb . dannan cham multus fructus in tota terra. *Iustificationes tuas doce me.* Dîne rehtunga lêre mih . uuanda fóne diên genadon uuirdo ih iustificatus.

(I.)

(65) *BONITATEM FECISTI CVM SERVO TVO domine . secundum uerbum tuum.* Du tâte uuésen guoti herro mit dinemo scalche. Du tâte mih kelústigen spiritalium bonorum . nah dinemo geheîzze. Daz ist magnum dei donum . uuanda der únge[R 456]lustiger uuola tuôt . der tuot iz seruiliter nals liberaliter . daz chit kelicho démo scalche . nals demo frîen. (66) *Bonitatem et disciplinam . id est emendatoriam tribulationem . et scientiam doce me.* Lêre mih kuoti . souuiêo ih sia habe fone dînero gébo . mero mir sia . unde gib sáment íro lirnunga . unde lêre mih dero gedúltig sin . uuanda sî nieo âne uuídermuôte neist. Also der apostolus chit . OMNIS DISCIPLINA AD PRESENS . NON GAVDII VIDETVR ESSE SED TRISTICIĘ. Sumeliche interpretes châden fure disciplinam eruditionem. Daz ist iêo diu selba . sament déro ieo flagella sint. Fone diû bitet er patientię . diu fla-

gella ebenmûoto zetrágenne. Vnde lêre scientiam mih quę ędificet . uuanda scientia sine caritate non ędificat sed inflat. *Quia mandatis tuis credidi.* Ziú nechad er oboediui? Mandatis sol man obędire promissis credere. Vuaz chit er . uuanda ih keloubta dînen gebóten? ane ih keloubta daz siu fone homine neuuurdin ministrata. Châmin siû ouh fone homine . der mih siû lêrti extrinsecus . mahti der siû danne lêren intrinsecus so du tuôst? (67) *Priusquam humiliarer ego deliqui.* Ih mísseteta in adam . êr ih kenideret uuurde. An imo uuard diu creatura subiecta uanitati . uuanda si neuuolta sin subiecta ueritati. *Propterea eloquium tuum custodiui.* Fone diu behuota ih sid dîn gechôse . sid ih dero uanitatis an mir inphant . nieo ih anderest kenideret neuuerde. Ih huôta des uuanda ih mortem carnis habo geuuunnen . daz ih ouh negeuuunne mortem animę nube so du geboten habest. Vuieo? Vt deiecta superbia . diligatur obędientia unde so fertiligot uuerde non reditura miseria. (68) *Bonvs es tu . in bonitate tua doce me iustificationes tuas.* Guôt pist dû [R 457] an dînero guoti lêre mih dine rehtunga. Imo ist ernest zetuônne sine iustificationes . sîd er siê uuíle lirnen in sua bonitate. Fernim ouh noh mêr . uuiêo ernest ímo is sî. (69) *Multiplicata est super me iniquitas superborum.* Vber mih ist kemanigfaltot déro ubermuôton unreht . die daz niêht nebézzerota . dáz humana natura genideret uuard . sîd si míssetéta. *Ego autem in toto corde scrutabor mandata tua.* Aber ih suocho genoto diniu gebot. Souuiêo michil unreht in uuerlte rîchesoe . in mir neirlísket caritas. (70) *Coagulatum est sicut lac cor eorum.* Iro herza ist kerunnen also milch . ist ferhertet . unde neintlâzet sih

ze guôte. *Ego uero legem tuam meditatus sum.* Vuaz téta ih dáragágene. Ih ahtota dîna êa . an déro humiles effugiunt pęnales humilitates. (71) *Bonum mihi quia humiliasti me . ut discam iustificationes tuas.* Fone diu ist mir guôt . daz du mih kenídertost . daz ih so fílo genôtor lírnee dine rehtunga . unde daz fructus si mînero humiliationis . uuanda der daz kuôt neahtot . daz du ín nídertost . noh dârbî sih nebézzerot . démo geschiêhet uuirs. (72) *Bonum mihi lex oris tui . super milia auri et argenti.* Kuot ist mir fone dinemo munde chómeniû êa . unde mit dînemo munde gebóteniû . bezera . danne unzalahafti goldes unde silberis . uuanda min caritas sol ferror minnon legem dei . danne cupiditas milia auri et argenti.

(K.)

(73) *MANVS TVĘ DOMINE FECERVNT ME ET plasmauerunt me . da mihi intellectum ut discam mandata tua.* Dîne hende taten mih . unde bildoton mih . fone diu gib mir fernúmest . daz ih kelirnee diniu gebot. Formam gabe du mir . reformationem gib mir. [R 458] Sid min natura peccando uuard deformata . sid nemahta si intellectu sin integra . be diu nebin ih ad capienda dei mandata idoneus . ih neuuerde spiritu mentis renouatus. Manus sint hiêr genemmet fure potentiam . also ouh an dero stéte dar iz chit. ET ARIDAM FVNDAVERVNT MANVS EIVS. Vnde aber . OPERA MANVVM TVARVM SVNT CĘLI. Vnde selber CHRISTVS pitet hier sinen fáter des . des er sin çorpus turftig / uuêiz. Die durfte .

unde dîa indigentiam lîdet er an ímo . unde inphíndet siu. Quia uita eius cum ipso abscondita est in deo. (74) *Qui timent te uidebunt me et lętabuntur quia in uerbo tuo supersperaui.* Die dih nu fúrhtent . die gesehent mih noh uuanne hinafúre . quando iusti fulgebunt sicut sol . unde danne sint sie frô. Vuéliche sint daz? Ane selber der liut sanctę ęcclesię . der ímo nu furhtet . der fréuuet sih danne sînero forhtun. Daz ist fone diû uuanda ih an dînen geheiz ferror gedingta . danne ih piten geturre. Nah diu iz chit . POTENS EST DEVS FACERE SVPRA QVAM PETIMVS . AVT INTELLEGIMVS. (75) *Cognoui domine quia ęquitas iudicia tua . et in ueritate tua humiliasti me.* Îh irchenno truhten daz dîne urteilda rehte sint dannan uuir in mortem geuuorfen bin . unde du in dinero uuârheite unsih kenideret habest. (76) *Fiat misericordia tua ut consoletur me.* Dáranah chome din genada . daz si mih trôste . unde ih áber uuérde instauratus ad uitam. Regeneratio chome mir . fides . spes . caritas chomen mir . diu hiêr sint consolatio miserorum . nals gaudia beatorum. *Secundum eloquium tuum seruo tuo.* Nah dînemo gehêize chóme siu mir dînemo scalche. (77) *Veniant mihi miserationes tuę et uiuam.* Mir chomen dîne genada . unde so lébo ih . unde [R 459] lebo uuarhafto . so ih nefurhto . daz ih furder irsterbe. *Quia lex tua meditatio mea est.* Vuanda dîn êa ist daz . des ih tencho. Mîn gedang ist in fide quę per dilectionem operatur . an dero nebristet mir . an dero lebo ih. (78) *Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me . ego autem exercebor in mandatis tuis.* Vbermuôte uuerden des scámeg . daz sie unrehto fuôren uuíder mih . aber ih uuirdo geémezot an dînen

gebóten . sie tûen souuiêo siê tûen. (79) *Conuertantur mihi timentes te . hoc est ad me . et qui nouerunt testimonia tua.* Disiu uuort nemúgen sîn anderes âne CHRISTI. Ze mir chit CHRISTVS . uuerden bechêret . die dih fater furhtent . unde diê dîne prophetias uuízzen . fone mir gescribene. Des persona uuas ouh fóre . PARTICEPS EGO SVM OMNIVM TIMENTIVM TE. (80) *Fiat cor meum inmaculatum in iustificationibus tuis ut non confundar.* Mîn herza chit aber corpus CHRISTI uuerde ungefiécchot in dînen réhtungon . daz ih kescendet neuuerde. Solih ist dârfore. Vtinam dirigantur uię meę . ad custodiendas iustificationes tuas . tunc non confundar . cum inspicio in omnia mandata tua.

(L.)

(81) *DEFECIT IN SALVTARI TVO ANIMA MEA.* Mîn sela ist ferchólen an dînen haltâre. *Et in uerbum tuum supersperaui.* Vnde an dînen geheîz hábo ih úberdínget . uuanda mer guôtes chómen sol danne man uuizzen múge sáment CHRISTO . den du uns kehêizzen hábest. (82) *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum . dicentes quando consolaberis me?* Miniu oûgen sint ferchólen an dînen gehêiz . ze dir chédentiû . uuanne trôstest dû mih? Diu ínuuértigen oûgen langet sin . be diû cháffENT siu gagen ímo . unde fore gíredo sûftont siû . unde êiscont dînen [R 460] trôst. (83) *Quia factus sum sicut uter in pruina . iustificationes tuas non sum oblitus.* Vuanda carnis desideria an mir irfróren sint . also in rîfen uter gefriûset . fone diû neuuas ih un-

gehuhtig dinero réhtungon. Vueliche sint die? Ane caritas . diu cham . so feruor cupiditatis kerûmda. (84) *Quot sunt dies serui tui? quando facies de persequentibus me iudicium?* Vuieo manige tága sint dînes scalches? Vuaz chit daz? Âne unz uuára uuéret din corpus sancta ęcclesia? Vber uuieo lang rihtest du mir fone minen âhtâren? Vuanda si uuéren sol . unz ze iudicio . uuanne chumet daz? Diu frâga ist martyrum in apocalipsi . unde dâr uuirt keantuuurtet . donec fratrum eorum numerus impleatur. Dîa frâgun foresaget disiu prophetia. (85) *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes . sed non ut lex tua.* Vnrehte sageton mir adoléschias . id est exercitationes delectabiles uerbi . nieht sô dîn êa . an dero mir ueritas lîchet nals uerba. Soliche hábent mísseliche professiones. Iudeorum literę so gescribene hêizzent deuterosis an diên milia fabularum sint . ane den canonem diuinarum scripturarum. Sameliche habent heretici . an iro uana loquacitate . habENT ouh soliche sęculares literę. Vuaz ist ioh anderes daz man marcholfum saget sih éllenon uuider prouerbiis salomonis? An diên allen sint uuort scôniû . âne uuârheit. (86) *Omnia mandata tua ueritas . iniqui persecuti sunt me adiuua me.* Aber alliu diniu gebót sint uuâriu. Vuanda ih diû bot contra uanos sermones iniquorum fone diu âhton sie min . hilf aber du mir. (87) *Paulominus consummauerunt me in terra.* Sie habeton mih nah fertiligot in erdo . multa strâge martyrum facta. *Ego autem non dereliqui mandata tua.* Darumbe negeloubta ih mih dinero geboto uuanda iz chit . [R 461] QVI PERSEVERAVERIT VSQVE IN FINEM . HIC SALVVS ERIT. (88) *Secundum misericordiam tuam uiuifica me . et custodiam testimonia*

oris tui. Chícche mih nah dinero genâdo . unde so behuoto ih dînes mundes martyria . id est mandata . diu ih anderes pehuoten nemag. Nelâz mih amando uitam . negare uitam . noh negando uitam . amittere uitam.

(M.)

(89) *In* ĘTERNVM DOMINE VERBVM TVVM *permanet in cęlo.* In hímele uueret iêmer truhten dîn uuort. Angeli sancti sint dâr stâte an iro diêniste . mih mag hiêr irdriêzzen dirro mutabilitatis unde dero irdiscun conuersationis . diu folliu temptationum ist. (90) *In generatione et generationem ueritas eius.* Aber in erdo uuéret din uuarheit an generationibus diê in cęlo nesint . pe diu ist hiêr uuehsel nals dâr. *Fundasti terram et permanet.* Du bist fundamentum . du habest kestâtet dîna ęcclesiam . unde dannan uueret sî ane zegéngeda. (91) *Ordinatione tua perseuerat dies.* Fone dînero ordenungo uuéret der tag. Fidelibvs ist an dir euuig tag . an démo suln sie honeste ambulare et lętari in ea. *Quoniam omnia seruiunt tibi.* Vuanda dir dienont álliu diu ze demo tâge / treffent . nals diu ze dero naht. (92) *Nisi quod lex tua meditatio mea est . tunc forte perissem in humilitate mea.* Vbe ih dîna êa neahtoti . diu mih sterchet in tribulatione temporali so mahti ih ferloren uuerden in humilitate mortali. Dîn êa ist caritas . diu nímet mir interitum. (93) *In ętern um non obliuiscar iustificationes tuas . quia in ipsis uiuificasti me.* Dinero rehtungon neir-

gizzo ih niêmer . uuanda an ín chíctost du mih . fone diu neuuirdo ih ferloren in humilitate mea. Vuaz ist mennisco úbe du in nechicchest. Vuaz kemag er? Occidere potest se non ui[R 462]uificare. (94) *Tuus sum ego saluum me fac . quoniam iustificationes tuas exquisiui.* Dîn bin ih. Ze lêide ist mir uuorden daz ih min uuolta sin daz ist inobędientię primum et maximum . malum. Nu bin ih aber dîn . tuô mih keháltenen . uuanda ih dine rehtunga nals mînen uuillen darumbe forderota . daz ih dîn sî. (95) *Me exspectauerunt peccatores ut perderent me . testimonia tua intellexi.* Min bíten sundige daz sie mih ferlúrîn . sie uuolton daz ih ín uuare consentiens . unde ih dîn ferloûgendi . danne uuâre ih ferlóren . ih uuissa dîne geiíhte sóliche . daz der gehálten uuírt . der an ín fóllestât. (96) *Omni consummationi uidi finem . latum mandatum tuum nimis.* Állero perfectioni gesah ih CHRISTVM finem . an imo uuerdent álle uirtutes consummatę . under dien ist caritas fílo brêit kebót . uuanda an iro irfullet uuerdent lex et prophetę.

(N.)

(97) *QVOMODO DILEXI LEGEM TVAM?* Vuiêo minnota ih dîna êa? Vuiêolicha minna habeta ih ze iro? *Tota die meditatio mea est.* Daz si alle zîte min gedanch ist. Si nechumet uzer minemo muote . uuanda caro ist concupiscens aduersus spiritum . fone diû gágensezzo ih imo meditationem legis tota die. Vuaz ist lex dei ane iussa dei? Iussa eius leitent mih ad bona

opera . fone diû sint siû mir liêb. (98) *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo . quia in ęternum mihi est.* Dû tâte mih fruôteren mit dinemo gebóte danne mîne fienda sîn . uuanda iz mir euuig ist. Du habest mih kelêret daz ih sol gratis uuerden iustificatus per gratiam dei . daz neuueiz israhel secundum carnem . der min inimicus ist . uuanda er ist inimicus legis fidei . unde er sih kuôllichot in lege facto-[R 463]rum . unde er suam iustitiam quęrendo statuere . subiectus neist iustitię dei . unde er sih uuânet suis uiribus legem facere. Fone diu uuirt er uzferstôzzen . also gescriben ist . SERVVS NON MANET IN DOMO IN ĘTERNVM . FILIVS MANET. Dâr hábo aber ih iêmer mandatum dei . id est caritatem dei. (99) *Super omnes docentes me intellexi . quia testimonia tua meditatio mea est.* Ih fernám mêr danne mîne mêistra . uuanda dîniu urchunde sint min hogezunga. Vuer chit daz? Vuer mag iz chéden ane CHRISTVS? Er saz in templo inter doctores . audiens eos et interrogans . et ipsi stupebant super prudentia et responsis eius. So ferro uuissa er iz paz danne sie . daz iz ín stuporem machota. Des tinges ist hiêr prophetia . diû uuîlon sprichet a capite quod est saluator . uuîlon a corpore quod est ęcclesia . unde mit diû machot quasi unum loquentem . also iz chît . ERVNT DVO IN CARNE VNA. Daz uuas fone diû . uuanda sînes fáter testimonia uuâren sin meditatio . also er chad . VOS MISISTIS AD IOHANNEM . ET ILLE TESTIMONIVM PERHIBVIT DE ME. EGO AVTEM NON AB HOMINE TESTIMONIVM ACCIPIO . SED HABEO TESTIMONIVM MAIVS IOHANNE. Fóne diu chit háranâh . daz áber daz selba ist. (100) *Super senes intellexi . quia mandata tua quęsiui.* Fúre diê alten fernam ih uuanda ih dîniu gebót suôh-

ta . nals dero senum. Die hêizzet er senes . die er hiêz docentes. Dien senibus uuolta er ioh turbas doctiores ketuôn. Be diû chad er ín zûo. AVDITE ET INTELLEGITE . NON QVOD INTRAT IN ÔS COINQVINAT HOMINEM . SED QVOD PROCEDIT EX ORE . HOC COINQVINAT HOMINEM. Daz neuuisson seniores . die lotas manus so genôto [R 464] forderoton. (101) *Ab omni uia mala prohibui pedes meos . ut custodiam uerba tua.* Ih zóh tána mîne fuozze fone allemo ubelmo uuége. Diu uuort nesint capitis nube corporis . demo praua desideria sint frenanda . so harto . daz er so getúrre chéden. (102) *A iudiciis tuis non declinaui . quia tu legem posuisti mihi.* Ába dînen úrtêildon neuuancta ih . ih tâhta iêo dáraána . nah diû iz andersuuâr chît . A IVDICIIS ENIM TVIS TIMVI. Ziu? Vuanda du mir êa sáztost. Minemo herzen ínuuert . habest dû sîa íngetân . casto timore . non seruili. (103) *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo.* Vuiêo suôzze minemo slúnde dîniu gechôse sint . demo munde mînes herzen sint ! siu suôzzeren danne hónang . formido carnalis mali neleîtet mih ze ín . nube delectatio spiritalis boni. (104) *A mandatis tuis intellexi.* Fóne dînen gebóten uuard ih fernúmestig. Din gebót uuérendo cham mir des ih ker uuas. Also gescriben ist . CONCVPISTI SAPIENTIAM . SERVA MANDATA . ET DEVS PREBET ILLAM TIBI . humilitas obędientię leîtet ad intellectum . unde so intellectus chumet . sô neist ûfzesêhenne obędientia. *Propterea odiui omnem uiam iniquitatis.* Fone diu házzeta ih alle unrehte uuéga . uuanda ih intellectum uuolta.

(O.)

(105) *Lvcerna pedibvs meis verbvm tuum . et lumen semitis meis.* Verbum ist christvs . uerbum ist christi . daz apostolis unde prophetis zuogespróchen uuard . fone demo chit iz nû. Din uuort ist liêhtfaz mînen fuôzzen. Vnde aber daz selba. Iz ist liêht mînen pháden. Ih neuuissi uuára ih solti . ube mih daz neleîtet. (106) *Iuraui et statui custodire iudicia iustitię tuę.* Ih suuôr . unde ge[R 465]êinota mih zebehuôtenne die urtêilda dines rehtes . diê an diû sint . daz man ubelo netuôt in geniûz . noh uuola in gemêitun. (107) *humiliatus sum usquequaque domine . id est usque ualde.* Fóne diu bin ih harto gediemuôtet in míchelero persecutione. *Viuifica me secundum uerbum tuum.* Chicche mih nah dînemo geheîzze . uuanda ouh uerbum promissionis ! tuę lucerna ist pedibus unde lumen semitis. (108) *Voluntaria oris mei beneplacita fac domine . hoc est placeant tibi.* Vuílligiû opher mînes mundes sîn dir liêb . diû caritas récchet . nals timor. *Et iudicia tua doce me.* Vnde dîne urteilda lêre mih. Der fórechad . A ivdiciis tvis non declinavi . uuiêo chit der nû . lêre mih iudicia tua? Ane daz er siû baz kelírnen uuile? (109) *Anima mea in manibus meis semper.* Min sela ist iêo in mînen hánden. In mînen handen ist sî . uuanda ih ieo dir sie bríngo zechícchenne. Also iz ándersuuâr chit . Ad te levavi animam meam. (110) *Posuerunt peccatores laqueos mihi . et de mandatis tuis non erraui.* Súndige rihton mir striccha . unde durh daz neírrota ih daz ih uuancti fone dînen gebóten . uuanda ih dir bráht há-

beta mina sêla . sîa zechícchenne. (111) *hereditate acquisiui testimonia tua in ęternum.* Ze erbe suôhta ih dîne geiíhte in êuua. Daz ih iêmer dîn iéhe . unde dîn neferloûgene . daz uuíle ih hában ze érbe. Daz kelâ mir. Fone dinemo gelâzze . múgen siû mir erbe sin in êuua. *Quoniam exsultatio cordis mei sunt.* Vuanda sie mines herzen fréuui sint . doh siê mînes lichamen afflictio sîn. (112) *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in ęternum . propter retributionem.* Ih kehalta mîn herza dine réhtunga zetuônne in êuua . umbe lôn. Iustificationes sint opera caritatis . uuer mag diu tuôn in êuua? Sô necessita-[R 466]tes proximorum zegânt . so zegânt ouh opera . aber retributiones nezegânt . pe diu iíhet er sih iustificationes tuôn in êuua. Dârfóre chad er bíttendo . INCLINA COR MEVM IN TESTIMONIA TVA . zegeoûgenne daz iz diuinum munus ist . aber hiêr chit er INCLINAVI . ouh sinen uuillen zeskeinenne.

(P.)

(113) *INIQVOS ODIO HABVI . ET LEGEM TVAM DILEXI.* Vnrehte házzeta ih . unde dîna êa minnota ih. Also ih dîna legem mínnota . also hazzeta ih íro unreht . dero halb sie iniqui sint házzeta ih siê . nals déro halb siê ménnisken sint. Naturam hominis neházzeta ih . nube uitium. (114) *Adiutor meus . et susceptor meus es tu.* Mîn helfâre bist dû uuola zetuônne . min inphángare ubeles zeínfárenne. *In uerbum tuum super-*

speraui. An dinen gehêiz uberdingta ih . samosô filius promissionis. (115) *Declinate a me maligni . et scrutabor mandata dei mei.* Rûment mir arguuillige . unde so scrodon ih mines Gotes kebot. Lâzent mih tenchen . uuaz Gote liêb sî . daz ih peheftet si an demo fórderosten . nals so ir uuéllent . an demo áfterosten. Disiu réda ist uuíder dien . die inportune unsera helfa fórderont ad sęcularia negotia. (116) *Suscipe me secundum eloquium tuum et uiuam . et non confundas me ab exspectatione mea.* Inpháh mih nah dînemo geheizze . unde sô lébo ih. Vuâr? Ane in futuro . dar lîb âne tôd ist. Vnde neskende mih an mînero bîtûn. Nelâ mir ingân des ih pîto. (117) *Adiuua me et saluus ero . et meditabor in iustificationibvs tuis semper* . hilf mir . uuanda ih sieh pin . unde so uuírdo ih kehalten . unde fone dero helfo . dencho ih iêo an dîne rehtunga. (118) *Spreuisti omnes discedentes a iustitiis tuis . quia iniusta co*[R 467]*gitatio eorum.* Alle sih skêidente fone dinen rehten ferchúre du . unde mit rehte . uuanda iro gedang unreht ist. Vues mag der uuesen rehter . der in gedanche ist unrehter? (119) *Preuaricantes . id est preceptum diuaricantes reputaui omnes peccatores terrę.* Alle sundige in uuerlte . áhtota ih úberfángara. Vues? Ane Gótes êo . êinuueder in paradyso datę . alde naturalis . alde litteris promulgatę. Vuieo gehillet danne demo . daz der apostolus chit . Vbi non est lex . nec prevaricatio. Ane daz er iz ecchert chit fone einero déro . diû iudeis uuard literis tradita. *Ideo dilexi testimonia tua.* Fone diu minnota ih dîne geiíhte . die mih séndent ad gratiam tuam . daz ih keuuúnne per gratiam . daz ih keuuúnnen nemag per legem. (120) *Confige timore tuo carnes*

meas. Durhstôz mîniu flêisk mit dinero forhtun . tuô daz ih si CHRISTO confixus cruci . unde carnis desideria an mir gedoûbot ! uuerden fone gratia dei . uuanda mih lex nemag iustificare . nube preuaricatorem facere. Mit casto timore durhstôz miniu flêisg . mit ímo uuerde caro crucifixa . uuanda pęnalis timor negetûot carnem crucifixam. Ziu? Quoniam per eum uetantur potius peccata quam uitantur. *A iudiciis enim tuis timui.* Fone énen dînen urteildon ! diê in lege sint forhta ih . die uuâren mir quasi pedagogi . dannan leîte mih hára ze démo timore . an demo delectatio iusticię sî . nals timor pęnę.

(Q.)

(121) *F*ECI IVDICIVM ET IVSTITIAM . NE TRADAS ME *calumniantibus me.* Ih téta geríhte unde reht . neséle mih mînen ánafrístâren. Vuéliche sint daz? Ane diê ioh kuôt in árg uuendent. Diên nehenge daz sie [R 468] mit íro âhtungo mih ze ubele bechêren . id est ne metuentem mala perpeti . mala facere cogant. Iustitia recchet iudicium . uuanda iz iudicium neist . iz nesi rectum. Iustitia ist uirtus animi . iudicium ist operatio uirtutis. (122) *Suscipe seruum tuum in bonum.* Inpháh mih in guôt . uuanda sie uuellen mih scrécchen in úbel. *Non calumnientur me superbi . id est ne me capiant calumniando.* Vbermuôte nebescrénchen mih . híntert trahtondo . daz ih CHRISTVM béton uuanda sie chedent christianos mortuum colere. (123) *Oculi mei defecerunt in salutare tuum.* An dînen

háltare sint ferbrûchet miniu oûgen. Sîn langet mih . sin lustet mih. *Et in eloquium iusticię tuę.* Vnde an daz kechôse dines rehtes . daz in euangelio gelirnet uuirt . so er chumet. (124) *Fac cum seruo tuo secundum misericordiam tuam.* Duô sament mir dînemo scálche . nah dinero genâdo . nals nâh minemo rehte. *Et iustificationes tuas doce me.* Vnde lêre mih dîne réhtunga . mit diên dû die mennisken getuost rehte . nals siê sih. (125) *Seruus tuus sum ego.* Ih pin dîn scalch. Mir gelang úbelo an diû . daz ih min frîo uuolta sîn . nals dîn scalch. *Da mihi intellectum . ut sciam testimonia tua . id est mandata.* Kib mir fernúmest daz ih uuizze dîniû gebót. Gib mir ieo zetrínchenne de fonte lucis ęternę . daz ih siu uuizze . unde tuondo iêo baz unde baz siu uuizze. (126) *Tempus faciendi domine.* Zît ist des tuônnes daz du tuôn solt . chum unde uuîso unser . unde netuéle des. *Dissipauerunt legem tuam.* Zefuôret hábent siê dîna êa . be diû ist is zît. Vuéliche tâten daz? Superbi . qui suam iustitiam uolentes statuere . iusticię dei non sunt subiecti. Lex subintrauit ut abundaret delictum . delictum dissipauit legem. (127) *Ideo dilexi mandata tua . super aurum et topazion.* [R 469] Fone diû mínnota ih diniu gebot . mêr danne golt . unde topazium . uuanda dilectio diu irfóllon mag . diû timor nemahta. Gratia dei gibet dilectionem . diê gratiam nechondon die irchîesen . die faciem moysi uelatam gesehen nemahton. Sie uuolton tuôn mandata tua pro terrena mercede . diu sie doh netâten . uuanda sie ánder mínnoton. Noh timor seruilis . noh amor terrenę mercedîs . nemahta sie geleîten darazuô. Áber ih minnota mandata tua . super aurum et topazion .

uuanda nehêiniû guôt diên gelih nesint . diu den mennisken guôt tuônt. Topazius hábet zuô fáreuua . eina goldes . andera lúste . unde also scône ouga . so skînet er ín golde. (128) *Propterea ad omnia mandata tua dirigebar.* Fóne diu uuard ih ríhtig ze dînen gebóten . uuanda ih siu mínnota. *Omnem uiam iniquam odio habui.* Alle únrehte uuéga házeta ih. Ziu nesolti . sîd ih rehte mínnota? Ih skiêhta die uuéga . an diên man tiûrera ferliêsen mag . danne aurum sî et topazion.

(R.)

(129) *Mirabilia testimonia tva ideo scrutata est ea anima mea.* Vuúnderlîh sint dîniu precepta . id est precepta legis . fone diû scródeta siû mîn sêla. Daz siû bona sint fone bono chómeniû . des nesint siu uuúnderlîh. Daz siu áber diên sint kegeben . die siû nemúgen uiuificare noh iustificare . daz ist mirandum . daz ist stupendum. Vuannan uuízzen uuir . daz sie lex nemuge iustificare? Vuanda paulus chit . SI ENIM DATA ESSET LEX QVĘ POSSET VIVIFICARE . VERE EX LEGE ESSET IVSTICIA. Daz scródota min sela . ze uuiû si gegében uuúrde . sid si nemahta uiuificare. Daz neteta si in úppun. Vuiêo? (130) *Declaratio sermo*[R 470]*num tuorum illuminat . et intellectum dat paruulis.* Vuanda óffenunga dînero uuorto irliêhtet luzzele . unde gíbet in fernumest. Vuaz ist declaratio sermonum tuorum âne lex? Ziu sî diên gegében si diê si nemag iustificare . daz fernément paruuli . daz fernement humiles .

déro bin ih êiner . fone diû uuolta ih sia scródon. Si ist dárazuo gegében . daz si dih superbum iudeum humilem tuôe . unde si dir geoûge . daz dinero chréfto negerínnet sía zeirfollonne . unde du solt confugere ad gratiam . unde chálelicho chéden . MISERERE MEI DOMINE QVONIAM INFIRMVS SVM. Daz uuirt dir zetuônne . quia per legem cognitio est peccati . non iustificatio. (131) *Os meum aperui et attraxi spiritum . quia mandata tua desiderabam.* Vuanda ih dîniu gebót uuolta . be diu indéta ih ûf mînen MUNT unde iáh . daz ih infirmus nemahta tuôn fortia . paruulus magna . unde durftiger soûf ih spiritum bonum . der mir half zegetuônne . daz ih ketuôn nemahta . per mandatum sanctum . et iustum . et bonum. Non enim qui spiritu suo aguntur . sed qui spiritu dei . hi filii dei sunt. Non quia ipsi nihil agunt . sed ne nihil boni agant . a bono aguntur ut agant. (132) *Respice in me et miserere mei . secundum iudicium diligentium nomen tuum.* Sih mih ána . unde genâde mir nah déro urteildo . dinen namen mínnontero. Daz chît nah dero urteildo . dia du an diên tâte . die dinen námen mínnont. Vuannan minnont? Âne daz du sie er mínnotost. Also iohannes chit . NOS DILIGAMVS DEVM . QVONIAM IPSE PRIOR DILEXIT NOS. Disiu uuort sint des . der suoze getrûnchen hábet . unde gechóretro suôzi . mêr trinchen uuíle. (133) *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum . et non dominetur mei omnis iniustitia.* Keríh[R 471]te mîne genge nâh dînemo gebóte . unde nehêin unreht neuualte mîn. Du gebûte mínna . gib mir minna . daz dû uuoltost kebiêten . darazuô geuuerdo mir helfen. (134) *Redime me a calumniis hominum . et custodiam mandata tua.* Lôse mih fone menniscon únliûmenden .

unde so behuôto ih dîn gebót. Calumnię sint falsę criminationes . diê tuô daz ih nefurhte . so uuirdo ih under ín mítten per patientiam gehálten. Der sie furhtet . der uuirdet liêhto nâh ín becherêt . daz nela mir geskêhen. (135) *Faciem tuam illumina super seruum tuum.* Dîn anasiûne irskeine úber dinen scalch. Ouge mir helfendo dina presentiam. *Et doce me iustificationes tuas.* Vnde lêre mih dîne rehtunga. Lêre mih siê sô . daz ih sie tuôe. So chit iz ouh anderesuuâr . DOCE ME FACERE VOLVNTATEM TVAM . uuanda der habet sie ungelirnet . der sie netuôt. So sprichet ueritas . OMNIS QVI AVDIT A PATRE ET DIDICIT . VENIT AD ME. Fone diu ist uuâr . qui non facit . ideo non uenit . quia non didicit. (136) *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei quia non custodierunt legem tuam.* Ṽzferte uuázzero lêiton ze tále mîniu ougen . uuanda siu nebehuôtton diniu gebót. Vngeuuaro sehendo missetaten mîniu ougen . daz rúzen siû. Níder solta iro runsa sîn / ad humilitatem pęnitentię . durh diê sculde daz siu chapheton an die illecebras curiositatis illicitę. Also dauidi gescah umbe uxorem urię. An anderen buôchen ist TRANSIERVNT OCVLI MEI . sámoso ougen mêr rínnen mugin danne urspringa uuazzero. Daz gechôse heîzet yperbole . daz chit úberstépheda.

(S.)

(137) *IVSTVS ES DOMINE . ET RECTVM IVDICIVM TVVM.* [R 472] Reht pist du truhten . unde reht ist din urteilda . fone diu uuêinota ih fílo . uuanda din reht ze-

fúrhtenne ist omni peccanti mit demo du den damnas souuér damnatus uuirt . unde niêman neist der sînero damnationis sih mit rehte gechlagon muge. (138) *Mandasti iustitiam testimonia tua.* Dû gebúte reht. Vuélichez? Testimonia tua. Siu sint din reht . unde du bist rehter . reht kebiêtendo. *Et ueritatem tuam nimis.* Vnde dîna uuarheit kebúte du genôto? Vuelicha? Aber diû selben testimonia . mit diên du dih chunden tuôen uuíle . diû man so fílo genôtor hálten sol . so fílo siû genôtor gebóten sint. (139) *Tabescere me fecit zelus meus . quia obliti sunt uerba tua inimici mei.* Séreuuen téta mih mîn ándo . uuanda mîne fienda dînero uuorto irgâzzen. Vuanda ih sie mínnota . be diû lêidezta ih daz sie sáment mir neuuâren feruentes in amore dei. Daz leid uuas mir so harto ána daz iz mih in súhte uuîs slêuuen téta. Dannan ist ánderesuuâr gescríben . ZELVS DOMVS TVĘ COMEDIT ME. (140) *Ignitum eloquium tuum uehementer . et seruus tuus dilexit illud.* Dîn uuort cluôit unde zundit harto . unde din scalhc mínnota iz. Fone diû uuolta ih ouh daz mine fienda iz mínnotin . unde iz siê zunti. Des inphant cleopas . do er chad . NONNE COR NOSTRVM ARDENS ERAT IN NOBIS . CVM APERIRET NOBIS SCRIPTVRAS IN VIA? (141) *Adolescentior sum ego et contemptus . iustificationes tuas non sum oblitus.* Ih pin iungero danne sie . unde ferchóren . doh neirgaz ih dînero rehtungon . so sie tâten. Daz mag cheden populus noui testamenti . der in contemptu uuas populo ueteris testamenti. Daz mag ouh súnderîgo chéden [R 473] ioseph . unde dauid . diê íro bruoderen in contemptu uuâren . unde doh pehiêlten iustificationes dei. (142) *Iustitia tua iustitia in ęternum.* Din reht ist êuuîg reht . nals

iudeorum . uuanda iro iustitia euacuata uuirt . dia sie uuolton preferre iusticię dei. *Et lex tua ueritas.* Vnde din lex ist uuarhêit . also dârána skînet . daz si testimonium saget iustitię dei. Nah diu iz chit . IVSTICIA DEI MANIFESTATA EST . TESTIFICATA PER LEGEM ET PROPHETAS. (143) *Tribulatio et angustia inuenerunt me . mandata tua meditatio mea est.* Vuaz ist mir danne geskehen? Árbeite unde ángeste begágendon mir . iêodoh uuâren dîniu gebót . mîn gedanc. Sie tuôen ána . hélfen iro . âhten mîn . écchert ih pehalte dîniu gebot unde ih ioh sie minnoe umbe din gebot. (144) *Ęquitas testimonia tua in ęternum.* Diniu testimonia umbe diû martyres irsturben . diu sint euuig reht . uuanda sie des rehtes iêmer lébent. *Et intellectum da mihi et uiuam.* Vnde gib mir fernumest . unde so lébo ih. Duô mih fernemen uuiêo daz nieht neíst . daz persequentes inimici mir genemen mugen . unde uuiêo ih danne uuârhafto lébo . ube ih temporalem uitam . umbe dîna geiiht ferliuso.

(T.)

(145) *Clamavi in toto corde exaudi me domine . iustificationes tuas requiram.* Ih ruofta an allemo herzen. So tuot der . der anadâhte ist ze sinemo gebete . unde in sîn ernest nelâzet anderes tenchen. Sólih kebét ist ételichen émezîg nals manigen. Vbe iz doh einen ieo so durnohte si . daz ist unchunt. Der hier sprichet . der iíhet sóliches . kehore mih truhten . uuanda mînes ruôftes mir ernest ist. Dîne rehtunga

suocho ih . triúuua ze[R 474]tuônne . nals ecchert zeuuízzenne. (146) *Clamaui ad te saluum me fac et custodiam mandata tua.* Ih hareta ze dir gehalt mih . unde danne behuôto ih diniu gebót. Salutem animę gib mir . dannan tuôn ih daz ih uueiz zetuônne. (147) *Preueni inmaturitate id est aória grece . et clamaui.* Ih kahota in unzîte . unde hareta ze dír. In mítta naht . er matutinum tempus châme . stuônt ih uf ze gebéte. Daz tempus hêizet inmaturitas . unde ist ein uuort nals zuêi. Eîner ételicher déro interpretum chad in inmaturitate . id est en aoria grece . mit zuein prepositionibus daz ist der selbo sín . uuanda inmaturitas ist significatio inmaturi id est non oportuni temporis daz ouh uulgô heizet hora inportuna . so media nox ist et intempesta . quando non est tempus operandi . sed quiescendi. Dísiu reda mag fernomen uuerden ad unumquemque fidelium . der daz diccho tuôt . daz er ûfstat so fruô. Ouh mag kehêizen uuerden inmaturum tempus er CHRISTVS châme . do prophetę háreton . unde in bâten chómen . so er gehêizen habeta. Fone diû chit háranah. *In uerbo tuo supersperaui.* Ze dinemo gehêize fersah ih mih . fone diû hareta ih . ube mih dînero chumfte nebelángeti noh ih so genôto neháreti. (148) *Preuenerunt oculi mei ad te matutinum.* Mîniu ougen fúrefuôren dia ûohtun . unde fureuuacheton sia ze dir. Vuélichiu ist diû uôhta? Âne do diên begonda tágen . die in umbra mortis sâzen . unde sie dih pegondon séhen in carne. Ze uuîu teta ih daz? *Vt meditarer eloquia tua.* Daz ih dîne gehêiza in muôte hábeti . sament allen diên . die sie chúnton in lege et prophetis. (149) *Vocem meam audi secundum misericordiam tuam domine . secundum iudicium tuum*

uiuifica me. Mîna stimma truhten gehôre nah dînen [R 475] genâdon . daz du mir ablâz kebêst in tempore misericordię. Nah dînero urteildo . ih meino secundum iudicium diligentium nomen tuum . irchiccho mih ad uitam. (150) *Appropinquauerunt persequentes me iniquitati . a lege autem tua longe facti sunt.* Demo unrehte nâhton sih mîne persecutores. An uuîu? Âne carnem meam cruciando . uuanda animę diu cruciatum tréget . nieht nâhor neist. Aber fone dînero êo férreton siê. Iniustitię uuâren sie bî . iusticię ferro. (151) *Prope esto domine.* Du truhten uuis uns pî. Interior si uns dîn propinquatio . diu únsih niêmer neferlâze. *Et omnes uię tuę ueritas.* Vnde alle dîne uuéga sint uuarheit. In déro uuarhêite dînes rehtes . uuíle du unsih lâzzen lîden diê nôte . uuanda uuir siê âne sculde nelîden. (152) *Initio cognoui de testimoniis tuis . quia in ętern*um *fundasti ea.* Ze êrist dirro uuerlte geêiscota ih . daz fone dinen geiihten . daz du siu stâttost in êuua . unde in fundamentum gabe in CHRISTO. Daz skêin an abel . ze demo ciuitas dei sancta ęcclesia ánafiêng . daz skêin an patriarchis et prophetis . unde an anderen an diên do sancta ęcclesia bestuônt . die testimonia dei habeton in CHRISTO fundata. Initio ist aduerbium . also ouh catharchas apud grecos. Andere chaden ab initio daz iz so uuâre fernumistigora.

(U.)

(153) *VIDE HVMILITATEM meam et eripe me quia legem tuam non sum oblitus.* Sih mina diemuôti unde

lose mih . uuanda ih dinero êo neirgaz . diu uns zuochit . OMNIS QVI SE EXALTAT HVMILIABITVR . ET QVI SE HVMILIAT EXALTABITVR. (154) *Iudica iudicium meum et redime me.* Chiûs mina urtêilda . daz ist ánderest . sih mî[R 476]na diêmuôti . sih daz . quomodo me ipsum diiudicaui. Et redime me. Daz ist anderest et eripe me. *Propter eloquium tuum uiuifica me.* Vmbe dînen gehêiz chícche mih. Vuelichen? Âne dén . QVI CREDIT IN ME NON MORIETVR IN ẸTERNVM . SED HABEBIT VITAM ẸTERNAM. (155) *Longe a peccatoribus salus . quia iustificationes tuas non exquisierunt.* Ferro ist heili fone súndigên. Ziu ist daz? Vuanda sie dine rehtunga neforderoton diên nesi ih kelîh . uuanda ih si fórderota. (156) *Misericordię tuę multę domine secundum iudicium tuum uiuifica me.* Mánige sint dîne genâda truhten nah dînero urteildo an déro genâdon ! negebreste irchícche mih. (157) *Multi qui persecuntur me et tribulant me . a testimoniis tuis non declinaui.* Manige âhtent min . unde arbêitent mih chit sancta ęcclesia ex persona martyrum . umbe daz neuuancta ih fóne dînen geiíhten. Fone diu ist purpurata terra sanguine martyrum . cęlum florescit coronis martyrum . ęcclesię ornatę memoriis martyrum . insignita tempora natalitiis martyrum . crebrescunt sanitates meritis martyrum. (158) *Vidi preuaricantes et tabescebam quia eloquia tua non custodierunt.* Ih kesah andere dannan uuénchente . diê dîn ferlougendon in persecutione . unde fone démo leîde suánt ih . daz sie nebehuotton diniu eloquia. Iz uuag mir sámoso abscisio menbrorum meorum. Andere interpretes chédent . VIDI NON SERVANTES PACTVM. Pactum ist . qui uicerit coronabitur. Der daz nehaltet . der ist preuaricator. (159) *Vide quoniam*

mandata tua dilexi. Sih daz aber ih mínnota dîniu gebot. Caritatem gebute du . die mínnota ih . diû stâtta mih an dînero confessione. *Domine in misericordia tua uiuifica me* . hêrro tuô mih [R 477] leben an dînero genado. Persecutores tôdent mih . dû chícche mih. Dîn genada gébe . daz ih kefrêhton nemúge. Sih mih amantem . halt mih periclitantem. (160) *Principium uerborum tuorum ueritas . in ęternum omnia iudicia iustitię tuę.* Vuarheit ist ánagenne dinero uuórto . siû chóment fone uuârhêite . unde sint uuâriu . netriêgent niêmannen . noh iustum démo siu uitam . noh impium démo siû pęnam gehêizzent. Diû zeuuêi sint iêmer urteilda dines rehtes.

(V.)

(161) *PRINCIPES PERSECVTI SVNT ME gratis.* Corpus CHRISTI sancta ęcclesia spríchet hiêr. Vuaz chit? Die uuérlthêrren âhton mîn ungesculdet. An uuîu scádeton uuir christiani terrenis regnis? Nechad selber CHRISTVS kefrágeter . úbe man cęsari zins keben solti . REDDITE CĘSARI QVĘ CĘSARIS SVNT . ET DEO QVĘ DEI SVNT. Negáb ér ímo selbo zíns . ûzer fískes munde genomenen? Vuiêo sîn precursor? ze démo milites châmen . unde frageton . QVID FACIEMVS? Er nechad . cingulum soluite . arma proicite . regem uestrum deserite . ut deo possitis militare. Nube uuiêo chad . NEMINEM CONCVSSERITIS . NVLLI CALVMNIAM FECERITIS . SVFFICIAT VOBIS STIPENDIVM VESTRVM. Vnde comes CHRISTI Paulus . uuiêo riêt er CHRISTI prouincialibus sin selbes commilitonibus?

Nechád er? OMNIS ANIMA POTESTATIBVS SVBLIMIORIBVS SVBDITA SIT? Vnde áber . REDDITE OMNIBVS DEBITA . CVI TRIBVTVM TRIBVTVM . CVI VECTIGAL VECTIGAL . CVI TIMOREM TIMOREM . CVI HONOREM HONOREM. Negebôt er . daz sancta ęcclesia béteti pro regibus? Vuáz míssetâten christiani uuíder siê . daz siê íro âhten soltîn? Fone diu chit mit rehte sancta ęcclesia . danches âhton [R 478] sie mîn. *Et a uerbis tuis formidauit cor meum.* Vnde fone dinen nals fone iro uuorten . irchám sih min

iro guot frôno ih chrazzon so mit
herza. Siê dreuton. Proscribo . occido . ungulis tor-
chrâphon uuirfo se fúre tiêr zesleîzzo iro lîde
queo . igni comburo . bestiis subrogo . membra dilanio.

Daz allez neforhta ih . uuanda du châde . NOLITE TIMERE EOS QVI CORPVS OCCIDVNT . ANIMAM AVTEM NON POSSVNT OCCIDERE . SED TIMETE EVM QVI HABET POTESTATEM CORPVS ET ANIMAM PERDERE IN GEHENNAM. (162) *Lętabor ego super eloquia tua . sicut qui inuenit spolia multa.* An dînen gechôsen freuuo ih mih . also der mánigiu geroube findet . uuanda min sígo habet mir gegeben mánigiu geroûbe . an diên die sih dînero militum patientię uuúnderondo ze dír becheret / hábent . unde geloûbig sint. (163) *Iniquitatem odio habui et abhominatus sum . legem autem tuam dilexi.* Vnreht házeta ih . unde lêidezta iz . aber dîna êa mínnota ih. Souuiêo ih mir furhte a uerbis tuis diu dîn êa sint . iêdoh minnon ih siû . noh diê minna neírret castus timor. So suln chint parentes furhten unde minnon . so sol chéna iro cháral fúrhten . unde mínnon. (164) *Septies in die laudem dixi tibi . super iudicia iustitię tuę.* Siben stunt in dáge lobeta ih dih . umbe diê urteilda dînes rehtes. Septies uuirt fernomen semper . uuanda septenis diebus

uel emizigo

álliu tempora gezálot uuerdent. Also iz chit . SEPTIES CADET IVSTVS ET RESVRGET . id est . omni genere tribulationis humiliatur et proficit. (165) *Pax multa diligentibus legem tuam . et non est illis scandalum . i. mentis offensio.* Feste frido ist diên . die dîna ea mínnont unde nehêin ferspúrneda. Vbe sia oûh der neferními̇et der siâ minnot . er áhtot sia iêdoh háben toûgena unde heîliga bezeicheneda . unde so êret er sîa . unde uuîzet ímo selbemo dîa [R 479] únfernúmest. Aber iudeis uuas scandalum . daz man sie hiêz legem spiritaliter intellegere . uuanda sie neminnoton spiritalia. Ouh ist iz so zefernemenne. Diê Gótes ea minnont . diên netáront prospera . noh aduersa. (166) *Exspectabam salutare tuum domine . et mandata tua dilexi.* Dines haltares CHRISTI bêit ih trúhten . unde mínnota dîniu gebot . dilectionem dei et proximi . uuanda der sîn in gemeîtun bîtet der diû neminnot. Nu bitent sîn . die siû minnont . ut cum CHRISTVS apparuerit uita eorum tunc et ipsi appareant cum illo in gloria. (167) *Custodiuit anima mea testimonia tua . et dilexit ea uehementer.* Dîne geiíhte behuôta min sêla . unde mínnota siu hírlicho. Daz chedent martyres . uuanda ube sie dei mandata nebehuôtin . âne caritatem netohti in martyrium. (168) *Seruaui mandata tua et testimonia tua . quia omnes uię meę in conspectu tuo.* Dîniu gebót kehiêlt ih . unde dîne geiíhte . uuanda alle mîne uuéga sint in dînero gesihte. Vuanda du íro uuaratuôst . unde mit kenâdigen oûgon sie siêhest . dannan behábo ih mina rihti an ín.

(X.)

(169) *Appropinqvet deprecatio mea in conspectu tuo domine . iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.* Mîn gebet daz fore dir íst . nahe ze dir trúhten . nâh diu iz chît . Prope est dominvs . his qvi tribvlato svnt corde. Nâh dînemo geheîzze gib mir fernúmest. Vuelicher ist daz? Intelcectvm tibi dabo et instrvam te. (170) *Intret postulatio mea in conspectu tuo secundum eloquium tuum eripe me.* Min gebét chóme fure dih . nâh dînemo geheizze lôse mih. Daz ist anderest daz selba. Vuola bítet . der so bítet. Intellectum inphahendo uuirt sîn rât . uuanda durh sih fernémendo uuirt sin únrât. [R 480] (171) *Eructabunt labia mea ymnum . cum docueris me iustificationes tuas.* Mîne lefsa sprechent lóbesang . so du mih lêrest dine réhtunga. Got lêret diê . diedir sint docibiles dei . daz sie niêht êin gehúgendo nube tuendo behuoten Gotes rehtunga. (172) *Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum . quia omnia mandata tua ęquitas.* Mîn zunga ságet dîn gechôse . lêret diniu gebót . uuanda siu alliû sint reht. Fone diu uuile ih uuerden minister uerbi . uuanda dârána ęquitas ist. Ih uuêiz aber uuóla . daz mir freîsa begágenen suln a contradicentibus et persequentibus. Vuaz uuirt min danne? (173) *Fiat manus tua ut saluet me.* So chome din helfa daz si mih halte . unde ih in anima ferlorn neuuerde. *Quoniam mandata tua elegi.* Vuanda ih diniu gebót iruuéleta . so daz ih mit íro amore úberuuúnde timorem. (174) *Concupiui salutare tuum domine . et lex tua meditatio mea est.* Christvm dinen haltâre uuolta ih . sîn géreta ih . unde dîn êa ist mîn hógezunga . quia lex testimonium per-

hibet CHRISTO. (175) *Viuet anima mea et laudabit te . et iudicia tua adiuuabunt me.* An imo lébet mîn sêla unde lóbet dih . unde dîne urtêilda helfent mir sament dien diê gehôren suln. VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. *(176) *Erraui sicut ouis quę periit.* Ih kiêng írre also ferlórn scâf. *Quęre seruum tuum . quia mandata tua non sum oblitus.* Suôche mih . suôche dînen scalch . uuanda ih dinero geboto neirgáz. Die du suôhtost . die funde dû . noh suôche diê du findêst . unde gehâltest.

Eînen iudeum in sîna uuîs uuízzigen frâgeta man . uuannan cantica graduum so genámot uuârin. Der antuuúrta alsus. Do dauid uuillen hábeta templum domino ędificare . [R 481] dô ébenôt ér montem templi . unde scuôff in al nâh diû so er daz templum pildon uuolta. Vnde begruôb in alsô . daz ûffen demo monte ein monticulus uuart . darûffe uuolta er daz templum zimberon. Vffen den monticulum uuorchta er ter quinque gradus . tríu stunt umbe unde umbe undirtâne daz diê uuérchliûte unde alle liûte clementer ûf unde nídergân mahtin. Vnde uuanda er sih peuuânda daz er daz uuerch follefrúmmen selbo solti . so liêbsángot er sâr demo selben uuerche . ih mêino diên quindecim gradibus mit also mánigemo psalmo. Vnde skêinet sâr an demo primo cantico . daz er inuidos et contradictores umbe daz selba uuerch hábeta. Dannan chuád er . DOMINE LIBERA ANIMAM MEAM A LABIIS INIQVIS . ET A LINGNA DOLOSA . ET CĘTERA. Vsque huc iudeus . quantum ad corticem non credo SPERNENDVS. Úbe aber uuir fóne diên fidelibus diê diê medul-

lam expresserant iêuuiht suôzzeren dinges kesmécchet êigen . unde so fílo des an uns uuesen mag . in medium bringen uuellen. Den uuillen nenemme niêman superbiam . uuanda er neskeînet inuidiam superbię pedissequam.

CANTICA QVINDECIM GRADVVM.

Nefîrrônt noh an selbero zálo . ut patribus uidetur. Diû selba zála diû ist ûzzer zeuuélfen unde drîn . alde ûzzer zênen unde fúnfen . alde ûzzer niûnen unde séhsen . alde ûzzer áhtouuen unde síbinen . alde ûzzer bis septem et uno . alde quatuor et undecim . alde septem et octo . multis noto mysterio compacta. Vnde ist si an dísen septem mo[R 482]dis des hêiligen gêistes ziêredon fól. Vuieo aber álliû ęcclesia diû after déro lêitero uirtutum . daz chûit guôttâto . an íro líden ze himele stiget . in iêgelichemo cantico liûte . daz ist uuúnnesam zegechiêsenne. Si chuît allero êrest . sih hiêr nídanan búuuen mit habitantibus cędar (. i. finstri) . die sia uuendent daz si nestîge. Dáranâh chuit sî . daz si iro oûgen ad apostolos ûfhéue . unde siê an iro zeuuélfo gradum steffen uuelle . die déro burg fundamentum sint . in dia si ze iúngest folestîgen / uuelle . unde dánne darín chómeniu exsultans cantare . ECCE NVNC BENEDICITE. Dáranah stéphet si an den dritten gradum. In uoce suspirantis ad supernam ierusalem . daranâh prophetę et apostoli trôston zefóllechómenne. Vnde chuît iocunda exsultatione . daz si geleîstet eîgin also si iro gehiêzzen . i. in his quę dicta sunt mihi . IN DOMVM DOMINI IBIMVS. An démo fiêrden gradu . der numerus perfectorum ist . so héuet ęcclesia iro oûgen ad

deum ipsum . flebiliter tróuuente . daz si diu oûgen ab ímo fíllintin êr neneme . êr er íro genâda sénde. Án démo fúnftin sprózzen so nímet si martyres in hánt . unde stephet also fasto . daz si ioh andero ordines fidelium . mit démo robore hôhor unde hohor sézzet . únzin an den zênden . der iro selbero sundersprozzo uuirdit. Der séhsto gradus der ist confessorum. Der síbendo dero . die in zît riúuuoton. Daz netéta iudas . IAM ENIM IVDICATVS ERAT. Der áhtodo ist sanctę MARIĘ cum uirginibus et uiduis. Der niûndo ist coniugatorum. Der zêndo ist ęcclesię ut diximus . i. simul omnium antecedentum. An disemo gradu sámenôt sî sih iro fíando undanches in horreum . in manipulis suis . zizaniis tanquam [R 483] fęno tectorum abiectis. So daz die profundi peccatores danne gesêhent . diê filo nâh tempus acceptabile ferloren hábeton . so beginnent si íro selbero furhten . niê si fasciculi neuuerden ad comburendum . unde stéphent danne spâto . i. in undecima hora . an den êinlúften sprózzen ! DE PROFVNDIS . unde uuerdent danne mit superabundanti gratia irlôset. Der zeuuélfto gradus der ist infantum et innocentum . diê nedarf ęcclesia sámenôn. Mater gratia souget sie an íro arme. An demo dríttezênden sprózzen . so gariuuint sih diê fóllechómenen hírta unde hérta mit stola prima . mit dero siê cum sponso
uel vidi ierusalem ornatam
prûten súlen . also iz chuît . OMNES QVI IN CHRISTO BAPTI-
tanquam sponsam uiro suo.
ZATI ESTIS . CHRISTVM INDVISTIS. An demo fiêrzênden . sô héuent siê pruoderlicho sámint . ymnum et canticum lętitię. ECCE QVAM BONVM . unde stephent in regnum cęlorum . quoniam illic mandauit dominus benedictus. Des funfzêndin gradus canticum singent sie ûffen des

prûtestôles hôhi gesézzene . alsus. ECCE NVNC BENEDICITE QVI STATIS IN DOMO DOMINI IN ATRIIS DOMVS DEI NOSTRI. et ut in apocalypsi *!* est. ALLELVIA . amen. BENEDICTIO ET CLARITAS ET SAPIENTIA. Mit demo trôste spríchet nu ze lézzest ęcclesia ze diên noh habitantibus cedar (. i. finstri). Sîd iû an diên iûuuéren extremis sus kenâdechlîcho bescêhen múge. Confidenter in noctibus omnes extollite manus uestras in sancta et benedicite domino. Daz noctibus dissis iúngistin cantici gehíllet demo cedâr des êristin: ALLELVIA. Laudate nomen domini. Qui statis . sicut et supra. Sed et quid in quindecim musici monochordi distributionibus . i. quatuor tetrachordis . hęc ipsa uis ualeat . si quis non ignarus perspexerit spiritus sancti . qui continens omnia scientiam habet uocis [R 484] mirabilia inueniet ORNAMENTA.

(CXIX.)

(1) *CANTICVM ANABAHTMON . id est . GRADVVM. AD TE CVM TRIBVLARER CLAMAVI . et exaudisti me.* Ih háreta ze dír trúhten . dô íh in arbêiten uuas . unde gehôrtost dû mih. (2) *Domine erue animam meam a labiis iniustis et a lingua subdola.* Truhten lôse mih fone únrehtên . unde unchustigen uuórten. Also dero uuort sint . die mih îlent pesuîchen samoso mîn bórgendo . unde mih îlent uuenden . daz ih ûfnestîge de uitiis ad uirtutem. Vuára uuíle du chédent sie . du uuíle ze férro . ferrôr danne dû mugîst. (3) *Quid dabitur tibi et quid apponetur tibi ad linguam dolosam?* Do

chad ih ze mir selbemo. Vuaz uuirt dir gelâzen . unde uuaz uuirt dir gágenstéllet . daz chit . uuaz uuirt dir zestéllenne gagen so bísuîchlîchen uuórten? (4) *Sagittę potentis acutę . cum carbonibus desolatoriis . i. uastantibus.* Daz tuônt uuásse strâla des máhtigen . daz sint uerba dei . diû sézze daragágene . mit stôrenten zánderon . daz chit mit dero exemplis . die er chuôle uuâren . unde sie áber sih selben zunton . íro írriden zestôrenne. So tuôndo . stîgest du per gradus also ouh sie tâten. (5) *Heu me . quid incolatus meus longinquus factus est?* Ah mih chîst dû danne . ziú ist min éllende so lángez uuórden? Vuanda dih sâr beginnet hínalángên . so dû ze túgede gestîget . unde dir dero ánderro unreht kestât uuégen . be diû dunchet dir sâr diser lîb éllende . unde chárlîh. *Inhabitaui cum tabernaculis . i. cum habitatoribus cędar.* Ih sízzo mit diên búuuentên in cędar . dâr ismahelis kesâzze ist . [R 485] der ûzzer Gotes rîche sol ferstôzzen uuerden. Also iz chit . EICE ANCILLAM ET FILIVM EIVS . NON ENIM ERIT HERES FILIVS ANCILLĘ CVM FILIO LIBERE. Sîne hérebirga sint cedar . daz chit tenebrę . in diên sízzent peccatores . sáment diên ih hiêr bûo. *Multum peregrinata est anima mea.* Mîn sêla ist hiêr fílo éllende. Sia bedrûzet dero ismahelis hérebírgon. (6) *Cum his qui oderunt pacem eram pacificus.* Frído hiêlt ih mit diên . diê in házzent. Daz sint diê . sáment diên ih in cędar sízzo . dien ih iro úbeli fertrágo . daz under uns doh frído sî. *Cum loquerer eis debellabant me gratis.* Vndurftes rungen sie uuíder mir . so ih siê gruôzta . uuanda ih mîna fróma neforderota ! do ih sie gruozta núbe íro sâlda ! die in CHRISTO sint. Vnde

uuanda sie frido házzent . pe diû nemahton sie nehêinen geuuaht kehôren CHRISTI . qui est PAX NOSTRA.

(CXX.)

(1) *CANTICVM GRADVVM. LEVAVI OCVLOS MEOS AD MONTES . VNde ueniet auxilium mihi.* Ih sah ûf an diê berga . daz sint apostoli . dannan chumet mir helfa. Siê hábent uns euangelium predicando gezêigot . uuannan diû helfa chomen sol. (2) *Auxilium meum a domino qui fecit cęlum et terram.* Fóne Góte chúmet mir helfa . derdir himel unde erda teta. Daz uuirt fone in gelírnêt. (3) *Ne des ad mouendum pedem tuum.* Nelâ truhten mînen fuôz slíphen fone úbermuôti. *Neque dormitet qui custodit te israhel.* Noh der nenáphze . der din huôtet israhel. (4) *Ecce non dormitabit neque dormiet . qui custodit israhel.* Noh er netuot. Er nenáphezit . noh neslâffet . der israhelem behuôtet. Israhel chit uir uidens deum. Der incarnationem domini ge[R 486]loubet . der ist israhel . uuanda der follechúmet ad inspectionem uultus dei. (5) *Dominus custodiet te . dominus tegimentum tuum super manum dexterę tuę.* Got pehuôtet dih . Got ist dîn décchi . unde dîn skérm . an demo geuualte dînero zéseuuun . daz chit an démo geuualte dinero saligheite . uuanda du geuuáltig pist filius dei fieri . et ad dexteram esse. So skírmet er dih . ne plus tempteris quam potes ferre. (6) *Per diem sol non uret te . neque luna per noctem.* Tages netárôt dir diu sunna . noh der mâno náhtes. Prospera unde

aduersa netáront dir. (7) *Dominus custodit te ab omni malo . custodiat animam tuam dominus.* Got huôtet din fóre allemo ubele . Got pehuôte dina sêla. Vbe oûh der lîchamo irslágen uuérde . daz diû sêla gehalten sî. (8) *Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum . ex hoc nunc et usque in seculum.* Got pehuote dîna ínfart so dih ána begínne gân ! temptatio . daz er din nelâzze hárto gechórot uuerden . unde dina uzfart . daz du dârûz chómest kebézzerôte also iob. Ex hoc nunc et usque in seculum. Nu huôte er dîn . unde iêmer.

(CXXI.)

*V*OX SVSPIRANTIS AD SVPERNAM IERVSALEM. (1) *I*OCVNDATVS SVM *in his quę dixerunt mihi . in domum domini ibimus.* Ih pin gefróuuit an diên . diu mir prophetę unde apostoli gehiêzzen. Vuir fáren chaden siê . in daz Gotes hus. Daz hus ist in hímile. (2) *Stantes erant pedes nostri . in atriis ierusalem.* Sid diên geheîzzen stuônden unsere fuôzze in diên hófen ierusalem . uuanda sîd tíngton uuir dára. (3) *Ierusalem quę ędificatur ut ciuitas.* Daz ist diu hímilsca ierusalem . diu in búrge uuîs kezímberôt uuírt . uzer chéchên . unde gêislichen [R 487] stêinen. *Cuius participatio eius in id ipsum.* Dero têilhábunga . iro neîmo ih . iro teîlhábunga ist an demo id ipsum. Sî hábet têil an Góte . daz chit . iro ciues habent têil an ímo. Er ist iêo âne uuéhsel . unde ieo eîn. Pe diû heîzet er id ipsum . unde be diû hêizet er est. (4)

Illuc enim ascenderunt tribus . tribus domini. Mînes trúhtenis chúmberra ih mêino diê an ín geloûpton . nals die in chrîuzegoton die stígen daraûf in diê burg. *Testimonium israhel.* Israhêlis erchénneda . daz chit an diên israhel irchénnet uuirt . diedir sint sîne dolo . diê stîgent dáraûf. *Ad confitendum nomini tuo domine.* Siê stîgent dára . dînemo námen zeiéhenne . unde zelóbenne trúhten. (5) *Quoniam ibi sederunt sedes in iudicium.* Vuanda dâr sâzen ze urteîldo stuôla. Daz sint iusti . die sint Gotes stuôla . an diên râuuet ér. *Sedes super domum dauid.* Sie sint stuola . daz chit irtêilâra . uber CHRISTI familiam fone déro sie inphângen . unde gefuôrot uuúrden . do siê ze iro châmen . mit déro boteskefte des euangelii. (6) *Interrogate quę ad pacem sunt ierusalem.* Frâgent ir stuôla . ir bêidiu bint . ioh stuôla ioh stuôlsâzen . des dazdir treffe ze démo fríde . dero burg ierusalem. Die iro guôt kâben . unde pauperibus CHRISTI misericordiam skeindon . diê tréffent ad pacem ierusalem . diên uuirt irtêilet . daz siê dárafáren. *Et abundantia his qui diligunt eam.* Vnde genúht ist dâr diên . diê sie mínnont. In nebrístet dar niêhtes. (7) *Fiat pax in uirtute tua.* Frído geskêhe dir ierusalem in dinero tugede . die du skeîndost . daz ist minna unde milti. *Et abundantia in turribus tuis.* Vnde genuht si in dînen turrin . daz sint . diê dâr irteîlent . diên an Góte genuoge ist . alles des siê lústet. (8) *Propter fratres meos et propinquos meos loquebar pacem de te.* Vmbe mîne brûodera unde umbe mîne [R 488] chunnelinga . sageta ih frído fone dír. Ih forderota iro núzzeda nals mîna. (9) *Propter nomen domini dei nostri quesiui bona tibi.* Vmbe Gotes namen fórderota ih dîn

guôt . nals mînez. Ih sageta ín dannan id est . fone dînen atriis frido . daz ih sie darageuuîsti.

(CXXII.)

(1) *Canticvm gradvvm. Ad te levavi ocvlos meos . qui habitas in cęlis.* Mîniu ougen huôb ih ûfstigindo ze dir du in himile búest. Pûet er danne in himele? Vuâr bûta ér aber . er hímel uuurte? unde sîne heîligen in diên er bûet? An ímo selbemo buta er . unde sáment ímo sélbemo . also er oûh noh an imo selbemo íst. *Ecce sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum . et sicut oculi ancillę in manibus dominę suę . sic oculi nostri ad dominum deum nostrum quoadusque misereatur nostri.* Also diû oûgen dero scálcho diê man físllet . uuártênt ze iro hêrron hánden . unde diu diû ze íro fróuuun handen . uuiêo halto siê hôrren uuéllên . so uuártent únseriu oûgen ze Góte únsermo hêrren . unz er uns kenáde. So genâdet er uns . so er uns ábagenímet diê fílla . unde diê miseriam . die uuir in adam gefrêhtoton . do uuir corruptionem inphiêngen . unde mortalitatem. Souuéliche daz irchennent . unde darumbe betont . diên genâdet er. (3) *Miserere nostri domine miserere nostri.* Sus suln uuir chéden . uuanda uuir diê fillâ lîden Kenâde uns herro . genâde uns. (4) *Quoniam multum repleti sumus despectione.* Vuanda uuir harto erfúllet pirn fersíhte . fone dieu . diê des húont . daz uuir déro sâldon gedíngen . dîa uuir noh nesehên. *In plurimum repleta est anima nostra.* Vnser sêla ist des keniêtot .

sî ist ze únmezze fol . dero fersíhte. *Obprobrium eis qui abundant . et despectio superbis.* Mit diên ist íteuuîz . die follun hábENT [R 489] unde mit ubermuoten ist fersíht. Diû genúht máchot sie úbermuôte . dannan chúmet . daz sie dero guôton húont.

(CXXIII.)

VOX MARTYRVM. (1) *NISI QVIA DOMINVS ERAT IN NOBIS . DICAT NVNC israhel .* (2) *nisi quia dominus erat in nobis . dum insurgereNT homines super nos .* (3) *forsitan uiuos absorbuissent nos.* Nu chéde israhel . ube Got in úns neuuâre . dô únsih diê ménniscen ánanantôn . ódeuuâno ferslúndin siê unsih lébende. Die daz uuisson daz idolum niêht neíst . unde sie doh kenôtet uuurden in persecutione daz siê ímo ópheroton . die uuurden lebente ferslunden. Vuândîn sie daz ydolum iêht uuâre . so uuúrden sie tote ferslunden. Áber die martyres nemáhta des niêman genoten . uuanda Got uuas in ín. Diên díser lîb liêbera uuas danne der euuigo . unde sie be diû uuizzendo ziû giêngen ópheron niê sie dísen lîb neferlúrin . in dien neuuas Got niêht. *Dum irasceretur furor ipsorum super nos .* (4) *forsitan aqua demersisset nos.* Do iro heizmuôti gagen uns inzúndet uuard . ódeuuâno besoûfti unsih daz uuazzer . daz chit torrens persecutionis . ube Got in úns neuuâre . also iz diê besoûfta . in diên Got neuuas. (5) *Torrentem pertransiit anima nostra.* Vnser sêla durhuuuôt diê chlíngun . diâ éne dúrhuuáten nemáhton. *Forsitan . i. putas pertransiit anima nostra*

aquam sine substantia? Trúuuest du daz unser sêla durhuuáten hábe únêhtig uuazzer? Daz sint sunda . die substantiam nehábent nube inopiam fóne demo sie rîche uuolton uuerden . unde aber arm uuorden sint. (6) *Benedictus dominus qui non dedit nos in uenationem dentibus eorum.* Got kelóbot . der unsih iro zánen ze uuêido ne[R 490]gab. Der ûnserên persecutoribus nehángta . daz sie unsih uuêidondo gefiêngin . unde ín dia sunda brâhtin. (7) *Anima nostra sicut passer erepta est de muscipula uenantium.* Vnser sêla ist irloset ûzzer dero fogelâro chlóben . also der sparo der darûz indrínnet. *Muscipula contrita est et nos eruti sumus.* Der chlóbo ist fermúlet unde bin uuir inpháren. (8) *Adiutorium nostrum in nomine domini qui fecit cęlum et terram.* Daz ist fone diû . uuanda unser helfa uuas in des namen . der himel unde erda teta.

(CXXIV.)

(1) *Canticvm gradvvm. Qvi confidvnt in domino . sicvt mons syon non commouebuntur in ętternum.* Die sih ze Góte fersêhent . die sint iêmer únuuégîg . also mons syon. (2) *Qui inhabitant ierusalem.* Daz sint diê . diê ín dero hímeliscun ierusalem / búent. Die nestûret fúrder niêman. Sie sízzent iêo fasto dârínne . also syon fásto sízzet in dero irdiscun ierusalem. *Montes in circuitu eius . et dominus in circuitu plebis suę.* Apostoli umbehábent sia . unde trúhten . ist umbehalbunga sînes liûtes . uuanda er gíbet ín unitatem pacis .

an déro apostolorum bótescefte. *Ex hoc et usque in seculum* . hínnân ánauuertes . unde unz in êuua . féstenot er dia burg. (3) *Quoniam non derelinquet uirgam peccatorum super sortem iustorum.* Vuanda er nelâzet den geuualt dero sundigon . uber den teîl dero réhton. Doh er siê iro lâze uualten ze eînero fríste . lango nedólet er iz niêht. *Vt non extendant iusti in iniquitatem manus suas.* Vuanda er neuuíle daz die rehten durh dìa nôt . récchên íro hende ze démo únrehte . unde gelîh uuérden diên úbelen. (4) *Benefac domine bonis et rectis corde.* Vuola tuô dû truhten . guot unde reht her[R 491]za hábentên . die nâh diên úbelen nefáhent. (5) *Declinantes autem in strangulationes . adducet dominus cum operantibus iniustitiam.* Diê sih an dia gelîchi chêrent déro iruuurgton . unde fone ubelen úbel lírnênt . diê fuôret Got mit diên unrehto fárenten. Siê fárent nah diên . diên sie gelîh sint. *Et pax super israel.* Vnde ûffen israhelen chúmet frído . daz chît râuua begágenent imo.

(CXXV.)

(1) CANTICVM GRADVVM. CVM CONVERTIT DOMINVS CAPTIVITATEM SYON . *facti sumvs sicut consolati.* Dô Got peuuánta daz éllende syon . do uuúrden uuir samoso getrôstet. Vuir uuurden geéllendot fone unseren súndon . unde irlôset mit christes pluôte . unde birn uuir samoso getrôstet . uuanda uuir noh hiêr uuêinonde dára gedingên . zestîginne . dâr uuir folletrôstet uuérdên. Daz ist in resurrectione iustorum. (2) *Tunc re-*

pletum est gaudio os nostrum . et lingua nostra exsultatione. Do uuard fol mendi unde fréuui únsêr munt . unde únsêr zúnga. Daz herza hábet sînen munt unde sîna zungun . fóne diên ist iz kespróchen. *Tunc dicent inter gentes .* (3) *magnificauit dominus facere nobiscum . facti sumus iocundati.* Danne chedent sie under diêtin . trúhten gechréftigôta sin tuôn mit uns . uuir bin geuuúnnesamot. Vuanda er nu chît in futuro dicent . fone diu sint ouh preterita . conuertit . unde repletum est . diu er fore spráh . in futuro zefirnémenne. In prophetiis ist so getân gechôse émizîg. Nû ist daz zit . daz uuir cheden suln . MAGNIFICAVIT DOMINVS FACERE NOBISCVM . uuanda uuir hábeton getân ubelo uns selben . do cham aber Gotes sun unde teta uns daz chréftigosta . daz er sih selben gab umbe unsih. [R 492] (4) *Conuerte domine captiuitatem nostram . sicut torrentes in austro.* Dô diz keuuîzegot uuard in uerbis preteriti temporis . noh dô uuas iz chúmftîg . pe diu betôt er daz iz uuerde . alsus. Peuuénde truhten únsera geéllendôti . also die chlínga . beuuendet uuerdent in démo súntuuínde. Diê chlínga sint uuínteres pefróren . so der uuármo uuint chúmet . so smilzet daz îs . unde loûfent danne diê chlínga. Also uuâren uuir erfróren in diên sundon . unz der uuint chám spiritus sancti . unde únsere sunda zeliêz . unde unsih téta loûfen ad patriam. Vuanda daz mit lacrimis uuerden sol . déro geheîzzet er uns ouh trost sus chedendo. (5) *Qui seminant in lacrimis . in gaudio metent.* Die mit trânen sâhent . die árnont mit mendi. Diê hiêr sâhent elemosinam . unde bona opera die arnont so sie uitam ęternam ze lône inphâhent. (6) *Euntes ibant et flebant mittentes semina sua. Venientes autem uenient*

cum exsultatione portantes manipulos suos. Siê fárent ueinonde unz siê sâhent sie choment aber fróuue mit iro garbôn . so siê arnont. Ýbe siê hiêr uuêinont . sie uuerdent is aber ergézzet . so sie inphâhent coronam uitę.

(*CXXVI.*)

(1) *Canticum graduum. Nisi dominus ędificaverit domum . in vanum laborauerunt ędificantes eam.* Vnser truhten nezímberôe daz hûs . ferlorne arbeite sint déro diê íz îlton zímberon. Alle predicatores negebézzeront den ménnisken . Got netuôie iz. Er ist der uuîso salomon er zimberot daz hus . imo spuot is. *Nisi dominus custodierit ciuitatem frustra uigilat qui custodit eam* . CHRISTVS nehuôte diâ ęcclesiam. (2) *In uanum est uobis ante lucem surgere.* Iú ist únnúzze fóre táge [R 493] ûfzestânne . daz chit fúre CHRISTVM zefâhenne. Also die tuônt . diedâr uuellen sin excelsi . dar er uuas humilis. *Surgite postquam sedistis.* Stânt ûf . so ir gesízzênt. Vuésent hiêr diêmuôte . so múgent ir in gloria resurgere. *Qui manducatis panem doloris.* Iú chído ih . ir mit sêre brôt ézent . unde hiêr trurent in conualle lacrimarum. *Cum dederit somnum dilectis eius* . (3) *ecce hereditas domini.* Sô er daz ende gibet sînen hóldôn . so chumet daz erbe. Nah disemo lîbe chumet der lôn. Der sin ér gerôt . der uuile ûfstân . êr er sízze . unde er háben guôllichi . er er sih kediemuote. *Filii merces.* So chumet der lôn . des sunes. *Fructus uentris.* So chumet der lôn

des uuuôcheres dero heiligun uuúmbo. Des ist ér . er gíbet ín . filii MARIĘ ist er . er gíbet ze lône resurrectionem uitę. (4) *Tamquam sagittę in manu potentis . sic filii excussorum.* Also die strâla in des mahtigen hende . so sint dero erscútton súne. Der mahtigo scûzet ferro . ferro sint ouh chómen uerba apostolorum. Also iz chit . IN OMNEM TERRAM EXIIT SONVS EORVM . ET IN FINES ORBIS TERRĘ VERBA EORVM. Siê sint dero prophetarum chint . dero toûgenen scrífte nu erscútet sint. (5) *Beatus homo qui repleuit desiderium suum ex ipsis.* Kesah ín Got . der sih kérot iro zegesátonne. Saligo den íro lero lustet. *Non confundentur cum loquentur inimicis suis in porta.* Siê neuuérdent scámeg . so sie ûfen búrgetóre sprechent ze iro fienden. CHRISTVS ist daz purgetor . uuanda ér chad . EGO SVM OSTIVM. An imo stant siê unz siê diê úberuuindent . diê iro ârende loûgenent.

(CXXVII.)

(1) *CANTICVM GRADVVM. BEATI OMNES QVI timent dominum.* Sâlig sint alle . die Got fúrhtent. *Qui* [R 494] *ambulant in uiis eius.* Sâlig sint die in sinen uuegen gânt . die sîniu gebot uuérênt. (2) *Labores fructuum tuorum manducabis beatus es . et bene tibi erit.* Vuanda alle sâlige eîn sint in CHRISTO . pe diû sprichet der propheta nû singulariter . ze diên er genôto fore sprah pluraliter. Arbeîte dinero uuuôchero ízzest du. Arbeite habest du hiêr . diê lábônt ! dih ! in gedingi . uuuôchera hábest dû in énero uuerlte . die

fuoront dih dâr in séti . fone diu bist dû nû sâlig in spe . unde uuola uuirt dir dánne in re. (3) *Vxor tua sicut uinea fertilis.* Dîn ęcclesia CHRISTE ist also der bírîgo uuînegarto. *In lateribus domus tuę.* An uuemo ist si bírîg? An diên sîton dines hûses. Daz sint diê . die dír háftent. Die haftent mannelichemo die ze sînero sîtun sint. *Filii tui sicut nouella oliuarum . in circuitu mensę tuę.* Diniu chint umberíngent dîn diske . also níuflanzôt ólegarto. Sie sint kelîh demo ólegarten . uuanda sie pacifici sint. BEATI PACIFICI . QVONIAM FILII DEI VOCABVNTVR. Die úmberíngent dîn díske . uuanda sie besízzent din riche. (4) *Ecce sic benedicetur homo qui timet dominum.* Solchen segen inphâhet der ménnisco . der Got furhtet. (5) *Benenedicat te dominus ex syon.* Got kébe dir ségen fone syon . daz chit fone specula. Diu specula ist in himile . dar uuir Got sêhen. Soliches segenes luste dih . dudir Got furhtest . daz du in gesehen muôzist. *Et uideas quę bona sunt ierusalem.* Vnde gesehest du diu guôt diu dero ûfuuértigun burg sint. Vueliu sint daz? Ane inspectio dei? Daz ist der ségen ex syon. *Omnes dies uitę tuę.* Alle taga dînes lîbes. Daz ist der êuuígo tag. (6) *Et uideas filios filiorum tuorum. i. fructus operum tuorum.* Vnde gesehest du uuuôcher dinero uuércho. *Pacem super israhel.* [R 495] Vnde frido uber iêgelichen guôten man.

(CXXVIII.)

(1) *CANTICVM GRADVVM.* (2) *SEPE EXPVGNAVERVNT ME A IVVENTVTE MEA.* Ecclesia dei chlagot sih . uuaz si

fone ubelen irlíten habe. Ofto chit sî . âhtôn siê mîn . Fone des ih uuáhsen begonda. *Etenim non potuerunt mihi.* Sie nemahton mir iêo nehêin árgerunga sîn . uuanda sie nemahton mih kechêren nah ín. (3) *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.* V̂fen mînemo rukke zimberoton sie . daz chit . arbeîto gelûodon siê mih. Vuanda ih ín gelîh neuuolta sin . pe diû âhton sie mîn . unde uuaren mir búrdî. *Longe fecerunt iniustitiam suam.* Ferro fone mir . tâten siê iro unreht . uuanda ih iro gehelfo neuuas. (4) *Dominus iustus concidet ceruices peccatorum.* Der rehto truhten . hóuuet den iro hals. (5) *Confundantur et auertantur retrorsum omnes qui oderunt syon.* Ze scandon uuerden . unde hindert kangên . diê CHRISTI ęcclesiam házzeen. (6) *Fiant sicut fęnum tectorum . quod priusquam euellatur exaruit.* Siê míssediên also daz cras . daz ûfen demo táche uuirt daz êr irdórret . êr man iz dánenéme. Êr diê sundigen ersterben . êr sint sie Góte irdórrêt. (7) *De quo non repleuit manum suam messor . et sinum suum qui manipulos collegit.* Des der madâre sîna hant negefulta . noh sîn scôzza . der die garbâ sámenota. Angeli messores nesamenont siê niêht in horreum domini . uuanda siê zizania sint . unde sie fasciculis kebunden uuerdent ad comburendum. (8) *Et non dixerunt transeuntes uiam . benedictio domini super uos.* Vnde die fúrefárenten apostoli unde prophetę . nechâden ín niêht zuô . sô iz in iudea síto uuas . Gótes segen si úber iûh. *Benedicimus uos in nomine domini.* Noh sie nechâten . in Gótes namen ségenoen [R 496] uuir iûh. Cuôten unde rehtên liêzzen siê iro ségen . nals úbelen.

(CXXIX.)

(1) *Canticvm gradvvm. et vox peccatoris. De profvndis clamavi ad te domine.* (2) *domine exaudi uocem meam.* Ŷzzer dero tiêfi déro sundon ruôfta ih ze dír truhten. s. non sicut impius. qui cum uenerit in profundum peccatorum contemnit. truhten gehôre mina stimma. *Fiant aures tuę intendentes. in uocem deprecationis meę.* Ze minero dígî. lóseen dîniu ôren. (3) *Si iniquitates obseruaueris domine. domine quis sustinebit?* Vuile du manlîchemo sîn únreht kehalten truhten? truhten uuer mag iz danne liden? (4) *Quoniam apud te propitiatio est.* Ze dír ruôfta ih. uuanda an dír diu suôna ist. Du suôndost únsih mit dinemo bluôte. *Propter legem tuam sustinui te domine.* Vmbe dina êa bêit ih dîn trûhten. Vuelicha? Ane diûdir chit. Alter alterivs onera portate. et sic adimplebitis legem christi. Vuanda ih diê îlta uuérên. be diû beît ih kenâdon. *Sustinuit anima mea in uerbo eius.* Ze dînen gehêizzen fersah ih mih. (5) *Sperauit anima mea in domino.* (6) *A uigilia matutina usque ad noctem.* Fone dero ûohtûn unz ze náht. kedingta ih an mînen trûhtenen. Fore táge irstuônt christvs. custoditus a militibus. fone dero frûoi unz an mîn ende gedingo ih an ín. Vuanda er irstûont non moriturus amplius. daz er oûh mih sô hêize irstân. (7) *Quoniam apud dominum misericordia. et multa apud illum redemptio.* Fone diu gedingo ih an ín uuanda mit ímo irbármeda ist. unde fólleglîh irlôseda.

. i. ad se respicientem turbato oculo ab ira. vt supra in sexto psalmo.

(8) *Et ipse redimet israhel ex omnibus iniquitatibus*

eius. Vnde er irlôset israhelem . ûzer allen sînen unréhtin.

(*CXXX.*)

(1) *CANTICVM GRADVVM.* [R 497] *DOMINE NON EST EXALTATVM COR MEVM.* Truhten mîn herza neíst erháuen. Das ópher bringo ih dír uuanda iz chît . SACRIFICIVM DEO SPIRITVS CONTRIBVLATVS. *Neque in altum elati sunt oculi mei.* Noh mîniu ôugen nesint hô irháuen. Ih nebeuuâno mih niêht mêr danne ih kemuge. *Neque ingressus sum in magnis . neque in mirabilibus super me.* Noh ih negiêng in michelen díngen . unde uuúnderlîchen . diu fóne mir uuârin zeságenne. Daz chit . ih negéreta nehêines liûmendes. So symon magus téta . der spiritum sanctum inphâhen uuolta . sih zetuômmenne in signis et prodigiis. (2) *Si non humiliter sentiebam . sed exaltaui animam meam . quemadmodum qui ablactatus est a lacte super matrem suam . sic retributio in animam meam.* Vbe ih mih kuôllichota . unde also diemuote neuuas . so daz intuuénita chint . daz noh án dero muôter ármen ist . sô sî sólih mîn lôn. (3) *Speret israhel in domino . ex hoc nunc et usque in sęculum.* Der Got kesêhen uuelle . der gedínge an ín . hínnân unz hína ze dero êuuighêite. Sô er dárachumet . so hábet er daz er uuolta an sélbemo dinge . nals in gedingi Daz chit in re . nals in spe.

(CXXXI.)

(1) *Canticvm gradvvm. Memento domine david et omnis mansuetudinis eius.* Erhúge truhten dauidis . unde allero sînero mámmendi. Dauid skêinda sina mammendi . an saule sînemo fíende . do er ín slâhen mahta . unde in doh nesluôg. Christvs ist dauid . unde an christo populus dei. Christvs skêinda sina mammendi do er in cruce sus péteta. Pater ignosce illis [R 498] non enim scivnt qvid facivnt. Sô lêrta er ouh tuôn populum dei . do er chad . Orate pro inimicis vestris . benefacite his qvi odervnt vos. (2) *Sicut iurauit domino . uotum uouit deo iacob.* Erhúge sîn unde hilf ímo zegeuuérenne . also er Góte gesuuôr . unde geántheîzota. Vues kesuuôr . unde uuaz keántheizota populus dei? Daz er si templum dei. (3) *Si introiero in tabernaculum ! domus meę . si ascendero super lectum strati mei .* (4) *si dedero somnum oculis meis . et palpebris meis dormitationem .* (5) *et requiem temporibus meis . donec inueniam locum domino tabernaculum deo iacob.* In diê hérebirga mînes húses negân íh . in mîn bétte nestîgo íh . slâf mînen oûgon nelâzo ih . noh râuua mînen tóuuuingen êr ih stát irfáro . unde herebirga démo Gote iacobis. Daz chit . niêht des mînes nerûocho ih âne ín. Ih neuuíle nehêinero mînero sáchon ménden . ih nemuôze ín séldôn in mînemo herzen. (6) *Ecce audiuimus eam . s. ęcclesiam in eufrata inuenimus eam in campis saltus.* Domus dei daz ist ęcclesia . eufrata chit speculum. Imago skînet in speculo. Vuaz ist prophetia . âne imago futurorum? Vuir gehôrton sia in speculo îu . uuir êigen sia funden in uuáldfelden. Gentes diê fone ungelou-

bon êr iruuáldêt uuâren . diê sint uuorden ęcclesia dei. (7) *Intrauimus in tabernacula eius . s. domini dei iacob.* Nu birn uuir in sîn gezélt kegángen . uuanda uuir in sînero ęcclesia bírin. *Adorauimus in loco ubi steterunt pedes eius.* Péteton uuir . dar sîne fuôze stuônden. An sînero ęcclesia ist er stâte uuorden. Dar gehôret er unsih. (8) *Exsurge domine in requiem tuam . tu et arca sanctificationis tuę.* Nû irstánt truhten fone tôde ze râuuon . unde sáment dir dîn ęcclesia . diâ dû [R 499] gehêiligotost. (10) *Propter dauid seruum tuum . ne auertas faciem christi tui.* Duô iz umbe dauid dînen scálch . neuuénde fone uns dînes keuuiêhten anasiûne. Diu uox kât ad patrem CHRISTI. (11) *Iurauit dominus dauid ueritatem et non poenitebit eum . ex fructu uentris tui ponam super sedem tuam.* Vuanda dauidi suuôr ér daz in neriúuuet . sus chédendo . fone dir gebórnen . sezzo ih an dînen stuôl. (12) *Si custodierunt filii tui testamentum meum . et testimonia mea hęc quę docebo eos . et filii eorum . s. custodierint . sedebunt in ęternum super sedem tuam.* Vbe dine súne unde dero súne behaltent . mîne beneimeda unde mîne geiíhte die ih sie lêro . so sízzent sie iêmer an dinemo stuôle. Die daz neuuérênt die nesint per fidem dauidis chínt. Noh umbe diê . neuuirt doh ze leibo der êid. (13) *Quoniam elegit dominus syon . preelegit eam in habitationem sibi.* Vuanda truhten eruuéleta sîna ęcclesiam . er fóreuuéleta sia . ze ánasídele imo selbemo. (14) *hęc requies mea in sęculum seculi . hic habitabo quoniam preelegi eam.* Sús kehiêz ér. Diz ist iêmer mîn râuua . hiêr bûo ih . uuanda ih mir sîa forechôs. (15) *Viduam eius . s. ecclesię benedicens benedicam . et pauperes eius saturabo panibus.* Íro uuíteuuûn sé-

genon ih . iro dúrftigen gesâtôn ih prôtes. Er ist selbo daz prôt . daz er uuíteuuon unde uuâren dúrftigon gíbet. Vueliche sint die? HVMILES CORDE. (16) *Sacerdotes eius induam salutari . et sancti eius exsultabunt.* Nû sprichit pater. Sîne sacerdotes uuâto ih mit démo haltâre . also iz chit . QVOTQVOT IN CHRISTO BAPTIZATI ESTIS . CHRISTVM INDVISTIS. Vnde sîne hêiligen die fréuuent sih déro uuâte. (17) *Ibi suscitabo cornu dauid.* Dâr chíccho ih dîa hôi dauidis . dâr geskeîno ih altitudinem CHRISTI. *Paraui lucernam christo* [R 500] *meo.* Mînemo geuuiêhten habo ih ! álegáro liêhtfaz ingágene. Daz liêhtfaz zeigota CHRISTVS an IOHANNE baptista . do er chad . ILLE ERAT LVCERNA ARDENS ET LVCENS. (18) *Super ipsum autem florebit sanctificatio mea.* An ímo skînet min heilegunga. Die ih kehêiligon . diê geheilegon ih an ímo.

(CXXXII.)

(1) *CANTICVM GRADVVM. ECCE QVAM BONVM et quam iocundum habitare fratres in unum.* Síh dir uuiêo guôt unde uuiêo uuunnesam ist . sáment pûên die bruôdera. Daz ist déro zechédenne . diêdir hábent unum cor . et unam animam. (2) *Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam barbam aaron.* Siê sint also daz salb an demo aaronis hoûbete . daz aba démo houbete níderrán an sînen bárt. CHRISTVS ist sacerdos . also aaron uuas unde houbet sînero ęcclesię. Ab imo ran spiritus sanctus in apostolos . die sîn bárt sint . uuanda sie gómelîcho an imo uuâren . unde ne-

hein lêid neforhton umbe ín zelîdenne. *Quod descendit in oram uestimenti eius.* Daz ouh ran an sîna uuât. Daz ist sin ęcclesia . diû ist sîn uuât . uuanda er in íro ist. (3) *Sicut ros hermon . qui descendit in montem syon.* Ermon chit lumen exaltatum. Daz ist CHRISTVS. Fone ímo chúmet ros . i. gratia. Also gratia dei . diû an die filios ęcclesię chúmet . also SINT die gemínnen bruôdera. *Quoniam ibi mandauit dominus benedictionem.* Vuanda dar diê sint . dâr gebôt er uuésen benedictionem *et uitam usque in seculum.* Vnde êuuígen lîb.

(CXXXIII.)

(1) CANTICVM GRADVVM. *ECCE NVNC BENEDICITE DOMINVM OMNES SERVI DOMINI. Qui statis in domo domini . in atriis domus dei nostri.* Nû lóbont trúhtenen alle sine scálcha. Ir in sînemo hûs [R 501] stânt . in diên hóuen sînes hûses. Ęcclesia ist daz hûs . latitudo caritatis ist der hóf. Nû lóbônt ín in dírro arbêitsámûn uuerlte . daz ir ín âne árbeîte lobôn muôzint in énero uuerlte. (2) *In noctibus extollite manus uestras in sancta . et benedicite domino.* Náhtes . daz chit in aduersis . heuent iúuuere hénde ze hêiligi . unde lóbont ín . also iob tâte. (3) *Benedicat te dominus ex syon . qui fecit cęlum et terram.* Got der hímel unde erda téta . der ségenoe dih sînen liût. EXPLICIT DE . XV. PSALMIS GRADVVM.

(*CXXXIV.*)

Allelvia *). (1) *Lavdate nomen domini.* Lóbont des herren námen. *Laudate serui dominum.* Lóbônt ir scálcha iúuueren hêrren. Ir bínt imo ís scúldig. (2) *Qui statis in domo domini . in atriis domus dei nostri.* Ír stânten in sînemo hûs unde in sînen frîthóuen . ir súlent ín lóbôn . uuanda ir êr uuârent lígende . unde nû bínt ûfirríhte. (3) *Laudate dominum quoniam bonus dominus.* Lóbont in uuanda er guôt ist . unde ímo nehein guôt kelîh neíst. *Psallite nomini eius quoniam suauis est.* Sálmosángont imo . uuanda er suôze ist. Er ist panis angelorum . sô ist er ouh hominum . also iz chit . Panem angelorvm mandvcavit homo. Panis angelorum uuas uerbum in principio . panis hominum uuard . uerbum caro factum. Vuanda siê bêide sîn lébent . pe diû ist er bêidero brôt . unde beîden suôze . kesah sie Got . die rehto gechóront . uuiêo suôze ér ist. (4) *Quoniam iacob elegit sibi dominus israel in possessionem sibi.* Vuanda truhten eruuéleta iacob . unde ierusalem ímo selbemo zebesízzenne. Andere gentes pefálch er angelis . israhelem nam er in sîn selbes [R 502] inphlíht. (5) *Quoniam ego cognoui quia magnus est dominus . et deus noster prę omnibus diis.* Vuanda ih hábo bechennet . daz er máhtîg hêrro ist . unde Got fóre allen Góten. Ánder Gota nesint . âne diê er sô námot per gratiam . die nemúgen niêht in ében ímo sîn. (6) *Omnia quęcumque uoluit dominus fecit in cęlo et in terra . in*

*) *am Rande:* Hoc canticum commune est omnibus sanctis in regno cęlorum post . XV. gradus transcensos. ;

mari et in omnibus abyssis. Vnser truhten téta allíu diû er uuolta in himele unde in erdo . unde in allên uuázeren . âne nôt. (7) *Suscitans nubes ab extremis terrę.* Diû uuolchen récchende fóne ende dero érdo. So iz heîter ist . unde man íro mínnest uuânet . so stîgent siû alles káhes ûf. *Fulgura in pluuiam fecit.* Den blig pechêret er in régen. Also ofto gesciêhet . daz plíg fóregât . unde régen nâhkât. *Qui educit uentos de thesauris suis.* Der den uuínt ûzfuôret fone sînemo tríseuue . uuir neuuízen uuélichemo . noh uuánnân. (8) *Qui percussit primogenita egypti . ab homine usque ad pecus.* Der in egypto sluôg diû êristpórnen . ánafáhendo ze démo ménniscen . unde so gândo únz ze démo féhe. (9) *Inmisit signa et prodigia in medio tui egypte . in pharaonem et in omnibus seruis eius.* Er frúmeta dára in dîna míttî zeîchen unde uuúnder egypte . án den chúning . unde an álle sîne mán. (10) *Qui percussit gentes multas . et occidit reges fortes.* (11) *Seon regem amorreorum . et og regem basan . et omnia regna chanaan.* Der oûh after des tánafárentên sinên liûten mánige diête sluôg. Vnde iro chuninga sluôg . also ér téta ánderhalb iordanis . alliû diû rîche chanaan. (12) *Et dedit terram eorum hereditatem israhel seruo suo.* Vnde er gab iro lant so er iz irrûmda . sinemo scalche israhel. (13) *Domine nomen tuum in sęculo.* [R 503] Truhten . din námo uuérêt iêmer. *Domine memoriale tuum in generatione et generatione.* Din gehúgeda uuérêt in chúnne unde in chúnne. Vuanda nû gehúgest du fideles zegeuuúnnenne unde noh uuanne gehúgest dû coronam zegebenne. (14) *Quia iudicabit dominus plebem suam.* Vuanda truhten erteîlet úber sînen liût . uuéliche er

súle illuminare . alde cęcare. Also er chad . IN IVDICIVM VENI IN HVNC MVNDVM . VT QVI NON VIDENT VIDEANT . ET QVI VIDENT CECI FIANT. *Et in seruis suis aduocabitur.* Vnde in sînen scalchin uuirt er geládôt. Vuanda genuôge compuncti íro danches chóment . unde bítent déro toûfi . unde bétônt ín. (15) *Idola gentium . argentum et aurum . opera manuum hominum.* (16) *Os habent et non loquentur . oculos habENT et non uidebunt.* (17) *Aures habent et non audient . neque enim est spiritus in ore ipsorum.* Got ist der diz allez iû téta . unde noh tuôt. Vuaz sint aber idola gentium? Vuaz sint iro Gota? Gold unde silber menniscon hántuuerch. Siê hábent munt . unde nespréchent . hábent oûgen unde negesêhent . habent ôren unde negehôrent . noh âtem neist in iro múnde. (18) *Similes illis fiant qui faciUNT ea . et omnes qui confidUNT in eis.* Kelîh uuerden ín . die siû uuurchent . unde alle diê síh ze ín fersêhENT. Daz SINT diê . diê nieht nehábENT oculos fidei . noh aures audiendi. (19) *Domus israel benedicite domino.* Ir uuâren israhelite lóbONT ín. *Domvs aaron benedicite domino.* Ir prepositi lobont ín. (20) *Domvs leui benedicite domino.* Ir ministri lobÔNT in. *QVI TIMETIS . DOMINVM BENEDICite domino.* Irdir Got furhtent . chédent álle sament sús. (21) *Benedictvs dominus ex syon . qui habitat in ierusalem.* Kelóbôt sî fóne syon derdir buet in ierusalem. Diê sînero chúmfte bîtent . unde dára[R 504]ingágene uuártênt . diê lóbônt in ex syon . daz chit fone uuárto.

(CXXXV.)

Allelvia . post cantica gradvvm. (1) *Confitemini domino qvoniam bonvs.* Id est confitendo laudate dominum quoniam bonus. Iéhendo lóbônt Gót des . daz er guôt ist. *Quoniam in ęternum misericordia eius.* Vuanda sîn genâda ist âne énde. (2) *Confitemini deo deorum.* Iéhent is Gote déro Góto. Also die sint . fone dien gescriben ist . Ego dixi dii estis. (3) *Confitemini domino dominorum.* Iéhent is demo hêrren déro hêrron. Der alle hêrren habet ketân. (4) *Qui facit mirabilia magna solus.* Der micheliû uuúnder eîno tuôt. (5) *Qui fecit cęlos in intellectu . i. in sapientia.* Der diê hímela téta in sînero uuishêite. (6) *Qui firmauit terram super aquas.* Der dîa erda gefestenôta óbe uuázzere. Dâ sî bár ist . dâr ist si óberôra ! demo uuázzere. (7) *Qui fecit luminaria magna.* Der diû míchelen liêhtfaz téta. (8) *Solem in potestatem diei.* Diê sunnun des tages zeuuáltenne. (9) *Lunam et stellas in potestatem noctis.* Den mânen unde diê stérnen . dero naht zeuualtenne. Daz sint diû er durh sih téta. Diu háranâh chóment . diu téta er per angelos et per homines. (10) *Qui percussit egyptum cum primogenitis ! eorum.* Der egyptum sluôg . mit sînen êristpornên. (11) *Qui eduxit israel de medio eorum.* Der israhelem fuôrta ûzer ín míttên. Also er tágeliches lôset die guoten fone diên úbelen. (12) *In manu potenti et brachio excelso.* Mit uuáltentero hende . unde mit hô erháuenemo arme. (13) *Qui diuisit mare rubrum in diuisiones.* Der den roten mére underskîed. Also er ouh diê toufi skeidet . êinên ze lîbe . anderên ze tôde. (14) *Et eduxit israel per me-*

dium eius. Vnde [R 505] isrâhêlen dârdúre lêitta. Sô ér ouh nû lêitet sînen liût. per lauacrum regenerationis. (15) *Et percussit pharaonem et uirtutem eius in mare rubrum.* Vnde irstarbta dâ pharaonem. unde sîna chraft. daz chit sîn hére. Also nu diu toufi abanímet die sunda. (16) *Qui traduxit populum suum in deserto.* Der sînen liut lêita durh daz êinote. Also er unsih nu leîtet in dirro únbirigûn uuerlte. unde uns hílfet ze geníste. (17) *Qui percussit reges magnos.* (18) *et occidit reges fortes.* (19) *Seon regem amorreorum.* (20) *et og regem basan.* Der die geuuáltigen unde die máhtigen chúninga sluôg. sô seôn uuas unde og. mit diên unsere âchúste bezêichenit sint. diê Got slât. (21) *Et dedit terram eorum* (22) *hereditatem israel seruo suo.* Vnde gab er íro lant abrahamis slahto. Vuanda die diabolus pesáz die gab er CHRISTO. der ist semen abrahę. (23) *Quia in humilitate nostra memor fuit deus.* (24) *et redemit nos ab inimicis nostris.* Daz téta er. uuanda er erhúgeta únsêr in unserro diêmuoti. unde erlôsta únsih. mit sines sunes pluôte. (25) *Qui dat escam omni carni. id est omni hominum generi.* Der allen ménniscon ézen gíbit. Vuélez ist daz? Fone démo CHRISTVS chad. CARO MEA VERA EST ESCA. (26) *Confitemini deo cęli.* Lobônt Got des himeles. *Confitemini domino dominorum. Quoniam in ęternum misericordia eius.* Lóbônt herren dero herron. uuanda sin genâda ist êuuîg.

(CXXXVI.)

Psalmvs david et ieremię. (1) *Svper flvmina babylonis illic sedimus et fleuimus . cum recordaremur syon.* Obe babylonis áhôn sâzen uuir unde uueinoton . so uuir syon irhugeton. Vuir uueinoton in ellende . so uuir des heimuodis irhúgeton. Sy[R 506]on ist daz hêimote . gesah in Gót den dáralángêt . unde er in dirro babylonia be diû uuêinôt. Vuaz sint flumina babylonis? Âne diê ferrínnenten mendi dirro uuerlte . in diê sih diê neuuéllen soûfen . diê in syon gedingent stâta mendi zegeuuunnenne. Siê uuéllen óbe ín sîn . niêo sie dáraín uuátendo . ze tále gefuoret neuuérdên. (2) *In salicibus in medio eivs suspendimus organa nostra.* Vffen diê féleuua die in iro míttero stânt . hángtôn uuir únsere organa. Dâr hángênt siê . unde suîgent . uuanda iro unbirigi hábet sie gesueîget. Kîtege menniscen unde fréche die únbirige boûma sint . unde in úbel chêrent daz man in guôtes ságet . an diên súln uuir ûfsezzen die organa dero scripturarum. (3) *Quoniam ibi interrogauerunt nos . qui captiuos duxerunt nos uerba canticorum. Et qui abduxerunt nos ymnum cantate nobis de canticis syon.* Vuanda dâr frâgeton unsih . diê únsih keéllendot hábeton . uuiêo diu uuort chéden dero cánticon. Singent uns chédent siê . iúuueriû liêd hêimenân singent uns in iúuuera uuîs. Demones die unsih ferspuônen ze dien sundon . unde unsih dârána geéllendoton . die sprechent uns daz zuo . uzer úbelen ménniscon íro líden. Diên antuuúrten uuir. (4) *Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena?* Vuiêo múgen uuir singen in frémedo lande ! unseres truhtenes sang? diu fone imo châmen?

Vns ist freîsa zesíngenne . unde iûh ad blasphemiam zegegruozzenne. Vuíder diên suln uuir únsih eînôn . daz uuir ín gelîh nesîn mit dísen uuorten. (5) *Si oblitus fuero tui ierusalem . obliuiscatur me dextera mea.* Vbe [R 507] ih dîn ergéze ierusalem . so ergéze min . mîn . zéseuua. Vbe ih umbe solche ergézen uuelle ierusalem . so gesuîche mir mîn dextera . daz ist ęterna uita . also ouh sinistra ist presens uita. Vbe ih sólchên uuelle lîchen so diê sint . so muôze ih háben sinistram fúre dexteram. Vuanda sô geskiêhet ín allên . die sih fertrôstent ierusalem . unde die temporalia minnont [W[1] 1[r]] fure ęterna. Pe diu sint tiz fóreságâ . nals fiuôcha. (6) *Adhereat lingua mea faucibus meis nisi tui meminero.* Stúm uuerde ih . ube ih tîn negehúge ierusalem. *Si non proposuero ierusalem . in principio iocunditatis meę.* Vnde úbe ih nesézze ierusalem ze fórderost mînero uuúnno. Târ ist tiû fórderosta uuúnna . dâr man Gótes sélbes kebrûchen mûoz. Fone diû spríchet er ze Góte uuíder állen fîenden dero búrg. (7) *Memento domine filiorum edom . id est esau in die ierusalem.* Irhúge Gót in iudicio des âhtâris chíndo. Irríh tih an dîen in die iudicii . dîe christianis fîent sínt . álso esau sînemo brûoder uuás. Táz ist ouh prophetia . náls maledictio. *Qui dicunt exinanite exinanite usque . s. perueniamus ad fundamentum in ea.* Tîe fone déro ęcclesia chédent . táz man fóne dero cisterna chît . ersképhent sia . únz án den bódem. Íro bódem . únde iro fundamentum ist CHRISTVS . ten íro niêman genémen nemág. Taz uuólton sîe tûon . dô sîe martyres irslûogen. (8) *Filia babylonis misera . id est caro . uel carnales . beatus qui requiret tibi retributionem tuam quam retribuisti*

nobis. Vuênega tóhter babylonis . kesáh ín Gót . ter dír lônot nâh témo lône . sô dû úns lônotôst. Úbe únsih caro álde carnales scúndent ze âchusten . tîe uuír uuólton chêren ad uir[R 508]tutes . únde uuíder uns sínt . uuíder dîen súln uuír uuésen . uuáchendo únde fástendo . únz uuír sîe úberuuíndên . álso sîe únsih úberuuínden uuólton. (9) *Beatus qui tenebit et allidet paruulos tuos ad petram.* Sâligo der dîniu chínt nímet únde siû chnístet an den stêin. Babylonis chínt sínt kelúste . únz sîe nîuue sínt . tîe súln uuír in CHRISTO ferchnísten . êr sie álteren uuerden.

(CXXXVII.)

(1) *IPSI DAVID. CONFITEBOR TIBI DOMINE IN TOTO CORDE meo.* Ih iího dir trúhten chît ęcclesia in állemo mînemo hérzen. Lób tûon ih tir manu forti. *Quoniam audisti uerba oris mei.* Vuanda dû gehôrtost tíu uuórt mînes múndes. Tû gehôrtost mih in démo gebéte prophetarum . unde iustorum . dîe dinero incar-[Schluss W[1] 1[r]]nationis pâten. *In conspectu angelorum psallam tibi.* Fore angelis síngo ih dír . ín lîchet mîn sang. (2) *Adorabo ad templum sanctum tuum.* Ih péton ze dînemo heîligun hûs . [W[1] 1[v]] in démo ih tih uueîz in incarnatione tua uuêiz ih tíh. Alde in angelis tuis . fóre dîen ih síngo. *Super misericordia tua et ueritate tua.* Fóne dînero genâdo an déro dû únsih lôstost . únde dînero uuârheite . an déro dû gelêistost taz tu gehiêze. *Quoniam magnificasti super omne*

nomen sanctum tuum. Uuánda dû gemíchellichôt hábest tînen námen . úber ál daztir geuuáhtlîches ist in angelis et hominibus. (3) *In quacumque die inuocauero te . uelociter exaudi me.* Souuélês táges ih tih ánaháree an démo gehôre mih spûotigo . uuanda ih temporalia nebíto . núbe ęterna. *Multiplicabis in anima mea uirtutem.* Mániga túgend kehûfost tû in mînero sêlo. Sô ih [R 509] nôteg uuírdo . so stérchest tu míh. (4) *Confiteantur tibi domine omnes reges terrę . quia audierunt omnia uerba oris tui.* Álle uuérltchúninga iéhen dir trúhten . unde dánchoen dír . uuánda siê geêiscôt hábent álliu diû uuórt tînes múndes . tíu fóre échert iudei geêiscotôn. (5) *Et cantent in uiis domini . quoniam magna est gloria domini.* Vnde dáz síngên sie in mînes trúhtenes uuégen . daz sîn gûollichi míchel ist. Úbe sîe dîemûote sínt . sô síngent sie an sînen uuégen. (6) *Quoniam excelsus dominus et humilia respicit . et alta cognoscit . a longe.* Uuanda Gót ist sélbo hôh . únde ze níderên síhet ér . hôhiû bechénnet ér férrenân. Tero dîemûoti tuôt er uuára . dîa úbermûoti fersíhet ér. (7) *Si ambulauero in medio tribulationis uiuificabis me . id est lętificabis me.* Úbe ih cân in míttên árbeîten . daz chît úbe ih pechénno . daz ih hîer bín in conualle lacrimarum . unde in peregrinatione . sô gefréuuist tû mih náh tísemo lîbe. *Et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam . et saluum me fecit dextera tua.* Ýber dáz zórn mînero fíendo ráhtost tu dîna hánt . tu scêindôst . ín daz tîn ántsâzigôra zórn . unde gehîelt míh tîn zéseuua . daz ist ęterna uita. (8) *Domine retribues propter me . domine misericordia tua in seculum . et opera manuum tuarum ne despicias.* Tu trúh-

ten lônost fúre míh mînen fíenden . álde dû gíltest tributum fúre míh . du gíbest ten staterem. Trúhten dîn genâda ist êuuig . unde dîn uuérg neferséhêst tû. Síh [Schluss W¹ 1ᵛ] an dîn uuerg . nals an daz mîn.

(CXXXVIII.)

SECVNDVM AVGVSTINVM . CHRISTVS AD PATREM DE SE IPSO LOQVITVR. (1) *DOMINE PROBASTI ME et cognouisti me .* hêrro mîn . dû besuôhtost mih . [R 510] in passione . unde bechandôst mih. Daz chît . tâte daz mih ándere bechénnent. (2) *Tu cognouisti sessionem meam et resurrectionem meam.* Du bechándôst min nídersízzen in tôde . unde mîn ûfstân . nah tôde. AVT EX PERSONA SVI CORPORIS LOQVITVR. Dû bechándôst mîna níderi in pęnitentiam . dô ih in éllende uuas . unde mîna ûfiríhteda do ih chám . unde áblaz keuuán. (3) *Intellexisti cogitationes meas de longinquo.* Dû bechándost mîne gedáncha férrenân . do ih idolorum culturam begonda leîdezin. *Semitam meam et limitem meum inuestigasti.* Mina lêidûn stîga an déro ih kiêng fóne dir . unde daz ende daz mortalitas ist . ze déro ih follecham . daz irspêhotost dû . iz neuuas ferborgen fóre dír. (4) *Et omnes uias meas pręuidisti.* Vnde alle mîna uuéga in dien ih írrôta fóreuuíssost dû. Du hangtost mir siê zegânne . ube ih hína nemahti . daz ih íruuúnde . ze dir. *Quoniam non est dolvs . in lingua mea.* Vuanda nu neíst trúgeheit in minen uuórten. (5) *Ecce domine tu cognouisti omnia nouissima et antiqua.* Du uuêist mîniu iúngesten ding . dô ih tô-

dig uuard . unde diu alten díng . do ih sundon gestuônt. *Tu finxisti me et posuisti super me manum tuam.* Dû scáffotost mih do ih sundota ze arbêiten . in diên ih fore neuuas . unde legetost mih ána dîna hant . uuanda dô drúhtost du mih. (6) *Mirificata est scientia tua ex me.* Fone mînen sculden ist mir uuúnderlîh unde únsémfte uuorden din bechénneda. *Inualuit . non potero ad illam.* Si ist mir ze stárch . ih nemag iro zûo . aber du maht mih iro genâhen. (7) *Quo ibo a spiritu tuo.* Vuára mag ih fore dînemo geîste . des diu uuerlt fol íst ? Also iz chit . SPIRITVS DOMINI [R 511] REPLEVIT ORBEM TERRARVM. *Et quo a facie tua fugiam.* Vnde uuára fliêho ih fóre dír? Vuara mag ih indrínnen dînero abolgi? (8) *Si ascendero in cęlum tu illic es.* héue ih mih hóho . dâr drúcchest du mih uuídere. *Si in infernum descendero ades?* Pirgo ih mih . daz ih mînero sundon iéhen neuuíle . dû geiíhtest mih íro. (9) *Si recipiam pennas meas in directum . et habitabo in extrema maris . id est sęculi.* Vbe ih mîne féttacha daz chit amorem dei et proximi . ze mir nímo in geríhti . unde ih púuuo . daz chit râmen mit kedingi ze ende dírro uuérlte . si dies iudicii ist . uuanda dar ist ende dísses uuérltméres . ze déro uuîs indrinno ih dînero abolgi. (10) *Etenim illuc manus tua deducet me et tenebit me dextera tua.* Dára ze demo ende bringet mih dîn hant . unde dîn zeseuua hábet mih . daz ih ín den mére / nesturze . êr ih ín uberfliêge. (11) *ET DIXI . FORTASSE TENEBRĘ conculcabunt me.* Vnde chad ih fórhtendo . ódeuuâno fínsterîna tréttônt mih . unde írrent mih. Vuaz sint die finstri . ane díser lîb? *Et nox illuminatio in deliciis meis.* Vnde be diû ist mîn naht . daz chit . min lîb liêht uuorden . an mînero lús-

sami daz ist CHRISTVS. Er chám in disa naht . daz er sie irliêhti. (12) *Quia tenebrę non tenebrabuntur a te.* Vuanda fóne dir CHRISTE nefinstreNT die fínstri . nube fone démo . der sîna sunda bírget . unde iro neuehet. Der zuífaltôt diê finstri. *Et nox tamquam dies illuminabitur.* Vnde rehtemo man uuirt diu naht sámoliêhte so der tag . daz chit aduersitas netárôt imo nieht mêr . danne prosperitas. *Sicut tenebrę eius ita et lumen eius.* Imo gant prospera unde aduersa gelicho. (13) *Quia tu possedisti renes meos domine.* Vuanda dû [R 512] habest pesézzen mîne láncha . du nehengest mir únchiûsce gelúste. *Suscepisti me ex utero matris meę.* Dû habest mih kenómen uzer mînero muoter uuombo. Daz ist diû zâliga babylonia . dero chint ierusalem cęlestem neminnont. (14) *Confitebor tibi domine quoniam terribiliter mirificatus es.* Ih iîeho dir tróhten daz du egebâro uns uuunderlih uuorden bist. *Mira opera tua deus . et anima mea cognoscet nimis.* Daz ist fone diû . uuanda diniu uuerch uuunderlih SÎNT Gót . unde siu nu min sêla harto uuóla bechénnet . souuieo ih in fore nieht zuo nemahti. (15) *Non est absconditum os meum . s. a te . quod fecisti in abscondito.* Dir ist únferbórgen min stárchi . die du mir tâte tougeno. Fóne dero chad PAVLVS . NON SOLVM AVTEM . SED ET GLORIAMVR IN TRIBVLATIONIBVS. *Et substantia mea in inferioribus terrę . id est in carne.* Vnde ist min sela in dero toufi des lîchamen . doh iro diu starchi gegében si. ITEM EX PERSONA CAPITIS . (16) *Inperfectum meum uiderunt oculi tui.* Mînen úndúrnohten PETRVM ! gesáhen diniu oûgen. Er gehiez daz er gelêisten nemahta . doh kesáh in Gót . also iz chit . ET RESPEXIT DOMINVS PETRVM. *Et in libro tuo om-*

nes scribentur. Vnde an dinemo buôche uuerdent sie alle gescriben . perfecti unde inperfecti. *Per diem errabunt.* An CHRISTO míssenément siê . uuanda sie in écchert hominem uuânent uuésen . unde ferlâzent ín in passione. *Et nemo in eis.* Vnde iro neheîn nefollehábet sih ze imo. Noh derdar chad. TECVM VSQVE AD MORTEM. (17) *Mihi autem ualde honorificati sunt amici tui deus.* Aber dîne frîunt uuórdene nâh mînero pas[R 513]sione sint sie mir fílo êrháfte. *Valde confortati sunt principatus eorum.* Iro apostolatus ist harto gefestenôt. (18) *Et numerabo eos . et super harenam multiplicabuntur.* Vnde zello ih siê unde ist íro mêr . danne méregriêzes. So mánig uuirdet déro nah mînero passione . dero fore nehein neuuas. *Exsurrexi et adhuc tecum ! sum.* Ih pin irstanden nâh tôde . unde noh pin ih fáter . sament dir. Noh
. i. obcecaueris.
nebin ih in chunt . nube écchert dir. (19) *Si occideris*
. i. qui odistis fratres
deus peccatores . uiri sanguinum declinate a me. CONSTRVCTIO. Si occideris deus peccatores ! accipient in uanitate ciuitates suas. Quia dices in cogitatione. Viri sanguinum ! declinate a me. (20) *quia dices*
. s. iustorum . i. decipient . i. sequaces suos
in cogitatione . accipient in uanitate ciuitates suas. Vbe du Got slâhest daz chit plendest die súndigen . so besuîchent sie íro folgeârra in úppigheite . uuanda du chist stíllo in dero guôton gedánche skeident iûh mánslekken fone mir. Got lêret . daz sih kuôte sceîden fone úbelen in iro uuerchen . unde sie doh kemínne sîn . fone diu ist dero irslágenon . ih mêino dero irblanton lêra uanitas. Vueliu ist diu lera? Ane daz siê íro gelîchen lêrent . die iro burge sint . házen die

réhten. Zíu tuônt siê daz? Vuanda in íro guôti. ubeli gedúnchet. Vuéle sint uiri sanguinum? ane die. qui oderunt fratres suos. (21) *Nonne eos qui oderant te domine odio habui? et super inimicos tuos tabescebam?* Ziu sceîdent siê sih fone mir. samosih ubel si? Nehazeta ih die dih hazent trohten? unde neséreuuêta ih umbe dine fienda. uuanda mir iro unreht ando uuas fúre dih *)? (22) *Perfecto odio oderam illos.* In durnohtemo háze [R 514] házeta ih siê. Daz chit ih házeta siê rehto. uuanda ih iro úbeli házeta nals siê selben. *Inimici facti sunt mihi.* Sie sint mir fiént. uuanda ih iro unreht házeta. (23) *Proba me deus. et scito cor meum.* Pesuoche du mih Got. ube ih daz kesculdet hábe. daz sie sih sceîdên fóne mir. unde uuizîst du min hérza. uuanda sie iz uuízen neuuéllen. *Scrutare me et cognosce semitas meas* (24) *et uide si uia iniquitatis in me est.* Scródo mih. unde bechénne mîne stîga. unde sih ube in mir unreht fád sî. *Et deduc me in uia ęterna.* Vnde rihte mih ze démo euuîgen uuége CHRISTO. an démo nehêin únreht neist.

(CXXXIX.)

(1) IN FINEM IPSI DAVID. (2) *ERIPE ME DOMINE AB HOMINE MALO. id est diabolo.* Lôse mih truhten chît diû ęcclesia. fone ubelmo ménniscen. Daz ist der. fone démo sanctum euangelium chit. INIMICVS HOMO HOC

*) *am Rande:* Nota. odienda peccata non homines.

FECIT. *A uiro iniusto erue me.* Fone únrehtemo man lôse mih . daz ih fone imo geargerôt neuuerde. (3) *Qui cogitauerunt iniustitias in corde . tota die constituebant bella.* Also diê unrehte sint . die únrehtes denchent in iro hérzôn . unde allen den dag uuellen féhten . unde ételih scisma alde heresim bríngen . alde seditionem machôn. (4) *Acuerunt linguas suas sicut serpentes.* Siê hábent iro zunga geuuézzet also uuúrme. Íro uuort sint samofrêisig samoso uuúrme. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Vnder iro lefsen ist ferborgen daz zâligosta êitter. (5) *Custodi me domine de manu peccatoris . id est diaboli . ab hominibus iniquis eripe me .* huôte mîn [R 515] trúhten fore des tiefeles hánden . lôse mih fone unrehten ménniscon. *Qui cogitauerunt subplantare gressus meos.* Die mih uuellen bescrénchen . die mih írren uuellen rehtero férte. (6) *Absconderunt superbi laqueos mihi.* Ýbermuôte rihton mir stríccha. Mih îlton heretici gefâhen mit iro únchústen. *Et funes extenderunt in laqueum pedibus meis.* Vnde dénitôn sie seîl minen fuôzen ze strícche . daz chit . sie strícton iro seîl . daz mîne fuôze darána geháftetin. Vuaz sint diu sêil ane geflóhtene reda . ze írreden getâne. *Iuxta iter scandalum . id est offendiculum posuerunt mihi.* Pî demo uuége légeton siê daz dâr ih mih anastiêze. Vuanda ándere negefâhent sie . âne die aba rehtemo fáde uuenchent. (7) *Dixi domino . deus meus es tu.* In dien frêison chad ih ze minemo truhtene . [W¹ 2ʳ] mîn Gót píst tu. Taz nemúgen áber sîe nieht pórebáldo chéden . uuanda íro úbermûoti scêidet sîe fóne Góte. *Exaudi domine uocem deprecationis meę.* Chád ih ouh . kehôre trúhten mîna dígi. (8) *Domine domine uirtus salutis meę.* Tu trúhten chád ih .

píst chraft mînero hêili . du gibest mir dîe chréfte déro heîli. *Obumbrasti super caput meum in die belli.* In uuîge daz chît in temptatione bescátetôst tû mîn houbet . daz ih fore hizzo neirlâge . álso dîe irlígent . dero hízza dû nechûolest. (9) *Ne tradas me domine a desiderio meo ! peccatori.* Fóre nîete negebêst du mih truhten demo tîefele. Ter nîet ist tiû hízza . dia Gótes scato mézôt . nîe si únsih úberuuúndene peccatori negeántuuúrte. *Cogitauerunt aduersum me ne derelinquas me . ne forte exaltentur . id est ne de me triumphent.* V́bele rîeten míh ána [R 516] du neferlâzêst míh . niê sie des úbermuôte neuuerdên. (10) *Caput circuitus eorum . id est caput eorum circuitus est.* Diabolus iro houbet . ter ist úmbegáng . tér neberíhtet sih niêmer ze uuége. *Labor labiorum ipsorum . id est mendacium operiet eos.* Iro mundes arbêit scírmet sîe. Tu scírmest míh . sîe scírmet íro lúg. Mit demo ántsêidont sîe síh íro súndôn . der ist únsémftero zefíndenne danne diû uuârhêit. (11) *Cadent super eos carbones ignis.* Clûonte zánderen ánafallont sîe . uuánda sîe geséhent tie zúndên . dîe fore chuôle uuârin. Sîe geséhent táz ín érnest uuírt ! ze uuólatâten. *Deicies eos.* Dar uuirfest tu sîe níder. Dáz sîe dîen irbúnnen . daz fellit siê. *In miseriis non subsistent.* Uuênegheit keskíhet ín . fóre déro negestânt sie. Áber réhte gestânt . uuánda eîner déro réhton chád . SED ET GLORIAMVR IN TRIBVLATIONIBVS. (12) *Vir linguosus non dirigetur super terram.* Zefilochôsig man negeuuunnet niêmer gréhti óbe érdo . uuánda iz chit . IN MVLTILOQVIO NON EFFVGIES PECCATVM. Ter gezúngelêr íst . ter ist tíccho lúkkêr . daz ist míchel úngrehti. *Virum iniustum mala capient in interitum.* Vnrehten man

gefáhent uuêuuun ze ferlórnissedo . dien guôten mugen sie ouh kefáhen . náls áber ze flóreni. (13) *Cognoui quia faciet dominus iud*[Schluss W^1 2^r]*icium inopum.* Ih pechénno daz Got diên unêhtigên ríhtet. *Et uindictam pauperum.* Vnde er geríh tuot dero armon. (14) *Veruntamen iusti confitebuntur nomini tuo.* Aber doh die rehten iéhent dinemo námen nals ín selbên . alles des . daz sie ge[W^1 2^v]múgen. Tír uuízzen sîe ís [R 517] táng . *habitabunt recti cum uultu tuo.* Créhte bûent sáment tînemo ánalutte . álso iz chit . CVM APPARVERIT SIMILES EI ERIMVS . QVONIAM VIDEBIMVS EVM SICVTI EST.

(CXL.)

IN FINEM IPSI DAVID. (1) *DOMINE CLAMAVI AD TE . EXAVDI ME.* Truhten chit ter propheta . ze dir háreta ih . kehôre mih. *Intende uoci deprecationis meę dum clamauero ad te.* Tûo ouh noh uuara mînero dígî . sô ih háree ze dír. Sô du tâte in preterito . so duô in futuro. Gehôre mih iêo. (2) *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Mîn gebét récche sih ûf . álso róuh fóre dír. Suozen stang tuôe dír mîn gebét. *Eleuatio manuum mearum sacrificium uespertinum.* V̂fhéui mînero hándo . sî dír âbentópher. Mînero guôton uuercho . rûochest tu ze mînemo énde. (3) *Pone domine custodiam ori meo . et ostium circumstantię labiis meis.* Sézze hûota mînemo munde truhten . unde úmbe mîne léfsa stélle túre. Lêre mih keuuâr uuésen mînero uuórto. (4) *Non declines cor meum in uerba malitię . ad excusandas excusationes*

in peccatis. Nechêre mîn herza in arguuílligiû uuórt ze antsêido dero súndon. Lêre mih puram confessionem quę liberat a morte. *Cum hominibus operantibus iniquitatem et cum electis eorum ! non communicabo.* Sáment únrehten . unde sáment iro iruuéleten nehábo ih kemêinsami. Taz sint die sih selben sundon ferságent. (5) *Corripiet me iustus in misericordia . et increpabit me . oleum autem peccatoris non inpinguet caput meum.* Der rehto inchán mih . unde irréfset [R 518] mih kenâdeglîcho des súndigen ólê . nesálbôe . mîn hoûbet. Sîn ólê . daz ist sîn lób . unde sîn slíhten. Daz ieo gûotemo man zefliêhenne ist. *Quoniam adhuc oratio mea in beneplacitis eorum . s. peccatorum.* Uuánda bît noh in iro gelîcheten ist mîn gebét. Nóh uuírt . taz ín lichet zechedenne . DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA . SICVT ET NOS DIMITTIMVS DEBITORIBVS NOSTRIS. (6) *Absorpti sunt iuncti petre iudices eorum.* Íro ríhtâra sínt [Schluss W^{1} 2^{v}] fertîligot ze CHRISTO gebótene. Platonis unde aristótelis lêra netúgen . so man euangelium CHRISTI dárazuô biûtet. *Audient uerba mea quoniam potuerunt.* Sie gehôrent mîniu uuort . uuanda diu gemáhtôn . éniû uuâren chráftelôs. (7) *Sicut crassitudo terrę eructuata est.* Fone diû cham also feîzti déro érdo . daz pluôt dero martyrum. Dannan iruuûohs der heîligo ézesg . daz uberál christiani uuúrden. *Dissipata sunt ossa nostra . id est martyres secus infernum.* V́nseriû beîn uuúrden zebólot pî dero hello. Die unsih stárchton . die uuárf man sámoso in héllа . sie sint aber guôllih in hímele. (8) *Quia ad te domine domine oculi mei.* Vuanda ze dir truhten sehent mîniu oûgen ze dînen gehêizen . nals ze iro dróuuôn. *In te speraui . non auferas . s. a bonis tuis*

animam meam. An díh kedingo ih fone demo dînemo guôte nescêid mîna sêla. (9) *Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi . et ab scandalis operantium iniquitatem.* Pehuote mih fore demo stricche . den sie mir gerihtet habent unde fore demo írriden dero únrehton. (10) *Cadent in retiaculo eius peccatores.* Sundige gehaftent in sinemo nézze. Diaboli sint daz nezze . sin ist der stríg. *Singulariter sum ego do-* [R 519]*nec transeam . s. ad patrem.* Ih pin eîno chit CHRISTVS. unz ih irstírbo . dáranâh manigfálton ih mîne.

(*CXLI.*)

(1) *IPSI DAVID.* (2) *UOCE MEA AD DOMINVM CLAMAVI . VOCE mea ad dominum deprecatus sum.* Mit mînero stímmo háreta ih ze trúhtene . mit mînero stimmo dígeta ih ze trúhtene. Min stimma ist . diu fóne herzen chúmet . mánige ruôfent mit lefsen . nals mit herzen. Daz herza gehôret Got . die lefsa gehôret mennisco. (3) *Effundam in conspectu eius orationem meam.* Fore ímo lazo ih ûz mîn gebét . dar échert er iz kesiêhet. Andere nemúgen daz herza gesêhen . ane sîn. *Tribulationem meam ante ipsum pronuntio.* Mina arbêit ságo ih fóre imo. Vuanne tuon ih daz? (4) *In deficiendo ex me spiritum meum.* So min gêist chûmîg uuírdet. Ziu sol ih daz tuôn? Daz mih sin geîst sterche. *Et tu cognouisti semitas meas.* Vnde du becbándost mîne stîga. Dû gesahe mih rehto phádôn. *In uia hac qua ambulabam absconderunt laqueos mihi.* Siê ríhton mír toûgeno stríg chit CHRISTVS . án

démo uuege . an démo ih kiêng in innocentia . sie rihton mir doh patibulum crucis. (5) *Considerabam ad dexteram et uidebam . et non erat qui cognosceret me.* Darumbe sah ih mih uuer min halb uuâre . unde nehêiner neuuas . der mina deitatem bechandi. *Periit fuga a me.* Dar neflôh ih . doh andere fluôhin. *Et non est qui requirat animam meam.* Vnde umbe helfa nesuôhta mih niêman. (6) *Clamaui ad te domine.* Do háreta ze dir truhten alsús. PATER IN MANVS TVAS COMMENDO SPIRITVM MEVM. *Dixi . tu es spes mea.* [R 520] Chad ih oûh du bist min gedíngi. *Portio mea in terra uiuentium.* Min têil des erbis in paradyso. Also latroni gehêizzen uuard . HODIE MECVM ERIS IN PARADYSO. (7) *Intende orationem meam quia humiliatus sum nimis.* Ferním mîn gebét uuanda ih harto gediemuotet pín . mit demo tôde. *Libera me a persequentibus.* Lôse mih fone mînen âhtâren . die mîn niêht neborgênt . uuanda sie mih Got nebechénnent. Also iz chit . SI ENIM COGNOVISSENT . NVMQVAM DOMINVM MAIESTATIS CRVCIFIXISSENT. *Quia confortati sunt super me.* Vuanda sie mir óberôren uuórden sint . unde mih ín den tod kestôzen hábent. (8) *Educ de custodia animam meam.* Pring mih fone héllo. *Ad confitendum nomini tuo.* Daz dih lóboen mîne fideles. *Me exspectant iusti . donec retribuas mihi.* Mîne apostoli bîtent . unz dû mir mîna gloriam in resurrectione irgébêist.

(CXLII.)

(1) *ORATIO DAVID QVANDO PERSECVTVS EST EVM FILIVS EIVS. DOMINE EXAVDI ORATIONEM MEAM . AVRIBVS percipe*

obsecrationem meam. Truhten gehôre mîn gebét . fernim mîne dígî. *In ueritate tua exaudi me . in tua iustitia.* Gehôre mih in dînero uuarhêite . in dinemo rehte nals in minemo gehore mih . uuanda du mir gabe souuélih reht ih habo. (2) *Et non intres in iudicium cum seruo tuo . quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.* Vnde dínclîcho nefárest du mit dînemo scalche . nube genadeglîcho . uuanda fore dir

niêman

nehêin lébendêr únscúldîg neíst. Also iob chit . NEMO

ist rêine fóre dir noh sar daz hiûtiga chindeli

MVNDVS [R 521] ANTE TE . NEC INFANS CVIVS VNIVS DIEI VITA

ob erdo

EST SVPER TERRAM. (3) *Quia persecutus est inimicus animam meam . humiliauit in terra uitam meam.* Vuanda diabolus ahta mîn . unde ze súndon brahta er in erdo mînen lîb. Daz sint uerba pęnitentis. Súlen iz aber dauidis uuort sîn fóne Absalone . alde CHRISTI fone iuda so chit iz sus. Min fíent âhta mîn . unde geníderta mih . uuanda der êino uuard regno depositus . der ander uuard in cruce damnatus. Fóne diu sprichet sâr nâh CHRISTVS. *Collocauit me in obscuris . sicut mortuos sęculi.* Er stîez mih in diê fínstri des crábes . also diê tôten dero uuerlte . die mit rehte irsterbent uuanda sie fone sculden irstérbent. (4) *Et anxiatus est in mc spiritus meus . in me turbatum est cor meum.* Vnde ángesta min sêla in mír . unde geleîdigot uuard mîn hérza in mír. Nah diên uuórten. TRISTIS EST ANIMA MEA VSQVE AD MORTEM. (5) *Memor fui dierum antiquorum.* Nû sprichet imo zuô corpvs eius. Déro alton tago erhúgo ih . do dísiu uuerlt uuard. *Et in factis manuum tuarum meditabar.* Vnde in din hántuuerch tâhta ih . daz in himele unde in erdo skî-

net. Dârbî chôs ih daz. (6) *Expandi manus meas ad te . sicut terra sine aqua tibi.* Mîne hende ! rahta ih ze dir also uuazzerlôs erda gágen régene uuas ih gagen dir. (7) *Velociter exaudi me domine . defecit spiritus meus.* Kehôre mih spuôtigo . uuanda ih chûmo geâtemon. Also diên gesciehet die fílo muôde uuerdent . unde sie labo bedurfen. In mînemo ateme bin ih irlégen . in dinemo lábo mih. *Ne auertas faciem tuam a me . et similis ero descendentibus in lacum.* Neuuende fone mir dîn anasiúne . uuanda ih dánne gelîh [R 522] uuírdo dien farenten níder in dîa hellagruoba. (8) *Auditam fac mihi mane misericordiam tuam.* Laz mih in morgen gehôrren dîna genâda. So dies iudicii chome . so tuo mih kehorren . VENITE BENEDICTI PATRIS MEI PERCIPITE REGNVM. *Quia in te speraui.* Vuanda ih an dih kedíngo. *Notam fac mihi uiam in qua ambulem . quia ad te leuaui animam meam.* Chundo mir den uueg . der menniscon unchunt ist . an demo ih sule gân. Den chunde mir . uuanda ih ufhuob ze dir mîna sêla . nals nider ze dirro uuérlte. (9) *Eripe me de inimicis meis domine ad te confugi.* Lose mih fone minen fíenden . ih keflóh ze dir. (10) *Doce me facere uoluntatem tuam . quia deus meus es tu.* Lêre mih tuôn dinen uuillen . uuanda du mîn Got píst . unde ih dir êinimo uuillon sol. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Din guote geist lêite mih in rehta erda. Reht erda ist der lîchamo . unz ér úndertân ist spiritui sancto. Sô ist ouh regnum futuri seculi. Fone diu uuirt hier bêidero gebéten. (11) *Propter nomen tuum domine . uiuificabis me in ęquitate tua.* V́mbe dinen namen uuanda ih iz nehabo gefrêhtot . chicche mih in dinemo rehte. *Educes de tribu-*

latione animam meam. Leite mina sêla ûzer árbeîten. Laz mih éndon mit ablâze. (12) *Et in misericordia tua disperdes inimicos meos.* In dînen genâdon zegéngêst du mîna fienda. *Et perdes omnes qui tribulant animam meam . quoniam ego seruus tuus sum.* Vnde ferliêsest du diabolum . unde alle die mih pînont . uuanda ih din scalh pin.

(CXLIII.)

(1) *David ad goliam.* *Benedictvs dominvs devs mevs . qvi docet* [R 523] *manus meas ad prelium . et digitos meos ad bellum.* Gelóbot si trúhten Got mîner. der mine hende . unde mine fíngera lêret ze uuîge . uuíder golia der diabolum bezeîchenet . unde uuider demo lîchamen . fone demodir gescríben ist . Caro concvpiscit adversvs animam. (2) *Misericordia mea.* Mîn erbarmeherzi bist dû . uuanda du gíbest mir sîa. *Et refugium meum.* Vnde min zuôflúht. Ze ímo fliêho íh er ist mîn fésti. *Susceptor meus et liberator meus . protector meus.* Min inphángâre . unde lôsâre . unde skermâre. *Et in ipso sperabo . subiciens populos sub me.* Vnde an ín gedíngo ih . liute mir undertuônde . so ih nah saule mînes riches uualten begínno. (3) *Domine quid est homo . quia innotuisti ei? s. diuinitatis archanum.* Vuaz ist mennisco . daz du imo dina tougeni chuntost? *Aut filius hominis quia reputas eum . id est quia tanti estimas eum.* Alde ménniscen sun . daz du sin uuáratuôst? (4) *Homo uanitati similis factus est . dies eius sicut umbra pretereunt.* Mennisco

ist kelîh úppighêite . uuanda sîne taga also scáto fergânt. Er uuard gescáffen gelîcher ueritati . daranah uuard er fone sundon gelîh uanitati. (5) *Domine inclina cęlos tuos et descende* . helde truhten dîna hímela unde fáre háraníder . ouge dih uns incarnatum. *Tange montes et fumigabunt.* Ruóre die berga so riechent siê. Vbermuoten herzon gib compunctionem . so tuônt siû pęnitentiam. (6) *Corusca coruscationes tuas . et dissipabis eos.* Pléccheze siê ána so zeuuírfest dû siê. Prúte sie mit dînen zeîchenen . so geloubent sie sih iro êinungo. (7) *Emitte sagittas tuas et contur*[R 524]-*babis eos.* Sciûz sie ana dîne strâla . so leidegost du siê. Sende sie ána dîne apostolos . so sêregost du sie iro súndôn. *Emitte manum tuam de alto.* Sende fater dînen sun fóne hímile. Er ist din hant . mit dero du álliû scuôfe. *Eripe me et libera me de aquis multis.* Lôse mih fóne uuazzeren manigen . fóne zuodiêzzenten genuogen. *De manu filiorum alienorum.* Lose mih fone frémedero chindo hánden . die dero ęcclesię chint nesint. (8) *Quorum os locutum est uanitatem.* Ih mêino die . dero munt iêo úppegcheit spríchet. Fone dien uuázzeren lôse mih. *Et dextera eorum dextera iniquitatis.* Vnde íro zéseuua ist . des únrehtes zeseuua. Daz ist fone diû . uuanda sie habent ze zésuuuun daz sie ze uuínsterûn haben soltôn . ih neîmo terrena bona. Sie solton ęterna bona ze zeseuuun hábeu. (9) *Devs canticum nouum cantabo tibi.* Danne so christvs chumet . singo ih dir niuuuen cantiken daz ist der daz ih ézzen muoz sînen lichamen . unde trinchen sîn bluôt. *In psalterio decem chordarum psallam tibi.* An demo zênseîtigen psalterio singo ih dír . uuanda decem precepta legis sint dîn . also ouh daz zênteiliga euange-

lium. Fone dir sint siu beidiu chómen. (10) *Qui das salutem regibus.* Du diên rehtên gíbest heîli. *Qui liberasti dauid seruum tuum . de gladio maligno . libera me.* Du dauid dînen scalch lôstôst fóne goliadis suerte demo arguuilligen . lôse mih. Mines truhtenes suert ist kuôtuuíllîg . uuanda iz sceidet fone úbelên . arguuillîg ist aber des tiêfeles suért . uuanda iz scêidet fone guôten. (11) *Et erue me de manu filiorum alienorum . quorum os locutum est uanitatem . et dextera eorum* [R 525] *dextera iniquitatis.* Der férs chît . also er fore chad. (12) *Quorum filii sicut nouellę plantationes constabilitę a iuuentutę sua.* Déro sune sint niúuue also flanzunga . gestate fóne iúgende. Sie sint ébenscône niûsaztên rébôn . uuanda sie gefestenot hábeNT niúuue írreden . fure dia altun lêra prophetarum unde apostolorum. *Filię eorum compositę circumornatę ut similitudo templi.* Iro tohtera gânt gefrénchet. in chílechun uuîs kânt sie geziêrte. Sie habent kelichi dero ziêrdo . nals die uuarheît. (13) *Promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud.* Iro chéllera sint folle . mûzonde daz lîd . fone einemo ze andermo. *Oues eorum fętosę abundantes in egressibus suis.* Iro scâf sint féselîg manegiû in iro ûzkéngen. Manegiu gant ûzer iro stîgôn. (14) *Boues eorum crassę.* Iro chuôe sint feîzte. *Non est ruina macerię.* Noh iro stêinzûn nefállet. *Neque transitus.* Noh iro hus neist túrhfertîg. Sie habent kesuâshêit. *Neque clamor in plateis eorum.* Noh scréiôd neist in iro strâzon. Sie neuuecchet niêman. (15) *Beatum dixerunt populum cui hęc sunt.* Sie hiêzzen sâligen den liût . der sólih hábet. Daz tâten siê . uuanda sie iz ze zéseuuun hábeton. Ih uuile iz rehtor ságen. *Beatus populus cuius*

dominus deus eius. Der liût ist sâlig . der Got ze hêrren hábet. V́be Got sîn hêrro ist . sô ist ér sâlig.

(*CXLIV.*)

(1) *Ipsi david. Exaltabo te devs mevs rex . et benedicam nomini tuo in seculum . et in seculum seculi.* Sélbemo dauid . sélbemo christo chit ęcclesia. Ih irhóho dih Got min chúning . unde lóbon dinen námen in uuerlte . unde iêmer daranâh. (2) *Per singulos dies benedi*[R 526]*cam tibi.* Tágelîches lobo ih dih . niêht
uuólon uuêuuon
êin in prosperis . nube ouh in aduersis. *Et laudabo nomen tuum in seculum seculi.* Vnde be diû lóbo ih dih hiêr . unde in êuuon. Der dih hier uuírdigo lóbôt . demo uuirt kelâzen . daz er dih lóbot êuuigo. (3) *Magnvs dominus et laudabilis nimis . et magnitudinis eius non est finis.* Míchel ist min truhten . unde lóbosam harto . unde ist uuende sinero ist micheli . uuende ist ouh mines lóbes . uuanda ih nâh dísemo lîbe dih iêmer lóbon. (4) *Generatio et generatio laudabunt opera tua.* Chunne unde chunne lóbont diniû uuerch . hiêr in uuerlte filii dei . unde in enero uuerlte filii resurrectionis . lobônt dînen námen. *Et potentiam tuam pronuntiabunt.* Vnde dîna máhtigi ságent siê. Sie uuîzent dir . daz sie selben gemugen. (5) *Magnificentiam glorię sanctitatis tuę loquentur . et mirabilia tua narrabunt.* Daz mágenuuerch dînero guôllichun hêiligi sprechent ! sie. Dîniu uuunder zellent siê. (6) *Et uirtutem metuendorum tuorum dicent.* Vnde

dîa chraft dinero antsâzigon dingo ságent siê. Nieht ein regnum cęlorum . nube ouh ignem ęternum. *Et magnitudinem tuam narrabunt.* Vnde dîna mícheli zellent siê . daz iro únmez ist. (7) *Memoriam abundantię suauitatis tuę eructabunt.* Kehugeda dero genuhte dinero suôzi róphezent siê. Suôziû genúht ist . daz du únser gehúgest. Diê ézent sie . so siê iro ferstânt die róphezent siê . so sie siâ ságent unde lêrent. Also iohannes côumota uuírtscaft habendo super pectus domini . unde róphzta. IN PRINCIPIO ERAT VERBVM. *Et in iustitia tua exsultabunt.* Vnde fréuuent sie sih in dînemo rehte . nals in iro rehte. Also sie dir gébent . daz sie sint . [R 527] so gébent sie ouh dir . daz sie rehte sint. Anderesuuiêo gâben sie dir daz mínnera . unde in selbên daz mêra. (8) *Misericors et miserator dominus.* Kenâdig truhten . danches kuot kébendo . unde genâdâre sculde fergebendo. *Patiens et multum misericors.* Kedúltig fertragendo . unde fílo genâdig ze riúuuon ládondo. (9) *Suauis dominus uniuersis.* Suôze hêrro allên . die geîslicho sîne géba getrínchENT. *Et miserationes eius super omnia opera eius.* Vnde sîne genâda sint uber álliû sîniu uuergh . diu er an uns tougeno ! tuôt . unde ist aber sîn geríh uber des tiêfeles uuergh. (10) *CONFITEANTVR TIBI DOMINE OMNIA OPERA TVA.* Iéhên dir daz chit lóboien dih alliu diniu uuergh trúhten. Siu lóbont dih . uuanda du an in gelóbot pist. An ín skînet . uuer du bist. *Et sancti tui benedicant tibi.* Vnde dine heiligen lóboien dih. Angeli sancti . troni . dominationes . potestates . principatus . et iusti homines. (11) *Gloriam regni tui dicent . et potentiam tuam loquentur.* Kuôllichi dînes rîches sagent sie . unde dina máhtigi spréchent siê .

uuanda du allen lebenden den lîb . unde unlebenden den sâmen iro uuérennis habest kegében. (12) *Vt notam faciant filiis hominum potentiam tuam.* Daz sie chunt tuôen menniscon chinden dina máhtigi . also Petrus unde Iohannes do tâten . do sie claudum ex utero matris kánghêile máchoton. *Et gloriam magnificentię regni tui.* Vnde die guôllichi des mágenuuerches dines rîches . daz uuir noh nesêhen. Vuanda in dirro uuerltscôni mit uns púent ! tîer unde uuúrme . unde mánig lêitsami . unde aber in énero uuerlte . mit uns nebuent ane angeli soli. (13) *Regnum tuum . regnum omnium sę*[R 528]*culorum.* Vuiêolih ist daz riche ? Vuar iruuíndet iz ? Dîn rîche ist êuuig rîche . iz ist durhkang allero uuerlto. *Et dominatio tua . in omni generatione et generatione.* Vnde din hêrscaft uuéret in állero chúnnezalo diû nû ist . unde noh chúmet. *Fidelis dominus in omnibus uerbis suis.* Ketriúuue hêrro ist er in állen sînen uuórten . uuanda er so geleîsta so er gehiêz . PROPRIO FILIO SVO NON PEPERCIT. Daz kehiêz ér. Vitam ęternam sol er noh kében. Darumbe eigen uuir inphángen pignus spiritus sancti. *Et sanctus in omnibus operibus suis.* Vnde heilig ist er in allen sinen uuérchen. (14) *Alleuat dominus omnes qui corruunt . et erigit omnes elisos.* Also dârána skînet . er héuet ûf alle diedir fállent . unde alle ferchníste rihtet er ûf. (15) *Oculi omnium in te sperant . et tu das escam illorum in tempore oportuno.* Sie uuartent truhten alle an díh . unde du gíbist in fuôra . ze geuélligemo mâle. (16) *Aperis tu manum tuam . et imples omne animal benedictione.* Dû induôst dina hant . unde irfúllest alliu lîbhaftiû ségenes. Fóne dînero hant chúmet al daz siu hábent.

(17) *Iustus dominus in omnibus uiis suis . et sanctus in omnibus operibus suis.* Vnser truhten ist rehter. in allen sinen uuégen . daz chit in allen sînen scáffungon . unde ist hêilig in allen sînen uuerchen. (18) *Prope est dominus omnibvs inuocantibus eum in ueritate.* Er ist pi allen . die in ánahárent in uuarheite. Daz netuont die niêht . die in unrehtes pítent . pe diu ist er dien ferro. (19) *Voluntatem timentium se faciet . et deprecationem eorum exaudiet . et saluos faciet eos.* Die in fúrhtent . dero uuillen tuot er . diê gehôret er . unde gehâltet sie. (20) *Custodit dominus omnes diligentes se . et omnes peccatores di*[R 529]*sperdet.* Er behuôtet alle die in minnônt . alle sundige ferliůset ér. (21) *Laudem domini loquetur os meum . et benedicat omnis caro nomen sanctum eius . in ęternum . et in seculum seculi.* Mînes truhtenes lob sprichet mîn munt . unde mánnolih lóbot sînen hêiligen námen . iêmer unde iêmer.

(*CXLV.*)

(1) *Allelvia.* (2) *Lavda anima mea dominvm.* Mîn sêla lobo Got. Mánnolîches sêla lóboe Got . sid der propheta daz râte sinero sêlo. *Laudabo dominum in uita mea.* Ih lobo ín hínafúre . dar mîn lében ist. In euuigemo lîbe dar lóbo ih in. *Psallam deo meo . quamdiu ero.* Ih lóbo in ouh hiêr . unz ih hiêr bín. *Nolite confidere in principibus* . (3) *in filiis hominum in quibus non est salus.* Niêht nefersêhent iůh ze geuuáltigen . neheîna baldi neeîgint in ménniscon chín-

den . an diên iúuuera sâlda nieht nestânt. Siê stant ecchert in einemo filio hominis . der ouh filius dei ist. (4) *Exibit spiritus eius . et reuertetur in terram suam . in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Des mennisken sêla féret hina . unde danne iruuíndet der lichamo uuidere ze déro erdo . dannan er cham. So sint hína alle iro gedancha. Der tôd kenímet in siê gáreuuo. (5) *Beatus cuius deus iacob adiutor eius.* Sâligo des helfâre truhten Got iacobis ist . der selben iacob ze israhele machota. *Spes eius in domino deo ipsius* (6) *qui fecit cęlum et terram . mare et omnia quę in eis sunt.* Sâligo des kedingi an trúhtene Góte sinemo ist . nals an saturno alde neptuno . nube an demo der hímel unde erda unde mére téta . unde al daz dârínne íst. (7) *Qui custodit ueritatem in seculum . iudicium iniuriam patientibus.* [R 530] Der iêmer der uuarheite huôtet . rihtendo diên unreht tólenten . nals sih réchenten. *Dat escam esurientibus.* Kibet húngergen fuôra. Die rehtes húngerge sint . die gesatot er. *Dominus erigit elisos.* Er ríhtet ûf die geuuírsoten. Die so hárto fállent . daz sie ûfirstan nemúgen . die héuet er ûf. *Dominus soluit compeditos.* Er lôset die beháften mit truôhen. Suâre truôhe sint diê súnda unde disiu mortalitas . ûzer diên bêiden Got lôset. (8) *Dominus illuminat cęcos.* Er getuôt unuuízzige uuîse. *Dominus diligit iustos.* Er mínnot rehte. (9) *Dominus custodit aduenam.* Er behuôtet den zuochómeling. Daz ist sancta ęcclesia de gentibus. *Pupillum et uiduam suscipiet.* Vueisen unde uuíteuuun inphâhet er. *Et uiam peccatorum exterminabit.* Vnde den breiten uuég déro súndigon ûzôt er. Er chêret in fóne ímo . be diû leîtet er ze héllo. (10)

Regnabit dominus in secula . deus tuus syon . in generatione et generatione. Din Got syon richesot iêmer.

(CXLVI.)

Allelvia. (1) *Lavdate dominvm qvoniam bonvs psalmvs . id est laudate dominum . quoniam bonum est laudare dominum.* Lóbont trúhtenen . uuanda sin lob kuôt ist . kuôt ist daz man ín lóbot. Psalmosang ist kuôt. Vuaz ist daz? ane daz man an psalterio singet? Psalterium scillit also êin lîra . alde êin harpha . alde ein organum. Vnde uuanda daz lûto scíllet . daz man darána singet . pe diû chît psalmus hôhsang. Der hôhsangot . der den hohesten lóbot. Ín lóbot der lobosamo lébet. *Deo nostro sit iocunda decoraque laudatio.* Vuúnnesam unde ziêre lób si unsermo Góte. Ziêre lob tuôt imo . des síte ziêre sint. Vnziêre singet . der ún[R 531]ziero uuérchot. Also iz chit . NON EST SPECIOSA LAVS IN ORE PECCATORIS. (2) *Edificans ierusalem dominus . dispersos israhel congregabit.* Die himeliscun ierusalem zímberondo gesámenot er die zeuuórfenen liûte . die uidentes dominum hêizent. Angeli geséhent ín. Angelis uuerdent diê gelîh . die in gesêhen súln. Diê gesáminot er in hímile. So ist diû burg kezímberot . so ér diê burgâra gesámenot. (3) *Qui sanat contritos corde.* Der die hérzechnístigen

nahe ist Got diên diê iro herza

heîlet. Also iz chît . PROPE EST DOMINVS HIS QVI CONTRI-

chniston

VERVNT COR. Vuéle sint daz . ane humiles corde? Vbe du genésen uuellest . chníste daz hérza. *Et alligat*

contritiones eorum. Vnde der íro ferchnísteda bíndet. Demo nû uuíget . daz in mánige gelúste gruôzent . unde er chit . QVIS ME LIBERABIT DE CORPORE MORTIS HVIVS? GRATIA DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI . demo ferbindet er hiêr die úngauzi . mit sacramentis ęcclesię. Áber in anderro uuerlte . nímet er ímo aba den bendel . uuanda in dâr neheîne geluste nestungeNT unde er an unrâuua dar ist. (4) *Qui numerat multitudinem stellarum . et omnes nomine suo uocat.* Der dero heîligon zála uueîz unde sie alle be namen némmet. Also er chad septuaginta discipulis . GAVDETE QVOD NOMINA VESTRA SCRIPTA SVNT IN CĘLO. (5) *Magnus dominus noster . et magna uirtus eius . et sapientię eius non est numerus.* Michel ist er . michel ist sin chraft . daz er die ferchnísten so geheilen mag . unde unzalahafte ist sin uuîstuom . daz er die zala dero rehton so begrîfet. (6) *Suscipiens mansuetos dominus . humilians autem peccatores usque ad terram.* Mámmende inphâhet er . diedir sint contriti corde . uuanda [R 532] ín óffenôt er cęlestia . aber sundige nideret er ze dero erdo . uuanda er sia umbe iro superbiam ecchert terrena lâzet uuizzen. (7) *Incipite domino in confessione.* Fahent ána iéhendo trûhtene. Ze êrist iêhent dero sundon. Vnde uuaz danne? *Psallite deo nostro in cythara.* Daranâh singent imo án dero cýthara . daz chit . rértent iûh nah déro geiíhte . ze guôten uuerchen. (8) *Qui operit cęlum nubibus . et parat terrę pluuiam.* Singent démo der den himel decchet mit uuólchenen . unde dannan regenôt dero erdo. Daz chit . der diê scrifte decchet mit figuris unde die lêret die dúrstegen . die siê lustet zelírnenne. *Qui producit in montibus fęnum et erbam . seruituti hominum.* Der ze menniscon nuzzedo . hóuue unde

grás . recchet an diên bérgen. Perga sint apostoli . diê
i. herbam i. fenum
gebent uuelchiu precepta unde hertiû den ménniscon.
der sih ferbéren nemúge der chome zor ê]
Vuelichiu so daz ist . QVI SE NON CONTINET NVBAT . hertiû
ih uuile alle man uuesen also mih selben
so daz ist. VOLO OMNES HOMINES ESSE SICVT ME IPSVM.

(9) *Qui dat iumentis escam ipsorum.* Der stárchemo féhe gíbet sîne fuôra. Er uuêiz die starchen die daz héuue múgen. *Et pullis coruorum inuocantibus eum.* Vnde die iunginen dero rammo ze imo hárenten. Pagani uuaren suarz fone sundon . dero chint sint nu geloûbig unde hárênt in ána. Phisiologi ságent daz pulli coruorum des tóuues lébeen . die uuîla sie uuîz sínt . unde fone íro parentibus neheina fuora nehêigîn . êr siê suárz uuerdent. Also ist iz nu gefáren filiis incredulorum . diê cęlesti refectione gezógen uuerdent . unde ungelicho lébent diên forderon. (10) *Non in uiribus equi uoluntatem habebit.* Imo neist liêbo [R 533] ze dero starchi des rósses. Dien der hals starch ist . unde ubermuote sint . dien ist er únhold. *Neque in tabernaculis uiri beneplacitum est ei.* Noh imo nelîchet uuola in diên séldon des cómenes . der sih ze ímo selbemo fersiêhet . unde ín niêht ánaneháret . also pullus corui. (11) *Beneplacitum est domino super timentes eum . et in eis qui sperant super misericordia eius.* Ímo ist uuola gelîchet an diên . diê ín fúrhtent . unde sih ze sînen genadon ferséhent.

(CXLVII.)

PSALMVS AGGEI . ET ZACHARIĘ. (12) *LAVDA IERVSALEM DOMINVM.* Dise zeuuêne prophetę uuîzegoton in baby-

lonia . do ierusalem zestôret uuas . daz si aber solti geniúuuot uuerden. Also ouh ieremias iro uuîzegota . unde iro tágedinge fant post septuaginta annos. An démo tágedinge ist kezeichenet daz zît . dero ûfuuértigun burg . diû danne chúmftig ist . so dise gesíbenzaloten zîte hínauuerdent. Diêa búrg suln uuir anasêhen . uuanda sie sia ánasahen in spiritu . dô siê fóne dirro chôsoton. Chédên mit méndi. Diû himelisca ierusalem . dû guollicha burg . ze déro alle guôte dingent . lobo . Got. *Lauda deum tuum syon.* Lóbo dînen Got syon. Du bist diû selba. Daz ierusalem ist . daz pist du syon. Eîn burg in zueîn námon. (13) *Quoniam confortauit uectes portarum tuarum.* Vuanda er fasto fergríndelot hábet dîne porta. Ŷz alde in nemag danne niêman . sô sî ze iúngest peslózen uuirdet. Niêman nebeîtet darûz . uuanda mánnelih mendet daz er darínne uuésen muôz. Vuíle iêman darín . der chlócchôt danne in gemêitun . uuanda diû porta beslózen stât. *Bene*[R 534]*dixit filiis tuis in te.* Segen gíbet er dâr dînen chínden . der siê fúrder uuérêt . unde an démo ín niêhtes nebrístet. (14) *Qui posuit fines tuos pacem.* Daz tuôt . der den frído dir ze marcho sezzet. Sid ierusalem ist uisio pacis . so ist iro marcha mit rehte pax. Dar neheine sorgun nesint . dar ist uuârer frído. *Et adipe frumenti satiat te.* Vnde er gesátot dih dero feîzti chórinuuuôcheris daz chit . dero bézestun uuíste. Daz ist er selbo. Er ist panis qui de cęlo descendit. Er ist panis angelorum. Sie fuôrot daz sie ín ánasehen muôzen . daz fuôrot álle diê ciues. Diû ánasiht ist adeps frumenti . si ist túgedheît dero uuíste . uuanda si fátôt diê . diê sia niêzzent. (15) *Qui emittit eloquium suum terrę.* Der sîn uuort êr ûzsendet dero

uuerlte. Also nu skinet . uuanda patris uerbum iû nâh dísên geheizzen chómen ist. *Velociter currit sermo eius.* Sîn euangelium loufet spuôtigo. Fone diû ist iz chunt in állero uuerlte. Daz leitet unsih ad adipem frumenti. (16) *Qui dat niuem sicut lanam.* Der den snê tuôt also uuolla. Vuanda snêuue ist kelîh . der an dien súndon irfróren ist . er uuirt also uuolla aber . so er manige beginnet mit sinemo guôte bruôten unde scirmen . also unsih diû uuolla bruôtet . unde uuider froste skírmet. *Nebulam sicut cinerem spargit.* Vnde den nebul stoubet er also áscûn. So diê sunda . die sih purgen samoso in nébule irbárot uuerdent in confessione so zestiûbent siê. (17) *Mittet cristallum suum . sicut frusta panis.* Er sendet sinen cristallum . also stúcchiû brôtes. Sólih cristallum uuas saulus. Er uuas also man cristallum ziêhet . [R 535] ûzer íse ze stêine irhártêt . so er in aber bechêrta . so santa er ín ûz samo stúcchiû brôtes . uuanda er getéta in oûgen manige geba spiritus sancti. *Ante faciem frigoris eius quis sustinebit?* Vuer gestât fore sinemo fróste? Den er lâzet irfróstên also er pharaonem téta . uuaz uuirt des? (18) *Mittet uerbum suum . et liquefaciet ea.* Pater sendet uz uerbum suum . unde zelâzet siê. Also iz chit . NEC EST QVI SE ABSCONDAT A CALORE EIVS. Verbum patris inphrôret siê. *Et flabit spiritus eius . et fluent aquę.* Vnde uuâhet siê ana sîn Geîst . unde dáranâh rínnent siê ze Góte . uuanda sie zelâzen sint fone sînero uuarmi. (19) *Qui adnuntiat uerbum suum iacob . iustitias et iudicia sua israel.* Der sîn uuort daz chit sin gebot chundet iacob . unde sîniû reht . unde sîne urteilda israheli. Diê sîne fideles sint . diê sint iacob unde israhel . diên óffenot er . uuiêo reht er ist in sînen

iudiciis. uuieo niêman negeníset ane fone gratia. uuanda sie alle den tôd kefrêhtoton. (20) *Non fecit taliter omni nationi. et iudicia sua non manifestauit eis.* So negesuâsta er sih niêht ze allerdiêtelichemo. noh so negeóffenota er ín sîniû gerihte. so er israheli téta. *PSALMVS AGGEI ET ZACHARIĘ. ALLELVIA.*

(CXLVIII.)

(1) *LAVDATE DOMINVM de cęlis.* Díse zuêne prophetę mendent. daz Gote lob chumet fone himele unde fone erdo. Pe diû chédên sáment ín. Lobont Got angeli fone himele. *Laudate eum in excelsis.* Lobont ín in hôhi. (2) *Laudate eum omnes angeli eius. laudate eum omnes uirtutes eius.* Lóbont in sament álle. ioh angeli ioh uirtutes. (3) *Laudate eum sol et* [R 536] *luna. laudate eum stellę et lumen.* Lóbont ín sunna unde mâno. sternên unde tageslîêht. (4) *Laudate eum cęli cęlorum et aquę quę super cęlos sunt laudent nomen domini.* Lobont ín hímela déro hímelo. daz chit himela obe hímelen. Vnde uuazer diû óbe himele sint. diu daz firmamentum inthábent. lóboen sînen namen. (5) *Quia ipse dixit et facta sunt. ipse mandauit et creata sunt.* Vuanda er hiêz siu uuerden. dannan uuurden siû. er gebôt iro gescáft. dannan uuurden siu gescáffen. (6) *Statuit ea in ęternum et in seculum seculi.* Er habet siû gestâtet iêmer unde in êuua. Vuerde ouh hímel unde erda geuuéhsalot also iz chît de futuro sęculo. ERIT CĘLVM NOVVM ET TERRA NOVA. siu gestânt iêo. unde uuérent iêo. *Pręceptum posuit et non preteribit.* Er

sazta ín êa . diû nezegât . uuanda si fone ín intuuéret neuuírdet. (7) *Laudate dominum de terra . dracones et omnes abyssi.* Lob fone erdo tuônt imo . rínnentiû unde alliu únmeztiêfiû uuazzer. Vuemo sint diû rínnenten gelîh . âne draconibus? unde uuéliû sint so tiêf . so der mére . der diê erda umbefahet? (8) *Ignis grando nix glaties . et spiritus procellarum qui faciunt uerbum eius.* Fiûr unde hagel unde snê unde îs . unde dúnestîge uuínda . die sîn gebôt tuônt. (9) *Montes et omnes colles ligna fructifera et omnes cedri.* Perga unde buôla . bérehafte boûma . unde alle cedri. (10) *Bestię et uniuersa pecora . serpentes et uolucres pennate.* Vualdtiêr . unde alliu fého . uuúrme unde fógela. (11) *Reges terrę . et omnes populi . principes et omnes iudices terrę.* (12) *iuuenes et uirgines senes cum iunioribus . laudate nomen domini.* (13) *quia exaltatum est nomen eius solius.* Diê lántchú[R 537]ninga unde alle uuerltliûte . unde alle ríhtara . chíndesce mán unde mágede . alte unde iúnge . lóbent sînen námen . uuanda sin eînes namo irbúret ist. (14) *Confessio eius super cęlum et terram . et exaltauit cornu populi sui.* Sîn lob ist uber himel unde erda uuanda imo negeebenont sih . die in himile alde in erdo sint. Vnde ér irhóhet daz horn sînes liutes . so er in ze zeseuuun sezzet. unde ímo sina ánasiht kelâzet. *Ymnus omnibus sanctis eivs.* Allen sinen hêiligon uuirdet ymnus kelâzen zesíngenne. Den ymnum singent sie in cęlesti ierusalem . also iz chit. TE DECET YMNVS DEVS IN SYON. Der ymnus ist ín gemeîne . der ist in êuuîg. *Populo appropinquanti sibi.* Er uuirt démo liute gelâzen . der sih ímo nâhet. *ALLELVIA.*

(CXLIX.)

(1) *Cantate domino canticvm novvm.* Singent trúhtene niúuuen cantiken. Der singet ín . der ueterem hominem îlet abanémen . unde nouum ánalégen. Der cęlestia minnot nals terrena . der in caritate lebet nals in discordia . unde sih fréuuet redemptionis quę est in christo iesv domino nostro. *Laus eius in ęcclesia sanctorum.* Sîn lob íst in dero gesámenungo dero heîligon. In himele gesámenont sie sih . dar lóbont siê ín. Die sih ouh hiêr samenont in ęcclesiis diê lóbont in. (2) *lętetur israel in eo qui fecit eum.* An démo fréuue sih israel der ín téta . nals an scázze . noh án êron . noh an uuérltsâldon. *Et filii syon exsultent in rege suo.* Vnde syonis súne fréuuen sih in íro chúninge. Filii syon daz ist israel. (3) *Laudent nomen eius in choro.* Loboen sinen namen sament síngendo. Chorus ist confessio cantantium . daz chit samentsín[R 538]gentiû mánegi. *In tympano et psalterio psallant ei.* Pellis stracchêt an tympano. chordę stracchent an psalterio. An diên bêiden lóbont ín. Diê hende sin unmuôzig . sament démo munde. Daz chit . Kib elemosinam . unde tuô alliû uuerh kuôtiû. Daz ist tympanum unde psalterium. (4) *Quia beneplacitum est domino in populo suo.* Vuanda imo ist uuóla gelîchet an sinemo liûte. Daz ist imo danne . so er in gelîh ketuôt angelis suis. *Et exaltauit mansuetos in salutem.* Vnde mammende erhôhet er ze hêili. Kenuôge sint . úbermuôte . die irhóhent sih selbe in mortem áber Got erhóhet sîne mansuetos in salutem. (5) *Exsultabunt sancti in gloria lętabuntur in cubilibus suis.* Die heîligen fréuuent sih in guôl-

lichi. Vuâr ist diû guôllichi? In iro chameron . ih mêino in herzon dar fréuuent sie sih. Also Paulus chit . NAM GLORIA NOSTRA HĘC EST . TESTIMONIVM CONSCIENTIĘ NOSTRĘ. (6) *Exsultationes dei in faucibus eorum.* Gotes fréuueda sint in íro giûmon. Siê iéhent Gote iro guôllichi . dero sie sih fréuuent nals in sélben. *Et gladii ancipites in manibus eorum.* Vnde zuíékkiû suért sint in iro hánden. Daz chit uerba dei. Also iz chit . VERBVM DEI PENETRABILIVS EST OMNI GLADIO ANCIPITI. Vuarazuo brûchent sie diû suért. (7) *Ad faciendam uindictam in nationibus increpationes in populis.* Kerih zetuônne an dien diêtin . unde irráfsunga an diên liûten. Pagani sint fone ín irslágen . unde simulacra ferbrochen. Vuieo sint pagani irslagen? Ane daz sie fertîligot sint . unde christiani uuordene sint. Dar skînent diê zuô ékka iro suérto. Ze dero uuîs habent sie persecutiones paganorum an ín [R 539] irróchen. (8) *Ad alligandos reges eorum in compedibus . et nobiles eorum in uinculis ferreis.* Iro chuninga in dien druhen zebehéftene . unde iro édelinga in îsenînen gebenden. Timor dei daz sint die drúhe ioh diû gebénde. Die uuerdent anageléget christianis principibus . fone diên . die gladios ancipites hábent so sie sagent . iudicium durum his qui prȩsunt. (9) *Vt faciant in eis iudicium conscriptum.* Ouh sint darumbe iro gladii ancipites daz sie an ín dia iungestun urteilda tuôen . diu an dien buochen gescríben ist. Dar uuirt uuârhafto getân uindicta unde increpatio. *Gloria hęc est omnibus sanctis eius.* Diz ist állero sînero hêiligon guôllichi . daz sie iudices mit ímo sin. *ALLELVIA.*

(CL.)

(1) *LAVDATE DOMINVM IN SANCTIS EIVS.* Lóbont Got chit der propheta . an sînen heiligon . zélezest in sînero burg kesámenoten. *Laudate eum in firmamento uirtutis eius.* Lóbont in an déro festi sînero chrefte. An diên heiligon skînet danne uuiêo feste sîn chraft ist. (2) *Laudate eum in potestatibus eius . laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.* Lobont in an sînero mahte . unde an déro mánigi sinero mícheli. (3) *Laudate eum in sono tubę . laudate eum in psalterio et cythara.* (4) *Laudate eum in tympano et choro . laudate eum in chordis et organo.* Lóbont ín in álla uuîs . singendo . plâsendo . chlocchendo . seîtenspréngendo. (5) *Laudate eum in cymbalis bene sonantibus . laudate eum in cymbalis bene tinnientibus.* Lobont in mit zymbon uuóla skéllenten . unde guoten chlanch hábenten. Daz sint únsere lefsa . so siê Got mit indâhtigi lóbont. (6) *Omnis spiritus laudet dominum.* [R 540] Alliu gêistlichiû natura . lobe unseren trúhtenen. Diu fórderosta creatura lóbe ín.

II. DIE CANTICA
UND DIE
KATECHETISCHEN DENKMÄLER.

CANTICVM ESAIĘ PROPHETAE. (*Jes. XII.*)

(1) *Confitebor tibi domine qvoniam iratvs es mihi. conversvs est furor tuus et consolatus es me.* Ih lóbon dih truhten . uuanda du mir irbolgen uuâre in persecutione . unde mir aber dáranah dîn hêizmûoti beuuéndet uuard ze genâdon . unde du mih an dien trôstost. In aduersis et prosperis lóbon ih dih chit ęcclesia sancta. (2) *Ecce deus saluator meus . fiducialiter agam et non timebo.* Sih nu . Got ist min haltare . be diu uuerchon ih páldo . unde neruôcho . quid faciat mihi homo. *Quia fortitudo mea et laus mea dominus . et factvs est mihi in salutem.* Vuanda Got ist min stárchi . unde mîn lob unde íst mir uuorden ze heili . pe diu stân ih paldo in acie contra inimicos. (3) *haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris.* Sô ís zit uuirt . so skephent ir uuázer mit mendi uzer diên brúnnon des haltâres . so gelírnent ir fóne ímo euangelicam doctrinam. Sîne brúnnen sint septiformis gratia spiritus sancti . dannan er misselîche spenda tuot diên sînen. (4) *Et dicetis in illa die confitemini domino . et inuocate nomen eius.* Vnde danne in fine sęculorum chédent ir . iêo êine ze ánderen iéhent Gote . unde ánahárent sînen námen . uuanda sîn genada ist omne quod possumus . quod uiuimus . quod sumus. *Notas facite in populis adinuentiones eius.* Tuont chunt únder liuten sine leges . diê

er uns funden hábet. *Mementote quoniam* [R 541] *excelsum est nomen eius.* Irhúgent daz sin namo hôh unde geuuáhtlîh ist an allen sinen uuerchen. (5) *Cantate domino quoniam magnificę fecit.* Singent truhtene. uuanda er michellicho téta. do er in carne irscêin ze trôste allero uuerlte. *Adnuntiate hoc in uniuerso mundo.* Chundent daz so uuît uuérlt sî. (6) *Exsulta et lauda habitatio syon. quia magnus in medio tui sanctus israhel.* Du sin gesaze specula. du sancta ęcclesia fréuue dih unde lóbo daz sameut dir ist máhtiger der israhelis hêiligo unde dû ín gesiêhest hominem inter homines.

CANTICVM EZECHIĘ REGIS. (Jes. 38, 10—20.)

(10) *Ego dixi in dimidio dierum meorum. uadam ad portas inferi.* Ezechias saget uues er dâcta. uues ér sórgeta. do er sih todes peuuânda. Ih chad in unfólletani minero tágo. nu faro ih ze hello. uuanda iniqui darafarent. die in dimidio dierum irsterbent. quia non implent opera uirtutum. be diû forhta ih mir. Aber iusti irstérbent in plenitudine dierum. also abraham irstarb plenus dierum. *Quęsiui residuum annorum meorum.* Ih suôhta daz noh ze leibo uuas. suohta follunga mînero tágo. ze diû. daz ih abrahę gelîcho irsterben muôsi. (11) *Dixi non uidebo dominum deum in terra uiuentium.* Iâ lêidor chad ih. ih nesol Got kesêhen. ih negesîeho ín. in lébendero lande. *Non aspiciam hominem ultra et habitatorem quietis.* Furder negesiêho ih uuirdigen ménniscen.

unde der geselidot si in râuuon. Ih nechúmo dára . dâr Got unde guôte sint. (12) *Generatio mea ablata est a me . et conuolata est quasi tabernaculum pastorum.* Mir ist kenó[R 542]men min gebúrt dannan CHRISTVS chomen solta . unde dana ferzorn samoso hirto gezélt . diu in êinero stéte lango nestânt . uuanda siu umbe uuêida ieo furder unde furder gerúcchet uuerdent. Vuile dû lésen . quieuit generatio mea . so chit iz cessauit generatio mea. *Prȩcisa est uelut a texente uita ! mea.* Mîn lîb ist ábagescrôten . samoso uuéppe fóne uuébenten. *Dum adhuc ordirer succidit me.* Vnz ih noh lebennes pedíge hiû mih Got níder. *De mane usque ad uesperam finies me.* Chad ih darazuo. Fone morgene unz ze naht pîto ih keníste . áber dû endôst mih. (13) *Sperabam usque mane . quasi leo . sic contriuit omnia ossa mea.* Dannan aber unz ze mórgene beît ih íro beît ih keníste. Vuieo do? Also leo fermúlita suht álliû mîniu beîn. *De mane usque ad uesperam finies me . (14) sicut pullus hyrundinis sic*

. i. Ingemisco

clamabo . meditabor ut columba. So tuôst dû chad ih. Fone morgene unz ze âbende éndôst du mih . trîbest mih ze tode . áber ih scrîio umbe geníst also suáleuuun iúngi . unde sûfton darumbe also tuba. *Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelso.* Mîniu oûgen sint fersuêinet . ûf ze Góte chaphendo . umbe sîna helfa. *Domine uim patior.* Ih chad oûh. Nôt lîdo ih truhten . ioh uber mîne sculde. *Responde pro me.* Vbe ih ouh scúldîg sî . dero sculde antuuurte fure mih . uuánda iz an dir stât nals an mir . NON EST ENIM CVRRENTIS AVT VOLENTIS . SED MISERENTIS DEI. Vuóla nesprah ih dô sîecher . ih sol mih is páz pedenchen nû gene-

sener. (15) *Quid dicam?* Vuaz mag ih chéden uuíder mînemo sképhen? *Aut quid respondebit mihi cum* . s. quod uoluit *ipse fecerit?* [R 543] Alde uuaz antuuurtet er des . ube ih mih chlágon . so er hábet ketân souuiêo er uuolta? Nesol man daz kedúltigo trágen . daz er beneîmet zetuonne? *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animę meę.* In âmere zálon ih dir alliu mîniu iâr. Annos regni mei beatos . so ih do uuânda . áhton ih nû fóre dir únnuziû . ze doh einemo troste mînes âmeres . so uuiêo epicurus chade . RECORDATIONEM PRETERITORVM BONORVM PRESENTIA MALA MITIGARE. (16) *Domine si sic uiuitur . et in talibus uita spiritus mei . corripies me et uiuificabis me .* (17) *ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Truhten úbe daz menniscon lében sólih ist . ih mêino an demo zeuuîfele lîbes unde tôdes . unde úbe min lib so getân ist . under diên zeuuíscen uuaz mag ih danne chéden? Âne du irréfsêst mih mit súhte . unde chícchêst mih mit keníste . unde reht ist iêo daz. Aber sih dû Got daz in frído mîn bítterî diû meîsta uuas . uuanda dô begónda ih náhen ze tôde . do sie álle begondon sízzen in fríde. Vuanne uuas daz? Do angelus domini sluôg de exercitu [W² 1ʳ] sénnacherib centum octoginta quinque milia. Dô begonda ánderên uuola sin . mir uuê sîn *Tu autem eruisti animam meam ut non periret . proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea.* Áber dû lôstost mîna sêla . daz si ferlórn neuuúrde . uuurfe hinder dih álle mîne súnda . uuóltost mir fóre ougon uuésen dina genâda . nals mîne súnda. (18) *Quia non infernus confitebitur tibi . neque mors laudabit te . non exspectabunt qui descendunt in lacum ueritatem tuam.*

Uuánda hélla unde tôd nelobônt dih . unde diê in héllegrûoba fárent . tîe nebî[R 544]tent zeséhenne dîa uuârheit dînes iudicii . nube dîna genâda. Álso diû genâda CHRISTI nû geskéhen ist. taz er dárafuôr . unde scúldige lôsta. (19) *Viuens uiuens ipse confitebitur tibi . sicut et ego hodie.* Nube sús féret íz. Lébender lóbot tíh . álso íh hiûto lébo . unde dih lóbo. *Pater filiis notam faciet ueritatem tuam.* Fáter chúndet sînen súnen dîna uuârheit. Uuánda sô ist kescríben. INTERROGA PATRES TVOS ET ANNVNTIABVNT TIBI . SENIORES TVOS ET DICENT TIBI. (20) *Domine saluum me fac . et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus uitę nostrę in domo domini.* Kehált mih truhten . unde unsih alle an díh keloubente unde sô síngen uuír dír . in dînemo templo alle tága únseres lîbes.

CANTICVM ANNĘ. (I. Sam. 2, 1—10.)

(1) *EXSVLTAVIT COR MEVM IN DOMINO . ET EXALtatum est cornu meum in deo meo.* Mîn hérza fréuta sih an trúhtene chît sancta ęcclesia . uuanda er mir lango . únbirigero dia uuómba indân hábet . unde mîn geuuált ist hôh irbúret an ímo. Daz ih regina bín . unde îh uuîto uuálto . daz ist fóne ímo. *Dilatatum est os meum super inimicos meos.* Mîn múnt ist uuîto indân . úber mîne fiénda . uuanda sermo dei úngebunden ist ioh ín angustiis pressurarum . ioh selbên diên preconibus alligatis . sicut paulus alligatus non tácuit. *Quia lętata sum in salutari tuo.* Vuanda ih an CHRISTO dînemo háltâre gefróuuet pín. Ziú nesól? (2) *Non est sanc-*

tus ut est dominus . et non est fortis sicut deus noster . neque enim est alius extra te. Samohêiliger unde sámostárcher neíst . sô trúhten Gót únser . noh ánderer neist âne dih heîliger unde stárcher [R 545] uuánda oûh tu ándere gehêilegon . unde starche getuôn maht. (3) *Nolite multiplicare loqui . sublimia gloriantes.* Ír íuuih kuôllichonten iudei . lâzent iûuueriû mánigen hôhchôse sîn . sámosô íuuih múge lex iustificare sine gratia. *Recedant uetera de ore uestro . quia deus scientiarum dominus.* Altiû gechôse fírrên sih fóne iûuuermo múnde . fermîdent inaniloquia . daz chît . nolite gloriari in lege . uuanda Got ist hêrro dero uuízzentheîto . er íst arbiter íuuero gedáncho. *Et ipsi preparabuntur cogitationes.* Vnde ímo uuérdent siê irbárot. Er uuêiz siê báz danne ír selben. Vuésent tiêmuôtig . quoniam qui se putat aliquid esse dum nihil sit . ipse se seducit. (4) *Arcus fortium superatus est . et infirmi accincti sunt robore.* Téro stárchon bógo ist keuuêichet . dero . die sih peuuândon uirt[W^2 1^v]utis fone ín selben unde uueîche . sínt uuórten starche . die fóne herzen chédent . MISERERE MEI DOMINE QVONIAM INFIRMVS SVM. (5) *Repleti prius panibus minorati sunt.* Israhelitę iú êr iruúlte diuinis eloquiis uuúrten gemínnerot an íro fernumiste . uuanda sie án dero lege terrena fernâmen . ET ESVRIENTES TRANSIERVNT TERRAM . unde húngerge gentes úberfûoren dia érda . uuanda sie ad fidem chómene in eloquiis dei cęlestia smahton náls terrena. Vbe uuír lésen . repleti prius . pro panibus se locauerunt . *et famelici saturati sunt* . sô chît iz . Êr sáte iudei . uuúrten sô brôtelos . taz sie sih fersazton darumbe . uuanda sie síh chêrton in alienum intellectum carnalem nals spiritalem . aber hungerge

gentes uuúrten gesátot réhtero fernúmeste. *Quia sterilis peperit septem . et multa in filiis* [R 546] *infirmata est.* Uuánda gentilitas kebár síbene . an dîen uuírt fernómen perfectio ęcclesię . aber fílo chindo hábentiû synagoga uuárd sîeh . uuánda mit íro ist infirmitas litterę . nals uirtus spiritus. (6) *Dominus mortificat et uiuificat.* Trúhten tôdet tia chint hábentun . unde chícchet tîa chíndelôsun. *Deducit ad inferos et reducit.* Er leîtet ze hello unde fóne héllo. CHRISTVM

. s. eum qui pro no-

lêitet er dára . unde dána. (7) *Dominus pauperem*

bis pauper factvs est. s. nos. s. illum. s. nos

facit et dîtat . humiliat et sublimat. Ter fáter hêrro tûot sînen sún armen . unde rîchet únsih . níderet ín . unde irhôhet únsih. (8) *Suscitans de puluere egenum . et de stercore erigens pauperem.* Ín dúrftigen fóne erdo chícchender . so spuôtigo daz er negesâhe corruptionem . sicut illud . NON DABIS SANCTVM TVVM VIDERE CORRVPTIONEM . unde ín ármen ûfrihtender fone míste . fóne iudeis tîe ín slûogen . dîe mit réhte míst hêizent . uuanda sie in terrenis cogitationibus et carnis uoluptatibus lébeton. Also ouh Paulus iro uuerch heîzet stercora . dâr er chît . QVĘ MIHI FVERVNT LVCRA . HĘC PROPTER CHRISTVM DAMNA ESSE DIXI . NEC SOLVM DETRIMENTA . VERVM ETIAM STERCORA EXISTIMAVI ESSE. *Vt sedeat cum principibus . et solium glorię teneat.* Taz er sízze mit tîen hêristen . diên er zuochad . SEDEBITIS SVPER SEDES DVODECIM . unde er den hímeliscen stuol behábe. *Domini enim sunt cardines terrę . et posuit super eos orbem.* Trúhtenes sint tîe skéderstefta déro erdo . an dîen stálta er dísa uuérlt. Sîn sint quatuor clymata mundi . an diên er sázta orbem sanctę ęcclesię . daz

sîn lób úberál sî. (9) *Pedes sanctorum suorum obseruabit.* Sînero hêi[R 547]ligon fûoze beháltet ér . daz sie únrehten uuég negânt. *Et impii in tenebris conticescent.* Vnde iudei uuérdent kesuêiget in íro ignorantia . so euangelium begínnet skéllen. *Quia non in fortitudine sua roborabitur uir.* Uuánda fidelis populus neuuirt kestérchet fóne sînero chréfte . nube fóne Gotes chréfte. [Schluss W^2 1^v] (10) *Dominum formidabunt aduersarii eius . et super ipsos in cęlis tonabit.* Truhtenen furhtent in iudicio sîne uuídersachen unde er donerot danne uber sie . ITE MALEDICTI IN IGNEM ĘTERNVM. *Dominus iudicabit fines terrę.* Terrę sint ménniscen sô íro ende chóment . [W^2 2^r] so irteîlet ín druhten fáter. *Et dabit imperium regi suo . et sublimabit cornu christi sui.* Vnde gíbet ér chêisertuom sînemo chúninge christo . unde irhôhet sînen geuualt.

CANTICVM MOYSI. (Exod. XV, 1—19.)

(1) *CANTEMVS DOMINO GLORIOSĘ ENIM MAGnificatus est . equum et ascensorem proiecit in mare.* Síngen trúhtene chît moyses . uuanda er guôllicho getuômet ist . rós unde rêitman uuárf er ín daz mâre. Diabolum cum suis pompis uicit in baptismate. (2) *Fortitudo mea et laus mea dominus . et factus est mihi in salutem.* Truhten ist mîn stárchi unde mîn lób . unde er ist mir uuorden in heîli. Sin starchi nelâzet ín uállen . pe diû neuállent . tîe sih ze ímo hábent. *Iste deus meus et glorificabo eum . deus patris mei et exaltabo eum.* Tíser ist mîn Gót . iêo der êino in ueteri et nouo

testamento. Náls sô heretici uuólton . die ánderen sâgeton uuésen auctorem ueteris . ánderen noui. (3) *Dominus quasi uir pugnator omnipotens nomen eius .* [R 548] (4) *currus pharaonis et exercitum eius proiecit in mare.* Truhten ist álso uuîgman . almahtig ist sîn námo . also dârána skînet . taz er pharaonis rêitâ unde sin hére uuarf in den mére. So soûfet er oûh diabolum in abyssum gehennę. *Electi principes eius submersi sunt in mari rubro.* Sîne iruuéliten fúrsten uuurden besoûfet in demo rôten mére. Principalia uitia in minimis subruuntur a domino. (5) *Abyssi operuerunt eos descenderunt in profundum quasi lapis.* Tiêfiû uuazzer bedahton siê . sie fuôren ze grúnde also stêin. Duritia peccati soufta sie in gehennam . uuanda sie lapides uiui neuuâren. (6) *Dextera tua domine magnificata est in fortitudine . dextera tua domine percussit inimicum .* (7) *et in multitudine glorię tuę deposuisti aduersarios meos.* Dîn zeseuua herro ist ketuômet in íro stárchi . dîn zéseuua sluôg den fîent . unde in dero mánigi dinero glorię intsáztost tû mîne fíenda. Christvs ist dîn dextera . mit imo intsaztost du inimicum libertatis nostrę. *Misisti iram tuam quę deuorauit eos sicut stipulam.* Dû liêzze ûz dina âbolgi . diû fersláut sie so samfto . so den halm fiûr férslindet. (8) *Et in spiritu furoris tui congregatę sunt aquę.* Vnde in demo âtume dînes zornes liúffen diu uuazzer zesámine diû befóre indân uuaren. *Stetit unda fluens . congregatę sunt abyssi in medio mari.* Gágen dîen gûoten stuonden siu indâniu so die ubelen under zeuuísken châmen . dô betâten siu sih. (9) *Dixit inimicus . persequar . et comprehendam . diuidam spolia . implebitur* [Schluss W² 2ʳ] *anima mea . euaginabo gla-*

dium meum . interficiet eos manus mea. Sus chad pharao. Ih faro ín nâh . unde gefáho siê . mit irzóge-[R 549]nemo suérte slâho ih siê . so teîlo ih den roûb . unde gesáton mih sin. (10) *Flauit spiritus tuus et operuit eos mare . submersi sunt quasi plumbum in aquis uehementibus.* Aber dîn âtum bliês . unde dannan bedáhta sie daz mare . sie sunchen [W^2 2^v] also blî ! in michelen uuázzeren. (11) *Quis similis tui in fortibus domine? quis similis tui?* Vuér ist tír gelîh ! under stárchen drúhten? uuér ist tír gelih? *Magnificus in sanctitate . terribilis atque laudabilis . et faciens mirabilia.* Mícheltâtiger in hêiligi prûtelîcher iudicando . lóbelîcher dimittendo . uuúnder tûonder. (12) *Extendisti manum tuam . et deuorauit eos terra.* Dû ráhtost tîna hánt . skeîndost dîna chraft . unde dánnan beuuárf sie daz sánt. (13) An dînen genâdon leîtost dû dô dînen liût ad terram promissionis. Áber nû lêitest tu redemptos ad cęlestem ierusalem. *Et portasti eum in fortitudine tua . ad habitaculum sanctum tuum.* Vnde âne sîne arbeite fuôrtost du in dara . dâ er ze êrest kesâhe tabernaculum . dáranâh templum . also du nu leitest sanctos in paradysum . et in cęlum. (14) *Ascenderunt populi et irati sunt.* Dô fûoren gágen ín liûte . under uuegen gesézzene . unde bulgen sih íro uérte. *Dolores optinuerunt habitatores philistim.* Philistim lêidezton iz. (15) *Tunc conturbati sunt principes edom.* Do uuúrten leidege die hêresten idumei. *Robustos moab optinuit tremor.* Dîe stárchesten moabitas cham ána rîdo. *Obriguerunt omnes habitatores chanaan.* Fóre fórhton irstábeton álle ánasidelinga chanaan. (16) *Irruat super eos formido . et pauor in magnitudine brachii tui.* So fáre iz. Forhta unde

hérzeslagod ánafálloe diê . die réhtên . dero hímelferte neúnnîn. Daz uuerde [R 550] an dero mícheli dînero créfte. *Fiant inmobiles quasi lapis . donec transeat populus tuus domine . donec pertranseat populus tuus iste quem possedisti.* Vnuuégig uuerden sie álso der stêin . únz díser dîn liût fare . unde fúrfáre . den du besâze. Vns .fideles follechómen ad requiem . die diabolus unde sîne líde îlent írren. (17) *Introduces eos et plantabis eos in monte hereditatis tuę . firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine.* Dû leîtest sie daraín . íro fíendo undanches unde flánzost siê dâr ûfen syon monte . der din erbe ist . daz ist diû ûfuuértiga ierusalem. Dar flanzost dû siê an dînero fílo uéstun séldo. Vuélichiû ist diû ? *Sanctuarium domine quod firmauerunt manus tuę.* Daz uuîehûs trúhten assumptę carnis . daz menniscon hende neuuúrchton nube Gótes. Án démo flánzost dû siê. (18) *Dominus regnabit *) in ęternum et ultra.* Got rîchesot in êuua . ioh hína báz. Daz ist per excessum gespróchen . i. hyperbolicę. Kenuôgez uuirt ferror gesprochen . danne sin fernúmest si. Also daz . Got der ál uuêiz . unde êin uueîz úbere. [Schluss W^2 2^v] (19) *Ingressus est enim pharao cum curribus et equitibus suis in mare . et reduxit super eos dominus aquas maris.* Pharao mit allen diên sînen fuôr ín daz mare . unde dar leitta uuidere truhten . diû méreuuazzer uber siê. *Filii autem israhel ambulauerunt per siccum in medio eius.* Áber isra[W^2 3^r]helis súne durhkiêngen ûz in druccheni. Vuanda der ęgyptius ist unde er pharaoni fólget . daz chît diabolo . der uuírt pesoûfet fluctibus uitiorum.

*) *am Rande:* Noricus quidam interpretatvs est. Iêmer únt élôr.

Der aber CHRISTO fólget . témo sint aquę muri dextera leuaque . der gât per siccum in media uia . únz er ûzchúmet . unde er ymnum uictorię sínget. [R 551]

CANTICVM ABACVG PRO IGNORATIONIBVS.
(Habac. 3, 1—19.)

(1) *DOMINE AVDIVI AVDITIONEM TVAM ET TIMVI.* Ze CHRISTO spríchet ter propheta. Ih kehôrta in spiritu uuáz tu beneimet hábest pro humano genere zelîdenne. unde dés irchám ih mih. *Domine opus tuum in medio annorum uiuifica illud.* Daz selba dîn tiûra uuérch irfúlle sô ís zît sî. (2) *In medio annorum notam facies.* Tîna uuârheit keskeînest tû . so plenitudo temporum chúmet. *Cum iratus fueris misericordię recordaberis.* So du dih súndonten irbílgest . sô genadest tû áber riúuuonten. (3) *Deus ab austro ueniet . et sanctus de monte pharan.* Gót chúmet fone súnde . chúmet fone dero hálbun montis syna . der bî démo eînote ist . taz pharan heîzet. Parentes CHRISTI bríngent ín ze ierusalem fone bethleem . diû ze súnde ist . álso oûh pharân. *Operuit cęlos gloria eius . et laudis eius plena est terra.* Hímela bedáhta sîn gûollichi . unde érda ist fol sînes lóbes. Also iz chît . GLORIA IN EXCELSIS DEO ET IN TERRA PAX HOMINIBVS. (4) *Splendor eius ut lux erit . cornua in manu eius.* Sîn skîmo ist also lîeht . taz chît . fama eius credentes illuminabit . hórn in sînero hénde . daz sint signa et trophea crucis. (5) *Ibi abscondita est fortitudo eius.* Dâr in cruce bárg er sîna stárchi . uuánda er sîa neougta dîen . diedar châden .

Descendat nvnc de crvce et credimvs ei. *Ante faciem eius ibit mors . et egredietur diabolus ante pedes eius.* In deserto begágenet imo temptator baptizato darachúmet er fúre sîne fuôzze. (6) *Stetit et mensus est terram . aspexit et dissoluit gentes . et contriti sunt montes sęculi.* Aber christvs stûont . unde irchôs uniuersitatem terrę . er [R 552] ánasah tîe gentes . unde zelégeta sîe . uuánda ér indránda íro úngelouba unde úbermûote uuurden gediêmuotet ! ad pęnitentiam. *Incurati sunt colles mundi . ab itineribus ęternitatis eius.* Fóne diên uérten sînero êuuigheite nêigton sih púrlîche . dîe fóre sînero aduentu inflexibiles uuâren. (7) *Pro iniquitate uidi tentoria ęthyopie . turbabuntur pelles . i. tabernacula terrę madian.* Umbe únreht sáh ih uuérden tentoria demonum . dîe templa dei uuésen sólton . umbe únreht uuérdent in iudicio getrûobet tabernacula madian . daz sint peccatores. (8) *Numquid in fluminibus iratus es domine? aut in fluminibus furor tuus? uel in mari indignatio tua?* Sol in áhôn dîe ze tále flîezent . unde in mari . dara sîe inflîezent . tîn zórn sin? Náls in primo nube [Schluss W^2 3^r] in secundo aduentu uuirt daz. Danne uuerdent úbertêilet sęculares . déro sín ad inferiora râmet. *Qui ascendes super equos tuos . et quadrigę tuę saluatio.* Dû dîniu ros rîtest . uuanda dîne euuangelistę diê du rihtest . dih fuôrent after [W^2 3^v] uuerlte . unde dîne reita sint tiên hêili die an dih keloûbent. (9) *Suscitans suscitabis arcum tuum.* Dîn iudicium inzúndest tû . mit témo dû úbelên skeînest tîn zórn. *Iuramenta tribubus quę locutus es.* Vuérest taz tû zeuuélif chúmberon gehîeze . daz chît állen fidelibus . uuánda dû ín gíbest uitam ęternam. (10) *Fluuios scindes terrę.*

Predicatores teilest tû dero érdo . dú séndest sîe áfter lánde. *Viderunt te aquę et doluerunt montes.* Fóne díu geêiscoton dih populi . tîe díh êr neuuíssôn . unde chlágoton síh potentes táz sîe lúgendo [i. chárondo] uuurtîn beati. *Gurges aquarum transiit.* Gentium persecutio zegîeng . unde uuárd pax. *Dedit abyssus uocem suam . altitudo manus suas leuauit.* Diû tîefi dero hérzôn lûtta confessionem . diu sélba tîefi hûob íro hénde ze lóbe. (11) *Sol et luna steterunt in habitaculo suo . in luce sagittarum tuarum.* CHRISTVS unde sîn ęcclesia stuônden do in íro stéte . dô CHRISTVS kesáz ad dexteram patris . unde er íro sánta spiritum sanctum . án dero óffeni dînero uuórto diu dô êrest fernómen uuúrten. *Ibunt in splendore fulgurantes hastę tuę.* So uárent skînbâro blécchezzende dîniu spér. Daz sint áber iacula uerborum dei . in tenebris audita . unde in lumine prolata. (12) *In fremitu conculcabis terram . in furore obstupefacies gentes.* Írdiske liûte tréttost tû in gríscramode . alle dîete brûtest tu in heizmuôte. Vuanne? So du ríchest iniuriam populi tui. (13) *Egressus es in salutem populi tui . in salutem cum* CHRISTO *tuo.* Du fáter fûore ûz án CHRISTO ze hêili dînes liûtes . sáment tînemo geuuîehten châme du ín ze hêili. Álso iz chît . DEVS ENIM ERAT IN CHRISTO MVNDVM RECONCILIANS SIBI. Vuaz tâte du dô du châme? *Percussisti caput de domo impii.* Slûoge antichristum . nâme daz hoûbet tána fóne des úbelen hûs . fóne déro uuérlte . diû úbel ist . álso iz chît . TOTVS MVNDVS IN MALIGNO POSITVS EST. *Denudasti fundamentum usque ad collum.* Ín slâhendo irbárotôst tu sîna grúntfesti . únz án dén háls. Alle úbele die sîn uesti uuâren . geóffenótóst tu únz

án die uuírsisten . an dîen daz houbet stûont. (14) *Maledixisti sceptris eius.* Regnis eius flûochotost tû. *Capiti bellatorum eius . uenientibus ut turbo ad dispergendum me.* Flûochotôst temo ábairslágenen hôubete [R 554] sînero uuîgmanno . flûochotost tîen in túrbilis uuîs chómenten bellatoribus . míh tînen liût zestôrenne. *Exsultatio eorum sicut eius qui deuorat pauperem in abscondito.* Íro fréuui ist álso dés . ter sih fréuuet . taz er tóugeno ferslínden mûoz ten ármen. Tanne ferslíndet in der úbelo . danne ér ín ímo gelîchen tûot. (15) *Viam fecisti in mari equis tuis . in luto aquarum* [W² 4ʳ] *multarum.* Dînên predicatoribus ketâte dû uuég in nationibus . in hóreuue mánegero uuázero . daz chît . in turbatis cordibus gentium. (16) *Audiui et conturbatus est uenter meus . i. animus meus.* Comminationes tuas kehôrta ih . téro uuárd ketrûobet mîn mûot. *A uoce contremuerunt labia mea.* Fóne íro stímmo irbíbenoton mîne léfsa . so ántsâzig sint siê. *Ingrediatur putredo in ossibus meis . et subter me scateat.* Nîeht ein tremor nube ioh fûli chóme in mîniu bêin unde si uuérde ze uuúrmen in mír . sô iôbe gescáh. *Vt requiescam in die tribulationis . et ut ascendam ad populum accinctum nostrum.* In dîen uuórten daz ih râuuee in die tribulationis . unde ih fáre ze únsermo liûte . ze gûotero uérte gegúrtemo. (17) *Ficus enim non florebit . et non erit germen in uineis.* Vuanda der fîgpôum neblûot . noh uuîn neuuírt in uuînegarton. So CHRISTVS chúmet . so nebíret sûozen uuûochar synagoga . diû ficus unde uinea domini uuás. *Mentietur opus oliuę . et arua non afferent cibum.* Imo liûget tánne daz uuérch des óleboûmes . únde diu gelénde nebérent érduuûocher. Dáz sie dô gehîezen

dô sie châden . OMNIA QVĘ PRECEPIT DOMINVS FACIEMVS daz irliûgent siê. Dulcedinem fidei alde bo[R 555]ni operis neóugent siê. *Abscindetur de ouili pecus et non erit armentum in presepibus.* Smález ſého uuírt kenómen fóne stîgo . rínt nestât ze chrípho. Presepia cęlestium scripturarum sínt mit ín . aber cęlestem intellectum nehábent sie an ín. (18) *Ego autem in domino gaudebo . exsultabo in deo iesu meo.* Aber ih méndo in domini protectione . náls in mea iustitia . unde fréuuo mih in saluatore meo . non in me ipso. (19) *Dominus deus fortitudo mea . et ponet pedes meos quasi ceruorum.* Cót ist mîn stárchi . er gíbet mir snélli dero hírzo . zeúberscrícchenne pericula delictorum. *Et super excelsa mea deducet me.* Vnde úber mîna hôhi leîtet er míh. Mundanam sublimitatem tûot er mih úberuáren contemplatione cęlestium. *Victori in psalmis canentem.* Ímo uictori síngenten . ímo dánchonten.

CANTICVM DEVTERONOMII. (Deut. 32, 1—43.)

(1) *AVDITE CĘLI QVĘ LOQUOR.* Kehôrent hímela diu ih sprícho ! ze iudeis . *audiat terra uerba oris mei.* Vuort mînes mûndes kehôre diû érda . uuanda ioh íuuih
. i. den himel unde die erda
maxima elementa bechómen mág . taz ih ín ságen sól. (2) *Concrescat in pluuiam doctrina mea . fluat ut ros eloquium meum.* Ze régene uuérde mîn lêra . álso tóu ſlîeze mîn gechôse. Régen unde tóu bérehaftônt tîe érda . mîniu uuórt pézerôen diê iudeos. *Quasi ymber super herbam et quasi stillę super gramina.* Álso

túgîn siû ín íro sínne . so régentróphen an gráse. (3) *Quia nomen domini inuocabo.* Uuánda ih Gótes uuórt ságo. *Date magni*[W^2 4^v]*ficentiam deo nostro.* Tûoment cót. (4) *Dei perfecta sunt opera.* Sô ír baldo múgent . uuánda sîniu uuérch túrnohte sint. [R 556] *Et omnes uię eius iudicia.* Vnde álle sîne uuéga sint úrteilda . ratio discretionis skînet án ín. *Deus fidelis . et absque ulla iniquitate iustus et rectus.* Cót ist ketríuue . unde âne únébeni . réhter unde geréhter. (5) *Peccauerunt ei non filii eius in sordibus.* Sîne uuíhselinga únsûberton síh in idolatria. *Generatio praua atque peruersa.* Âuuikkiû sláhta unde lézziû. (6) *heccine reddis domino . populę stulte et insipiens?* Lônost tû Góte sô . túmber liût unde uuízzeloser? *Numquid non ipse est pater tuus qui possedit te . et fecit et creauit te?* Neíst tér dîn fáter ter dih uuórhta . unde kescûof . unde besáz fúre érbe. (7) *Memento dierum antiquorum . cogita generationes singulas.* Irhúge dero álton tágo . dénche án îogelîche gebúrte abrahę . isaac . iacob . uuîo er díh tô be íro zîten . an ín iruuélita. *Interroga patrem tuum . et adnuntiabit tibi . maiores tuos . et dicent tibi .* (8) *quando diuidebat altissimus gentes . quando separabat filios adam.* Frâge dînen uáter unde dine fórderen . sie ságent tír . uuánne Gót gentes skîed . tô er íu ante diluuium súnderota filios adam . unde er neuuólta filios dei fone sed chómene sih míscelon ze filiis hominum . die fóne cain châmen. Dánnan máht tu uuízzen uuélih fréisa dír ist . taz tu fone abraham chómener . ze gentibus tih míscêst. *Constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum israhel.* Er gesázta dia márcha déro sâligon liûto nâh téro mánigi dero angelorum . daz electorum sô mánige

fone érdo ze hímele chómen . so dâr ze lêibo uuárd angelorum dô demones fîelen. Ziu neîlest tû dára sîd tu da[R 557]rageládot píst? Gentes tîe idolatrę síut . nechóment tára. (9) *Pars autem domini populus eius . iacob funiculus hereditatis eius.* Aber sîn liût ist sîn téil . iacob ist seîl sînes érbes. Secundum electionem íst ér sîn têil. (10) *Inuenit eum in terra deserta . in loco horroris et uastę solitudinis.* Er uánt ín . in uuûostemo lánde . in griûsigemo eînote . unde únmézuuîtemo . dáz ín arabia ist . umbe montem sina. *Circumduxit eum et docuit.* Er uuîsta ín úmbe dén lángen uuég deserti . unde zôh ín dâr. *Et custodiuit quasi pupillam oculi sui.* Vnde hûotta sîn . also sînes oûgen. (11) *Sicut aquila prouocans ad uolandum pullos suos et super eos uolitans.* Álso der áro lúcchet ûzer néste sîne iúngen . sô er sie flúcchen uuíle . unde obe ín flógezet . sô lêrta ér ín chómen a uitiis ad uirtutem. *Expandit alas suas . et assumpsit eum . atque portauit in humeris suis.* Er sprêita sîne uéttacha . unde nám ín ûffen síh . unde fûorta ín ûffen sînen skérten álso der áro tûot irlégenen iúngôn. Souuâr ímo gebrást târ hálf er ímo. (12) *Dominus solus dux eius fuit . et non erat cum eo deus alienus.* Er êino uuás sîn hérezogo nóh frémede Gót neuuás mit ímo. er téta ín geloûben . daz ánder Gót neist. (13) *Constituit eum super excelsam terram . ut comederet fructus agrorum.* Er gesázta ín án [Schluss W] hôhez lant . daz er den erdeuuuocher núzze . hóhez fone diû . uuanda man fóne ęgypto dára ze berge féret. *Vt sugeret mel de petra oleumque de saxo durissimo.* Daz er hónang suge ûzzer stêine ! óle uzzer stêine hértesten. Daz chit affluentiam zehabenne . omnium bonorum.

Aber mysticę daz er fone CHRISTO der petra [R 558] ist . lírneti euuangelium ante passionem . unde er post passionem inphiênge spiritum sanctum. (14) *Butyrum de armento.* Lêra fone apostolis et prophetis. *Et lac de ouibus.* Manunga fone simplicibvs. *Cum adipe agnorum et arietum filiorum basan.* Sament diên exemplis magistrorum et subditorum. *Et hyrcos cum medulla tritici . et sanguinem uuę biberent meracissimum . i. purissimum.* Vnde er bildoti pęnitentes . so er âzze . unde trunche corpus et sanguinem domini. (15) *Incrassatus est dilectus . et recalcitrauit.* Mit démo guote állemo uuard er geméstet . unde do spórnota er. *Incrassatus . inpinguatus . dilatatus.* Daz teta er gemáster . gesmíreter . gebrêitter. *Dereliquit deum factorem suum . et recessit a deo salutari suo.* Sînen sképhen der in hálten solta . den ferliêz er . des keloubta er sih. (16) *Prouocauerunt eum in diis alienis . et in abhominationibus ad iracundiam concitauerunt.* An fremeden Goten bálgton siê ín . unde in leidsaminon gramdon sie ín. (17) *Inmolauerunt demoniis et non deo . diis quos ignorabant.* Diêfelen opheroton sie nals Gote . dien . diê ín chúnt neuuaren . uuanda sie uuârin in lêide . ube sie in chunt uuârîn. *Noui recentesque uenerunt . quos non coluerunt patres eorum.* Andere unde andere châmen . die iro forderen neuôbton. (18) *Deum qui te genuit . i. formauit dereliquisti . et oblitus es domini creatoris tui.* Der dih scûof unde bildota den ferlîeze dû . des irgâze dû. (19) *Vidit dominus et ad iracundiam concitatvs est . quia prouocauerunt eum filii sui et filię.* Daz sah Got . des palg er sih . uuanda ín die balgton diê er ze sunen unde ze tohteron iruuéleta. (20) *et ait.* Vnde do

chad er. *Abscondam faciem meam ab eis . et* [R 559] *considerabo nouissima eorum.* Ih pirgo mîn anasiûne fóre ín . daz chit . lâzo sie hélfolos . unde gesiêho mir íro ende. *Generatio enim peruersa est . et infideles filii.* Sie sint úbel geburt . chústolôse súne. (21) *Ipsi me prouocauerunt in eo qui non erat deus . et irritauerunt in uanitatibus suis.* Siê grámdon mih in úppecheîte . unde in unrehtemo Gote. *Et ego prouocabo eos in eo qui non est populus . et in gente stulta irritabo illos.* Ih zéno ouh sie mit démo . der noh liût neist . mit tumbemo diête grémo ih sie. Fúre sie nímo ih gentes ze mir . die noh koûcha sint . unde also nieht fóre mir. Daz tuon ih aber ín ze bréstî *). (22) *Ignis svccensus est in furore meo . et ardebit usque ad inferni nouissima.* Fiûr ist inzúndet in mînero heizmûoti . iz prennet unz an hellobódem. Min uindicta beginnet impiis hiêr anauuésen . unde so fóllegât sie ín in êuua. Des ist exemplum in antiocho . et herode. *Deuorabitque terram cum germine suo . et montium fundamenta conburet.* Iz slíndet diê erda mit iro chî-

*) *am Rande:* Dictamen diei scholaris cuiusdam DEBITVM.
Ignis succensvs dominique furore repensvs.
Incipit hic multis iam nunc in morte sepultis.
Debitvs a dignis tamen hic exstinguitur ignis.
Si spes atque fides faueaNT quae maior et his est.
Succensum . nullvs tollit . seu flumine mollit.
Flebitur et sero tandem sub uindice vero.
Missvs in externum nunquam remeabit auernum.
Qui flammas lacrimis privs has non tinxerit imis.
Quam ueniat uindex scelerum . seuervs et index.
In uanum planget tuba quando nouissima clanget.
Fletibus instemvs dominoque domvs uigilemvs.
TEMPVS NESCIMVS VIGILES SVPER OMNIA SIMVS.

men . unde brennet die grúntfesti dero bergo. Peccatores tîligot iz mit iro uuérchen . unde úbermuôte intsezzet iz . iro gedáncho. (23) *Congregabo super eos mala . et sagittas meas conplebo in eis.* Pęnas kehûfon ih uber sie . unde uindictę geniêton ih mih *!* an ín. (24) *Consumentur fame . et deuorabunt eos aues morsu amarissimo* . húngeres irstérbent siê . dáranah zánont sie fógela mit êiuermo bízze. Nû irsterbent ouh liûte . fore demo hungere uerbi dei . unde zanont sie dęmones. *Dentes bestiarum inmittam in eos . cum furore trahentium super terram . atque serpentium.* Ih frúmo [R 560] sie ána zéne dero tiêro . ioh dero uuurmo . uuûotigo sîe obe erdo zánontero. Des tiefeles seuitiam lazo ih sie ána . diu sie muôhet in irdiscen kíredon. (25) *Foris uastabit eos gladius et intus pauor.* Suert hérrota sie ûze . forhta dârínne. Sámeɴᴛ ûzuuertigen fíenden . muohta sie iro inuuertiga conscientiam. *Iuuenem simul ac uirginem . lactantem cum homine sene.* Iungen mán unde iung uuîb . sugenten sament demo alten hérrota daz suert. (26) *Et dixi . ubinam sunt?* Vnde daranah chad ih. Daz chit . andere teta ih chéden. Vuâr sint iudei . sid siê hêime nésint? *Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.* Ih tîligon iro geuuaht fone menniscon. Ih ûzon siê déro communiones sanctorum. (27) *Sed propter iram inimicorum distuli . ne forte superbirent hostes eorum.* Ih frista iz aber . umbe íro fiendo grémezi . daz sie neúbermuôtesotin. *Et dicerent . manus nostra excelsa . et non dominus fecit hęc omnia.* Vnde sie nechâdin . unser hóho geuualt téta iz al . ní Got. So frístet er noh uindictam peccatorum . unde bîtet pęnitentię . niêo sih dęmones an ín uictorię neruômen.

(28) *Gens absque consilio est et sine prudentia*. (29) *utinam saperent et intellegerent. ac nouissima prouiderent.* Siê sint râtelos. unde unfrûot tiêt. uuolti Got hábetin siê uuízze. unde fernúmest. unde beuuárotin siê diu iúngesten. diu hínafure chumftig sint. (30) *Quomodo persequebatur unus mille. et duo fugarent decem milia.* Vnde sie ouh daz pedâhtin. uuiêo iro fiendo êiner dûsent. unde zeuuêne zên dûsent iágon mahtin. Vuannan mahtin sie daz? alde ziú uuas. daz sie daz kemahton? *Nonne ideo quia deus suus uendidit eos. et dominus con*[R 561]*clusit illos?* Neuuas daz fone diû. daz sie íro Got ferchoûfet. unde betân habeta in iro fiendo handen? (31) *Non enim est deus noster ut deus eorum.* Vnser Got neist so íro Got. Vnser ist uerax et iustus. diabolus den sie áhtont Got. der ist falsus. unde inutilis. *Et inimici nostri sunt iudices. i. approbatores.* Ioh selben unsere fienda die pagani sint. iehent einen rihtare uuesen allero uuerlte. (32) *De uinea sodomorum uinum eorum. et de suburbanis gomorrę.* Iro uuîn ist chomen fone demo uuînegarten sodomorum. unde fone diên búrghorinon gomorrę. Vuaz sint purghôrina âne diê stete. die ze burg tiênont? Sodomitę unde gomorrei cherton dona dei in abusum. daz chit in malum usum. so tâten ouh iudei. Ze úbele nals ze guôte. uuanton sie beneficia dei. *Vua eorum. uua fellis. et botrus amarissimus.* Iro bére ist also galla. iro drûbo fílo bítter. Vinea domini domvs israhel uuard pechêret in amaritudinem. Fone diu uuaren sie êinmuôtige ze sinemo tôde. unde búten imo in cruce pendenti acetum felle mixtum. (33) *Fel draconum uinum eorum et uenenum aspidum insanabile.* Iro uuîn ist cálla draconum.

unde ungenistig eîter aspidum. Also fol ist iro conscientia malitię . so dracones unde aspides sint ueneni. (34) *Nonne hęc condita sunt apud me? et signata in thesauris meis?* Nesint dísiu álliu gehálten sament mir . negehugo ih iro uuola? (35) *Mea est ultio . et ego retribuam eis in tempore . ut labatur pes eorum.* Mih kât der gerih ána . ih lônon ín sô ís zit uuirdet . ube sie sih uuandon stan . ih ketuôn daz ín sliphe der fuôz. *Iuxta est dies perditionis . et adesse festinant tempora.* Der tag unde [R 562] die zîte . iro ferlorni sint pî . unde ilent chomen. (36) *Iudicabit dominus populum suum . et in seruis suis miserebitur.* Got skeidet áber sinen liut fone úbelen . unde skêinet aber genada an sînen scálchen. *Videbit . i. uideri faciet . quod infirmata sit manus.* Er geouget daz malorum opera iêo uuaren infirma. *Et clausi quoque defecerunt.* Vnde uuieo chraftelos sie uuâren . dô sie in iro fiendo geuualt châmen. *Residuique consumpti sunt.* Vnde ze reliquiis chomene ioh fersuéndet uuurden. (37) *Et dicent . ubi sunt dii in quibus habebant fiduciam.* Vnde alle nationes chédent . so sie iro consumptionem geséhent . uuar sint iro Gota nu dien sie getrúeton? (38) *De quorum uictimis comedebant adipes . et bibebant uinum libaminum.* Dero ópherfriskinga sie âzen . unde ópheruuîn / trunchen. *Surgant et opitulentur uobis . et in necessitate uos protegant.* Nû ist zît . nu standen ûf . unde helfen iû . unde skírmên iûh in nôte. (39) *Videte quod ego sim solus . et non sit alius deus preter me.* Chunnênt darana . daz ih eino Got pin . unde anderer neist âne mih. *Ego occidam et ego uiuere faciam . percutiam et ego sanabo . et non est qui de manu mea possit eruere.* Ih kibo tod unde

lîb . ih slaho unde hêilo . niêóman neist der iêht muge zucchen fone mînero hende. (40) *Leuabo ad cęlum manum meam et dicam uiuo ego in ęternum.* Ih héuo hôh mîna hant . daz chit . ih skêino mîna potentiam . unde tuon iû chunt . daz ih iêmer lébo. (41) *Si acuero ut fulgur gladium meum . et arripuerit iudicium manus mea . reddam ultionem hostibus meis . et his qui oderunt me retribuam.* [R 563] Peginno ih uuezzen min suert . daz plicche gelîh ist . unde beginno ih keuualtigo díngon . sô lônon ih peccatoribus die mîne fienda sint . unde rícho mih an ín. (42) *Inebriabo sagittas meas in sanguine . et gladius meus deuorabit carnes.* Dâr geniêton ih pluôtes mîne strâla . dâr slindet flêisg mîn suert . uuanda iz carnales suéndet. *De cruore occisorum . et de captiuitate nudati inimicorum capitis.* Dâr gibo ih ín séti déro irslágenon bluôtes . unde éllendungo unde bescornes houbetis mînero fiendo. So râchen sih uictores an iro hostibus sláhendo . unde in ellende fuôrendo . unde bescorne ferchôufendo . daz hiêz sub corona uendere. Áber spiritaliter. Sin uindicta gat uber antichristum der caput malorum ist. (43) *Laudate gentes populum eius . quia sanguinem seruorum . i. martyrum suorum ulciscetur.* Lóbont tiête sine hêiligen . die umbe ín irslágen sint . uuanda er ríchet siê. *Et uindictam retribuet in hostes eorum . et propitius erit terrę populi sui.* Er giltet iro fienden persecutoribus unde hereticis . aber sinero ęcclesię uuíset er hóld.

[T 45^{r}] *ORATIO DOMINICA.* *(Matth. 6, 9—13.)*

(9) *PATER NOSTER QVI ES IN CĘLIS.* Fater unser dû in himele bist. O homo . skêine an guoten uuerchen daz du sin sun sîst . so heîzest du ín mit rehte uáter . hábe fraternam caritatem . diu tuot dih uuesen sînen sún. *Sanctificetur nomen tuum.* Dîn námo uuerde geheîligot. Vuer sol in geheîligon? Neíst ér heilig? Vuir biten áber daz er in únseren herzon geheiligot uuerde . so daz uuir in colendo geheîligoen. (10) *Adueniat regnum tuum.* Dîn rîche [R 564] chome . daz êuuiga . dára alle guote zuodingent . dar uuir dih kesêhen súlen . unde angelis keliche uuordene . lîb âne tôd háben súlen. *Fiat uoluntas tua sicut in cęlo et in terra.* Dîn uuillo gescéhe in erdo uone menniscon . also in himele vone angelis. (11) *Panem nostrum cottidianum da nobis hodie.* Vnser tágelicha brôt . kib uns hiûto . kib uns dîna lêra . déro únser sêla gelabot uuerde · uuanda dero bedarf si tageliches . also der lichamo bedárf prôtes. (12) *Et dimitte nobis debita nostra . sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Vnde únsere sculde belâz uns . also ouh uuir belazen unseren sculdigen. Dísa gedíngun uerneme mánnelîh . unde si gáro zeuergebenne daz lúzzela also er uuelle daz imo uergeben uuerde daz míchela. (13) *Et ne nos inducas in temptationem.* Vnde in chorunga nelêitest tû únsih. Daz chit . nelâzest tu únser gechórot uuerden . nah unseren sundon. Den du nescírmest . den uuirfet temptatio níder . der uuirt ze huôhe sînen fienden. *Sed libera nos a malo.* Núbe lôse unsih fóne ubele . lôse unsih fone des tiêfeles chorungo . unde uone sînemo geuuálte.

daz sie uns fone dir geskeiden nemugin. Síben béta churze [T 45v] sint tise . an in uuirt toh funden al daz . tes uns turft ist. [Schluss T]

SYMBOLVM APOSTOLORVM.

Daz gręci chedent symbolum unde latini collationem . daz cheden uuir geuuérf . uuanda iz apostoli gesámenoton . unde zesámene geuuúrfen . daz iz zeichen si christianę fidei . also ouh in prelio symbolum hêizet daz zeichen . daz an scílten alde an geînoten uuorten ist . dannan iegeliche iro socios irchénnent. [R 565] (1) *Credo in devm patrem omnipotentem creatorem cęli et terrę.* Ih keloubo an Got álmáhtigen fáter . sképhen himeles unde érdo. (2) *Et in ihesvm christvm filium eius unicum dominum nostrum.* Vnde an sînen sún . den geuuiêhten háltare . eînigen unseren hêrren. (3) *Qui conceptus est de spiritu sancto . natus ex maria uirgine.* Der fone démo hêiligen gêiste inphangen uuard . fone maria dero mágede geborn uuard. (4) *Passus sub pontio pilato.* Kenôthaftot uuard pî pontio pilato. Ziu chit iz pontio unde pilato? ane daz er zeuuêne námen habeta nâh rômiskemo síte . alde iz ist nomen patrię . daz er fone ponto heîzet pontius. (5) *Crucifixvs . mortuus . et sepultus.* Vnde bî imo an crucem gestáfter irstárb . unde begráben uuard. (6) *Descendit ad inferna . tercia die resurrexit a mortuis.* Ze hello fuôr . an demo drítten tâge fóne tôde irstuônt. (7) *Ascendit ad cęlos . sedet ad dexteram dei patris omnipotentis.* Ze hímele

fuôr . dâr sízzet ze Gotes zéseuuun des almáhtigen fáter. Vuaz ist diû zeseuua? Âne ęterna uita. Humana fone dero ér fuôr . uuas imo diu uuínstra. (8) *Inde uenturus iudicare uiuos et mortuos.* Dannan chumftiger zę irtêillenne . die er danne findet lebente alde tôte. (9) *Credo in spiritum sanctum.* Geloubo an den heîligen Gêist der fone patre et filio chumet . unde sament in eîn Gót ist. (10) *Sanctam ęcclesia mcatholicam . i. uniuersalem congregationem . christianorum.* Keloubo heîliga dîa állichun sámenunga diû christianitas heîzet. Diû fone diu állîch heîzet . uuanda sî álliû sament ein geloubet . unde eines iiêhet . unde dâr[R 566]ana úngeskêiden ist. (11) *Sanctorum communionem.* Geloubo zehábenne dero hêiligon gemêinsami. (12) *Remissionem peccatorum.* Ablâz sundon. (13) *Carnis resurrectionem.* Geloubo des fleîskes ursténdida. *Vitam ęternam.* Geloubo êuuígen lîg. *Amen.* Daz tuon ih keuuâro.

YMNVS ZACHARIAE. (Luc. 1, 68—79.)

(68) *Benedictvs dominvs devs israhel . qvia visitauit et fecit redemptionem plebis suę.* Kelóbot sî truhten Got israhelis . uuanda er sînes folches uuîsota . unde ín lôsta. Daz noh do futurum uuas . daz saget propheticus spiritus in preterito. (69) *Et erexit cornu salutis nobis in domo dauid pueri sui.* Vnde gelóbot sî ér daz er uns ûfrihta daz horn dero heîli . in dauidis hûs sînes chíndes . horn búret sih in hôhi . so téta regnum christi. (70) *Sicut locutus est per os sancto-*

rum qui a sęculo sunt prophetarum eius. Also er gehiez mit demo munde sinero heiligon uuízegon die fone anagenne uuâren. (71) *Salutem ex inimicis nostris . et de manu omnium qui oderunt nos.* heili rihta er ûf . die gehiêz er daz si unsih lôse fone fienden . unde fone állen diê únsih hazzent. (72) *Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris.* Genada zeskêinenne únseren forderon . daz uuerendo . daz er in gehiêz. *Et memorari testamenti sui sancti.* (73) *Iusiurandum quod iurauit ad abraham patrem nostrum daturum se nobis.* Vnde zeirhúgenne sinero heiligun benêimedo . unde uns zegeleistenne den êid den er abrahe suuôr unsermo fáter . umbe incarnationem CHRISTI. (74) *Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi .* (75) *in sanctitate et iustitia coram ipso om*[R 567]*nibus diebus nostris.* Daz uuir irlôste fone fíendo handen . ane forhtun imo diênoen alle tága fore imo . in rehte unde in hêiligi. (76) *Et tu puer propheta altissimi uocaberis preibis enim ante faciem domini parare uias eius.* Vnde dû chint IOHANNES du uuírdest kehêizen des hohesten uuîzego . du tuôst die fûreuart . imo zerechenonne sîne uuéga. (77) *Ad dandam scientiam salutis plebi eius . in remissionem peccatorum eorum.* Sinemo liûte zegebenne heilesama uuizzentheit . diu in brínge ze ántlâze dero sundon. (78) *Per uiscera misericordię dei nostri . in quibus uisitauit nos oriens ex alto.* Fone ínnahtigen genâdon únseres Gótes . an diên unser fone hímele uuîsota der ôsten . des táges úrruns. Vuarazuo uuisota? (79) *Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent.* Diên zetágenne die in finstri sízzent . unde in tôdes scatue . daz chit in infidelitate.

Ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis. Zerihtenne unsere fuôze an den uuég ! frídes . uuanda opera fidei leîtent ze fride.

CANTICVM SANCTĘ MARIAE. (Luc. 1, 46—55.)

(46) *MAGNIFICAT ANIMA LEA DOMINVM.* (47) *ET EXsultauit spiritus meus in deo salutari meo.* Mîn sêla lóbot Got. Vnde min muôt froûta sih an mînemo haltare. Ih nemag uzuuert keoûgen daz ínuuert habo. Mîna mendi begrîfent chûmo alle chrefte mînero sêlo. Officia lingvę negenuogent zesagenne . uuaz ih fréuui hábo ínne. (48) *Quia respexit humilitatem ancillę suę.* Vuanda er irsah daz chit keuuerdlîcheta die nideri sinero diûuue. Er nefersah mîna smâhi . nube er uuolta uuídertuôn an minero diê[R 568]muôti . die alten tâte ! dero ubermuôtun euę. *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Síno . ánauuert chédent mih sâliga . daz chit heizent mih diê sâligun . alle gebúrte. Den namen gebent mir . al diê noh chumftig sint. (49) *Quia fecit mihi magna qui potens est . et sanctum nomen eius.* Vuanda mir geliez michel ding der mahtig ist . unde des námo hêilig ist. Ane mîne uuírde . skeinda er mir sunderlicha genâda. (50) *Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.* Vnde sin genada neist mir êinun gelâzen nube allen . diê ín fúrhtent . fone chunne ze chunne. (51) *Fecit potentiam in brachio suo . dispersit superbos mente cordis sui.* Máhtigo téta er mit sinemo arme .

uuanda er zetrêib hôhfertige in iro herzon. (52) *Deposuit potentes de sede et exaltauit humiles.* Mahtige irualta ér . nídere irhôhta ér. (53) *Esurientes repleuit bonis . et diuites dimisit inanes.* Cuôtes kesatota er húngerge . die rîchen liêz ér lârc. (54) *Suscepit israhel puerum suum . recordatus misericordię sue.* Sîn CHÍNT israhelen inphiêng er . sînero genâdo irhúgende. So chad osee propheta . QVIA PVER ISRAHEL . ET DILEXIT EVM . humilitas ketuôt in uuesen Gote liêbez chint. (55) *Sicut locutvs est ad patres nostros . abraham et semini eius in sęcula.* Also er spráh ze únseren fórderon . also er gehiêz abrahę . unde sînemo sâmen . fone demo er chad . IN SEMINE TVO BENEDICENTVR OMNES GENTES. Vuiê lango sol daz uuésen? In secula. In alle uuérlte . hier unde in êuuon.

FIDES SANCTI ATHANASII EPISCOPI.

(1) *QVICVMQVE VVLT saluus esse . ante omnia opus est . ut teneat catho*[R 569]*licam fidem.* Souuér gehalten uuíle sîn . demo ist durft fóre allen díngen . daz er habe diê gemeinun geloûba. *Quam nisi quisque integram inuiolatamque seruauerit . absque dubio in ęternum peribit.* Souuer sîa nehabet ólanga unde únirruárta ! der uuirt ze êuuon ferlorn. *Fides autem catholica hęc est . ut unum deum in trinitate . et trinitatem in unitate ueneremur. Neque confundentes personas . neque substantiam separantes.* Daz ist diû állîcha geloûba . daz uuir eînen Gót êreen an trinitate .

unde trinitatem an unitate . noh personas mískente . noh substantiam scêidente. Vngescêideniu substantia ouget uns êinen Got. Trîgescêidene personę . ougent uns trî gágennémmeda dero trinitatis. Vuaz sint gagennemmeda . âne daz latine sint relationes? Ein relatio ist patris ad filium . ánderiû ist filii ad patrem . diu dritta ist spiritus sancti ad patrem et filium. Dero iêgelich habet sina personam. Also iz haranâh chit. (2) *Alia est enim persona patris . alia filii . alia est spiritus sancti.* Ein persona ist patris . ánderiû filii . diû drítta spiritus sancti. Personę neuuerdent niêht so fernomen an Gote . so an creaturis. In creaturis sint tres personę . tres substantię . aber in deo sint tres personę . ein substantia . Michahel Gabrihel Raphahel . alde ouh abraham isaac iacob / sint tres personę unde tres substantię . aber pater . filius . spiritus sanctus . nesint tres substantię . nube drí geoûgeda dero relationum die an Gote fernomen uuerdent. Aber unsemfte ist zediûtenne personam . uuanda der namo férrenan genómen ist. Do ueteres iû in skéna ze spíle sâzen . do uuas uuîlon iro delectatio zefernemenne luctuosa carmina diu tragedię hêizent. [R 570] An diên uuurden geántrôt fletus miserorum . nah demo únderskêite sexus et ętatis daz man fictis uocibus ketâte representationem priami . alde hectoris . alde eccubę. alde andromachę . alde ételiches fone des mísseburi diû fabula ságeta. Vuanda diê ántrunga histriones tâten ora contorquendo . daz chit flannendo . unde daz iro spectatoribus únzimig tuôhta dannan begondon sie iro ánasiûne ferlégen cauatis lignis . diu latini nû laruas hêizent. Vzer diên scullen sâr durh diê hóli . lútreisteren stimma . unde fone diû hiêz man siû a perso-

nando personas. Dâr fiêng ana der námo personarum diê greci prosopas heîzent. fone bedécchenne daz analiûte. Dáranâh uuúrden geheizen personę singuli homines. unde iêgeliche rationabiles creaturę. die sih an iro proprietate fone ánderen skêident. also in skena mit mísseliche dero stimmon sexus unde etas kescêiden uuard. Fone diu hêizent ouh in grammatica tres personę. ego. tu. ille. uuanda mit ín alle representationes unde discretiones rationabilium uuerdent. Dára râmet oûh daz uuir lésen in euangelio. NON ENIM RECIPIS PERSONAM HOMINVM. daz uuir diûten múgen dû nenímest uuára dero mánskeite. Also ist chomen unde feruuállot propter similitudinem der namo personarum. ze démo underscêite sanctę trinitatis. Aber uns ist zedénchenne uuaz er bezêichenne. nals uuannan er gespróchen si. unde zechédenne úbe iz muôza ist. tres personas. tres representationes. trî geoûgeda. Vues? dero relationum. also iz fóregeságet ist. (3) *Sed patris et filii et spiritus sancti una est diuinitas. e*[R 571]-*qualis gloria. coęterna maiestas.* Aber êin Gótehêit ist des fater. unde des sunes. unde des heiligen Geîstes. kelîh kuôllichi. ébenêuuig mágenchraft. (4) *Qualis pater talis filius talis spiritus sanctus.* Sólih der fater ist sinero máhte sinero chréfte sînero Gótehêite. solih ist der sun. sólih ist der heîligo Gêist. (5) *Increatus pater increatus filius increatus spiritus sanctus.* Vngescáffen ist der fater. úngescaffen ist der sun. ungescaffen der heîligo Geîst. (6) *Inmensus pater. inmensus filius. inmensus et spiritus sanctus.* Vnmâzig ist der fater. unmâzig der sún. unmâzig der heîligo Geîst. Irmézzen unde begrîfen nemág ín nehêin sín. uuanda er presens unde totus ist in állen stéten.

(7) *Ęternus pater . ęternus filius . ęternus et spiritus sanctus.* Êuuîg der fáter . êuuîg der sun . êuuîg der heîligo Gêist . daz chit . sine inicio . et sine fine. (8) *Et tamen non tres ęterni . sed unus ęternus.* Vnde doh niêht trî êuuíge . nube eîner êuuiger. (9) *Sicut non tres increati nec tres inmensi . sed unus increatus . et unus inmensus.* Also ouh nesint trî ungescáffene . noh trî unmâzige . nube eîner ungescáffener . unde êiner unmâziger. (10) *Similiter omnipotens pater . omnipotens filius . omnipotens spiritus sanctus.* Sosamo ist almahtig der fater . almahtig der sún . almahtig der heiligo Gêist. Mahti er ubelo tuôn . alde irsterben . alde geéndot uuerden . alde betrógen uuerden . daz zúge ze únmáhten. (11) *Et tamen non tres omnipotentes . sed unus omnipotens.* Vnde doh niêht trî almahtige nube eîner almáhtiger. (12) *Ita deus pater . deus filius . deus et spiritus sanctus.* Also ist der fater Got . ist der sun Got . ist der heiligo Gêist Got. (13) *Et tamen non tres dii . sed unus est deus.* Vnde doh nesint [R 572] siê drî Góta . nube êin Got. (14) *Ita dominus pater . dominus filius. dominus et spiritus sanctus.* Also ist der fáter herro . ist der sun hêrro . ist der hêiligo Gêist hêrro. (15) *Et tamen non tres domini . sed unus est dominus.* Vnde doh nesint sie drî hêrren . nube êin hêrro. (16) *Quia sicut singillatim unamquamque personam deum et dominum confiteri . christiana ueritate conpellimur . ita tres deos aut dominos dicere catholica religione prohibemur.* Vuanda also uuir iéhen suln iêogelicha personam sunderiga Got uuesen unde herren . so nemuôzen uuir chéden drî Góta . alde dri herren . nah uuârhêite . unde nâh rehtero geloûbo. (17) *Pater a nullo est factus . nec creatus nec genitus.* Der fáter neist ketâner . noh ke-

scáffener . noh kebórner. (18) *Filius a patre solo est non factus nec creatus sed genitus.* Der sún ist fone einemo demo fater nals ketâner . noh kescáffener . nube gebórner. (19) *Spiritus sanctus a patre et filio non factus . nec creatus nec genitus sed procedens.* Der heîligo Gêist íst fóne démo fater . unde fóne demo súne . nals ketâner . noh kescáffener . noh keborner . nube chómener. (20) *Vnus ergo pater non tres patres . unus filius non tres filii . unus spiritus sanctus non tres spiritus sancti.* Vnde ist êin fater nals drî fátera . eîn sun nals drî súne . eîn hêilig keist nals dri heîlige Geîsta. (21) *Et in hac trinitate nihil prius aut posterius . nihil maius aut minus.* Vnde an dirro trinitate neíst nehêin daz fórderôra . nehêin daz hínderôra . nehêin daz mêra . nehêin daz mínnera. (22) *Sed tote tres personę coęternę sibi sunt coequales.* Núbe alle drî personę sint ébenêuuig . unde ébenmâze. (23) *Ita ut per omnia sicut iam supra dictum est . et trinitas in unitate . et unitas in trinita*[R 573]*te ueneranda sit.* So daz in alle uuîs . so ouh foregeságet ist . zeêrenne sî drîsgheit in enigheîte . unde êinigheît in drísghêite. (24) *Qui uult ergo saluus esse . ita de trinitate sentiat.* Der gehalten uuelle sîn . der ferneme iz so fone trinitate. (25) *Sed necessarium est ad ęternam salutem . ut incarnationem quoque domini nostri ihesu christi fideliter credat.* Sô ist áber durft ze déro êuuigun sâldo daz er ouh keloube mit triúuuon diê ménneskehêit unseres hêrren . des keuuiêhten haltâris. (26) *Est ergo fides rect aut credamus et confiteamur quia dominus noster* IHESVS CHRISTVS *dei filius . deus et homo est.* Daz ist réhtiû triúuua . daz uuir geloûben unde iéhen daz únser hêrro der geuuiêhto haltâre Gótes sun Got unde mennisco ist. (27) *Deus est ex substantia*

patris ante sęcula genitus . et homo est ex substantia matris in sęcula natus. Er ist Got . êr uuerlte gebórner . fone des fater uuíste . unde ist mennisco hiêr in uuerlte gebórner . fone dero muôter uuíste. (28) *Perfectus deus perfectus homo . ex anima rationali et humana carne subsistens.* Dúrnohte Got . durnohte ménnisco fone rédehaftero mannes sêlo unde mannes fleîske bestânder. Diû zuêi machont ménnisken. Vuaz ist ánderes ménnisco . ane rationabilis anima in carne? Diu sint an CHRISTO . be diû ist er uuâre ménnisco. (29) *Ęqualis patri secundum diuinitatem minor patre secundum humanitatem.* Des fater genôz after Góteheite . sîn úngenoz áfter mánheîte. (30) *Qui licet deus sit et homo . non duo tamen sed unus est CHRISTVS.* Vnde doh er Got si . unde ménnisco umbe daz nesint zeuuêne CHRISTI nube êiner. (31) *Vnus autem non conuersione diuinitatis in carnem . sed assumptione humani*[R 574]*tatis in deum.* Eîner ist er . nals daz diû Gótehêit sih uuéhselôti in mánhêit . nube daz diû Góteheît . an síh nam dîa mánhêit. Vngeuuéhselote stânt peîde naturę Gótes ioh mánnes . íro neuuéderiu neuuard ze ánderro. (32) *Vnus omnino non confusione substantię . sed unitate personę.* Eîner ist er . nals fóne mískelungo déro uuíste . nube fone uuordeni êinero personę. An zueîn naturis ungeuuehseloten . unde úngemiskeloten ist ein persona. (33) *Nam sicut anima rationalis et caro unus est homo . ita deus et homo unus est CHRISTVS.* Vuanda also redehaftiû sêla unde flêisg eîn mennisco ist . so ist Got unde mennisco eîn CHRISTVS. (34) *Qui passus est pro salute nostra descendit ad inferos resurrexit a mortuis.* Der umbe unsera heîli not leît . unde ze héllo fuôr . unde fóne tôten irstuônt. (35) *Ascen-*

dit ad cęlos . sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Ze hímele fuôr . dâr sízzet ze zeseuuun sînes fater des almahtigen Gótes. (36) *Inde uenturus iudicare uiuos et mortuos.* Dannan chúmftiger zeirteîllenne lébende unde tôte. (37) *Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis.* Ze dés chúmfte suln álle ménniscen irstân mit iro lîchamon. Allero menniscon sela suln danne iruuinden ad corpora . unde mit ín chomen ad iudicium. (38) *Et reddituri sunt de factis propriis rationem.* Vnde suln dâ réda irgében iro tâto. (39) *Et qui bona egerunt ibunt in uitam ęternam . qui uero mala in ignem ęternum.* Vnde diê uuola tâten fárent ze êuuigemo lîbe . die úbelo tâten ze êuuígemo fiûre. (40) *HAEC EST FIDES CATHOLICA* [R 575] *QVAM NISI QVISQVE FIDELITER AC FIRMITER CREDIDERIT . SALVVS ESSE NON POTERIT.* Diz ist diû gemeîna gelouba souuér diê fásto unde getriûuuelicho nehábet . der nemag kehalten uuerden.

NOTKER . TEVTONICVS . DOMINO . FINITVR . AMICVS .
GAVDEAT . ILLE . LOCIS . IN PARADYSIACIS.

SCIENDVM EST . QVOD ANTIQVVM PSALTerium instrumentum dechachordum utique erat . in hac uidelicet deltę literę figura multipliciter mistica. Sed postquam illud symphoniaci quidem et ludicratores et ut quidam ait ad suum opvs traxerant formam eivs et figuram . commoditati suę habilem fecerant et plures chordas annectentes . et nomine barbarico Rottam appellantes mysticam illam trinitatis formam transmutando.

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

INHALT DES ZWEITEN BANDES.

Seite

Einleitung . I

I. Die Psalmen 1

II. Die Cantica und die katechetischen Denkmäler 607

Akademische Verlagsbuchhandlung von J. C. B. Mohr (P. Siebeck) in Freiburg.

Zimmerische Chronik

herausgegeben von **Karl August Barack.**

Zweite, verbesserte Auflage in vier Bänden.

gr. 8. 160 Bogen, geheftet: 80 Mark.
in elegantem Lederband: 100 Mark.

Vom frischen Hauche volksmässiger Ueberlieferung berührt, wie Uhland sich ausdrückt, hat diese Chronik den besonderen Vorzug, dass sie nicht nur für den Historiker im engeren Sinne des Wortes von Wichtigkeit ist, sondern auch für mannigfache andere Beziehungen zur reichsten Schatzkammer wird; die Culturgeschichte in ihren mannigfachen Verzweigungen, so namentlich Rechtsgeschichte und Rechtsgebräuche, Sittengeschichte, häussliches und öffentliches Leben, Sage und Volksmythologie sowie Sprache und hier wieder in besonderer Fülle das Sprichwort, finden hier einen ungewöhnlich ergiebigen Schacht.

Margaretha Ebner
und
Heinrich von Nördlingen

Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Mystik.

Von

Philipp Strauch.

8. (CVI. 415 Seiten.) 12 Mark.

Die Offenbarungen der Margaretha Ebner († 1351) zu Maria Medingen erscheinen hier zum ersten Male nach der Medinger Handschrift des Jahres 1353 mit Berücksichtigung einer Handschrift des Britischen Museums sowie der Fürstlich Wallersteinischen Bibliothek zu Mayhingen gedruckt. Ihnen folgt in chronologischer Anordnung die Correspondenz Heinrichs von Nördlingen und einiger anderer Mystiker mit Margaretha nach derselben Handschrift des Britischen Museums, die auch die Offenbarungen enthält. Die Einleitung berichtet über die Handschriften, ihr gegenseitiges Verhältniss, über die Sprache der Denkmäler und bringt eine Darstellung der Lebensverhältnisse der Ebnerin und Heinrichs von Nördlingen. Den Schluss bildet ein fortlaufender Commentar zu den Schriften in Gestalt von Anmerkungen.

Karl Bartsch,

Geheimer Hofrath u. Professor in Heidelberg.

Gesammelte Vorträge und Aufsätze.

8. 1883. (VIII. 404 Seiten.)
M. 8. —, gebunden M. 10. —

Inhalt: Aus der Kinderzeit I. II — Die dichterische Gestaltung der Nibelungensage. — Wolframs von Eschenbach Parzival. — Tristan und Isolde. — Die Treue in deutscher Sage und Poesie. — Das Fürstenideal des Mittelalters im Spiegel deutscher Dichtung. — Die Formen des geselligen Lebens im Mittelalter. — Die romanischen und deutschen Tagelieder. — Guillem von Berguedan. — Das altfranzösische Volkslied des 12. u. 13. Jahrhunderts. — Italienisches Frauenleben im Zeitalter Dantes.

Gustav Schwab,

Kleine prosaische Schriften.

Ausgewählt und herausgegeben von K. Klüpfel.

Klein 8. 1882. (285 Seiten.)
M. 3. 50, gebunden M. 5. —

Inhalt: Ludwig Uhland. — Meine Sammlung alter Leute. — Georg Bernhard Bilfinger und seine Correspondenz. — Gedichte von Friedrich Hölderlin. — Gedichte von Justinus Kerner. — Gedichte des Königs Ludwig von Baiern. — Gedichte von Nicolaus Lenau. — Gedichte von Ludwig Uhland. — Maler Nolten; Novelle von Eduard Mörike. — Gesammelte Gedichte von Friedrich Rückert. III. und IV. Band. — Gedichte von Chr. J. Matzerath.

Ulfilas. Auswahl aus Ulfilas gothischer bibelübersetzung. Mit einem glossar und einem grundriss zur gothischen laut- und flexionslehre. Von K. A. Hahn. Dritte Auflage herausgegeben und bearbeitet von Adalbert Jeitteles. 8. 1874. (IX. 121 S.) M. 2. 40.

Wolfdieterich. Der grosse Wolfdieterich, herausgegeben von A. Holtzmann. 8. 1865. (CI. 364 Seiten) M. 7. 20.

Lohengrin, ein altteutsches Gedicht, nach der Abschrift des Vaticanischen Manuscriptes von Ferdinand Gloekle. Herausgegeben von J. Görres. 8. 1813. (CVI. 192 Seiten mit Titelkupfer) M. 6. —.

Druck von H. Laupp in Tübingen.

AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG von J. C. B. MOHR
(Paul Siebeck) in FREIBURG I. B. und TÜBINGEN.

mittheilt. — Der Text von Iordanis' (Iornandes') Gotengeschichte ist, nach eingehendem Quellen-Studium, auf diplomatischer Grundlage neu hergestellt. Ausser dem im Jahre 1880 verunglückten alten Pfälzer Codex, welcher vom Herausgeber noch rechtzeitig genau hatte verglichen werden können, wurden u. a. auch die Pariser Handschriften zu Rathe gezogen. — Nithard's Geschichtswerk erscheint nach neuer Vergleichung der in Paris nun wieder zugänglichen Handschrift von St.-Magloire. — Baeda's englische Kirchengeschichte kommt hier seit dem Jahre 1688 zum ersten Male wieder in Deutschland heraus; über die Gestaltung des Textes möge das Nachwort des Herausgebers eingesehen werden. — Den „Schriften Notker's und seiner Schule" sind Einleitungen des Herausgebers, Professor Piper, vorangeschickt.

Erschienen sind folgende Bändchen:

1: **Cornelii Taciti de origine et situ Germanorum liber.** Edidit Alfred Holder. kl. 8. (22 Seiten.) 40 Pf.

2: **Einhardi uita Karoli imperatoris.** Edidit Alfred Holder. kl. 8. (33 Seiten.) 60 Pf.

3: **Beowulf.** Herausgegeben von Alfred Holder. 1. Heft: Abdruck der Handschrift im British Museum, Cotton. Vitellius A. XV. Zweite Auflage. kl. 8. (70 Seiten.) M. 1. 60.

4: **Otfrids Evangelienbuch.** Herausgegeben von Paul Piper. kl. 8. (352 Seiten.) M. 4. —.

5: **Iordanis, De origine actibusque Getarum.** Edidit Alfred Holder. kl. 8. (83 Seiten.) M. 1. 50.

6: **Nithardi historiarum libri IIII.** Edidit Alfred Holder. kl. 8. (58 Seiten.) 75 Pf.

7: **Baedae historia ecclesiastica gentis Anglorum.** Edidit Alfred Holder. kl. 8. (314 Seiten.) M. 4. 50.

8: **Schriften Notker's und seiner Schule.** Eingeleitet und herausgegeben von Professor Dr. Paul Piper.

Erster Band in 3 Lieferungen. Schriften philosophischen Inhalts. Mit 19 Holzschnitten und 14 Figuren im Text. Kl. 8.

Erste Lieferung: Einleitung. Boetius (CLXXXXIII Seiten u. Seite 1—368). M. 7. —

Zweite Lieferung: die logischen Schriften. (Seite 369—592). M. 3. —

Dritte Lieferung: Kleinere Schriften und Marcianus Capella. (Seite 593—868). M. 5. —

9: **Schriften Notker's und seiner Schule.** Eingeleitet und herausgegeben von Professor Dr. Paul Piper.

Zweiter Band in 3 Lieferungen. Psalmen und katechetische Denkmäler nach der St. Galler Handschriftengruppe.

Erste Lieferung. Bogen 1—14 M. 4. —
Zweite Lieferung. Bogen 15—28 M. 4. —
Dritte Lieferung. Einleitung. Bogen 29—41 M. 6. —

10: **Schriften Notker's und seiner Schule.** Eingeleitet und herausgegeben von Professor Dr. Paul Piper.

Dritter Band in 3 Lieferungen. Wessobrunner Psalmen, Predigten und katechetische Denkmäler.

Erste Lieferung. Bogen 1—10. M. 3. —
Zweite Lieferung. Bogen 11—20. M. 3. —

Die dritte (Schluss-) Lieferung des dritten Bandes ist unter der Presse und erscheint im Herbst 1883.

Band 11: Kurzes Wörterbuch zu Otfrids Evangelienbuch von Piper
Band 12: Beowulf II herausgegeben von Holder
erscheinen im Herbst 1883.

Akademische Verlagsbuchhandlung von J. C. B. Mohr
(Paul Siebeck)
in Freiburg i. B. und Tübingen.

Druck von H. Laupp in Tübingen.

Kruis

Bayerische StaatsBibliothek
Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Notker

Die Schriften Notkers und seiner Schule

Bd.: 2

Freiburg [u.a.] 1883

Germ.g. 58 n-9
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11785456-0